I 45503

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 1-4 **1 şi 15 ianuarie 2017**

TIMPUL, ca dimensiune a vieţii creştine

Ne-a învrednicit Preamilostivul Dumnezeu să ajungem şi această frumoasă zi de Praznic, această clipă a mântuirii noastre de început de nou an. Prăznuim astăzi trei evenimente deosebite pe care ni le-a actualizat Sf. Liturghie. Datorită Sf. Liturghii noi astăzi ne-am putut bucura de continuitatea sărbătorilor, în ordinea lor cronologică, începând cu Întruparea sau Naşterea Domnului.

La opt zile după naştere, Pruncul Iisus a fost dus la templu şi *tăiat împrejur*, pentru ca să-Şi asume întreaga soartă a omenirii, intrând în toate rânduielile lăsate de Dumnezeu pentru poporul ales.

Prăznuim astăzi şi pe *Sf. Vasile cel Mare*, şi nu întâmplător, toate cele comemorate sunt rânduite, prin iconomia dumnezeiască, pentru ca să ni se ofere un model desăvârşit al trăirii împreună cu Hristos, al tăierii împrejur celei duhovniceşti, pentru ca în anul în care am intrat să putem să ne câştigăm cele necesare pentru viaţa veşnică.

În toată istoria noastră şi în toate conscripţiile unde se menţionează o anumită dată, se notează anul, la care se adaugă al *„mântuirii noastre"*; aşa cum fiecare clipă este clipa mântuirii, fiecare zi este o şansă a mântuirii, fiecare an face parte din istoria noastră, din lucrarea pe care noi trebuie s-o împlinim pentru câştigarea mântuirii.

Dintre cele trei evenimente sărbătorite, vom începe cu *Anul Nou. Timpul, ca dimensiune a vieţii creştine*, este intervalul pe care Dumnezeu l-a rânduit pentru fiecare dintre noi, de la naştere şi până la trecerea spre viaţa veşnică, în cadrul căruia trebuie să ne câştigăm mântuirea. Nimeni nu a dispus sau cunoscut venirea sa în lume şi nici nu ştie când Dumnezeu îl va chema la Sine, totul fiind cunoscut şi rânduit de Dumnezeu, dar fiecare în parte este responsabil de fiecare clipă, de tot timpul acesta pus la dispoziţia noastră, pentru ca el să ne sfinţească şi noi să-l sfinţim pe el. Timpul este măsurat şi rânduit ştiinţific, astrologic, într-un tabel matematic numit calendar, şi îl avem măsurat pentru noi de aparate numite orologii.

Timpul a apărut odată cu crearea lumii, odată cu omul. Când l-a creat pe om, Dumnezeu a creat şi timpul, dând omului posibilitatea veşniciei; putea să nu moară, dar prin călcarea poruncii celei dintâi şi-a pierdut nemurirea şi a trebuit să plătească pentru greşeala aceasta.

Dumnezeu este în afara timpului, este mai presus de timp. El este deasupra timpului. De aceea, pentru ca să-l salveze pe omul supus timpului şi morţii dobândite prin păcat, Dumnezeu a intrat în istorie, marcând astfel axa timpului cu un eveniment unic: ***Întruparea***. De aceea s-a ajuns să se numere anii de la Hristos înapoi şi de la Hristos înainte. Momentul acesta este şansa pe care a oferit-o omenirii, pentru că Întruparea a fost pregătirea mântuirii. Pruncul Care S-a născut în peştera din Betleem era Mielul de jertfă, Cel care Se va jertfi pe Cruce pentru mântuirea noastră. Intrând Hristos în istorie, intrând în timp, El a sfinţit timpul. Timpul nu mai este ceva care încearcă să repete ciclic anumite evenimente, cum prevedea concepţia *antică* despre timp, ca *un cerc*, pe care se repetă diferite evenimente şi noi iarăşi ne supunem acestei mişcări. Dacă totul se repetă ciclic, neschimbat, unde este evoluţia, progresul spiritual al fiecăruia şi al lumii. Altă idee despre timp a fost cea *evoluţionist-atee*, exprimându-l ca o *axă oblică*, care nu are coordonate, nu ştim de unde venim şi încotro ne îndreptăm, apelându-se la argumente pseudo-ştiinţifice. De aceea, *creştinismul* a preluat ideea aceasta a unei axe oblice. Fiecare dintre noi ne aflăm pe această axă oblică a timpului, care este bine determinată între Crearea lumii şi sfârşitul ei.

(continuare în p. 4)

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

93151

Proclamarea anului 2017 în Patriarhia Română ca „Anul omagial al sfintelor icoane, al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti şi Anul comemorativ Justinian Patriarhul şi al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului"

În şedinţele sale de lucru din 28-29 octombrie 2015, 25 februarie 2016 şi 16 decembrie 2016, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât:

1. declară anul 2017 ca *„Anul omagial al sfintelor icoane, al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti"* şi *„Anul comemorativ Justinian Patriarhul şi al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului"* în Patriarhia Română;

2. aprobă *programul-cadru naţional bisericesc*, care va fi adus la cunoştinţa eparhiilor, în vederea realizării proiectului liturgic, cultural şi mediatic intitulat *„2017: Anul omagial al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti şi Anul comemorativ Justinian Patriarhul şi al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului"* în Patriarhia Română;

3. aprobă ca figuri emblematice ale anului omagial al sfintelor icoane, al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti pe *Sfântul Apostol şi Evanghelist Luca, Sfântul Ioan Damaschin şi Sfântul Teodor Studitul;*

4. aprobă ca, în toate instituţiile bisericeşti centrale şi eparhiale, precum şi în seminariile teologice şi facultăţile de teologie ortodoxă, să se ia măsurile necesare pentru a ilustra *programul-cadru naţional bisericesc* intitulat *„2017: Anul omagial al sfintelor icoane, al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti şi Anul comemorativ Justinian Patriarhul şi al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului"*, prin acţiuni şi manifestări locale (media, publicistice, conferinţe, întruniri, simpozioane şi seminarii pastorale, teologice, catehetice, duhovniceşti), prin contribuţia ierarhilor, a profesorilor de teologie, a preoţilor, monahilor şi monahiilor, precum şi a altor specialişti;

5. aprobă ca, la Conferinţa pastoral-misionară semestrială din primăvara anului 2017, să se trateze tema *„Anul omagial al sfintelor icoane, al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti"*, iar la Conferinţa pastoral-misionară semestrială din toamna anului 2017 să se trateze tema *„Anul comemorativ Justinian Patriarhul şi al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului"*, cu posibilitatea aprofundării acestora şi la conferinţele preoţeşti administrative lunare pe care le va stabili fiecare eparhie, precum şi în cadrul cercurilor pastorale;

6. aprobă diploma Anului omagial 2017, care să fie oferită celor merituoşi în realizarea, apărarea şi promovarea sfintelor icoane;

7. aprobă imprimarea medaliei comemorative *„Justinian Patriarhul"* şi a diplomei *„Justinian Patriarhul"*, care să fie oferite celor care au contribuit la organizarea şi promovarea anului 2017 în Patriarhia Română ca *An comemorativ Justinian Patriarhul şi al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului*;

8. Centrul de Presă *BASILICA* al Patriarhiei Române va prezenta evenimentele referitoare la Anul omagial şi comemorativ 2017 în Patriarhia Română.

Preşedintele Sfântului Sinod,

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

SPRE LUPTA CEA BUNĂ

Teodor Baconschi

Reforma protestantă a fost o revoltă anticlericală condusă (mai întâi) de Martin Luther, fost călugăr augustinian, care s-a folosit de tipografie (marea invenție a veacului XVI) pentru a „reinventa" creștinismul în forma lui pură, presupus „apostolică". El a răzbunat astfel, cu urmări belicoase și centrifuge, laicatul anonim, dar tot mai luminat, care avea să primească nu doar o voce distinctă, ci și demnitatea acelei *preoții universale* pe care excesele papalității o goliseră de sens. Ei bine, secularizarea care și-a făcut loc în societățile post-comuniste are o asemenea componentă, să-i zicem cripto-protestantă. Ea poate aliena legătura cu Biserica a multor creștini ortodocși, mai cu seamă tineri. Pentru că, nu-i așa, toată lumea își dorește „reforme". Nu mai îndurăm ordinea tradițională! Suntem îndemnați să socotim că ea constituie un obstacol în fața „progresului", deci a bunăstării materiale pe care tot mai mulți pun atâta preț. Și care, la urma urmelor, nu e reprobabilă ca atare. Poate fi pusă în discuție numai dacă este idolatrizată, dacă devine scopul unic al unei vieți care, fără Hristos și fără comuniunea iubirii, riscă desigur să devină labirintică, searbădă, ba chiar absurdă.

Aceste mișcări sociale, care ilustrează occidentalizarea țării noastre, sunt deopotrivă năvalnice, inevitabile și delicate. Li se poate răspunde prin demonizarea Uniunii Europene, prin autoreplierea într-o Biserică „asediată", sau – dimpotrivă – printr-o lucrare onestă de conștientizare pastorală și adaptare intelectual-apologetică menită să diminueze pagubele. Clerul însuși este atras fie de izolaționismul confesional, defensiv, sau dimpotrivă, de asumarea epocii noastre așa cum se configurează ea în realitate. Căci toate vin de la Dumnezeu, așadar și „provocările" secolului XXI, într-o Românie care traversează o perioadă istorică plină de contraste, într-un context internațional destul de tulburat.

Prefer să văd în acest context o sursă de speranță, nu de pesimism. Căci el ne obligă să apărăm Biserica într-un chip creator, să ne mobilizăm, altfel spus, argumentele, pentru a nu da dovadă de lașitate și inerție. Nu ajunge să ne întărim unitatea de credință prin afirmarea crezului nostru, sau prin încercarea, mereu dificilă, de a ne purta creștinește. Mai e nevoie și de dialog cu semenii care, expuși atâtor influențe „globale", trăiesc sub povara unor aspre îndoieli, sau sub ispita unei revolte contra Bisericii. Mai toate conflictele cu „adversarii" Bisericii pleacă din ignoranță ori din pripa unor generalizări inspirate de anumite stereotipuri mediatice ostile. Deci cu acestea ne luptăm, în libertatea lui Hristos, care e și fundamentul dezbaterii democratice din lumea (post)modernă. Se cuvine să nădăjduim oricând că semenul nostru, ca persoană liberă, are și libertatea de a-L descoperi pe Hristos, ori de a reveni la Trupul Său eclezial. Nu o va face decât printr-o trezire existențială (aici Dumnezeu Însuși lucrează în fiecare persoană, cu harul Său), însă o va face mai ușor dacă va observa că Biserica nu e un „bau-bau" anacronic, ci tezaurul bimilenar al unei tradiții creatoare de frumos și bine mântuitor. Un spațiu sacru, într-o lume a debusolării, a supradozei de singurătate-în-mulțime și a derutei relativiste.

Pledoaria pentru deschidere dialogică are, desigur, și o dimensiune autocritică. Teandria Bisericii o face infailibilă doar în ipostaza ei eshatologică. Până una-alta, Biserica pelerină, așezată în istorie, are menirea de a se confrunta și cu scăderile slujitorilor și credincioșilor săi. Căci una e să accepți păcătoșenia și limitarea umană și altceva să le ascuzi sub retorica triumfalistă a unei autosuficiențe care numai evanghelică nu poate fi. Să ne vedem, prin urmare, bârna din propriul ochi înainte de a condamna sumar, superior, diverse rătăciri spirituale din Biserică sau din preajma ei. Căci Biserica, organism mistic și sacramental, cuprinde și vindecă idealmente toate rănile lumii așa cum este: drumul spre Împărăție nu poate fi scutit de accidente, tensiuni, riscuri și capcane. Să dăm slavă Lui Dumnezeu și pentru ele!

Asumarea pastorației – misiune de echipă

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

O întâlnire de sfârșit de an, la Facultatea de Teologie din Sibiu, ne-a adus dinaintea noastră, profesori și studenți, realitatea din pastorația imediată. Preoți tineri ne-au dovedit că preoția este legată de nevoile comunității, de cerințele reale ale acesteia. Că Ortodoxia nu are un complex în a învăța și a pune în aplicare modele pastorale viabile provocate din viața fiecărei experiențe. Ceea ce a apărut și mai minunat a fost lecția echipei pastorale. Este tot mai limpede că preotul nu mai poate face totul singur la nivelul pastorației. Catehează ori educație religioasă, predică ori revistă parohială, blog sau suport vizual, școală catehetică ori, pur și simplu, organizarea evenimentelor pastorale inerente vieții parohiale sunt puncte de efort, sunt provocări în care preotul nu mai poate rămâne singur. La începutul anului 2016, însoțind pe Părintele nostru Mitropolit la întâlnirile cu preoții, am descoperit un suflu pastoral nou, curajos. Tinerii preoți care și-au prezentat referatele nu au mai făcut-o pornind dinspre teorie înspre practica pastorală, ci ne-au determinat să constatăm cărei experiențe a Bisericii seamănă experiența lor. Fie că a fost vorba de parohii din Sibiu sau Mediaș, Făgăraș ori Brașov – atât cât mi-a îngăduit Dumnezeu să ascult experiențele minunaților noștri colegi, fiind convins că astfel de rezultate există în foarte multe alte parohii –, am înțeles că munca pastorală nu mai este a unui suflet izolat de comunitate, zdrobit de responsabilitate și blocat din lipsa finanțării unor proiecte, ci a comunității. A oferi copiilor excursii cu bicicleta sau lecții de iconologie, a-i face să redescopere tradițiile bunicilor lor, atât de bine încât să aduci, de la oraș, copiii la bunici, în sat, Duminica, a dărui copiilor posibilitatea să dăruiască sau, pur și simplu, a-i învăța că sunt o singură familie parohială înseamnă, înainte de orice, a face echipă cu ei. Lecția colegialității eclesiale începe în parohie cu articularea fiecărui copil ori tânăr în misiunea Bisericii. Riscul ruperii de poporul binecredincios prin proiecte pastorale care nu reprezintă comunitatea nu se poate evita decât prin lucrul în comun, prin asumarea în comun a misiunii. Am văzut un preot punând în mâna copiilor deprinderile necesare unui bun gospodar, altul a urcat pe munte la plantat brăduții prin care nepoții copiilor de acum vor împodobi Crăciunul vremii lor. Un altul a descoperit talentele copiilor la teatru, la dialog cultural și la scriitură. Rămânem instituția din România cu cea mai aplicată priză la popor din cât pot exista, puțin efort ne poate ajuta să vedem ce tezaur uman are țara în care propovăduim și trăim Evanghelia. Nu lipsa banilor ne blochează proiectele, sau nu în primul rând, ci o comoditate vecină cu moartea pastorală. Suntem obligați să ieșim din analiză și să trecem la acțiuni pastorale coerente, pline de viață.

Cele scrise mai sus întăresc realitatea emisă în titlu: pastorația se asumă în echipă. Desigur că preotul poartă responsabilitatea principală în realizarea ei, de la el trebuind să curgă spre comunitate proiectele „făcubile" ale pastorației parohiale. A dezvolta proiecte corecte pastoral înseamnă a răspunde unei nevoi imediate, pe termen mediu și lung în parohie. Cred că anul 2016 ne-a dovedit pe deplin capacitatea de creație a tinerilor, ne-a oferit posibilitatea de a vedea ce avem nevoie ca să construim corect pastorația. La excelentele ateliere de formare de la Mănăstirea Sâmbăta, participanții ne-au racordat la realitatea din parohii și și-au luat oxigenul necesar efortului pastoral continuu la care suntem supuși. Ceea ce rămâne după stagiile propuse ține de prospețimea unei prietenii care, obligatoriu, e necesar să ne unească la nivelul preoției și la nivelul relației preot-credincioși. Prea mult am depins în misiunea noastră de relația preot-autorități, de unde și confuzia că facem politică. Din nici o altă sursă n-am reușit, ani de zile, să ne obținem fondurile decât din marea piață a proiectelor învârtite în zonele intereselor de grup, interese din care Biserica nu făcea parte. S-au cheltuit milioane de euro pe școli de păreri în dauna școlilor de viață reală, se cheltuie enorm pe intervenționismul etic în dauna moralei comunității, se cheltuie pe organizarea unei educații sexuale detașate de copilul român, atașată marilor campanii de LGBT-izare a culturii familiei. Efortul preoților pare un pic inegal. Este așa atunci când el nu pune tezaurul uman al comunității în balans cu indecența financiară a unor proiecte de dezmembrare a comunităților. Ce avem de partea noastră este posibilitatea de a alcătui echipă cu proprii noștri oameni, de a alunga însingurarea – frustrantă de cele mai multe ori, cu un soi de comuniune pe care nu cred că-l mai are vreun segment social la îndemână. Comuniune cu cei care vor să-și mântuie sufletul, nu să fie batjocoră lumii. Comuniunea cu cei care se vor cu Dumnezeu, nu împotriva lui. Poate că nu cred după toate regulile dogmatice ale credinței, nu sunt respectuoși după regulile lumii noastre, oarecum îngustate în termeni. De obicei au curaj să spună cu voce tare ceea ce noi șușotim pe la colțuri și cer preotului să le respecte alegerile, dacă le au, sau să-i ajute în alegeri. Nu contestă altceva decât contrafacerile umane în care își trăiesc tinerețea, au dinaintea noastră ripostă atunci când nu stăm de partea sărăciei, a bunului simț, de partea lui Iisus Hristos. De aceea e nevoie să fim echipă. Să ne dovedim o preoție lucrătoare în Duhul dintâi al Bisericii. Petru că ei iubesc Biserica, încearcă să o cunoască mai bine, să fie mădulare vii ale ei.

Vom ști oare să multiplicăm exemplele valoroase și să estompăm neghiobiile pastorale ale unor colegi, neatenți la sensibilitatea momentelor istorice prin care trecem? Vom reuși să deblocăm din acuza de ideologizare propovăduirea, dezvoltarea culturii creștine la tineret și copii? Să cerem ajutor de la Cel Care ne este Ajutor. Cu El începe Echipa.

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Joi, 1 decembrie. Cu prilejul Zilei Naționale a României, Înaltpreasfinția Sa a participat la ședința festivă organizată de Consiliul Județean Sibiu, în cadrul căreia a oficiat o slujbă de Tedeum. În aceeași zi, în fața clădirii fostului Consiliu Dirigent al Transilvaniei din centrul Sibiului, a oficiat o slujbă de pomenire a eroilor și martirilor neamului românesc și a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În aceeași zi, la invitația Familiei Regale, a participat, la Sala Thalia, la concertul Filarmonicii de Stat din Sibiu.

Vineri, 2 decembrie. A primit, la Reședința mitropolitană din Sibiu, vizita Familiei Regale a României, Alteţele Regale Principesa Moștenitoare Margareta și Principele Radu, împreună cu Principesa Maria.

Duminică, 5 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfântul Nicolae" din municipiul Făgăraș. În cadrul slujbei, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotonit întru diacon pe teologul Ciprian Gheorghe Nistor. La final, l-a hirotesit iconom stavrofor pe părintele Marius Corlean, parohul bisericii și protopop de Făgăraș.

Luni, 6 decembrie, *Sărbătoarea Sf. Nicolae.* A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfântul Nicolae" din Șcheii Brașovului. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit diacon pe tânărul teolog Ovidiu Gheorghe, iar pe diaconul Ciprian Nistor întru preot pentru capela Universității „Transilvania" din Brașov. La final, preotul militar Bogdan Ciprian Oancea și preotul de la Jandarmeria Brașov, Ion Epaminond Boroș, au fost hirotesiți iconomi stavrofori. Înaltpreasfinția Sa a oferit, apoi, distincția „Crucea Șaguniană" părintelui Cristian Muntean, directorului Colegiului Național „Andrei Șaguna", prof. Dorel Agache și comandantului Inspectoratului Județean pentru Situații de Urgență Brașov, col. Ioan Stelian Rechițean. În aceeași zi, Înaltpreasfinția Sa a sfințit Centrul pentru Vârstnici și Centrul de Recuperare Neuromotorie de tip ambulator „Sfântul Nicolae" din cartierul Noua din Brașov. Complexul de servicii sociale este deschis de Primăria Brașov în parteneriat cu Arhiepiscopia Sibiului, prin Protopopiatul Brașov. Aici, persoanele vârstnice și bolnavii beneficiază de servicii de recuperare și asistență medicală, consiliere psihologică, asistență socială, îngrijire zilnică și activități recreative.

Marți, 7 decembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A vizitat centrele pentru copii și mame din cadrul Complexului „Prichindelul" din Sibiu. Înatpreasfinția Sa a oferit copiilor daruri și a participat la o serbare organizată de cei mici împreună cu personalul de îngrijire. Cei mici au primit dulciuri și alimente, iar personalul a primit din partea ierarhului calendare și iconițe.

Miercuri, 8 decembrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la lucrările Simpozionului „Tinerii în comunitățile parohiale. Perspective pastorale în lucrul cu tinerii pentru prezent și viitor", eveniment organizat în cadrul „Zilelor Șaguniene 2016" de către Departamentul Educațional pentru Formare Continuă și Misiune, împreună cu Departamentul pentru Tineret din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 9 decembrie. ÎPS Sa a participat, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, la concertul extraordinar de colinde al corului „Dal Segno" al Facultății de Arte din cadrul Universității din Oradea, dirijat de conf. univ. dr. Valentin Lazăr. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 10 decembrie. A avut program de lucru la cabinet.

93151

Duminică, 11 decembrie. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor efectuate în ultimii ani la Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" din Brașov. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți. În cadrul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotonit diacon pe teologul Nicolae Constantin Oprișiu și preot pe diaconul Aurelian Ciobotaru pe seama Parohiei Ohaba, Protopopiatul Făgăraș I. La final, a oferit preotului paroh Mihai Manolache jr. și pr. prof. univ. dr. Ovidiu Moceanu distincția „Crucea șaguniană pentru clerici", iar cel de-al doilea paroh al bisericii, Ioan Voineag, a fost hirotesit iconom stavrofor. În aceeași zi, Înaltpreasfinția Sa a inaugurat așezământul social al Parohiei „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", unde funcționează o cantină socială, un modern cabinet medical, precum și spații pentru activități cu tinerii și copiii din cele două parohii. Seara, la vremea Vecernei, la Biserica „Sfânta Treime" din Făgăraș, Înaltpreasfinția Sa l-a instalat pe noul preot al Parohiei Făgăraș I, părintele Ion Tărcuță, protopop de Făgăraș II.

Luni, 12 decembrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. În aceeași zi, a participat, în Aula Magna a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, la concertul caritabil intitulat „Dăruiește speranță!", organizat de către Asociația „Filantropia Ortodoxă", Departamentul de asistență socială din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului și Facultatea de Medicină „Victor Papilian" din Sibiu. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Marți, 13 decembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A primit, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, colinda grupurilor de elevi de la școlile și liceele din județul Sibiu (peste 850 de elevi). A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 14 decembrie. Înaltpreasfinția Sa a oficiat, la Capela Mitropolitană, hirotesia întru duhovnic a următorilor preoți: ierom. Porfirie Mihai de la Mănăstirea Pelișor, pr. lect. dr. Dan Alexandru Streza, pr. Gheorghe Iulian Macamete de la Parohia Mărgineni, Protopopiatul Săcele, pr. Ionuț Mădălin Vlaicu de la Parohia Fântânele, Protopopiatul Sălișteː, pr. Marius Vasile Tofan de la Parohia Gușterița II, Protopopiatul Sibiu, pr. Alexandru Daniel Câmpan de la Parohia Bucium, Protopopiatul Făgăraș I, pr. Marius Andrei Briscan de la parohia Vecerd, protopopiatul Agnita, pr. Florin Alexandru Pavel, preot misionar, slujitor la Capela „Sfânta Filofteia" Sibiu. A participat, în Catedrala mitropolitană din Sibiu, la concertul de colinde susținut de corul studenților Facultății de Teologie din Sibiu, adresând, la final, celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Joi, 15 decembrie. A participat, la Patriarhia Română, la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, precum și la manifestările prilejuite de serbarea onomasticii Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Duminică, 18 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfântul Nicolae" din localitatea Mândra, protopopiatul Sălișteː. În cadrul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotonit pe teologul Radu Tănase întru diacon, iar pe diaconul Nicolae Constantin Oprișiu întru preot pe seama Parohiei Vale, Protopopiatul Sălișteː. De asemenea, la final, l-a hirotesit iconom stavrofor pe preotul paroh Nicolae Cazacu. Seara, Înaltpreasfinția Sa a participat, în Sala Thalia din Sibiu, la concertul de colinde aniversar susținut de Corul „Timotei Popovici" al Catedralei Mitropolitane din Sibiu, dirijat de preotul lect. dr. Dan-Alexandru Streza.

Luni, 19 decembrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 20 decembrie. A primit la Reședința mitropolitană din Sibiu, grupuri de colindători: copii de la Gradinița nr. 16 din Sibiu, grupuri de copii de la Parohiile Slimnic, Brateiu și Rășinari, județul Sibiu, precum și grupul preoților din Protopopiatul Rupea.

Miercuri, 21 decembrie. A avut program de lucru la cabinet. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A primit la Reședința mitropolitană colindători: comunitatea de hipoacuzici din Sibiu, grupuri din Parohiile Dealu Ocnei, Ațel și Săcădate, precum și pe monahiile de la Mănăstirile Nocrich, Cârțișoara, Rășinari și Orlat.

Joi, 22 decembrie. A participat la ședința festivă a Consiliului Județean Sibiu, în cadrul căreia a adresat mulțumiri pentru sprijinul material acordat parohiilor din jud. Sibiu, în vederea susținerii lucrărilor de construcții sau reparații.

Duminică, 25 decembrie *(Ziua Praznicului Nașterii Domnului).* A săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Catedrala Mitropolitană. La ora 17, a participat la slujba Vecerniei la Catedrala Mitropolitană, iar în aceeași zi, la Reședința mitropolitană, a oferit o recepție oficială, la care au fost invitați preoții din Sibiu, autorități locale, conducerea Universității „Lucian Blaga", decanii facultăților sibiene, profesori ai Facultății de Teologie „Andrei Șaguna", precum și angajații Arhiepiscopiei Sibiului.

Luni, 26 decembrie *(A doua zi de Crăciun. Soborul Maicii Domnului).* A săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Înălțarea Domnului" din Brașov. La final, Înaltpreasfinția Sa i-a hirotesit iconomi stavrofori pe părintele Axente Cosmin Coșorean și părintele Florin Aurelian Antonescu, parohii comunității. De asemenea, cvintetul „Anatoly", care a dat răspunsurile liturgice, a primit distincția „Ordinul Sfântului Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei" ca semn de apreciere a activității de până acum în Biserica străbună, iar binefăcătorii Bisericii și Adunările și Consiliile parohiale au primit acte de cinstire. Seara, Înaltpreasfinția Sa a participat la slujba Vecerniei și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Parohia Sâmbăta de Sus Răsăriteană. La sfârșitul slujbei, cetele de colindători și de irozi au susținut un recital de colinde și obiceiuri specifice Țării Făgărașului.

Marți, 27 decembrie *(A treia zi de Crăciun. Sf. Arhidiacon Ștefan).* A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Nașterea Domnului" din Sibiu. L-a hirotonit întru diacon pe teologul Iulian Gherman, iar pe diaconul Constantin Eugen Ilincăi întru preot pe seama parohiei Nou, Protopopiatul Sibiu.

Sâmbătă, 31 decembrie. Înaltpreasfinția Sa a oficiat la Catedrala Mitropolitană din Sibiu slujba specială la trecerea dintre ani și a adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TIMPUL, CA DIMENSIUNE A VIEȚII CREŞTINE

(urmare din p. 1)

Prima coordonată a acestei axe este, deci, *creaţia*. Dumnezeu a creat lumea pe care o ocroteşte şi o ajută, prin Pronia Sa, spre un progres continuu. Dacă Dumnezeu ne-a dat chipul Său şi ne-a dat posibilitatea să ajungem la asemănare cu El, prin conlucrarea cu harul Duhului Sfânt noi urcăm pe această axă şi ne apropiem spre veşnicie, trecem spre veşnicie. Axa aceasta a timpului a fost marcată de *Întruparea lui Hristos*. Înainte de Hristos a fost perioada Vechiului Testament, iar după Hristos urmează perioada Noului Testament. Odată cu Hristos a venit în lume Împărăţia lui Dumnezeu, deci noi suntem în Împărăţia lui Dumnezeu. Noi aici ne câştigăm viaţa veşnică; dacă n-am câştigat-o aici, dincolo vom da seama. De aceea, iată că în toate evenimentele din istoria mântuirii, asumate de Mântuitorul Iisus Hristos prin activitatea Sa mesianică, prin activitatea Sa dumnezeiască de aici, de pe pământ, mai ales prin Răscumpărarea, prin moartea, Învierea şi Înălţarea Sa la ceruri, El este prezent cu noi. El ne-a făgăduit, după ce la Cina cea de Taină a instituit Sfânta Liturghie, că va fi cu noi în toate zilele vieţii noastre. Fiind cu noi, El aduce cu Sine şi actualizează diferitele evenimente pe care le-a trăit pentru noi, care au devenit praznicele noastre, sărbătorile noastre. Sunt acele evenimente legate de Împărăţia lui Dumnezeu, nu de ceva trecător. De aceea, ele se repetă mereu, anual, mereu înnoite şi înnoitoare, pentru ca şi noi să ne înnoim viaţa, împreună cu Hristos. De fiecare dată, şi pentru fiecare dintre noi, se actualizează evenimentele înscrise în calendarul nostru, în rândul praznicelor împărăteşti, se adaugă apoi praznicele sfinţilor, ale sfinţilor îngeri, iar praznicele Maicii Domnului sunt trecute în rândul praznicelor împărăteşti. Şi iată, într-un an bisericesc noi comemorăm principalele evenimente din istoria mântuirii, devenind contemporani cu aceste evenimente. Momentul de joncţiune, de apropiere profundă a noastră de Hristos, este momentul împărtăşirii cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Hristos, devenind purtători de Hristos. Noi am trăit şi am cinstit, am trăit evenimentul pe care l-am prăznuit şi L-am cinstit pe Hristos, pentru că noi suntem purtători de Hristos.

Iată, iubiţi credincioşi, pe scurt, misterul acesta al timpului pentru noi. Timpul este sfânt pentru că l-a sfinţit Hristos. Timpul este sfânt pentru că Biserica ne cheamă la diferite evenimente sacre din istoria mântuirii, la care să fim părtaşi, pentru ca să ne sfinţim noi, prin participare, prin cinstirea lui Hristos şi, mai ales, prin unirea cu Hristos, în Sfânta Împărtăşanie. În acelaşi timp, şi noi, fiind cinstitori de Dumnezeu, fiind drept-credincioşi care respectăm praznicele şi sărbătorile bisericeşti, sfinţim timpul, prin viaţa cea nouă, în Hristos.

De la „eikon” şi „imago” la icoană

Este cunoscut faptul că în şedinţa Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, desfăşurată în Sala Sinodală între 28 şi 29 octombrie 2015, s-a hotărât, la propunerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, sub a cărui preşedinţie s-au desfăşurat lucrările, declararea anului 2017 ca *Anul omagial al iconarilor şi pictorilor bisericeşti* şi *Anul comemorativ Justinian Patriarhul şi al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului în Patriarhia Română* [http://ziarullumina.ro/2017-anul-omagial-al-iconarilor-si-pictorilor-bisericesti-si-anul-comemorativ-justinian-patriarhul-si-al-aparatorilor-ortodoxiei-in-timpul-comunismului-in-patriarhia-romana-106584.html accesat 30. 10. 2016].

Înainte de a zăbovi asupra *imaginii*, a celei pictate în icoană, se cuvine să încercăm o călătorie în veacurile, ba chiar mileniile, care au precedat epoca noastră. În societăţile fără scriere, vorbitorul întreţinea un raport de continuitate atât cu vorbirea sa, cât şi cu vorbirea celuilalt, iar o „dezvoltare tehnică” – cum a fost apariţia scrisului – suspenda ori punea sub semnul întrebării situaţia anterioară, considerată stabilă până atunci. Marile etape de inovaţie sunt momente de suspendare, deoarece se întrerupe o stare de lucruri, una stabilă. În coordonatele filosofiei clasice greceşti, termenul *epoché* înseamnă „suspendare” sau „întrerupere”, iar peste milenii, *epoché* a ajuns un concept major în fenomenologie, concept pe care Roland Barthes în activează, susţinând că *imaginea* devine o *epoché* într-un raport multiplu: cu timpul, cu memoria, cu moartea. În coordonatele acestui raport multiplu, Barthes afirma, în chiar prima pagină din a sa *Camera Lucida* – pe care o dedică analizei lui Sartre asupra imaginaţiei [Christian Lotz, *The Photografic Attitude*: *Barthes for Phenomenologist,* în Pol Vandevelde, Sebastian Luft (eds.), *Epistemology, Archaeology, Ethics: Current Investigations of Husserl's Corpus*, Continuum, 2010, pp. 152–166, la p. 15] –, că s-a decis să se raporteze la imagini – în general, la cele fotografice în special – exclusiv din punct de vedere cultural [Roland Barthes, *Camera Lucida. Reflections on Photography,* translated into English by Richard Howard, 1982, p. 3].

În lumea noastră, ortodoxă, pe lângă relaţia *referinţa orală – referinţa vizuală*, care presupune rugăciunea credinciosului în faţa icoanei, în vremea rugăciunii personale – a *Liturghiei personale* (Sf. Ioan Gură de Aur) –, mai există şi relaţia, bazată pe un dozaj fin al simţurilor, *referinţa orală – referinţa auditivă* [Eugeniu Nistor, *Comunicare şi cunoaştere pluridisciplinară,* în „Limba Română”, nr. 11–12 (173–174), noiembrie-decembrie 2009, Chişinău, pp. 48–57, la p. 48], care este activată în timpul slujbelor la care credinciosul participă în biserică.

Raportându-ne la cuvântul *imagine*, etimologia sa ne trimite la Antichitatea clasică, mai precis la cuvântul grecesc *eikon*, precum şi la cuvântul latin *imago*. Primul termen, *eikon* – în limba română având conotaţie religioasă: *icoană* – ar putea fi mai degrabă interpretat decât tradus din greaca clasică drept „imagine”, „reprezentare pusă la dispoziţia privitorului şi care redă realitatea”; de reţinut, în context, că *eikon* provine din rădăcina proto-indo-europeană *weid,* care exprimă ideea de asemănare [Lyle Campbell, *Historical Linguistics*, Cambridge, Massachusetts Institute of Technology Press, 2004, p. 49]. Greaca veche, cu bogatu-i tezaur lingvistic, ne mai pune la dispoziţie un termen, *eidolon* – de unde povine cuvântul *idol* –, tot cu sens de imagine şi de extracţie indo-europeană, din sus-amintitul *weid* („a vedea”, dar şi „a cunoaşte”). De altfel, acest străvechi termen este considerat a fi rădăcina unor cuvinte precum „belvedere”, „déjà vu”, „evident”, „Veda”, „Rig-Veda” [Sergiu Al-George, *Limbă şi gîndire în cultura indiană,* introducere în semiologia indiană, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976, p. 4]. În plus, specialiştii în domeniu afirmă că *weid* este şi sursa termenului sanscrit *vidya,* care, dacă iniţial a avut sensul de „cunoaştere”, „vedere”, ulterior a devenit concept filosofic desemnând „posesia cunoaşterii spirituale” – de reţinut, una întreită –, privită ca fiind mult superioară tuturor posesiilor, inclusiv a celei de pământ/de avere [*Cultură şi filosofie indiană în texte şi studii,* 1, traduceri din limba sanscrită de Theofil Simenschy, ediţie îngrijită, cuvânt înainte şi note de Cicerone Poghirc, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 18; Swami Krishnananda, *Commentary of the Katha Upanishad* (*Verses I. 1. 17/18*) (http://www.swami-krishnananda.org/katha1/Commentary_on_Katha_Upanishad.pdf accesat 22. 08. 2016)]. Dacă *weid* presupune asemănarea cu lumina, *eidolon* este apropiat ca sens de *phantasma,* „viziune”, „vis”, astfel că imaginea apare, în coordonatele respective, ca o formă vizibilă raportată la o experienţă trecută sau prezentă.

La rândul său, latinescul *imago,* a ajuns în limbile moderne sub formele *image,* în franceză, *image,* în engleză, respectiv *imagine,* în română, fără să-şi piardă conotaţia iniţială. Mai mult chiar, sensul genuin, de „imagine vizuală”, s-a îmbogăţit cu cel de „imagine literară”, un concept cheie în retorica Antichităţii clasice [Constantin Ittu, *O realitate comunicativă*: *imaginea fotografică,* în „Sibiul în alb şi negru. Hermannstadt in schwarz und weiss. Fred Nuss. Album de colecţie”, Liliana Oprescu, Raluca Ioana Andrei (eds.), Sibiu, Editura Astra Museum, 2015, pp. 5-10, la pp. 5-6].

Dr. Constantin ITTU

Prăznuind Botezul lui Hristos cu gândurile îmbăiate în Agheasma Mare

Suntem răvășiți de gânduri. În cea mai mare parte a timpului. A timpului vieții noastre. Nu mai suntem de mult copii, ca să nu avem gânduri, suntem oameni în toată firea. Dar toată firea noastră umană este erodată de gânduri. De ce? Deoarece gândurile ne sunt aproape în exclusivitate legate de tot ceea ce există în lume și trece. „Lumea trece și pofta ei" (I In. 2, 17). Și, gândurile, trec și ele (Ps. 145, 4). Dar lumea ne pătrunde prin gânduri în toate cotloanele ființei, imprimându-i un sentiment de tristețe generat de trecerea fără oprire. În acest context, ființa noastră – care, oricât și-ar dori unii, nu trece, pentru că e zidită de Dumnezeu ca să fie veșnică –, atunci când vrem s-o întoarcem de la lume spre Dumnezeu, Cel care ne-a creat, atunci când vrem s-o înnoim, nu reușim decât să o aruncăm tot în mijlocul lumii, în tina lumii, în zbaterea fluidă a intereselor, a invidiilor, a ratărilor și eșecurilor lumii de a fi mai bună. Și, zbaterea aceasta fluidă ne îmbracă ființa.

Copii fiind, am primit Taina Sfântului Botez. Am venit spre botez sau am fost aduși la botez „dezbrăcați de omul cel vechi și de viața lipsită de sfințenie a acestuia", așa cum spunea Sfântul Grigorie Palama, pentru a ne boteza în Hristos și a ne îmbrăca în Hristos, după cuvântul Apostolului Pavel „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat" (Gal. 3, 27; Rom. 6, 3) [Sfântul Grigorie Palama, „Omilii", vol. 3, trad. din lb. greacă de Parascheva Grigoriu, Ed. Anastasia, București, 2012, p. 309-310]. Botezul ni s-a făcut astfel Taină curățitoare de un păcat, care nu era al nostru – ci, al firii noastre, aceeași cu a lui Adam – dar, ale cărui efecte se făceau deja simțite prin afecte.

Dar, botezându-ne în Hristos, n-am mai pornit spre lume „goi", asemenea lui Adam – tocmai pentru că Taina Botezului ne-a eliberat de păcat – ci, am pornit înveșmântați, îmbrăcați în haina albă a unei conștiințe libere de gânduri și de orice condiționare lăuntrică. Am pornit spre lume îmbrăcați în haina unei conștiințe care era expresia dorinței de mântuire a firii noastre, a dorinței firii noastre de a fi netrecătoare, o fire rațională zidită „după chipul lui Dumnezeu" (cf. Fac. 1, 26) și dornică, așa cum se spune și în Rugăciunea citită de preot în taină, la slujba Botezului, de a se uni cu Hristos prin nașterea din nou. Dar, totuși, conștiința aceasta era atât de fragilă, atât de vulnerabilă față pericolele care o pândeau din exterior, din lume, încât, în rugăciunea de care aminteam anterior cerem cu tărie „să se îndepărteze de la noi toate nălucirile cele din văzduh și nearătate (...) și să nu se pogoare la cel care se botează duh viclean, care aduce întunecare gândurilor și tulburare cugetului" (Molitfelnic).

Lumea, nu mai reușește să ne facă nimic rău, atâta timp cât este în afara noastră și rămâne acolo. Dar, ea nu se mulțumește niciodată doar cu atât. Ea se metamorfozează în fel și fel de lucruri obișnuite, dar cu aspecte care mai de care mai tentante, încercând să facă tocmai ceea ce se spune în rugăciunea de la Botez, adică „să aducă întunecare gândurilor și tulburare cugetului". Lumea se manifestă pentru noi, oamenii, ca o realitate care ni se livrează printr-o serie de lucruri din imediata noastră apropiere, lucruri care se transformă în gânduri și se insinuează mai apoi în meandrele sufletului nostru, unde circulă nestingherite pe unde poftesc și pun stăpânire pe dorințe, pe aspirații și pe voința noastră. Ne îmbracă mintea, dezgolind-o de har.

Însă, odată îmbrăcată cu lumea, mintea devine incapabilă să se apropie de Dumnezeu, deoarece, așa cum spunea un filosof român contemporan, „toate lucrurile din jurul nostru sunt căzute, prin exces de utilizare, într-un soi de leșin ontologic" [Gabriel Liiceanu, „Cum se poate filozofa într-o subterană a istoriei", Prefață la volumul semnat: Alexandru Dragomir, „O teză de doctorat la Dumnezeu: exerciții de gândire", Ed. Humanitas, București, 2016, p. 32]. Această stare de moleșeală, de lipsă de vlagă, de sfârșeală, este caracteristică omului frământat de gânduri până la epuizare. Dar, cum să scapi de lume când, lumea, așa cum spuneam, te îmbracă de peste tot?! Ca om, aceasta este o stare a existenței tale cotidiene. Ești în permanență „îmbrăcat" cu lumea, atât pe dinafară, cât și pe dinăuntru. Pe dinafară, prin cele exterioare. Pe dinăuntru, prin gândurile și impresiile care ți se iscă în suflet cu privire la cele dinafară.

Din aceste motive, Boboteaza nu este numai Praznicul „arătării" Domnului la apa Iordanului. Boboteaza este Praznicul arătării Domnului în firea noastră. În mintea noastră. În cugetul nostru pe care îl curăță și-l luminează. Boboteaza este Praznicul îmbrăcării cugetului nostru cu cugetul lui Hristos (Filip. 2, 5), cu cugetul supunerii față de Dumnezeu. Am văzut această supunere și în prima zi a lui Ianuarie, când am serbat Tăierea împrejur a Domnului. Supunerea lui Hristos față de cele ale Legii trimite la supunerea datorată lui Dumnezeu, Cel care a dat Legea prin Moise. Se cade ca, această supunere a lui Hristos față de Lege să fie temei al supunerii noastre față de Dumnezeu și, mai departe, temei al supunerii gândurilor noastre gândului lui Hristos. Altminteri nu este posibil să ieșim din mrejele gândurilor iscate de lucrurile lumii, gânduri care, repet, ne îmbracă în permanență mintea. De aceea, o parte din soluția

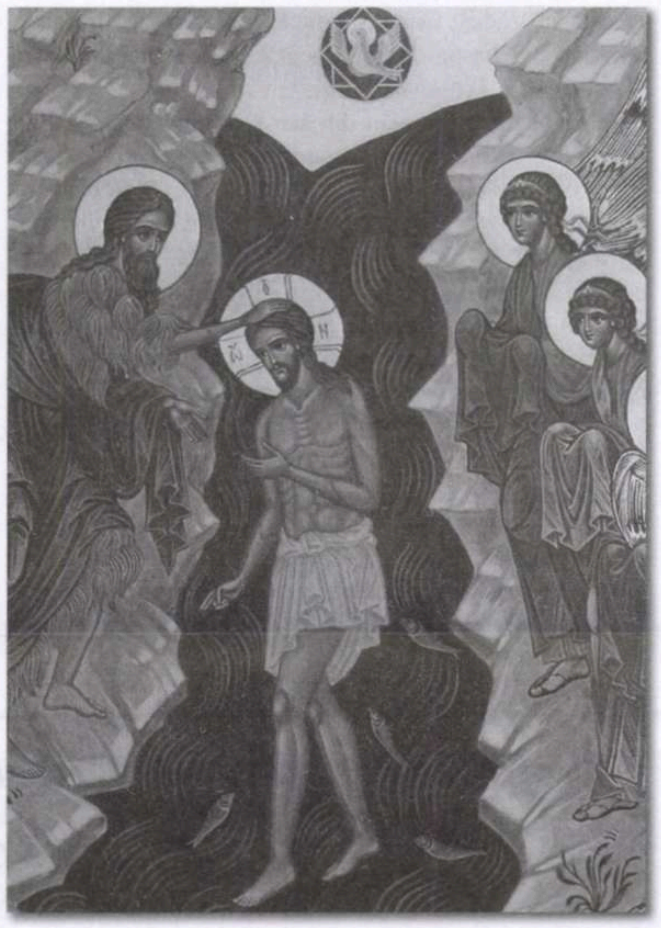

la această problemă este aceea de a ne curăți și de a ne înnoi mintea, îmbăindu-ne gândurile lumești în apa curățitoare sfințită prin slujba Aghiasmei Mari, în cadrul căreia ne rugăm lui Dumnezeu: „...și ne binecuvântează pe noi, cei ce prin plecarea capetelor noastre arătăm semnul supunerii".

Gândirea lumii, căutarea exclusivă a adevărului ei ne dezbracă de har, ne (dez)golește ființa de lumina slavei lui Dumnezeu cu care era îmbrăcat omul în Rai, ne readuce în starea adamică postpecatorială, în care omul – ca și lumea pe care gândirea lui o sondează – este gol de har, gol de sfințenie și, din acest motiv, preocupat doar de cele ale lumii.

Este deosebit de sugestiv acest proces al călătoriei gândirii umane spre esența lumii așa cum este descris de către filosoful Alexandru Dragomir: „În filosofie/gândire, spune el, te arunci gol, ca în apă. Dacă te arunci îmbrăcat, te trag la fund hainele și ghetele, chiar de știi să înoți. „Hainele" și „ghetele", mai notează filosoful, sunt aici zorzoanele spiritului propriu, orgoliul pre-științei tale și al „ideii" (cugetului/gândirii, n.n.) tale, iar dezbrăcarea este ritualul prealabil pe care filosoful îl execută pentru a anunța că în actul interpretării trebuie să apară firea lucrului interpretat, și nu ingeniozitatea interpretului. Interpretul interpretează doar des-cifrând, găsind cifrul lucrului („este"-ul lui), pe care oamenii nu-l mai văd fie pentru că nu-l caută, fie pentru că nu mai au privirea proaspătă asupra lui. Pe scurt, dacă vrei să ajungi la ființa unui lucru, trebuie să te lași ghidat de el" [*Ibidem,* p. 33-34]. Iar dacă, luând contact cu lucrurile, sondându-le realitatea intimă, nu reușești să vezi dincolo de ele pe Cel care le-a făcut, vei rămâne „gol", înotând fără sens printre himere.

Lumea, așa cum afirmam ceva mai sus, pune stăpânire pe mintea noastră prin gândurile pe care le iscă curiozitatea noastră neostoită de a ști, de a cunoaște, de a ne îmbrăca cu ea, cu lumea. Chiar dacă în prealabil am efectuat exercițiul ascetic al dezbrăcării de orice iluzie sau părere preconceptă, rămânem prizonierii gândurilor noastre. Din acest motiv, toate gândurile trebuie depășite prin reducerea lor la un singur gând, la un singur cuget, acela al lui Hristos. Abia „îmbrăcați" cu acest gând, avem certitudinea dobândirii Duhului Sfânt. „Dar, spune Sfântul Grigorie Palama, fiindcă acest Duh vine și se îndepărtează în mod liber, ca Unul care este de aceeași putere cu Tatăl și cu Fiul și îi ține în viață pe cei ce trăiesc în pocăință, deși sunt păcătoși – fără a se îndepărta, precum învățăm de la David, iar de la cei ce păcătuiesc fără de pocăință, se ridică și pleacă precum de la acel Saul – fie ca noi toți cu faptele, cu cuvintele și cu gândurile să ducem o viață de pocăință și să avem sălășluit în noi pururi duhul cel înțelepțitor și cugetător și dăruitorul celei mai înalte mântuiri" [Sfântul Grigorie Palama, op. cit. p. 316].

Din punctul de vedere al celor expuse anterior, este deosebit de sugestiv modul în care capătă expresie acest lucru în slujba Utreniei din ziua de Bobotează, în cadrul căreia, la *Slava* de la Laude se spune: „Cu apele Iordanului Te-ai îmbrăcat, Mântuitorule, Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină și creștetul ți-ai plecat Înaintemergătorului, Cel ce ai măsurat cerul cu palma, ca să întorci lumea de la înșelăciune, și să mântuiești sufletele noastre" (Mineiul lunii Ianuarie). Sunt trei elemente importante în acest text, elemente despre care am vorbit pe parcursul articolului nostru și, elemente care apar concentrate aici, iată, într-o singură strofă. Este vorba despre îmbrăcarea apelor Iordanului de către Hristos – Cel cu Care ne-am îmbrăcat și noi, prin Botez – îmbrăcarea aceasta fiind un proces invers căderii/dezbrăcării lui Adam de slava lui Dumnezeu („Doamne, m-am ascuns, căci sunt gol și m-am temut", spune Adam după căderea în păcat, în Fac. 3, 10). Apoi, al doilea element, supunerea – în cazul acesta, înaintea Botezătorului Ioan – și, celălalt, al treilea, scoaterea lumii din înșelăciune, cu scopul oferirii posibilității de a ne mântui. Acestor trei elemente li se mai adaugă încă unul și anume, perspectiva mântuirii, care este de fapt scopul îmbrăcării, supunerii și eliberării din înșelăciunea lumii.

O lume scoasă din înșelăciune nu ne mai poate periclita mântuirea. Ea este o lume refăcută, o lume făcută din nou bună prin apă și prin Duh, o lume care parcă apare din nou din ape, ca la Facere, unde Scriptura spune că „Dumnezeu a văzut că toate sunt bune foarte" (Fac. 1, 31). Rugăciunile de la Sfințirea Mare a Apei vorbesc despre scopul venirii Domnului Hristos în lume, corelând acțiunea Lui asupra lumii cu preocuparea pentru mântuirea firii noastre. Astfel, ne rugăm: „...Lumina cea din Lumină, Care ai venit în lume să o luminezi pe ea, luminează cugetul nostru cu Duhul Tău cel Sfânt". De asemenea, în rugăciunea următoare, cea atribuită Sfântului Sofronie al Ierusalimului, se spune: „...Luminează-mi ochii minții mele, ca să îndrăznesc a lăuda binefacerea și puterea Ta cea nemăsurată"; sau „...lumea cu lumina Domnului se luminează"; sau, în continuare, „...Astăzi ne-am izbăvit de întuneric și cu lumina cunoștinței de Dumnezeu ne-am luminat (...) Astăzi întunericul lumii se risipește cu Arătarea Dumnezeului nostru. Astăzi toată făptura se luminează de sus ca o făclie" ș.c.l.

Gândurile, așadar, sunt în prim plan. Ele alcătuiesc o lume a noastră, lăuntrică, o lume care se cere curățată de întuneric, luminată și tocmai din acest motiv, ele, gândurile, sunt vizate cu precădere. Despre ele putem vorbi în mod simbolic ca despre o îmbrăcăminte a minții. Mintea, Îl simbolizează pe Hristos, iar ceea ce se spune în „Slava" de la Laudele Bobotezei vorbește despre efectul curățitor al apelor Iordanului asupra minții, care capătă o haină nouă, o haină de lumină, întocmai ca la Taina Sfântului Botez. Gândurile întunecate, gândurile supuse lumii și celor lumești sunt curățite sau alungate. Haina conștiinței, spălată în apele „Iordanului" ne este din nou luminoasă. Iar noi, cu gândurile îmbăiate în Agheasma Mare, nădăjduim din nou la mântuire.

Pr. Vasile GAFTON

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

MONAHISMUL ORTODOX ROMÂNESC, vol. II

Istorie, contribuţii şi repertorizare,

Bucureşti, Editura Basilica, 2016, 1200 pagini

Editura Basilica a Patriarhiei Române ne-a făcut un frumos dar înainte de Praznicul Naşterii Domnului din anul 2016 şi anume volumul II din trilogia „Monahismul Ortodox Românesc". Ca şi primul volum şi cel pe care îl prezentăm acum, a apărut sub egida Patriarhiei Române şi a Academiei Române, respectiv a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel şi a Domnului Acad. Ionel Valentin Vlad, preşedintele Academiei. Coordonatorii volumului au fost tot Părintele Acad. Mircea Păcurariu şi Dl prof. univ. Nicolae Edroiu, membru corespondent al Academiei. Dacă primul volum a prezentat o istorie generală a monahismului ortodox, dar şi a celui apusean, volumul de faţă prezintă o istorie a monahismului românesc şi a rolului său în promovarea culturii şi artei româneşti, dar şi a contribuţiei sale la dezvoltarea monahismului altor popoare ortodoxe.

Volumul începe cu un studiu mai vechi al Mitropolitului Antonie Plămădeală şi anume, *Rânduiala tunderii în monahism*, urmat de un studiu semnat de către Mitropolitul Serafim al Germaniei, *Spiritualitatea monahală românească şi notele ei distincte faţă de monahismul din celelalte ţări ortodoxe*, iar Arhiepiscopul Ciprian al Buzăului prezintă pe *Sfinţii Cuvioşi din mănăstirile româneşti*.

Un capitol aparte este consacrat culturii şi artei din mănăstirile româneşti. Sunt incluse aici studii semnate de Pr. Acad. Mircea Păcurariu: *Contribuţia monahismului la promovarea culturii româneşti* (p. 177-242); arhimandrit Policarp Chiţulescu, *Bibliotecile mănăstireşti de la noi* (p. 243-258); Pr. prof. Ion Vicovan de la Facultatea de Teologie din Iaşi care prezintă *Contribuţia monahismului nostru la promovarea unor acţiuni filantropice în Biserica Ortodoxă Română* (p. 399-456), iar Acad. Nicolae Edroiu de la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca pune în lumină *Monahismul ortodox ca factor de unitate naţională românească*.

Câteva capitole sunt consacrate arhitecturii, picturii şi artelor decorative din mănăstirile noastre, cu studii semnate de prof. dr. Mihaela Palade, de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, prof. Elena Ene Vasilescu de la Universitatea din Oxford, cercetătorii Teodora Roşca, Anastasia Văetiş, Oana Slăvuică, prof. Victor Simion şi arhidiacon Sebastian Barbu Bucur, care prezintă activitatea unor cunoscuţi călugări-psalţi.

Ultimul mare segment din acest volum este consacrat *Legăturilor românilor cu mănăstirile din Muntele Athos* (Pr. prof. Ioan Moldoveanu, p. 1011-1064), cu *Mănăstirea Sf. Ecaterina din Muntele Sinai şi cu alte aşezăminte din Ţara Sfântă*, Pr. prof. Mircea Păcurariu, p. 1061-1106), şi cu *Mănăstirile din Serbia, Muntenegru, Bulgaria, Ucraina şi Rusia* (Pr. prof. Nicolae Chifăr, p. 1107-1122). Mariana Lazăr de la Muzeul Naţional Cotroceni se ocupă cu *Statutul mănăstirilor din Ţara românească închinate Locurilor Sfinte*, iar prof. Paul Brusanovski de la Facultatea de Teologie din Sibiu prezintă *Proprietăţile mănăstireşti de la noi şi secularizarea lor* în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

Trebuie să subliniem şi faptul că volumul are o ilustraţie foarte bogată, cu sute de fotografii de epocă, gravuri, icoane, toate strânse prin strădania Domnului Ioan Dragoş Vlădescu, secretarul comisiei de redactare şi editor coordonator al volumului.

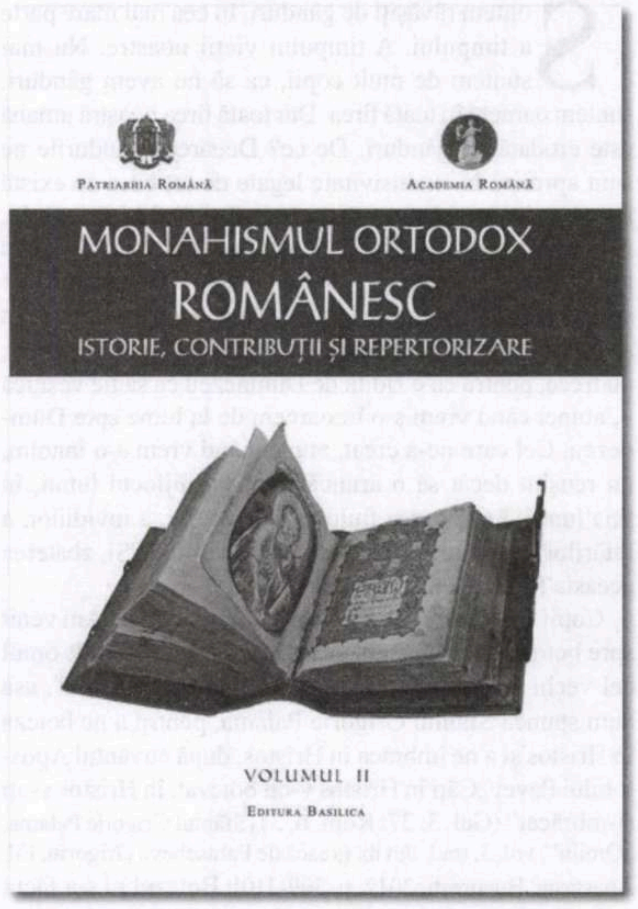

Aşadar, întâlnim o gamă foarte variată de teme, care au reuşit să pună în lumină aportul monahismului românesc la promovarea culturii şi artei de la noi, dar şi contribuţia lui la susţinerea vieţii monahale din întreg spaţiul geografic ortodox. Iată motivele pentru care recomandăm acest volum preoţilor noştri, precum şi altor iubitori ai trecutului Bisericii şi neamului nostru.

Mitropolit Laurenţiu

România tranziţiilor. Întrecere încotro?

cronică de carte

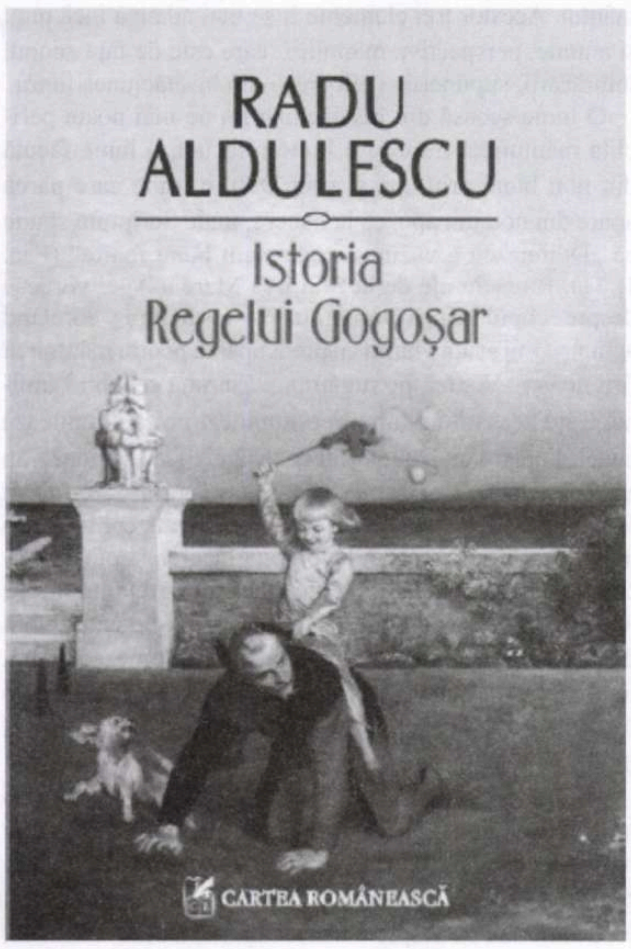

Ne aflăm în anul 2016 şi încă nu părem a şti răspunde la întrebarea – foarte frecventă şi actuală, de altfel – *România, încotro?* Pare un început banal de cronică politică, însă vă voi demonstra, pe parcursul acestui text, că ne vizează pe noi şi îi vizează pe toţi cei care – cler sau laici – trăiesc în prezent şi doresc să răspundă provocărilor creştinismului contemporan.

Trecerea de la o epocă a îngrădirilor şi refuzurilor la una a libertăţilor şi – măcar aparent – porţilor deschise nu s-a făcut lin şi armonios, ci uneori brusc şi împiedicat, alteori mult prea lent şi alambicat. O analiză plină de umor, dar şi de dramatism şi un realism usturător face Radu Aldulescu, în *Istoria Regelui Gogoşar* (Editura Cartea Românească, 2015). În opinia mea, unul dintre cei mai talentaţi romancieri români contemporani, în această carte, Aldulescu face o frescă reuşită atât a României ante-Revoluţie (final de comunism), cât şi a celei post-decembriste, având îndemânarea – aş spune, *profetică* – de a construi personaje vii, situaţii reale şi scenarii foarte plauzibile, câteodată rupte parcă din experienţa acelor ani.

Pe scurt, avem aici povestea unui personaj, Emanuel Victor Calomfirescu, oltean din Gogoşu, care vine în capitală şi încearcă să supravieţuiască cât se poate de onorabil în comunismul anilor 1980. Participă la ceanaclul unui *ilustru maestru* Vergilius (nu întâmplător avem zugrăvit spaţiul acesta de *suficientă libertate* pentru tineretul acelor ani; în plus, probabil nu întâmplător şi numele *maestrului*, ţinând cont că în acea perioadă avem şi cenaclul unui Ovid – Crohmălniceanu), se îndrăgosteşte, mai din inimă, mai din interes, de Luiza, o tânără provenind dintr-o familie bogată, şi se căsătoreşte cu aceasta fără acordul părinţilor ei. Socrul are grijă şi îl aruncă în închisoare, folosindu-şi legăturile din bine-cunoscuta Securitate, iar revoluţia îl prinde în penitenciar. Este graţiat împreună cu toţi *locatarii*, indiferent de vină, participă la Revoluţie, iar această întorsătură a evenimentelor îi va schmba complet viaţa. În primele luni după eveniment, împreună cu maestrul Vergilius, înfiinţează un cotidian, *Glasul Revoluţiei*, întreprindere care îi va aduce prosperitatea. În conjunctura zilelor dinaintea lui decembrie 1989, cunoaşte un căpitan de Securitate, care, în anii 1990, devine (ironic, dar atât de adevărat) colonel în aceleaşi servicii. Acesta îl va ajuta să procure apartamente, terenuri şi câte alte bunuri în aceşti ani tulburi, încât, peste nu foarte mult timp va ajunge ministru – ministrul Învăţământului.

Este de observat umorul onomastic al romancierului – îl avem pe Emanuel Victor Calomfirescu, *Regele Gogoşar*, imitaţie românească a lui Vittorio Emanuele al italienilor, apoi pe maestrul Vergilius, şi alte personaje, precum Codruţ Davidescu, Laurian Susanu, Beatrice, etcetera. Putem continua cu umorul de situaţie, umorul de caracter, de limbaj şi aşa mai departe. Cert este că acest roman al unui *râsu-plânsu* tipic românesc ne pune pe gânduri. Sunt scene, legate de cerşetori, de cimitir, de cavouri cu trei etaje şi cu lift, de manifestări premoderne ale credinţei şi – poate mai degrabă – credulităţii populare, îmbinate cu avalanşe de evenimente care ne fac să realizăm că lumea în care trăim este una a vitezei, a schimbărilor rapide, în care atât omul – creştinul – contemporan, cât şi Biserica, trebuie să se adapteze şi să vină cu o alternativă, cu o variantă adusă la zi a mărturisirii de credinţă. *Regele* din Gogoşu este un exemplu de *român evoluat în parlamentar* al vremurilor în care trăim. Este tipul multora care se află sau măcar periodic bat la uşile bisericilor noastre. Propaganda – de data aceasta fără minister dedicat ei, dar cu atâtea resurse în slujba sa – îşi revendică locul şi în creştinătate, în comunităţile noastre. Întrebarea care m-a făcut să aleg această carte spre prezentare este: *Oare cum răspundem noi la această propagandă? Oare cum răspundem acestui model de om contemporan?*

[**Radu Aldulescu,** *Istoria Regelui Gogoşar*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 2015, 374 p.]

Pr. Dr. Daniel PUIA-DUMITRESCU

Misiunea Bisericii Ortodoxe şi provocările sale interne (II)

În formularea şi transmiterea tezaurului credinţei, păstrat în şi prin Sfânta Tradiţie, un rol esenţial l-au avut Părinţii Bisericii. Ei au statura prin excelenţă a creştinului misionar şi ei trebuie să fie pildele de urmat în propovăduirea Evangheliei. „Urmând Sfinţilor Părinţi…" – aceasta a fost formula care deschidea actele multor sinoade, inclusiv ecumenice, arătând că „învăţătura (*didaskalia*) Părinţilor" este termenul de referinţă normativ. Biserica poate fi definită nu doar ca „apostolică", ci şi ca „patristică", căci doar ca „Biserică a Părinţilor" ea este cu adevărat „apostolică" (G. Florovsky 1981:738).

De la început Biserica s-a preocupat de transmiterea Tradiţiei, conştientă fiind că Tradiţia este mediul mântuirii personale. Dar această transmitere – afirmă Pr. Valer Bel – nu se face printr-o simplă repetare a trecutului sau o acumulare de elemente superficiale, condiţionate de o anumită perioadă istorică, ci printr-un act de auto-identificare şi auto-mărturisire. Fiecare generaţie este chemată să-şi însuşească şi să se recunoască în mod autentic în practica apostolică de totdeauna a Bisericii şi să dea răspunsul ei la chemarea lui Dumnezeu în duhul Apostolilor şi al Părinţilor şi astfel să transmită Tradiţia (V. Bel 2010:53). Misiunea creştină este aşadar un eveniment evanghelic care presupune comunicarea Veştii celei Bune a mântuirii în Hristos către o comunitate umană, folosind pentru aceasta elemente şi valori culturale. Evanghelia nu poate fi predicată decât folosindu-se un anumit limbaj, concepte şi imagini omeneşti care aparţin unei anumite culturi.

Deşi proveniţi din teologia apuseană – *inculturaţie* din teologia romano-catolică, folosit cu sensul de adaptare, acomodare la cultura şi etosul local, *contextualizare* din teologia protestantă, folosit cu sensul de interpretare a textului biblic în funcţie de contextul cultural şi social –, aceşti termeni îşi pot găsi sens şi în teologia ortodoxă dacă sunt puşi în legătură cu un alt termen, folosit de teologii ortodocşi, cel de *receptare*. Acest proces de receptare este definit de Pr. Ion Bria ca „o operaţie harismatică, în care conştiinţa Bisericii (*phronema*, *sensus fidelium*) apropriază memoria Apostolilor, Evanghelia lui Hristos, drept cale de mântuire. Este mecanismul de autocritică – judecata de sine – care întreţine funcţia de sinteză, de metamorfoză a Tradiţiei. Căci Tradiţia nu s-a ivit din neant, ci ea are istoria şi istoricitatea ei, în cursul căreia Biserica-mamă a rămas fidelă faţă de memoria Apostolilor. Hermeneutica ţine ca în acest proces să fie asigurată lucrarea de discernământ a Bisericii" (I. Bria 1999:44-45).

O atenţie deosebită este oferită *indigenizării* (integrării în cultura etnică a) *credinţei* ca proces continuu, căci el se desfăşoară de-a lungul tuturor epocilor istorice, indiferent de spaţiu. Mai întâi de toate, Tradiţia ortodoxă, din respect faţă de cultura fiecărui popor, consideră credinţa creştină ca având puterea de a transfigura „bogăţia culturii şi istoriei umane prin lumina Evangheliei". Este o realitate faptul că „în multe ţări, Biserica este total identificată cu istoria naţiunii şi a fost responsabilă pentru formarea culturii naţionale". Una dintre vocaţiile istorice ale Ortodoxiei a fost „misiunea în slujba Bisericii; Biserica în serviciul naţiunii". Cu toate acestea, „istoria Bisericilor Ortodoxe nu poate fi confundată cu istoria statelor respective", adică în interiorul cărora şi-au dus viaţa şi activitatea. Bisericile Ortodoxe nu au fost Biserici de stat în adevăratul sens al cuvântului, ci mai degrabă Biserici ale poporului, caracter nedistrus nici măcar de celebra „simfonie constantiniană". (Asupra acestui aspect vom reveni.)

Referitor la această înnoire a Bisericii în Tradiţie (I. Bria 1991:55-59; I. Bria 1992:47; I. Bria 1976: 182-185), în Biserica Ortodoxă rămâne încă destul de puţin evidenţiat modul în care se realizează şi, în opinia noastră, aici intervine meritul cel mai mare al contribuţiei Părintelui Bria, care scria: „Caracterul ortodox, dinamic şi creator al Tradiţiei vine nu numai din capacitatea şi necesitatea Bisericii de a interpreta în mod continuu Sfânta Scriptură, ci mai ales din faptul că Duhul Sfânt descoperă în fiecare timp o rază a adevărului". Cu alte cuvinte, există o aplicare şi o aprofundare a mesajului evanghelic în Tradiţie pentru a satisface nevoile spirituale ale credincioşilor din fiecare nouă generaţie a Bisericii, de unde şi „noi iluminări ale dogmelor vechi". Formele Tradiţiei ţin deci de viaţa Bisericii, unde se îngemănează atât forma „apostolică", continuitatea permanentă a celor de la început, cât şi forma „istorică", contextualizarea culturală şi diversitatea teologică a mesajului Evangheliei în timp şi spaţiu.

Constituirea unui „depozit" doctrinar prin dogme stabile nu face însă din acesta un *depositum* static, ci prin excelenţă unul dinamic. Creaţia dogmatică nu se suprapune Bibliei, „îndreptând-o sau completând-o", căci reflecţia teologică are mereu o bază scripturistică. Astfel, dogmatica presupune o dublă operaţie teologică, inductivă şi deductivă: pe de o parte, formulele de credinţă nu provin pur şi simplu din cercetare, ci, asemenea textului biblic, prin inspiraţie divină (vezi formula Sinoadelor Ecumenice, reluând-o pe cea de la Sinodul Apostolic de la Ierusalim: „Părutu-s-a Duhului Sfânt şi nouă…"); pe de altă parte, ea reclamă mereu descoperirea de noi sensuri ale adevărurilor infinite, tot ca învăţare nu de la oameni, ci de la Dumnezeu. Factorii ce determină istoria dogmaticii sunt: nevoia internă de a rezuma credinţa creştină într-un crez simplu; nevoia de a explica şi apăra adevărurile de credinţă, în consens cu Scriptura şi Tradiţia, în faţa atacurilor şi deformărilor unor eretici; nevoia de a sistematiza, pentru satisfacerea nevoilor teoretico-spirituale ale credincioşilor, revelaţia creştină în ansamblul ei; procesul de inculturaţie sau contextualizare, prin accentuarea şi scoaterea la lumină a unor sensuri noi care să răspundă tocmai acestor nevoi; în fine, nevoia de a răspunde la convergenţele teologice cu caracter ecumenic (exemplul cel mai elocvent: documentul BEM – Botezul, Euharistia, Preoţia). Prin aceasta dogmatica are relevanţă atât din punct de vedere doctrinar, cât şi din punct de vedere liturgic, moral, misionar şi ecumenic. Iar privită în relevanţa sa ecumenică, viziunea ortodoxă impune în mod necesar şi o nouă evaluare a continuităţii şi diversităţii în Tradiţie. Decisivă este contextualizarea, singura ce poate elimina autosuficienţa şi reducţionismul şi poate asigura „evaluarea unor noi funcţii ale tradiţiei – ca «tradiţii» – în sensul că în sânul aceleiaşi comunităţi a apărut o pluralitate de poziţii şi opţiuni sociale (şi nu numai, n.n.), pornind de la acelaşi temei biblic…" (I. Bria 1994:404). Pentru Ion Bria, Tradiţia constituie în Ortodoxie o modalitate de misiune în timp.

Aşadar, dincolo de „tradiţii" există Tradiţia… Criteriul său ţine nu de orizontală (vezi insuficienţa canonului lui Vicenţiu de Lerin: *Quod semper, quod ubique, quod ab omnibus*...), ci de verticală. Aceasta face ca decisivă în înţelegerea caracterului autentic al Sfintei Tradiţii să fie nu factorii cantitativi, ci calitativi. Vladimir Lossky sublinia chiar acest fapt: „plecând de la tradiţii", trebuie să mergem mai departe şi să distingem *Traditia*. „Aici, linia orizontală a «tradiţiilor» primite din gura Domnului şi transmise prin apostoli şi urmaşii lor vine să se încrucişeze cu verticala, cu Tradiţia – comunicare a Duhului Sfânt, care deschide membrilor Bisericii perspectiva infinită a tainei din fiecare cuvânt al Adevărului revelat" (V. Lossky 1998:134). Revelaţia fiind desăvârşită în Iisus Hristos, vom înţelege că Biserica, prin lucrarea Duhului, transmite credincioşilor de-a lungul istoriei, prin învăţătură, cult, disciplina canonică, aceeaşi comuniune de viaţă cu El.

Totuşi, nicio retragere „pe orizontală", la mutaţiile tipologice socio-culturale, nu este permisă în numele „verticalităţii" Bisericii ca Trup mistic al lui Hristos, insuflat de Duhul Sfânt! Tradiţia este aceea care face viabilă şi vizibilă concreteţea istorică a Evangheliei, mijlocul de a-L face prezent pe Dumnezeu Însuşi. Desigur, Tradiţie este „memoria Apostolilor", de unde şi grija Bisericii pentru transmiterea intactă, nealterată, a „credinţei sfinţilor" de la început. În acelaşi timp, structurarea Tradiţiei merge împreună cu inculturaţia, cu „confruntarea" dintre mesajul evanghelic şi cultură. După cum arăta Pr. Ion Bria, „Tradiţia diacronică este transmisă şi dezvoltată…, prin tradiţia sincronică. Continuitatea Tradiţiei înseamnă deplasarea şi actualizarea ei în diverse contexte misionare, culturale şi sociale. Ermeneutica contextuală este singura care asigură valabilitatea *concretă, umană, eclezială a Tradiţiei, înscrierea ei în timpul şi spaţiul istoriei* (s.n.). Cele două forţe sunt complementare, uneori contradictorii: pedagogia păstrării moştenirii, a memoriei istorice, şi pedagogia transmiterii şi înnoirii acesteia". De aceea, „generaţia actuală ar avea mari greutăţi să găsească o relaţie viabilă cu societatea secularizată şi cu civilizaţia tehnologică de astăzi, axate pe mondializarea economiei şi a mijloacelor de comunicaţie, dacă ea ar fi îndrumată să se întoarcă spre o religie rurală, monastică, cultivată în trecut". Imperativul actual al teologiei ortodoxe ar fi acesta: „Apologia moştenirii nu trebuie să excludă deschiderea profetică, plecarea spre înnoire şi spre viitor, interesul pentru o *civilizaţie creştină* (s.n.)" (I. Bria 1999:35-36).

Ce e imuabil, ce rămâne şi ce poate fi schimbat în învăţătura şi riturile Bisericii Ortodoxe? Cum să fie Tradiţia mereu vie, nu literă moartă? Acestea sunt întrebări la care, în opinia noastră, teologii ortodocşi trebuie încă să mai mediteze pentru a găsi răspunsul adecvat. Un principiu îl considerăm însă esenţial: schimbările se produc nu de dragul schimbării, ci pentru ca mesajul evanghelic să fie mereu actual, mereu relevant pentru oamenii din orice timp şi spaţiu.

Bibliografie (selectiv): Gillian Crow, „Viziunea ortodoxă a unităţii", în *Cum să trăim Ortodoxia astăzi*, trad. Doina Rogoti, Editura Sophia, Bucureşti, 2010, p. 13. Ion Bria, *Dicţionar de Teologie Ortodoxă*, ediţia a II-a, EIBMBOR, Bucureşti, 1994; Idem, *Hermeneutica teologică. Dinamica ei în structura Tradiţiei*, ediţia a II-a, Sibiu, 1999; Idem, „Renewal of the Tradition through Pastoral Witness", în *IRM* 65 (1976); Idem, „Înnoire", în *BOR* 60 (1992), nr. 1-3; Idem, „Renewal in Mission", în *IRM* 80 (1991), nr. 317; Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Renaşterea, Cluj-Napoca, 2010; Georges Florovsky, *Biblie, Biserică, Tradiţie*, trad. Radu Teodorescu, Reîntregirea, Alba Iulia, 2006; Idem, *Biserica, Scriptura, Tradiţia – Trupul viu al lui Hristos*, trad. Florin Caragea şi Gabriel Mândrilă, Editura Platytera, Bucureşti, 2005; Idem, „Ethosul Bisericii Ortodoxe", trad. Teodor Bodogae, în *MA* 26 (1981), nr. 10-12; Ciprian Iulian Toroczkai, *Tradiţia patristică în modernitate. Ecleziologia Părintelui Georges V. Florovsky (1893-1979) în contextul mişcării neopatristice contemporane*, Andreiana, Sibiu, 2008; Vladimir Lossky, *După chipul şi asemănarea lui Dumnezeu*, trad. Anca Manolache, Humanitas, Bucureşti, 1998.

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

Preliminarii referitoare la relaţia Biserică-Stat pe baza evoluţiei istorice şi a legislaţiei actuale

Legătura dintre drept şi religie atrage în ultima vreme atenţia (tot mai) multor cercetători, cu precădere în contextul migraţional european. Interesul acesta se manifestă în numărul de reglementări din această sferă care apar la nivel naţional, dar şi din jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg. Tocmai de aceea, începând cu acest număr al „Telegrafului Român" vom prezenta anumite aspecte, practice (şi) pentru cititorii publicaţiei şaguniene.

Adoptarea creştinismului ca religie a imperiului (313) în secolul IV şi inaugurarea noii capitale, Constantinopol (Bizantion, 330), au creat condiţiile pentru două iniţiative: Prima a fost reprezentată de apariţia legislaţiei imperiale asupra religiei şi dezvoltarea dreptului canonic. A doua a fost marcată de migraţia creştinilor de influenţă latină, spre centrul şi nordul Europei, iar cel de influenţă bizantină a creat un coridor spre partea estică a continentului. Europa medievală a fost martora apariţiei jurisdicţiilor seculare bazate fie pe dreptul roman, fie pe legi indigene, împreună cu dreptul canonic sau nomocanonic. Jurisdicţiile civile au funcţionat în paralele cu cele ecleziale.

În secolul XVI, Europa s-a confruntat cu mişcarea protestantă care a marcat, de exemplu, eliminarea autorităţii papale, în special în ţările din nordul continentului, unde s-a dezvoltat principiul *cuius regio eius religio* şi apariţia bisericilor luterane naţionale (cum este cazul pentru Scandinavia sau Germania). Calvinismul a fost asumat de populaţia cantoanelor elveţiene sub influenţa directă a lui Calvin, iar anglicanismul a devenit religia oficială a Angliei. Oricum, Reforma, Contra-Reforma şi Războiul de 30 de ani dintre conducătorii catolici şi protestanţi din Europa (1618-1648) au determinat edictarea unor legi cu caracter intolerant. Romano-Catolicismul a avut de suferit prin legislaţia promovată în Anglia şi Ţara Galilor în a doua parte a domniei reginei Elisabeta I (1558-1603) şi a fost interzis prin lege în Letonia în 1621, atunci când Suedia luterană a cucerit părţi ale micului stat baltic. Protestantismul a avut de suferit în Lituania şi Polonia unde construcţia de biserici a fost interzisă în 1716, iar Constituţia din 1792 a recunoscut catolicismul ca religie naţională. În Lituania, atunci când Rusia a anexat-o în 1795, Bisericii Romano-Catolice i-a fost interzis să tipărească şi să publice lucrări şi literatură confesională, sau să hirotonească noi episcopi. În 1863 şi proprietăţile i-au fost confiscate şi naţionalizate.

După manifestările violente bazate pe religie în secolul XVII, secolul următor a marcat intrarea în aşa numitul *iosefinism* (după împăratul Iosif II 1765-1790), care milita pentru toleranţă religioasă şi responsabilitatea statului în reglementarea conflictelor religioase. Perioada iosefină este bine cunoscută pentru implicaţiile pe care le-a avut în politica din Ardeal. Această politică a determinat abrogarea unor legi cu caracter discriminator faţă de minorităţile naţionale, aşa cum a fost cazul Angliei, în vreme ce în Franţa legile au fost abrogate ca urmare a mişcării anticlericale faţă de Biserica Romano-Catolică. Declaraţia drepturilor din cadrul Revoluţiei franceze (1789) vorbeşte despre dreptul la libertatea de conştiinţă (art. 10), iar constituţia din 1791 vorbeşte despre libertatea religioasă (Titlul 1). Un decret din 2 noiembrie 1789 a naţionalizat proprietăţile bisericeşti, statul francez asumându-şi cheltuielile pentru personalul clerical, iar Constituţia Civilă pentru cler (12 iulie 1790) a plasat serviciul religios în sfera serviciilor publice. În Anglia exista Actul de Toleranţă (1689), care era de fapt îndreptat împotriva disidenţilor, în 1829 fiind promovată legea de emancipare a Bisericii Romano Catolice. În Polonia, toleranţa religioasă a fost promovată printr-o lege din 1768.

Secolul al XIX-lea a fost marcat de dezvoltarea drepturilor constituţionale privind ***libertatea religioasă*** (Belgia a făcut acest lucru prin Constituţia sa din 1831, Luxemburgul în 1848, Olanda încă din 1814, 1815, 1848, restaurând în 1853 ierarhia romano-catolică, iar Ungaria în 1895), ***o regândire a locului organizaţiilor religioase*** (Napoleon Bonaparte a negociat un Concordat între Franţa şi Sfântul Scaun în 1801, unele din prevederile sale fiind în vigoare şi azi, deşi conţin limitări în ceea ce priveşte viaţa Bisericii). Unificarea statelor italiene nu a fost un proces liniştit pentru Biserica Romano-Catolică, provocând anumite tensiuni (1860-1870), iar în unele state ***chiar o separare a Bisericii de Stat*** (legea privind cultele – 1869 – din Irlanda a desfiinţat Biserica Irlandei, iar constituţia Austriei din 1867 a introdus neutralitatea ca principiu de raportare la cultele religioase, prevedere menţinută de Constituţia federală din 1920).

Legăturile dintre culte şi stat au fost întărite în alte părţi, cum e cazul Greciei care după Războiul de Independenţă (1821) recunoaşte Biserica Ortodoxă ca Biserica dominantă a cărei autonomie va fluctua în funcţie de schimbările constituţionale, ceea ce e constant fiind garantarea libertăţii religioase. Prevederile legale în acest sens au fost promovate printr-un decret din 1833, reluate în Constituţia din 1844 şi în cele subsecvente din 1864 până în 1952. Constituţia din 1968 şi cea actuală (1975) recunosc Biserica Ortodoxă ca Biserica majoritară şi dominantă în Grecia.

În această situaţie s-a aflat şi Regatul României, unde, prin Constituţia din 1866, este garantată libertatea religioasă (art. 5 şi 21), iar Biserica Ortodoxă Română este recunoscută ca *religiunea dominantă a statului român*. Totodată, trebuie să menţionăm că primul preşedinte al Adunării Deputaţilor (1862-1866) a fost Mitropolitul Nifon al Ţării Româneşti.

Tot în secolul XIX, catolicismul a devenit religie naţională în Portugalia, recunoaştere realizată prin Constituţia portugheză din 1822 (*religia naţiunii portugheze este romano-catolicismul),* iar în Constituţia din 1826 era interzisă persecuţia din motive religioase, tocmai pentru consolidarea statutului religiei naţionale. În 1849, Biserica Luterană din Danemarca a devenit Biserica poporului (*Folkekirke),* monarhul şi parlamentul asumându-şi responsabilitatea pentru aceasta. În Finlanda (după legislaţia rusească din 1809) a fost emis un nou statut pentru Biserica Luterană finlandeză în 1869. Implicaţiile pe care le-a avut expansiunea musulmană au fost asumate şi s-au regăsit şi în legislaţia de drept religios. De exemplu, în Cipru guvernarea otomană a fost înlocuită cu sistemul britanic de common law, în acelaşi timp cu aplicarea unor elemente de drept islamic. În timpul guvernării britanice (1878-1960) sultanul şi-a păstrat dreptul de control asupra insulei, cipriotii fiind subiecte ale dreptului otoman. Decretul otoman Hatt-i-Humayun (1856) a continuat să se aplice în cazul autorităţilor religioase. Biserica Ortodoxă a funcţionat atât ca organizaţie a creştinilor ortodocşi, cât şi ca coaliţie politică a grecilor.

În secolul XX, pe lângă legile care ocrotesc şi garantează libertatea religioasă, cum e cazul Letoniei (1906), Lituaniei (1922), Germaniei (Constituţia de la Weimar, 1919), Finlandei (1922), apar şi legile de separare între Biserică şi Stat aşa cum a fost cazul Franţei (1905) cu excepţia celor trei departamente din est, care la momentul promulgării legii erau în componenţa Germaniei, sau cazul Scoţiei, care stipulează în 1914 (cu prorogare până după finalul Primului Război Mondial) separarea de Biserica Angliei. Oricum, tema principală după prima conflagraţie mondială a fost consolidarea legală, *privilegiată*, chiar la nivel constituţional în Malta (1921), Polonia (1921), Irlanda (1922), Italia (1929), Portugalia (1935 şi 1971) şi Spania (1939 şi 1978).

Dacă prima parte a secolului XX a fost importantă pentru consolidarea şi promovarea confesiunilor naţionale, ceea ce a urmat după Al Doilea Război Mondial a marcat o orientare spre separarea dintre Biserică şi Stat. Acest lucru a fost, poate, cel mai evident în ţările din cadrul blocului comunist, acolo unde a fost înlăturată orice referire la religie din orice fel de lege, ateismul devenind politica statului.

În partea apuseană a continentului, Constituţiile franceze din 1946 şi 1958, reiterează laicitatea statului în raport cu orice element religios (Constituţia din 1946 garantează în preambul libertatea de conştiinţă, iar în articolul 2 al celei din 1958 se arată că Franţa este un stat laic). Totodată, în aceeaşi perioadă este de observat şi o promovare a legislaţiei care încurajează colaborarea dintre culte şi stat în Austria sau Germania, punându-se bazele modelului de colaborare între cele două entităţi, model ce va fi ulterior preluat şi de alte ţări.

Sfârşitul secolului XX a adus, într-adevăr, apariţia standardelor juridice internaţionale asupra statutului religiei în societate, prăbuşirea comunismului, creşterea separării formale dintre Stat şi Biserică, dar şi creşterea cooperării de facto dintre cele două entităţi. Fostele ţări comuniste au fost nevoite să înceapă lungi discuţii pentru redactarea şi adoptarea unor noi legi în domeniu.

În secolul XXI, în contextul migraţional cunoscut, pluralismul religios izvorât din mişcarea liberă a persoanelor este evident, mai ales dacă ne referim la islam. Tradiţia religioasă a fiecărei ţări continuă să funcţioneze, dar într-o realitate seculară, care de multe ori ascunde capcane pentru misiunea organizaţiilor religioase. Fiecare dintre etapele istorice ale legislaţiei religioase din Europa a avut o influenţă asupra dreptului religios şi a tradiţiei sale. Coexistenţa jurisdicţiilor temporale şi ecleziale din Evul Mediu a însemnat şi studierea dreptului canonic alături de tradiţia juridică a dreptului roman în universităţile medievale ale Europei. În ţările în care a pătruns Reforma protestantă în secolul al XVI-lea şi după, studierea dreptului canonic a fost înlocuită cu dreptul bisericesc civil (germ. *Kirchenstaatsrecht* sau *Staatskirchenrecht*), iar începând cu secolul al XIX-lea, această disciplină se dezvoltă devenind obligatorie în studiul dreptului, ea evoluând acum spre dreptul religios. Asupra unor aspecte de drept religios vom poposi în numerele următoare ale *Telegrafului Român*.

Bibliografie selectivă:

1. Norman Doe, *Law and Religion in Europe*, OUP; 2011.

2. Gerhard Robbers, *State and Church in the European union,* Ed. Nomos, Baden, 2005.

3. W. Ullmann, *Law and Politics in the Middle Ages,* Londra, 1975.

Emanuel TĂVALĂ

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Sâmbătă, 1 noiembrie. A slujit Sf. Liturghie în Biserica „Sf. Nicolae" din Parohia Ernea, Protopopiatul Mediaş. La finalul Sf. Liturghii a slujit Taina Botezului pentru Dragoş Efrem, fiul P.C. Preot Marius Drăghici.

Duminică, 2 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica cu hramul „Sf. Împ. Constantin şi Elena" din Sibiu.

Miercuri, 5 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Vineri, 7 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană. În cadrul aceleiaşi zile a participat la Slujba privegherii şi întâmpinarea P.F. Părinte Patriarh în Catedrala Episcopală din Deva.

Sâmbătă, 8 noiembrie. A slujit sub protia P.F. Părinte Patriarh Daniel, Slujba de Sfinţire şi Sfânta Liturghie a Bisericii „Naşterea Maicii Domnului" din Deva, alături de un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi.

Duminică, 9 noiembrie. A slujit sub protia I.P.S. Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, Sfânta Liturghie în Catedrala Episcopală din Deva.

Miercuri, 12 noiembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 14 noiembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 16 noiembrie. A slujit Sf. Liturghie în Biserica cu hramul „Sf. Împ. Constantin şi Elena" din Sibiu.

Miercuri, 19 noiembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Sâmbătă, 29 noiembrie. Sub protia Î.P.S. Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, P.S. Sa a participat la Slujba Privegherii în Catedrala Mitropolitană din Sibiu şi la Procesiunea cu Sfintele Moaşte ale Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei.

Duminică, 30 noiembrie. Sub protia I.P.S. Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, P.S. Sa a participat la slujba Sfintei Liturghii alături de un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi la sărbătoarea Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei. În cadrul aceleiaşi zile a participat la un concert de colinde în Parohia Gura Râului II, Protopopiatul Sălişte.

2 decembrie – săvârşeşte Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Brâncoveanu" , Sâmbăta de Sus.

4 decembrie – Sfânta Liturghie în parohia Ştrand, Sibiu.

5 decembrie – Slujba Vecerniei celei Mari, unită cu Litia, în Catedrala Episcopală „Sf. Nicolae" – Deva

6 decembrie – slujeşte în sobor de arhierei la Catedrala Episcopală din Deva cu ocazia hramului.

Joi, 20 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie sub protia Î.P.S. Irineu, Arhiepiscopul Craiovei şi Mitropolitul Olteniei, la Mănăstirea Bistriţa, Arhiepiscopia Râmnicului.

Vineri, 21 noiembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" din parohia Lazaret II, Protopopiatul Sibiu. În cadrul aceleiaşi zile a participat la Slujba înmormântării P.C. Protosinghel Grigore Todea în Biserica *Adormirea Maicii Domnului*, Protopopiatul Braşov.

Duminică, 23 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica cu hramul „Sfântul Apostol Andrei", Mănăstirea Berivoi, jud. Braşov. În cadrul aceleiaşi zile a participat la slujba de pomenire pentru militarii căzuţi la datorie în accidentul aviatic din jud. Sibiu, pe platoul Academiei Forţelor Terestre.

Marţi, 25 noiembrie. A slujit Taina Sf. Maslu în Biserica „Sf. Cuv. Parascheva", Parohia Gura Râului II, Protopopiatul Sălişte.

Miercuri, 26 noiembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Vineri, 28 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

7 decembrie – Sfânta Liturghie la Biserica Spitalului Militar, Sibiu. Oficiază slujba înmormântării Părintelui Ioan Barbu

11 decembrie – Sfânta Liturghie în parohia Cincşor, Făgăraş

16-17 decembrie a participat la Şedinţa Sfântului Sinod

18 decembrie – Sfânta Liturghie la Biserica „Sf. Treime", Făgăraş

20-22 decembrie a primit cete de colindători.

23 decembrie – Tedeum pentru Eroii Revoluţiei.

24 decembrie – oficiază la Mănăstirea „Brâncoveanu" slujba Vecerniei celei Mari unită cu Litia.

25 decembrie – săvârşeşte slujba Sfintei Liturghii la Mănăstirea „Brâncoveanu" şi hirotoneşte întru diacon pe monahul Ciprian Păsărică.

26 decembrie – slujeşte la Catedrala din Făgăraş şi hirotoneşte întru diacon pe teologul Ilincăi Constantin Eugen.

27 decembrie – săvârşeşte Sfânta Liturghie în parohia Copăcel, Făgăraş.

31 decembrie – la Mănăstirea „Brâncoveanu", Sâmbăta de Sus, săvârşeşte Vecernia cea Mare, iar la trecerea dintre ani, slujba de Tedeum.

ECUMENICA

Procentul creştinilor din Congresul SUA rămâne aproape acelaşi ca în anii 60, chiar dacă procentul populaţiei creştine din această ţară este în scădere, arată un raport al Centrului de Cercetare Pew (Pew Research Center). Prezentul Congres al SUA (al 115-lea din istorie) este format 91% din creştini. În cel de-al 87-lea Congres SUA (anii 1961-1962), 95% dintre membri erau creştini. Dintre cei 293 de republicani (partidul lui Donald Trump) membri ai Congresului, doar doi nu sunt creştini. Este vorba de evreii Lee Zeldin (statul New York) şi David Kustoff (statul Tennessee). Dintre cei 242 de membrii democraţi ai Congresului, 80% sunt creştini. În rest, afilierea religioasă a democraţilor din Congres se împarte după cum urmează: 28 sunt evrei, 3 budişti, 3 hinduşi, 2 musulmani, un unitarian universalist şi un membru care s-a declarat fără afiliere religioasă. De asemenea, 10 membri republicani ai Congresului au refuzat să-şi declare apartenenţa religioasă. În ceea ce priveşte confesiunea membrilor Congresului, se observă o scădere a procentului protestanţilor. Dacă în 1961, 75% erau protestanţi, acum sunt doar 56%. Cel mai mult a crescut procentul membrilor catolici, de la 19% la 31%. În actualul Congres, dintre membrii republicani, 67% sunt protestanţi şi 27% catolici, iar dintre cei democraţi 42% sunt protestanţi şi 37% catolici. Raportul amintit mai sus mai arată că protestanţii, catolicii şi evreii sunt suprareprezentaţi în Congres. De exemplu, evreii reprezintă 2% din populaţia SUA şi 6% dintre membrii Congresului. Budiştii, mormonii, musulmanii şi ortodocşii au o reprezentare în Congres aproximativ egală cu cea a procentului din populaţia SUA. Grupul cel mai slab reprezentat rămâne al celor fără afiliere religioasă : în vreme ce ei reprezintă 23% din populaţia SUA, în congres au o reprezentare de doar 2%.

Membrii ortodocşi ai Congresului sunt: Justin Amash (republican, statul Michigan), născut dintr-o mamă din Siria şi un tată palestinian; Darrell Issa (republican, statul California), de origine libaneză după tată. Ambii sunt membri ai Mitropoliei Autonome a Patriarhiei Antiohiei. Gus Bilirakis (republican, statul Florida), John Sarbanes (democrat, statul Maryland) şi Dina Titus (democrată, statul Nevada) sunt de origine grecească şi membri ai Arhiepiscopiei Ortodoxe Greceşti a Americii, care este parte a Patriarhiei Ecumenice.

Din punct de vedere al afilierii religioase a membrilor actualului Congres al SUA există anumite surprize. Astfel, cel mai puternic mormon din Congres nu vine din statul Utah, unde mormonii sunt majoritari, ci din Nevada. Este vorba de democratul Harry Reid, care este liderul majorităţii din Senat. Congresul are şi un membru care este în acelaşi timp pastor. Este vorba de Bobby Rush, pastor baptist, membru în Camera reprezentanţilor din partea statului Illinois. Cei doi musulmani membri ai Congresului sunt Keith Ellison (democrat; statul Minnesota) şi Andre Carson (democrat, statul Indiana). Ambii au în comun faptul că sunt musulmani convertiţi. Ellison a fost catolic şi primul membru musulman al Congresului, fiind ales pentru prima dată în 2006. La depunerea jurământului de investire, el a folosit un exemplar al Coranului care i-a aparţinut lui Thomas Jefferson. Carson a fost crescut într-o familie baptistă şi s-a convertit la islam la maturitate. Singurul membru al Congresului care s-a declarat fără afiliere religioasă, dar care a refuzat să fie considerată ateistă este Kyrsten Sinema (democrată, statul Arizona).

Preşedintele ales Donald Trump, care va prelua preşedinţia SUA la 20 ianuarie a. c., a fost crescut ca presbiterian, iar afilierea lui religioasă actuală este un subiect de dispută. Unii îl consideră catolic, alţii episcopalian (anglican), însă Trump s-a declarat drept „creştin de duminică", însemnând că merge la biserică în fiecare duminică. De asemenea, el a declarat că Biblia este cartea lui favorită. Cert este că a fost votat de către numeroşi creştini evangelicali şi catolici, foarte probabil datorită vederilor sale conservatoare. 81% dintre evangelicalii albi şi aşa-numiţii „creştini renăscuţi" l-au votat pe Trump chiar dacă acesta este căsătorit a treia oară şi trăieşte în adulter. În ceea ce priveşte relaţia sa cu ortodocşii, în timpul campaniei sale electorale, Trump a primit o binecuvântare din partea preotului ortodox grec din Phoenix, Arizona, Emmanuel Lemelson. De asemenea Trump l-a numit ca şef al stafului Casei Albe pe Reince Priebus, care este creştin ortodox, născut din tată german şi mamă de etnie greacă, originară din Sudan.

Rubrică realizată de
Pr. Conf. Dr. Habil Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Sărbătoarea Botezului Domnului la Sibiu, 6 ianuarie 2017

Praznicul Botezului Domnului a fost sărbătorit la Sibiu prin Sfânta Liturghie și slujba Sfințirii apei, la care au participat mulți credincioși din cetatea transilvană. Sfânta Liturghie a fost oficiată de Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului în Catedrala mitropolitană, împreună cu un sobor de preoți și diaconi din care au făcut parte slujitorii locașului de cult și cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna". Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a Catedralei Mitropolitane, dirijată de preotul Dan-Alexandru Streza.

Cuvântul de învățătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de pr. conf. univ. dr. Constantin Necula care a subliniat însemnătatea acestei sărbători mari a creștinătății.

„Este praznicul Arătării lui Dumnezeu, a Epifaniei, este praznicul în care Dumnezeu S-a arătat în Treime, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, dar mai presus de toate este minunatul hram al lumii acesteia în care trăim. Prin intrarea Mântuitorului nostru Iisus Hristos în apele Iordanului, hramul întregii lumi devine Hristos. Botezul este hramul cosmosului întreg", a spus pr. Constantin Necula.

„S-a sfințit întreaga lume"

Sărbătoarea a continuat în Piața Mare, unde IPS Mitropolit Laurențiu a oficiat slujba de sfințire a apei împreună cu Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului și cu preoții de la parohiile din oraș. Slujba religioasă a fost oficiată pe o scenă amenajată în Piața Mare, iar pentru mulțimile de credincioși au fost pregătite 14.000 de sticle cu apă sfințită. Credincioșii au primit apa sfințită pentru a gusta din ea și pentru a primi binecuvântare cerească.

La finalul slujbei de sfințire a apei IPS Mitropolit Laurențiu a vorbit despre praznicul Bobotezei și despre harul adus în viața oamenilor de aghiazma mare.

„Praznicul de astăzi nu sfințește doar pe om, ci sfințește și natura. S-a atins Creatorul de creație și de aceea râul Iordan și-a întors cursului înapoi, adică a dat o dovadă că și natura înconjurătoare își recapătă starea ei dintru început, de sfințenie. Materia a câștigat prin Botezul Domnului posibilitatea aceasta de a deveni purtătoare de har și s-a sfințit întreaga lume. Ne-am rugat acum lui Dumnezeu ca să coboare pe Duhul Sfânt și să transforme apa aceasta dintr-o materie pe care El ne-a rânduit-o ca principiul vieții și al curăției în principiul vieții spirituale, nu doar să curețe necurăția vieții și a trupului, ci să înlăture orice fel de înrâurire a diavolului asupra ființei umane și să sfințească întreaga natură", a subliniat ierarhul.

Ștefan MĂRCULEȚ

Botezul Domnului în repejunile Iordanului constituie pentru credincioșii creștini prilejul *comemorării* și *actualizării* unui eveniment deosebit, cuprins în planul cel veșnic al lui Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu luând, prin Întrupare, un trup omenesc, cu toate neputințele și slăbiciunile firești, a primit botezul pocăinței de la *Înaintemergătorul*, afundând în apă păcatele omenirii, în vederea iertării lor și a împăcării omului cu Dumnezeu prin Jertfa de pe Cruce.

Descoperirea *Sfintei Treimi* sau *Epifania* – cum se mai numește praznicul *Botezului Domnului* – ***„a luminat lumea"***, după cum mărturisește troparul praznicului. Omenirea cunoaște pe *Fiul lui Dumnezeu*, confirmat de *Dumnezeu-Tatăl*, prin glas ceresc și adeverit de *Sfântul Duh*, coborât asupra Lui în chip de porumbel.

Botezul Mântuitorului în Iordan este o *prefigurare* și un *model fundamental* al primei taine creștine, poarta de intrare în Biserica lui Hristos, taina nașterii din nou – ***Botezul cu Duh Sfânt***. Coborând în Iordan, *Hristos a sfințit firea apelor* și a consfințit actul afundării din Botezul creștin. Instituirea acestei taine este prevestită de *Sfântul Ioan Botezătorul,* când zice despre Hristos: *„Eu v-am botezat pe voi cu apă, El însă vă va boteza cu Duh Sfânt"* (Mc. 1, 8).

După Jertfa Sa mântuitoare și după biruirea morții, prin Învierea cea de a treia zi, *Mântuitorul a instituit pe Sfinții Săi Ucenici și Apostoli ca săvârșitori ai lucrărilor sfințitoare,* ***hirotonindu-i ca arhierei***, atuncicând: *„a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt"* (In. 20, 22). Pe aceștia i-a trimis, apoi, la propovăduire, poruncindu-le: *„Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh"* (Mt. 28, 19). La *Cincizecime,* Duhul Sfânt S-a pogorât în mod văzut, în chip de limbi ca de foc, peste Sfinții Apostoli (Fapte 2, 3-4), iar aceștia *au botezat*, cu Botezul Duhului Sfânt, *„ca la trei mii de suflete"* (Fapte 2, 41), constituindu-se prima comunitate creștină, *Biserica din Ierusalim*.

Botezul creștin a devenit, astfel, *condiția „sine qua non"* a intrării în Biserică și implicit a mântuirii, căci Însuși *Mântuitorul* condiționează acest lucru, când îi spune lui Nicodim: *„De nu se va naște* ***cineva*** *(adică* ***orișicine****) din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu"* (In. 3, 5).

Botezul creștin*, cu apă și cu Duh Sfânt*, este mai întâi de toate o *„naștere din nou"* (Tit 3, 5), *„în viața în Hristos", o moarte* și *o înviere împreună cu Hristos* (Rom. 6, 3-6). Prin întreita afundare în apa sfințită a Botezului, *moare omul cel vechi* (Col. 2, 11), *robit păcatului* (Col. 3, 2) și *înviază omul cel nou* (Efes. 2, 15).

Importanța efectelor sacramentale ale Botezului pentru viața creștină și câștigarea mântuirii justifică și temeiniceşte practica dintotdeauna a Bisericii de a administra această taină *copiilor*, din fragedă pruncie, *pentru a nu priva pe cineva de câștigarea vieții veșnice.* Cei care mărturisesc *credința necesară la botez* (Mc. 16, 16) în locul pruncilor sunt *părinții* și *nașii lor*.

Mitropolitul Laurențiu

REDACTOR-ȘEF:
Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

COLEGIUL DE REDACȚIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacție:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediție online:*** Dr. Dragoș Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Șaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 5-8 **1 şi 15 februarie 2017**

SMERENIA – începutul pocăinţei

Pilda Vameşului şi a Fariseului din Evanghelia acestei duminici, de la începutul perioadei Triodului, ne prezintă doi oameni care *„s-au suit..., ca să se roage”* (Lc. 18, 10) la templul din Ierusalim, locul unde se „cobora” Dumnezeu, aducând binecuvântarea Sa peste poporul lui Israel.

Fariseul, primul dintre cei doi care au intrat în templu să se roage, reprezenta o categorie de oameni credincioşi din cadrul poporului Israel, care erau corecţi şi morali şi care se străduiau să împlinească toate cele prescrise în Lege, formal şi numai pentru propria lor persoană. Egoismul lor le sporea orgoliul şi desconsiderarea faţă de toţi celorlalţi oameni. Chiar şi cu Dumnezeu ei credeau că au o relaţie specială, privilegiată, fiind beneficiarii locurilor dintâi.

Acest om şi-a ales el singur locul de *„întâlnire tainică cu Dumnezeu”*, în templu, aşezându-se în faţa tuturor celorlalţi, pentru ca să-i privească pe aceştia *„peste umăr”,* cu totală desconsiderare.

S-a apropiat mândru de Sfânta Sfintelor, din templu, ocupând locul cel dintâi şi încălcând, astfel, şi dreptul celorlalţi de a sta în „faţă”. Prin vanitatea sa, s-a autoevaluat şi s-a supraapreciat pe sine, considerându-se *„drept”* şi *„îndreptăţit”* pentru toate, nu numai în faţa oamenilor, ci şi în faţa lui Dumnezeu. În această judecată de sine, lui i-a lipsit de fapt criteriul esenţial şi condiţia de bază pe care se stabileşte relaţia noastră cu Dumnezeu – aprecierea corectă a stării şi a locului în care ne aflăm faţă de Dumnezeu. Întâietatea între oameni, în faţa lui Dumnezeu, o stabileşte Stăpânul, nu slujitorul, iar locul cel dintâi este un dar al Domnului. Însuşi Mântuitorul ne arată cum să ne aşezăm la masă: *„Când vei fi chemat de cineva la nuntă, nu te aşeza în locul cel dintâi, ca nu cumva să fie chemat de el altul mai de cinste decât tine...”* (*Luca* 14, 8-10).

Prima parte a rugăciunii fariseului, ca adresare lui Dumnezeu prin mulţumire, este firească. Mulţumirea adusă lui Dumnezeu este recunoştinţa noastră faţă de toate darurile primite de la El. Dar pentru ce îi mulţumeşte fariseul lui Dumnezeu? Nu-i mulţumeşte pentru că i-a dat viaţă şi pentru că întreaga sa existenţă depinde de Dumnezeu, sau pentru că l-a ajutat să împlinească toate prescripţiile Legii, fiind astfel un om corect şi cinstit şi chiar râvnitor şi în cele spirituale. El însuşi a mărturisit că împlinea prescripţiile spirituale şi cultice: *„postesc de două ori pe săptămână”* şi *„dau zeciuială din toate câte câştig”* (Lc. 18, 12).

Toate aceste fapte, în esenţa lor, sunt lucruri minunate, extraordinare. Numai că în rugăciunea sa, fariseul nu I-a mulţumit lui Dumnezeu pentru toate aceste lucruri ca pentru nişte *daruri,* primite de el, ci ca pentru nişte vrednicii personale. Împlinirea postului şi ferirea de păcate sunt, mai întâi, daruri dumnezeieşti lucrătoare în viaţa noastră, pe care le primim de la Dumnezeu şi care nu ţin de propria noastră vrednicie, pentru că noi suntem atât de slabi şi de neputincioşi, oricât ne-am crede tari şi puternici. În toate faptele şi lucrările noastre bune se află prezent şi lucrător darul lui Dumnezeu, izvorât din nemărginita Sa dragoste milostivă. Pentru toate acestea se cuvine şi trebuie să-I mulţumim Lui, rugându-ne cu smerită recunoştinţă: *„Îţi mulţumim Ţie, Doamne, pentru toate!”*

Fariseul nu s-a rugat aşa, ci a zis, cu mândrie: *„Dumnezeule, Îţi mulţumesc că nu sunt ca ceilalţi oameni”* (Lc. 18, 11). În faţa lui Dumnezeu şi în faţa semenilor săi, fariseul îşi mărturiseşte dispreţul faţă de tot ce-l înconjoară, devenind chiar judecătorul altora, numindu-i: *„răpitori, nedrepţi, adulteri, sau ca şi acest vameş”* (v. 11). Astfel, s-a mândrit pe sine în rugăciune, pierzându-şi legătura cu Dumnezeu, prin atribuirea faptelor bune făcute doar meritelor sale proprii, propriei sale osteneli. Pe toţi *„ceilalţi oameni”* i-a pus împreună cu vameşul, care se ruga şi el şi care, într-adevăr, reprezenta o categorie de oameni stigmatizaţi drept păcătoşi, pentru obiceiul lor de a dispune după bunul plac de responsabilitatea pe care o aveau. Luau vamă în funcţie de cum îi vedeau ei pe oameni. Pentru aceasta erau marginalizaţi şi dispreţuiţi.

Vameşul a venit şi el pentru a se ruga în templu cu altă dispoziţie şi cu altă încărcătură sufletească, cu o povară foarte greu de purtat. Dar mai avea ceva în plus, ceea ce a lipsit fariseului, *smerenia*. N-a îndrăznit să se apropie de cele sfinte din templu, ci la intrare stând, fără să privească măcar spre cer, cu ochii în pământ, îşi bătea pieptul cu pumnul în semn de căinţă, rostind doar această rugăciune scurtă şi smerită: *„Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului”* (*Luca* 18, 13).

Iată două exemple, diametral opuse, de a se ruga:

Prima rugăciune, cea *a fariseului*, s-a dovedit neprimită şi neplăcută lui Dumnezeu pentru că era făcută de un om care s-a îndreptăţit pe sine, peste toţi ceilalţi, considerându-se singurul vrednic să se apropie de Dumnezeu şi să primească răsplată pentru împlinirea poruncilor. I-a lipsit însă acestuia tocmai cultivarea unei importante virtuţi, cea a *smereniei*, care trebuia să îi descopere lui adevărata stare morală şi spirituală în care el se afla. Lipsindu-i smerenia, sau mai bine zis mândrindu-se, el a desconsiderat toată creaţia lui Dumnezeu şi nemărginita Lui iubire de oameni, pierzând, astfel, toată osteneala vieţii sale.

E bună nevoinţa, dar fără pocăinţă e zadarnică; e minunată virtutea, dar în afara legăturii cu Dumnezeu ţi-o însuşeşti ca pe un merit personal şi „cazi”, năruindu-te pe tine însuţi.

A doua rugăciune, cea *a vameşului,* a fost bine-primită şi bine-plăcută lui Dumnezeu pentru *profunzimea smereniei* care a încununat-o, tocmai prin recunoaşterea nevredniciei personale. Sfânta Evanghelie de astăzi nu ni-l oferă ca exemplu pe vameş datorită păcatelor lui. Conştiinţa păcătoşeniei sale, smerenia sa în faţa lui Dumnezeu şi rugăciunea sa stăruitoare pentru obţinerea milei lui Dumnezeu dovedite de vameş sunt exemplare, lăudate şi oferite ca exemplu în această pildă. Acestea l-au dus pe vameş la starea lui de adevărată căinţă şi rugăciunea sa smerită, l-au făcut pe acesta să se întoarcă la casa sa mai „îndreptăţit” în faţa lui Dumnezeu, decât cel care, lăudându-se că împlineşte voia lui Dumnezeu, nu avea smerenie.

Pentru câştigarea mântuirii noastre, împlinirea poruncilor este necesară, însă nu în modul formal în care

(continuare în p. 4)

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Sublimul slujirii preoţeşti la SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Antiohia, centrul spiritualităţii creştine din Orient, care a format şi a dat Bisericii multe personalităţi, este leagănul unuia dintre cei mai mari sfinţi ai Bisericii – Sfântul Ioan Gură de Aur. Apelativul „gură de aur” nu l-am dat noi astăzi, ci doar îl mărturisim împreună cu contemporanii şi succesorii lui, care l-au admirat şi stimat, deoarece caracterizează elocvenţa şi talentul unui mare orator, unui profund teolog, unui desăvârşit slujitor al lui Hristos.

Hirotonit diacon de episcopul Meletie în anul 381, timp de 5 ani a îndrumat activitatea catehetică ocupându-se în paralel şi de elaborarea scrierilor sale din tinereţe, unele de o inegalabilă frumuseţe. Convins fiind că măreţia slujirii preoţeşti poate aduce chiar osândă celor ce slujesc cu nevrednicie, Sfântul Ioan Gură de Aur a preferat să fugă un

(continuare în p. 5)

Pr. Prof. Dr. Nicolae CHIFĂR

Din cuprins:

Teodor Baconschi
Evanghelia la zi | pagina **2**

Pr. Conf. Dr. Constantin Necula
Recitind istoria sau despre Pedagogia Memoriilor | pagina **2**

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Istoricul Silviu Dragomir | pagina **4**

Lect. Dr. Daniel Mihoc
Dicţionar biblic: Sabat | pagina **10**

Evanghelia la zi

TEODOR BACONSCHI

Mesajul evanghelic este universal. Se adresează tuturor oamenilor. Tocmai de aceea, forța misionară a Bisericii a trecut frontierele civilizaționale, ieșind din Orientul Mijlociu, cucerind spiritual Europa, cele două Americi și o parte însemnată din Africa, sau chiar din Asia-Pacific. Creștinismul s-a divizat lăuntric, însă dinamica lui a devenit globală. În acest vast tablou, Ortodoxia românească pare statistic și geografic mărginașă, deși conține filonul biblico-patristic cel mai pur, alături de suratele sale din comuniunea Bisericilor dreptmăritoare. Pentru clerul și credincioșii ortodocși români, lumea „mare" e tot mai aproape: ne-am integrat, ca stat, în NATO și UE, deci suntem parte din destinul civilizației euro-americane. Niciodată istoria noastră națională n-a fost mai clar conectată la un ordin de mărime atât de vast. De aici au venit destule lucruri bune și, nu puține, rele. Bine este că am deprins, după multe decenii de totalitarism, democrația, ca sistem politic bazat pe libertăți civice și drepturile omului. Că ne-am dezvoltat mai rapid, prin preluarea de tehnologii, mărfuri, idei și standarde din aria occidentală, de care am fost separați printr-o implacabilă „cortină de fier". Profităm de libertatea de mișcare prin alte 26 de state-membre, ceea ce a impulsionat exporturile noastre pe piața internă a Uniunii și a deșteptat tinerimea, care profită de mobilitatea academică internațională.

La capitolul „rele", putem pune, cu prioritate, confuzia valorilor: am intrat în UE cu o societate încă agrară, economic involuată, dar și cu neîncredere în oameni și instituții. După 1990, România și-a adâncit fracturile satoraș, trăind drama ciocnirii mai multor mentalități greu de armonizat. Azi, coeziunea morală a națiunii e periclitată de faptul că largi categorii trăiesc în „timpuri" diferite. Unii, în epoca preindustrială, alții, deja în cea postindustrială, bazată pe secularizare, cosmopolitism, relativism moral și o identitate multiplă. Prin urmare, BOR – ca matrice a românismului – are de asumat strategii pastorale mai complexe. Căci aceasta e misiunea ei: să rămână „sobornicească" pe plan local. Să nu consacre, prin predica ei, un singur model sociocultural, eminamente tradițional. Să se adapteze mai multor audiențe, medii și așteptări. O poate face? Măcar încearcă, inclusiv prin noua generație sacerdotală, urbană, care trăiește ea însăși în actualitate, de la internet până la rețelele de socializare.

Am tot pledat, în eseurile mele, pentru suplețe misionar-pastorală. Pe lângă „graiul vechilor cazanii" (tot mai greu de înțeles), credincioșii fiecărei parohii se află la intersecția multor altor atracții, nevoi și prilejuri care, aparent sau substanțial, ignoră (când nu sfidează) stilul de viață „așezat", recomandat de Predania răsăriteană. Evident că orice creștin caută isihia, reculegerea, boieria duhovnicească a rugăciunii și tihna liturgică. Dar tot mai puțini creștini au timp de cultura sufletului: trebuie să alerge, să muncească din greu, să-și susțină familia, să se educe permanent, să-și schimbe adesea meseria sau adresa. Or, iată că tocmai acești oameni postmoderni, mai căldicei, mai superficial sau formal uniți cu Tainele Bisericii, sunt viitorul credinței, deci ei nu trebuie cu niciun chip înstrăinați. Cei de peste 50 de ani (iau acest prag cu titlu simbolic) sunt frăgeziți de duritatea experiențelor consumate, au mai obosit, sunt mai puțin atenți la ispitele lumești și mai dornici să atingă limanul unei „concluzii" existențiale creștinești, în preajma lui Iisus Hristos. Cei sub această vârstă, în schimb, pot rătăci durabil, sau chiar iremediabil, deși Dumnezeu are, firește, puterea de a-i readuce, pe mii de căi numai de El știute, înapoi în Casa Tatălui ceresc. Pentru a fi universală în propria ogradă, Biserica are însă vocația de a-i deprinde pe toți cu frumusețea mântuitoare a Bunei Vestiri, dincolo de varietatea creației omenești, de chipul schimbător al succesivelor generații și de spiritul capricios al istoriei. „Plinirea vremii" s-a petrecut irepetabil, în Bethleemul Iudeii. Adaptarea la vremuri se face necontenit…

Recitind istoria sau despre Pedagogia Memoriilor

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

Poate părea o modă să încerci scrierea unor memorii. Sau o necesitate, pentru cei care reprezintă cu adevărat un punct de reper pentru istoria unei țări sau a unei comunități. Devine un gest de cutezanță intelectuală pentru câte o vedetă de 5 minute ori câte o victimă a manipulării media a ratingului câte unui pierdut în neantul informal, un act de samavolnicie culturală la câte un satrap de firmă care crede că modifică genetica intelectuală a lumii doar pentru că a învățat să scrie. Volumul de Memorii pe care vreau să vi-l pun la îndemână este altfel. Livia Rebreanu-Hulea, *Cântecele mele. Memorii și versuri*, ed. a II-a, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2016, 99 p. Pentru cei care iubesc literatura, reeditarea *Memoriilor și versurilor* Liviei Rebreanu-Hulea (*Cântecele mele*, Grinta, Cluj, 2016), sora lui Liviu Rebreanu și soția sensibilului poet Ovidiu Hulea, vă recomand poemul *Povestea Tribunului* din volumul *Blestemul Codrului* (Ed. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2016, 93 p.), preot greco-catolic, dar și directorul primului Liceu românesc din Aiud, înființat în 1922, e un prilej de lectură aparte. Sunt câteva pagini, un soi de sinteză de viață, dense și cochete deopotrivă, relevatoare pentru viața din Ardeal în preajma și imediat după Marele Război al Întregirii. O lectură de o după-amiază liniștită și care obligă la reflecție morală și culturală. Nu vom fi ca ei niciodată, poate că răsturnarea valorilor adusă de cenzura comunistă în cultura națională nu ne va mai conferi niciodată verticalitatea morală pe care o avea generația lor, poate că doar generația de după copiii noștri va mai respira, cultural și moral, aerul tare al înălțimilor de atunci. Poate.

Unitatea de măsură a acestor memorii și versuri? O minunată naivitate, curată, remarcabilă prin stil și corelarea ei cu viața celor dragi. Iar cei dragi din carte nu sunt puțini. Pentru memoria literaturii române sunt câteva pagini de reținut. Paginile despre cei trei frați care se sting la vreme de Război, inclusiv Emil cel a cărui viață constituie frământătura *Pădurii Spânzuraților* – care refuză să lupte împotriva românilor (pp. 49-52) –, frate care constituie parcă personajul principal al acestei frământături de memorie, un soi de înger păzitor al unei deveniri. Sunt imagini de o copleșitoare lumină. Amintirile de la Budapesta, drama sensibilului frate Virgil – cel îngropat de viu de un obuz, care cere mereu să fie îngropat sub o floare din Ardeal, cu premoniții din nefericire împlinite, minunata relație cultural-pedagogică pe care o are cu fratele ei Liviu – lecție pentru orice cultură crescută în normalitatea unui cămin ardelenesc de odinioară, ultimul Crăciun cu fratele Emil, moartea fratelui celui mic la puțin timp după a minunatului lor tată. Pentru mulți dintre cititorii tineri sunt câteva pagini de reținut: rezistența tinerei fete din Ardeal la presiunile „inamicului secular", gesturile de românism la plecarea ostașilor români pe fronturile deschise de Imperiu, efortul de a învăța acasă poeziile lui Coșbuc, colegul de clasă al tatălui Rebreanu. Iar pentru o posibilă antologie a poeziei românești la vremea războiului ce ne-a adus România, câteva poeme sunt de nelipsit, mai ales cele ordonate, încă din 1929, în volumul „Răvașe-n tabere", scrisori de rezistență la urâtul vremii de atunci. O memorie literară care redă literaturii române un orizont curat, limpede, de care, personal, mi-e tare dor.

Avem de-a face cu o lucrare antologică prin bogăția informațiilor și frumusețea senină a scriiturii. Paginile unei pedagogii de familie rar devoalată în scriitura noastră, creșterea culturală pe care Liviu Rebreanu o propune surorii sale, în care identifică bucuros zbaterea unei încântătoare alcătuitoare de versuri, devine prefață unei deveniri distinse. Când ajunge pe mâna fratelui său Liviu, la 12-13 ani, acesta începe prin a-i cultiva aplecarea specială către literatură. Este remarcabil cum în doar câteva rânduri (pp. 58-62), Livia Rebreanu Hulea reușește să ne prezinte ce înseamnă un spirit vector în educația familială, în ce mod cel ce avea să devină efigia scriiturii ardelene de limbă română cultivă natural fiecărui frate, dar mai ales acesteia, mărturisitoare, calitățile umane și în ce mod le armonizează cu lumea deloc ușoară a școlii și satului ardelean. Din cătunul de margine de Imperiu, tânăra Livia se racordează la marea literatură franceză și română, la filologia textelor universale, simțindu-se deseori ca într-un pension de cultură generală (p. 61), vindecând sufletul tinerei sale surori de întâlnirile sociale ale părinților, de pierderea de timp. Admirația fetei legată de fratele său, cine să-și fi închipuit că Rebreanu era un atât de talentat pedagog și că, printre altele, se pricepea la prăjituri, la broderii – „în care ne era superior nouă, fetelor" – ori că avea un gust rafinat la rochii, „în fasoane și colorit" (p. 60). Toate ca un soi de destindere după încordata lucrare pe texte românești, unguresti, nemțești ori franțuzești. Reținem o excelentă descriere a efortului romancierului: „Totul era rafinat la el, cu toate că avea 20 de ani și era atât de matur în judecată, presimțindu-se marele literat, care atunci își aduna materialul pentru întâiul său roman și își scria primele nuvele, cu care s-a prezentat în noua lui viață, într-un mediu atât de străin, fiindcă nu-i cunoștea încă nici limba bine. Câtă trudă pe el, până și-a format vocabularul românesc, expresia și dicțiunea, și a cunoscut obiceiurile din viața țărănească, el, care a trăit tot în orașe străine..." (p. 60). Cine ar fi bănuit că giuvaergiul de metafore Liviu Rebreanu a trecut prin astfel de furci caudine ale formării. Deși acum, regândind la textele lui mari, se vede greutatea tocmai din transparența scriiturii, din excelenta cădere a limbii române în conținuturi relevante.

Cred că la Centenar de Unire este misiunea Bisericii să redescoperim credincioșilor noștri sentimentele patriotice-forță, care au dus la Învierea României Mari. De obicei căutăm doar la textele istoricilor ori politicienilor, uitând că unirea poporul a făcut-o. Un popor astăzi dezorientat, scindat și feliat de o cultură amorfă, debilă și recuzată în forul interior al multora dintre noi. Putem să ne propunem un an 2017 al descoperirii memoriei Unirii? E nevoie de efort și voință unitară în politică nu doar culturală, ci și bisericească. Avem nevoie să ne întoarcem spre memoria parohiilor, a preoților și a oamenilor vremii. Personal, cred că merită să încercăm.

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Duminică, 1 ianuarie. Înaltpreasfinţia Sa a săvârşit la Catedrala mitropolitană din Sibiu rânduiala liturgică specifică pentru noaptea dintre ani şi a adresat credincioşilor un cuvânt de binecuvântare. Dimineaţa, în acelaşi loc, a oficiat Sfânta Liturghie şi slujba de Tedeum şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură.

Marţi, 3 ianuarie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 4 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 6 ianuarie – *Praznicul Botezului Domnului.* A săvârşit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană. În aceeaşi zi, împreună cu PS Ilarion Făgărăşanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului şi un mare sobor de preoţi şi diaconi, a oficiat în Piaţa Mare a oraşului slujba de Sfinţire Mare a apei, la care au participat credincioşii din municipiul Sibiu, precum şi o serie de oficialităţi locale. A adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Sâmbătă, 7 ianuarie – *Soborul Sf. Ioan Botezătorul.* A săvârşit Sfânta Liturghie la Catedrala „Sfântul Ioan Botezătorul" din municipiul Făgăraş şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. În aceeaşi zi, a participat la sărbătoarea tradiţională a întrunirii „cetelor de feciori" din Ţara Făgăraşului, ocazie cu care a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 8 ianuarie. A săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfântul Nicolae" din Sibiu. La sfârşitul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfinţia Sa a oficiat slujba de binecuvântare a noului centru social al parohiei.

Luni, 9 ianuarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 10 ianuarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe.

Miercuri, 11 ianuarie. A participat la Sfânta Liturghie oficiată la Capela Facultăţii de Teologie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 12 ianuarie. A vizitat Centrul cultural-social „Buna Vestire" din Copşa Mică, judeţul Sibiu.

Vineri, 13 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 15 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfântul Antonie cel Mare" din Sibiu, cu ocazia hramului, şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. A oficiat slujba de parastas pentru Mitropolitul Antonie Plămădeală, ctitor al acestui locaş de închinare, fiind pomeniţi şi alţi ctitori şi slujitori. La finalul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfinţia Sa a făcut oficiile de instalare în parohie a noului paroh, pr. Marius Ioan Piştănilă.

Luni, 16 ianuarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 17 ianuarie. A examinat la Teologie Liturgică masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 18 ianuarie. A participat la Sfânta Liturghie oficiată la Capela Facultăţii de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 19 ianuarie. A participat la Penitenciarul Aiud, judeţul Alba, la inaugurarea Sălii „Petre Ţuţea", destinată activităţilor de educaţie şi asistenţă psihosocială cu deţinuţii. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Vineri, 20 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet. A vizitat şantierul de lucru de la Centrul cultural-social „Bunavestire" din Copşa Mică.

Sâmbătă, 21 ianuarie. A participat la Capela mitropolitană la Sfânta Liturghie şi la slujba de Tedeum, oficiate de către P.S. Ilarion Făgărăşanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, cu ocazia deschiderii lucrărilor şedinţei Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului. A prezidat şedinţa Adunării Eparhiale, desfăşurată în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" de la Facultatea de Teologie, în cadrul căreia s-au prezentat rapoartele de activitate pe anul 2016, pe sectoare şi protopopiate.

Duminică, 22 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" din localitatea Poiana Mărului, Protopopiatul Bran-Zărneşti, şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor efectuate la biserica parohială. La sfârşitul slujbei, Înaltpreasfinţia Sa l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe preotul paroh Moise Antal.

Luni, 23 ianuarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 24 ianuarie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 25 ianuarie. A examinat la Teologie Liturgică masteranzii anului I de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Duminică, 29 ianuarie. Înaltpreasfinţia Sa a slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" din municipiul Făgăraş. În aceeaşi zi, l-a instalat în parohia Cisnădioara, protopopiatul Sibiu, pe noul paroh, pr. Radu Tănase. A adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură.

Luni, 30 ianuarie – *Sărbătoarea Sfinţilor Trei Ierarhi: Vasile, Grigore şi Ioan.* A săvârşit Sf. Liturghie la Catedrala mitropolitană şi a adresat credincioşilor şi studenţilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa a oferit distincţia „Crucea şaguniană pentru clerici" părintelui prof. univ. dr. Vasile Grăjdian de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Marţi, 31 ianuarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Pr. Gabriel Valeriu Basa, ***Facultatea de Teologie Ortodoxă „Ilarion Felea" din Arad. Cronică peste timp şi actualitate***, Ed. Astra Museum, 2016.

În anul în care am sărbătorit în mod festiv la Sibiu 230 de ani de învăţământ teologic cu existenţă neîntreruptă, iată că tot la o editură sibiană a apărut lucrarea părintelui profesor Gabriel Basa, dedicată celor 25 de ani de la reînfiinţarea Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Arad. La Arad vorbim de fapt de o facultate de teologie cu o istorie mai îndelungată, dar a cărei existenţă a fost frântă de vicisitudinile vremurilor. Istoria Facultăţii de Teologie din Arad este prezentată în acest volum cu pornire de la 1825, atunci când este realizat un prim pas spre o formă de învăţământ superior prin întinderea cursurilor pe 3 ani de studii. Toată evoluţia ulterioară e prezentată de autor până la fatidicul an 1948, atunci când ţara a rămas doar cu Academiile teologice din Bucureşti şi Sibiu.

După 1991, aşa cum reiese din prezentarea autorului, dar şi din listele absolvenţilor diverselor specializări ale facultăţii, ne dăm seama că avem monografia unei instituţii de învăţământ teologic superior, foarte dinamice, care şi-a luat în serios misiunea. Acest lucru e lesne de remarcat dacă observăm corpul profesoral şi valoarea absolvenţilor arădeni deveniţi vrednici slujitori ai sfintelor altare sau dascăli de vocaţie la şcolile de diverse nivele din vestul ţării şi nu numai.

Adrian Nicolae Petcu, ***Preoţi hunedoreni pătimitori în temniţele comuniste***, Ed. Ep. Devei şi Hunedoarei/ Ed. Argonaut, 2016.

După modelul picăturii chinezeşti, dl Adrian Nicolae Petcu ne arată, concretizat într-un volum aparte pentru Episcopia Devei şi Hunedoarei, chipuri de preoţi pătimitori în închisorile comuniste din această parte de ţară.

Am spus că totul e asemenea picăturii pentru că autorul ne prezintă zilnic, în paginile Ziarului Lumina, chipul câte unui fericit pătimitor pentru Hristos, Biserică şi neam din timpul plăgii roşii a regimului comunist. Sunt impresionante figurile preoţilor prezentaţi aici, preoţi care în vremuri de restrişte au primenit rândurile mărturisitorilor pentru Hristos.

Îl felicităm pe autor şi aşteptăm să vedem şi volumul dedicat preoţilor din Arhiepiscopia Sibiului ce va apărea în 2017.

Gavril Dejeu, ***Pe firul evenimentelor***, Ed. Eikon, Cluj, 2016.

Înainte de sărbătorile de iarnă ale anului 2016, am primit din partea domnului Gavril Dejeu, un apropiat al nostru, volumul *Pe firul evenimentelor*, un volum despre care autorul spune că nu e nici memorialistic, nici biografic. Asupra acestui aspect lăsăm pe fiecare cititor să se pronunţe.

Este un volum care ne poartă alături de autor din casa părintească din Poienile Huedinului şi până la Palatul Victoria, cu trecere şi poposire îndelungă în Sibiu.

În prima parte, autorul impresionează prin ataşamentul, de care dă dovadă chiar şi după trecerea atâtor ani de oamenii şi locurile natale. Cu totul aparte este însă imaginea mamei care ne însoţeşte în lectura cărţii până la vremelnica despărţire de aici de pe pământ.

Maica, pentru că aşa i se adresează autorul şi întotdeauna cu majusculă, este cea care apare alături de familie în momentele de bucurie, dar cu precădere în cele de încercare, pentru că acestea par la un moment dat că nu se mai sfârşesc.

Volumul de faţă este monografia unei familii din care se distinge, prin voia lui Dumnezeu, autorul, avocatul cu spirit de artist şi poet, cel care va ajunge peste ani să cârmuiască ţara chiar şi din poziţia de prim-ministru interimar al Guvernului României. Suntem în prezenţa unui volum care impresionează prin stilul scrierii, dar şi prin portretele prezentate aici, dovedind încă o dată că, aşa cum spunea marele N. Iorga, Ardealul este „o istorie de oameni şi locuri".

Mitropolitul Laurenţiu

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

ISTORICUL SILVIU DRAGOMIR (1884-1962)

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Sfântul Sinod al Bisericii noastre a hotărât anul 2017 să fie închinat tuturor celor care au pătimit ani îndelungați de detenție în închisorile comuniste. Este o datorie de onoare a tuturor românilor – din țară și din diaspora – să-și aducă aminte cu veneraţie și recunoștință de jertfa acestor „eroi" ai neamului și ai credinței, care au suferit doar pentru faptul că au militat pentru o Românie mai bună și mai prosperă și pentru că L-au mărturisit cu multă dăruire pe Hristos. Se înțelege că printre cei care au cunoscut calvarul închisorilor comuniste s-au numărat și mulți slujitori ai cultelor religioase și în mod deosebit cei ai Bisericii Ortodoxe Române. Din aceste motive, comitetul de redacție al ziarului nostru a considerat că este necesar ca în toate numerele sale din anul acesta – se poate chiar din anul următor – să se prezinte scurte medalioane ale unor teologi și preoți de mir care au fost aruncați în închisorile de la Sighet, Aiud, Jilava, Canalul Dunăre-Marea Neagră sau în alte locuri de detenție. Începem șirul lor cu un fost profesor de teologie la Sibiu și, apoi, la Universitatea din Cluj, cunoscutul istoric Silviu Dragomir. De la trecerea sa la cele veșnice se împlinesc acum 55 de ani.

Silviu Dragomir s-a născut pe plaiurile hunedorene, la Gurasada, la 19 martie 1888, în familia unui notar. După ce a terminat școala primară, s-a înscris la Gimnaziul din Blaj, unde a încheiat primele șase clase (1897-1903). Printr-o întâmplare fericită, Mitropolitul Ioan Meţianu de la Sibiu (1899-1916) s-a gândit să trimită la studii de specializare pentru limbile slave pe un tânăr din Arhiepiscopia Sibiului. Și, astfel, elevul Silviu Dragomir a fost trimis cu o bursă din partea Arhiepiscopiei tocmai la Novi Sad, în Serbia, unde a urmat următoarele două clase de gimnaziu (1903-1905). După o încercare nereușită de a urma studii la Academia teologică din Carlovițz, tot Arhiepiscopia Sibiului i-a oferit o bursă de studii la cunoscuta Facultate de Teologie ortodoxă din Cernăuți (1903-1905), unde a avut posibilitatea să urmeze și cursuri de limbi slave. Aceeași Facultate i-a oferit și titlul de doctor în Teologie. Tot cu o bursă din partea Arhiepiscopiei a făcut studii de specializare la Universitate din Viena (1909-1910), cu cercetări în arhivele din Viena și Carlovițz, apoi alte studii la Academia spirituală (teologică) și la Universitatea din Moscova cu cercetări în arhivele de acolo (1910-1911).

Cu o asemenea pregătire, în toamna anului 1911 a fost numit profesor suplinitor (1911), apoi provizoriu (1912) și definitiv (1913) la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu, unde a predat Istorie bisericească, Limba și literatura română, dar și alte discipline. În toamna anului 1918 s-a implicat activ în evenimentele care au dus la unirea Transilvaniei

cu Vechea Românie, fiind unul dintre secretarii Adunării naționale de la Bălgrad (Alba Iulia) din 1 Decembrie 1918.

În perioada activității sale la Sibiu a publicat diverse studii, mai cu seamă privitoare la *Relațiile bisericești ale românilor ardeleni cu Rusia în secolele XVII și XVIII* (1912 și 1914). Și tot acum a început să lucreze la marea sa operă, intitulată *Istoria desrobirii religioase a românilor în Ardeal în secolul XVIII*, în două volume, dar care își vedea lumina tiparului tot la Sibiu, în 1920 și 1930. Era o primă monografie completă a marilor mișcări pentru apărarea Ortodoxiei în fața uniatismului, lucrată pe baza documentelor culese din arhivele de la Viena și Carlovițz. Datorită studiilor publicate acum, la 24 mai 1916 (deci la 28 de ani!) a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

În toamna anului 1919, inaugurându-se noua Universitate românească din Cluj, Silviu Dragomir a fost numit profesor de Istoria sud-estului european de la Facultatea de Litere și Filosofie (titularizată în 1923), la care va funcționa până la pensionare, în 1947 (în 1940-1945 Universitatea clujeană fiind nevoită să se mute la Sibiu). A fost decan (1925/26) și, apoi, prodecan (1926/27) al Facultății, director al publicației „Revue de Transylvanie", în care a publicat diverse studii. În 1928 a fost ales membru titular al Academiei Române, în locul lui Vasile Pârvan. Tot acum s-a implicat și în viața politică a țării, ca ministru al minorităților în 1938; în Consiliul de Coroană din 30 august 1940 a avut demnitatea de a se împotrivi Dictatului de la Viena.

Dintre sutele de lucrări pe care le-a scris în perioada „clujeană" a activității lui menționăm pe cele privitoare la *Vlahii din Serbia* (1922), *Vlahii și morlacii* (1924), o monografie *Avram Iancu* (1924, reeditată recent), monografia *Ioan Buteanu, prefectul Zarandului în 1848-1849* (1928), o monografie *Ioan Mihu* (1938), dar mai ales *Studii și documente privitoare la Revoluția românilor din anii 1848-1849*, în 4 volume (1944-1947), numeroase studii privitoare la drepturile istorice ale românilor asupra Transilvaniei și multe altele. În anii din urmă, deci postum, i-au apărut monografia *Avram Iancu*, *Studii privind istoria Revoluției române din 1848*, precum și *Istoria desrobirii religioase a românilor din Ardeal în secolul XVIII* (2 volume).

Această prolifică activitate științifică a lui Silviu Dragomir, dar mai ales implicarea sa politică din perioada interbelică i-au adus multă suferință în anii regimului comunist. În 1948 a fost exclus din Academia Română, așa cum s-a întâmplat cu alți peste o sută de oameni de cultură. În 1949-1950 a suferit o primă detenție la Caransebeș, iar din mai 1950 până în vara anului 1955 a fost închis la Sighet, alături de alți zeci de oameni de cultură sau demnitari politici din perioada interbelică.

Eliberat în 1955, Silviu Dragomir a mai putut să publice câteva studii, dintre care menționăm doar pe cel intitulat *Românii din Ardeal și unirea cu Biserica Romei* (în 1962, reeditată în 1999), cea mai temeinică cercetare a împrejurărilor care au dus la dezbinarea bisericească din anii 1698-1701.

A murit pe neașteptate într-un spital din București la 23 februarie 1962, fiind înmormântat însă la Cluj.

Acesta a fost Silviu Dragomir, istoricul de excepție, militantul pentru unirea din 1918, apărătorul drepturilor românești asupra Transilvaniei, fapte pentru care a suferit aproape șapte ani în închisorile comuniste de tristă amintire.

Smerenia – începutul pocăinței

(urmare din p. 1)

a reuşit fariseul, considerându-le doar *fapte proprii* cu care te poţi lăuda, ci prin recunoaşterea lucrării lui Dumnezeu în viaţa proprie şi a comunităţii în care trăim. Dacă posteşti de două ori pe săptămână, doar postul de bucate, înseamnă că faci un efort foarte bun pentru tine, mai ales pentru trup, în schimb dacă nu te opreşti şi de la păcate, dacă nu împlineşti postul cu rugăciunea şi cu fapte bune, el rămâne doar un *simplu regim alimentar*. Şi poate îl faci şi cu mândrie, lăudându-te: *eu sunt postitor, eu postesc*!

Descoperim în Evanghelia de astăzi ce fel de legătură există între *post,* ca nevoinţă spirituală – pentru care ne pregătim – şi *smerenie*, ca virtute creştină. Aşa cum există relaţie între rugăciune şi smerenie, există şi o legătură strânsă între postire şi căinţă, pentru că *smerenia este, de fapt, începutul pocăinţei* noastre adevărate. Smerenia nu este doar starea de umilinţă în care ne aflăm noi şi pe care o recunoaştem atunci când spunem: *Doamne, suntem păcătoşi; Doamne, dintre păcătoşi „cel dintâi sunt eu"*. Nu este suficientă doar o simplă declaraţie verbală şi o recunoaştere a faptului că suntem păcătoşi şi ne pare rău, ci, constant, trebuie să ne raportăm la sfinţenia şi dreptatea lui Dumnezeu, la iubirea Sa nemărginită faţă oameni, făcându-ne un *proces al conştiinţei*, o cercetare amănunţită şi profundă a vieţii noastre, pentru a simţi greutatea stării de îndepărtare de Dumnezeu în care ne aflăm.

Smerenia absolută a dovedit-o Dumnezeu Însuşi, prin Întruparea Fiului Său, Care: *„S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, ... S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte, şi încă moarte pe cruce"* (*Filipeni* 2, 7-8). Virtutea smereniei aduce *cinstire* lui Dumnezeu la Care ne raportăm, făcând lucrătoare în noi iubirea Sa mântuitoare. Dar, în acelaşi timp, ea ne *pregăteşte* întreaga noastră fiinţă, deschizându-ne inima, pentru primirea harului dumnezeiesc, care lucrează mântuirea noastră. În inima curată a omului smerit încape toată creatura lui Dumnezeu, pentru că se consideră rob al lui Dumnezeu şi împlinitor al voii Sale. Înţelesul lumesc al smereniei, ca depersonalizare, ca degradare a persoanei, ca umilinţă care înjoseşte fiinţa umană, este străin învăţăturii Mântuitorului, Care încheie pilda cu această concluzie: *„Fiindcă oricine se înalţă pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine se va înălţa"* (v. 14).

Acum, la acest nou început de drum cu Hristos, înţelegând sensul sfânt al smereniei, să lăsăm să pătrundă în străfundul sufletului nostru chemarea sfântă, repetată la fiecare Liturghie: *„Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi"* de Sfânta Împărtăşanie, după primirea curăţirii sufletului şi iertarea păcatelor prin Taina Spovedaniei sau „baia lacrimilor". Mântuitorul Hristos ne încredinţează că: *„în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăieşte"* (*Luca* 15, 7). Luaţi-vă merinde pentru viaţa veşnică, care se pregăteşte pentru noi la fiecare Sfântă Liturghie! *Sfânta Împărtăşanie este şansa vieţii noastre!*

Să continuăm călătoria noastră cu Hristos spre Postul Mare prin cele patru duminici pregătitoare, încercând să transpunem în viaţa noastră temele acestora: *„rugăciunea smerită", „întoarcerea noastră din exilul păcatului", „cu gândul la Înfricoşătoarea Judecată"* şi cu dorinţa de *„iertare"* a tuturor care ne-au greşit, pentru a intra cu smerenie în nevoinţele postului.

SUBLIMUL SLUJIRII PREOȚEȘTI LA SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

(urmare din p. 1)

timp de hirotonie. În anul 386 episcopul Flavian l-a hirotonit preot. Cu acest prilej, Sfântul Ioan a rostit o memorabilă cuvântare în care ilustrează importanţa pe care o acorda misiunii preoţeşti. Dintre tratatele sale rămâne însă inegalabil cel *Despre preoţie*, scris în anul 386. Pătruns de măreţia şi sublimul slujirii preoţeşti, Sfântul Ioan a rămas peste veacuri model de desăvârşire pentru slujitorii Bisericii lui Hristos.

Vorbind despre sublimul slujirii preoţeşti, Sfântul Ioan Gură de Aur, singurul om care, după cum afirmă părintele Dumitru Fecioru (Cuvânt înainte la tratatul *„Despre preoţie”*, Bucureşti, 1987, p. 5), „urcând acest munte misterios al preoţiei, l-a cunoscut în întregime”, învaţă că preoţia este superioară demnităţii împărăteşti, numind-o „înalta slujire a îngerilor” (*Despre preoţie*, III, 1, p. 56). În timpul Sfintei Liturghii preotul nu mai este socotit ca fiind printre oameni, ci împreună slujitor cu îngerii. Sfântul Ioan în momentul în care vorbeşte despre epicleză şi împărtăşire se minunează zicând: „Mai socoteşti oare, că mai eşti printre oameni şi că mai stai pe pământ, când vezi că Domnul stă jertfă pe Sfânta Masă, iar pe preot stând lângă jertfă rugându-se, când vezi că toţi se înroşesc cu împărtăşirea cu Cinstitul Sânge al lui Hristos? Mai socoteşti oare că te-ai mutat dintr-o dată la cer, că ai scos din suflet orice gând trupesc şi că priveşti numai cu sufletul gol şi cu mintea curată cele din ceruri? O minune! O, iubire de oameni a lui Dumnezeu! Fiul, Care stă sus cu Tatăl, este ţinut în clipa aceea în mâini de toţi şi se dă pe sineşi tuturor celor ce voiesc să-l sărute şi să-l primească” (*Despre preoţie,* III, 4, p. 58).

Cum este posibilă această lucrare înfricoşătoare fără ca preotul să nu piară mistuit de focul dumnezeiesc, ne asigură Sfântul Ioan că ceea ce stă în ajutorul preotului este „harul lui Dumnezeu dat din belşug” (*Despre preoţie,* III, 4, p. 59). Preotul rămâne în faţa jertfelnicului, înconjurat de îngeri şi se roagă: „încă aducem Ţie această slujbă duhovnicească şi fără de sânge, şi Te chemăm, Te rugăm şi cu umilinţă la Tine cădem: Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi şi peste aceste Daruri, ce sunt puse înainte”.

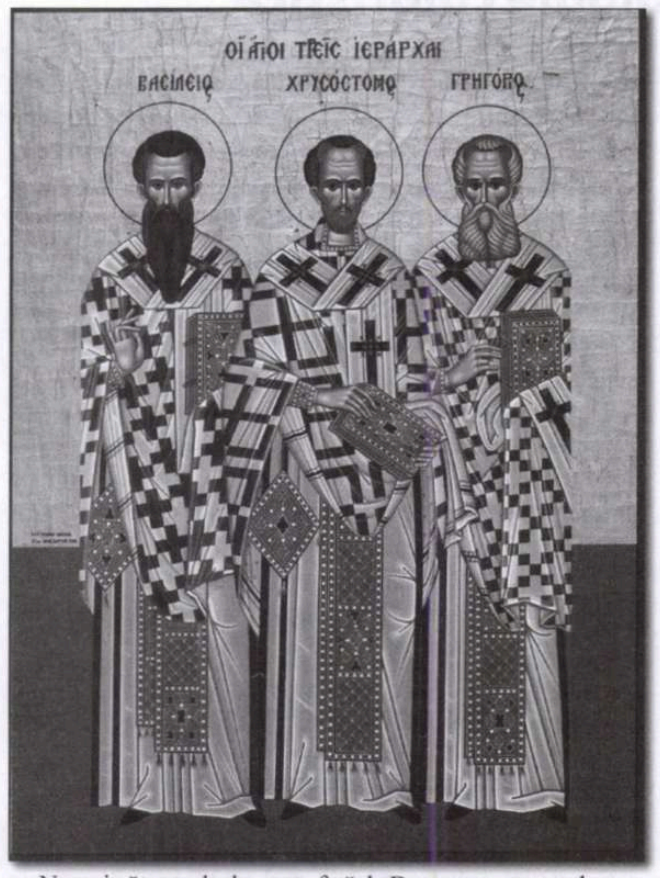

Numai pătruns de dragoste faţă de Dumnezeu, preotul se va strădui să împlinească misiunea încredinţată fără să aducă vreun prejudiciu sau întinare Bisericii lui Hristos. Preoţia impune iubire faţă de Hristos şi Biserica Sa până la sacrificiul suprem, de care au dat dovadă sfinţii mucenici. „Păstrarea întocmai a Bisericii lui Hristos, ferirea de a i se întina frumuseţea spirituală, ducerea ei la o prosperitate de virtute cum nu s-a mai văzut vreodată şi împodobirea caracterului ei cu o desăvârşire care depăşeşte toată filosofia” presupune o muncă asiduă, un curaj de martir, o pregătire intelectuală excepţională şi o viaţă morală desăvârşită (Gh.T. Milea, *Probleme fundamentale în opera moral–socială a Sfântului Ioan Gură de Aur, Cartea a IV-a – Preoţia creştină,* Curtea de Argeş, 1947, p. 10).

Cunoscând aşadar cât de mare, cât de înălţătoare şi sfântă este preoţia, ne putem da seama şi cât de mare şi de grea este responsabilitatea celui ce o primeşte, căci după cuvântul Sfintei Scripturi „celui ce i s-a încredinţat mult, mult i se va cere”. Preotul trebuie să fie conştient că asupra lui se abat multe încercări. Zugrăvind chipul preotului desăvârşit, Sfântul Ioan zice că: „trebuie să fie cucernic, dar lipsit de mândrie, temut, dar iubit; autoritar, dar popular; drept, dar larg la suflet; smerit, dar nu slugarnic; aspru, dar înţelegător” (*Despre preoţie*, III, 11, p. 79). Deoarece preotul lucrează cu oameni, fiinţe raţionale, dar feluriţi ca profesie, stare materială, pregătire intelectuală, râvnă duhovnicească, virtuoşi, dar şi împătimiţi, se impune ca el să nu fie nici viclean, nici linguşitor şi nici făţarnic, ci sincer şi îndrăzneţ; „să ştie să fie îngăduitor spre zidire, când împrejurările o cer; să fie bun, dar şi aspru, nu certăreţ şi mânios, ci cumpătat şi cuviincios”. Numai aşa slujirea lui va fi spre „slava lui Dumnezeu şi zidirea Bisericii” (*Despre preoţie,* VI, 4-5, p. 128-129).

Slujirea îngerească a preotului se regăseşte şi în Taina Sfintei Spovedanii, căci el mijloceşte între pământ şi cer şi vindecă sufletele. Înaintea preotului „îngenunchează şi cel cu diadema pe cap, de care se tem toţi ... şi sărmanul, care nu are nici cămaşă pe el”, şi cel împovărat de păcate de moarte şi cel împodobit cu virtuţi, căci şi acesta cât trăieşte nu e lipsit de păcate. Preotul trebuie să asculte pe fiecare şi să găsească medicamentul potrivit pentru tămăduirea sufletului fiecăruia. El trebuie să fie atent nu numai la gravitatea păcatului, ci şi la condiţia sufletească a penitentului administrându-i canonul potrivit. De aceea, zice Sfântul Ioan: „Canonul nu trebuie dat numai pe măsura păcatelor săvârşite, ci după starea sufletească a păcătosului, ... ca nu cumva căutând să ridici pe cel căzut să-l faci să cadă şi mai jos”. El atrage atenţia şi asupra unui alt aspect, şi anume acela al nepăsării care vine din aplicarea unui canon prea uşor pentru cel păcătos. „Păstorul de suflete”, zice el, „are nevoie de multă pricepere şi de mii de ochi, ca să vadă din toate părţile starea sufletească a păcătosului. Şi după cum mulţi oameni se semeţesc şi-şi pierd nădejdea mântuirii pentru că nu pot îndura canoanele prea aspre, tot

(continuare în p. 7)

Misiunea Bisericii Ortodoxe și provocările sale interne (III)

2. incapacitatea diferenţierii între diversitatea naturii parohiilor. Astăzi există o multitudine de provocări la adresa înţelegerii ortodoxe a naturii şi a rolului parohiei. Astfel, mitropolitul Emilianos Timiadis scria: „Schimbarea unei atitudini de obstinaţie nu a fost niciodată uşoară. Acţiunile înnoitoare întâlnesc deseori o rezistenţă enormă. Deşi din punct de vedere eclesiologic o parohie face parte din Biserica universală a lui Hristos, totuşi, ea este constituită dintr-o comunitate de oameni, bărbaţi şi femei, care se luptă cu piedici şi greşeli, şi care se împotrivesc deseori să înainteze mai departe pe calea creştină şi să se lase puşi la încercare. Undeva pe traseu progresul a fost oprit, iar parohia ne apare ca fiind statică şi alcătuită din parohieni egoişti” (E. Timiadis 2001:5). Într-adevăr, acest egoism care, din nefericire, tinde să predomine în societatea (post)modernă a consumerismului, are grave repercusiuni atât la nivel individual, cât şi comunitar (Detalii la C.I. Toroczkai 2015:415-435).

Principala sarcină a teologiei misionare ortodoxe constă în reevidenţierea parohiei ca spaţiu comunitaro-eclesial în care are loc mântuirea deopotrivă a celor „dinăuntrul” şi „dinafara” Bisericii. Acesta este un act prin excelenţă terapeutic; niciodată nu ar trebui să uităm funcţia parohiei ca „celulă” primară a Bisericii, sau, altfel spus, ca mediu în care se realizează unirea concretă cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos şi împărtăşirea cu harul sfinţitor al Duhului Sfânt (vezi C.I. Toroczkai 2016:9).

Parohia e aşadar spaţiul eclezial în care se mântuiesc creştinii, e „laboratorul Învierii”. Dar acest spaţiu nu e unul uniform. Într-un fel apare o parohie la oraş, în alta la sat, în cu totul alt fel într-un megalopolis. Apoi, diferă o parohie într-o ţară majoritar ortodoxă (cum ar fi în Rusia, România sau Serbia), de alta aflată într-un loc în care ortodocşii sunt minoritari, fie în Apusul Europei sau America de Nord, fie în ţări majoritar musulmane (Irak, Siria, Egipt) sau în care predomină alte religii (de ex. India). Dăm un singur exemplu: acum câţiva ani, am luat parte la o consultaţie inter-ortodoxă, organizată sub auspiciile Consiliului Mondial al Bisericilor: „Contribuţia ortodoxă la o teologie a păcii drepte”, 17-22 octombrie 2010, Saydnaya (Siria) (https://www2.bc.edu/~simion/ipsec/syriabooklet2.pdf). Aici, într-o discuţie neoficială, un participant mi-a mărturisit că, în Iran, sunt musulmani care sunt „creştini fără să se boteze”. Ei se împărtăşesc, dar fără să fi primit Taina Botezului, fiindcă acest lucru ar atrage prigoana (şi chiar moartea) nu doar a celui convertit, ci şi al celorlalţi creştini care l-au primit în comunitatea lor. Indiscutabil, această situaţie contravine în mod flagrant acriviei canoanelor, putând fi acceptată doar în spiritul iconomiei acestora (ca dovada concretă a „botezului dorinţei” despre care unii abia mai citim în câte un manual de drept canonic). În acelaşi timp însă, este şi dovada ignoranţei majorităţii dintre noi faţă de alte contexte socio-politice şi religioase în care îşi duc existenţa şi îşi desfăşoară activitatea membrii altor Biserici Ortodoxe…

Nu mai puţin complexă devine însă şi situaţia ortodocşilor chiar din Europa. În faţa unei dublei mişcări – pe de o parte, a emigrării unei mari mase de lucrători din Sud-Estul Europei către SUA şi Vestul Europei, pe de altă parte, fluxul masiv tocmai spre aceste spaţii geografice a emigranţilor musulmani – are loc intersectarea unor realităţi multietnice, multiculturale şi multireligioase ce ridică provocări de natură politică, socială, economică, culturală, dar şi religioase tuturor factorilor implicaţi.

Reacţia tradiţiilor creştine catolică şi protestantă, multă vreme dominante în Europa Occidentală, a fost diversă, uneori ambivalentă, aşa cum reiese din evocarea unui teolog misionar romano-catolic: „Un număr considerabil de parohii au adoptat o atitudine deschisă şi milostivă asupra primului val de muncitori imigranţi ajutându-i în diverse moduri: ajutor material, asistenţă în procedurile legate de autorităţile locale, acţionând ca mediatori, uneori oferind ajutor în învăţarea limbii. Incintele parohiilor sau alte locaţii au fost puse la dispoziţia acestor comunităţi pentru petrecerile, căsătoriile sau, uneori, chiar şi pentru rugăciunile lor. Această generozitate ar fi putut fi însoţită de o anumită condescendenţă, dar, de obicei, reieşea din mărinimie.

Pe măsură ce comunităţile diverselor credinţe creşteau, tot aşa se întâmpla şi cu ezitarea din partea comunităţii catolice. Cererile acestor comunităţi religioase, în special ale musulmanilor, creşteau şi tonul lor începuse să fie mai ridicat. Acum nu mai era vorba despre a împrumuta un loc pentru rugăciune, ci despre a-l obţine, astfel că a apărut problema vânzării surplusului de proprietăţi catolice. De asemenea, a apărut şi problema atitudinii care ar trebui adoptată faţă de copiii care aparţin altor culturi religioase, dar care frecventează cursurile şcolilor catolice. Ce educaţie religioasă ar trebui să primească? La ce tradiţii catolice ar trebui să ia parte toţi? Pe măsură ce autorităţile locale au ajuns la o înţelegere, în felul lor, în conformitate cu pluralismul religios, distanţarea populaţiei catolice creştea. Anumite autorităţi locale, ajutate şi favorizate de mijloacele media, păreau că întrec limitele pentru a arată că respectă toate tradiţiile – cu excepţia creştinismului. Astfel că luminile se puteau înălţa de Diwali, dar nu şi de Crăciun, şi fără scena Naşterii, vă rog. O atenţie specială o aveau Ramadanul şi ‘Id-ul, dar postul Paştelui şi Paştele erau neimportante… Toate acestea au contribuit la generarea frustrării printre adepţii catolici şi chiar al resentimentului că ceilalţi primeau un tratament special. Astfel că asta a dus la crearea unei comunităţi parohiale mai intime.

În ultimii ani, în special după evenimentele din 11 septembrie 2001 şi atacul cu bombă a trenului din Madrid din 11 martie 2004 a apărut o nouă formă de teamă, ameninţarea teroristă asociată cu un anumit tip de islam. O gamă variată de evenimente au justificat această convingere, astfel că atitudinea asupra islamului şi musulmanilor tinde să fie una de suspiciune. Dar

(continuare în p. 7)

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

Între substanța întunericului la Fredegisus și icoană ca doxologie coloristică

În ziua de 19 ianuarie 1629, *caligraful, pictorul și zugravul de icoane* [http://www.doxologia.ro/arhiepiscopia-sucevei-radautilor/parastas-pentru-mitropolitul-anastasie-crimca-la-dragomirna accesat 21. 01. 2017] – vorbim despre Anastasie Crimca, Mitropolitul Moldovei, prelat de prestigiu în acea primă jumătate a secolului al XVII-lea, *curtean, om de carte, om de cultură și om politic* – a trecut la Domnul, senin la chip, împăcat la cuget, fiind înmormântat în pronaosul bisericii mari a Mănăstirii Dragomirna, sub o lespede simplă de piatră, după cum i-a fost toată viața, smerit și evlavios [http://manastireadragomirna.ro/index.php?page=anastasie-crimca accesat 24. 01. 2017].

Ca notă personală, atunci când îl pomenim pe acest înalt ierarh, *zugrav de icoane*, ne vin în minte cel puțin trei aspecte: *icoana* în sine, *circularitatea rugăciunii* din fața ei, precum și *întunericul* din primele zile ale Creației, din primul capitol al *Facerii* (*Și pământul era netocmit și gol. Întuneric era deasupra adâncului și Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor – Fc* 1, 2).

În coordonate ortodoxe, *icoana*, ca simbol, presupune un „prototip", unul ce *nu face parte din planul experienței naturale a închinătorului, ci din planul transcendent al naturii sesizate* [Dumitru Stăniloae, *Idolul ca chip al naturii divinizate și icoana ca fereastră spre transcendența dumnezeiească*, în „Ortodoxia", nr. 1, 1981, p. 17]. Fiind o mărturie simbolică a prezenței transcendentului, icoana poate fi privită ca o *doxologie coloristică* ori ca *o evanghelie vizuală* [Gheorghe Vlăduțescu, *Filosofia primelor secole creștine*, București, Editura Enciclopedică, 1995, p. 146]. În schimb, *faliile cuvântului nu se deschid decât vorbind. Aceasta este circularitatea rugăciunii: rugătorul se roagă pentru a ști să se roage și, mai întâi, pentru a învăța că nu știe s-o facă, aducând mulțumiri pentru rugăciunea sa ca pentru un dar al lui Dumnezeu* [Jean-Louis Chrétien, *Cuvântul rănit*, în *Fenomenologie și teologie*, Iași, Polirom, 1996, pp. 37-76, la p. 50].

În sfârșit, cel de-al treilea aspect, cel al *întunericului*, pomenit la *Facere*, ne trimite la opera unui gânditor de la începutul secolului al IX-lea, Fredegisus din Tours (cu variantele *Fredegisius* sau *Fridugisus*), operă intitulată *Epistola de nihilo et tenebris* („Epistola despre nimic și tenebre"), terminată în jurul anului 804, fiind publicată și într-o ediție bilingvă, latino-română în 2015, sub titlul *Despre substanța nimicului și a întunericului* [Fredegisus, *Despre substanța nimicului și a întunericului*, ediție bilingvă, prefață de Christian Trottmann, traducere din limba latină, notă introductivă, tabel cronologic, note, comentarii și bibliografie de Florin Crîșmăreanu, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2015].

Fredegisus a fost discipolul preferat al lui Alcuin (aprox. 735-804), descendent al unei familii aristocrate anglo-saxone din York și sfetnicul împăratului Carol cel Mare pe probleme de educație și cultură, profesor la *Școala Palatină* (imperială), pe care suveranul o fondase la reședința din Aachen, în Germania actuală. Pe scurt, Alcuin a pus bazele generale ale învățământului în Europa Apuseană și a fost o proeminentă figură a *Renașterii carolingiene*. Fredegisus, și el anglo-saxon, a devenit dascălul familiei imperiale, abatele importantei mănăstiri din Tours, precum și cancelar al Curții, însă în coordonatele acestui articol, ne interesează faptul că s-a evidențiat drept un filosof cu mare încredere în puterea rațiunii umane. Activând oficial ca teolog și pedagog, Fredegisus a devenit unul dintre filosofii palatini de la Curtea lui Carol cel Mare. Prin epistola sa, *De substantia nihili et tenebrarum*, el ne oferă *primul text fără niciun echivoc filosofic al noii Europe* [Christian Trottmann, *Probleme de metafizică în Evul Mediu și Renaștere*, în Bogdan Tătaru-Cazaban, *Pluralitatea metafizicii medievale*, Iași, Polirom, 2005, pp. 325-346, la p. 332].

Cum spuneam, contemporanul *Renașterii carolingiene* este interesat de *întuneric* și de *tenebre*, dar nu de *întunericul cel din afară, unde este plânsul și scrâșnirea dinților* (*Matei* 25, 30), cel negativ (ne îngăduim să-l notăm ca fiind *întunericul–*), ci despre acela care permite, chiar încurajează dialogul cu Divinitatea, ca în Ps 16, 3: *Cercetat-ai inima mea, noaptea ai cercetat-o* (adică *întunericul+*). De altfel, *cititorul atent* al epistolei lui Fredegisus din Tours, *poate rămâne uimit de stranietatea unui discurs care pare să scape intențiilor de lectură ale unui cititor de filosofie veche* [Alexander Baumgarten, *Fredegisus și nimicul cuvintelor*, în „România literară", nr. 49, 2015, http://www.romlit.ro/fredegisus_i_nimicul_cuvintelor accesat 21. 01. 2017].

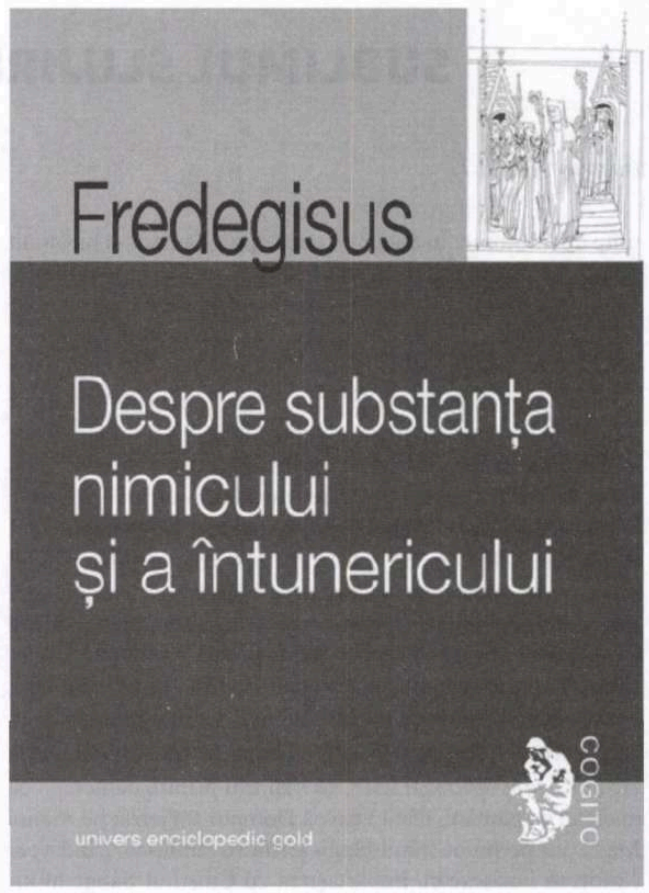

În opusculul său, Fredegisus discută despre *nimic*, dar este atent să-l separe de *tenebre*, așezându-l astfel în sfera semnificantă a limbajului, operând astfel o turnură lingvistică. Pentru cititorul preocupat ori numai interesat de teologie, epistola fredegisiană se constituie într-o piesă componentă a construcției cultural-religioase a Europei, a pluralității medievale a ei.

Constantin ITTU, cercetător științific

Omul-corp sau omul trup?

cronică de carte

Gândirea răsăriteană, de la greci până la ruși, cu unele intermezzo-uri și la români, a tratat dintotdeauna cu foarte multă seriozitate și cu interes sporit relația între *sarx* (tradus în engleză *flesh*, referindu-se la corp, la carne) și *soma* (tradus în engleză *body*, trup). Dacă într-o cronică anterioară am pus în discuție *omul, ființă socială ante- și post-decembristă*, aici o să aducem înaintea publicului de teologie o perspectivă literară asupra *omului trupesc/omului de carne*.

Probabil nu mulți îl cunosc pe scriitorul și profesorul brașovean Gheorghe Crăciun, fost membru al Mișcării *Noii*, din anii 1970-1980, împreună cu un mai cunoscutul Mircea Nedelciu sau cu Gheorghe Iova. Însă cunoașterea operei sale ar trebui să fie un *MUST* pentru orice iubitor de teologie și literatură română. Dincolo de importanța literară a romanelor lui Crăciun, trebuie să vedem și această aplecare aproape obsesivă a sa asupra cercetării plurivalenței *trupului*. O cercetătoare (și poetă) tot din Brașov, Naomi Ionică, a scris o impresionantă și captivantă lucrare de doctorat pe această temă, a trupului, în opera lui.

În *Pupa Russa* (Editura Art, 2007, ediția a doua, reeditată la Cartea Românească, 2016) avem povestea Leontinei Guran. Un aparent *roman realist*, a cărui protagonistă, o fată obișnuită de la țară, este supusă presiunilor – directe sau indirecte – ale sistemului comunist, care nu îi afectează doar evoluția profesională, ci și întreaga statură psihică și corporală/fizică. Dacă trecem de această suprafață a poveștii (luxuriantă, într-adevăr, mai ales pentru tinerii de astăzi, care se întreabă ce și cum a fost comunismul la noi), putem ajunge la adevărata profunzime și subtilitate a literaturii lui Gheorghe Crăciun. Avem, în primul rând, o eroină care, încă prin numele său, este atipică. Explicația ne-o dă chiar naratorul când ne *deschide ochii* asupra alăturării din numele fetei: LEON plus TINA. Nu este, deci, povestea unei femei, ci mai degrabă o matematică a umanului, o scanare a corporalității, a trupescului, prin alăturarea masculinului lui LEON și a feminității TINEI. Mai departe, văzută prin această prismă, a corporalității, istoria fetei, care încă din familie este supusă abuzului unui unchi (situație, de altfel, răspândită în imaginarul colectiv românesc, mai ales post-comunist, cel al așa-zisei *prese libere*), este una zbuciumată, trecând prin diversele etape ale vieții de cămin în liceu, apoi ale celei de cantonament de echipă de baschet feminin în facultate. De fiecare dată când încearcă să depășească aceste limite ale omului sub regim totalitar, indiferent că vorbim despre limitele fizice impuse de sistemul comunist (de genul, *de aici nu pleacă nimeni*) sau despre limitele unei vieți senzoriale/corporale ale unui trai de cămin/cantonament comunist, ea nu numai că eșuează, dar suferă și pedeapsa acestui sistem de tip *big brother* (ori că este șantajată să devină turnătoare, ori că este obligată să ofere plăceri sexuale *mai-marilor* când este aleasă în conducerea UTC).

Un aspect foarte important este și titlul cărții, *Pupa Russa*, forma aleasă de autor nedumerind pe mulți, mai ales că numele capitolelor sunt în limba latină. Astfel, s-ar putea crede că, în lipsa unui echivalent din lumea romană pentru *păpușa rusească*, Gheorghe Crăciun ar fi inventat unul. Totuși, nu cred că brașoveanul și-ar fi arogat statutul Vaticanului de elaborare a unor expresii care nu există în limba latină, ci mai degrabă înclin să cred că s-a dus spre o limbă contemporană, italiana. În limba italiană, *pupa* este o denumire plină de duioșie, de căldură, dar și de senzualitate. Dincolo de forma lingvistică, titlul este un joc foarte subtil, bogat și ambiguu, deoarece, pe lângă tandrețea pe care o sugerează numele de „pupa", de păpușă – tandrețe care nu foarte des răzbate, nici din trupescul, nici din corporalul personajului –, avem semnificația formulei în sine, de *păpușă rusească*, acest joc neîncetat între suprafață și conținut, dar și între numărul aparent infinit de conținuturi. Mai mult, ne putem gândi și la faptul că *păpușa* este, în sine, un simbol al pasivității. Are trăsăturile umanului, dar este, până la urmă, un obiect – prin definiția sa – lipsit de mișcare, de viață. Dacă mergem și mai departe, găsim în *păpușa* lui Crăciun chiar o marionetă sau o bucată de material umplută cu câlți și folosită pentru a studia sau a influența umanul.

Discuțiile născute de un roman precum cel de față și de un romancier precum cel prezentat aici s-ar putea lungi la nesfârșit. Cert este că autorul *Pupei Russa*, al *Frumoasei fără corp* sau al *Compunerii cu paralele inegale* este unul de top în literatura română contemporană. Mai mult, problema trupului sau a corporalității pe care el o ridică și o disecă în scrierile sale este demnă de studiat și de discutat și de cititorii cu pregătire teologică.

[Gheorghe Crăciun, *Pupa Russa*, Editura Art, București, 2007, 472 p.]

Pr. Dr. Daniel PUIA-DUMITRESCU

SUBLIMUL SLUJIRII PREOȚEȘTI LA SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

(urmare din p. 5)

așa sunt unii, care pentru că nu li s-a dat un canon pe măsura păcatelor lor, ajung nepăsători, cu mult mai răi decât înainte și săvârșesc păcate și mai mari" (*Despre preoție,* II, 4, p. 46).

Preotul a primit făgăduința administrării celor cerești și „are o putere, pe care Dumnezeu n-a dat-o nici îngerilor, nici arhanghelilor". E puterea de a lega și dezlega pe pământ, ca să fie legate și dezlegate și în ceruri. Puterea aceasta se deosebește de cea dată stăpânitorilor pământești, căci aceia pot lega numai trupul, pe când preotul „leagă sufletele și străbate cerurile; Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pământ". Dar, mai presus de toate, preotului i s-a dat puterea de a dezlega păcatele oamenilor. Când preotul rostește rugăciunea de dezlegare, în ceruri sunt șterse păcatele oamenilor. Îngerii care slujesc lui Dumnezeu ascultă de preot, de glasul lui, pentru că Dumnezeu l-a pecetluit cu „toată puterea cerească". Preoților li s-a dat o așa de mare slujire ca și cum „s-ar fi mutat la ceruri, ca și cum ar fi depășit firea omenească". Lor li s-a încredințat „zămislirea noastră cea duhovnicească"... Ei ne nasc pentru Împărăția lui Dumnezeu și au putere de a ierta păcatele noastre. Pot uneori chiar potoli mânia lui Dumnezeu prin rugăciuni fierbinți și îndelungate. De aceea este „o nebunie", zice Sfântul Ioan, „să disprețuiești pe cel fără de care nu putem dobândi nici mântuirea, nici bunătățile făgăduite" (*Despre preoție*, III, 5 și 6. p. 59-62).

Misiunea preotului însă nu se rezumă numai la înfrumusețarea chipului său, ca model de urmat pentru păstoriții săi, ci cuprinde printre altele și modelarea și ocrotirea sufletelor încredințate lui, pentru care va da socoteală în fața Dreptului Judecător. Sfinții Părinți atrag atenția preotului și asupra viciilor care pereclitează slujirea lui și asupra consecințelor grave care se pot reflecta asupra păstoriților. În fruntea tuturor viciilor, Sfântului Ioan așază *slava deșartă,* care este cea mai primejdioasă și mai cumplită patimă pe care o socotește izvorul celorlalte păcate: mânia, tristețea, invidia, cearta, hula, pâra, minciuna, fățărnicia, uneltirea și altele asemenea lor (*Despre preoție,* III, 9, p. 65). Pentru a se debarasa de ele, preotul trebuie să depisteze mai întâi hrana lor, sursa lor de existență și să o distrugă. Slava deșartă, zice Sfântul Ioan, „se hrănește cu onoruri și laude; îngâmfarea... cu puterea și măreția funcției; invidia... cu succesele celor din jur; iubirea de arginți .... cu dărnicia credincioșilor; desfrânarea .... cu petrecerile" (*Despre preoție*, V, 12, p. 138).

Pentru împlinirea misiunii sale, preotului i-a fost încredințat un mijloc de pastorație de o valoare inestimabilă – propovăduirea învățăturilor dumnezeiești prin cuvânt. „Cuvântul este instrumentul, cuvântul este hrana, cuvântul este cel mai bun aer. El ține loc de medicament, el ține loc de cauterizare, el ține loc de bisturiu. Dacă preotul trebuie să ardă sau să taie neapărat să se folosească de cuvânt. Dacă predica nu-i în stare să facă aceasta, zadarnice sunt toate celelalte. Prin predică ridicăm sufletul deznădăjduit, prin predică smerim sufletul îngâmfat; prin predică tăiem ce-i de prisos; prin predică împlinim cele de lipsă; prin predică lucrăm pe toate celelalte care ne ajută la însănătoșirea sufletului" (*Despre preoție*, IV, 3, p. 99).

Ca să devină un remarcabil predicator, preotul are nevoie de o pregătire intensă și permanentă. O predică slabă a unui orator neînsemnat, zice Sfântul Ioan, aduce mai puține prejudicii oratorului decât o predică similară rostită de un mare orator (*Despre* preoție, V, 5, p. 117). Având în vedere efectul extraordinar al predicii asupra sufletelor credincioșilor, fiecare preot trebuie să lupte pentru a dobândi „puterea cuvântului". Sfântul Ioan, predicatorul de excepție al Bisericii creștine, confirmă faptul că „nu te naști cu talent oratoric, ci îl dobândești prin studiu". Pentru el pot exista oratori neiscusiți în îmbinarea frazelor, dar nu poate accepta un orator „neiscusit în științe... în precizia dogmelor" (*Despre preoție*, IV, 6, p. 107), ceea ce se dobândește prin „cercetarea Sfintelor Scripturi".

Misiunea predicatorială presupune o stare de contemplare a celor cerești, iar cel care dorește să vorbească despre Tainele lui Dumnezeu „va trebui să săvârșească mai întâi un act de dezmărginire, de transcendere a tot ceea ce e creat". Pentru ca predica să fie încununată cu succes, preotul va trebui să posede o cultură bogată și variată, el trebuie să fie „o comoară de filosofie și știință". (*Despre preoție*, IV, 4, p. 101).

În concluzie, ca un rezumat a ceea ce înseamnă preoție în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur, îmi îngădui să citez din nou din sublimul său tratat despre preoție: „Preoția se săvârșește pe pământ, dar are rânduiala celor cerești. Și pe foarte bună dreptate, că slujba aceasta n-a rânduit-o un om, sau înger, sau un arhanghel, sau altă putere creată de Dumnezeu, ci Însuși Mângâietorul. Sfântul Duh a rânduit ca preoții, încă pe când sunt în trup, să aducă lui Dumnezeu aceeași slujbă, pe care o aduc îngerii în ceruri. Pentru aceea preotul trebuie să fie atât de curat, ca și cum ar sta chiar în cer, printre puterile cele îngerești" (*Despre preoție*, III, 4, p. 57).

Cu toate că ne despart secole de epoca în care a trăit și activat Sfântul Ioan Gură de Aur, contribuția sa la îmbogățirea tezaurului patristic este și mai mult elogiată, iar comoara învățăturilor lui, lăsate moștenire, ne zidește și întărește permanent pe calea slujirii și desăvârșirii în Hristos. De aceea nimeni nu poate avea pretenția că ar putea epuiza tezaurul de învățături, care expun măreția și sublimul slujirii preoțești așa cum a fost văzută și experimentată de Sfântul Ioan. Cele relatate mai sus reprezintă doar o succintă prezentare a trăsăturilor care trebuie să contureze chipul adevărat al preotului creștin.

Misiunea Bisericii Ortodoxe și provocările sale interne (III)

(urmare din p. 5)

mai există încă un aspect care poate fi luat în calcul: conștientizarea faptului că persoanele care aparțin altor comunități au mai mulți copii decât creștinii, incluzând catolicii (din nefericire, și ortodocșii, n.n.). Astfel că balanță comunităților religioase se schimbă. În plus, celelalte comunități de multe ori par mai animate decât comunitatea noastră parohială. Putem lua în calcul și faptul că anumiți musulmani nu își ascund dorința de a câștiga Europa la islam, văzând religia lor ca soluție la decăderea morale a Occidentului. Toate acestea nu creează în prezent o atitudine defensivă a creștinilor?" (M. Fitzgerald 2006:60-62)

Am redat această lungă mărturie fiindcă provocările pe care le ridică faptele amintite sunt valide și pentru o parohie ortodoxă din diaspora. Oare este acum momentul, mai mult ca niciodată, să ne reamintim că Sfânta Scriptură subliniază faptul că toți oamenii sunt creați de Dumnezeu, provin din aceeași obârșie și împart același destin comun pe care Dumnezeu l-a pregătit pentru ei? Dacă da, cât de mult trebuie să accentuăm elementele pozitive din cadrul anumitor tradiții religioase ale lumii, și cât de mult să încercăm să depășim diferențele inerente față de adevărata credință în Domnul nostru Iisus Hristos?

Înainte de toate, atitudinea Bisericii este aceea de respect pentru adepții altor religii, bazate pe valorile găsite în ele. Episodul discursului Sf. Ap. Pavel în Areopag este relevantă în acest sens (vezi F. Ap. 17, 16-34). Dar tocmai respectul profund față de semeni determină și reacția „inversă", misionară, a creștinilor ortodocși: denunțarea aspectelor negative, respectiv încercarea promovării Evangheliei la cei cu care intră în contact. Este vorba aici de valoarea aplicării discernamântului – recunoaștarea faptul că celelalte religii (și confesiuni creștine) pot reflecta „o rază a adevărului" care să ne edifice pe toți", ceea ce nu înseamnă însă că totul este luminos în ele și că nu există umbre. (Pe de altă parte, acestă stare de smerenie, de păcătoșenie a tuturor oamenilor, trebuie să îi vizeze și pe ortodocșii înșiși. Este un aspect asupra căruia vom reveni).

Amintim așadar o regulă generală pe care o enunța, cu valoare programatică, același teolog catolic, Arhiep. Michael L. Fitzgerald (*Ibid*. p. 62): „Aceste umbre menționate arată că nu trebuie să ne fie frică să luăm o atitudine critică față de alte religii, atâta vreme cât suntem pregătiți, pe de altă parte, să recunoaștem multele elemente nobile și frumoase pe care le conțin". (Desigur, și reversul este valabil: nu trebuie să ezităm să recunoaștem greșelile din creștinism, mai ales cele practice, fiind însă la fel de dispuși să-i surprindem bogățiile. Mai exact, există o regulă ce ar trebui întotdeauna urmată: să evităm să comparăm idealurile unei religii cu defectele alteia, și invers. De asemenea, să evităm să comparăm idealurile principiilor unei religii cu greșelile individuale ale membrilor altor religii. A cădea în aceste greșeli este echivalent cu a promova segregarea, ruptura între religii, în detrimentul dialogului promovat de pluralismul religios, iar efectele se răsfrâng asupra realităților concrete, adică tocmai asupra vieții parohiei ca Biserică locală.)

Rolul parohiei nu poate fi înțeles în afara poziției episcopului în Biserică, căci episopatul are o tradiție apostolică și reprezintă mărturia Bisericii față de ceilalți oameni. Slujirea episcopală este, astfel, incluzivă. În chip firesc, slujirea episcopului se îndreaptă în primul rând spre dioceza pe care el o păstorește. În ceea ce-i privește pe oamenii de alte religii, rolul episcopului nu este unul pasiv, căci iubirea ce stă la baza lucrării pastorale este iubirea hristică, ce posedă o dimensiune universală. Drept urmare, episcopul trebuie să aibă o prezență activă în societate, adică să promoveze dialogul (Și asupra acestui aspect vom reveni).

Dar același rol pe care-l are episcopul trebuie să-l aibă și preotul în parohia sa. În mod concret, sunt formulate câteva dintre inițiativele pe care acesta din urmă ar trebui să le aibă în raport cu membrii altor religii ce se găsesc în parohia sa: 1) vizitele la spital: la fel și în cadrul spitalelor, unde preotul poate arăta compasiune și înțelegere pentru oameni de credință catolică sau de altă religie; 2) vizitarea locurilor de muncă: în special atunci când se celebrează o sărbătoare, preotul poate să treacă pe acolo pentru a-i saluta pe cei prezenți; 3) vizitarea liderilor locali ai altor religii: un act de fraternitate colegială, prin care s-ar consolida relațiile ecumenice oficiale și la un nivel local; 4) participarea la întruniri interreligioase organizate de autoritățile locale.

Iarăși, nu trebuie uitat că parohia nu este formată exclusiv de preot. Acesta, în slujirea sa pastorală-misionară, se cuvine să fie ajutat și de diaconi, și de credincioșii pe care-i păstorește. Este un fapt valabil și în relațiile interreligioase, la nivel local, practic. Astfel, grupuri de simplii credincioși pot să facă vizite la vecinii lor ne-creștini, sau la spitale, pentru a oferi sprijin; un preot asistent (sau un diacon) poate lua parte la întrunirile frățești cu liderii altor religii; un membru marcant al parohiei, chiar și laic, poate să răspundă invitației oferite de autoritățile civile pentru manifestări interreligioase. La fel de important, preotul trebuie să-i țină pe toți membrii parohiei sale la curent cu aceste evenimente. Fiecare trebuie să se simtă vizat și implicat în acest dialog interreligios, care nu are loc doar la mesele rotunde oficiale, ci începe chiar din pragul casei fiecăruia.

Tot ceea ce s-a spus până acum nu poate fi însă realizat decât dacă membrii parohiei știu *ceva* despre membrii de alte religii ai comunității. Nu poți lua parte la celebrarea unei sărbători – cum ar fi Id al-Fitr, sărbătoarea încetării postului Ramadanului, Id al-Adhă, Sărbătoarea Sacrificiului, legată de plerinajul la Mecca (Hajj), sărbătoarea Vesakh a budiștilor sau Diwali al hindușilor – dacă nu știi ce anume sărbătoresc ceilalți. În aceeași măsură, anumite întrebări privitoare la credința și istoria celor de alte religii, dar care trăiesc lângă tine, nu-și pot găsi răspunsul în ignoranță. Dimpotrivă, aceasta produce frică de inhibiție față de contacte. De aici survine necesitatea unei educații, necesitatea de a-l cunoaște pe celălalt mai în profunzime.

De unde pot proveni aceste cunoștințe? Cine este cel mai îndreptățit să le ofere? În ziua de astăzi, principala sursă de informare o oferă internetul, și mulți apelează la resursele electronice pentru a găsi răspunsuri la întrebările care-i macină. Dar preotul nu are defel un rol marginal: el poate să formeze grupuri de studiu, unde cei care se întâlnesc să poată să înțeleagă mai amănunțit informațiile, să dobândească un punct de referință prin prisma căruia să asimileze aceste informații.

Nu ar fi lipsit de importanță ca preotul să organizeze o bibliotecă parohială, în care să se găsească, pe lângă lucrări fundamentale creștine sau de cultură, și lucrări despre principalele religii ale lumii, și mai ales despre acele tradiții religioase cu care membrii parohiei sale iau cel mai des contact.

Toate cele spuse aici redeschid discuția în jurul unei probleme de mare impact în activitatea misionară ortodoxă: clericalismul excesiv și pasivismul laicilor.

Bibliografie (selectiv): Mitropolit Emilianos Timiadis (2001), *Preot, parohie, înnoire. Noțiuni și orientări pentru teologia și practica pastorală*, trad. Paul Brusanowski, Sophia, București; Ciprian I. Toroczkai (2015), „Role of the Parish in the Fulfilment of the Mission of the Church. Contribution of Fr. Professor Ion Bria (1929-2002)", în Laurențiu Streza, Vasile Vlad, Florin Dobrei, Radu Trifon, Alexandru Vlad (eds.), *Postmodernism – A Challange to Contemporary Christianity*, Felicitas Publishing House/Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Stockholm/Deva; Idem (2016), „Parohia, rolul preoților și al laicilor în misiune", în *Telegraful Român* 164, nr. 5-8; Michael L. Fitzgerald (2006), *Interfaith Dialogue. A Catholic View* (cu J. Borelli), London – NY.

Zugravi de icoane din părțile Sibiului, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea:

Popa Ioan Grigorievici

Cu autoritatea pe care i-o conferă cele peste patru decenii de activitate de cercetare, desfăşurată în domeniul istoriei vechii arte bisericeşti din Transilvania, academicianul Marius Porumb caracterizează din această perspectivă secolul al XVIII-lea, ca fiind unul al luminilor, o perioadă a unei „incontestabile explozii artistice româneşti, cea mai sugestivă evoluţie fiind în domeniul picturii, unde au activat peste trei sute de pictori, care cu sârguinţă şi smerenie au împodobit bisericile de lemn şi de zid ale românilor transilvăneni", evoluţie petrecută „într-o permanentă legătură cu fenomenul artistic din ţările române extracarpatice, demonstrând stilistic şi documentar un proces de progresivă unificare culturală şi artistică" [Marius Porumb, *Un veac de pictură românească din Transilvania: secolul XVIII*, Editura Meridiane, Bucureşti, 2003, p. 5].

Cel pe care s-ar cuveni să-l amintim din această pleiadă de artişti mai întâi, pentru că ilustrează maniera în care s-a produs fenomenul de difuzare a stilului muntenesc în interiorul arcului Carpaţilor, este preotul zugrav Ioan Grigorievici. Coborâtor dintr-o faimoasă familie de meşteri zugravi de biserici, din părţile Câmpulungului şi ale Craiovei, văzând el însuşi lumina zilei în cetatea Băniei, a venit în Ardeal încă din anii tinereţii, pentru a se stabili aici definitiv.

În 1760, la debutul unei cariere artistice a cărei întindere avea să depăşească o jumătate de secol, se afla împreună cu părintele şi maestrul său, Grigorie Ranite, la Răşinari, secondându-i acestuia la zugrăvirea bisericii cu hramul „Sfintei Cuvioase Paraschiva". Cei doi sau trei ani petrecuţi atunci, în satul de la poalele Cindrelului au fost de ajuns ca să-l lege definitiv sufleteşte de acest loc şi, mai ales, de răşinăreni, care l-au considerat ca pe unul de-al lor. Când, în 1785, a fost invitat să revină ca să continue lucrul la zugrăvirea bisericii la exterior şi în compartimentele interioare, unde nu ajunsese să intervină în prima etapă, când lucrase alături de tatăl său, sătenii încă îi pomeneau numele în forma hipocoristică Ioniţă sau Niţ, adică aşa cum obişnuiseră să i se adreseze cu mai bine de două decenii în urmă.

Altoit perfect pe ramura transilvăneană de cultură şi spiritualitate românească, Ioan nu a renunţat totuşi şă-şi reafirme, ori de câte ori a avut prilejul – aşa cum s-a întâmplat, de exemplu, în 1785, când şi-a lăsat iscălitura în câmpul reprezentărilor iconografice realizate sub turnul bisericii răşinărene –, originea muntenească şi mai ales calitatea, de care era foarte mândru, de fiu al meşterului Grigorie (se recomanda uzând de patronimul Grigorievici sau Grigorovici [Despre Grigorie Ranite s-a spus că a fost „probabil cel mai faimos reprezentant al celei de-a doua generaţii a promotorilor stilului brâncovenesc, dar şi un renumit dascăl de zugravi activ în Oltenia, Transilvania şi Banat, născut în jurul anului 1712 şi atestat până în 1766" (Ana Dumitran, Elena Popescu, „Popa Ioan Grigorovici, zugravul", în *Studia Universitatis „Babeş-Bolyai"*, seria *Theologia Catholica*, nr. 4, Cluj-Napoca, 2010, p. 93.)], dar şi de nepot al lui Ranite zugravul de la Câmpulung, din cel mai vechi oraş al Ţării Româneşti [Inscripţia descoperită de curând în spaţiul pictat de sub turnul bisericii răşinărene cuprinde formula: „Fiind

Fofeldea, biserica ortodoxă, Popa Ioan Grigorievici din Ghijasa de Sus, probabil 1809, icoană împărătească *Maica Domnului cu Pruncul între Arhanghelii Mihail şi Gavriil*

zugrav la acest lucru [Popa] Ioan Grigorievici nepot lui Ranite de la Câmpulung. 1785"].

Pictorul muralist Ioan Grigorievici s-a afirmat de timpuriu şi ca zugrav de icoane portative, cele mai vechi lucrări de acest gen fiind identificate de istorici datând încă din perioada 1760-1763, a primei sale şederi în Răşinari, când a colaborat cu tatăl său la execuţia iconostasului original al bisericii „Sfânta Paraschiva", care însă avea să fie înlocuit în 1785 cu cel actual [Ana Dumitran, Elena Popescu, *op. cit.*, p. 94].

Cercetătoarea Saveta-Florica Pop a întreprins, în cadrul unui studiu publicat în anul 2013, cea mai recentă încercare de identificare, din ansamblul pieselor recuperate din vechea tâmplă, a icoanelor care s-ar cuveni atribuite, pe considerente de ordin stilistic, zugravului Ioan Grigorievici. E vorba de două icoane prăznicare, *Duminica Tomii şi Înălţarea Domnului* şi *Schimbarea la Faţă* şi de tripticul-pomelnic al Bisericii „Sfânta Paraschiva", pe care cercetatoarea a indicat şi o posibilă semnătură a zugravului [Saveta-Florica Pop, „Icoane din Răşinari ale zugravilor Grigorie Ranite şi Ioan Grigorovici", în *Acta Musei Apulensis, Apulum,* series *Historia &Patrimonium*, Alba Iulia, 2013, pp. 428-430]. În prezent, cele trei icoane sunt expuse la muzeul amenajat în modesta reşedinţă episcopală din Răşinari.

Informaţii care slujesc reconstituirii traseului însemnat de urmele paşilor artistului peregrin în intervalul de timp dintre anii 1763 şi 1785 ne sunt oferite de istoricii de artă Ana Dumitran şi Elena Popescu, colaboratoare la alcătuirea unui studiu consacrat zugravului [Vezi nota 1], la care am avut ocazia să facem trimitere în rândurile de mai sus.

Studiul reafirmă ceea ce fusese deja semnalat, încă dintr-o intervenţie anterioară, de Ana Dumitran în legătură cu prezenţa lui Ioan Grigorievici în biserica de lemn din Poiana Sibiului [Ana Dumitran, Elena-Daniela Cucui, *Simon Bălgrădeanul*, Alba Iulia, 2009, pp. 9-11], unde i-a fost atribuită pictura iconostasului păstrat astăzi doar parţial, „după înlocuirea, în 1791, cu cel datorat lui Vasile Munteanu din Sălişte" [Ana Dumitran, Elena Popescu, *op. cit.*, p. 95]. Cercetătoarea şi-a exprimat convingerea că cel puţin friza iconografică, reprezentând tema *Marea Deisis*, unde sunt incluse toate cele douăsprezece figuri ale Apostolilor, este opera zugravului craiovean. Îi pot fi însă atribuite, aşa cum este de părere Ana Dumitran [*Ibidem,* pp. 95, 101 (fig. 6)], şi cele două icoane împărăteşti, *Sfânta Fecioară cu Pruncul* şi cea de hram, a *Adormirii Maicii Domnului*, datate 1767, aflate la ora actuală în pronaosul bisericii din Poiana, unde au fost înregistrate, încă din 1906, de istoricul Nicolae Iorga [Nicolae Iorga, *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene. II. Inscripţii şi însemnări* (formând volumul XIII din „Studii şi documente cu privire la istoria românilor"), Bucureşti, 1906, p. 146].

Mai departe, constatând evidente similitudini între maniera artistică în care au fost realizate alte două icoane împărăteşti (*Iisus Pantocrator* şi *Maica Domnului cu Pruncul*),care au aparţinut bisericii din Colun (com. Porumbacu de Jos, jud. Sibiu), şi stilul practicat de Ioan Grigorievici în lucrările de la Poiana sau Răşinari, autoarele studiului mai sus citat au admis că-i pot fi atribuite şi acestea zugravului craiovean [Ana Dumitran, Elena Popescu, *op. cit.*, pp. 95, 102 (fig. 7, 8)].

Şi tot în cadrul aceleiaşi cercetări au mai fost identificate, între operele artistului, şi „cinci prăznicare de la biserica din

(continuare în p. 9)

Lect. Dr. Ioan ABRUDAN

Pentru o infrastructură parohială de tineret

Cugetând, la vârsta înţelepciunii, regele Solomon scrie, în cartea Ecclesiastului: „Bucură-te, omule, cât eşti tânăr şi inima ta să fie veselă în zilele tinereţii tale" (Eccl. 11, 9).

Anul 2016 a fost celebrat, la nivelul Patriarhiei Române, ca an omagial al educaţiei religioase a tineretului creştin ortodox şi ca an comemorativ al Sfântului Ierarh Antim Ivireanul şi al tipografilor bisericeşti. Unul dintre evenimentele centrale ale anului l-a reprezentat Întâlnirea Tinerilor Ortodocşi din toată lumea (ITO 2016), ce a avut loc la Bucureşti în perioada 1-4 septembrie, manifestare care a reunit mii de tineri din ţară şi de peste hotare în duh de comuniune, de prietenie şi de rugăciune. Au fost zile în care, deşi la început de toamnă, Biserica a înflorit şi s-a înseninat la modul cel mai vizibil prin zâmbetul cald, inima curată, curiozitatea şi energia grupurilor de tineri care urcau neîncetat Dealul Patriarhiei. Am putut remarca, în acele momente, vitalitatea, lumina, determinarea, cumpătarea, bunătatea şi puterea pe care doar tinerii le au, la modul dezinteresat. Mi-am pus apoi problema: ce am învăţat din această experienţă? Ce mesaj mi-au transmis tinerii? Cum am putea veni mai bine în întâmpinarea dorului de comuniune, specific sufletului tânăr, atât de necesar vieţii duhovniceşti?

Se spune că expresia unui sentiment faţă de o persoană dragă poate fi întrupată într-un lucru material pe care îl dăruieşti cu drag la un moment dat. De pildă, cei mici se bucură enorm atunci când primesc o bomboană, aşa încât cu un dar atât de neînsemnat pentru un adult poate fi câştigată, definitiv, prietenia unui copil. Tot aşa, o simplă floare poate întrupa expresia iubirii pe viaţă dintre două persoane. Mergând înspre absolut, am putea spune că, pentru a se putea comunica pe Sine, Dăruitorul se foloseşte de fiecare dată de un dar. Iar cel mai de preţ dar făcut oamenilor de către Dumnezeu este viaţa.

Lucrul cu tinerii este esenţial într-o comunitate parohială normală, la fel cum este esenţial şi în cadrul unei familii sănătoasă. Este, de altfel, modul cel mai practic prin care tinerii pot înţelege taina iubirii lui Dumnezeu, în Iisus Hristos, în sânul familiei extinse. Lucrul cu tinerii presupune, în primul rând, *disponibilitate*, *conştiinţă* şi *dragoste*, toate însoţite de *răbdare* şi *înţelepciune*. Însă activitatea cu tinerii într-o parohie mai necesită şi o aşa-numită *infrastructură de tineret*. Deşi termenul poate părea uşor rigid, nu este nici pe departe aşa.

Infrastructura de tineret este expresia concretă, fizică, materială a interesului nostru faţă de cei tineri şi, de multe ori, se regăseşte în elemente de care deja dispunem. Lucrul cu tinerii la nivel parohial presupune, în primul rând, un *spaţiu dedicat*, faţă de care tinerii să aibă conştiinţa că e „al lor" (ce copil sau tânăr nu îşi doreşte să aibă „camera lui"!) – o cameră, o sală, un separeu, altul decât spaţiul lăcaşului de cult. Aici tinerii se pot întâlni, pot discuta, pot servi un ceai, pot desfăşura jocuri de cunoaştere, pot viziona un film. Un astfel de spaţiu, cald, amenajat cu bun gust, care să inducă familiaritate, reprezintă elementul esenţial în iniţierea comuniunii grupului de tineri. Odată realizată această comuniune, participarea împreună la slujbe, în biserică, nu va mai fi privită ca o corvoadă.

Un alt element esenţial în activitatea cu tinerii din parohie este *lucrătorul de tineret*. Dincolo de nuanţa uşor tehnică a cuvântului, fără o astfel de persoană, lucrul cu tinerii se va reduce doar la o simplă interpretare de colinde de Crăciun şi la o mică activitate filantropică de Paşti. *Lucrătorul de tineret* este persoana care este încredinţată de către preot şi comunitate să coordoneze grupul/grupurile parohiale de tineret şi poate fi un student, un tânăr profesor sau o persoană care are o anumită vocaţie în lucrul cu tinerii. Ateliere de meşteşugărit şi lucru manual, pictură, broderie, seri de film, de poezie, de dezbatere, sunt doar câteva idei ce pot stârni curiozitatea şi interesul tinerilor. În mod firesc, activitatea cu tinerii din parohie necesită suport financiar şi logistic, iar în acest sens comunităţii parohiale îi revine rolul principal.

Într-o astfel de comunitate creată, mesajul Bisericii va fi, cu siguranţă, perceput de către tineri la adevărata lui valoare. Comunitatea bisericească se va putea astfel manifesta deplin ca o familie, responsabilă şi atentă faţă de cei tineri ai ei, creştinii de mâine, mlădiţele Trupului lui Hristos. Iar tinerii vor putea primi cu bun augur bogăţia învăţăturii creştine şi vor putea, la rândul lor, oferi comunităţii entuziasmul necesar urmării lui Iisus Hristos şi cunoaşterii lui Dumnezeu. Investiţia în tineri rămâne actul omenesc cel mai semnificativ pe care îl poate realiza o comunitate parohială conştientă de sine şi de menirea sa.

Drd. Alexandru DĂDÎRLAT

(urmare din p. 8)

Copşa Mare (com. Biertan, jud. Sibiu). Două dintre ele au pe verso datarea 1774 şi semnătura «Ioann Grigoriovici zugrav ot Craiova» (*Naşterea Maicii Domnului*) şi «Ioan Grigoriovici zugraf, Ghijasa de Susu» (Învierea lui Iisus, în varianta *Coborârii la iad*)". Celelalte piese ilustrează scenele: *Schimbarea la Faţă*, *Înălţarea lui Iisus* şi *Adormirea Maicii Domnului*. Acestui grup i se poate adăuga fără dubiu o icoană a *Naşterii lui Iisus* care printr-un concurs de împrejurări a ajuns în custodia Complexului Muzeal Arad [Ana Dumitran, Elena Popescu, *op. cit.*, pp. 95, 96, 102 (fig. 9 a, b), 103 (fig. 10 a, b, 11, 12), 104 (fig. 13, 14)].

Ştim prin urmare, graţie însemnării olografe de pe icoana Învierii, lucrată de Ioan Grigorievici pentru biserica din Copşa Mare, că începând cel mai târziu din anul 1774 zugravul şi-a avut reşedinţa în satul Ghijasa de Sus (com. Alţâna, jud. Sibiu), acolo unde, cel mai târziu din 1785, de când obişnuieşte să-şi însoţească invariabil numele în iscălituri cu apelativul Pop sau Popa, îi fusese încredinţată şi o a doua slujire, ca sacerdot, devenind parohul ghizăşenilor de rit greco-catolic.

În pofida alegerii de a intra în rândul clerului unit, popa Ioan Grigorievici şi-a meţinut contractul încheiat în 1785 cu Răşinariul, revenind cu regularitate în mijlocul ortodocşilor din această localitate până în 1798, lucrând în tot acest timp, aşa cum am mai spus, la definitivarea ansamblului mural al Bisericii „Sfânta Paraschiva", dar şi la zugrăvirea a trei dintre frumoasele troiţe cu care se mândreşte comuna [Ioan Ovidiu Abrudan, „Un ansamblu iconografic inedit: pictura lui Ioan Grigorievici şi a zugravilor familiei Grecu, din biserica satului Cornăţel", în *Revista Teologică*, Sibiu, 2/2009, pp. 328, 329].

Trecând pragul secolului al XIX-lea, din anul 1808 datează două frumoase icoane împărăteşti (*Iisus Hristos Marele Arhiereu* şi *Maica Domnului cu Pruncul*), nesemnate, dar care i se pot atribui cu certitudine popii Ioan Grigorievici, păstrate în prezent în colecţia Arhiepiscopiei Sibiului şi care provin de la biserica ortodoxă din satul Noul Român (comuna Arpaşu de Jos, jud. Sibiu), unde autorul şi-a mai lăsat semnătura, şi pe o altă icoană, pierdută între timp, reprezentând scena „Buneivestiri" [Valeriu Literat, *Biserici vechi româneşti din Ţara Oltului*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1996, p. 214. Autorul atribuie greşit icoana de la Noul Român lui Popa Ioan zugravul din Feldioara, citind, probabil tot eronat, anul 1803, în loc de 1808].

Popa Ioan Grigorievici

Stilistic, icoanele de la Noul Român sunt foarte asemănătoare cu alte cinci piese (patru icoane împărăteşti: *Deisis*, *Maica Domnului cu Pruncul între Arhanghelii Mihail şi Gavriil*, *Sfântul Ierarh Nicolae*, *Sfântul Ierarh Vasile cel Mare*, şi *icoana-crucifix*) care au fost pictate de artist în anul 1809 pentru tâmpla bisericii ortodoxe „Sf. Vasile cel Mare" din Fofeldea (com. Nocrich, jud. Sibiu). Biserica de la Fofeldea

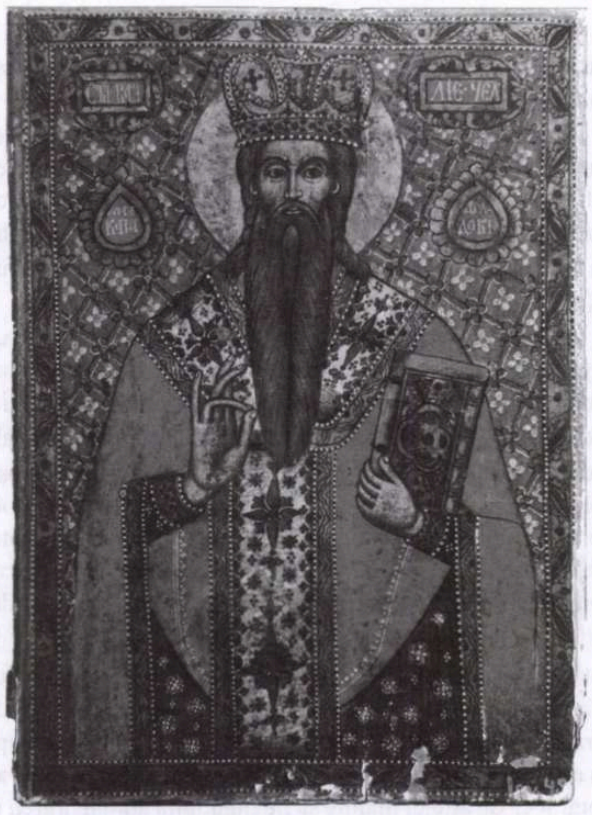

Fofeldea, biserica ortodoxă, Popa Ioan Grigorievici din Ghijasa de Sus, 1809, icoana hramului, *Sfântul Ierarh Vasile cel Mare*

a fost zidită în anul 1808. Înainte de a fi fost decorată cu picturi murale (în 1814) de zugravi din familia Grecu de la Săsăuş, sătenii s-au adresat, pentru executarea icoanelor tâmplei, preotului din parohia apropiată, a Ghijasăi de Sus, despre care aflaseră, cu siguranţă, că era un artist consacrat.

Trei dintre panourile pictate prezintă, pe lângă iscălitura autorului şi înregistrarea datei când au fost executate, şi scurte formule votive, care fac referire la statutul sacerdotal al zugravului. Mărturia bunelor relaţii pe care preotul zugrav Ioan le-a menţinut cu credincioşii comunităţilor ortodoxe se reflectă în donaţia pe care făcut-o parohiei de la Fofeldea, nesolicitând plată pentru zugrăvirea uneia dintre icoanele care i-au fost comandate. Pe reversul panoului în care a fost înfăţişat Sfântul Ierarh al Mirelor Lichiei a scris: „Anul 1809 april 15. Această sfântă icoană a Sfântului Nicolae s-au făcut de pomeană la sfânta biserică neunită din Fofeldea de smeritul între preoţi Ioan Grigorovici paroh de la Gijasa" [Ioan Ovidiu Abrudan, „Repere pentru o biografie exemplară: Popa Ioan Grigorievici, zugravul bisericii din Beneşti", în *Apulum LI, series Historia &Patrimonium*, Alba Iulia, 2014, pp. 205].

Icoanele care au putut fi identificate din opera lui Ioan Grigorievici dezvăluie spiritul său creativ şi spontan, care l-a făcut să nu dorească să-şi însuşească până la capăt rigoarea cu care părintele şi maestrul său, Grigorie Ranite, a stăruit în perpetuarea modelelor consacrate de artiştii şantierelor brâncoveneşti, şi îndeosebi de Hranite zugravul. Nu s-a contaminat nici de crisparea, nici de complexele zugravilor pe care i-a întâlnit de-a lungul carierei sale transilvănene, tentaţi poate prea adesea să tragă cu coada ochiului la ceea ce considerau ei că poate produce efectul „miraculos" al manierei occidentale.

A fost deplin stăpân pe mijloacele tehnice care i-au servit înclinaţiei pe care o avea pentru exprimarea sinceră şi directă a stărilor lăuntrice. Francheţea reprezintă poate calitatea cea mai evidentă a stilului său.

A fost un componist experimentat şi, mai ales, un colorist plin de farmec. Cel puţin în această privinţă şi-a depăşit epoca, situându-se, prin decorativismul şi calitatea vibrant-luminoasă a culorilor din icoanele sale, pe linia celor mai moderne experienţe artistice de la sfârşitul secolului al XIX-lea. Toate acestea sunt trăsături demne de a fi remarcate în stilul practicat vreme îndelungată de Popa Ioan Grigorievici, care-l califică să ocupe o poziţie însemnată în ierarhia pictorilor transilvăneni ai epocii, poziţie care promite să se consolideze cu fiecare nouă descoperire din creaţia sa.

Un răspuns practic la o problemă actuală: Gheron Iosif şi conştiinţa bisericească* (120 de ani de la naşterea sa – 1897)

În decursul vieţuirii sale în Sfântul Munte, Stareţul Iosif Isihastul a fost martor la unele schimbări ce au afectat atât partea istorică, cât, mai ales, cea liturgică a Bisericii. Este vorba de adoptarea de către Guvernul grec la 18 ianuarie 1923, din motive politice, a noului calendar pentru spaţiul civil al Statului elen. Schimbarea aceasta a fost agreată şi de Patriarhul Ecumenic Grigorie VII, care, printr-o enciclică adresată Bisericilor Alexandriei, Antiohiei, Ciprului şi României, le sugera revizuirea vechiului calendar prin adoptarea unuia nou, îndreptat [Doar perioadele Triodului şi Penticostarului urmau a fi rânduite potrivit datei Sfintelor Paşti, ceea ce nu a dus la evitarea unor anomalii liturgice]. Sinodul Bisericii Autocefale a Greciei s-a conformat un an mai târziu, la 10 martie 1924, ceea ce a provocat multă durere şi dezbinare în întreaga Biserică locală şi, bineînţeles, în Sfântul Munte. Au fost destul de mulţi cei care au refuzat reforma impusă de Biserică şi nu s-au mai supus ierarhiei care fusese de acord cu acest lucru [Lucrurile nu au stat altfel nici în Romania, unde apar stiliştii].

Deşi iniţial Stareţul Iosif împreună cu obştea sa au fost de partea zelotiştilor (nepomenindu-l pe patriarhul ecumenic, sub a cărui jurisdicţie duhovnicească şi canonică se afla Sfântul Munte), schimbarea radicală de opinie şi atitudine a declanşat-o Enciclica din 13/26 martie 1950, semnată de patru episcopi stilişti (printre care şi Hrisostom de Florina), întrucât se afirma în mod oficial că Tainele săvârşite de cei ce au acceptat calendarul îndreptat sunt lipsite de harul sfinţitor, fapt pentru care era obligatorie ungerea cu Sfântul şi Marele Mir a tuturor acelora ce fuseseră botezaţi de aceşti *„inovatori"*, şi se interzicea în mod categoric primirea unora ca aceştia la slujbe, până când (şi nu înainte de a) condamnau public inovaţia şi declarau Biserica pe care o părăseau ca fiind schismatică. Stareţul s-a arătat dezgustat de o astfel de reacţie din parte celor care se presupunea că mărturisesc adevărul, pentru că prin acest act ei nu se delimitau doar de anumiţi clerici, ci era anunţată despărţirea totală (rămasă până azi irevocabilă) de Biserica Greacă, deşi celelalte Biserici locale (Patriarhii, Bisericii Autocefale, unele dintre ele adoptând schimbarea calendarului) au păstrat neîntreruptă legătura dogmatică, canonică şi liturgică cu aceasta. Înainte de a lua orice decizie, acesta a aşteptat să primească soluţia direct de la Dumnezeu, fapt pentru care a îndemnat pe toţi membrii obştii sale, precum şi pe monahii doritori din împrejurimi să-l susţină prin rugăciunile lor în acest demers. După trei zile de post aspru (doar puţină apă) şi rugăciune intensă, Stareţul Iosif a primit înştiinţare printr-o vedenie [Elder Ephraim, *op. cit.*, pp. 499, 502] că trebuie urmată calea aleasă deja de mânăstiri, întrucât harul nu a părăsit Biserica-mamă, şi deci Patriarhul de Constantinopol trebuie cinstit şi pomenit ca atare [*Ibidem*, p. 506. Abia după mutarea la Nea Skiti s-a întâmplat acest lucru. Legat de acest subiect, Stareţul afirma că este de partea celor ce ţin calendarul pe stil vechi, dar nu împărtăşeşte gândirea stiliştilor (p. 502)]. Această neaşteptată întoarcere a Stareţului a fost posibilă datorită faptului că nu a devenit niciodată fanatic, alăturându-se zelotiştilor numai datorită unei dorinţe (râvnă) sincere de a păstra neschimbată tradiţia Bisericii, predată de Sfinţii Părinţi, fapt ce l-a determinat să accepte imediat voia lui Dumnezeu în privinţa acestui subiect (aşa cum de altfel a procedat în orice împrejurare [*Ibidem*, p. 498]).

Nu a fost însă uşor să-şi convingă proprii ucenici de adevărul celor descoperite (mai ales că nu le-a descris conţinutul ei de la început, ci doar mesajul în sine), adică de faptul că problema calendarului nu afectează în niciun fel mântuirea celor credincioşi, întrucât nu reprezintă o problemă dogmatică, din moment ce harul a rămas deplin lucrător. Cu toate că formau o obşte bine închegată în momentul acestei încercări, cu excepţia a doar doi monahi (Efrem cel tânăr şi Iosif) toţi ceilalţi au manifestat o reţinere în a-i acorda credit deplin Stareţului lor [Unii dintre ei chiar îi sugerau subtil că este posibil să fi căzut în înşelare, aducându-i drept argument faptul că există destule exemple în istoria Bisericii de mari sfinţi care au păţit acelaşi lucru (în condiţii diferite)]. De aceea, pentru a fi şi mai convingător, Cuviosul s-a văzut nevoit să apeleze chiar la ameninţarea de a nu-i mai considera ucenicii săi pe cei ce nu dau dovadă de ascultare deplină şi îi contestă prin aceasta autoritatea, atitudine ce şi-a atins scopul. Dar încredinţarea deplină a ucenicilor Cuviosului s-a petrecut tot prin intervenţia directă a lui Dumnezeu, prin descoperire harică.

O minte luminată acceptă întotdeauna îndreptarea când constată că a mers pe un drum greşit, lucru ce nu s-a întâmplat cu toţi monahii zelotişti, unii primind ca de la Dumnezeu descoperirea făcută Stareţului, alţii însă despărţindu-se duhovniceşte de el [Văzând peste ani roadele Stareţului prin ucenicii săi care au întemeiat obşti mari, au fost nevoiţi să accepte că acesta a fost într-adevăr luminat de Dumnezeu].

Stareţul a rămas fidel până la moarte acestei direcţii (orientări), nedespărţindu-se pentru criterii omeneşti de Biserica cea Una, Sfântă şi Sobornicească (Universală), şi la fel au făcut toţi ucenicii (direcţi ai) săi.

*Ne bazăm în principal pe lucrarea arhimandritului Efrem Filotheitul, *My Elder: Joseph the Hesychast and Cave-dweller*, Saint Anthony's Greek Orthodox Monastery, Florence, Arizona, 2013, pp. 491-506.

Pr. Dr. Cristian GROZA

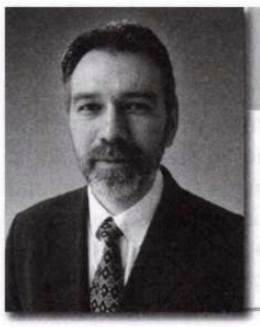

• DICȚIONAR BIBLIC •

Lect. Dr.
DANIEL MIHOC

Sabat

Rădăcina termenului ebraic *șabbat* (în greacă *sabbaton/savvaton*) înseamnă a *înceta* sau *a se odihni*. El desemnează ziua săptămânală de odihnă, a șaptea din zilele săptămânii, care începea în seara zilei de vineri și se încheia la apusul soarelui din ziua de sâmbătă.

Sabatul în Vechiul Testament

Biblia stabilește o corespondență între cele șapte zile ale creației și zilele săptămânii. Așa cum Dumnezeu a creat lumea în șase zile, iar în a șaptea S-a odihnit (Fac 2, 2-3), tot așa și omul, zidit după chipul Creatorului, după șase zile de muncă, trebuie să se odihnească în ziua sabatului (Ieș 20, 11; 31, 12-17).

Israeliții au păzit sabatul încă înainte de primirea Legii. În Ieș 16 sabatul este prezentat ca un dar al lui Dumnezeu pentru poporul Său. Dumnezeu trimitea mană și poporul trebuia să o adune zilnic, cu excepția zilei a șaptea, căci Domnul dăruia în ziua a șasea o cantitate dublă de hrană. Deși înainte de Ieș 16 nu găsim nicio referire la păzirea sabatului în Israel, porunca a patra din Decalog prezintă sabatul ca fiind instituit de Dumnezeu încă de la creație: „Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești. Șase zile să lucrezi; în ele fă-ți toate treburile, dar ziua a șaptea este odihna Domnului, Dumnezeului tău; în ea să nu faci nicio muncă, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoc al tău, nici străinul ce poposește la tine, fiindcă în șase zile a făcut Domnul cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt într-însele, iar în ziua a șaptea S-a odihnit. De aceea a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o" (Ieș 20, 8-11).

În legislația levitică, sabatul este menționat nu doar ca zi de binecuvântare pentru trupul omului, ci și pentru sufletul său. Sabatul nu trebuia respectat doar ca o măsură igienică, ci și pentru sfințenia lui. Era ziua Domnului; timpul care trebuia consacrat în întregime Celui ce a instituit-o. Acesta era motivul fundamental pentru cinstirea acesteia. Sfințenia sabatului era marcată și prin jertfa specială care se aducea în această zi: pe lângă jertfele obișnuite, în ziua de odihnă se aduceau încă doi miei (Num 28, 9-10). De asemenea, tot în ziua sabatului se puneau pe masa punerii înainte cele douăsprezece pâini prevăzute de Lege (Lev 24, 5-9; I Par 9, 32).

În Ieș 31, 12–17 sabatul este un semn al Legământului; nepăzirea lui este un sacrilegiu ce trebuie pedepsit cu moartea (Num 15, 32-36).

Totuși, înainte de exil nu exista o disciplină foarte strictă în privința observării reglementărilor cu privire la sabat. Activitățile domestice necesare bunului mers al gospodăriei și călătoriile erau permise (IV Regi 4, 23). Sabatul trebuia să fie un timp al bucuriei, nu al privațiunilor (Os 2, 11). Episodul arestării și uciderii reginei Atalia într-o zi de sabat (IV Regi 11, 5u.) spune multe despre percepția asupra zilei de odihnă în această perioadă.

Exilul babilonian (sec. VI î.H.) marchează un punct de turnură în acest domeniu. În timpul exilului (597/586-538 î.H.) restricțiile se înmulțesc. Dacă Osea (sec. VIII î.H.) vorbea de ziua de sabat ca de una de veselie (Os 2, 13), în Trito-Isaia (cap. 56-66 din cartea Isaia, redactate spre sfârșitul sec. VI î.H.) găsim îndemnul ca „în ziua cea sfântă să nu faci ce-ți place ție" (58, 13). Profetul Ieremia și insistă asupra necesității unei stricte respectări a sabatului (Ier 17, 19– 27). Iar Profetul Iezechiel, exilat fiind împreună cu mulți dintre conaționalii săi, afirmă că una dintre cauzele căderii Ierusalimului, a distrugerii Templului și a deportării este pângărirea sabatului (Iez 20, 11-24).

În perioada exilului se dezvoltă instituția sinagogală. Membrii comunităților iudaice folosesc de acum ziua de odihnă pentru a se aduna în sinagogă. Astfel sabatul devine ziua prin excelență a rugăciunii și a studiului Legii și așa va fi și în epoca Noului Testament.

După întoarcerea din exil, printre măsurile luate de Neemia un loc important îl ocupă cele privitoare la cinstirea sabatului. Interdicțiile anterioare privitoare la purtarea poverilor (Ier 17, 21u.), comerț (Amos 8, 5) sunt întărite, cu precizarea că prin astfel de practici sabatul este profanat (Neem 13, 15-23).

Pentru o bună perioadă de timp după Neemia nu mai avem informații despre sabat. În timpul dominației seleucide, Antioh Epifanes a încercat distrugerea religiei iudaice, desființând prin lege instituțiile fundamentale ale iudaismului, între care și sabatul (168 î.H.). Credincioșii zeloși pentru Lege s-au răzvrătit și după un război eroic de trei ani au reușit să restaureze instituțiile desființate. Un episod din prima parte a îndelungatului război macabeic este sugestiv pentru atitudinea credincioșilor iudei față de sabat. Fiind atacați într-o zi de sabat, un grup de ostași iudei preferă să se lase măcelăriți decât să calce sabatul apărându-se. Evenimentul a constituit un punct de turnură în ce privește legislația privitoare la sabat. După ce au pierdut aproximativ 1000 de luptători, răsculații au hotărât ca de atunci înainte să fie îngăduită autoapărarea în ziua de odihnă (I Mac 2, 31-41). Totuși nu toate acțiunile dușmanilor cădeau sub incidența acestei hotărâri. Astfel, atunci când Pompei a construit structuri de asediu pentru facilitarea escaladării zidurilor orașului, asediații au considerat că orice acțiune de împiedicare sau distrugere a acestora ar constitui o călcare a sabatului. Astfel romanii au reușit să-și materializeze planurile fără vreo obstrucție din partea iudeilor asediați (Iosif Flaviu, *Antichități iudaice*, 14.4.2-3).

Cum s-a ajuns până aici? În perioada premergătoare începuturilor Creștinismului, cărturarii au dezvoltat legislația privitoare la sabat, formulând o mulțime de restricții care detaliau ce înseamnă a păzi cu adevărat ziua de odihnă. În cele două tratate din Mișna dedicate sabatului acțiunile interzise sunt sistematizate în 39 de clase. Toate cele 39 de tipuri de acțiuni sunt apoi discutate, elaborate și detaliate încât se ajunge la sute de activități pe care orice iudeu care vrea să păzească Legea trebuie să le evite în ziua de odihnă. Unele dintre ele frizau absurdul, cum este de pildă cazul unei precizări care explică ce înseamnă a nu scrie în ziua de sabat: „Cel care scrie două litere, cu mâna stângă sau cu mâna dreaptă, fie de un fel, fie de două feluri, precum și dacă ele sunt scrise cu cerneală diferită sau în limbi diferite, este vinovat..." Altă problemă tratată este dacă se poate sau nu consuma un ou făcut în ziua de odihnă! Era atât de mare numărul de acțiuni incompatibile cu odihna sabatului încât rabinii înșiși au ajuns la concluzia că păzirea zilei de odihnă conform legislației lor era aproape imposibilă. De aceea s-a răspândit vorba că dacă poporul ar păzi în detaliu toate prevederile legate de ziua de odihnă în două sâmbete consecutive, atunci ar veni Împărăția lui Dumnezeu.

Sabatul în Noul Testament

Nu știm câte dintre sutele de restricții consemnate în Talmud erau în vigoare și în timpul Noului Testament, cert este că prescripții de genul celei citate mai sus avea Domnul în vedere atunci când îi acuză pe cărturari că-i împovărează pe oameni cu sarcini greu de purtat, în vreme ce ei înșiși nu le împlinesc (Lc 11, 46).

Una dintre învățăturile Mântuitorului care I-au atras dușmănia fariseilor și cărturarilor este cea privitoare la sabat. El se prezintă ca „Domn al sabatului" (Mc 2, 28; Mt. 12, 8; Lc 6, 5) și amintește că împlinirea poruncii iubirii de aproapele este mai importantă decât păzirea odihnei sabatului (Mc 3, 4). El cinstește ziua de odihnă mergând la

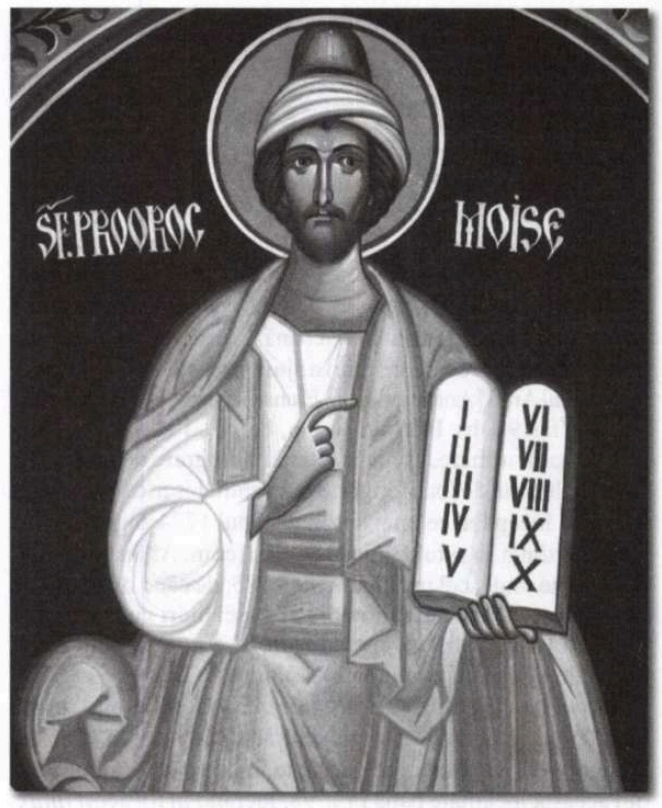

sinagogă unde exercită dreptul pe care-l avea orice israelit de parte bărbătească de a lectura public din Scriptură și de a predica (Mc 1, 21 și par.; Lc 4, 16-21; 13, 10; In 6, 59). O cinstește însă și făcând bine celor ce aveau nevoie de mila Sa (Mc 3, 1-5; In 5, 2-15) și faptele Sale îi atrag ura implacabilă a fariseilor și cărturarilor (Mt 12, 14; Mc 3, 6; Lc 6, 11; In 5, 16). Dacă cărturarii priveau sabatul ca o finalitate în sine, Domnul învață că ziua de odihnă a fost rânduită pentru folosul oamenilor („sabatul a fost făcut pentru om, și nu omul pentru sabat", Mc 2, 27) și că nevoile lor trebuie să aibă prioritate în fața legilor sabatului (Mt 12, 1-14; Mc 2, 23 – 3, 6; Lc 6, 1-11; In 5, 1-18).

De la sabat la Duminică

Ca „Domn al sabatului" (Mc 2, 28; Mt 12, 8; Lc 6, 5), Domnul are nu numai autoritatea de a restaura înțelesul profund al poruncii a patra din Decalog, dar are și puterea de a schimba ziua săptămânală de odihnă. Nu întâmplător Învierea Sa, adică evenimentul de temelie a noii iconomii a lui Dumnezeu, a avut loc „după ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua întâi a săptămânii" (Mt 28, 1). Iar primele două arătări către Apostoli au avut loc tot „în ziua cea dintâi a săptămânii" (In 20, 19.26). De aceea, ziua aceasta a început să fie numită de către creștini „Ziua Domnească" (Apoc 1, 10; *Didahia*, 14, 1). La începuturile Bisericii, cinstirea zilei Învierii nu a însemnat pentru creștini și abandonarea sabatului. Un timp iudeo-creștinii au continuat să cinstească sabatul, așa cum au continuat și să frecventeze sinagogile și templul, folosind aceste instituții iudaice nu numai ca loc de rugăciune, ci și ca spații potrivite pentru vestirea Evangheliei (Fapte 13, 14-47; 16, 13; 17, 2). Cu timpul, în contextul rupturii tot mai adânci dintre Biserică și iudaism, cinstirea sabatului este abandonată complet, Duminica rămânând singura zi săptămânală de odihnă a creștinilor (Fapte 20, 7; I Cor 16, 1-2; Apoc 1, 10; *Didahia* 14, 1).

Bibliografie

Samuele Bacchiocchi, *From Sabbath to Sunday: A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity*, 1977.

Diac. Asist. Emilian Cornițescu, „Sabat și Duminică", *O* XXXIII (1981), nr. 2, pp. 199-209.

J.D. Douglas, M.C. Tenney, M. Silva, „Sabbath", *Zondervan Illustrated Bible Dictionary*, Grand Rapids: Zondervan, 2011, pp. 1257-1259.

Paul K. Jewett, *The Lord's Day: A Theological Guide to the Christian's Day of Worship*, Eerdmans, Grand Rapids, 1971.

Pr. prof. dr. Grigorie Marcu, „Duminica (sinteză biblic-teologică)", în *MA*, XV (1970), nr. 11-12, pp. 815-822.

Emil Schürer, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ, 175 B.C. – A.D. 135*, a new English version revised and edited by Geza Vermes, Fergus Millar and Matthew Black, vol. II, Edinburgh, 1979.

Hans W. Wolff, „The Day of Rest in the Old Testament", *Lexington Theological Quarterly*, 7 (July 1972), pp. 65-76.

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

1 ianuarie – slujba de Tedeum la Mănăstirea „Brâncoveanu” la trecerea dintre ani.

Sfânta Liturghie la Biserica „Sf. Vasile” – Sibiu.

2 ianuarie – a oficiat slujba înmormântării credincioasei Tatiana Cătălina din parohia Viile – Sibiu.

3 ianuarie – săvârşeşte Sfânta Liturghie şi slujba înmormântării monahului Ieronim de la Mănăstirea Bucium.

6 ianuarie – Sfânta Liturghie la Biserica „Naşterea Domnului” – Sibiu, apoi Sfinţirea cea Mare a Apei în piaţa Mare din Sibiu.

7 ianuarie – Sfânta Liturghie la Biserica „Sf. Ioan Botezătorul” în Parohia Gruiu – Sălişte.

8 ianuarie – Sfânta Liturghie la Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena” – Sibiu.

9 ianuarie – Sfânta Liturghie şi slujba înmormântării Monahului Pantelimon Finica de la Mănăstirea „Brâncoveanu” – Sâmbăta de Sus.

10 ianuarie – Sfânta Liturghie la Capela Spitalului Militar – Sibiu.

15 ianuarie – Sfânta Liturghie şi slujba înmormântării credincioasei Maria Papacioc de la Mănăstirea Cârţişoara – Sibiu.

21 ianuarie – Sfânta Liturghie la Capela Facultăţii de Teologie din Sibiu şi participare la Adunarea Eparhială.

22 ianuarie – Sfânta Liturghie la Biserica „Sf. Parascheva” – Şimon – Bran.

28 ianuarie – slujba Privegherii la Mănăstirea „Sf. Dimitrie” – Sighişoara.

29 ianuarie – Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Sf. Dimitrie” – Sighişoara.

31 ianuarie – Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană – Sibiu.

Ierod. Nicolae DANCO

Religia, între credință și practică în legislația europeană (I)

Încă de la început trebuie precizat că în legislaţie nu există o definiţie a religiei. În cele ce urmează încercăm să creionăm principalele elemente de dificultate care au stat în faţa înţelegerii conceptului de religie pentru a putea fi definit, ca apoi acea definiţie să fie şi acceptată. Elementele de bază specifice înţelegerii termenului „religie” nu presupun mari diferenţieri la nivel european. Religia reprezintă, la nivelul juridic de percepţie, credinţa într-o divinitate transcendentă, în acţiunea acesteia asupra lumii. Statele sunt de acord în legislaţiile naţionale că religia presupune o credinţă sau un set de credinţe, o mărturisire de credinţă sau o mărturisire asemănătoare, formulată în mod specific. Religia caută să explice aspectele legate de umanitate şi de lume în accepţiunea lor transcendentală. Credinţa religioasă oferă o perspectivă particulară asupra lumii cu privire la întreaga viaţă de pe pământ, precum şi la cea din lumea de dincolo.

Apropierea de elementul religios prin încercarea de conceptualizare şi definire a acestuia a determinat şi apariţia ideii că religia poate include credinţele teiste, non-teiste sau ateiste, cum este cazul Poloniei care, printr-o lege din 18 martie 2008 (publicată în *Monitorul legislativ* 2008, nr. 7, vol. 416, art. 14, par. 2), recunoaşte că religia ar trebui să includă în particular credinţe de natură teistă, non-teistă sau ateistă. Cu alte cuvinte, religia nu este restrânsă din punct de vedere juridic la credinţa religioasă care presupune relaţia omului cu Dumnezeu, ci include şi convingerile de natură non-teistă sau ateistă. Astfel, în această sferă sunt incluse şi convingeri ale agnosticilor, liber-cugetătorilor, pacifiştilor, ateiştilor sau raţionaliştilor, nefiind restrânsă libertatea religioasă la convingerile teiste, la religiile tradiţionale sau cu caracteristici instituţionale clare (a se vedea în acest sens cauza *Pitsillides vs. Cipru*, 1983).

Credinţa religioasă este tratată şi încadrată la nivel legislativ şi juridic ca o specie a doctrinei în general, dar distinctă faţă de doctrinele de natură filosofică, politică sau ideologică. Conform prevederilor legii austriece, de exemplu, credinţa cuprinde toate percepţiile religioase, ideologice, politice şi altele asemenea cu privire la viaţă şi la lume. Un concept fundamental al legislaţiilor naţionale este acela că religia e capabilă de exprimare, reprezentare sau manifestare în afară prin intermediul actelor cu caracter religios, prin manifestări individuale sau colective.

Lect. Dr. Emanuel TĂVALĂ

Viața Sfântului Filaret cel Milostiv († 792) și săptămâna lăsatului sec de carne

Ceea ce m-a determinat să scriu aceste câteva rânduri este o notiţă marginală din manuscrisul *Genova Urbanus 34*, sec. XI, semnalată de Lennart Rydén în ediţia celei mai timpurii versiuni a *Vieţii Sfântului Filaret cel Milostiv* (*BHG* 1511z), scrisă de nepotul său Niceta (Lennart Rydén, *The Life of St Philaretos the Merciful written by his grandson Niketas. A Critical Edition with Introduction, Translation, Notes, and Indices*, Studia Byzantina Upsaliensia 8, Uppsala, 2002, p. 119, n. 201). Această notiţă, aflată la finalul textului care transmite *Viaţa* Sfântului Filaret, spune că ea era citită în timpul săptămânii lăsatului sec de carne, deşi, potrivit *Sinaxarului constantinopolitan*, Sfântul Filaret este sărbătorit pe 1 decembrie.

După rânduielile tipiconale din ediţiile recente ale cărţii *Triodului* singura lectură patristică menţionată pentru săptămâna lăsatului sec de carne, mai exact pentru ziua de duminică, este „Cuvântul Sfântului Grigorie Teologul despre iubire de săraci” (*Triodul*, EIBMBOR, Bucureşti, 2002, p. 41). Notiţa marginală din ms. *Genova Urbanus 34* ne propune încă o altă lectură pentru săptămâna lăsatului sec de carne, de această dată o lectură hagiografică.

Dar de ce viaţa Sfântului Filaret cel Milostiv? Înainte de a formula un răspuns la această întrebare, voi rezuma câteva episoade din versiunea *BHG* 1511z. Sfântul Filaret este prezentat în *Viaţa* sa ca un agricultor bogat care deţinea felurile bogăţii. Filaret era deopotrivă iubitor de fapte bune, arătând multă dragoste faţă de semenii săi, nesuferind să vadă pe cineva în nevoie. El dădea milostenie cu bucurie tuturor nevoiaşilor care veneau la el. Asemeni lui Iov, din invidia diavolului şi cu îngăduirea lui Dumnezeu, Filaret este pus la încercare. Avuţiile lui sunt furate, mai multe nenorociri se abat asupra lui, transformându-l pe bogatul agricultor într-un sărac, căruia nu-i mai rămăseseră decât un petic de pământ, o pereche de boi, un măgar, un cal, o vacă cu viţelul ei şi câţiva stupi, un sclav şi o slujitoare. Apoi, pas cu pas Filaret împarte şi aceste ultime bunuri: boii îi dă unui ţăran căruia tocmai îi murise boul, calul îl dă unui ostaş chemat în tabără, vaca cu viţelul ei unui om sărac, iar măgarul încărcat cu grâu îl dă unui om flămând. Soţia şi copiii săi deplâng situaţia dramatică în care au ajuns, însă Filaret le făgăduieşte bogăţia lui Dumnezeu care nu se istoveşte niciodată.

După aceste episoade, autorul *Vieţii* descrie schimbarea radicală de situaţie prin care trece Filaret şi familia sa. Accentului pus pe aşteptarea răsplătirii viitoare pentru faptele bune săvârşite, i se adaugă tabloul recompensei materiale neaşteptate, ceea ce face din această *Viaţă* o „capodoperă hagiografică”. În urma căsătoriei Mariei, una din nepoatele Sfântului Filaret, cu împăratul Constantin al VI-lea, Filaret şi familia sa se mută în Constantinopol, devin mai bogaţi şi mai influenţi decât înainte. Filaret arată că legăturile imperiale şi noua bunăstare nu îl împiedică să-şi arate în continuare generozitatea. Astfel, organizează un ospăţ strălucit la care, în locul demnitarilor de rang înalt, invită o sută de oameni săraci şi le porunceşte fiilor şi nepoţilor săi să aibă grijă de săraci. Acest episod vine să amintească cititorului că Filaret şi-a păstrat obiceiul de a face milostenii.

Din cele rezumate mai sus vedem că Sfântul Filaret s-a distins prin mila pe care a arătat-o faţă de toţi cei din nevoi. Fără a privi la lipsurile lui şi ale familiei după ce îşi pierduse avuţiile, împarte şi ceea ce îi rămăsese, încrezător în grija lui Dumnezeu şi în redobândirea celor dăruite în lumea cealaltă. Noua bunăstare pe care o dobândşte după căsătoria nepoatei sale nu îl schimbă, împărţind cu bucurie ceea ce avea, aşa cum făcuse şi înainte. Având în vedere textul evanghelic din duminica lăsatului sec de carne, din *Mt* 25, 31-46, care ne prezintă imaginea judecăţii neamurilor după criteriile faptelor milei trupeşti, este clar că lectura *Vieţii* Sfântului Filaret oferea şi oferă o imagine vie despre cum se pot împlini faptele milei trupeşti şi despre cum ar trebui privite faptele de milostenie, că ele sunt în ceruri o bogăţie care nu se istoveşte niciodată.

Pr. dr. Radu GÂRBACEA

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Răzvan Codrescu, *O Introducere în Creştinism*,
Editura Christiana, Bucureşti, 2016, 471p.

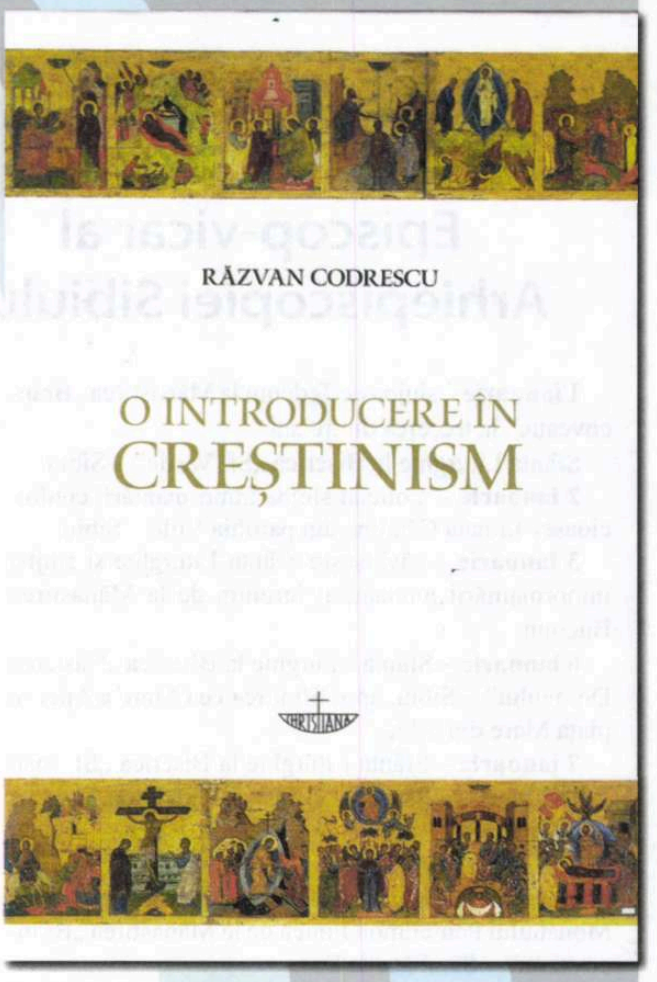

Eseistul, poetul, dascălul, publicistul (redactor-şef al publicaţiei „Puncte Cardinale", redactor literar al Editurii „Anastasia", director literar al Editurii Christiana) şi alesul om de cultură Răzvan Codrescu a înscris recent, în lunga listă de cărţi publicate, până în prezent, şi volumul cu titlul pe care l-am redat mai sus.

Direcţionat spre generaţia tânără, şi nu numai, volumul pe care îl recenzăm reprezintă o excepţională sinteză istorică, doctrinară şi de trăire a actului religios.

Primul capitol, intitulat: „Ce este religia?", este segmentat în douăsprezece subcapitole.

În primele două, dintre acestea, autorul abordează nu doar semnificaţia etimologică a acestui cuvânt – religie, ci descrie cu acurateţe şi esenţa actului religios.

Finalitatea actului religios, descrisă în cel de al treilea subcapitol, este îndumnezeirea omului, dar nu prin transformarea fiinţei umane în Fiinţă divină, ci prin purificarea omului de păcatul neascultării, în care a căzut, prin ispită diavolească. Harul divin este energia care se revarsă de sus, prin mijlocirea Sfintelor Taine, şi care îl ajută pe om să se elibereze de păcat şi să-şi împlinească destinul hărăzit încă de la creaţie.

În următoarele cinci subcapitole, autorul abordează probleme delicate, precum cele ale manifestărilor parareligioase, respectiv ale mitologiei, magiei, superstiţiilor şi ştiinţelor oculte.

Subcapitolul 11, aflat în succesiunea celorlalte, la care ne-am referit, abordează o problemă de actualitate şi aceasta. Este vorba de legătura dintre religie, respectiv Teologie, şi filosofie. Din start, autorul precizează că Teologia, care este sinteza doctrinară a religiei, nu poate fi confundată cu filosofia, deşi aceste două modalităţi de expresie a gândirii, simţirii, trăirii omeneşti au avut o întâlnire rodnică, religia, respectiv Teologia, împrumutând din limbajul filosofic, mai ales platonic şi aristotelic, expresii valorificate în formularea şi sistematizarea noilor adevăruri revelate.

Capitolul al doilea, din tratare, se intitulează „Universul Religiilor" şi are şase subcapitole.

Primul subcapitol abordează problema „diversităţii manifestărilor religioase".

Încă în finalul capitolului anterior, autorul formulează o concluzie cu adevărat importantă, în privinţa diversităţii religioase, şi anume că vorbind despre diversitatea manifestărilor religioase nu facem altceva decât „să ne tăiem cu răbdare calea spre Iisus Hristos – Dumnezeul cel viu şi spre taina luminoasă a crucii Sale" (p. 28). Cu alte cuvinte, scopul pe care îl urmărim atunci când ne referim şi la alte religii nu este altul decât de a evidenţia caracterul revelaţional al monoteismului creştin.

În subcapitolul 2, intitulat: „Fondul comun al religiilor", întâlnim afirmaţii care nu pot fi contestate, şi anume că ideea de Divinitate, sentimentul sacrului, dorinţa de depăşire a condiţiei umane, nostalgia paradisului, apelul la rugăciune, la purificare sufletească şi trupească sunt prezente în toate religiile. Dar pretenţia că cineva poate crede deopotrivă în Hristos şi în Buda, că învierea creştină este identică cu reîncarnarea indiană nu sunt altceva decât rătăciri de la adevărul descoperit prin profeţi.

Acurateţea cu care autorul abordează problemele din acest domeniu al religiei este vizibilă şi din cel de-al treilea subcapitol, intitulat „Revelaţia naturală şi Revelaţia supranaturală" (p. 34). Ideea care se conturează cu claritate este aceasta: pe lângă revelaţia divină există şi o aşa-numită revelaţie naturală, adică o modalitate de recunoaştere a supranaturalului din cele naturale, a Creatorului din creaţia Sa.

În subcapitolul 4, autorul abordează problema „tipurilor de religii". Reţinem din acest subcapitol că o primă categorisire a tipurilor de religii ar fi în religii naturale şi religii supranaturale sau revelate. În privinţa primelor, a celor naturale, autorul vine din start cu precizarea că acest tip nu poate exista, atâta vreme cât orice religie implică un cât de elementar raport cu Divinitatea.

Evident că monoteismul este tipul de religie adevărată, atâta vreme cât Dumnezeu este unul în fiinţă.

Religiile monoteiste, respectiv iudaismul, creştinismul şi islamismul, sunt prezentate pe larg în cel de al cincilea subcapitol.

În privinţa creştinismului, autorul vine cu precizarea că ocupă primul loc între toate religiile lumii, întinzându-se pe întrega suprafaţă a globului.

Dar nu doar extensiv, ci şi spiritual, moral şi social depăşeşte alte religii.

Dogma trinitară este temelia credinţei creştine, redată în termenii cei mai clari în Simbolul niceo-constantinopolitan.

Cu cel de-**al treilea capitol**, autorul se întoarce la tema subsumată în titlul cărţii. Expune aici: „Temeiurile şi izvoarele creştinismului".

Reţinem că religia creştină nu este o continuare a iudaismului. Moşteneşte, aşa cum vom vedea şi din subcapitolele următoare, prima parte a Scripturii, adică Vechiul Testament, dar s-a conturat din start ca o nouă religie. Iisus Hristos, născut după trup din neamul lui Israel, s-a născut înainte de veci din Tatăl. Este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, deofiinţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Întruparea Sa a avut ca obiectiv mântuirea tuturor popoarelor. De aceea, prin pogorârea Duhului Sfânt, s-a întemeiat Biserica, adică o altă religie monoteistă. El, Domnul şi Mântuitorul, i-a trimis pe Sfinţii Săi Ucenici şi Apostoli către toate neamurile zicând: „Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh şi învăţându-le să păzească toate câte am poruncit vouă" (Mt. 28, 19-20).

Partea a patra din tratare se intitulează „Teologia mistică şi dogmatică". Este de reţinut precizarea, pe care o face autorul, că, dacă în capitolele anterioare au fost expuse „temeiurile şi izvoarele creştinismului", se impunea ca de îndată să se treacă la expunerea doctrinei creştine.

Pe lângă capitolele menţionate mai există însă şi o „Addenda", ce acoperă nu mai puţin de 176 de pagini.

Şi aici avem o segmentare a textului în şaptesprezece părţi, dar care nu sunt subcapitole ale unui capitol, ci o înşiruire de teme cu caracter catehetic.

Prima temă este dedicată numelor cu care Iisus a fost apelat, în Sfânta Scriptură şi în Sfânta Tradiţie. Sunt consemnate astfel următoarele nume: Iisus, care provine de la verbul ebraic lehoşia şi care se traduce cu „a mântui". Prin urmare numele Iisus este echivalentul numelui „Mântuitorul". Urmează apoi numele Emanuel, care se traduce „cu noi este Dumnezeu", Mesia, adică Hristos, Fiul, Cuvântul sau Logosul, Domnul, Galileanul, Nazarineanul, Mirele, Mielul, Păstorul cel Bun, Rabi, Învăţătorul, Noul Adam, Omul, Ichtys (o sinteză a patru nume din limba greacă şi anume: Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul). A doua temă este dedicată „Preasfintei, Preacuratei, Preabinecuvântatei, Slăvitei Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoare". Următoarele două teme au trimitere la Praznicul şi Icoana Bunei Vestiri, şi la Praznicul Adormirii Maici Domnului, în Sfânta Tradiţie şi în iconografie. „Crucea şi semnificaţiile ei" este a treia temă abordată. Urmează alte cinci teme, şi anume: „Despre post", „Despre rugăciune", „Despre pomelnice, acatiste şi sărindare", „Despre doliu" şi „Scurte lămuriri despre Sfintele Taine şi Ierurgii". Cea de-a şasea temă se intitulează: „Perspectiva creştină asupra familiei".

Titlul generic al volumului a îngăduit ca în cuprinsul acestuia să se afle şi un text referitor la „Erezii şi secte contemporane". Textul este caracterizat de autor ca „mic ghid de pază ortodoxă".

Impresionează plăcut şi un „Sinaxar românesc", inclus de asemenea în acest volum. Sunt selectate numele sfinţilor şi sfintelor, din calendarul ortodox, şi este descrisă sumar personalitatea tuturor celor care s-au încununat cu nimbul sfinţeniei.

Două acatiste, şi anume: Acatistul Sfântului Arhanghel Gavriil şi Acatistul Sfântului Arhanghel Rafael, sunt orânduite în finalul acestui volum.

Nu doar o prefaţă, ci şi o postfaţă avem în volumul pe care îl prezentăm. Aflăm din această postfaţă că încă spre jumătatea anilor 80, autorul a alcătuit un sumar de carte, pe care intenţiona să o publice, ca o sfidare a materialismului şi ateismului regimului comunist. Acel sumar, puţin mai redus decât a fost alcătuit iniţial, a devenit cuprinsul volumului apărut în 2016.

În conformitate cu tradiţia redacţională de studii şi cărţi avem înscrisă în volum şi o extinsă şi autoritativă listă bibliografică, urmată de un „Indice selectiv de nume de autori moderni".

Între aceste două liste se află şi un „Indice de Sfinţi", ce acoperă şase pagini. Înşiruirea numelui Sfinţilor este în ordine alfabetică.

Autorul nu a exclus nici o listă a cărţilor pe care le-a redactat şi publicat, în Editura Christiana, în intervalul 2002-2016. Este vorba de 12 volume, la care îl adăugăm acum şi pe cel actual, într-o prezentare grafică excepţională.

Pr. prof. univ. dr. Dumitru ABRUDAN

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie online:*** Vicenţiu-Dragoş Băşa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 9-12 **1 şi 15 martie 2017**

• FAMILIA – DARUL LUI DUMNEZEU •

Ortodoxie şi ortopraxie – venerarea icoanei, imagine sacră

Viaţa noastră duhovnicească este o permanentă *călătorie împreună cu Hristos*, având ca sprijin şi călăuză rânduielile liturgice ale Sfintei Biserici, săvârşite în praznicele şi sărbătorile anului bisericesc, ca adevărate popasuri duhovniceşti. Ţinta acestei călătorii este Învierea Domnului, act unic şi mântuitor, la care ajungem reiterând, în chip spiritual, întreaga viaţă şi activitate a Mântuitorului Hristos şi urmându-L, prin nevoinţele noastre, pe drumul Golgotei, prin a cărui Jertfă ne-a împăcat cu Tatăl şi ne-a adus din moarte la viaţă.

Pregătirea credincioşilor pentru a putea urca împreună cu Domnul pe drumul cel greu al Crucii se face prin ostenelile jertfelnice ale *Postului Mare*. Timp de 47 de zile, efortul ascetic personal al fiecăruia, prin postul alimentar – *postul de bucate* –, prin curăţirea lăuntrică şi prin paza sfintelor porunci – *postul de păcate* şi *faptele de milostenie* –, se contopeşte în lucrarea sfinţitoare a Bisericii, care transformă tristeţea pocăinţei în bucurie pascală. Bucuria şi Lumina Învierii se revarsă peste tot restul anului liturgic, astfel încât fiecare duminică devine o zi de Paşti şi fiecare Sfântă Liturghie o prăznuire a Învierii.

În vederea împlinirii acestui efort spiritual, în cele şase duminici ale Postului, înainte de *„urcuşul final”* spre Înviere al Săptămânii Sfintelor Pătimiri ale Domnului, Sfânta Biserică ne oferă tot atâtea popasuri duhovniceşti, în care vom afla, din cuvântul inspirat al Sfintei Evanghelii, care sunt condiţiile pe care trebuie să le îndeplinim pentru a ne angaja şi a finaliza *„călătoria noastră cu Hristos spre cerul biruinţei”*. Astfel, avem mai întâi nevoie de *smerenie* în rugăciune, precum vameşul, de *pocăinţa* prin care ne întoarcem la casă părintească din exilul păcatului, precum fiul risipitor, de *iubirea faţă de aproapele*, criteriul Judecăţii Obşteşti, şi de *iertarea* celor ce ne greşesc, virtute fără de care niciun efort spiritual nu este deplin.

Duminicile Postului Mare ne călăuzesc şi ele spre Înviere prin accentuarea *ortodoxiei* şi *ortopraxiei credinţei* noastre. În prima duminică, numită a *Ortodoxiei*, se comemorează biruinţa asupra iconoclaştilor la Sinodul de la Constantinopol din 843, iar duminicile următoare ne oferă modele de trăire a dreptei credinţe prin *Sfântul Grigorie Palama*, *Sfântul Ioan Scărarul* şi *Sfânta Maria Egipteanca*.

a) Apărarea sfintelor icoane

Astăzi, în Duminica Ortodoxiei, Sfânta Biserică ne oferă un element esenţial al identităţii noastre ortodoxe: *cultul sfintelor icoane*. Timp de peste un secol, unii împăraţi bizantini au dus un aspru război împotriva icoanelor Mântuitorului Hristos, ale Maicii Sale şi ale sfinţilor Lui, au condus persecuţii împotriva credincioşilor, monahilor, teologilor şi clericilor care le venerau şi le apărau, văzând în ele dovada reală a Întrupării lui Dumnezeu şi a mântuirii oamenilor. Era atacată nu doar dogma centrală a Bisericii – *Întruparea* –, ci şi spiritualitatea ortodoxă, adică împreună-lucrarea omului cu harul ceresc, efortul omului de asemănare cu chipul luminos al Domnului Hristos, precum şi modul concret al prezenţei Bisericii în lume. Împăraţii iconoclaşti doreau un creştinism secularizat, subordonat statului şi controlat direct de puterea imperială. Represiunile lor s-au lovit însă de rezistenţa tenace, până la martiriu, a credincioşilor, călugărilor, teologilor şi ierarhilor de seamă ai vremii. Aceştia au ştiut să apere nu doar legitimitatea teologică şi duhovnicească, ci şi sensul autentic creştin al prezenţei Bisericii în societate. Apărătorii sfintelor icoane, chiar cu preţul vieţii, au arătat că Biserica adevărată este cea care împărtăşeşte oamenilor „taina dreptei credinţe”, după mărturia Sfântului Pavel, care zice: *„Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, a fost propovăduit între oameni; a fost crezut în lume şi S-a înălţat întru slavă”* (I Timotei 3, 15-16).

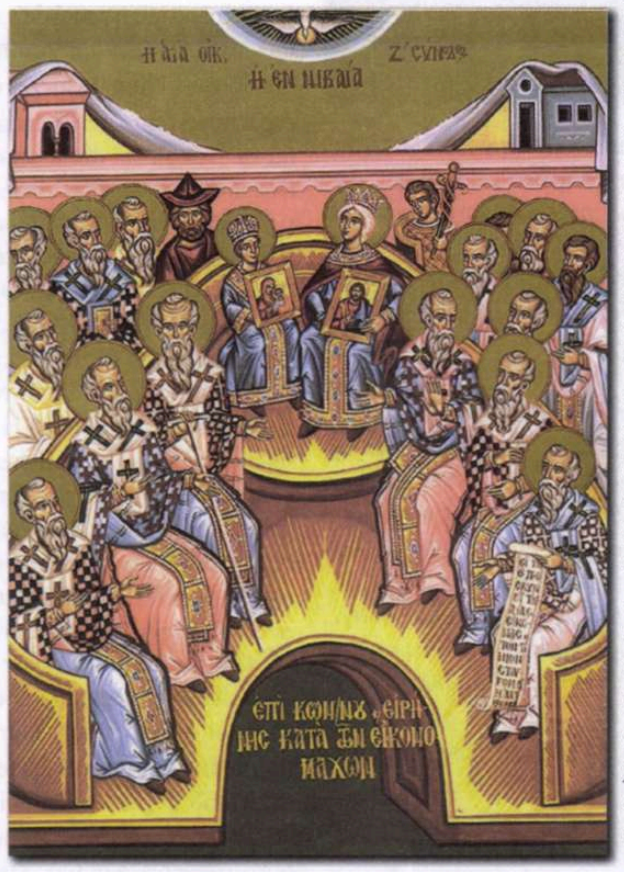

Posibilitatea reprezentării iconografice a Domnului Iisus Hristos, a Maicii Domnului şi a tuturor sfinţilor, are ca temei cunoaşterea Cuvântului veşnic al lui Dumnezeu, Care S-a arătat lumii prin Întrupare. *Temeiul hristologic* al icoanei ni-l oferă Sfântul Evanghelist Ioan, care spune: *„Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieţii, şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa de veci care era la Tatăl şi s-a arătat nouă”* (I Ioan 1, 1-2). Acelaşi adevăr desăvârşit îl exprimă în chip deosebit şi Sfântul Vasile cel Mare, în textul anaforalei care-i poartă numele: *„Iar când a venit plinirea vremii, ne-ai grăit prin Însuşi Fiul Tău, Care (...) pe pământ S-a arătat şi cu oamenii a vieţuit; şi*

(continuare în p. 2)

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Trezvia comunitară

Teodor BACONSCHI

Biserica nu este un organism social ca oricare altul, ci o „societate perfectă”: nu e desăvârşită, pentru că este divino-umană, deci are o parte „slabă”, dar se află, în pelerinajul ei terestru spre împărăţia lui Dumnezeu, sub tensiunea desăvârşirii. Această desăvârşire, care este specifică doar lui Iisus Hristos, „se apropie” de fiecare fiu al Bisericii pe măsură ce fiecare fiu al Bisericii se apropie de Hristos: cu cât chipul divin din fiecare persoană (care a fost desfigurat de păcatul originar, dar restaurat prin iconomia întrupării) se aseamănă mai intens cu prototipul său, cu atât suma persoanelor reunite, prin Botez, în Trupul lui Hristos, preia ceva din calităţile desăvârşite ale Capului Bisericii, adică, *stricto sensu*, se îndreptăţeşte. Avem aici două paradoxuri: mădularele Bisericii au vocaţia de a se „cerebraliza”, adică de a funcţiona mereu mai mult după „logica” lui Hristos, Cap al acestui corp mistic. Teocraţia logocentrică a Bisericii este, virtualmente, cea mai „democratică” dintre adunările omeneşti: fiecare dintre mădularele sale e chemat spre un „urcuş”, spre o promovare ontologică şi o permanentă schimbare ascensională de „statut”. Pe de altă parte, ca societate pelerină, Biserica trebuie să-şi demonstreze natura teandrică în ochii tuturor celor care-i contestă această calitate. Ea nu se poate mulţumi cu vestirea Evangheliei, ci are datoria de a-şi argumenta, în lume şi faţă de lume, propria constituţie. Aici intervine chestiunea apologeticii, adică a tehnicilor discursive, intelectuale, prin care Biserica se

(continuare în p. 7)

Din cuprins:

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Prof. Dr. Ioan Lupaş | pagina **4**

Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Grăjdian
Familia veşnică | pagina **8**

Pr. Prof. Dr. Cristian Muntean
Abecedar al credinţei | pagina **9**

Protopop Pr. Vasile Gafton
Familia umană, de la simplitatea personală a relaţiei la complexitatea impersonală a socialului | pagina **11**

Ortodoxie și ortopraxie – venerarea icoanei, imagine sacră

(urmare din p. 1)

din Sfânta Fecioară întrupându-Se, S-a smerit pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se pe Sine asemenea cu chipul smeritului nostru trup, ca să ne facă asemenea chipului slavei Sale". Iar Sfântul Ioan Damaschin mărturisește în același sens: *„Icoană vie, naturală și întru totul asemenea Dumnezeului nevăzut este Fiul, Care poartă în El Însuși pe Tatăl în întregime, fiind asemenea în totul cu El, deosebindu-Se însă în aceea că este cauzat, adică născut din Tatăl"* [*Liturghier*, EIBMBOR, 2012, p. 250].

Ortodoxia înseamnă arătarea și mărturisirea iubirii lui Dumnezeu cel Atotmilostiv, Care devine Om adevărat, pentru ca pe noi să ne îndumnezeiască, să ne sfințească. Fiul lui Dumnezeu Cel nevăzut și veșnic a luat trup pământesc, ca nouă să ne dăruiască duh ceresc, S-a coborât la noi, pe pământ, pentru a ne înălța pe noi la ceruri, S-a împărtășit de viața noastră amestecată cu moartea, ca să ne dăruiască viața Lui cea fără de moarte. *Acest adevăr dumnezeiesc îl vedem în icoană*. În icoană noi nu pictăm doar trupul lui Hristos văzut cu ochii trupești, ci pictăm și slava Sa, sugerată de nimbul de lumină al icoanei și de aureola sfințeniei celor zugrăviți. Pictăm deodată trupul care a fost văzut cu ochii trupești, dar și slava sau lumina necreată care nu se vede cu ochii trupești, ci numai cu ochii credinței. Fiecare icoană ortodoxă reprezintă o „evanghelie" pictată, care ne cheamă la rugăciune tainică, la comuniune „în duh și adevăr" cu Domnul nostru Iisus Hristos, cu Preasfânta Născătoare de Dumnezeu și cu sfinții Lui.

Cultul sfintelor icoane, consemnat în Biserica primară și proclamat la Sinodul din 843 de la Constantinopol, păstrat cu sfințenie de Biserica Ortodoxă, este cel care ne ajută să păstrăm cu fidelitate icoana Dumnezeului-Om și a Omului-Dumnezeu, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Icoana este *„fereastră spre Împărăția Cerurilor"* și prin ea, ca și prin celelalte forme ale cultului, arătăm, în mod concret, realitatea prezenței continue a Mântuitorului Hristos în mijlocul nostru, prin Taina Bisericii. Preluând icoana Domnului Hristos, transmisă nouă de Sfinții Apostoli, în calitate de martori oculari a ceea ce au văzut cu ochii lor și au auzit cu urechile lor, ne păstrăm identitatea ortodoxă a credinței, mărturisind continuu că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu întrupat la „plinirea vremii" (Gal. 4, 4), din iubirea Sa nemărginită, *pentru noi, oamenii, și pentru a noastră mântuire*, așa cum mărturisim în Crez.

b) Teologia sfintelor icoane

Bisericile noastre ortodoxe pline de icoane sunt cele care mijlocesc în chip concret lucrarea de apropiere a lui Dumnezeu de oameni și a oamenilor de Dumnezeu, dăruindu-ne posibilitatea de a simți, de a trăi efectiv prezența tainică, mântuitoare și sfințitoare a Mântuitorului Hristos și a sfinților Lui în viața fiecăruia dintre noi. În biserici, creștinii ortodocși primesc, la Dumnezeiasca Liturghie, atât *Cuvântul scripturistic*, cât și *Trupul și Sângele* euharistice ale lui Iisus Hristos, Cel răstignit și înviat. Dar pe lângă Cuvântul și Trupul Domnului, noi primim și *Fața blândă și luminoasă, plină de har* a Persoanei Lui divino-umane. Așa cum ne învață marele nostru teolog, părintele Dumitru Stăniloae, Mântuitorul Hristos vrea să comunice permanent oamenilor nu doar cuvântul Său, ci și *„Fața Sa, în Care se cuprind concentrat toate cuvintele Sale"* și care *„comunică nu numai înțelesuri, ci și putere, și viață. Credincioșii vor să aibă cu ei până la sfârșitul veacurilor nu numai cuvântul lui Hristos, ci și Fața Lui umană și, prin ea, „Fața" Dumnezeirii* (...). *Căci, fără Fața Lui, în care e concentrată toată intimitatea și căldura față de oameni, cuvântul ar fi distant și teoretic"* [Sfântul Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, EIBMBOR, București, 1998, p. 45]. Icoana Mântuitorului Hristos este confirmarea făgăduinței Lui: *„Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor"* (Matei 28, 20), iar Duminica, Hristos Cel înviat ne întâmpină în Taina Bisericii prin icoana Învierii Sale, așa cum a întâmpinat în Ziua Învierii Sale pe femeile mironosițe și le-a zis: *„Bucurați-vă! (...) Nu vă temeți"* (Matei 28, 9-10).

Icoana ni se descoperă printr-un *limbaj spiritual propriu* din două domenii: *istoric* și *teologic*, fiind lipsită de cea mai mică formă de agresiune. Limbajul istoric al icoanei ne amintește de evenimentele sfinte din istoria mântuirii și ne îndreaptă spre Împărăția Cerurilor, oferindu-ne posibilitatea de a vedea spiritual cele ce nu se pot vedea și percepe prin simțuri. Prin icoana sfântă se descoperă Dumnezeu în inima noastră, prin simțul vederii, după cum spune Sf. Ioan Damaschin: *„Ceea ce este cuvântul pentru auz, aceea este icoana pentru văz, căci cu ajutorul minții ne unim cu icoana"* [Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Craiova, 1987, p. 59-60]. Așadar, Evanghelia și icoana nu pot fi despărțite una de cealaltă.

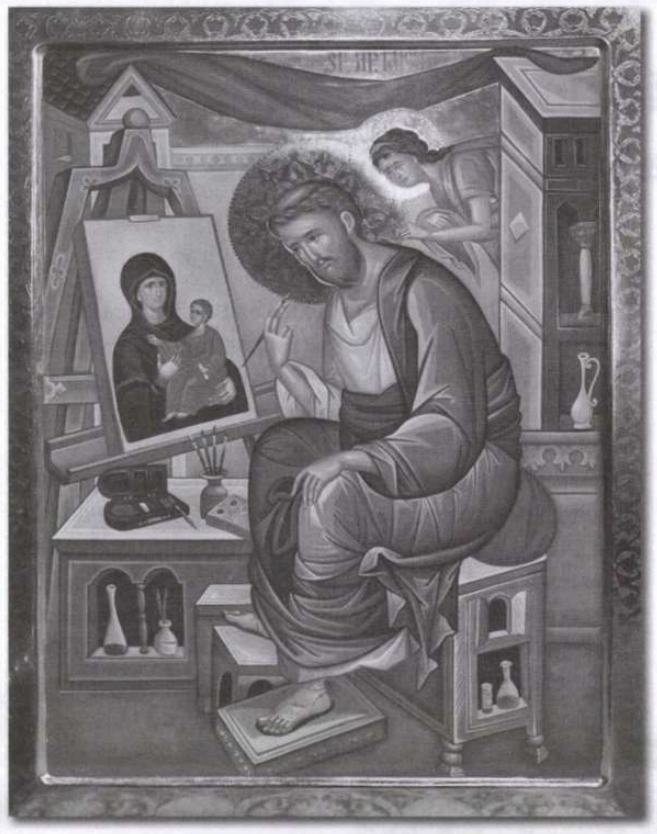

Icoana ne vorbește, de asemenea, *tainic-teologic* și ne cheamă la rugăciune, la unirea minții cu cele cerești, devenind, prin sfințire, *„locul unei prezențe harice"*, făcând legătura între noi și persoana sfântă zugrăvită pe ea, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care zice: *„...noi privim ca într-o oglindă cu fața descoperită slava Domnului..."* (II Cor 3, 18). Între icoană și cel zugrăvit pe ea există o legătură harică primită prin sfințirea ei, adică o apropiere nemijlocită de Hristos și de Sfinții Lui, făcând-o astfel vrednică de cinstire, după cum ne învață Sfinții Părinți ai Bisericii: *„Dacă nu te închini icoanei* – spune același Sf. Ioan Damaschin –, *nu te închini nici Fiului lui Dumnezeu, Care este icoană vie a nevăzutului Dumnezeu și chip cu totul asemenea. Mă închin icoanei lui Hristos, ca unul ce este Dumnezeu întrupat, icoanei Născătoarei de Dumnezeu, Stăpâna tuturor, ca una ce este Maica Fiului lui Dumnezeu, icoanei sfinților, ca unii ce sunt prietenii lui Dumnezeu (...); mă închin icoanei acelora care au trăit călcând pe urmele Lui, zugrăvesc biruințele și pătimirile lor, pentru că prin ele mă sfințesc și mă aprind de râvna de a le imita. Căci cinstea adusă icoanei se îndreaptă către cel înfățișat în icoană"* [Sf. Ioan Damaschin, *Cultul Sfintelor icoane*, trad. de D. Fecioru, București, 1937, p. 19].

c) Cinstirea sfintelor icoane

Sfintele icoane fac parte din obiectivele secundare ale cultului relativ, de *venerare*, de cinstire, acordat sfinților, deosebit de cultul absolut, de *adorare*, adus numai lui Dumnezeu. Și cultul relativ se finalizează prin cinstirea lui Dumnezeu, unica sursă a sfințeniei, Care este *„minunat întru sfinții Săi"*. Cinstirea icoanei nu se adresează *materiei* din care este alcătuită, ci se îndreaptă spre Persoanele divine zugrăvite. Reprezentările iconografice nu sunt *„chipuri cioplite"*, interzise de poruncile date lui Moise, ci au ca temei cel mai important eveniment din istoria mântuirii, *Întruparea* – luarea trupului omenesc de către Fiul lui Dumnezeu din Sfânta Fecioară Maria. Dacă Dumnezeu nu ar fi luat trup omenesc, reprezentarea Sa nu ar fi putut depăși *imaginile simbolice*. Lângă icoanele Persoanelor Sfintei Treimi și ale sfinților se adaugă și scenele biblice, care ne redau evenimentele și minunile din viața Mântuitorului, alcătuind în *pictura bisericilor* o adevărată *„Sfântă Scriptură în imagini"*, prin care ne integrăm în misterul liturgic. Icoana este o *„fereastră spre cer"*, o reprezentare perceptibilă a divinului, cerută de însăși dihotomia ființei umane, alcătuită din *trup* și *suflet*.

Icoana sfințită nu este o simplă imagine sacră, ci *„locul unei prezențe harice"*, un loc în care *„Hristos se află prezent în chip haric... este locul unei apariții, al unei prezențe tainice a lui Hristos, a Sfintei Fecioare sau a celorlalți sfinți"*, prin care se face legătura, în rugăciune, între credincios și persoana divină căreia îi este adresată rugăciunea [*Ibidem*, p. 23].

O icoană sfințită devine, la rândul ei, *sfințitoare* și *făcătoare de minuni*, în funcție de credința celor care o cinstesc și se închină Mântuitorului, Maicii Domnului sau sfinților. Un exemplu concret despre modul cum trebuie privită, admirată și cinstită icoana ni-l oferă următoarea întâmplare:

În fața unei icoane făcătoare de minuni dintr-o biserică, mulți credincioși se închinau Maicii Domnului și se foloseau în chip minunat prin credința lor. Au venit, însă, în mod special pentru studierea acestui adevărat fenomen și trei cercetători. Primul, cercetând icoana, zice: *Icoana aceasta n-are nicio valoare istorică*, pentru că este veche! Cel de al doilea, după o studiere amănunțită, exclamă și el: *Dar n-are nici o valoare artistică și nici nu este pictată de un mare artist!* Iar cel de al treilea se întreabă mirat: *Cum poate să fie aceasta făcătoare de minuni?* În mod providențial, la această conversație între specialiști a asistat un copilaș cu inima curată, care le-a răspuns printr-un îndemn: *Priviți-o în genunchi!* Au încercat cu toții acest îndemn și și-au călcat orgoliul propriu și au îngenunchiat în fața icoanei făcătoare de minuni și minunea s-a produs și cu ei, o admirau în lacrimi. Cinstirea în smerenie le-a deschis inimile, i-a vindecat de îndoială și i-a umplut de credință.

O icoană are o astfel de valoare spirituală numai dacă este introdusă în *uzul liturgic*, în sfânta biserică sau în casa credinciosului. Numai astfel ea devine făcătoare de minuni, prin rugăciune și cinstire. Păstrată doar ca un obiect de artă, icoana nu va avea alt rol decât cel decorativ. Prin rostul ei religios, icoana trebuie cinstită prin *închinare*, proșternere prin *metanie* și prin *sărutare*, toate aceste acte de cult aducându-se persoanei zugrăvite, nu materiei pe care s-a transpus imaginea sfântă. În fața icoanei, ca în fața persoanei sfinte, se fac închinăciuni sau metanii și apoi se sărută cu multă cuviință. Întreita închinare, în cinstea Sfintei Treimi, este actul pregătitor întâlnirii noastre cu Hristos și sfinții Săi în rugăciune. Îndoirea genunchilor și aplecarea capului până la pământ, prin *metanie*, exprimă smerenia și evlavia, supunerea și apartenența noastră lui Dumnezeu, ceea ce duce la *„tăierea voii"* și a orgoliului nostru în fața divinului. *Sărutarea* icoanei, îmbrățișarea ei, este semnul sfânt al iubirii noastre ca răspuns la nemărginita iubire dumnezeiască, care ni se transmite prin intermediul imaginii sfinte; este redescoperirea și refacerea sensului spiritual al acestui *act sfânt*, întinat mai întâi de sărutul trădător al lui Iuda, dar și de vulgaritatea și necurăția poftelor lumești, cărora li se aduce astăzi un adevărat cult. Fiorul atingerii de lucrurile sfinte și sfințitoare, în momentele de comuniune cu Dumnezeu prin rugăciune, impune sufletului nostru buna cuviință și echilibru în sărutarea icoanei, ferindu-ne de bigotismul bolnăvicios, care degenerează în repetarea exagerată a actului de cinstire.

În interiorul bisericii, în cadrul cultului divin, icoanele sunt cinstite și prin cădirea lor cu mireasma de tămâie, ca o jertfă spirituală pe care credincioșii o aduc lui Dumnezeu și Sfinților. Închinarea la icoane se face la intrarea și la ieșirea din locașul cel sfânt al bisericii, evitându-se perturbarea sfintelor slujbe, mai ales a Sfintei Liturghii. În casa sa, credinciosul se închină și sărută sfânta icoană atunci când își face rugăciunea sa particulară în fața lui Hristos, a Maicii Preacurate sau a Sfinților mijlocitori. Pentru a li se oferi cinstea cuvenită și în casele noastre, icoanele trebuie așezate pe un perete separat de celelalte tablouri.

Praznicul cel mare al Duminicii de astăzi, care împărtășește sufletelor noastre aleasa bucurie duhovnicească a biruinței Ortodoxiei și a trăirii în adevărul credinței, să fie pentru noi toți un prilej binecuvântat de înnoire sufletească, de întărire a credinței, a nădejdii și a dragostei față de Dumnezeu și față de semeni.

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Miercuri, 1 februarie. Înaltpreasfinția Sa a avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 2 februarie – *Praznicul Întâmpinării Domnului.* A săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" din Sibiu. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit întru diacon pe teologul Petru Timiș. La sfârșitul slujbei, Înaltpreasfinția Sa a făcut oficiile de instalare în parohie a părintelui Călin Sămărghițan. I-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe pr. Vasile Dariciuc și pe noul slujitor al bisericii, pr. Călin Sămărghițan. De asemenea, a oferit distincția „Crucea șaguniană pentru clerici" pr. Vasile Chindriș de la parohia Bogdan Vodă, jud. Maramureș.

Vineri, 3 februarie. A examinat la Teologie Liturgică masteranzii anului I de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu.

Duminică, 5 februarie. A săvârșit Sf. Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din localitatea Rod, protopopiatul Sălișteț.

Luni, 6 februarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 7 februarie. A avut program de lucru la cabinet.

Miercuri, 8 februarie. A participat la București, la ședința anuală de lucru a Adunării Naționale Bisericești.

Joi, 9 februarie. A participat la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vineri, 10 februarie. A participat la ședința de lucru a membrilor Academiei Române.

Sâmbătă, 11 februarie. A participat la Catedrala mitropolitană, la slujba Vecerniei, la care au fost prezenți sute de credincioși, membri ai Oastei Domnului, cu ocazia împlinirii a șaptezeci și nouă de ani de la trecerea la cele veșnice a părintelui Iosif Trifa, întemeietorul mișcării. Cu această ocazie, a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Duminică, 12 februarie. Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" și „Buna Vestire" din Brașov. La sfârșit, l-a hirotesit întru iconom pe parohul bisericii, pr. Marius Gheorghe Aldea.

Luni, 13 februarie. A avut program de audiențe. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 14 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna".

Miercuri, 15 februarie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Capela Facultății de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 17 februarie. A oficiat la Capela Mitropolitană slujba de hirotesie întru duhovnic a următorilor preoți nou hirotoniți: pr. Aurelian Ciobotaru de la parohia Ohaba, protopopiatul Făgăraș I; pr. Ilincăi Constantin Eugen de la parohia Nou, protopopiatul Sibiu; pr. Constantin Nicolae Oprișiu de la parohia Vale, protopopiatul Sălișteț. La sfârșit le-a adresat un cuvânt de învățătură.

Duminică, 19 februarie. A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Ierarh Nicolae" din localitatea Rupea, jud. Brașov. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La sfârșit, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. preot paroh Nicolae Moga, iar principalilor ctitori și binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 20 februarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 21 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 22 februarie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 24 februarie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 25 februarie. Înaltpreasfinția Sa a participat la Muzeul Brukenthal din Sibiu, la deschiderea programului „Bicentenar Brukenthal 2017", prilejuit de împlinirea a 200 de ani de la inaugurarea muzeului. A adresat celor prezenți mesajul de binecuvântare din partea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Duminică, 26 februarie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfinții Trei Ierarhi" din Brașov. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit diacon pe teologul Daniel Ilie Colceriu.

Luni, 27 februarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. În aceeași zi, s-a întâlnit cu doamna Astrid Fodor, primarul municipiului Sibiu, și cu doamna Daniela Câmpean, președintele Consiliului Județean Sibiu.

Marți, 28 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Am primit de la **Acad. Alexandru Surdu**, apropiat colaborator al nostru și șagunist de nădejde, ultima sa apariție editorială, intitulată: ***La porțile Împărăției***, apărută sub egida Editurii Contemporanul din București. Lucrarea cuprinde studii de filosofie și logică ale distinsului academician, precum și câteva meditații. În aceste studii autorul pornește de la observarea unor realități cotidiene sau observarea unor aspecte cu care a intrat în contact prin peregrinările sale prin țară. Recomandăm această lucrare pentru momente de liniște și dorință de regăsire, dar în același timp și pentru momentele în care dorim să avem și o perspectivă mai adâncă asupra realităților cotidiene, demers în care ne sprijină autorul prin scrierea sa.

De la Cluj am primit volumul **ÎPS Andrei Andreicuț, *Mai aproape de Hristos,*** apărut la Editura Renașterea. Volumul cuprinde materialele publicate sau scrise la Cluj în cei cinci ani de arhipăstorire pe scaunul vlădicesc de aici. În mare parte, volumul reunește editorialele cu care ierarhul ne-a obișnuit pe prima pagină a *Renașterii*, în care sunt abordate întotdeauna aspecte de actualitate și de interes pentru Biserică și/sau societate de la momentul apariției. Așadar, lucrarea este și o radiografie din perspectiva abordărilor și a evoluției diferitelor teme din societatea românească din ultimii cinci ani de zile.

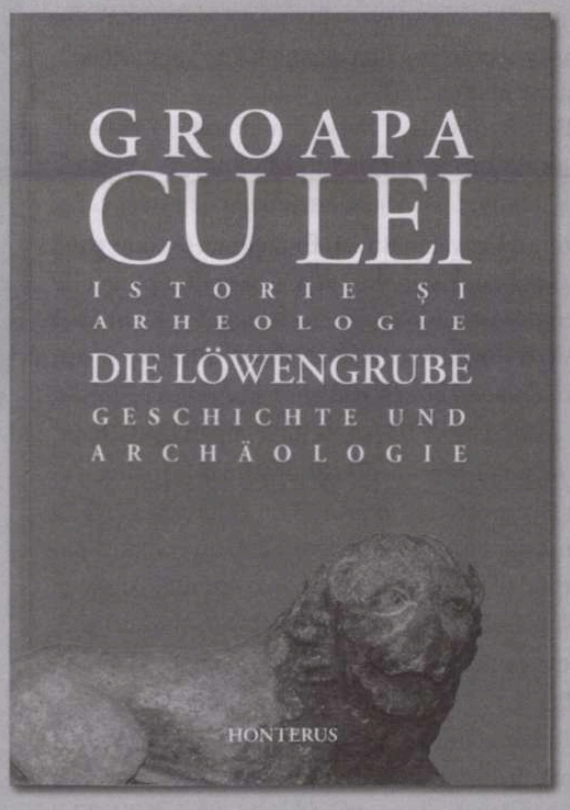

La Editura Honterus din Sibiu a apărut volumul bilingv, coordonat de **Petre Beșliu Munteanu, *Groapa cu lei. Istorie și arheologie.*** Lucrarea ne-a fost dăruită de coordonator și ne-am aplecat cu interes asupra lecturării ei, mai ales că oferă mărturii despre un edificiu pe care nu îl mai putem admira azi, dar care era reprezentativ pentru epocă. Reprezentativitatea se referă atât la aspectele arhitecturale și influențele sesizate față de această parte din Apusul Europei, precum și cu privire la îndeletnicirile proprietarilor acestui edificiu și la statutul lor social. Asemenea abordări editoriale sunt binevenite în contextul orașelor vechi care iată că la fiecare săpătură arheologică ne mai descoperă câte un aspect necunoscut și îngropat până atunci. Îl felicităm pe autor, care este apropiat de Biserica noastră, dedicându-și o bună parte din activitate descoperirii patrimoniului Bisericii Azilului din Sibiu, biserică de a cărei frumusețe și istorie ne putem bucura azi și datorită activității arheologice a domnului Petre Beșliu Munteanu.

Mitropolitul Laurențiu

TEOLOGI ORTODOCŞI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Prof. Dr. Ioan Lupaş (1880-1967)

Un alt „universitar" şi militant pentru drepturile româneşti, care a cunoscut calvarul cunoscutei închisori de la Sighet în anii 1950-1955, a fost Ioan Lupaş, în tinereţe fost profesor la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu, iar după 1919 profesor la noua Universitate românească din Cluj.

Ioan Lupaş era fiu al comunei Sălişte din „Mărginimea" Sibiului, născut la 9 august 1880. A învăţat carte la şcoala confesională din Sălişte, apoi la Gimnaziul de stat din Sibiu (actualul Colegiu „Gheorghe Lazăr"). Un conflict cu profesorul şovin Tompa Árpád, pe când era în ultima clasă, l-a determinat ca împreună cu prietenul său Octavian Goga şi cu alţi colegi, să se transfere la Gimnaziul (Liceul) ortodox „Andrei Şaguna" din Braşov. Acolo şi-a luat examenul de „maturitate", în iunie 1900.

Beneficiind de o bursă din „Fundaţia Gojdu", administrată de Mitropolia Ortodoxă a Ardealului, şi-a îndreptat paşii spre Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Budapesta, tot împreună cu Octavian Goga. În 1904 a obţinut diploma de licenţă în Istorie şi Latină, iar în anul 1905 a obţinut titlul de doctor cu o teză intitulată *Biserica Ortodoxă Română din Transilvania şi unirea religioasă din secolul al XVIII-lea*. În anul universitar 1904/5 cu o bursă oferită de „Societatea Transilvană" din Bucureşti, tot împreună cu Octavian Goga, a urmat cursuri de specializare la Universitatea din Berlin, audiind între alţii şi pe renumitul istoric şi teolog Adolf Harnack. În primăvara anului 1905, însoţit de acelaşi coleg, a făcut o călătorie de studii în Italia.

Reîntors între ai săi, la 1 septembrie 1905 a fost numit profesor de istorie şi istorie bisericească la Institutul teologic-pedagogic „Andreian" din Sibiu, odată cu proaspătul doctor al Facultăţii de Teologie din Cernăuţi, Nicolae Bălan, viitorul Mitropolit al Ardealului. Pentru că nu avea şi o pregătire teologică, i s-a cerut să facă şi studii de teologice în acelaşi institut „pe cale particulară", terminate în 1908.

Profesorul Ioan Lupaş s-a implicat încă de atunci în toate problemele naţionale şi culturale ale românilor transilvăneni. De pildă, în 1907 a publicat în ziarul „Ţara noastră", condus de Octavian Goga, un articol intitulat *Toate plugurile umblă,* legat de marea răscoală a ţărănimii din România acelui an, înfierând pe marii proprietari români, dar şi pe cei maghiari. Autorităţile maghiare i-au intentat un „proces de presă" la „Curtea de Juraţi" din Cluj, care l-a condamnat la o amendă de două sute de coroane, dar şi la o detenţie de trei luni în închisoarea de la Seghedin. În timpul celor trei luni de detenţie (august-octombrie 1908), Ioan Lupaş a redactat acolo o parte din marea sa monografie *Mitropolitul Andrei Şaguna* publicată la Tipografia Arhidiecezană din Sibiu în 1909 şi premiată de către Academia Română în anul 1910.

Din nefericire, în toamna anului 1909 la solicitarea ministrului şovin al Cultelor şi Instrucţiunii Apponyi Albert, Ioan Lupaş a fost nevoit să renunţe la catedra sa. În această situaţie, Mitropolitul Ioan Meţianu l-a hirotonit preot şi l-a numit paroh, dar şi „administrator" protopopesc la Sălişte; în 1910, a fost ales, în unanimitate, protopop al Săliştei, având şi îndatorirea de „inspector" al şcolilor confesionale din acest protopopiat.

În cei zece ani de slujire la Sălişte, Ioan Lupaş şi-a continuat cercetările istorice, publicând numeroase lucrări, fie în volum, fie în revistele timpului: o nouă ediţie din monografia *Andrei Şaguna* (1911), *Viaţa Anastasiei Şaguna*, *Misiunea episcopilor Gherasim Adamovici şi Ioan Bob la Curtea imperială din Viena*, *Episcopul Vasile Moga şi profesorul Gheorghe Lazăr*, *Istoria bisericească a românilor ardeleni* etc. Toate aceste cercetări au dus la alegerea sa ca membru corespondent (1914), apoi ca membru titular (1916) al Academiei Române. Din nefericire, după ce România a declarat război Austro-Ungariei, protopopul Ioan Lupaş a fost arestat şi deportat în judeţul Şopron, în Vestul Ungariei împreună cu zeci de alţi preoţi ardeleni. După două luni, la intervenţia Mitropolitului Vasile Mangra, i s-a fixat domiciliul obligatoriu în Budapesta. S-a reîntors la păstoriţii săi abia în preajma sărbătorii Bunei Vestiri din anul 1917.

Spre sfârşitul anului următor s-a numărat printre cei care au contribuit la pregătirea Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918, fiind delegat oficial la această Adunare. Atunci a fost ales membru în „Marele Sfat al Naţiunii Române" şi secretar general al „Resortului Culte şi Instrucţiune" din Consiliul Dirigent, cu sediul la Sibiu. În 1919 a fost ales deputat al Săliştei în primul Parlament al României întregite, fiind apoi ales şi în alte legislaturi. Un timp a îndeplinit funcţia de ministru al Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale în Guvernul condus de generalul Alexandru Averescu (martie 1926-iunie 1927), mai târziu ministru al Cultelor şi Artelor în Guvernul condus de prietenul său Octavian Goga (decembrie 1937-februarie 1938).

În toamna anului 1919, Ioan Lupaş a părăsit Săliştea, fiind numit profesor de Istoria modernă a românilor şi Istoria Transilvaniei, la noua Universitate românească din Cluj, unde a activat până în anul 1946. În această nouă perioadă a vieţii lui, profesorul Ioan Lupaş a creat la Cluj o adevărată „şcoală istorică transilvană", formând numeroşi istorici de marcă, dar a publicat el însuşi zeci de alte lucrări. Între altele, consemnăm monografiile închinate unor mari personalităţi ale vieţii româneşti (*Ioan Piuariu-Molnar*, *Emanuel Gojdu*, *Andrei Mureşanu* etc.), noi monografii consacrate lui *Andrei Şaguna*, un *Manual de Istoria românilor pentru liceu* (15 ediţii), un *Manual de Istoria Bisericii Române* (8 ediţii), *Istoria unirii românilor*, o sinteză de *Istoria Transilvaniei*, publicată în anii celui de-al Doilea Război Mondial. O parte din cercetările sale au fost strânse în cinci volume sub titlul *Studii, conferinţe şi comunicări istorice.*

Notăm că şi în perioada clujeană a activităţii lui s-a implicat şi în viaţa Bisericii, mai ales în timpul discuţiilor pentru unificarea şi organizarea Bisericii Ortodoxe din România întregită. A fost membru al delegaţiei Bisericii noastre la Congresul ecumenic de la Stockholm din august 1925, membru în Adunarea eparhială a Episcopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, dar şi în Congresul Naţional Bisericesc din Bucureşti.

Ca şi mulţi oameni politici şi oameni de cultură ai perioadei interbelice, Ioan Lupaş a avut partea sa de suferinţă în timpul dictaturii comuniste. În 1948 a fost exclus din Academia Română, alături de alţi peste o sută de membri titulari, corespondenţi şi onorari ai înaltului for cultural al ţării. Iar din mai 1950 până în iulie 1955 a fost închis la Sighet, unde se găseau, alături de foşti oameni politici, şi oameni de cultură (între alţii istoricii Gheorghe Brătianu, Silviu Dragomir, Constantin C. Giurescu, Ion Nistor, Ştefan Meteş ş.a.). Fusese închis de unguri la Seghedin în 1907, deportat în judeţul Şopron şi apoi la Budapesta în 1916-1917, iar acum era închis de ai săi pentru că militase pentru unire, pentru apărarea drepturilor româneşti asupra Transilvaniei şi pentru că a reînviat trecutul de suferinţe şi de glorie al neamului său.

Profesorul Ioan Lupaş şi-a petrecut ultimii ani ai vieţii la Sibiu, apoi la Bucureşti. Acolo şi-a încheiat firul vieţii la 3 iulie 1967, fiind îngropat în cimitirul Mănăstirii Cernica.

Acesta a fost preotul şi profesorul Ioan Lupaş, personalitate remarcabilă a culturii româneşti, dar şi un pătimitor în închisorile comuniste. I-am închinat aceste pagini ca un modest omagiu la împlinirea a cincizeci de ani de la trecerea sa la cele veşnice.

Membri Asociațiunii Astra – Membri Academiei Române (I)

Asocierea elitelor culturale în scopul afirmării şi recunoaşterii valorilor autentice ale ştiinţei şi culturii a condus la crearea instituţiilor academice în Europa şi pe celelalte continente. În ţara noastră, asemenea iniţiative au avut loc în secolele XVII-XVIII, iar la jumătatea secolului al XIX-lea, după două încercări nereuşite (1860, 1864), s-a înfiinţat, în 1866, SOCIETATEA LITERARĂ ROMÂNĂ ce a devenit, în 1867, SOCIETATEA ACADEMICĂ, în 1879, ACADEMIA ROMÂNĂ. Înaltul for de ştiinţă şi cultură a avut şi are menirea de a consacra valorile autentice şi de a evidenţia anvergura elitei intelectuale a membrilor săi – titulari, corespondenţi, de onoare, români şi străini, protectori –, care i-au creat şi îi creează prestigiul în ţară şi în lume.

Dicţionarul *Membrii Academiei Române. 1866-2016,* realizat de Dorina Rusu, consemnează 1703 membri între care 563 sunt străini, iar 46 sunt laureaţi ai Premiului Nobel, trei sunt de origine română: George-Emil Palade, Ştefan Walter Hell, Ellie Wiesel. Prestigioasa instituţie academică românească a fost reprezentată şi condusă de 37 de preşedinţi, primul a fost omul de cultură Ion Heliade-Rădulescu, actualul preşedinte este omul de ştiinţă Ionel-Valentin Vlad. Protectorii instituţiei academice au fost: regii din dinastia Hohenzollern – Carol I, Ferdinand I, Carol al II-lea, Mihai –, iar ca preşedinţi de onoare i-a avut pe regii României, C.I. Parhon şi Nicolae Ceauşescu.

Activitatea emblematicei instituţii academice se desfăşoară în cadrul celor 14 secţii, una dintre acestea este Secţia Filosofie-Teologie-Psihologie-Pedagogie, condusă de Alexandru Surdu, vicepreşedinte al Academiei, şi în cadrul filialelor, instituţiilor de cercetare, fundaţiilor. Creaţiile originale sunt recunoscute, consacrate prin 70 de premii acordate anual.

Anul trecut s-au împlinit 150 de ani de la înfiinţarea Academiei Române, eveniment omagiat şi de Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român, înfiinţată în urmă cu 155 de ani, în 1861 la Sibiu, avându-l drept ctitor şi prim-preşedinte pe Mitropolitul Andrei Şaguna, canonizat în 2011. Relaţiile dintre cele două instituţii au fost şi sunt deosebite.

Cunoscute fiind performanţele de excepţie ale ASOCIAŢIUNII TRANSILVANE (reviste şi colecţii de cărţi, Enciclopedia Română, biblioteci, muzee, şcoli de fete, şcoli ţărăneşti, asociaţii sportive, teatre, conservatoare, activităţi variate de emancipare culturală a poporului român pentru conştientizarea identităţii sale naţionale), au fost invitaţi membri marcanţi pentru a pune umărul la crearea instituţiei academice din capitala ţării. Ei au contribuit, alături de intelectuali de prestigiu din Bucureşti şi din alte regiuni ale ţării, la înfiinţarea înaltului for de ştiinţă şi cultură ca membri fondatori, la întocmirea statutelor, la propunerea siglei – imaginea zeiţei înţelepciunii Minerva la organizarea secţiilor, la realizarea programelor de cercetare, la conducerea Societăţii Literare Române / Societăţii Academice / Academiei Române ca preşedinţi, vicepreşedinţi, secretari generali, preşedinţi ai secţiilor.

În cartea publicată în 2013 de semnatara acestui articol-serial – *Asociaţiunea ASTRA şi Academia Română* – am identificat 155 membri ASTRA deveniţi, de-a lungul timpului, membri ai Academiei Române. Este absolut remarcabil faptul că 14 membri ASTRA (din 24) sunt membri fondatori, 55 (din 463) sunt membri titulari, 37 (din 381) sunt membri corespondenţi, 49 (din 203) sunt membri de onoare, români şi străini. Recent, au primit titluri academice: Pr. Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, Membru Titular, IPS Laurenţiu, Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Membru de Onoare. Au primit doar premii academice, în timp, 17 autori, membri ASTRA.

Demn de amintit este faptul că regii României: Ferdinand, Carol al II-lea, Mihai, au fost membri de onoare şi protectori ai ASTREI şi ai Academiei Române, faptul că înalţi prelaţi ai Bisericii (18) sunt membri ASTRA şi membri ai Academiei Române: Andrei Şaguna, Zaharia Boiu, Nicolae Popea, Ilarion Puşcariu, Elie Miron Cristea, Nicolae Bălan, Nicolae Colan, Iuliu Hossu, Lucian Mureşan, Alexandru Todea, Dumitru Stăniloae, Antonie Plămădeală, IPS Laurenţiu Streza ş.a. Îi vom evoca prin medalioanele ce vor urma.

Ne vom aminti, prin scurte medalioane, şi de mari oameni de cultură astrişti şi membri ai Academiei: George Bariţiu, Timotei Cipariu, A.T. Laurian, Ioan Popescu, Ioan Cavaler de Puşcariu, Andrei Bârseanu, Octavian Goga, Onisifor Ghibu, Sextil Puşcariu, Vasile Stroescu, Vasile Goldiş, Gheorghe Dima, Carol Davila, Elena Văcărescu, Aurel Vlaicu, Iuliu Moldovan, Iuliu Haţieganu, Ştefan Ciobanu ş.a. Dintre străini îi amintim pe: Jan Urban Jarnic, Emile Picot, Weigand Gustav, Meyer W. Lübke, Jan Metodiu Zavoral, Robert W. Seton Watson.

Exemplificăm, spre amintire, cu profunde sentimente de respect şi admiraţie, prin scurte medalioane, 60 dintre cele 155 personalităţi marcante ale ASTREI şi membri ai Academiei Române.

GEORGE BARIŢIU (1812, Jucul de Jos, Cluj – 1893, Sibiu).

Istoric, publicist, îndrumător cultural. Fondatorul presei româneşti. A întemeiat şi a condus reviste: *Foaie Săptămânală, Foaie pentru Minte, Inimă şi Literatură, Gazeta de Transilvania, Observator*. Inspirat, Ioan Lupaş l-a supranumit „Nestorul presei româneşti". Articolele sale din presă au teme variate: istorie, literatură, artă, etnografie, economie, drept, educaţie şi învăţământ, tehnică. A publicat dicţionare, poezii, piese de teatru, studii pe diferite teme, a pus în evidenţă documente istorice – *Părţi alese din istoria Transilvaniei pe 200 de ani.*

ASTRA. Semnatar al Petiţiei. Fondator, autor al unei serii de statute, al programului „Propuseţiuni". A fost secretar I (1861-1887), preşedinte al Secţiunii de Istorie, al cincilea preşedinte (1888-1893). A redactat revista *Transilvania* (1868-1889).

ACADEMIA ROMÂNĂ. A lucrat la statutele Academiei, a iniţiat organizarea secţiilor, a propus sigla – imaginea zeiţei Minerva –, s-a implicat în cercetarea ştiinţifică. A fost: Membru Fondator al Societăţii Literare (1866), vicepreşedinte al Societăţii Academice (1876-1879) şi al Academiei Române (1887-1888), preşedinte al Secţiei de Istorie (1867-1879, 1879-1885), preşedinte al Academiei (1893).

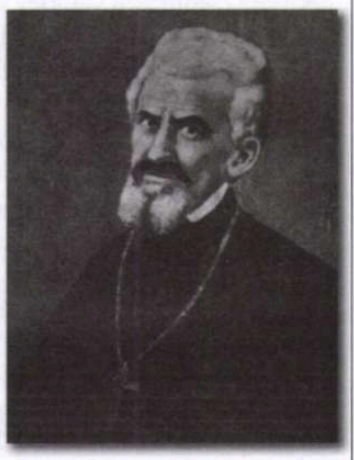

TIMOTEI CIPARIU (1805, Pănade, Alba – 1887, Blaj).

Teolog, savant-filolog, lingvist, istoric, iluminist. Poliglot, a deţinut cea mai mare bibliotecă din Transilvania. Pionier al ziaristicii româneşti, a întemeiat primul ziar cu litere latine – *Organul Luminării* –, a editat *Învăţătorul Poporului*, prima revistă de filologie – *Arhivu pentru Filologie şi Istorie*. A fost unul dintre autorii programului prezentat la Adunarea de la Blaj, 1848, unul dintre fondatorii Societăţii pentru Fond de Teatru Român. Are numeroase şi valoroase lucrări publicate pe teme filologice, istorice, teologice.

ASTRA. Semnatar al Petiţiei. Fondator al ASTREI. A fost primul vicepreşedinte 1861 (1861-1866), al patrulea preşedinte (1877), preşedinte al Secţiunii de Filologie.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru Fondator al Societăţii Literare (1866), vicepreşedinte al Societăţii Academice (1867-1872). A contribuit la realizarea statutelor. I s-a premiat lucrarea *Gramatica. Partea analitică* (prima premiere academică). A contribuit la stabilirea regulilor ortografice şi gramaticale ale limbii române, a susţinut mai multe dizertaţii.

Prof. Univ. Dr. Elena MACAVEI

Între criptograma evidenţelor la Fredegisus din Tours şi icoana ortodoxă ca mărturie vizuală (II)

În romanul său, *Ziduri vii,* care înmănunchează perioada şederii sale la Paris, cu statut de doctorand la Sorbona, Alexandru Mironescu include un eseu intitulat *Criptograma evidenţelor* [Camelia Suruianu, *Limitele cunoaşterii ştiinţifice*, în „Tabor", anul IX, nr. 8, august 2015, pp. 81-87; cf. Alexandru Mironescu, *Criptograma evidenţelor,* în *Ziduri vii,* Bucureşti, Editura R.A.I., 1996, p. 109], care are ca temă spiritul ştiinţific. Deliberat ne îndepărtăm de tema eseului, împrumutându-i în schimb titlul, din moment ce subiectul acestei contribuţii este altul.

În primul rând, datorită faptului că o icoană nu este un scop în sine, nici un simplu obiect estetic, de admirat în clipe de răgaz, ci ea este un *simbol* ce ne conduce din lumea fizică şi psihofizică în cea duhovnicească. Icoana este, în ultimă instanţă, o *mărturie vizuală* a două realităţi, cea a harului şi cea a naturii [Constantin Cavarnos, *Iconografia ortodoxă,* traducere din limba engleză Paul Bălan, carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Teofan, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Iaşi, Editura Doxologia, 2016, *passim*].

În al doilea rând, ne continuăm incursiunea în opera lui Fredegisus (sau Fredegisius) din Tours, *Epistola de nihilo et tenebris* („Epistola despre nimic şi tenebre"), pe tema *întunericului*, cel pomenit la Facere (*Şi pământul era netocmit şi gol. Întuneric era deasupra adâncului şi Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor* – Fc 1, 2). Cu Fredegisus suntem la începutul secolului al IX-lea la Curtea imperială a lui Carol cel Mare de la Aachen, unde *o generaţie de savanţi* [...] *aducea cultura literară înapoi pe continent dinspre Britannia* [ei fiind] *dispuşi să organizeze o şcoală şi o „renaştere"* (*cum a fost ea numită în primele ei exegeze recente*) *din care răsare textul lui Fredegisus, doar aparent atipic mizelor epocii sale* [Alexander Baumgarten, *Fredegisus şi nimicul cuvintelor*, în „România literară", nr. 49, 2015, http://www.romlit.ro/fredegisus_i_nimicul_cuvintelor accesat 21.01.2017].

Meritul autorului *Epistolei* constă în transmiterea peste veacuri a paradigmei culturale palatine a secolului al IX-lea carolingian, când atenţia către stil, către puritatea raţionamentului, precum şi eleganţa unei exprimări lipsite de echivoc constituiau expresia unei bune educaţii religioase. La toate acestea se adăuga faptul că reflecţia asupra limbajului era privită ca o sarcină a unei bune vieţi creştine.

Interogaţia formulată în *Despre nimic şi tenebre* priveşte *nimicul,* în sensul: este el ceva sau nu (*an nihil aliquid sit, an non*)? Învăţatul anglo-saxon afirmă, în concordanţă cu ştiinţa timpului său, că orice nume semnifică ceva – om, piatră, lemn – prin urmare, pe baza respectivei logici, şi *nimicul* trebuie să reprezinte ceva [Fridugisus of Tour, *On the Being of Nothing and Shadows,* translated by Vincent Spade, Bloomington, Indiana University, 1995, p. 2 (cap.: *On the Being of Nothing* 30)]. Recurgând la autoritatea Sfintei Scripturi, Fredegisius, porneşte, cum spuneam, de la Facere: *Şi pământul era netocmit şi gol. Întuneric era deasupra adâncului şi Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor* (1, 2). Astfel, pentru Fredegisius, *nimicul* devine *materie primă*, în raport cu întreaga creaţie, iar dacă *nimicul* (*întunericul*) nu este *neant* (*adânc*), atunci cum explicăm citatul biblic de mai sus? Aici gânditorul palatin a operat cu două „elemente". Primul este întunericul exterior, cel care dă fiori, dă frisoane, cu alte cuvinte, este *Întunericul cel din afară, unde este plânsul şi scrâşnirea dinţilor* (Matei 25, 30). Al doilea este întunericul interior, pe care ni-l relevă atât Evanghelia după Matei, *Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat. Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, dar întunericul cu cât mai mult!* (6, 22-23), cât şi cea după Luca: *Luminătorul trupului este ochiul tău. Când ochiul tău este curat, atunci tot trupul tău e luminat; dar când ochiul tău e rău, atunci şi trupul tău e întunecat. Ia seama deci ca lumina din tine să nu fie întuneric* (11, 34-35).

De reţinut că acest *metafizician al tenebrei,* al *întunericului,* conturează o profundă reflecţie metafizică, una care va fi primită foarte prost din cauza originalităţii sale la nivelul acelui începutul de secol al IX-lea [Christian Trottmann, *Probleme de metafizică în Evul Mediu şi Renaştere,* în Bogadan Tătaru-Cazaban, *Pluralitatea metafizicii medievale,* Iaşi, Polirom, 2005, pp. 325-346, la p. 332. Mai multe despre autor şi opera sa cf.: Moritz Max Ahner, *Fredegis von Tours: ein Beitrag zur Geschichte der Philosophie im Mittelalter*, Leipzig, Brückner & Niemann, 1878, Paul Vincent Spade, *On the being of nothing and shadows*, Stillwater, Okla[homa], Clearing House, 1986, Franca D'Agostini, *Il nulla e le tenebre: la nascita filosofica dell'Europa*, Genova, 1998].

Constantin ITTU, cercetător ştiinţific

SPOVEDANIA ALTFEL

Vârstele de regresie

A vorbi despre vârstele de regresie nu pare tocmai confortabil, atât pentru cei care întrunesc peste 65 de ani, cât şi pentru cei care o vor face. Din multe puncte de vedere, în acest stadiu de viaţă viitorul pământesc nu sună bine. **Trupul** se mişcă tot mai greu şi îşi pierde din vigoare şi elasticitate. Agilitatea corporală scăzută e însoţită de tulburări mai mult sau mai puţin evidente ale unor **acte psiho-cognitive**. Deşi există diferenţe de percepţie între cei care locuiesc la oraş şi cei care locuiesc la ţară şi care mai pot face câte ceva prin gospodăriile lor, **profesional** vorbind după pensionare oamenii îşi reconstruiesc încet încet programul de viaţă. Pe linie **socială** lucrurile se rigidizează tot mai mult, explicaţia constând în lărgirea câmpului experienţial al vieţii care oferă atuuri de cunoaştere şi practică indiscutabile. Cam acum apar discuţiile legate de „şcoala vieţii", care se pare că devansează chiar şi cele mai novatoare şi entuziaste idei ale celor mai tineri. Gradul de încredere în semeni se poate deteriora şi el pentru simplul motiv că lungimea vieţii a făcut posibile mai multe situaţii de frustrare interpersonală. Îşi fac apariţia şi regretele pentru ceea ce nu s-a făcut la timpul potrivit sau pentru ceea ce s-a făcut cumva şi putea fi făcut altfel. Şi peste toate acestea apar, mai ales, gânduri legate de soarta omului pe acest pământ şi de ce va fi după… Problematica **sensului vieţii** revine acum cu o altă încărcătură (ŞCHIOPU, Ursula şi VERZA, Emil, *Psihologia vârstelor – ciclurile vieţii,* Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981, pp. 277 ş.u., 287-288, 292 ş.u., 308 ş.u.).

Acum este timpul ca fiecare să constate adevărul principiilor şi valorilor după care şi-a coordonat viaţa. Oarecum, este un timp al judecăţii înainte de Judecată. Efectele asumării vieţii la nivel atitudinal şi comportamental se văd acum şi se simt altfel în întregul organism decât atunci când erau doar teoretic anticipate şi „predicate" de către alţii. Când medicul recomandă regimuri de alimentaţie şi viaţă austere, poate că omul înţelege altfel acum semnificaţia postului sau a unor noţiuni ascetice ca „înfrânare/desfrânare". „De-ar şti omul ce-ar păţi, dinainte s-ar păzi". Şi totuşi omul ştie… şi cuvântul lui de apărare este „cârpă lepădată" înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor. Atitudinea fiului risipitor şi întors la timp e una exemplară: „tată, am greşit la cer şi înaintea ta". El a reuşit să depăşească conflictul interior privitor la binele pe care îl voieşte raţiunea şi răul pe care îl pofteşte inima. Aici intervine rolul pocăinţei ca factor reconfortant pentru suflet.

Pentru vârstnic regretul pentru ceea ce ar fi putut să facă altfel în viaţă poate fi consumator de energie, care ar putea fi convertită în lucruri pozitive. Pocăinţa omului vârstnic are alt conţinut faptic faţă de pocăinţa tânărului. Tânărul îşi poate schimba atitudinea şi comportamentul faţă de păcat sau virtute, pe când pentru omul în vârstă postul sau înfrânarea nu mai vizează aceleaşi comportamente din pricina regimului vieţii biologice şi a celui alimentar propus de medic. Atitudinea celui în vârstă este însă pasibilă de pocăinţă, iar comportamentul lui penitenţial trebuie adaptat condiţiilor psiho-somatice proprii.

Preotului duhovnic îi revine acum rolul echilibrator între nădejde şi deznădejde în viaţa vârstnicului penitent. Penitentul acceptă sub îndrumarea atentă a duhovnicului ceea ce nu mai poate face şi nu mai poate schimba comportamental vorbind şi, în acelaşi timp, oferă resursa interioară a atitudinii transformate faţă de trecut şi faţă de viitor. El poate fi îndrumat spre diferite activităţi social-filantropice sau de voluntariat care, pe de-o parte, îi oferă ocazia ispăşirii păcatelor şi, pe de alta, îi dau posibilitatea utilizării sociale şi interpersonale a resurselor sale valoroase. E vorba de o reconfigurare a canonului penitenţial care dă un sens pozitiv potrivit cu disponibilitatea sufletească şi trupească a persoanei. Virtutea nădejdii este repusă astfel la locul ei în viaţa omului şi echilibrul emoţional al penitentului poate fi restabilit (GOLEMAN, Daniel, *Inteligenţa emoţională*, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2008, p. 239).

S-ar putea ca anumiţi oameni să se deplaseze mai greu şi degenerescenţa specifică vârstei să se manifeste într-un ritm accentuat. Se pare că oamenii din zona rurală şi cei care au folosit mai mult potenţialul intelectual demonstrează o rezilienţă sporită la provocările vârstei. În schimb, cei care nu îndeplinesc aceste condiţii de igienă atitudinală şi comportamentală şi cei care din motive temperamentale arată o propensiune mai lărgită spre anxietate, se mobilizează în condiţii mai dificile. Ca o curiozitate, aerul şi muntele spaţiului transilvănean generează şi întreţin mai bine resursele pentru a face faţă solicitărilor de la o vârstă înaintată.

Indiscutabil, persoanele pentru care înaintarea în vârstă aduce un spor de meditaţie tanatologică, „ruptă de nădejdea Învierii", iau mai mult în vedere partea goală a paharului fără să se mai gândească la faptul că şi acea parte a fost plină cândva. Unor astfel de oameni, greu motivabili, sau ale căror edificii existenţiale s-au ridicat în speţă pe „fundaţie" de nisip şi lemne uscate, le este foarte greu să lupte cu neputinţele bătrâneţii. Acum, ei pot face filosofia sintagmei: „bătrâneţe, haine grele, ce n-aş da să scap de ele". Aceştia poate că ar trebui mai repede căutaţi decât aşteptaţi la scaunul Spovedaniei sau la Biserică, în general. Acum, mult apreciatul tact pastoral şi arta conversaţiei inteligente constituie piatra cea din capul unghiului – sperăm că nu piatra de poticneală – necesară reedificării valorice şi atitudinale a penitentului.

Conform Preasfinţitului Macarie, Episcopul Europei de Nord, celor demotivaţi în faţa suferinţelor de tot felul – suferinţe prezente sau aşteptate la modul anxios – li se poate propune „o vizită la un spital la secţiile de Reanimare sau Oncologie, şi acolo să privească: nu doar în saloane, la bolnavii care caută o speranţă de viaţă pentru ziua de azi sau de mâine, ci şi la familiile celor bolnavi, care aşteaptă minuni de la medicii care le tratează rudele – şi, mai presus de toate, aşteaptă minuni de la Dumnezeu, prin Sfinţii vindecători de boli" (Preasfinţitul MACARIE, Episcopul Europei de Nord, *Să-L căutăm pe Dumnezeu, ca şi Dumnezeu să ne caute pe noi*, în revista „Familia Ortodoxă", nr. 8 (91), august 2016, p. 43).

Într-o astfel de atmosferă, cu siguranţă că sunt toate şansele pentru trezirea atitudiinii euharistice a recunoştinţei pentru tot. Optimiştii – iar optimismul merge mână în mână cu recunoştinţa – consideră că eşecurile, neputinţele de un fel sau altul, se datorează unor situaţii schimbabile în ele însele prin efortul lor, în vreme ce pesimiştii se simt dezarmaţi total şi pun totul pe seama unei diz-abilităţii funciare. Pesimiştii gândesc doar în tonuri de alb şi negru, şi pentru ei dacă ceva nu este perfect, atunci nu este deloc. La rândul lor, optimismul şi recunoştinţa se îmbrăţişează cu altruismul care generează solidaritate, empatie şi acţiune filantropică. Altfel spus, după o vorbă din literatura engleză, „niciodată să nu crezi că ştii pentru cine bat clopotele; ele bat chiar pentru tine"(GOLEMAN, Daniel, *op. cit.,* pp. 128, 147). Şi pentru conştiinţa ta.

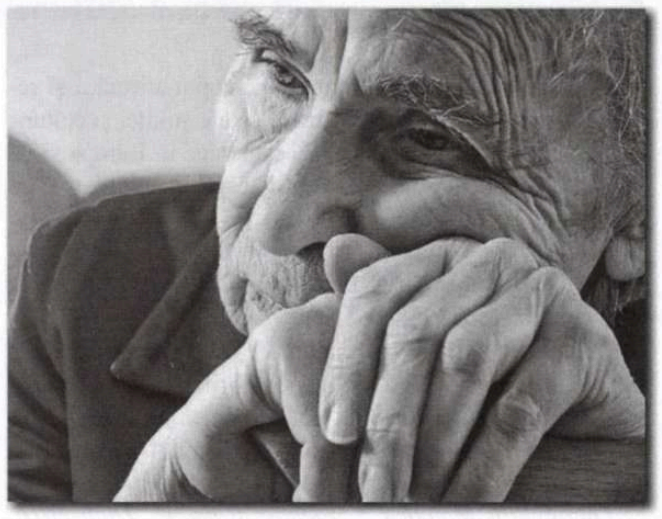

În sfârşit, mai sunt şi cei a căror anxietate atinge cote paroxistice în cazul unei boli incurabile. Pentru aceştia, intensitatea gândului la moarte poate fi cumulată cu: suferinţe fizice majore, depresia şi anxietatea foarte accentuată, incapacitatea bolnavului de a se suporta pe sine în situaţia de boală, conştiinţa degradării biologice, psihologice şi sociale, conştiinţa inutilităţii vieţii care a devenit o povară atât pentru bolnav, cât şi pentru cei din jur.

După medicul psihiatru, Elizabeth Kubler Ross, bolnavii care ştiu că vor muri în curând trec prin cinci stadii:

- Negarea bolii incurabile este primul stadiu şi are ca scop apărarea eului în faţa anxietăţii.
- Apoi, conştientizând gravitatea bolii, omul se înfurie şi dă vina pe anturajul familial, de exemplu, deplasându-şi furia asupra celor din jur.
- Acum boala este acceptată, dar este minimalizată apropierea morţii. Parcă se aşteaptă la un miracol de la medic, de la un medicament anume.
- Îşi face acum apariţia depresia, când vârstnicul bolnav îşi dă seama că nu mai e nimic de făcut.
- În cele din urmă, persoana se resemnează şi se împacă, aşa-zicând, cu soarta (BOCSA, Eva, *Psihologia vârstelor*, Editura Universităţii din Petroşani, pp. 75-76).

În asemenea condiţii, preotul duhovnic este atent cu sensibilităţile penitentului şi caută să identifice stadiul de raportare la boală în care se găseşte penitentul. Am văzut că în primele stadii este vorba despre mecanisme de apărare ale eului în faţa anxietăţii pe care iminenţa sfârşitului o generează. Negarea existenţei bolii, deplasarea responsabilităţii pentru boală asupra altor persoane, raţionalizarea, sunt astfel de mecanisme de apărare care în parte sunt conştiente, în parte sunt inconştiente; în parte sunt raţionale, în parte sunt emoţionale. Aşadar, penitentul nu este conştient întru totul de folosirea acestor mecanisme de apărare şi, ca atare, toate argumentele raţionale şi justificate ale duhovnicului nu ating decât o parte a problemei bolii. Cu alte cuvinte, toate aceste argumente pur raţionale şi conştiente pot să nu fie credibile pentru penitent.

Cunoscând aceste stadii, preotul nu va face confuzii legate de conversaţia spirituală cu penitentul. Nici nu-i va bombarda neuronii cu argumente irefutabile luate din Revelaţie sau chiar din practica vieţii de zi cu zi, în timp ce, să zicem, penitentul este pur şi simplu sub imperiul anxietăţii şi îşi neagă propria boală. În egală măsură, nu cred că are rost ca preotul să insiste asupra legăturii cauzale directe între boala penitentului şi felul în care acesta şi-a desfăşurat viaţa, dacă penitentul se află în stadiul deplasării responsabilităţii asupra altor persoane, fie ele din familie sau nu. Repet, nu e vorba de faptul că penitentul nu vrea să înţeleagă sau că „face pe prostul", ci pur şi simplu el este sub influenţa propriei lui lumi inconştiente, acea parte nevăzută a icebergului, şi care ar face orice ca să supravieţuiască bolii şi morţii. Poate că aici este o altă dovadă că moartea nu este ceva firesc pentru om. Cu răbdare, cumpătare, empatie şi ştiinţă, prin luminarea harului de sus, preotul va face faţă provocărilor pastorale legate de îndrumarea duhovnicească a vârstnicilor.

Pr. Dr. Ciprian Valentin BÎLBĂ

Misiunea Bisericii Ortodoxe și provocările sale interne (IV)

3. *Clericalismul excesiv* și *pasivismul laicilor* sunt două extreme care de foarte multe ori conduc la același efect: considerația că misiunea ar constitui apanajul unor „specialiști", că a face misiune intră doar în slujirea clericilor, nu și a laicilor. Dar a primi Tainele de inițiere (Botez, Mirungere, Euharistie) înseamnă și confirmarea preoției universale a *tuturor* creștinilor! Pr. Alexander Schmemann numea Mirungerea „hirotonia laicilor", tocmai ca o confirmare a acestui fapt (Ruptura dintre slujirea clericilor și cea a laicilor este o plagă ce nu este specifică doar Bisericii Ortodoxe, nici doar acestui timp. A se vedea A. Rosmini 2007:39-58). Fiindcă despre acest flagel eclezial am vorbit în capitolele anterioare, ne rezumăm aici doar la a-l reaminti.

4. *Naționalismul.* Unitatea Bisericii este consfințită în Simbolul de credință niceo-constantinopolitan și, cu siguranță, niciun creștin nu ar putea tăgădui acest atribut, ce decurge din unitatea Capului Bisericii, Iisus Hristos. Cu toate acestea, încă de la întemeiere, Biserica a cunoscut o diversitate de erezii și schisme, fapt care în timp a degenerat, cea mai cunoscută fiind „Marea Schismă" din 1054, când Apusul și Răsăritul creștin s-au separat din cauze diverse: dogmatice, culturale, politice. Apoi, apariția Reformei în sânul creștinismului apusean i-a făcut pe unii cercetători să se întrebe: Oare ar fi posibilă o astfel de ruptură și în cadrul Ortodoxiei? Este o întrebare care, în general, nu i-a preocupat pe teologii ortodocși, dar acolo unde ea s-a pus, răspunsul a fost negativ (Vezi de exemplu Ph. LeMasters 2016:73: „Ortodoxia nu a avut, nici nu are nevoie de o Reformă, deoarece Biserica nu a dezvoltat tradiții contrare Scripturii" – ca în catolicism, n.n.).

Nu este însă mai puțin adevărat că există anumite forțe latente centrifuge, a căror apariție ține nu de cauze doctrinare, ci socio-politice și culturale. Referitor la acest aspect, pr. Alexander Schmemann a arătat că, în mod paradoxal, perioada turcocrației (instaurată după căderea Constantinopolului, în 1453) a coincis cu creșterea unui „naționalism pătimaș" grec (A. Schmemann 2016:347). Cu referire la „grecizarea" Bisericilor slave (bulgară, sârbă) din sec. XIV-XVIII, el va aminti de sintagma lui Vladimir Soloviov, „provincialismul tradițiilor locale", și va scrie: „Biserica Ortodoxă va intra în această nouă perioadă lipsită de unitate, urmare a acestor naționalisme, *pierzându-și conștiința misiunii sale universale* (s.n.). … Devenind mai întâi răsăriteană, Ortodoxia a devenit acum și deplin națională" (*Ibid.* p. 348).

Problema survine nu datorită elementului național ca atare, întrucât etnicitatea constituie un dat de la Dumnezeu, ca și o realitate firească a societății (Vezi în acest sens raportarea „elenismului" la „românism", pe care am dezbătut-o în C.I. Toroczkai 2013). Dar „patriotismul creștin, amestecându-se cu naționalismul păgân" (A. Schmemann 2016:349), a condus la plasarea elementului național deasupra celui religios, fapt evident în cazul eliberării țărilor ortodoxe din sud-estul Europei de sub jugul otoman (în urma revoluțiilor sârbești din 1804 și 1815, a revoluției grecești din 1821 și a războiului ruso-turc de la 1877). Concomitent are loc pătrunderea spiritului național de factură iluministă apuseană, subordonarea Bisericii față de stat sau unirea lor, ca și o creștere a naționalismelor răsăritene. S-a ajuns chiar ca, după întemeierea Regatului Greciei (1821), timp de douăzeci de ani, episcopii greci să fie în schismă cu Constantinopolul; aceleași motive naționaliste vor duce la o altă schismă, timp de șaizeci de ani, între Grecia și Bulgaria, iar astăzi le regăsim pe acestea la baza disputelor dintre Patriarhia Moscovei și Bisericile Ortodoxe din fostul spațiu sovietic (Ucraina, Moldova etc.). În fapt, căderea majorității statelor din estul Europei sub regimurile comuniste atee nu a însemnat o stopare, ci o înflorire a exacerbărilor naționaliste, cu continuarea efectelor negative din secolele precedente: „Vocea Bisericii era aproape neauzită în statele ortodoxe libere din secolele al XIX-lea și al XX-lea. Întreaga lor structură politică și statală, precum și întreaga lor cultură evita, cumva, Ortodoxia sau, în orice caz, nu se inspira din ea, iar Biserica, pentru toate garanțiile democratice primite, se găsea într-o onorantă captivitate a statului, fără a fi conștientă de ea. Stingerea monahismului; transformarea clerului în slujitori civili, iar a teologiei, într-un câmp practic profesional de cunoaștere a slujirii preoțești, sau chiar într-o specializare îngustă; decăderea slujbelor dumnezeiești, care deveniseră ori «piese de spectacol», ori interpretări din cărți de neînțeles; și, în final, «politizarea» stării de spirit a Bisericii – toate acestea erau rezultate caracteristice ale renașterii naționale, la care Biserica (Ortodoxă, n.n.), incidental, a contribuit cu forța sa spirituală" (A. Schmemann 2016:360).

Ar fi o greșeală însă să fie blamat doar „elenismul"; la fel de nociv, este orice altă formă de mesianism, fie el și de nuanță ortodoxă, cum ar fi „slavofilismul". Este motivul pentru care un sinod ținut la Constantinopol în anul 1872 condamna filetismul. Totuși, în Ortodoxie au fost și rămân încă treze ispitele naționaliste și cele utopic-mesianice. Divergențele între Constantinopol, „a doua Romă", și Moscova, „a treia Romă", au fost evidente și cu ocazia organizării Sinodului Panortodox ținut între 16 și 27 iunie 2016 la Creta, Grecia (O analiză pertinentă, la R. Preda, în ciclul publicat în *Dilema Veche*). Biserica Ortodoxă Rusă și „sateliții" ei – Bisericile Ortodoxe din Georgia și Bulgaria –, la care s-a adăugat Patriarhia Antiohiei, au refuzat să ia parte la lucrări (În fapt, această practică nu este nouă. Și cu ocazia primei Adunări Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor, ținută la Amsterdam în anul 1948, Bisericile Ortodoxe din blocul socialist, la directivele Moscovei, au refuzat participarea. Singura participantă a fost Patriarhia Ecumenică. Atunci, ca și acum, motivele de ordin politic au fost și sunt mai mult decât evidente…).

Arhiepiscopul Yannoulatos a arătat că lucrarea misionară a Bisericii Ortodoxe în regiunile ne-creștine rămâne foarte limitată. Principala cauză a acestui fapt e constituită tocmai de slaba conștientizare a dimensiunii catolice și apostolice a Bisericii în detrimentul naționalismului excesiv al Bisericilor locale. Este un sindrom care inhibă misiunea ortodoxă. Uitându-se că nicio unitate socială nu poate trăi în izolare, Bisericile Ortodoxe fac misiune mai mult ca o excepție, și nu ca o regulă generală (Un exemplu: deși au fost făcute aproape simultan, misiunea protestantă în Coreea a ajuns la aproape 6 milioane de credincioși, în timp ce misiunea ortodoxă are doar cu puțin peste 2.000…). Dacă misiunea are ca scop principal unirea „necredincioșilor" cu Biserica – adică a celor care au devenit indiferenți sau ostili credinței, a celor care neagă, în teorie sau în practică, învățăturile și principiile credinței creștine –, atunci este nevoie din partea ortodocșilor nu de o atitudine de antipatie sau conflict, ci de un efort de a înțelege limba, problemele, rezervele, ispitele, îndoielile, păcatele și chiar ostilitatea lor. Toate aceste bariere pot fi în final depășite prin puterea adevărului, rugăciunii și dragostei (A. Yannoulatos 2010:210).

Iarăși, relevantă este o anumită mentalitate a unor Biserici Ortodoxe (majoritare) ce posedă un număr mare de credincioși. Acestea au impresia că activitatea misionară nu ține de responsabilitatea lor, ci ține doar de celelalte Biserici Ortodoxe, situate în anumite spații geografice (unde ortodocșii sunt minoritari). Anastasios Yannoulatos a respins această viziune îngustă, cerând ca toate Bisericile Ortodoxe să creeze un Comitet Pan-Ortodox pentru misiune; îndatoririle sale ar fi acelea de a cerceta, a planifica și a promova propuneri realiste pentru misiunea Ortodoxiei la scară mondială. De asemenea, au mai fost propuse și alte activități ce ar contribui la dezvoltarea unei conștiințe misionare la nivel pan-ortodox: a) introducerea unei „săptămâni a mărturiei pan-ortodoxe" în Săptămâna Mare (după modelul Bisericii Greciei, care în 1968 a dedicat o „săptămână a misiunii străine" cu remarcabile rezultate); b) introducerea unei „săptămâni pentru discutarea problemelor pastorale și misionare" în școlile de teologie ortodoxă; c) organizarea unei comunități de preoți, teologi și laici, special pregătiți, care să asigure din timp în timp necesitățile anumitor comunități ortodoxe în slujirea față de săraci – în câmpul misionar sau în diaspora.

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

Trezvia comunitară

(urmare din p. 1)

apără în fața tribunalului în care diferite instanțe lumești o acuză de toate „relele", de la „anacronism", până la „obscurantism".

Și e bine că lucrurile stau așa. Fără aceste provocări, Biserica s-ar toropi într-o postură triumfalistă, de autosatisfacție care blochează urcușul duhovnicesc al mădularelor sale. Cu fiecare generație, Biserica trebuie să câștige un pariu: acela de a transmite darul credinței pe mai departe, până la sfârșitul istoriei umane. Ea mizează, suprafirește, pe lucrarea inefabilă a harului divin, prezent în Sfintele Taine, și în suma eforturilor duhovnicești ale creștinilor (de multe ori anonimi), însă are și obligația de a încerca să-i aducă în matricea lui Hristos pe sceptici, atei, agnostici, pe cei care idolatrizează știința ca pe o religie a demiurgiei antropocentrice, pe cei smintiți de alunecările unor clerici, dar și pe „cei de departe", indiferent cum am defini această depărtare: ca înstrăinare existențială, ca ignoranță, ca ostilitate indusă ideologic etc.

Cum arată efortul apologetic, de apărare a credinței, în secolul 21? Ei bine, nu mai suntem în veacul patristic, nici în Renașterea Paleologilor sau în efervescența neo-isihastă din vremea post-bizantină a unui Paisie Velicicoski de la mânăstirea Neamț. Suntem recuplați la Occident, după rătăcirea prin deșertul comunismului. Ne aflăm, ca stat membru UE și NATO, într-o lume globalizată datorită internetului, care a modificat radical căile cunoașterii și ale conexiunii interumane. Trăim, de asemenea, într-o criză a democrației reprezentative: o epocă agitată de „cultura indignării", atât de violent opusă cuminteniei pe care o recomandă smerenia și teama sapiențială de Dumnezeu. În aceste tot mai complexe condiții, Biserica nu poate trăi din anateme și autoizolări virtuoase, ci trebuie să iasă în larg, la pescuitul minunat! Ea are nevoie de curaj spiritual, de un cler educat și dincolo de teologie, de un laicat activ, competent, dornic să contribuie la dialogul dintre Biserică și lume.

Așadar, nu *aggiornamento* (s-a văzut că acela practicat de catolici, în anii '60, a dus numai la protestantizarea sociologică a realității ecleziale), ci mai curând flexibilitate inteligentă, destinsă, iubitoare, inspirată. Dacă vrem ca sfintele lăcașuri – și multe se construiesc sub ochii noștri – să nu fie goale peste trei decenii, e nevoie de o trezire comunitară nelozincardă, vie, plauzibilă, persuasivă. Așa să ne ajute Dumnezeu, căci secerișul e mult…

FAMILIA VEȘNICĂ

Când vorbim astăzi despre *familie*, cel mai adesea aceasta pare să se refere în primul rând la *căsătoria* dintre bărbatul și femeia aflați la vârsta adultă, actul căsătoriei acestora fiind cel care ar defini și constitui familia. Felul acesta oarecum legalist și implicit reducționist de a formula realitatea familiei poate influența gândirea comună, grăbită și comodă, inclusiv a celor care doresc o „lărgire" discutabilă a conceptului, ca privind mai ales „unitatea socială", definită civil, eventual religios, și constituită de minim două persoane adulte. În al doilea rând și ulterior, sunt incluși în familie și cei unu sau mai mulți (nu prea mulți) copii rezultați în urma căsătoriei.

Viziunea aceasta, de neglijență mentală postmodernă, păcătuiește prin multe, începând chiar cu imaginea cam biologistă a familiei ca „celulă" a societății. Atunci, dacă individul ar fi un fel de „atom" al societății, familia ca „celulă (vie)" ar fi un fel de treaptă mai sus, indicând probabil potențialul procreațional al perechii hetersexuale? Da, mai există și conceptul de „familie lărgită", incluzând de obicei și cel mult bunicii care au în grijă copiii abandonați de membrii fondatori ai „celulei" deveniți „părinți", dar supraocupați de carieră, bunăstare, distracție etc. și plecați „cu sorcova" sau la modul foarte propriu undeva aiurea „să se realizeze"...

Pe linia aceasta, și copiii, și bătrânii/părinții nu apar ca absolut necesari „fericirii" împlinirii familiei. Ba, ar fi chiar un fel de piedică, prin grijile suplimentare pe care prezența acestora le-ar implica și care ar afecta „bunăstarea" tinerilor și puternicilor adulți căsătoriți. De ce ar mai avea nevoie „singurătatea în (cel mult) doi" a acestora de legătura de dragoste cu rădăcinile dinainte ale părinților sau cu mlădițele viitoare ale urmașilor? Dar totuși, oare nu această legătură de dragoste este cea care ne leagă de veșnicia existenței, din veac și până în veac și chiar dincolo de acesta? Și care ar mai fi deosebirea *de fapt* între familia căsătorită și simplul concubinaj egoist și trecător, trecător tocmai pentru că este egoist, în afară de arogarea numelui necuvenit de *familie*?

Poate însă că păcatul cel mai mare al acestui mod de a concepe realitatea familiei este de factură totodată gnoseologică și ontologică, dar mai ales *teologică*, prin eroarea fundamentală, de gândire și de viață, de a defini Tainele dumnezeiești, cele mai presus de minte, după mintea superficială și căzută a lumii. Un avertisment în acest sens avem în Slujba Sfintei Taine a Cununiei – dar, din păcate, cât de puțin ocupă sufletele cele câteva zeci de minute ale Slujbei Bisericii față de grija petrecerii de atâtea și atâtea ceasuri de după!? Însă acolo, în răstimpul acela de până într-un ceas al Slujbei, ni se amintește de prezența veșnică a Celui mai important „fondator" al familiei, a lui Dumnezeu Însuși, Cel care dintru început a creat bărbatul și femeia (Fac. 1, 27), fără de care căsătoria și familia nu ar putea avea ființă. Dumnezeu este prezent la Cununie și într-un chip foarte „văzut", prin părinții mirilor, prezenți sau pomeniți – cei ce au ales să *pro-creeze* împreună cu Dumnezeu –, ca și prin noii părinți *duhovnicești*, nașii, cei ce sunt martorii prezenței *Duhului* lui Dumnezeu, Care covârșește orice altă dorire numai omenească. Astfel, temelia familiei se află în însăși inima Dumnezeirii, a Sfintei Treimi, de unde luminează lumina veșnică asupra chipului lui Dumnezeu din om și care se vădește (se arată în chip văzut) prin prezența celorlalți și mai ales a celor dinainte, a bătrânilor familiei, a părinților mai tinerilor miri.

Cuvântul lui Dumnezeu, Care a răsunat dintru început, atunci când a spus că „nu este bine să fie omul singur" (Fac. 2, 18), este și El prezent în această pliromă tainică a Treimii, inclusiv în chipul pruncului încă nenăscut al familiei, atunci când în rugăciunile către Dumnezeu ne rugăm ca Acesta „să le dăruiască lor bucuria nașterii de prunci buni" („buni", oare numai sănătoși biologic sau buni și în partea cea nevăzută, sufletească?). Pentru că o altă Taină a veșniciei se descoperă acum, în chip profetic și dincolo de înșiruirea temporală a clipelor vieții în lumea aceasta. Familia se zidește din iubire, începând cu iubirea nemăsurată a lui Dumnezeu și apoi a părinților, și crește și înflorește tot în perspectiva iubirii, ce deja izvorăște în chip nespus din însuși rodul iubirii, care este pruncul ce va fi adus la existență prin conlucrarea plină de iubire a părinților cu Dumnezeu și care strălucește în lumina iubirii veșnice, dincolo de trecut, prezent sau viitor, pe chipul Pruncului, Cel „Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii".

Astfel, familia se zidește doar în al doilea rând prin contribuția (desigur esențială a) *adulților* aflați în puterea vârstei și a tinereții – cărora înțelepciunea ar trebui să le amintească de vârsta propriei *pruncii* scăldate în iubirea înaintașilor și de căruntețea pe care viața în această lume ne-o pune înainte și ne-o amintește mereu prin *părinții* noștri. Chemarea, vocația, primordială a familiei este, în primul rând, cea a iubirii venind de la cei dinainte și de la cei care urmează a fi, iubire care așteaptă drept răspuns aceeași iubire. Altfel spus, NU cei sau *cele tari* ale momentului acesta trecător zidesc și țin lumea aceasta (oglindită în entitatea familială), adică nu adulții nebuni de ispite, cuceriri, războaie și bogății amăgitoare – cei aflați la vârsta tinereții, dar de obicei nu și „la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos" (Ef. 4, 13). La temelia prezentului și viitorului nostru al tuturor stau mai ales cei și *cele slabe*, smerite, ale lumii acesteia – „Dumnezeu Și-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să le rușineze pe cele tari" (1 Cor. 1, 27) – așa cum sunt bătrânii și pruncii, prin care și întru care mai întâi a izvorât și izvorăște iubirea și nevoia de iubire, chemându-ne spre împlinirea în veșnicie a prezentului.

Pentru familie din trecut vine chemarea iubirii împlinite a părinților care, în slăbiciunea bătrâneților, se pregătesc de trecerea din această lume. Iubirea lor este încununată de jerfa voii lor pentru împlinirea ființei celor care acum sunt chemați la iubire și jertfă, pentru a da, la rândul lor, răspuns bun chemării din viitor a iubirii pruncului celui încă nenăscut, dar care așteaptă plin de iubire nu doar vreo clipă trecătoare a plăcerii, ci jertfa fără încetare a părinților, jertfă din care se va naște nu numai viața sa biologică, animală, ci mai ales ființa sa omenească, duhovnicească, veșnică.

Iar ca o icoană dumnezeiască, oare nu din iubirea veșnică a Unui Părinte ceresc am venit cu toții la existență și nu prin iubirea jertfelnică a unei Maici și a Unui Prunc venit în lume întru atâta slăbiciune noi din nou am înviat, trecând de la moarte la viață? Și, ca o împlinire a ființei celei adevărate și dintru început a familiei, oare nu toți oamenii suntem chemați – doar prin slăbiciunea mărturisitoare a iubirii nemuritoare, și nu prin puterea văzută și vremelnică a vreunei cruciade războinice – la regăsirea rudeniei noastre, întru care toți, și întreaga lume, ne aflăm din nou ca frați în Familia cea mare și plină de iubire a Bisericii și a Împărăției celei veșnice a lui Dumnezeu?

Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Grăjdian

Lucrarea protectoare a lui Dumnezeu asupra mamei și a copilului

Studiu de caz: Grigore Vieru, fiul-poet și mama sa

„Mama mea viața-ntreagă/A trăit fără bărbat/
Singuri prea eram în casă/ploi cu grindină când bat."

Introducere. O schimbare vizibilă în ultimii 40 de ani, cu date mai recente în România, este apariția unei direcții de neevitat în cadrul familiei, anume familia monoparentală. Conform sociologilor, această direcție pare să fie influențată de feminism și de libertinismul abordării maternității în afara familiei. Familia monoparentală poate rezulta în urma diverselor experiențe: divorțuri, decesul partenerului, nașterea precoce a unui copil, decizia unor femei adulte (de regulă educate) de a avea un copil în afara căsătoriei legalizate. (A. Gherghel, *Familiile monoparentale*, în *Revista Română de Sociologie*, nr. 5-6, București, 1999). Studii din SUA arată că 88% din familiile monoparentale sunt conduse de femei și fenomenul este generalizat în toate țările, doar cu procente diferite. În Marea Britanie familiile monoparentale reprezintă 17% din totalul familiilor, iar în România cifrele se apropie de 10%. Experiența dificultăților de tot felul este acută în aceste cazuri, de unde și necesitatea oferirii suportului spiritual, pe lângă politicile sociale timide din țara noastră. Am ales un model care e mai apropiat de spațiul românesc, acela al poetului basarabean Grigore Vieru și modul raportării lui la mama sa văduvă, dar și motivația mamei sale de a-și îmbogăți cu virtuți odrasla. Mama fără bărbat care-și crește frumos fiul orfan (tatăl nu s-a mai întors de la război), dăltuindu-i prin aceasta definitiv destinul, este imaginea cea mai dramatică a copilăriei lui Grigore Vieru. Iar apoi, ca o consecință, datoria poetului și fiului dăruit cu o asemenea mamă răstignită între dureri și lipsuri, de a se lăsa la rându-i pus pe cruce, rostindu-și prin poezie mesianitatea și căutând omenește să-și răscumpere neamul. Dacă religiosul e atât de prezent, cum se va vedea, asemenea sacralității materne, putem afirma că Vieru a îmbrățișat o carieră misionară, care i-a marcat destinul și l-a propulsat între adevăratii fii ai maicii basarabe.

Cinstirea mamei. Grigore Vieru avea cultul mamei. În poemul „Chipul tău, mamă", spune: *„Locuiești o casă cu două ferestre/una ce dă spre viață/Alta cu fața spre moarte/ La fel de limpezi amândouă"*. Mama e un geniu, căreia fiul îi datorează sensibilitatea: *„Tu ești un geniu, mamă, /Târziu recunoscut:/Abia atunci când iarbă/Răsai din tristul lut"* („Mama"). *Versurile lui Grigore Vieru despre mamă sunt de asemenea neobișnuite, deloc simple. Principalul însă în ele nu-i cultura versului, oricât de importantă ar fi, ci cultura sentimentului* (Adrian Dinu Rachieru). Ca o dovadă, în poezia „Transplantare", mama donatoare îi oferă propria inimă fiului suferind, care preia *„la pachet"*, atât durerile, cât și, mai ales răbdarea mamei: *„Asemeni dureri/ N-am avut niciodată/ Și nici asemeni/ răbdare"*(Transplantare). Nevoia poetului pentru o dublură a inimii sale e dată de aforismul vierean: *„Ochii îs doi și-s triști, d-apoi inima, singură?!"* În atari condiții, surplusul de inimi ale mamei devine salvator: *„Ai două inimi, mamă /Se văd în ochii tăi/Ca spice mari și coapte/Ce sub un cer de arșiți/ Se scutură uitate/Pe sfintele lor văi"*(„Ai două inimi, mamă"). Tinerețea și frumusețea mamei este anulată de povara grijilor ei ca văduvă crescând un orfan: *„fiecare poezie a lui Grigore Vieru, consacrată mamei este demnă de pensula unui pictor, fiind ca o icoană a Sfintei Născătoare de Dumnezeu, care a îndurat strașnica durere a Crucificării Fiului ei și Mântuitorului nostru"* (Maria Herghelegiu, *Motivul mamei în creația lui Grigore Vieru*, articol disponibil la adresa web http:// costiceni.blogspot.ro/2015/02/ motivul-mamei-in-creatia-lui-grigore.html, accesat la 11.12016). Copilul martor al acestei crucificări se întreabă: *„De unde știi mamă cum arătai tânără/...Când apa peste care te aplecai/Era mereu plină de cămăși"*. Mama Evdochia și-a sacrificat într-adevăr tinerețea, dar fiul Grigore e conștient că jertfa ei s-a materializat în a sa frumoasă creștere. Mama, în lirica viereană e o *„mamă suprapersonală, o mamă-idee, proiectându-se în eternitate, o mamă hieratică meritând adorație..."*. (Tudor Chiriac). În poezia „De unde", frumusețea mamei nu poate fi reflectată în nici un tip de oglindă, din următoarele motive: a) absența vreunei fotografii; b) inexistența oglinzii; c) oglinda apei era plină de cămași; d) ochii copiilor sunt plini de scrumul secetei; e) geamul e cernit de jalea ochilor. În poezia „Doină", moartea poetului și înfricoșarea ce ar însoți-o sunt nimic pe lângă suferința mamei cu conștiința trecerii fului ei *dincolo* și absenței de *aici* a lui: *„De moarte nu mă tem/Mă tem de suferința mamei/De o vedea că nu-s"*. Sentimentele poetului față de moarte sunt oricum condescendente și pline de compasiune pe temeiul că ea, moartea, n-a avut mamă, dar nici copii: *„Nu frică, nu teamă – /Milă de tine mi-i,/Că n-ai avut niciodată mamă,/Că n-ai avut niciodată copii"* („Litanii pentru orgă").

Nu numai Evdochia, ci toate mamele care-și plinesc menirea pecetluind-o cu jertfa sunt cântate de poet în majoritatea scrierilor sale: *„Pruncii îl zuruie. /Bătrânii îl visează./Bolnavii îl șoptesc./Muții îl gândesc./Fricoșii îl strigă./Orfanii îl lacrimă./Răniții îl cheamă./Iar ceilalți* îl uită./O, Mamă! O, Mamă!" („Cuvântul mama"). Pentru Vieru, mama și veșnicia sunt cei doi termeni la care se raportează: *„Am văzut veșnicia-/Era singură./Tăcută/Ca laptele mamei"* („Sus"). Peste tot pe unde l-au purtat pașii, atât în fața oamenilor simpli, dar și în fața autorităților care cer formulare, Grigore Vieru poate replica la întrebări astfel: *„Părinții?/Am numai mamă./Ocupația ei?/Așteaptă"* („Formular"). Așteptarea ca profesie a mamei este o bună replică a biblicului tată iubitor și răbdător, care în tabloul lucanic al pildei fiului risipitor așteaptă întoarcerea fiului, neînchizând niciodată poarta, dar și nedezlipindu-și ochii de la ochiul ferestrei pe care l-ar putea zări pe cel risipitor.

Pr. George Cosmin PIȚ

Abecedar al credinţei

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

Recuperarea culturii creştine, a culturii religioase, în genere, poate fi dificilă, problematică, dar poate da o nouă respiraţie Europei. Conjunctural vorbind, recuperarea e cerută de conflictul cu islamul agresiv. Dar, în mod „absolut", ea e cerută de statutul omului, fiinţă definită prin capacitatea de a creşte, de a se depăşi, deschisă spre altul.

Fără o cultură spirituală vie, îndrăzneaţă, creatoare, credinţa însăşi riscă să devină conformistă, lipsită de gust pentru transcendent, fără detentă verticală. Omul riscă să-şi caute sensul într-o lume plată, sub „un cer potrivit cu părerea lui" (Anca Manolescu, „Religia la breaking news", Dilema, nr. 674, p. 11).

De aceea cred că se impune, din ce în ce mai acut, necesitatea catehizării la nivel parohial care să ţină seama, în primul rând, de calitatea întâlnirii cu celălalt. Ne-am obişnuit cu formele „clasice" de învăţare, dar pierdem din vedere necesitatea dialogului personal. Nu ne mai interesează cine este persoana din faţa noastră, ce capacitate de înţelegere şi asimilare are. De multe ori ne e suficient că ne-am „făcut treaba", am „predat" ce ne-am propus, dar nu ne mai interesează dacă noţiunile sunt asimilate. Ne trezim într-un viciu de interes în care lucrurile sunt „politically correct", şi atât.

Încercăm, fiecare, să trăim într-un „cer potrivit cu părerea noastră" şi parcă nici o altă părere nu mai primeşte credit în mintea noastră, chiar dacă vine de la o persoană avizată în acel domeniu.

Cât de limpede defineşte Răzvan Codrescu credinţa în cartea sa „O introducere în creştinism": „Credinţa este o forţă interioară de ordin afectiv, capabilă să-l întărească, să-l lumineze şi să-l transfigureze pe om. Dar ea nu este o forţă oarbă, opusă radical raţiunii, cum a fost prezentată uneori (şi mai ales în vremea din urmă). Supraraţionalul nu trebuie confundat cu iraţionalul; el nu este negare a raţiunii, ci depăşire a ei, din punctul în care aceasta nu mai are acces. Şi dreapta credinţă slujeşte înţelegerii şi dreapta înţelegere slujeşte credinţei (credo ut intelligam)".

Tot Răzvan Codrescu găsea două modalităţi prin care credinţa se poate actualiza în om: fie prin „auzire", fie prin „vedere". Avem o credinţă trezită din afară, prin mijlocirea propovăduirii (orale sau scrise), şi o credinţă trezită dinlăuntru, în chip tainic prin experienţă proprie, ducând la clar-vederea interioară a marilor adevăruri.

Una din întrebările fireşti care s-ar naşte în acest context ar fi: în ce măsură se poate produce în sufletul omului trezirea credinţei? Acel „cutremur sacru" de care vorbeşte Rudolf Otto în cartea sa „Sacrul".

Să ne aducem aminte că Apostolii au ieşit în lume, la propovăduire, după ce „s-au îmbrăcat cu putere de Sus" la momentul Cincizecimii, moment în care, prin propovăduirea lor, au crezut în Hristos circa trei mii de bărbaţi. Credinţa cere o raportare vie la Dumnezeu ca interlocutor personal, împlinită prin iubire.

De aceea, ea nu poate fi doar o simplă lucrare ce corespunde unui comportament al sufletului uman, ci depăşeşte un simplu act volitiv, raţional sau sentimental. Chiar şi suma acestora nu poate epuiza actul credinţei, pentru că acest act presupune o trăire a persoanei întregi, o deschidere tot mai adâncă spre harul lui Dumnezeu şi o conlucrare cu Dumnezeu realizată prin curăţirea inimii. Maturizarea ei corespunde unei tot mai intense participări a omului la realitatea dumnezeiască. Şi asta de multe ori îl încurcă pe omul modern, pentru că nu e obişnuit să se implice în experierea acestei realităţi divine.

Parcurgerea drumului se face în mai multe etape (de aceea e nevoie de un „abecedar al credinţei") şi presupune o amplă lucrare de curăţire a omului lăuntric în vederea deschiderii sale tot mai depline către prezenţa lucrătoare a lui Dumnezeu.

Mântuitorul Hristos vine în ajutorul nostru prezentându-ne modele vii, care şi-au asumat credinţa vieţii prin realitatea conştiinţei. Cum poate fi privit altfel chipul vameşului sau cel al fiului risipitor? Amândoi ne fac atenţi la chipul păcătosului conştient de păcatul său. Aceasta, de fapt, îi salvează pentru că deschid poarta „omului lăuntric", „ultima redută" care nu poate fi păcălită de nicio imagine din afară. Este starea de conştiinţă pură care nu mai are nevoie de măşti, este realitatea „chipului evanghelic" pe care îl purtăm de la naştere şi pe care suntem chemaţi să-l descoperim toată viaţa.

Părintele Stăniloae afirmă credinţa, în duhul experienţei spiritualităţii ortodoxe, ca pe o condiţie primordială a purificării omului interior.

Omul trebuie să înveţe să desluşească vocea vieţii, cele ce îl învaţă viaţa: viaţa unui om de alături, viaţa societăţii, viaţa biologică, viaţa omenirii, iar credinciosul trebuie să desluşească vocea lui Dumnezeu Însuşi exprimată în Sfânta Scriptură, vocea care cuprinde mai mult adevăr decât propria conştiinţă.

Mitropolitul Antonie de Suroj ne face atenţi că în acest proces omul are nevoie de mare îndrăzneală, întrucât reprezintă lupta vieţii cu ramolirea, lupta creativităţii cu tot ce omoară creativitatea, lupta conştiinţei cu tot ceea ce încearcă să zidească o fiinţă fără conştiinţă.

Semnalul de alarmă dat de doamna Anca Manolescu (şi nu numai) este cât se poate de firesc într-o lume tot mai încrâncenată şi indiferentă. Dincolo de comoditatea unei credinţe conformiste, recuperarea culturii creştine a devenit prioritate în contextul atâtor deviaţii, atât din interiorul, cât şi din afara Bisericii.

Cultura spirituală vie ar trebui să se dezvolte prin efortul conjugat al credincioşilor/intelectualilor şi al preoţilor/ierarhilor ce înseamnă dialog şi ascultare. Mă tem că fiecare parte îşi asumă doar unul din modurile exprese, rămânând sub „cerul potrivit cu părerea lui".

Să ne rugăm lui Dumnezeu să ne dea puterea de a „deosebi duhurile" şi de a face din dialog ascultare spre Împărăţie.

FAMILIA – dar al lui Dumnezeu

GHERON IOSIF ISIHASTUL – sfaturi pentru tineri

(120 de ani de la naşterea sa – 1897)

Marele Stareţ athonit a purtat corespondenţă nu doar cu monahi şi monahii, ci şi cu mireni, părinţi sau copii. Ţinând cont de specificul vieţii de familie, dar având acelaşi scop ca şi cei ce îmbrăţişaseră vieţuirea monahală, Cuviosul Iosif stăruia asupra importanţei ascultării izvorâte din credinţa în Dumnezeu (a soţului faţă de Dumnezeu, prin duhovnic, a femeii faţă de soţ, şi a copiilor faţă de părinţi), a unui program personal de rugăciune, post şi studiu duhovnicesc în strânsă legătură cu un constant program liturgic (spovedanie şi împărtăşire regulată).

O grijă deosebită o arată tinerilor, întrucât odată cu înaintarea în vârstă *gândurile încep să se schimbe.*

Ideile principale le găsim într-o scrisoare adresată unei tinere, căreia îi scrie: *Să ai frica de Dumnezeu drept podoabă permanentă, iar drept îmbrăcăminte, smerenia. Acoperământ tare, pe Împărăteasa a toate.*

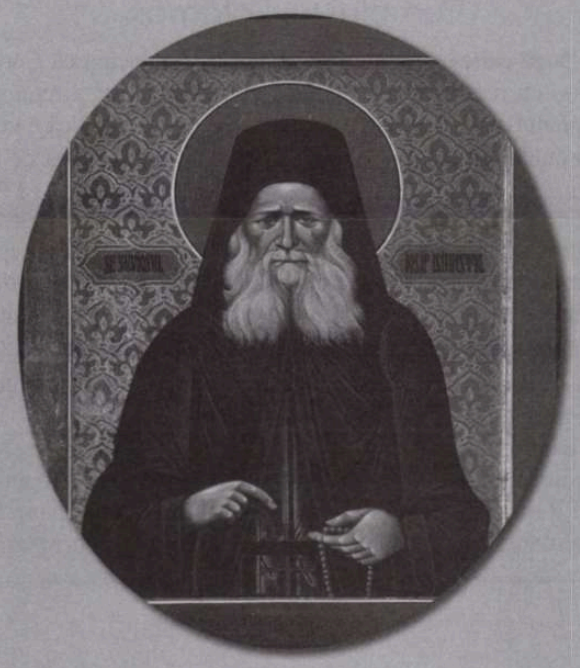

Păzitor şi povăţuitor, pe Îngerul sufletului tău. Miros de aromate, mireasma feciorelnică a sufletului şi trupului tău... .

Citeşte cărţile dumnezeieşti, ca din ele să ţi se lumineze mintea şi sufletul tău să fie povăţuit pe calea duhovnicească. Iar acest studiu dumnezeiesc îţi va deveni zestre cerească şi bogăţie veşnică. Ia aminte să nu faci neascultare de tatăl şi de mama ta. Păzeşte-te de întâlnirile cu oamenii lumeşti, căci a trecut deja vârsta copilărească şi nevinovată. Nu învăţa să spui multe. Mai bine puţine, căci tăcerea este bogăţia sufletului. Dacă vei învăţa să spui multe, şi rugăciunea lui Iisus degrabă o vei pierde, şi sufletul mult ţi-l vei obosi, şi pe mulţi alţii, zăpăcindu-i, îi vei vătăma. Căci din multa vorbire, nu vei scăpa de păcat. Şi mai îngrijeşte-te, fiica mea, să fii întotdeauna cuminte, smerită, ascultătoare, tăcută, răbdătoare, înfrânată, muncitoare, zi şi noapte rugătoare. Gura ta să nu se oprească din rugăciune şi vei vedea cât de mult ţi se va lumina mintea, iar inima ta va izvorî bucurie şi pace.

Pe toate să le faci cu înţelepciune după o sfătuire bună. Să iubeşti spovedania şi adeseori să te împărtăşeşti.

[Cuv. Iosif Isihastul, *Mărturii ale experienţei monahale*, trad. de Ieroschim. Ştefan Nuţescu, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2016, p. 163-164.]

• DICȚIONAR BIBLIC •

Templul din Ierusalim

Lect. Dr.
DANIEL MIHOC

Termenul „templu" provine de la latinescul „templum", care desemna edificiul public rezervat cultului unui zeu (în lumea păgână) sau sanctuarul unic al lui Israel (în iudaism). Din Antichitate și până în zilele noastre istoria a înregistrat numeroase temple celebre, dar niciunul n-a jucat rolul celui din Ierusalim, nici n-a cunoscut slava acestuia. Istoria sa se împletește strâns cu cea a poporului ales și implicit cu cea a iconomiei dumnezeiești de mântuire a lumii.

Numele. Templul era desemnat fie prin substantivul de origine akkadiană *hekal* (palat, construcție impunătoare), fie prin termenul *kodeș* (sanctuar), sau prin expresia *beth Yhwh* (casa lui Iahve). În Septuaginta și în literatura de limbă greacă sunt folosiți doi termeni: *naos* (sanctuar) și *hieron* ([loc] sfânt).

În general, când vorbim despre Templul din Ierusalim ne referim fie la unul dintre cele trei edificii care, succesiv, au îndeplinit rolul de centru a vieții spirituale a poporului ales, fie la semnificațiile teologice comune celor trei. Toate au fost zidite pe același loc, pe Muntele Moria din Ierusalim, și după același plan general. Existența lor se întinde pe o perioadă de aproximativ 1000 de ani, între 960 î.H. (data probabilă a consacrării Templului lui Solomon) și anul 70 d.H. (data distrugerii Templului lui Irod).

Templul lui Solomon

După cartea Cronici, David a vrut să înlocuiască Cortul Sfânt cu o construcție măreață și durabilă, dar a renunțat la planul său atunci când profetul Natan i-a arătat că e voia Domnului ca o astfel de realizare să nu fie realizată de un războinic ca el, ci de fiul său, Solomon (II Regi 7, 5u.; I Par 17, 1-14; 22, 7u.). După I Par. 22-28, David a avut totuși o contribuție importantă la construcția templului. El a conceput planul edificiului, a alocat o sumă impresionantă pentru materiale și lucrători, a pregătit o mare parte dintre materialele de construcție (piatră fasonată, lemn, metale, marmură; I Par. 22, 1-19; 28, 1-29, 9) și, mai ales, a rânduit serviciile liturgice (I Par., cap. 23-26).

După ce a urcat pe tron, Solomon a cerut ajutorul regelui Tirului, Hiram (980-946 î.H.), pentru construirea templului (III Regi 5, 16u.; II Par. 2, 2u.). În schimbul unor cantități însemnate de grâu, untdelemn și vin, Hiram i-a furnizat lui Solomon lemn, aur, dar și meșteri pricepuți. La sfârșitul lucrărilor, Solomon i-a mai dat lui Hiram douăzeci de cetăți din Galileea (III Regi 9, 11). Lucrările de construcție au durat șapte ani, încheindu-se în anul al unsprezecelea al domniei lui Solomon (cca 957 î.H.; III Regi 6, 38).

Arheologii n-au reușit să identifice nimic din Templul lui Solomon, însă impresia pe care a făcut-o contemporanilor și care a rămas în tradiția iudaică ne spune multe despre splendoarea acestui edificiu realizat din piatră fasonată, marmură, lemn nobil și metale prețioase. Fusese proiectat ca parte a unui complex regal care includea și palatul suveranului, un tribunal și un palat pentru una dintre soțiile lui Solomon, fiică a faraonului egiptean (III Regi 7).

Sanctuarul propriu-zis nu era foarte mare. Planul său urma împărțirea Cortului Mărturiei: din pridvor se intra în Sfânta, unde se aflau altarul tămâierii, masa punerii înainte și zece candelabre din aur. Câteva trepte conduceau din Sfânta spre perdeaua care o separa de partea cea mai sacră a sanctuarului, numită Sfânta Sfintelor, unde se păstrau Chivotul Legământului, care adăpostea Tablele Legii (III Regi 8, 9). În Sfânta Sfintelor nu aveau acces preoții, ci numai arhiereul, și acesta numai o dată pe an, în Ziua Ispășirii (Yom Kippur).

Jertfele se aduceau în curtea Templului, pe altarul de bronz situat chiar în fața intrării în sanctuar. În partea sudică a altarului se găsea un bazin imens din bronz, destinat spălărilor rituale. Acest bazin avea diametrul de zece coți și era sprijinit pe doisprezece tauri de bronz, dispuși în patru grupe de câte trei (III Regi 7, 23-26).

În ziua consacrării, un nor strălucitor – simbol al prezenței Domnului – a umplut Templul (III Regi 8, 10-11). Slujba a fost condusă chiar de Solomon, care a binecuvântat poporul în două rânduri (8, 14.55-61) și a rostit rugăciunea de consacrare, în care găsim un interesant accent universalist, sanctuarul lui Israel fiind destinat și păgânilor. Dumnezeul lui Israel este rugat să-i asculte și pe păgânii care se vor ruga acolo, astfel încât aceștia să-L cunoască și, prin mărturia lor, toate popoarele să aibă parte de acest dar (8, 41-43).

De-a lungul istoriei sale de aproape patru veacuri Templul lui Solomon a fost iubit, dar și contestat (ca unic loc potrivit pentru cultul adevăratului Dumnezeu, după

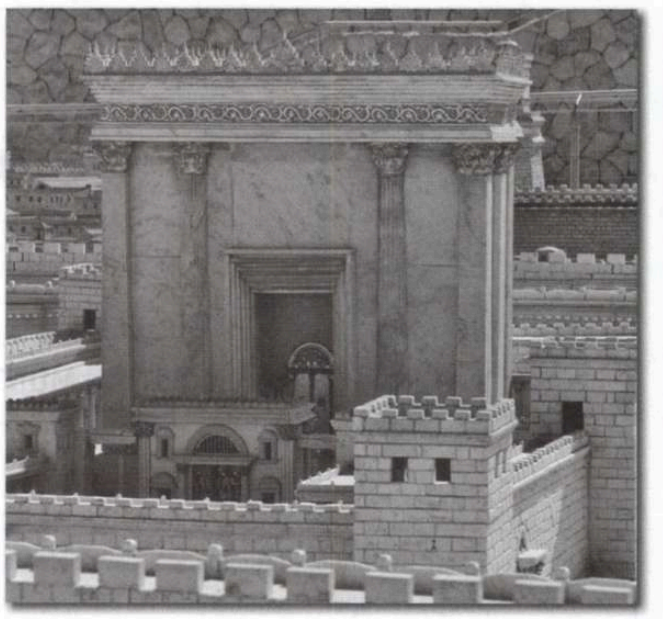

apariția Regatului de Nord, sub Ieroboam); a fost îngrijit de regi evlavioși, dar a trecut și prin evenimente nefericite. Au fost momente când a cunoscut idolatria (IV Regi 16, 10-18; 21, 4-9; Iez. 8, 3-18). De câteva ori a fost jefuit de regi străini (III Regi 14, 25-26; IV Regi 12, 18; 14, 14; 18, 15-16). Când Ierusalimul a căzut sub babilonieni, în anul 586 î.H., Nabucodonosor a jefuit templul, apoi a ordonat distrugerea lui. Toate odoarele sanctuarului au fost luate în Babilon (IV Regi 25, 8-9, 13-17). Aceeași soartă au avut-o cei mai mulți dintre locuitorii țării (IV Regi 25, 11-12).

Templul lui Zorobabel

După căderea Babilonului sub perși, noul suveran, Cirus cel Mare (576-530 î.H.), a permis întoarcerea evreilor exilați în țara lor. Mai mult, el a aprobat și a susținut rezidirea Templului, hotărând ca toate obiectele de cult jefuite de Nabucodonosor să înzestreze noul lăcaș (Ezdra 6, 3-5). Prin strădaniile arhiereului Iosua și ale guvernatorului Zorobabel, lucrările de construcție au început în anul 538 î.H., dar consacrarea sanctuarului a avut loc douăzeci și doi de ani mai târziu, în anul 516 î.H., la 70 de ani după distrugerea celui dintâi.

Profeții Agheu și Zaharia au jucat un rol important în ridicarea acestui templu, mobilizând poporul în jurul celor doi conducători spre restaurarea cultului adevăratului Dumnezeu. Deși constructorii n-au avut mijloacele pentru a-i da strălucirea celui dintâi, Templul acesta a ocupat un loc special în inimile evreilor, căci el constituia semnul renașterii naționale – după profanarea de către Antioh al IV-lea, și, apoi, curățirea lui prin zelul lui Iuda Macabeul (164 î.H.) – și al rezistenței în fața păgânismului.

Familia? O Taină!

Am dat cu încântare, acum câțiva ani, de un film de animație. Era vorba despre o fetiță dintr-o familie monoparentală, trăindu-și efervescent, în chiar proximitatea mamei sale, lipsa de afecțiune. Filmul se numește *Lilo și Stitch*. Lilo e fetița noastră. Stitch este extraterestrul (periculos) exilat în galaxia noastră, care sub forma părută a unui cățel obișnuit va fi cumpărat de mămică în dar pentru fata ei. De aici începe aventura îmblânzirii lui Stitch de către fetiță, am spune chiar a umanizării lui, pe măsură ce aceasta se va investi cu afecțiune în direcția sa. Filmul cred că poate fi considerat unul despre cum învățăm să fim familie. *Familie este aceea în care nimeni nu rămâne în urmă*. Adică nu se pierde pe drum, nu este abandonat, contează pentru ceilalți.

În fond, într-o familie normală, nimeni nu este chemat să umanizeze extratereștri. Deși, desigur, poate că mai ajungem să ne purtăm unii cu alții ca atare. Iată o privire pe care o putem arunca noi înșine în interiorul familiei noastre: Cine, pe unde se află? Suntem împreună? Trăim familia ca pe acel cadru uman în care fiecare înflorește prin prezența celorlalți, se împlinește, aduce bucurie în jur și prilejuiește propria devenire a celorlalți? Simțim vocația fiecăruia în parte, de soț, soție, părinte, copil, o comuniune de oameni unici și irepetabili (la scala istoriei), rânduiți împreună de Dumnezeu prin Taina iubirii să se ajute reciproc în a fi angajați spre Viu?

Desigur, nimic nu este posibil fără străduință. Pentru un cuplu în Hristos, minunea pleacă de la Cel Care i-a unit: are toată puterea în cer și pe pământ. Inclusiv pentru a interveni hotărâtor, clipă de clipă, odată ce Îi încredințez viața mea în acest chip, pentru ca orientarea ei să fie spre împlinire, spre Viață, spre Adevăr. Am văzut de-a lungul timpului în ce măsură trăim câteodată iminența naufragiului. De parcă Domnul doarme cu noi în corabia cununiei și ne e lene să Îl trezim să ne ajute, să poruncească valurilor și averselor potrivnice să se oprească. Sau ne imaginăm viața de cuplu precum acela care înoată voinicește în pofida valurilor, de parcă doar forțele și competențele noastre naturale ar fi de ajuns pentru o astfel de întreprindere. Or, ea vizează în ultimă instanță dobândirea asemănării noastre cu Dumnezeu, îndumnezeirea omului. Cum să devii dumnezeu prin har, sfânt, doar cu competențele naturale? Cum să ajungi la aceasta dacă nu mergând pe mare, precum Petru, adică lăsându-te purtat de harul Domnului peste acele greutăți care altfel te-ar sfărâma sau te-ar îneca și luând aminte la El, Ținta drumului și nu la uimitoarea rânduială că ajungi să poți ceea ce în mod normal nu poți (și te scufundă să te pierzi cu atenția în acestea)?

Știm de la Hristos că porțile iadului nu vor birui Biserica. Lupta pentru supraviețuire este însă reală, cu răniți și morți (duhovnicește), și se dă nu doar cu Biserica mare, ci și cu Biserica mică, care este orice familie. Satana își freacă mâinile mulțumit când se stinge ceva din dragostea între doi soți sau între părinte și copil. Nu îi dați satisfacție, ca unii care ne-am lepădat de el prin angajamentul botezului, și cu fiecare clipă a vieții noastre, pentru că bucuria de a fi cu Hristos pe calea Vieții este singura alternativă viabilă în fața celui care promite totul și nu oferă nimic, decât stricăciune și dărâmare lăuntrică. Desigur, nu societatea este de vină pentru presiunea pe care o simțim în direcția *the dark size*, pentru că societatea suntem și noi, neatenți la riscuri, necultivați în înțelegerea duhovnicească, cu puținătate liturgică. Când însă simți plinătatea lăuntrică în Hristos și bogăția, unde să mai încapă în preaplinul inimii subcultura întunericului ? Dacă cultivi Lumina în tine, unde să mai se strecoare întunericii?

Acest fapt este valabil pentru viața de familie. Fiecare membru al ei poate cultiva, la măsura înțelegerii și stării lui duhovnicești, Prezența care îi transformă pe toți, întru un împreună tainic, în oameni vii. Pentru soț, soția e prilejuirea dăruirii și a împlinirii prin dăruire, după cum, pentru soție, primirea dăruirii soțului o înflorește lăuntric și o sporește întru seninătatea pe termen lung, către veșnicie, a inimii. Copiii sunt în chip evident o provocare. Un preaplin al prezenței prin care ne vedem propriile neputințe întâi de toate, deși am fi dorit contrariul, adică să ne imite în cele bune, atâtea câte or fi (dacă or fi). Desigur că pentru niște părinți sfinți problema ar fi (întrucâtva) rezolvată, numai că noi nu suntem aceia. Și avem de parcurs drumul nostru de părinți pentru acești copii care ne ajută, da, ne ajută în pofida faptului că am vedea în ei doar vinovăția prostiilor făcute, să ne întâlnim cu noi înșine și să ne supunem transformării spre mai bine.

Familia? O Taină! Ce treabă are ea cu conceptele exclusiviste de contract social, sex, carieră profesională, ambiții de reușită, dreptul de a fi iubit de ceilalți? Toate acestea din urmă sunt fațete răsfrânte prin privirile care unilateralizează și nu văd miezul. A mă dărui, a oferi, a iubi. *Familia este aceea în care nimeni nu rămâne în urmă pe drumul mântuirii!*

Pr. Răzvan IONESCU

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Joi, 2 februarie – a săvârşit Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Miercuri, 8 – joi, 9 februarie – a participat la lucrările Sfântului Sinod.

Vineri, 10 februarie – a săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica „Buna Vestire" – Sibiu.

Duminică, 12 februarie – a săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus.

Sâmbătă, 18 – duminică, 19 februarie – pelerinaj cu Organizaţia Tinerilor din Sibiu la închisoarea Jilava – fortul 13 şi închisoarea Piteşti unde a oficiat Sfânta Liturghie alături de IPS Calinic – Arhiepiscopul Argeşului şi Muscelului.

Marţi, 21 februarie – a oficiat Sfânta Liturghie la capela Liceului Carol – Sibiu.

Duminică, 26 februarie – a slujit în Parohia Scoreiu hirotonind întru diacon pe teologul Ionel Iancu Banciu.

Luni, 27 februarie – a participat la Slujba Canonului cel Mare în Biserica „Buna Vestire" – Sibiu.

Ierod. Nicolae DANCO

FAMILIA UMANĂ,
de la simplitatea personală a relaţiei la complexitatea impersonală a socialului

Protopop
Pr. VASILE GAFTON

Din punctul de vedere al dezvoltării sociale putem spune că trăim într-o societate modernă, însă, ce înseamnă acest lucru pentru noi? Să însemne, cumva, doar a trăi sub presiunea urgenţei, a bunului plac şi a unor moduri dubioase de reprezentare a rostului existenţei umane sau al omului în lume? Unii au reuşit să impună destul de uşor sau încearcă încă să impună variante alternative ale bunurilor şi valorilor noastre tradiţionale, ale aspiraţiilor umane esenţiale şi autentice. Prin aceasta, complexitatea relaţiilor sociale sporeşte necontenit, dar, din păcate, preţul care trebuie plătit este acela că totul tinde să devină impersonal. În această situaţie, variantele alternative ale aspiraţiilor umane se dovedesc a fi, din păcate, golite tocmai de sensul pe care îşi închipuie că îl conţin. Din acest motiv, variantele propuse sau impuse nu numai că nu aduc un aport benefic la un eventual progres în plan uman, dar sunt sortite eşecului din start. Eşuează din lipsa unui suport personal interior, fapt ce creează multe disfuncţionalităţi şi produce, vai!, şi mai multă confuzie şi suferinţă.

Una dintre valorile tradiţionale care exprimă o aspiraţie esenţială a persoanei umane care se doreşte împlinită, autentică, este familia. Chiar dacă n-a fost încă în totalitate înlocuită cu surogatele de proastă calitate ale societăţii moderne, şi ea se află astăzi sub tirul intens şi nemilos al „înnoitorilor". Care ar fi soluţia optimă de salvare a familiei de acest tăvălug al impersonalului relaţional? Întemeierea de relaţii personale mai intense. Nu doar posibil, ci şi determinant din acest punct de vedere este faptul că persoana se defineşte prin statutul ei social. Dar, ceea ce este interesant în privinţa dezvoltării relaţiilor sociale este legat de unele afirmaţii făcute în deceniile trecute de un sociolog german, Niklas Luhmann. Acesta afirma că „elementul personal din relaţiile sociale nu poate fi extins, ci doar intensificat. Cu alte cuvinte, sunt favorizate acele relaţii sociale în care devin importante mai multe calităţi individuale, unice ale persoanei sau, în definitiv, toate calităţile unei persoane individuale" [Niklas Luhmann, „Iubirea ca pasiune. Despre codificarea intimităţii", trad. din limba germană: Andrei Anastasescu, Ed. Tact, Cluj-Napoca, 2015, p. 11-13].

Recurgând la fundamentele tradiţionale ale familiei, ne regăsim aşezaţi dinaintea perspectivei interioare a credinţei. A credinţei ca element/calitate unic(ă) a persoanei, care contribuie în mod esenţial la structurarea unor relaţii personale reale, autentice între bărbat şi femeie, între om şi oameni, dar, mai ales, între om şi Dumnezeu. În varianta biblică, existenţa umană apare pe fondul lumii create de Dumnezeu în varianta ei dual㠄 îmbinând în mod armonios masculinul cu femininul. Cartea Facerii este categorică în privinţa faptului că om înseamnă, în egală măsură, bărbat şi femeie. Atunci când evocă momentul creării omului, Sfânta Scriptură spune: „Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie" (Fac. 1, 27). Această notă esenţială referitoare la existenţa umană ca familie primordială alcătuită din bărbat şi femeie trimite la ţinta sau la scopul care trebuie atins de om, ţel care are o relevanţă covârşitoare asupra sensului vieţii sale. Este o problemă la care ne-am referit destul de des şi ne vom mai referi, datorită faptului că este o problemă actuală, ba chiar una acută.

Mai mult decât atât, modul în care relatează Sfânta Scriptură momentul împlinirii făpturii umane este relevant pentru problematica familiei din punctul de vedere al accepţiunii de dar al lui Dumnezeu. Dumnezeu este Cel care imprimă sens vieţii umane *ab initio*, dând lui Adam posibilitatea de a se gândi la Dumnezeu ori de câte ori priveşte spre cea pe care El i-a dăruit-o spre ajutor pe potrivă. Sfânta Scriptură spune: „Iar coasta luată din Adam a făcut-o Domnul Dumnezeu femeie şi a adus-o la Adam" (Fac. 2, 22). Iar Adam, credincios Celui care l-a creat, se recunoaşte în ea.

Istoricul religiilor, Mircea Eliade, vorbeşte foarte mult în scrierile sale despre o nostalgie a paradisului, nostalgie care este un dat structural al fiinţei umane. În această nostalgie a originilor trebuie să includem şi nevoia omului de sens. Sensul este o necesitate a apartenenţei omului la credinţă ca relaţie cu Creatorul. Este o dimensiune a vieţii în care este prezent în mod permanent Dumnezeu. Atât de pregnant este resimţită de om această necesitate a unui sens, încât el caută în permanenţă să investească toate lucrurile din jurul său cu sacralitate. Ori, sacralitatea nu îşi poate avea originea decât în Izvorul vieţii, Care este Dumnezeu. De ce face omul acest lucru? Pentru a avea sentimentul că tot ceea ce face şi existenţa sa privită în ansamblu nu piere în zadar, nu dispare, ci, prin raportare la Dumnezeu, este cu un anumit rost.

Dar, dacă din această acţiune general umană de învestire cu sacralitate a elementelor lumii care îl înconjoară lipseşte credinţa, apar, din păcate – aşa cum putem observa la tot pasul –, şi multe lucruri fără rost. De ce? Deoarece capacitatea omului de a-L recunoaşte pe Dumnezeu în lume s-a tocit considerabil, omul fiind dispus să ia tot mai mult propriile iluzii şi proiecţii drept realităţi sau moduri în care Dumnezeu Se manifestă. Însă, ceea ce trebuie reţinut în mod obligatoriu este tocmai faptul că, doar în măsura în care reuşim să-L recunoaştem pe Dumnezeu şi/sau să recunoaştem modul în care Dumnezeu lucrează în lume, viaţa noastră are un sens. Din acest motiv, sensul vieţii umane nu este nicidecum străin de sacru, ba, dimpotrivă, îl implică la modul organic. Absenţa referirii permanente la Dumnezeu Cel Adevărat goleşte acţiunile umane şi viaţa umană însăşi de orice rost.

Existenţa umană în forma sa dual㠄 bărbat şi femeie, aşa cum i-a făcut Dumnezeu – este cea care dă sens vieţii omului în lume. De ce? Pentru că, aşa cum afirmam anterior, familia apare în această formă esenţială de existenţă ca rezultat al acţiunii directe a lui Dumnezeu, care o dăruieşte pe Eva lui Adam, iar Adam se recunoaşte în ea. Dar, se poate recunoaşte în ea întrucât şi el este creat de Dumnezeu. De altfel, familia presupune o relaţie personală între un bărbat şi o femeie, relaţie care, bazându-se pe această diferenţă simplă şi personalizantă între masculin şi feminin, are ca Model relaţionarea Persoanelor Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, într-un mediu propriu, care este Iubirea.

Într-o abordare cu profunzime mistică a relaţiilor dintre Dumnezeu Creatorul şi fiinţa umană, Dumnezeu apare ca Principiu Creator personal masculin, iar Creaţia, şi, implicit, firea omenească, se constituie ca partener feminin de relaţie cu Dumnezeu. Aceasta, întrucât, „dincolo de orice dualitate, Dumnezeu Cel Unul nu se revelează ca „bărbat", ca arhetip al masculinului, decât în relaţia sa cu Creaţia, care este în întregime feminină" [Annick de Souzenelle, „Femininul fiinţei. Pentru a sfârşi cu coasta lui Adam", trad. de Pr. Prof. Gheorghe Popa, Ed. Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2013, p. 10]. În ceea ce priveşte omul, situându-ne în aceeaşi perspectivă mistică, vom spune că „fiecare persoană umană, unică în ipostasul său de icoană a Treimii dumnezeieşti, cuprinde umanitatea întreagă" [*Ibidem,* p. 237]. Aşa încât, raportul dintre Dumnezeu şi Creaţie se regăseşte şi în relaţia dintre om şi omenire. Cu alte cuvinte, omul se recunoaşte pe sine în raport cu Dumnezeu şi cu ceilalţi oameni.

Astfel, recunoaşterea este ceva esenţial, ca şi credinţa. Este acel *ceva* care înseamnă afirmarea Creatorului sau, mai precis, afirmarea prezenţei iubirii personale a Creatorului în opera Sa. O viaţă privată de acest *ceva* esenţial, o viaţă căreia îi lipseşte acest *ceva* esenţial nu poate avea sens. Pentru că închis între limitele unei astfel de vieţi, omul nu Îl mai (poate) recunoaşte pe Dumnezeu şi nu se mai poate recunoaşte nici pe sine însuşi.

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

IPS Laurenţiu a participat la deschiderea programului „Bicentenar Brukenthal 2017”

Ceremonia prin care s-au deschis manifestările „Bicentenar Brukenthal 2017” a avut loc sâmbătă, 25 februarie, chiar în ziua când s-au împlinit 200 de ani de la inaugurarea muzeului. Mesajul Patriarhului României a fost transmis de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului.

Salonul de Muzică al Palatului Brukenthal a fost locul unde a avut loc ceremonia de inaugurare a manifestărilor din acest an prin care se aniversează cele două secole de existenţă a celui mai mare muzeu din sud-estul Europei. Timp de 10 luni Muzeul Naţional „Brukenthal” găzduieşte

„O casă a cărţii şi a artelor”

Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a fost transmis de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului. Ierarhul a transmis şi mesajul personal de felicitare către conducerea muzeului şi i-a asigurat pe toţi reprezentanţii de colaborarea Mitropoliei Ardealului în proiectele culturale şi artistice din Sibiu. Cuvântul Patriarhului României a fost intitulat „O casă a cărţii şi a artelor – Muzeul «Brukenthal»”.

expoziţii inedite, evenimente culturale, simpozioane şi alte manifestări prin care se evocă personalitatea baronului Samuel von Brukenthal şi sunt prezentate publicului exponate din patrimoniul unic al instituţiei.

La ceremonie au participat numeroşi oaspeţi şi reprezentanţi ai autorităţilor locale şi ai instituţiilor din Sibiu. Evenimentul s-a bucurat de prezenţa preşedintelui României, Klaus Werner Johannis, care a oferit Muzeului „Brukenthal” Ordinul „Meritul Cultural” în grad de comandor, categoria E-patrimoniu cultural naţional, şi a felicitat conducerea şi personalul instituţiei la acest moment aniversar.

„*Puţine instituţii se pot mândri cu vârsta şi prestigiul Muzeului Naţional «Brukenthal». El este de două secole purtătorul unei excepţionale misiuni de responsabilitate socială, egalată doar de importanţa tezaurului său istoric şi artistic. Colecţiile sale, biblioteca, expoziţiile permanente şi temporare sunt dovada rodului bogat al cunoaşterii umane, atunci când este fructificată prin educaţie şi amplificată de dialogul inter-cultural*”, a subliniat preşedintele României în mesajul de felicitare.

Ministrul culturii, Ionuţ Vulpescu, a subliniat în mesajul său unicitatea acestui muzeu şi rolul acestuia în păstrarea şi promovarea patrimoniului cultural transilvănean.

„*Muzeul «Brukenthal» a fost decenii întregi unicul muzeu de artă din spaţiul românesc. Contribuţia sa la dezvoltarea gustului artistic în Transilvania şi dincolo de Carpaţi, după cum prevedea întemeietorul său, a fost inestimabilă*”, a spus ministrul Ionuţ Vulpescu.

„*Din interiorul acestor preocupări pentru salvarea, păstrarea, conservarea, restaurarea, valorificarea şi promovarea patrimoniului nostru cultural-naţional, bisericesc şi laic, apreciem şi preţuim în mod deosebit eforturile tuturor celor care, în cadrul Muzeului «Brukenthal», vreme de două secole, au desfăşurat o activitate pe cât de necesară, pe atât de valoroasă. Felicităm conducerea Muzeului «Brukenthal» din Sibiu, pe toţi ostenitorii şi susţinătorii acesteia, împărtăşindu-le totdeauna binecuvântarea şi aprecierea noastră pentru străduinţa de a pune în valoare şi a face atractive pentru noi generaţii aceste nepreţuite comori spirituale şi culturale*”, a transmis Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.

Mesaje de felicitare au fost transmise şi de preşedintele Consiliului Judeţean Sibiu, Daniela Cîmpean, care a oferit conducerii muzeului o plachetă comemorativă, primarul Sibiului, Astrid Fodor, curatorul Bisericii Evanghelice C.A. din România, prof. Friedrich Philippi, ambasadorul Marelui Ducat de Luxemburg în România, Christian Biever, nunţiul apostolic în România, mons. Miguel Maury Buendia şi vicepreşedintele Academiei Române, Victor Spinei.

Oaspeţii au avut posibilitatea să viziteze, apoi, noile spaţii expoziţionale pregătite pentru această aniversare, iar duminică, 26 februarie, publicul sibian a avut acces gratuit în muzeu.

Dr. Ştefan MĂRCULEŢ

Muzeului Naţional Brukenthal, instituţie culturală emblematică

MESAJUL ÎNALTPREASFINŢITULUI PĂRINTE LAURENŢIU, ARHIEPISCOPUL SIBIULUI ŞI MITROPOLITUL ARDEALULUI,
CU PRILEJUL ANIVERSĂRII A 200 DE ANI DE LA DESCHIDEREA MUZEULUI BRUKENTHAL DIN SIBIU

Aniversăm, cu multă bucurie, împlinirea a 200 de ani de existenţă a Muzeului Naţional „Brukenthal”, *instituţie culturală emblematică* pentru oraşul nostru, dar şi pentru întreaga noastră ţară, fiind vizitat anual de sute de mii de turişti.

Muzeele sunt instituţiile publice care aduc în atenţia contemporaneităţii pagini de istorie, de civilizaţie, de religie, de cultură, de literatură şi de artă, toate la un loc însumând, ca într-o chintesenţă, *cultura* şi *civilizaţia* unei societăţi. Rostul unui muzeu, aşadar, în viaţa socială este unul covârşitor ca importanţă, indicând în profunzime *identitatea culturală, religioasă, naţională* sau *lingvistică* a unui popor.

Mai mult, instituţia muzeală reprezintă una dintre valoroasele ***surse de educaţie*** din toate timpurile, pentru oamenii de toate vârstele, dar mai ales pentru tânăra generaţie. Pe lângă bogăţia de cunoştinţe grupate într-un sistem organizat pe care le transmite, vizitarea unui muzeu dezvoltă latura spirituală a omului, dragostea pentru frumos, sensibilitatea, imaginaţia, spiritul de observaţie, capacitatea de gândire, antrenând şi cultivând toate *facultăţile sufleteşti*.

Aniversarea a două secole de existenţă a Muzeului „Brukenthal” din Sibiu constituie un moment de satisfacţie şi aleasă bucurie, care ne responsabilizează şi ne oferă fericitul prilej de a redescoperi preocuparea şi orientarea noastră comună, spre ceea ce ar trebui să fie prioritatea esenţială a oricărei societăţi, care doreşte progresul spiritual, cultural şi material al poporului, şi anume, ***educaţia***.

Educaţia reprezintă forma cea mai înaltă în lucrarea de modelare şi formare a caracterului şi personalităţii copiilor şi tinerilor. În această lume secularizată şi individualistă în care trăim, în care valorile spirituale şi culturale autentice sunt marginalizate sau chiar disprețuite, tinerii sunt cei care au datoria şi responsabilitatea de a duce mai departe identitatea noastră de *credinţă, cultură, limbă şi neam*. De aceea, cu toţii deopotrivă, Şcoală, Biserică, Instituţii Cultural-Educaţionale de orice fel, avem această responsabilitate comună: ***de a păstra, cultiva şi promova valorile spiritual-culturale ale patrimoniului naţional, ale edificării educaţionale a generaţiilor prezente şi viitoare***.

La acest ceas aniversar, felicităm cu multă gratitudine pe toţi organizatorii serbării de acum, pe domnul *prof. univ. dr. Sabin Luca*, directorul Muzeului Brukenthal, precum şi pe toţi angajaţii şi ostenitorii acestei instituţii de prestigiu internaţional. Cinstim, de asemenea, memoria şi numele tuturor acelora care au activat, de-a lungul celor 200 de ani, cu dăruire şi înţelepciune, pentru ca Muzeul „Brukenthal” din Sibiu să dobândească faima şi strălucirea de acum.

Preamilostivul Dumnezeu să ocrotească ţara noastră, poporul şi Biserica şi să ne ajute tuturor să transmitem, mai departe, generaţiilor viitoare tezaurul nepreţuit al culturii şi spiritualităţii, primite ca moştenire de la străbuni.

Urăm instituţiei sărbătorite să dăinuiască: Întru mulţi şi binecuvântaţi ani!.

Mitropolitul Laurenţiu

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie online:*** Vicenţiu-Dragoş Băşa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 164 • nr. 13-14

1 aprilie 2017

«IISUS HRISTOS, VIATA ŞI LUMINA LUMII»

Pastorală la Învierea Domnului – 2017

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

„Cât este de sfântă, cu adevărat, şi întru totul prăznuită această noapte de mântuire şi strălucită..., în care Lumina cea fără de ani din mormânt cu trupul tuturor a strălucit” (Stihira a 7-a din Canonul Învierii).

An de an, noaptea de Paşti ne aduce lumină şi bucurie sfântă în viaţa noastră. Pentru această *noapte de taină*, *„Praznic al Praznicelor şi Sărbătoare a Sărbătorilor”*, ne-am pregătit sufleteşte de-a lungul Postului Mare, hrănindu-ne cu lumina rugăciunii, a nevoinţelor şi a Sfintelor Taine, pentru ca, înveşmântaţi în *„haina de nuntă”*, să intrăm întru *bucuria* Domnului nostru.

Astăzi, cu toţii devenim *„purtători de lumină”* şi cu sufletele luminate suntem chemaţi să intrăm şi să cinăm împreună cu Hristos cel Înviat la Sfânta Liturghie – ospăţul ceresc al bucuriei nesfârşite a biruinţei Lui asupra morţii veşnice.

Învierea Domnului Hristos ne arată, tuturor, rostul dumnezeiesc al vieţii noastre. Oricâte suferinţe am avea, oricâte încercări ar veni peste noi, oricât de mult am fi copleşiţi de necazuri, ziua de Paşti rămâne, pentru noi, *lumină*, *speranţă* şi *mângâiere* de la Hristos cel Înviat, dăruind un sens mântuitor tuturor încercărilor vieţii noastre. Atmosfera aceasta plină de *pace* şi de *fericire* a acestei nopţi sfinte defineşte existenţa noastră de creştini. Astăzi, *lumina* pe care o purtăm în suflete şi *bucuria* acestui praznic strălucesc pe feţele noastre, iar *mulţimea de făclii luminoase* care înconjoară bisericile noastre umplu lumea întreagă de *bucurie* şi de *încredere* în ajutorul Celui care a pătimit, a murit şi a înviat pentru noi. Cu *smerenie* şi cu *credinţă* am venit, asemenea femeilor mironosiţe la mormânt, ca să primim în inimile şi în vieţile noastre *darul Luminii cereşti*, pe Iisus Hristos cel Răstignit şi Înviat, şi astfel, prin iubirea Lui mântuitoare, să ne putem ierta unii pe alţii, să refacem comuniunea cu Dumnezeu şi cu semenii noştri.

(continuare în p. 2)

† IRINEU,
Arhiepiscopul
Alba Iuliei

PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2017

Iubiţi fii duhovniceşti,
Hristos a înviat!

Ca Dumnezeu adevărat, Mântuitorul nostru Iisus Hristos are, de la crearea lumii, o demnitate împărătească. El este Stăpân până la marginile pământului, împărţind darurile Sale tuturor neamurilor (cf. Ps. 2, 6; Ier. 27, 5; Zah. 9, 9). Această demnitate împărătească a primit-o şi ca Om adevărat, exercitându-Şi puterea prin suportarea suferinţelor şi prin săvârşirea minunilor, iar după moarte, prin Coborârea la iad şi prin Învierea Sa, sfărâmând stăpânirea răului. La sfârşit, va veni în mare strălucire la Judecata de obşte, când va împărţi dreptatea (cf. II Cor. 5, 10).

Este o imensă mângâiere pentru noi să ştim că Eternul Răscumpărător e înălţat în slava Împărăţiei cereşti, unde Jertfa Sa ispăşitoare are o veşnică putere să curăţească pe cei ce cred (cf. Evr. 1, 3; 10, 12). El Se află acum şi cu trupul unde Se află cu dumnezeirea, pe tronul dumnezeiesc, pe treapta supremei autorităţi. Cu adevărat, Mielul înjunghiat împărăţeşte (cf. Apoc. 5, 12), având primul loc în conducerea lumii spre îndumnezeire şi în lucrarea de aducere a ei la unirea deplină cu Dumnezeu Tatăl, Creatorul şi Atotţiitorul.

Drept-măritori creştini,

Când Sfântul Apostol Ioan a fost exilat în Insula Patmos, între anii 94-95, aflat în stare de extaz, a văzut cerul deschis, iar pe Dumnezeu şezând pe tronul Său. El a fost încredinţat că oricât de grele sunt pentru creştini încercările aici jos, acolo sus, pe tron, stă „Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor” (I Tim. 6, 15), Care ţine toate sub control. În cartea Apocalipsei, în capitolul patru, ucenicul iubirii ni-L prezintă pe Iisus Hristos aşezat pe tronul Său. Într-adevăr, El „are stăpânire asupra morţii şi asupra vieţii, că stăpâneşte pe cele de sus şi pe cele de jos”, după cum zice Sfântul Ioan Gură de Aur.

Şezând pe tronul suprem al slavei Sale, Hristos împărăţeşte cu putere multă. Dacă răsfoim paginile Sfintei Scripturi, vom observa că, atunci când văzătorii de Dumnezeu erau în necaz, au văzut un tron. Astfel profetul Iezechiel, în exil, a văzut un tron (cf. Iez. 10, 1), profetul Daniel, observând „urâciunea pustiirii”, a văzut un tron (cf. Dan. 7, 9), apostolul Ioan, exilatul din Patmos, a văzut un tron (cf. Apoc. 4, 2), iar în toată bezna timpului lor, martirii creştinătăţii, prin „cerul deschis” (Fapte 7, 56), au văzut un tron. Aceste viziuni ne dovedesc faptul că cele create aparţin lui Dumnezeu-Tatăl şi lui Dumnezeu-Fiul, „Împăratul lumii întregi, Care are stăpânire peste toate”, cum Îl numeşte Sfântul Grigorie de Nyssa.

(continuare în p. 6)

† SOFRONIE,
Episcopul
Oradiei

SCRISOARE PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI

Preacuvioşi şi preacucernici părinţi,
preacuvioase maici şi iubiţi fii
şi fiice duhovniceşti,

Ceea ce ne uneşte pe toţi, în Duhul Sfânt, în aceste zile sfinte de sărbătoare, în chip vădit, dar şi în celelalte zile ale vieţii noastre pământeşti trecătoare, mai mult sau mai puţin evident, dar sigur şi fără nicio îndoială, este sfânta şi dreapta noastră credinţă, încălzită de focul dragostei duhovniceşti, în Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Înomenit şi în Sfânta Sa Înviere din morţi, nădejdea şi începutul propriei noastre învieri, chezăşia mântuirii pe care o aşteptăm şi o râvnim cu toţii, după inspiratul cuvânt al corifeului apostolilor, Sfântul Petru, Apostolul Domnului: *„Pe El, fără să-L fi văzut, Îl iubiţi; întru El, deşi acum nu-L vedeţi, voi credeţi şi vă bucuraţi cu bucurie negrăită şi preamărită, dobândind răsplata credinţei voastre, mântuirea sufletelor”* (I Petru 1, 8).

Unitatea noastră dreaptă în credinţă se împlineşte prin lucrarea Duhului Sfânt, Care ne ţine pe toţi în comuniunea dragostei, în Sfânta Biserică, Trupul tainic al Domnului, întru Care am fost şi noi încorporaţi, prin Sfântul Botez, devenind celule, părticele vii ale aceluiaşi Organism viu, ce Îl are Cap pe Însuşi Domnul şi Mântuitorul, după plastica expresie a Apostolului neamurilor, Sfântul Pavel: *„iar voi sunteţi trupul lui Hristos şi mădulare (fiecare) în parte”* (I Corinteni 12, 27). Iar această unitate sfântă în Hristos, prin lucrarea Duhului lui Dumnezeu, suntem datori să o păzim şi să o apărăm, dar şi să o mărturisim înaintea lumii, mai ales către cei îndoielnici şi nestatornici, către cei ce nu cred sau încă nu au primit Cuvântul lui Dumnezeu, împlinind noi, astfel, rugăciunea cea mare a Domnului, rostită mai înainte de Pătimirile Sale mântuitoare: *„ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis”* (Ioan 17, 21).

Şi cum, oare, am putea să întoarcem spatele chemării şi rugăciunii sfinte a Domnului, când El, Păstorul şi Mielul, ne numeşte pe noi, toţi discipolii Săi, din toate timpurile şi din

(continuare în p. 3)

«IISUS HRISTOS, VIATA ȘI LUMINA LUMII»

(urmare din p. 1)

Această realitate tainică a darului ceresc o trăim fiecare dintre noi încă de la începutul Slujbei de Înviere, când suntem chemaţi cu îndemnul: *Veniţi de luaţi lumină!* să ne aprindem lumânarea şi candela credinţei din *sfânta lumină* de pe mormântul Domnului, de la Ierusalim, şi să primim vestea cea bună a Învierii, proclamată prin Sfânta Evanghelie a Paştilor, pentru a deveni cu toţii vestitori ai bucuriei Învierii, cântând imnul biruinţei creştine: *„Hristos a înviat din morţi cu moartea pe moarte călcând, şi celor din morminte viaţă dăruindu-le”.*

În acest miez de noapte bisericile noastre sunt pline de lumină. Cântările de la strană ne îndeamnă să ne împărtăşim din această lumină a praznicului, *„curăţindu-ne simţirile, pentru a vedea pe Hristos strălucind din mormânt cu neapropiată lumină a Învierii”.* Astăzi, când *„toate s-au umplut de lumină, şi cerul, şi pământul, şi cele dedesubt”*, toţi am devenit *„purtători de lumină”* şi, ca nişte *„făclii de Dumnezeu luminate”*, suntem chemaţi să primim Lumina lui Hristos, preaslăvind Paştile Sale cele veşnice.

Din Lumina Învierii se aprinde şi lumina sufletelor noastre. Astăzi vedem cu ochii cei tainici ai inimii că *Dumnezeu este Lumină*, iar în această lumină tainică sunt cuprinse toate frumuseţile darurilor cereşti împărtăşite nouă: *bunătatea, iertarea, iubirea milostivă, părinteasca purtare de grijă*. Astăzi cunoaştem că păcatul şi lucrările celui rău ne-au despărţit şi ne-au înstrăinat de lumina cea neapropiată a vieţii Preasfintei Treimi.

Astăzi ne bucurăm cu adevărat că în acest întuneric al egoismului şi al morţii în care zăceam cu toţii a strălucit Lumina dumnezeiască prin Trupul răstignit şi înviat al Mântuitorului şi ne-a izbăvit pe noi de robia morţii şi a diavolului. Nu doar Pătimirile şi Moartea Lui pentru noi ne copleşesc, ci, mai ales, faptul că, înviind El şi înălţându-Se la Cer, de-a dreapta Tatălui, rămâne împreună cu noi, în Taina Bisericii, până la sfârşitul veacurilor, prin Sfântul Duh, Care vine la noi ca Lumină plină de viaţă cerească, ca să ne ridice şi pe noi la viaţa Lui, în Împărăţia Lui.

Iubiţi credincioşi,

Lumina Învierii este însăşi viaţa şi iubirea lui Dumnezeu împărtăşită nouă, oamenilor, care ni se arată ca lumină pentru a o vedea, pentru a o cunoaşte şi a o înţelege ca fiind Izvorul a multe şi nesfârşite daruri cereşti. Dragostea nemărginită a Ziditorului vrea să cuprindă şi sufletele noastre prin *frumuseţea Feţei Lui pline de Lumină.*

Chipul plin de slavă al Mântuitorului, văzut de Sfinţii Apostoli pe Muntele Tabor, apoi de sfintele femei mironosiţe, după Înviere, ne vorbeşte despre dragostea vie şi personală a lui Dumnezeu pentru noi, despre o iubire care a venit la noi ca Lumină pentru a umple de sens viaţa noastră.

Astăzi înţelegem şi simţim cu toţii, mai mult ca oricând, că iubirea lui Dumnezeu este Lumina care ne dă putere să ne ridicăm din întunericul egoismului patimilor pentru a simţi dragostea Lui jertfelnică. Ştim acum că, doar umblând „întru Lumina Lui, vom vedea lumină” (Ps. 35, 9), şi, dacă vom merge *„în Lumina Feţei Lui”* (Ps. 88, 16), această Lumină a Învierii va deveni şi pentru noi izvor de har şi de sfinţenie.

În această zi a Învierii toţi purtăm veşminte albe, luminoase şi cântăm cu bucurie cântarea baptismală: *„Câţi în Hristos v-aţi botezat în Hristos v-aţi şi îmbrăcat”,* mărturisind tuturor că Lumina Învierii ni se face *veşmânt de har*, care învăluie fiinţa noastră şi ne arată ca fii ai Tatălui Ceresc. Lumina Învierii este însăşi frumuseţea Feţei lui Hristos, dăruită nouă ca bogăţie nesfârşită de daruri dumnezeieşti, fiind chemaţi, încă din această lume, să pregustăm frumuseţea şi slava cea netrecătoare a veşniciei Împărăţiei lui Dumnezeu.

Iubiţi fii duhovniceşti,

Dacă în lumea noastră pământească nimic nu poate exista fără lumină, prin care totul poate fi văzut şi perceput, tot aşa şi pentru noi, oamenii, care suntem fiinţe spirituale, fără Lumina Învierii, viaţa noastră rămâne în umbra morţii. Lumina Învierii ne străluceşte nouă prin *Trupul lui Hristos*, în *Sfânta Euharistie*, şi prin *Faţa Lui preacurată*, pe care o vedem în sfintele icoane, în care se cuprind concentrat toate cuvintele Sale, întreaga Sa iubire mântuitoare pentru noi. Această frumuseţe a pătruns prin harul Sfântului Duh în sufletele noastre prin *Taina Botezului*, făcându-ne pe toţi *icoane vii* ale lui Hristos.

Lumina Învierii, care sălăşluieşte tainic în sufletele noastre, o înnoim mereu prin împărtăşirea cu Sfintele Taine, prin nevoinţele duhovniceşti, prin dobândirea virtuţilor, pentru a deveni mădulare vii şi martori ai Învierii Sale.

Lumina Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, ca dar al iubirii dumnezeieşti mântuitoare pentru noi, constituie mereu şansa unui *nou început*, precum şi singura noastră nădejde în vremurile tulburi pe care le trăim. Aşa cum, în această noapte a nădejdii şi a bucuriei, ne-am aprins făcliile unii de la alţii, iar lumina noastră a preschimbat noaptea în zi, tot astfel să ne deschidem inimile întreolaltă, să ne acordăm *iertare* şi *încredere*, să refacem între noi comuniunea sufletească, întru care străluceşte asemănarea noastră cu Dumnezeu. Să nu ne mai lăsăm cuprinşi de judecăţi şi vorbe deşarte, de invidii, de duşmănii şi de alte răutăţi, care sapă prăpăstii adânci în inimile noastre, dar şi între noi, despărţindu-ne pe unii de alţii. Lumina harului mântuitor, care se revarsă astăzi peste întreaga făptură din izvorul iubirii nesfârşite a lui Dumnezeu faţă de noi, să cuprindă sufletele noastre, să le înnoiască; să vindece în adâncurile noastre rănile păcatelor, indiferenţa şi uitarea; să ne ridice vieţile spre Domnul cel Înviat. Lumina Lui să devină măsura gândurilor, a cuvintelor şi a faptelor noastre.

Astfel, luminaţi de harul Învierii, vom înţelege că viaţa noastră este darul lui Dumnezeu şi o vom trăi ca o *cale* către Împărăţia Lui cea veşnică. Viaţa noastră, a creştinilor, trebuie să fie o *cale a luminii*, o cale spre care priveşte pururea Faţa Domnului. Să nu uităm să căutăm, prin iubire milostivă, *„Faţa lui Hristos cel Înviat”* în cel de lângă noi. Căci fiecare semen este o *icoană* a lui Dumnezeu întoarsă spre noi, care ne cheamă la bunătate, la blândeţe, la răbdare, la facere de bine.

În bucuria noastră de acum, să nu uităm de cei aflaţi în suferinţe, în necazuri, de cei îndoliaţi, de cei bolnavi din spitale sau de la casele lor, de cei singuri, de copiii orfani sau părăsiţi, de cei săraci, dar şi de toţi cei care sunt împietriţi de necredinţă. Tuturor acestora, harul Învierii Domnului să le fie sprijin şi întărire, vindecare şi mângâiere, lumină şi mântuire.

Iubiţi credincioşi,

Aceasta este ziua Învierii Domnului, ziua cea neînserată, *„pe care a făcut-o Domnul ca să ne bucurăm şi să ne veselim în ea”*. Cu toţii suntem astăzi în *Ierusalimul ceresc*, peste care *slava Domnului a răsărit*. Cu toţii săltăm şi ne bucurăm sufleteşte, căci întru Lumina Feţei Domnului nădăjduim că vom vedea Lumina vieţii veşnice.

Hristos cel Înviat este cu noi toţi! Pentru aceasta, vă adresăm tuturor îndemnul Sfântului Apostol Pavel, care să ne însoţească mereu:

„Privegheaţi! Staţi tari în credinţă! Îmbărbătaţi-vă! Întăriţi-vă! Toate ale voastre în dragoste să se facă!” (I Cor. 16, 13).

SCRISOARE PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI

(urmare din p. 1)

toate locurile, *„lumina lumii”*: *„voi sunteți lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă”* (Matei 5, 14). Mai mult, suntem trimiși să răspândim lumina credinței, prin fapte concrete, mărturisitoare ale dragostei creștinești: *„așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”* (Matei 5, 16). Pentru că așa se cuvine să se comporte ucenicii Domnului în lume, ca adevărați aleși ai Săi, una fiind și împreună lucrând pentru mântuire, în rugăciune și fapte bune neîncetat sârguindu-se, aducând neobosit mărturia comuniunii și a dragostei înaintea lumii întregi, pentru ca lumea să creadă și, astfel, să se întoarcă din căile pierzării la Dumnezeu, *„Care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”* (I Timotei 2, 4). Din păcate, nu toți aleg întoarcerea la Dumnezeu, ci preferă întunericul.

Înțelegem, așadar, că Domnul păcii și al iubirii dorește unitatea oamenilor, iar nu dezbinarea, separarea. Nu Dumnezeu ridică ziduri, bariere, frontiere între oameni, ci patimile și interesele egoiste, ideologiile străine de Împărăția cerurilor, incapacitatea de a înțelege că omul este mai mult decât trupul și lumea, mai mult decât universul material. Nu Dumnezeu pune pietre de hotar între oameni. El înlătură pietrele, bornele, hotarele ce-i împiedică pe oameni să se vadă, să se apropie, să se cunoască, să intre în dialog. Oare nu a trimis El pe Îngerul Său de lumină, din cer la mormântul Domnului, ca să prăvălească piatra de la ușa mormântului (Matei 28, 2), pentru ca *„Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov și Salomeea”* (Marcu 16, 1), venind cu miresme să ungă trupul Domnului și întrebându-se *„cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului?”* (Marcu 16, 3), pentru a putea intra în mormânt, să găsească *„piatra răsturnată de pe mormânt”* (Luca 24, 2)? Iar piatra *„era foarte mare”* (Marcu 16, 4); iar, dacă *„s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului, coborând din cer și venind, a prăvălit piatra și ședea deasupra ei”* (Matei 28, 2); și dacă femeile purtătoare de miruri, mânecând, sârguind *„foarte de dimineață”* (Luca 24, 1), *„când se lumina de ziua întâi a săptămânii”* (Matei 28, 1), *„pe când răsărea soarele”* (Marcu 16, 2), au dorit *„să vadă mormântul”* (Matei 28, 1), prin voia lui Dumnezeu, împlinită prin trimisul Său, Îngerul alb, femeile intrând în mormântul deschis de înger, *„nu au găsit trupul Domnului Iisus”* (Luca 24, 3). Așa au aflat, de la înger, că Mântuitorul a înviat.

Iubit cler și popor al lui Dumnezeu,

Așa dorește Dumnezeu ca oamenii să trăiască întreolaltă, în unitate, iar nu în dezbinare, care vine de la diavolul, al cărui nume înseamnă dezbinătorul. Cu atât mai importantă este unitatea noastră, iubiți drept-măritori creștini, adevărată comoară de mult preț, duhovnicească, pe care avem datoria sfântă de a o apăra, tocmai pentru ca mesajul nostru creștin, de dragoste și unitate, să nu fie umbrit de porniri egoiste, de impulsuri centrifuge, de mișcări necontrolate și păgubitoare, izvorâte din incapacitatea de înțelegere și, nu de puține ori, din rea-voință, dar și, vai, răzbunare, și frustrări de tot felul. Totuși, despre acestea, ca niște înțelepțiți de Duhul lui Dumnezeu, am avut știință, Marele Pavel prevenindu-ne, prin intermediul corintenilor, care odinioară treceau și ei prin ispite, *„că trebuie să fie între voi și eresuri, ca să se învedereze între voi cei încercați”* (I Corinteni 11, 19). De aceea îngăduie pronia lui Dumnezeu să trecem și prin încercări, pentru ca, prin răbdare, să dobândim și pe cei care *„au râvnă pentru Dumnezeu, dar sunt fără cunoștință”* (Romani 10, 2), astfel că pe *„toate le răbdăm ca să nu punem piedică Evangheliei lui Hristos”* (I Corinteni 9, 12). Ce altceva am putea face, când și Marele Petru ne povățuiește întocmai: *„de veți și pătimi pentru dreptate, fericiți veți fi. Iar de frica lor să nu vă temeți, nici să vă tulburați, ci pe Domnul, pe Hristos, să-L sfințiți în inimile voastre și să fiți gata întotdeauna să răspundeți oricui vă cere socoteală despre nădejdea voastră, dar cu blândețe și cu frică, având cuget curat, ca, tocmai în ceea ce sunteți clevetiți, să iasă de rușine cei ce grăiesc de rău purtarea voastră cea bună întru Hristos”* (I Petru 3, 14-16).

Datori suntem să priveghem și să ne rugăm pentru unitatea noastră în Sfânta Ortodoxie și pentru solidaritatea creștină curată și dezinteresată, strângând rândurile, pentru a putea rezista ispitelor și încercărilor de tot felul, cu care se confruntă lumea noastră, societatea în care trăim și noi, și în fața căreia se cade a da bună mărturie, cu grijă și cu pricepere, întrucât timpurile de acum se aseamănă cu cele în care Sfântul Apostol Pavel le scria efesenilor: *„luați seama cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt. Drept aceea, nu fiți fără de minte, ci înțelegeți care este voia Domnului”* (Efeseni 5, 15-17). Pentru aceasta avem nevoie să cerem de la *„Dumnezeul răbdării și al mângâierii”* să ne dăruiască darul de *„a gândi la fel unii pentru alții, după Iisus Hristos, pentru ca toți laolaltă și cu o singură gură”* să ne învrednicim a-L preamări *„pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos”* (Romani 15, 5-6), în unitate înțelegând desăvârșit care este voia sfântă a lui Dumnezeu în împrejurările concrete ale vieții și, mai cu seamă, la vreme de încercare. De altfel, suferințele sunt inevitabile pentru următorii lui Hristos, dar și răsplata este pe măsură: *„Iubiților, nu vă mirați de focul aprins între voi spre ispitire, ca și cum vi s-ar întâmpla ceva străin, ci, întrucât sunteți părtași la suferințele lui Hristos, bucurați-vă, pentru ca și la arătarea slavei Lui să vă bucurați cu bucurie mare”* (I Petru 4, 12-13).

Într-adevăr, unitatea este un dar dumnezeiesc de căpătâi, iar nouă, creștinilor, ne revine responsabilitatea, înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, de a păzi, de a păstra, de a apăra unitatea neamului omenesc, devotându-ne păzirii, păstrării și apărării unității Bisericii, aluatul cel bun al umanității chemate la răscumpărare, turma cea mică și prigonită a lui Hristos, Împăratul și Domnul. Mică, dar glorioasă, acum în primejdii și prigoană, dar în Ziua Domnului, în slavă și cinste: *„Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă Împărăția”* (Luca 12, 32). Și va veni și Ziua aceea Mare, când toți cei aleși ai lui Hristos se vor bucura, la sfârșitul tuturor chinurilor și al îndelungatei lor răbdări: *„ci în acele zile, după necazul acela, soarele se va întuneca și luna nu-și va mai da lumina ei. Și stelele vor cădea din cer și puterile care sunt în ceruri se vor clătina. Atunci vor vedea pe Fiul Omului venind pe nori, cu putere multă și cu slavă. Și atunci El va trimite pe îngeri și va aduna pe aleșii Săi din cele patru vânturi, de la marginea pământului până la marginea cerului”* (Marcu 13, 24-27). Până ce se vor întâmpla toate cele prorocite de Domnul, El, Cel răstignit pentru noi oamenii și a noastră mântuire, Cel înviat a treia zi din morți, Cel ce S-a jertfit pe Sine pentru noi, El, Cel fără de păcat, născut din veci din Tatăl, fără de maică, după firea dumnezeiască, iar la plinirea vremii din Fecioara Născătoare de Dumnezeu, fără de tată, după firea omenească, El, Păstorul și Mielul, *„aducând o singură jertfă pentru păcate, a șezut în vecii vecilor de-a dreapta lui Dumnezeu și așteaptă până ce vrăjmașii Lui vor fi puși așternut picioarelor Lui. Căci, printr-o singură jertfă adusă, a adus la veșnică desăvârșire pe cei ce se sfințesc”* (Evrei 10, 12-14).

Preaiubiți frați și surori în Hristos Domnul,

Așa au viețuit în lume și s-au luptat în războiul cel nevăzut și toți părinții, și frații noștri, maicile și surorile noastre dinainte de noi, care odihnesc aici și pretutindeni, în așteptarea învierii celor adormiți, în nădejdea propriei lor învieri și a întregului neam adormit. Și ei, cei de mai înainte, și noi, cei de astăzi, precum și cei care vor mai veni după noi, atât cât va mai ține Dumnezeu lumea, suntem cu toții *„semințe aleasă, preoție împărătească, neam sfânt”*, noi suntem poporul *„agonisit de Dumnezeu”* pentru a vesti *„în lume bunătățile Celui ce ne-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată”*, cei ce odinioară nu eram popor, iar acum suntem *„poporul lui Dumnezeu”*, cei ce odinioară n-aveam parte de milă, iar acum suntem miluiți (I Petru 2, 9-10), fiecare dintre noi, fiind cucerit de Hristos pentru Împărăția cerurilor, și fiecare creștin, aflând mărgăritarul *„de mult preț, s-a dus, a vândut toate câte avea și l-a cumpărat”* (Matei 13, 46). Dar comoara ascunsă în inimile noastre așteaptă multă responsabilitate din parte-ne, pofitiți de Apostolul neamurilor, la fel cum altădată le scria celor din Corint: *„curățiți aluatul cel vechi, ca să fiți frământătură nouă, precum și sunteți fără aluat; căci Paștile nostru, Hristos, S-a jertfit pentru noi. De aceea să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al vicleșugului, ci cu azimele curăției și ale adevărului”* (I Corinteni 5, 7-8). Așa și noi să ne aducem aminte mereu de cuvintele sfinte ale Cuvântului veșnic al Tatălui, Paștile nostru, Hristos Iisus Domnul, Care le atrăgea atenția învățăceilor Săi, și prin ei și nouă, celor de acum, *„că cei ce se socotesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpânesc. Dar între voi nu trebuie să fie așa, ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru; și care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă. Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți”* (Marcu 10, 42-45).

Responsabilitate uriașă ne incumbă celor ce ne numim cu numele lui Hristos Mântuitorul, pentru păzirea unității Bisericii și a bunei rânduieli moștenite de la înaintașii noștri în credință, *„pentru că Dumnezeu nu este al neorânduielii, ci al păcii”* (I Corinteni 14, 33). O luptă spirituală pe care să o purtăm cu curaj duhovnicesc, fără teamă, știut fiind că *„în iubire nu este frică, ci iubirea desăvârșită alungă frica, pentru că frica are cu sine pedeapsa, iar cel ce se teme nu este desăvârșit în iubire”* (I Ioan 4, 18). Și cum am putea să ne temem, când *„Dumnezeu Și-a ales pe cele nebune ale lumii ca să rușineze pe cei înțelepți; Dumnezeu Și-a ales pe cele slabe ale lumii ca să le rușineze pe cele tari; Dumnezeu Și-a ales pe cele de neam de jos ale lumii, pe cele nebăgate în seamă, pe cele ce nu sunt, ca să nimicească pe cele ce sunt, ca nici un trup să nu se laude înaintea lui Dumnezeu”* (I Corinteni 1, 27-29). Deoarece noi, creștinii, suntem socotiți nebuni de lumea care nu crede, slabi și prigoniți de cei ce se cred tari și cu drept de viață și de moarte asupra aproapelui, de neam de jos, nebăgați în seamă, marginalizați, izgoniți din cetate la periferia lumii, stigmatizați de puternicii lumii păcatului, care ne-ar vrea nimiciți cu totul de pe fața pământului, altul este planul lui Dumnezeu pentru noi, cei *„cumpărați cu preț”* (I Corinteni 6, 20), și încă ce preț! Scump Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, vărsat pe Crucea de pe Golgota, spre iertarea păcatelor noastre.

Și pentru că și noi, păstorii de suflete, avem o și mai mare datorie de a veghea și a priveghea la păstrarea unității Bisericii, vă îndemnăm să nu vă tulburați și să nu vă întristați, ci să *„stați tari în credință”*, noi fiind *„împreună-lucrători ai bucuriei voastre”* (II Corinteni 1, 24), urmând îndemnului Sfântului Apostol Pavel către fiul său duhovnicesc și ucenicul lui iubit, Timotei: *„luptă-te lupta cea bună a credinței, cucerește viața veșnică la care ai fost chemat și pentru care ai dat bună mărturie înaintea multor martori”* (I Timotei 6, 12). Să ne rugăm, așadar, pentru pace și unitate, în Biserică și în lume, neuitând că Dumnezeu nu ridică ziduri, nici bariere, nici obstacole, între oameni, ci ne cheamă pe toți la bună înțelegere și înțeleaptă împreună-viețuire. Să nu uităm cuvântul Păstorului și Mielului, Arhiereul veșnic Hristos, Mirele Bisericii și Învățătorul nostru: *„am și alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie să le aduc, și vor auzi glasul Meu, și va fi o turmă și un păstor”* (Ioan 10, 16). Să nu ridicăm noi obstacole și ziduri între noi, bariere și frontiere, ci să rămânem credincioși civilizației căreia îi aparținem: a păcii și a dialogului, iar nu a confruntărilor și urii, într-un gând fiind cu laureatul Premiului Nobel pentru Pace din anul 1952, pastorul Albert Schweitzer, teolog, muzician, filosof și medic: *„În epoca noastră, în care violența, sub masca minciunii, ocupă, mai amenințătoare ca niciodată, tronul lumii, nu rămân mai puțin convins că adevărul, iubirea, spiritul pacifist, blândețea, bunătatea sunt puteri superioare oricărei puteri. Lor le va aparține lumea...”* (Albert Schweitzer, *Souvenirs de mon enfance*, Paris, Albin Michel, 2015, 140 p., p. 130-131.) Nu sunt acestea – adevărul, iubirea, spiritul pacifist, blândețea, bunătatea – valorile Evangheliei, emblema creștinilor, semnele noastre de identificare în orizontul nevăzut, în lumina bunătății lui Dumnezeu? Căruia Îi aparține și ultimul cuvânt. A Lui este lumea și biruința. A Domnului Hristos, biruitorul morții. Hristos Invincibilul!

PRAZNICUL ÎNVIERII – MARTORI ŞI MĂRTURISITORI

† ANDREI, Episcopul Covasnei şi Harghitei

Domnul nostru Iisus Hristos a propovăduit, timp de trei ani şi jumătate, cuvântul Evangheliei Sale, săvârşind multe fapte şi minuni, care au uimit pe cei care l-au văzut şi l-au auzit. Mulţi dintre cei care l-au auzit doreau să-L urmeze, simţind o deosebită plăcere în a-L asculta. Între cei care L-au ascultat şi s-au bucurat de minunile pe care le-a săvârşit au fost şi cei cărora Domnul Iisus le-a făcut mult bine. I-a tămăduit de boli, le-a redat vederea şi a izgonit duhurile necurate din cei îndrăciţi. Toate minunile le-a săvârşit Fiul lui Dumnezeu din dragoste faţă de oameni.

Cei asupra cărora Mântuitorul Iisus Hristos S-a milostivit s-au bucurat nespus de mult, au fost plini de mulţumire, nu le-a mai trebuit nimic pe pământ, au stat alături de El şi l-au urmat în permanenţă. Din Sfintele Evanghelii aflăm că au fost puţini aceia care au plecat de lângă El după ce s-au vindecat. Au mers la casele lor numai aceia cărora Iisus Hristos le-a spus: „Întoarce-te la casa ta şi spune cât bine ţi-a făcut ţie Dumnezeu" (Luca 8, 39).

Numărul celor care doreau să fie în permanenţă cu Mântuitorul Hristos a fost foarte mare. Ca martori ai unor momente trăite în preajma lui Hristos, mărturiseau ceea ce au auzit cu urechile lor şi ceea ce au văzut cu ochii lor. Sfintele Evanghelii vorbesc numai despre o parte din minunile pe care le-a săvârşit Domnul Hristos. Este important ca cineva să poată prezenta în scris ceea ce a spus şi a săvârşit El. În acest sens, Sfântul Ioan Evanghelistul ne precizează: „Dacă s-ar fi scris toate câte a făcut şi învăţat Iisus Hristos, nici în lumea aceasta n-ar încăpea cărţile care s-ar fi scris" (Ioan 21, 25).

Iubiţi fraţi şi surori în Domnul,

Pentru că suntem în Noaptea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, se cuvine să cugetăm acum la o persoană care L-a urmat pe El tot timpul şi căreia i s-a arătat după Înviere. Este vorba despre Maria din Magdala, galileeancă de neam.

Despre această femeie mironosiţă, Sfântul Ioan Evanghelistul ne spune că a fost îndrăcită şi că Domnul Hristos scosese din ea şapte diavoli. Înţelegem că ea a fost rău chinuită. Nici unul dintre noi, slujitori şi credincioşi, nu putem înţelege suferinţa mare prin care trece o persoană stăpânită de diavolul.

Dacă încercăm să înţelegem binele pe care Domnul Hristos l-a făcut Mariei Magdalena, putem să deducem bucuria ei imensă când a primit tămăduirea. Cuvintele ei de mulţumire erau neputincioase. Minunea aceasta şi cuvântul Evangheliei au determinat-o să fie în permanenţă în apropierea Mântuitorului Iisus Hristos. A rămas îndurerată la prinderea, pătimirea şi răstignirea Mântuitorului, împreună cu Fecioara Maria şi cu Sfântul Ioan Evanghelistul. Aceştia L-au plâns, aceştia au suferit, dar tot aceştia s-au bucurat după aceea văzându-L înviat din morţi.

Prima persoană care s-a bucurat să-l vadă pe Hristos înviat a fost Maria Magdalena. Sfântul Ioan Evanghelistul ne relatează dialogul dintre îngeri şi Maria Magdalena: „Femeie de ce plângi? Ea le-a zis: Pentru că L-au luat pe Domnul şi nu ştiu unde L-au pus" (Ioan 20, 13).

Ceilalţi trei Sfinţi Evanghelişti o menţionează în primul rând pe Maria Magdalena alături de alte femei care purtau de grijă să procure miresme şi să meargă cu ele la mormânt. Ele au pregătit miresme ca să ungă, conform tradiţiei, trupul lui Iisus cel aşezat în mormânt. Trăiau în acelaşi timp sentimentele de nelinişte şi frământare, grija şi frica au pus stăpânire pe sufletele lor mult îndurerate. Îşi făceau probleme şi se întrebau cine le va prăvăli piatra de la gura mormântului. Curajoasă, Maria merge înaintea femeilor mironosiţe la locul de îngropare; dorea să fie acolo, mai aproape de Hristos.

În timp ce ele mergeau spre mormânt, a avut loc Învierea, iar oamenii au simţit cu toţi cutremurul. Soldaţii în timpul acestui cutremur au căzut cu toţii cu feţele la pământ, iar un înger s-a coborât din cer şi a dat la o parte piatra care era la uşa mormântului. Unii dintre păzitorii Sfântului Mormânt au mers la arhierei, anunţându-i despre toate aceste lucruri minunate (Matei 28, 1-11).

Maria Magdalena, care a ajuns prima la mormânt, a văzut piatra răsturnată, n-a mai aşteptat pe celelalte mironosiţe, a mers să spună în primul rând Sfinţilor Apostoli cele întâmplate. A alergat şi i-a găsit pe Petru şi pe Ioan.

Suferinţa din inima ei crescuse, era convinsă că cineva

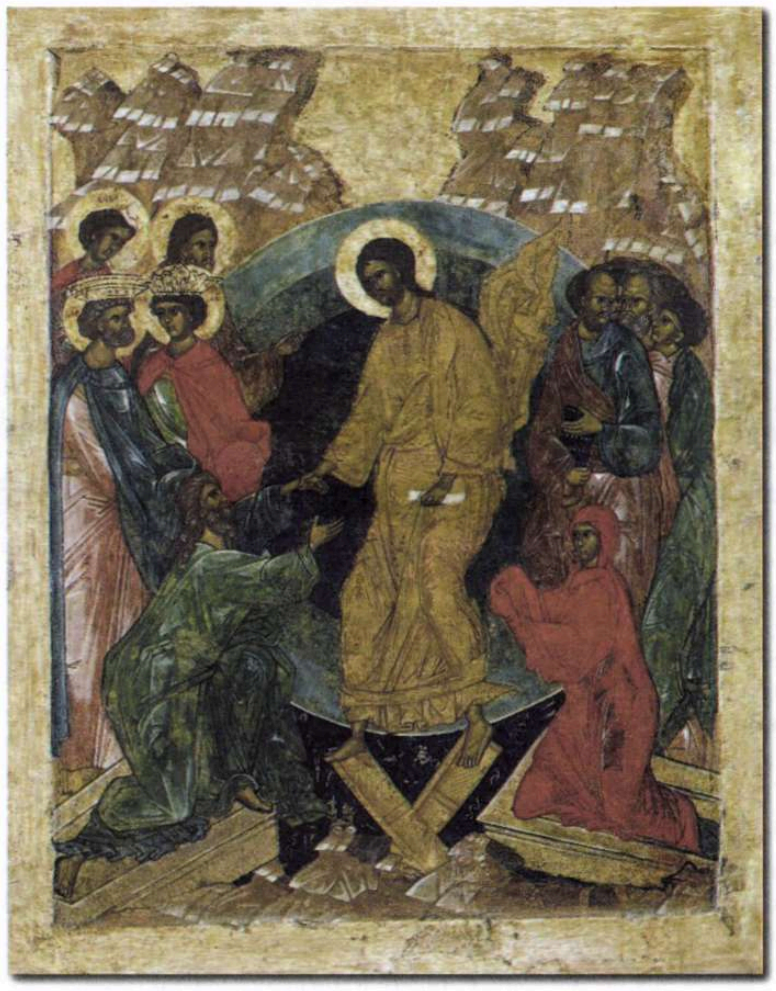

a profanat mormântul şi l-a luat pe binefăcătorul ei, Iisus Hristos. Împreună cu cei doi Apostoli, Petru şi Ioan, se îndreaptă spre mormânt. Este evident că aceştia au putut alerga mai repede decât ea. Primul care a ajuns a fost Sfântul Evanghelist Ioan, care a văzut piatra răsturnată de la uşa mormântului, dar nu a intrat – fricosul! A venit şi Sfântul Apostol Petru şi el a intrat în mormânt (Ioan 20, 6). Ajunsese şi Maria Magdalena.

Sfinţii Apostoli au văzut cele întâmplate, însă înmărmuriţi, au plecat pentru că nu înţelegeau Scriptura, „că Iisus trebuia să învieze din morţi" (Ioan 20, 9). Chiar dacă Învăţătorul le vorbise despre Învierea Fiului Omului ei nu au înţeles nimic din aceasta, căci cuvântul acesta era ascuns pentru ei. Aşadar, speriaţi, Apostolii pleacă.

Maria Magdalena nu mai avea unde să meargă. Stătea acolo cu inima sfâşiată de durere, istovită de puteri, şi plângea privind mormântul gol. I s-au arătat doi îngeri care au întrebat-o: „Femeie de ce plângi? Iar ea răspunde: Au luat pe Domnul şi nu ştiu unde L-au pus" (Ioan 20, 13). Fără ca ea să observe, în locul celor doi îngeri apare Domnul Iisus Hristos. Este prima arătare a Sa după Înviere. El i se arată acestei femei din care scosese şapte diavoli şi începe să-i vorbească. Ea a considerat că vorbeşte cu un grădinar, cu un om pământean. Probabil din cauza ochilor împăienjeniţi de lacrimi, datorită oboselii şi stării sufleteşti, nu-l recunoaşte pe Învăţătorul. Cum am putea noi să descriem şi să prezentăm starea ei sufletească? Pe de o parte, să vadă în faţa ei îngeri, să dialogheze cu ei, iar pe de alta, să nu-i dispară starea aceea de durere. Când constată că are în faţa ei un pământean, devine mai lucidă, şi cuvintele ei se transformă în rugăminte: „Doamne, dacă Tu L-ai dus de aici, spune-mi unde l-ai pus, iar eu Îl voi lua" (Ioan 20, 15). Atunci Domnul Iisus o strigă pe nume: „Maria!" (Ioan 20, 16), şi de data aceasta urechile unui trup istovit şi ale unei inimi sfâşiate recunosc vocea lui Iisus.

Vedeţi, fraţilor şi surorilor?

Ce rol mare are comunicarea. Maria Magdalena Îl recunoaşte într-o clipă, I se închină, şi chiar mai mult, I se adresează cu cuvântul *„Rabuni!"*, cuvânt care denotă o apropiere.

În momentele acelea, cuprinsă de bucurie, ea se apropie de Iisus, Îi cade în genunchi şi doreşte să-i cuprindă picioarele, însă Domnul o opreşte spunându-i: „Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu." (Ioan 20, 17)

O bucurie imensă i-a cuprins inima Mariei din Magdala, nu mai putea nici să vorbească. Domnul Iisus îi încredinţează misiunea să binevestească ucenicilor: „Mergi la fraţii mei şi spune-le: Mă voi sui la Tatăl Meu şi la Tatăl vostru, la Dumnezeul meu şi la Dumnezeul vostru" (Ioan 20, 17). Având în vedere zelul misionar cu care Maria Magdalena l-a mărturisit până la sfârşitul vieţii pe Hristos cel Înviat a treia zi din morţi, Biserica Ortodoxă a numit-o întocmai cu Apostolii.

Iubiţii mei fraţi şi surori întru Domnul,

Se cuvine ca şi noi, fiii Bisericii Ortodoxe Române, să trăim cât de intens bucuria Învierii, aşa cum a trăit-o Maria Magdalena, pe care o prăznuim la data de 22 iulie. Cu toţii suntem îndatoraţi, tineri şi vârstnici, să devenim mărturisitori ai Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, să mărturisim dumnezeirea Lui, că El a fost fără de păcat. Nimeni să nu săvârşească glume sau să ia în râs cele sfinte. Învăţătura Bisericii noastre ne spune: „Să nu iei numele Domnului, Dumnezeului tău, în deşert, că nu va lăsa Domnul nepedepsit pe cel ce ia în deşert numele Lui" (Ieşire 20 ,7).

Nimeni dintre noi să nu se ruşineze a-L mărturisi pe Hristos, căci El ne-a spus: „Oricine se va ruşina de Mine în acest neam de oameni păcătos şi desfrânat şi eu mă voi ruşina de El înaintea Tatălui Meu" (Matei 10, 33).

Fiecare credincios care a participat la Sfânta Liturghie să mărturisească cele auzite şi să spună tuturor celor din casă că *Hristos a înviat!*

Nimeni să nu deznădăjduiască, aşa cum nici femeile mironosiţe nu au deznădăjduit, pentru că spusele lor despre Înviere li s-au părut oamenilor ca o aiureală, o minciună. Entuziasmul Mariei din Magdala să fie şi entuziasmul nostru. Nu putem să-L mărturisim pe Hristos cel Înviat dacă nu-L urmăm aşa cum L-a urmat ea. Să avem grijă permanentă de a ne ruga Lui, să-L preamărim prin faptele noastre de dragoste frăţească, românească şi ortodoxă, având în inimi pe toţi fraţii noştri creaţi de Dumnezeu pe faţa pământului, îngăduindu-ne unii pe alţii şi sfătuindu-ne cu înţelepciune la săvârşirea faptelor bune. Să împlinim testamentul Sfântului Andrei, Mitropolitul Ardealului: „Fiţi pe pace, aveţi-vă bine şi nu vă sfădiţi!".

Aşa vom fi făcători de pace, devenind *fii ai lui Dumnezeu* (Matei 8, 9), rugându-ne şi cultivând pacea între noi, între popoare, şi pacea cu Dumnezeu Atoatecreatorul.

Închei aceste gânduri dorindu-vă ca bucuriile să sporească în sufletele fiecăruia dintre frăţiile voastre, acum şi în vecii vecilor. Amin.

FERICIREA DE A TE ȘTI „CANDIDAT" LA ÎNVIERE

– de la izgonirea lui Adam din Rai la izgonirea lui Dumnezeu de pe Pământ

† GURIE,
Episcopul
Devei şi
Hunedoarei

Iubiți credincioși,

După șapte săptămâni de post, de pregătire, de înnoire lăuntrică, am ajuns în măreața zi a Învierii. Astăzi s-a reparat greșeala lui Adam, astăzi s-au anulat efectele păcatului său, astăzi ființa noastră se regenerează. Întreaga creație se umple de entuziasm și de dinamism.

De marile sărbători, noi ne urăm unii altora: *Sărbători fericite!* Și – cu adevărat – ele devin astfel, dacă Dumnezeu este prezent în inima noastră; devin zile de pace, de bucurie, de liniște, de odihnă, de prosperitate, de savurare a bucuriei de a trăi, atât cât este posibil oamenilor pe pământ. Sărbătorile constelează calendarul anual și sunt așteptate cu drag de către fiecare dintre noi; de sărbători, putem fi mai fericiți mai mult decât oricând.

Dar, de când ne știm noi, fiecare în parte, **am fost fericiți pe deplin, vreodată, total, complet?** Dar dacă nu am gustat niciodată fericirea deplină, totală și definitivă, de unde știm că ea există? Ei bine, ea este impregnată în inconștientul colectiv și individual de Însuși Dumnezeu, este cimentată în adâncurile ființei noastre de Creatorul Care ne-a creat pentru fericire. Doar că, prin Adam, noi, omenirea întreagă, am preferat să facem un mare ocol până să ajungem unde ne-a destinat Creatorul; iar ocolul acesta se numește experiența răului și a suferinței.

Praznicul de astăzi ne invită la o călătorie în trecut, în timpuri imemoriale, la o panoramă de excepție: la Adam cel din Rai, **când omul era fericit fără să știe aceasta**, fără să-și dea seama de propria fericire. Era o fericire neasumată, primită gratuit, dar pe care el nu prea punea preț (așa cum fac copiii care primesc totul de la părinți fără să știe cu ce trudă se obține tot ceea ce ei primesc, distrugând astfel, cu ușurință, munca părinților). De aceea, ne întrebăm astăzi: **Poate fi fericirea pe deplin fericire, dacă nu e conștientizată?** De asemenea, ne mai întrebăm: Este Pământul de astăzi un spațiu propice pentru a ne construi fericirea? Dacă aici totul este perisabil, finit, vulnerabil, putem fi fericiți pe termen lung? Fericirea de aici nu este, oare, doar una potențială? Sau, pentru a fi fericiți, avem nevoie de o eternitate pe care doar Dumnezeu ne-o poate furniza?

Iubiți frați și surori,

Astăzi, în măreața zi a Învierii, ne întrebăm, retoric, privind la realitățile lumii noastre secularizate: La începutul istoriei, după căderea în păcat, doar Adam a fost izgonit din Rai sau și Dumnezeu a fost izgonit de pe Pământ? Nu cumva atunci a avut loc o mare despărțire, la comanda omului, și lucrurile s-au separat pe termen lung, omul poruncindu-I lui Dumnezeu să plece de pe Pământ, ca el să-și poată construi o lume după bunul plac, o fericire originală, după cum considera el că este mai bine? Așa că **am construit o civilizație din care Dumnezeu este exclus**, ca și cum El ar fi cel mai mare vrăjmaș al omului. În spațiul public, cel mai adesea nu se vrea nici măcar să se pomenească de El, căci provoacă alergie multora (anume acelor creștini doar de formă, exteriori, formali).

Dar cum este o lume construită fără Dumnezeu? Constatăm că este una foarte tristă, decadentă, scurtă, pasageră, meteorică, trecătoare... De aceea, noi, cei care mergem des la Biserică, încercăm să ne construim o lume **„cu" Dumnezeu**, dobândind, prin credință, iubire și revărsându-o către semenii noștri. La întrebarea: „E Pământul din care L-am alungat pe Dumnezeu un paradis, un spațiu propice pentru fericirea individuală?" ar trebui să ne răspundem fiecare în parte, în funcție de constatările făcute personal până acum. Vom vedea, așadar, că am ajuns în situația în care nici măcar nu ne mai este clar ce ne-ar putea face fericiți.

Ce a pus oare Dumnezeu în Raiul din lumea de dincolo, în Paradisul construit pentru noi, ca să ne facă fericiți? Care va fi fost ingredientul principal? La aceste întrebări ne răspund sihaștrii, adică isihaștii: Iubire! Iar Andrei Pleșu completează: „Iubire din belșug, pe orizontală și pe verticală, centrifugal și centripet! În toate direcțiile și din toate părțile, numai iubire, primită și dăruită, revăsată și adunată, fermentată în sine și cheltuită în jur cu mărinimie, din belșug, căci **ea e sursă de fericire pentru fiecare**". Noi devenim fericiți când constatăm că suntem iubiți și când noi înșine avem puterea să iubim! Și ce e iubirea? Har din belșug, dăruire de sine cu nemiluita, energie a bucuriei interioare: „Întinsu-Ți-ai palmele și ai împreunat cele depărtate de demult; iar, cu înfășurarea giulgiului, Mântuitorule, ai dezlegat pe cei legați, fericindu-i!" (fragment din *Slujba Învierii*).

Drept-măritorilor creștini,

Tot astăzi se cuvine să ne întrebăm: De ce Dumnezeu i-a oprit pe Adam și pe Eva să mănânce dintr-un anumit pom? Ce semnifică această interdicție? Nu este ea, oare, ilogică și răutăcioasă? Vom răspunde însă că **Adam avea nevoie de ea ca să se exerseze în libertate**; nu poți defini libertatea (și nici să o exerciți) decât în raport cu niște limite. Cum îmi identific grădina? Printr-o limitare față de a altuia, construind un gard. Libertatea face parte din definiția lui Dumnezeu, iar omul, fiind făcut după chipul Lui, este înzestrat și el cu libertate. Deci **libertatea face parte din definiția omului!**

Ce libertate ar fi avut Adam în Rai, dacă Dumnezeu nu-l lăsa o perioadă într-o părută intimitate? Sau cum ar fi putut el altfel să nu asculte de porunca nemâncării din Pom? Dar Dumnezeu a pus un preț colosal pe libertatea lui Adam, valoarea care îl face egalul lui Dumnezeu; iar Adam, crezând că Dumnezeu este absent, la sugestia diavolului, a căzut, călcând porunca! Atunci s-a produs catastrofa.

De atunci și până astăzi, Dumnezeu nu mai este evident în materie: Îl văd doar cei care trag perdeaua (cortina) grea și groasă a aparenței și privesc dincolo de materie. Ceilalți, care refuză acest efort, nu-L văd pe Dumnezeu, ba chiar proclamă că El nici măcar nu există, că nu există nimeni și nimic mai presus de materie, de timp, de spațiu, de carnal, de propriul „eu". Adam a hotărât pentru noi aceasta și, odată cu el, fiecare dintre noi în parte. Adam este alter-egoul nostru cel mai profund, sinele cel mai adânc, paradigma noastră de acțiune și de reacție.

Fiecare dintre noi suntem un mic Adam, care repetă, pe cont propriu, la mii de ani distanță, experiența căderii, de lepădare de Dumnezeu și apoi de căutare cu nesaț a Lui. Deci, fiecare repetăm căderea lui Adam pe cont propriu! **Aceasta este libertatea: să vrei să ajungi cel ce ai fost destinat să fii.** Adică, fericit! Fără acest exercițiu nu înțelegi ce este libertatea și care este prețul ei. Părintele Alexander Schmemann spunea că lumea iluministă și post-iluministă este o neîncetată cădere a lui Adam și a Evei. Iar Părintele Dumitru Stăniloae spunea, la fel de adânc, că „timpul (și întreaga istorie) este distanța dintre chemarea lui Dumenzeu și decizia omului de a răspunde pozitiv la această chemare". Așadar, definiția lui Dumnezeu și a omului este libertatea și dragostea, în proporție permanent complementară. „Înnoiești pe pământeni, Ziditorule, făcându-Te pământean" (fragment din *Slujba Învierii*).

Iubiți fii întru Hristos,

Se poate genera un dezastru de pe urma unei mâncări greșite? Noi înșine, de-a lungul Postului Mare, am încercat să trăim așa precum trebuia să trăiască Adam în Eden, înainte de păcat: consumând doar fructe și verdețuri. Am evitat orice mâncare ce presupunea vărsarea de sânge. Dumnezeu n-a vrut ca noi să trăim omorând. Doar după cădere lucrurile s-au schimbat. Astăzi avem sute și sute de prescripții religioase; Adam avea doar una singură.

(continuare în p. 6)

FERICIREA DE A TE ȘTI „CANDIDAT" LA ÎNVIERE

– de la izgonirea lui Adam din Rai la izgonirea lui Dumnezeu de pe Pământ

(urmare din p. 5)

În acea poruncă era concentrată întreaga Lege; de aceea, călcarea ei a însemnat călcarea tuturor poruncilor ramificate din aceasta.

Adam a făcut cel dintâi ceea ce facem noi în mod repetat: **a conceput libertatea doar ca pe exercițiu al răzvrătirii, al nesupunerii, al negării lui Dumnezeu ca Entitate Superioară, Care are dreptul să formuleze reguli și are competența să ne călăuzească spre fericire.** Și de câte ori nu vedem astăzi adolescenți în aceeași situație, revoltându-se și spunând unui adult: *Cine ești tu, să îmi spui ce să fac? Cine te crezi, ca să îmi comanzi mie?* Adam nu a dorit să mai fie un Dumnezeu deasupra lui, spre a putea fi el însuși un mic „dumnezeu"; și, izgonindu-L pe Dumnezeu de pe Pământ, s-a făcut pe sine un mic „dumnezeu" aici, în materie. Dar am văzut ce soartă a avut această lume aflată sub conducerea lui Adam cel căzut, auto-proclamat „Dumnezeu" atotștiutor și omnicompetent.

Adam a optat **să ne trăim toată viața în exterioritate față de Dumnezeu**. Am devenit exteriori față de Dumnezeu și față de noi înșine. Doar prin rugăciune ne vom regăsi adâncurile și le vom înțelege: „Când va veni Domnul, va lumina cele ascunse ale întunericului și va vădi cugetările cele din adânc ale inimilor" (I Corinteni 4, 5).

Iubiți fii sufletești,

După cum ați observat, la trei realități face trimitere acest mesaj pastoral cu prilejul Sfintelor Paști: la **libertate**, la **dragoste** și la **fericire**. După fericire fugim din clipa zămislirii și până la mormânt, dar arareori o găsim și o trăim cu adevărat! Ea vine din corecta proporționare a primelor două, se naște dintr-un dozaj inteligent al lor. Cu mintea, cognitiv, știm despre ce este vorba; inima, rațiunea ne dau de înțeles ceva, însă experiența reală, totală și definitivă a ei nu am avut-o.

Dar, dacă nu ar exista, de unde ar ști ființa noastră de ea? Horea Roman Patapievici se întreabă: „Cine a putut pune în noi apetitul de ceva ce nu există? Noi, care suntem un mic calculator înzestrat cu conștiință de sine, nu putem fi programați spre ceva inexistent". Iar învățătura Bisericii este aceea că **fericirea vine în viața noastră când iubim și când constatăm că suntem iubiți.** Doar iubirea ne poate face fericiți. Iar Praznicul Învierii este momentul unui nou început în viața noastră, de regenerare a iubirii în familie, la locul de muncă, în societate.

„O, minune nouă! O, bunătate și iubire! O, nespusă răbdare! Că de bunăvoie se pecetluiește, sub pământ, Cel Ce locuiește în înălțime și este hulit Dumnezeu ca un înșelător. Pe Care, tineri, binecuvântați-L, popoare, preaînălțați-L, neamuri, ascultați-L, întru toți vecii!" (fragment din *Slujba Învierii*).

Iubiți creștini hunedoreni,

Dumnezeu Însuși ne iubește pe fiecare dintre noi; și El vrea atât fericirea omenirii întregi, cât și a fiecărui om în parte. Dar, pentru a simți fiecare dintre noi aceasta, pe cont propriu, este nevoie de rugăciune. Altfel, vom percepe doctrina creștină drept teorie, sistem axiologic, filosofie de viață, iar nu ca pe o respirație a vieții, un mod de viețuire, o vibrație a lui Dumnezeu în noi.

Rugăciunea individuală înseamnă timp dăruit pentru a constata că El ne iubește pe noi personal. Avem nevoie, pentru sănătatea noastră psiho-fizică, de această certitudine individuală, generatoare de vitalitate și de confort lăuntric. Inima, sediul iubirii, este sub coastă, de aceea slujba Învierii o invocă: „Ieșind, Ziditorul meu, din aceea care nu știe de bărbat și fiind **împuns cu sulița în coastă, tot din coastă** ai făcut înnoire Evei, făcându-Te Adam, adormindu-l, mai presus de fire, cu somn făcător de viață, ridicând viață din somn, ca un Atotputernic".

Iubiții mei fii sufletești,

Dincolo este viața cea adevărată, viața care se merită cu adevărat să fie trăită. Existența noastră integrală este asemenea unei cărți. Iar această viață este doar prefața cărții, cartea fiind fără de sfârșit, pentru că nici Dumnezeu nu are sfârșit. Și cine a intrat odată în contact cu El nu mai are sfârșit, nu se mai termină.

Acum, când „prăznuim omorârea morții, sfărâmarea iadului și începutul altei vieți, veșnice, să săltăm, lăudând pe Pricinuitorul, Cel Unul binecuvântat, Dumnezeul părinților noștri, și preaslăvit!" (fragment din *Slujba Învierii*).

HRISTOS A ÎNVIAT!

Astăzi, când „toate s-au umplut de lumină: și cerul, și pământul, și cele de dedesubt", devenim și noi purtători ai bucuriei Sfintei Învierii celei dătătoare de viață.

Această bucurie pascală să vă aducă prinos de mulțumire sufletească și alese împliniri duhovnicești.

PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2017

(urmare din p. 1)

Cel Atotputernic şi Atotţiitor, Care şade pe tronul măririi Sale, a realizat pentru noi cea mai mare biruinţă din câte universul a văzut vreodată: ÎNVIEREA. Datorită Învierii lui Hristos, creştinul adevărat este un optimist pe vecie. Acesta ştie că în lume sunt persoane rele, care voiesc războiul. Acesta mai ştie că există lucruri rele, precum cancerul şi scleroza multiplă, care subminează sănătatea biologică. Totuşi, el nu-şi pierde speranţa, ci, în ciuda multor dificultăţi, priveşte în sus, la Hristos, despre Care Sfântul Chiril al Alexandriei spune că, plecând la cer, „S-a aşezat să împărăţească iarăşi dimpreună cu Tatăl".

Dumnezeu este şi rămâne încă supremul Cârmuitor al lumii Sale şi nimeni şi nimic nu-L poate învinge vreodată. Privind în sus cu încredere, noi putem primi adevărata perspectivă asupra vieţii. Primejdii şi ameninţări vor exista întotdeauna. Doctorii vor continua să spună că urmează să ai parte de o operaţie riscantă. Politicienii vor continua să discute despre primejdia unui colaps economic. Prezicătorii sfârşitului lumii vor continua să vorbească despre venirea catastrofei nucleare. Dar noi, creştinii, nu ne pierdem speranţa, pentru că Dumnezeu ne poartă de grijă dacă-L iubim şi-L ascultăm. „El rămâne lângă noi până la ultima noastră suflare", ne asigură Clement Alexandrinul.

Primii creştini aveau o credinţă exprimată prin viziunea lui Dumnezeu pe tronul Său. Ei erau încredinţaţi că Fiul lui Dumnezeu poate să clatine Imperiul Roman şi să schimbe faţa istoriei. De-a lungul veacurilor, în care n-au lipsit prigoana şi suferinţa, creştinii au înţeles că Mântuitorul înviat determină biruinţa adevărului şi a dreptăţii în viaţa noastră, iar, „la a Doua slăvită Arătare, va fi şi Se va proclama Dumnezeu şi Împărat al întregii zidiri", precum afirmă Sfântul Maxim Mărturisitorul. Atunci, în faţa biruinţei Sale finale, „I se va pleca tot genunchiul şi toată limba-I va da slavă lui Dumnezeu" (Is. 45, 23).

Iubiţi credincioşi,

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat anul 2017 drept *Anul omagial al sfintelor icoane, al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti.* Cinstirea sau venerarea icoanelor ne apără de idolatrie astăzi, când bunurile materiale, plăcerea, orgoliul, profitul şi tehnologia sunt prioritare în viaţa omului contemporan, constituind o adevărată „închinare la idoli" (Col. 3, 5). Remediul în faţa acestei nelegiuiri este, într-adevăr, icoana sfântă ce prezintă chipul omului în care locuieşte harul lui Dumnezeu. Ea ne instruieşte fără cuvinte şi simpla ei vedere ne îndeamnă „să evităm cele rele şi să râvnim virtuţile", cum zice Sfântul Ioan Damaschin.

Dacă Hristos a înviat din morţi şi S-a înălţat întru slavă, să ne înălţăm inimile înspre „Împăratul împăraţilor" (Apoc. 17, 14). La aceasta ne îndeamnă îndeosebi icoana lui *Hristos Pantocrator*, ce tronează pe bolta centrală, descoperind faptul că El vine în Biserică, unde locuieşte „până la sfârşitul veacului" (Mt. 28, 20). În ambianţa ei sacramentală, Domnul lucrează ca Împărat al veacurilor sau al istoriei, dar şi al veşniciei divine care irumpe acum şi aici, sfinţind şi deschizând timpul spre orizontul infinit al eternităţii. Împăratul dumnezeiesc ne vede în durerea noastră, ca să ne susţină, şi în păcatul nostru, ca să ne ierte. Important este să ne detaşăm de zeităţile false ale lumii trecătoare, străduindu-ne a fi icoane vii ale Dumnezeului înviat şi biruitor.

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie online:*** Vicenţiu-Dragoş Băşa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 15-16 **15 aprilie 2017**

Iubirea lui Dumnezeu și încercările vieții

Mântuitorul Hristos, prin întreaga Sa operă de mântuire, este *întruparea iubirii nemărginite a lui Dumnezeu față de om*, creatura Sa, pentru ca acesta să-și poată împlini scopul pentru care a fost creat – asemănarea cu Dumnezeu și câștigarea vieții celei veșnice.

Pentru împlinirea acestui ideal suprem și pentru a depăși toate încercările vieții, Mântuitorul ne adresează și astăzi tuturor chemarea: *„Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie”* (Marcu 8, 34).

Răspunsul nostru la această chemare este facultativ! Dumnezeu nu ne mântuiește cu forța, de aceea a zis: *„Cine voiește să vină după Mine”*, însă așteaptă ca noi să dorim și să-I cerem ajutorul Său. *Libertatea* ne-a dăruit-o Dumnezeu de când ne-a creat după chipul Său, ca *persoane raționale, libere și capabile* de a menține legătura cu Creatorul. Însă, *urmarea lui Hristos* sau trăirea vieții noastre *în Hristos* și *cu Hristos,* dobândită prin Sfintele Taine ale Bisericii, este singura cale prin care noi ne putem câștiga viața cea veșnică. Sfântul Apostol Pavel mărturisește: *„nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine”* (Galateni 2, 20).

Iubirea dumnezeiască preamilostivă nu se limitează numai la chemarea de a-L urma pe Hristos, ci ne arată și *calea de urmat*, prin împlinirea a două condiții: *lepădarea de sine* și *luarea crucii.*

Prima treaptă în urmarea liberă a lui Hristos este *lepădarea de sine.* Oricine voiește să-L urmeze pe Hristos trebuie să se lepede de sine, acordând întâietate trebuințelor sufletului, față de poftele amăgitoare ale trupului, lăsând la o parte tot ceea ce ține de *egoismul său*, urmând voia Domnului, păzind poruncile Lui, iubind pe Dumnezeu și pe semeni. În viața monahală aceasta se numește *„călcarea voii”*. Lepădarea de sine este *un act liber de smerenie sfântă*, care sporește și înalță demnitatea persoanei, nu o înjosește, după cum ne încredințează Mântuitorul, zicând: *„...cine se va smeri pe sine se va înălța”* (Matei 23, 12). Lepădarea de sine nu este o renunțare la datoriile pe care le avem pentru întreținerea vieții, ci la pornirea păcătoasă de a împlini poftele trupului, acordându-i tot ceea ce e mai „bun” și mai „plăcut”, mai ales, atunci când nu este necesar sau chiar în timpul postului.

Toate bunătățile din lumea aceasta sunt *darurile lui Dumnezeu* și doar pe El trebuie să-L considerăm Stăpân a toate, nu pe noi înșine.

A doua treaptă a urmării lui Hristos este *luarea crucii* noastre și purtarea ei cu *mulțumire*, urmându-L pe Hristos, Care a purtat Crucea pentru noi și pentru a noastră mântuire. *„Aici, crucea* – spune **Preafericitul Părinte Patriarh Daniel** – *poate însemna o suferință, neputință, neîmplinire, o încercare, o recunoaștere a limitelor noastre, a finitudinii condiției umane, dar și* **o permanentă răstignire între idealul propus și rezultatul obținut**, *«căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc»* (Romani 7, 19)” [*Foame și sete după Dumnezeu – înțelesul și folosul postului,* Ed. Basilica, București, 2010, p. 152-153].

Purtarea crucii este *asumarea* a tot ceea ce Dumnezeu ți-a rânduit ca *încercări ale vieții* pentru a fi biruite și, unele, chiar a fi ispășite, deși Dumnezeu nu ne pedepsește pentru fărădelegile noastre, așteptând întoarcerea noastră. Suferințele și necazurile noastre pot veni asupra noastră și din cauza păcatelor și greșelilor săvârșite, însă iubirea de oameni a lui Dumnezeu le îngăduie, ca *pedagogie dumnezeiască*, pentru depășirea lor și pentru îndreptarea noastră, spre slava Preasfântului Său nume și mântuirea noastră.

Hristos, Care a purtat Crucea pentru noi, nu ne lasă fără de ajutor, ci ne ajută să ne purtăm crucea proprie, care ni se pare uneori greu de purtat. În acest sens este edificatoare următoarea istorioară:

Un părinte nevoitor, dar suferind, se ruga lui Dumnezeu ca să-i ușureze crucea vieții sale, pe care o considera prea grea. Pentru întărirea lui în credință și în nevoințele spirituale, Dumnezeu S-a milostivit de el și i-a transmis prin înger, noaptea în vis, să meargă la o biserică din apropiere, înconjurată de un cimitir, și acolo își va vedea crucea sa. La intrarea în biserică l-a întâmpinat preotul, care primise și el înștiințare, și l-a îndemnat să-și aleagă din mulțimile de cruci, de diferite mărimi și din diferite materiale, pe cea pe care crede că i-ar fi potrivită să o poarte fără cârtire, mulțumind lui Dumnezeu. Privirea lui s-a îndreptat spre o cruce din lemn, mai ușoară, pe care ar putea să o poarte cu sine toată viața. A fost îndemnat de îndată să citească numele înscris pe acea cruce. Mare i-a fost uimirea când a citit numele său pe acea cruce ușoară. Și s-a întors îndreptat la ostenelile sale, rugându-L pe Dumnezeu ca să-i sporească suferințele, pentru a dobândi o mai mare răsplată cerească.

Luarea crucii și urmarea lui Hristos constituie pentru noi *singura șansă a mântuirii*, pentru că omul, prin propriile sale puteri, fără ajutorul divin, nu poate să-și salveze viața, ci o va pierde, dar cel care își va jertfi viața pentru Evanghelie o va câștiga, după cuvântul Său: *„Căci cine va voi să-și scape viața și-o va pierde, iar cine va pierde viața sa pentru Mine și pentru Evanghelie, acela și-o va mântui”* (Marcu 8, 35). Viața pierdută prin jertfă pentru Hristos și pentru Evanghelia Sa este o dăruire, răsplătită cu mântuirea sufletului.

† LAURENȚIU,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Teodor BACONSCHI

HRISTOS, contemporanul etern

Cine-și spune creștin Îl mărturisește pe Iisus Hristos. Creștinii drept-măritori au la îndemână Crezul de la Niceea și Constantinopol, unde Iisus Hristos este definit în termenii unei doctrine destul de abstracte. Căci mintea omului obișnuit – și chiar intelectul cel mai profund – pricep cu greu relația misterioasă dintre Tatăl și Fiul, sau fenomenul suprarațional, de-a pururi enigmatic, al nașterii Sale veșnice. Firește că, dacă ceri explicații unui preot înțelept sau unui dascăl competent de Teologie, vei afla câteva explicații menite să-ți clarifice oarecum adâncul mister al Persoanei Domnului și Mântuitorului nostru. E ca și cum Constantin Noica ți-ar lămuri „Fenomenologia spiritului” sau cum ți-ar vorbi vreun avvă din Pateric, tălmăcindu-ți (în pilde mai apropiate de înțelegerea curentă) cele înalte și nepătrunse. „Taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută” a devenit inteligibilă tocmai prin Întrupare, așa cum frumos ne amintesc troparele Maicii Domnului. Din fericire, Persoana lui Iisus Hristos – cea mai des citată, mai slăvită, mai chestionată, contestată, adorată și răstălmăcită ființă dintre toate cele născute sub soare – rămâne ireductibilă la discursurile ori la speculațiile mistice și filozofice: și slavă Domnului că este așa, pentru că dacă am putea cunoaște fără rest cine este Hristos, El și-ar știrbi nemărginitul prestigiu, și-ar eclipsa fascinația, intrând, cumva, sub specia relativităților omenești.

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Istoricul Ștefan Meteș (1886-1977) | pagina **4**

Prof. Univ. Dr. Elena Macavei
Membrii Asociațiunii Astra – Membrii Academiei Române (II) | pagina **5**

Lect. Dr. Daniel Mihoc
Templul din Ierusalim (II) | pagina **6**

Pr. Dr. Cristian Groza
Iisus Hristos – moartea păcatului și învierea omului | pagina **7**

Prin Cruce și Înviere, Hristos restituie ordinea de existență în Duhul Sfânt

„Iar Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe Domnul, ne va învia și pe noi prin puterea Sa” (I Cor. 6, 14). *„Că deși a fost răstignit în virtutea slăbiciunii, El, dimpotrivă, este viu în virtutea puterii lui Dumnezeu. Că și noi suntem slabi întru El, dar vom fi vii împreună cu El, prin puterea lui Dumnezeu față de voi”* (II Cor. 13, 4). *„Și El a murit pentru toți, pentru ca cei ce viază să nu mai vieze loruși, ci Aceluia Care pentru ei a murit și a înviat”* (II Cor. 5, 15).

Cuvintele de mai sus, scrise corintenilor de Sfântul Pavel, ne sugerează câteva categorii teologice elocvente despre Răstignirea lui Hristos întru slăbiciune şi Învierea Sa întru putere, precum şi despre faptul morţii şi învierii noastre în Hristos. Argumentarea de față dorește să sublinieze legătura între **Cruce** și **Înviere** (extrem de explicită în textele amintite), pe de o parte, şi lucrarea **Duhului Sfânt** în aceste două acte, pe de altă parte.

Crucea şi Învierea, urmate de Pogorârea Duhului Sfânt, semnele împăcării cu Tatăl. Jertfa pe Cruce a însemnat pentru Hristos renunţarea la slava Sa, însă această renunțare e însoţită de o chenoză a Duhului Sfânt, Ce odihnește asupra Lui. În centrul răscumpărării este jertfa pe care Domnul o aduce prin Duhul Sfânt. Mântuitorul, când era pe Cruce, S-a predat focului suferinţelor Fiului Omului, cum scrie Isaia în capitolul 53 (arderea de tot a jertfelor vechi-testamentare este bine conturată în jertfa lui Hristos), foc ce ardea pe altarul Crucii, după cum spune Sfântul Chiril al Alexandriei: *„nedomolit și fără sfârșit era focul altarului”* (Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinare în duh și adevăr*, XII, P.G., LXVIII, 458, apud Pr. Ilie D. Moldovan, „Învățătura despre Duhul Sfânt în Ortodoxie şi preocupările ecumeniste contemporane” (teză de doctorat), Sibiu, 1973, p. 114), căci *„Domnul Dumnezeul nostru este foc mistuitor”* (Deut. 4, 24). Ce s-a topit în acest foc? Nimic altceva decât mortalitatea modului nostru de fiinţare cu care Hristos a intrat în relație când a pătimit. Crucea e puterea ce topește ordinea cea veche de existență, dar care restituie ordinea cea nouă. Crucea este semnul împăcării, căci Mângâietorul a fost trimis în lume numai după ce am fost împăcaţi cu Tatăl prin Hristos. Iată logica inspirată a Sfântului Ioan Gură de Aur: *„Pentru ce n-a fost dat Duhul înainte de Cruce? Pentru că lumea era în păcat, în greșeală, în dușmănie și în necinste, pentru că nu Se jertfise încă Mielul (...). Pentru că nu era răstignit, nu era făcută încă împăcarea. Prin urmare, trimiterea Duhului e dovada împăcării”* (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvântări la praznice împărătești*, traducere de Pr. Dumitru Fecioru, Bucureşti, 1942, p. 254).

Slava Învierii, o manifestare a lucrării Duhului Sfânt. Dar Hristos nu doar că a murit pe Cruce, ci a şi înviat întru slavă. Slava Crucii, ca prefigurare a Învierii, e o expresie care semnifică legătura dintre Moartea şi Învierea lui Hristos. Razele acestei slave vor să confirme rolul Sfântului Duh în actul Învierii, care face să se afirme în istorie nu o oarecare putere dumnezeiască, ci aceea prin care a avut loc Întruparea sau aceea prin care Hristos a săvârşit minunile. Puterea (gr. *dynamis*) e indisolubil legată de Duhul Sfânt. Pentru Sfântul Pavel, *„cuvântul crucii ... este puterea lui Dumnezeu”* (I Cor. 1, 18), dar, totodată, Învierea este o lucrare față de care nu-şi poate exprima admirația decât în termeni ce conţin ideea de forţă. Încă din Vechiul Testament, Duhul lui Dumnezeu acționează cu o putere irezistibilă: *„orice lucrare a puterii dezvăluie prezența Duhului și orice prezență a Duhului se face simțită în lucrările puterii”* (Francois-Xavier Durrwell, *La resurrection de Jesus-mystere du salut*, Edition Xavier Mappus, 1963, p. 120-121.) Duhul este puterea creatoare a lui Dumnezeu în lume (Fac. 1, 2; Ps. 138, 7), El stăpâneşte pe om, îl încarcă de putere, fie fizică (Jud. 13, 25; 14, 6; 15, 14), fie intelectuală sau morală (Num. 24, 2; II Sam. 23, 2; Is. 11, 2). Teologia paulină afirmă că slăbiciunea este caracteristică trupului, precum puterea este caracteristică duhului omenesc. Astfel, când Apostolul scrie II Cor. 3, 14, noi putem înţelege astfel gândirea sa: *„El a murit în virtutea trupului Său, dar trăiește în virtutea Duhului”*. Fiindcă este un act de putere, întrevedem cu uşurinţă în Înviere acţiunea Duhului Sfânt, Înviere care e însoţită de reapariţia slavei dumnezeieşti a lui Hristos. Apostolul neamurilor are în vedere o relație specială între slava Învierii şi lucrarea Duhului Sfânt. Slava Învierii corespunde noţiunii vechi testamentare de *Shekinach*. În gândirea rabinică, slava se concretizează în norul strălucitor de foc, în mijlocul căruia Domnul coboară în templul Său şi se manifestă. Sfântul Pavel, impregnat de această gândire, găseşte legături foarte strânse între conceptul de slavă şi Duhul Sfânt, deşi îşi urmează propria linie de gândire. Această *Shekinach* este marcată de sfinţenie şi de putere, aşa cum vor accentua mulți teologi: *„slava învierii este o adevărată descoperire sau o manifestare a sfinţeniei divine pe care Sfântul Duh o imprimă în natura umană a lui Hristos”* (Pr. Ilie Moldovan, *Învățătura despre...*, p. 117). Cu alte cuvinte, această slavă poate fi numită foarte bine *sfinţenia ca putere a lui Dumnezeu.* Concluzia admirabilă a lui Kittel trebuie menţionată aici: *„slavă, putere, Duh Sfânt sunt trei realități plasate în anfiladă”* (H. Kittel, *Die Herrlichkeit Gottes*, Giessen, 1934, p. 208). Dar aceste manifestări ale Duhului Sfânt în Răstignirea şi Învierea Domnului n-au rămas fără roade, pentru că din cercul de foc al acestui tot indestructibil s-au pogorât asupra Bisericii limbile ardente ale Mângâietorului. Crucea rămâne un factor dinamic, care, prin venirea Duhului, în permanenţă creează din nou Biserica, iar Învierea Domnului este, de asemenea, o efuziune de Duh Sfânt în Biserică. Puterea care L-a înviat pe Iisus Hristos din morţi este aceea care face să circule Sângele răscumpărător în mădularele Trupului tainic şi aceeaşi putere menţine pentru totdeauna unirea dintre Cap şi Trup: *„între Hristos și credincioși nu poate să fie niciun interval, căci, de-ar fi, imediat ne pierdem”* (Sfântul Ioan Hrisostom, *Comentariile sau explicarea Epistolei I către Corinteni,* trad. Arhim. Theodosie Athanasiu, Bucureşti, 1908, p. 108).

Am devenit, prin Cruce și Înviere, robii Eliberatorului. Biserica este istoria noastră scrisă de Dumnezeu în conlucrare cu noi şi fiecare epocă e inaugurată de un eveniment. Crucea e un eveniment major ce a determinat o stare nouă după celelalte două evenimente anterioare, creaţia şi căderea. Pentru a lămuri tuturor puterea izbăvitoare a Crucii, Biserica a aşezat acest altar în mijlocul ei. Astfel Duhul Sfânt, activ în Biserică, leagă pe cel credincios de actul jertfei ispăşitoare şi de dovada valorii acesteia din dimineaţa Învierii. Biserica, dobândind Duhul Sfânt odată cu actul Învierii Domnului Hristos, învaţă că Acelaşi Duh trebuie dobândit în persoană. Pentru a-ţi însuşi Crucea ca putere a lui Dumnezeu, trebuie să osteneşti la propria purificare pe care o lucrează limbile de foc ale Cincizecimii neîntrerupte a Duhului Sfânt. I Corinteni 13, 4 ne dovedeşte că *„Hristos posedă întreaga slăbiciune omenească, inclusiv posibilitatea de a fi răstignit”* (Dr. Iosif Olariu, *Epistolele Sfântului Apostol Pavel către Romani, Corinteni, Galateni și Efeseni,* Tipografia Diecezană Caransebeş, 1910, p. 566), dar a predat-o focului Duhului Sfânt, dându-ne pildă cum să ne apropiem de puterea izbăvitoare a Crucii. Sfântul Pavel ne sugerează în II Corinteni 5, 15 că am devenit *„proprietatea Aceluia care ne-a eliberat, adică a lui Iisus Hristos”* (Diacon Prof. N.I. Nicolaescu, *Actualitatea Epistolei I-a către Corinteni*, în S.T., an. III (1951), nr. 1-2, p. 89), altfel spus, am devenit robii Eliberatorului, iar fructul acestei preadulci sclavii este învierea noastră. Cei morţi sunt vii în urma părtăşiei lor cu Hristos şi cu Duhul Sfânt, căci viaţa nu poate fi concepută fără Duhul, Care e numit făcător de viaţă şi dătător de viaţă. La sfârşitul zilelor vom reînvia într-un trup plin de slavă, plin de putere, care este un trup duhovnicesc (I Cor. 15, 43-45). Atunci tot ce n-a fost purificat prin *arderea Duhului,* tot ce a rămas carnal, va fi privat de slavă, de putere, de sfinţenie. În concluzie, Duhul Sfânt e o putere însufleţitoare ce lucrează simultan asupra Mântuitorului şi asupra noastră. Pe de-o parte Hristos învie în Duhul Sfânt, iar pe de altă parte El învie pentru noi, noua Sa viaţă este cea a Duhului şi ea este orientată asupra noastră.

Pr. Dr. George Cosmin PIŢ

HRISTOS, contemporanul etern

(urmare din p. 1)

Bine, mi se va spune, dar nu este Hristos atotprezent prin Evanghelii, prin cultul liturgic impregnat de vibrație biblică, prin iconografia Sa unanimă, care-L face imediat recognoscibil? Așa este, indiscutabil: în textele canonice, scrise mai târziu, pentru a feri de uitare originalele *loghia tou Kuriou,* precum și în ansamblul literaturii patristice (atât de felurit sub speciile sale), avem destul material pentru a ne lămuri cu privire la ce ne cere, ce învață și cum a locuit în trup Cuvântul lui Dumnezeu: atitudinea dominată de blândețe, iubire exigentă, discreție și dăruire, stările sufletești prin care a trecut, relația Sa cu tradiția iudaică, minunile săvârșite, pildele supuse atenției noastre, ca și regulile stabilite de El în ce ne privește, de la duhul anti-fariseic până la „termenii” Rugăciunii Domnești, ar putea fi îndestulătoare pentru orice curiozitate „normală”, scutită de ispite gnostice și de luciferismul completitudinii. De aceea e liniștit creștinul aflat pe calea justă: mintea lui odihnește în orizontul Revelației fără urmă de disconfort, frustrare ori revoltă profană.

Și totuși, fiecare epocă L-a reinventat, L-a trăit și L-a aprofundat *altfel* pe inepuizabilul nostru contemporan teandric. Din învățătura Sa s-au născut curente filozofice, vocații monahale, teologii politice imperiale, acțiuni ideologice, arte frumoase și științe rațional constituite, dar și radicale răscoale ale libertății prost înțelese, caricaturi, blasfemii, răstălmăciri sectare, războaie cu pretexte pioase, dușmănii inter-etnice, radicalisme și rătăciri ezoterice. În două milenii de istorie bisericească, prezența lui Hristos a rodit spectaculos, dar a și fost constant asumată într-o puzderie caleidoscopică (și adeseori smintitoare) de interpretări, definiții controversate sau sterile certuri interconfesionale.

Nu mai spun că avem apoi, fiecare, propria relație cu Hristos: El este Cel grație căruia putem dialoga cu Dumnezeu, depășind scandalul oprimant al transcendenței non-figurative pe care o exaltă celelalte două monoteisme avraamice. E o relație care ne însoțește din momentul Botezului (și al trezirii la conștiința de sine) până în clipa finală a parcursului nostru terestru. O relație intimă, greu de povestit și de raționalizat, o relație interpersonală, vie, mijlocită prin comunitatea liturgică, prin comuniunea cu semenii, prin dinamica ideației proprii, prin emoția evenimentelor existențiale cărora le dăm un sens, diminuându-ne biologic, până la moartea seminței care rodește însutit prin speranța – și realitatea duhovnicească – a Învierii obștești. „Gustați și vedeți că bun este Domnul. Fericit bărbatul care nădăjduiește în El” (Ps. 33, 8).

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Miercuri, 1 martie. Înaltpreasfinția Sa a prezidat ședința administrativă a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a slujit Pavecernița Mare și Canonul Sfântului Andrei Criteanul la Catedrala Mitropolitană.

Joi, 2 martie. A avut program de lucru la cabinet. Seara, a slujit Pavecernița Mare și Canonul Sfântului Andrei Criteanul la Catedrala Mitropolitană.

Vineri, 3 martie. A participat la Capela Mitropolitană, la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite.

Duminică, 5 martie. A oficiat Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Brașov. În cadrul Sfintei Liturghii, teologul Mădălin Duca a fost hirotonit diacon, iar diaconul Ionel-Iancu Banciu a fost hirotonit preot pentru Parohia Scorei, Protopopiatul Avrig. La sfârșit, Înaltpreasfinția Sa a oferit un act de apreciere părintelui Nicolae Coman, în vârstă de 90 de ani, ca semn de apreciere a activității pastoral-misionare din cei 67 de ani de preoție și 47 de ani de slujire la biserica brașoveană. De asemenea, a oferit apoi distincția „Crucea șaguniană pentru laici" conf. univ. dr. Ștefan Dimitriu și domnului Tudor Gheorghe Comănița, binefăcători ai Bisericii, precum și Ordinul „Sfântul Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei" doamnei Ana Vâlceanu și doamnei Viorica Gramatopol, care au sprijinit Arhiepiscopia Sibiului în lucrarea misionară.

Luni, 6 martie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A participat la ceremonia de instalare a noului prefect al județului Sibiu, domnul Lucian Radu, precum și a noului subprefect, doamna Olimpia Prislopean. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Marți, 7 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 8 martie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 9 martie. A oficiat, la Catedrala Mitropolitană din Sibiu, slujba parastasului pentru martirii și deținuții politici din timpul regimului comunist și pentru toți eroii care s-au jertfit pentru patrie și credința strămbună. În aceeași zi, la invitația Organizației Tinerilor din Sibiu, în Aula Facultății de Medicină din Sibiu, Înaltpreasfinția Sa a susținut conferința *Postul cel mare, ofranda iubirii omului pentru Dumnezeu.*

Vineri, 10 martie. A participat, la Centrul de Instruire pentru Informații și Comunicații „Decebal" din Sibiu, la festivitatea de absolvire a ofițerilor înscriși la cursul de bază. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În aceeași zi, a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 12 martie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Catedrala Mitropolitană din Sibiu. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Florin Dumitru Robu-Zamfir a fost hirotonit preot pentru Parohia Movile, Protopopiatul Agnita.

Luni, 13 martie. A avut program de audiențe. La Capela Mitropolitană a oficiat slujba de hirotesie întru duhovnic a pr. Radu Rodean de la Parohia Șoroștin, Protopopiatul Agnita, și a pr. Viorel Savu de la Parohia Valea Lungă, Protopopiatul Mediaș.

Marți, 14 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. În Aula „Mitropolit Ioan Mețianu" a Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna" din Sibiu, Înaltpreasfinția Sa a prezidat ședința anuală a Adunării generale a Casei de Ajutor Reciproc (CAR) din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 15 martie. A avut program de lucru la cabinet. A participat, la Capela Mitropolitană, la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite.

Joi, 16 martie. A prezidat comisia examenului de capacitate preoțească organizat de către Arhiepiscopia Sibiului.

Vineri, 17 martie. A avut program de lucru la cabinet. A participat, la Capela Mitropolitană, la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite.

Sâmbătă, 18 martie. A participat la Școala nr. 6 „Nicolae Iorga" din Sibiu, la deschiderea Olimpiadei Județene de Religie. A adresat elevilor participanți un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 19 martie. A oficiat slujba de sfințire a Paraclisului „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" și „Sfântul Ierarh Nectarie de la Eghina", al bisericii parohiale din localitatea Sâmpetru, Protopopiatul Săcele. A oficiat Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La final, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotesit iconom stavrofor pe preotul paroh Lică Borșan, iar principalilor ctitori și binefăcători le-a oferit acte de cinstire. În aceeași zi, în Aula Universității „Transilvania" din Brașov, la invitația ASCOR Brașov, Înaltpreasfinția Sa a susținut conferința *„Familia creștină și provocările lumii contemporane".*

Luni, 20 martie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A vizitat șantierul de lucru de la Catedrala „Sfântul Ioan Botezătorul" din municipiul Făgăraș.

Marți, 21 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Miercuri, 22 martie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 23 martie. Înaltpreasfinția Sa a vizitat mamele din cadrul Maternității de la Spitalul Județean de Urgență din Sibiu. A oficiat o slujbă de binecuvântare și le-a oferit mămicilor flori și daruri, înaintea Bunei Vestiri.

Vineri, 24 martie. Cu prilejul Zilei Poliției Române, Înaltpreasfinția Sa a oficiat o slujbă de pomenire la monumentul eroilor Poliției Române, căzuți la datorie în timpul evenimentelor din decembrie 1989. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În aceeași zi, a participat, în Sala Festivă a Bibliotecii Astra din Sibiu, la lansarea atlasului *„Transilvania. Izvoare de Geografie istorică. Județul Sibiu".* A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 25 martie – *Praznicul Bunei Vestiri.* A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Buna Vestire" din Sibiu (biserica „de pe groapă") și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Gheorghe Marinică Ghincea a fost hirotonit preot pentru Parohia Boarta, Protopopiatul Mediaș. La final, Înaltpreasfinția Sa a oferit distincția „Crucea șaguniană pentru clerici" părintelui paroh Constantin Mitea și i-a hirotesit întru *iconom* pe preoții Vasile Cheslărean și Ilie Horea Arseniu.

Duminică, 26 martie. La invitația părintelui Simion Felecan, parohul bisericii „Buna Vestire" din Munchen, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Înaltpreasfinția Sa a participat la sărbătoarea parohiei. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu Preasfințitul Episcop-vicar Sofian Brașoveanu, a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură și a dăruit bisericii parohiale o părticică din moaștele Sfântului Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei.

Marți, 28 martie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 29 martie. A avut program de lucru la cabinet. A oficiat Denia Canonului Mare al Sfântului Andrei Criteanul la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

În vremurile pe care le trăim şi în care produsul cultural este permanent subapreciat, iar ceea ce înseamnă element românesc tinde să fie dat la o parte pentru a se face loc altora, editurile noastre tind să dea la o parte produsele culturale autohtone, promovând lucrări ale autorilor străini. Sigur că şi acestea din urmă au valoarea lor şi ne plasează prin studiu într-o paradigmă a cunoaşterii europene şi universale, dar nu trebuie să uităm nici de autorii noştri. Tocmai de aceea, am iniţiat la Editura Andreiana a Mitropoliei Ardealului colecţia *Restituiri,* prin aceasta dorind să aducem la lumină lucrări ale profesorilor de Teologie care au rămas în manuscris şi care sunt foarte actuale şi acum sau chiar să retipărim lucrări care au format colecţiile *Didactică* şi *Teologică* din cadrul editurii noastre.

Prin bunăvoinţa urmaşilor Părintelui Profesor Corneliu Sârbu ne-a fost predat în custodie manuscrisul lucrării de *Teologie fundamentală* al regretatului nostru dascăl – o lucrare impunătoare care acum vede pentru prima dată lumina tiparului şi are un frumos cuvânt înainte al Părintelui Profesor Ioan Ică sr. Lucrarea tratează trei teme mari: Revelaţia divină, religia în general şi religia creştină. După cum se arată şi în prefaţă, teologia fundamentală este *teologie* pentru că se bazează şi porneşte de la marile adevăruri de credinţă revelate, pe care le expune în amănunt sistematic teologia dogmatică, şi este *fundamentală* pentru că se ocupă numai de marile adevăruri de credinţă pe care le fundamentează şi le apără raţional. Teologia fundamentală este în legătură strânsă şi cu istoria religiilor, ocupându-se cu fiinţa şi originea religiei, în general, şi cu religia creştină, în special. De altfel, Editura Andreiana are în pregătire şi manuscrisul de istoria religiilor al Părintelui profesor Corneliu Sârbu pe care sperăm să o oferim curând publicului cititor.

Am primit din partea Editurii Reîntregirea a Arhiepiscopiei Alba Iuliei lucrarea teologului Răzvan Brudiu intitulată *„Incinerarea. Provocare misionară sau contramărturie creştină".* Susţinută ca teză de doctorat în cadrul catedrei de Misiologie şi Ecumenism a Facultăţii de Teologie din Alba Iulia, lucrarea reţine atenţia prin tematica pe care o dezbate, deopotrivă controversată şi actuală, la care Biserica trebuie să ofere un răspuns ferm.

Tema abordată este una de mare importanţă pentru viaţa creştină, mai cu seamă în contextul social actual, în care, pe fondul secularizării conştiinţei religioase, au apărut numeroase solicitări pentru practica incinerării. În lumina mărturiilor scripturistice şi patristice, în Biserica Ortodoxă s-a practicat de la început înhumarea (înmormântarea) trupului, iar incinerarea a fost considerată o practică păgână, o pângărire a trupului omenesc, care este sfinţit prin Tainele Bisericii şi este chemat la Înviere şi viaţă veşnică.

În acest sens, cu un evident scop misionar-pastoral, autorul oferă cititorilor acest volum de apologetică ortodoxă pe tema incinerării, organizat în cinci capitole, în care prezintă nuanţat perspectiva antropologiei creştine (conforme cu revelaţia şi gândirea Sfinţilor Părinţi) asupra practicii necreştine a incinerării, poziţia Bisericii romano-catolice şi a Bisericilor Ortodoxe locale vizavi de problema incinerării, precum şi aspecte ale înhumării şi incinerării în perioadele interbelică, comunistă şi postdecembristă, în România. Concluziile finale sintetizează în câteva puncte clare şi concise elementele esenţiale ale cercetării.

Mitropolitul Laurenţiu

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

ISTORICUL ȘTEFAN METEȘ (1886-1977)

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Un alt teolog închis la Sighet între anii 1950 și 1955 a fost Ștefan Meteș, cunoscutul istoric bisericesc din perioada interbelică. Încercăm, în paginile care urmează, să-i creionăm o scurtă biobibliografie.

S-a născut la 27 decembrie st. v. 1886 (sau 8 ianuarie st. n. 1887) într-o familie de țărani din Geomal, jud. Alba. A făcut școala primară maghiară din Aiud și patru clase gimnaziale tot acolo (1898-1902), continuând la Liceul de Stat din Sibiu (1902-1905), la Școala Comercială Superioară din Brașov cu diferență de liceu și examen de maturitate la Blaj. Între anii 1909-1912 a studiat la fostele Institute Teologice din Arad, Sibiu și Caransebeș, după care s-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București. Acolo a urmat cursurile renumiților profesori Nicolae Iorga – de prietenia căruia s-a bucurat până la tragicul sfârșit al acestuia –, Dimitrie Onciul, Ioan Bogdan, Vasile Pârvan sau Nicolae Dobrescu de la Facultatea de Teologie. La București a avut posibilitatea să aprofundeze studiile istorice, dar să facă și cercetări la Biblioteca Academiei Române, fondul de manuscrise, și la Arhivele Statului, strângând un prețios material documentar, pe care îl va valorifica în lucrările sale. Din nefericire, nu și-a putut încheia studiile, căci în 1914, la izbucnirea Primului Război Mondial s-a reîntors acasă funcționând un timp ca învățător în satul natal (1914-1916). La 7 octombrie 1916, a fost hirotonit preot de către episcopul Ioan Papp de la Arad pentru parohia Boholt, de lângă Deva (scaunul mitropolitan de la Sibiu fiind ocupat de noul ales Vasile Mangra, chiar la sfârșitul lunii octombrie 1916). A funcționat aici ca preot și învățător până în anul 1922, iar în anii războiului a făcut mai multe călătorii de studii la Budapesta pentru cercetări în arhivele și bibliotecile de acolo.

Încă din anul 1910 a început să publice diverse studii privitoare la trecutul Bisericii din Ardeal, mai ales la periodice conduse de Nicolae Iorga. Menționăm doar câteva dintre ele: *Cronica popii Vasile din Șcheii Brașovului*, c. 1650; *Cu note și lămuriri* (în rev. „Drum drept", Vălenii de Munte, I, 1913, nr. 3, p. 165-186), prima ei versiune în limba română; broșura *Șerban Vodă Cantacuzino și Biserica românească din Ardeal* (Vălenii de Munte, 1915, 54 p.). Și tot acum a început să publice pentru prima oară la noi – *Bibliografia scrierilor lui Nicolae Iorga* (*Ce a scris Nicolae Iorga*), *Viața și activitatea lui* (București, 1913, LXXVII+155 p.), lucrare pe care o va întregi și reedita în 1921 și, apoi, într-o altă formă în 1931, când marele istoric împlinea 60 de ani. În perioada activității sale la Boholt a publicat sinteza intitulată *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Ardeal și Ungaria,* vol. I. Până la 1700 (Arad, Tipografia Diecezană, 1918, XII+411 p.). Era o adevărată lucrare de „pionierat" după *Istoria, lucrurile și întâmplările românilor* a lui Samuil Micu (rămasă în manuscris), *Istoria Bisericii românilor…* a lui Petru Maior (Buda, 1813), *Istoria Bisericii Ortodoxe răsăritene universale* a lui Andrei Șaguna (2 vol., Sibiu, 1860) sau după lucrările de sinteză ale lui Nicolae Iorga: *Sate și preoți din Ardeal* (București, 1902) și *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor* (2 vol., 1908-1909); toate acestea prezentau, însă, prea puține aspecte din trecutul Bisericii ardelene și, firește, cu lacune în informare.

Deși foarte tânăr, totuși preotul din Boholt era cunoscut încă de atunci, iar munca i-a fost apreciată de cărturarii timpului. Așa se face că la 7 iunie 1919, a fost ales membru corespondent al Academiei Române. Și-a păstrat această calitate până în vara anului 1948, când s-a creat „Academia Republicii Populare Române", iar Ștefan Meteș a avut soarta celor peste o sută de membrii – titulari, corespondenți și onorari – care au fost excluși din noul for cultural al țării.

După 1918, Ștefan Meteș, ca atâția alți intelectuali din „generația Unirii" și-a pus toată puterea de muncă în slujba poporului și a culturii din „România Mare". În

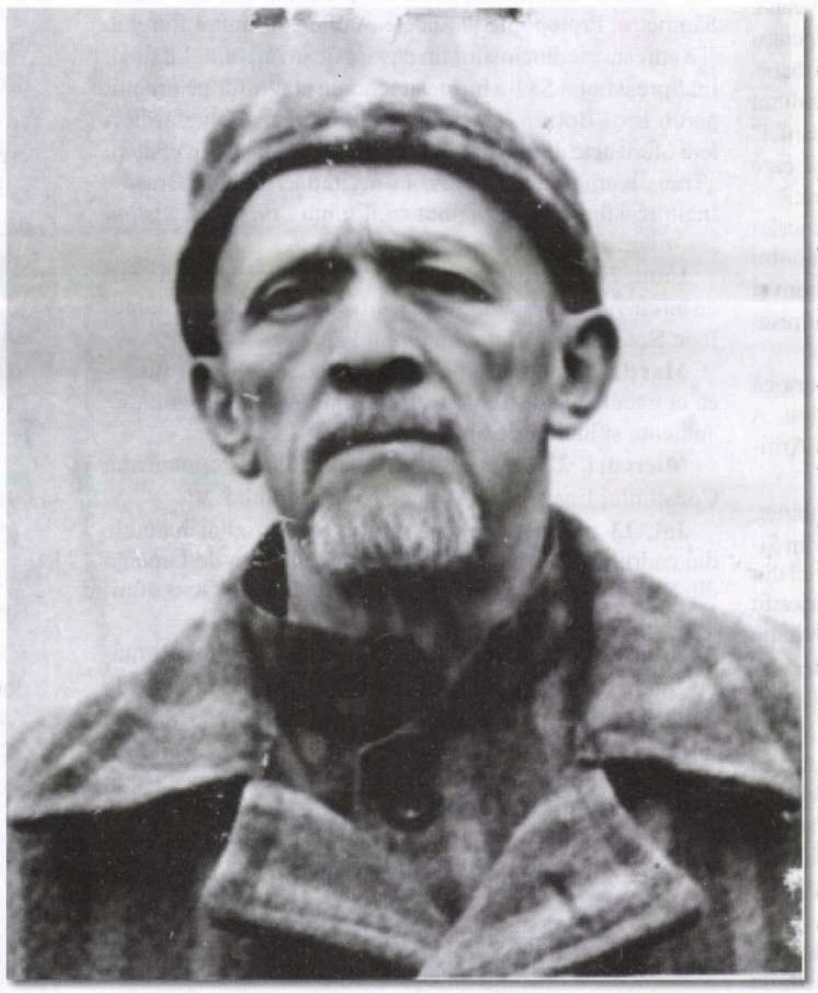

1922 a fost numit director al Arhivelor Statului din Cluj, slujbă pe care a deținut-o până la pensionare, în 1947. Concomitent, s-a implicat și în viața politică a țării, fiind ales deputat în primul Parlament al României întregite, din partea județului Hunedoara. Mai târziu a fost numit subsecretar de stat în Ministerul de Interne, în Guvernul condus de Nicolae Iorga (18 aprilie 1931-6 iunie 1932) și subsecretar de stat în Ministerul Instrucțiunii și Cultului, în Guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod (14 ianuarie-13/14 noiembrie 1933).

În paralel și-a continuat și cercetările istorice. Dintre lucrările de istorie bisericească publicate acum consemnăm: *Relațiile mitropolitului Andrei Șaguna cu românii din Principatele Române* (Arad, 1925), *Din istoria artei religioase române. Zugravii bisericilor românești* (Cluj, 1929, VII+168 p.), *Relațiile Bisericii românești ortodoxe din Ardeal cu Principatele române în veacul al XVIII-lea* (Sibiu, 1928, 96 p., extras din „Revista Teologică"), *Viața bisericească a românilor din Țara Oltului* (Sibiu, 1933, 144 p.), *Lămuriri noi cu privire la revoluția lui Horia* (Sibiu, 1933, XII + 62 p., în care prezenta participarea clerului), o nouă ediție din *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria*, vol. I. Până la 1648 (revăzută și întregită, Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1935, XXXVI + 597 p. + 115 ilustrații), *Mănăstirile românești din Transilvania și Ungaria* (Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1936, CXXVII + 364 p., prima cercetare asupra acestei teme), *Viața Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania în cei din urmă douăzeci de ani, 1919-1939* (în volumul omagial închinat mitropolitului Nicolae Bălan, Sibiu, 1940, p. 543-566) și multe altele.

În același timp a scris și lucrări cu alt profil, dintre care consemnăm: *Relațiile comerciale ale Țării Românești cu Ardealul până în veacul al XVIII-lea* (1920), *Viața agrară-economică a românilor din Ardeal și Ungaria. Documente contemporane* (1921), *Păstori ardeleni în Principatele Române* (Arad, 1926), *Domni din Principatele Române pribegi în Transilvania veacului al XVII-lea* (1935), *Situația economică a românilor din Țara Făgărașului* (1935), *Contribuții noi la istoria românilor din Țara Făgărașului în veacul al XVII-lea* (1942), *Din corespondența poetului Gheorghe Sion cu contemporanii săi* (1939), *Din scrierile lui Gheorghe Sion. Viața și activitatea sa* (1941), monografia *Regele Ferdinand al României* (1925) etc. Se adaugă la acestea numeroase articole în: „Patria" – Cluj, „Revista Arhivelor" – București, „Telegraful Român" – Sibiu, „Revista Teologică" – Sibiu și alte periodice din perioada interbelică.

Toată această intensă activitate pusă în slujba neamului și a culturii românești a fost „răsplătită" de regimul comunist instaurat în România. În noaptea de 5/6 mai 1950 a fost arestat și închis în cunoscuta închisoare de la Sighet, alături de alți oameni politici sau oameni de cultură; a fost eliberat, abia, în 6 iulie 1955.

După eliberare, a fost supravegheat în permanență de organele de Securitate și ani de-a rândul nu a mai putut publica nimic. Abia în 1960 a publicat în revista „Mitropolia Ardealului" studiul: *Din relațiile noastre cu Rusia. Frații David și Teodor Corbea din Brașov în slujba poporului român ca luptători împotriva unirii cu Roma, ca diplomații și scriitori* (nr. 11-12, 1960, p. 836-862), urmat de studiul *Românii din Țara Bârsei, a Făgărașului și Trei Scaune-Secuime și Unirea cu Roma* (nr. 1-3, 1963, p. 109-130), *Viața bisericească a românilor din scaunul Sălișteˮ* (nr. 9-10, 1969, p. 612-660) și altele, iar în revista „Biserica Ortodoxă Română" a publicat studiul *Zugravi și icoane pe hârtie (xilogravuri-stampe) și sticlă din Transilvania* (nr. 7-8, 1964, p. 730-774).

Chiar și autoritățile de stat i-au permis să publice lucrarea *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX* (București, 1971, 438 p., și ediția a doua, București, 1977, 528 p.). Era ultima carte pe care a tipărit-o. Curând a trecut la cele veșnice, la 30 iunie 1977, fiind îngropat în cimitirul municipal. Nu peste mult timp l-a urmat și soția sa, Sofia, fosta președintă a „Asociației femeilor ortodoxe române", filiala Transilvania în perioada interbelică.

I-am închinat aceste rânduri ca modest omagiu pentru tot ceea ce a făcut pentru istoriografia noastră din Transilvania, acum la patruzeci de ani de la trecerea sa la cele veșnice.

Membrii Asociațiunii Astra – Membrii Academiei Române (II)

AUGUST TREBONIU LAURIAN (1810, Fofeldea – 1881, Bucureşti).

Lingvist, istoric, profesor.

A fost profesor la Colegiul „Sfântul Sava" din Bucureşti, membru al Eforiei Şcoalelor din Bucureşti, al Consiliului Superior al Instrucţiunii Publice, profesor şi primul decan la Facultatea de Litere a Universităţii Bucureşti (înfiinţată în 1864). A editat, împreună cu N. Bălcescu, *Magazin istoric pentru Dacia.* A fost director al Bibliotecii Naţionale, preşedinte al Societăţii *Transilvania* din Bucureşti.

ASTRA. Membru fondator, 1861.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru fondator al Societăţii Academice, 1867, secretar al Societăţii Academice (1867-1870), preşedinte (1870-1872, 1873-1876). A redactat, împreună cu C.I. Massim, *Dicţionarul Limbii Române,* 1871-1876, şi *Glosarul,* 1871.

SAVA POPOVICI BARCIANU (1814, Răşinari – 1879, Răşinari).

Preot, învăţător, profesor, director de şcoală, autor de manuale. Profesor la Institutul Teologic din Sibiu. Preot paroh. Luptător pentru drepturile românilor din Transilvania. Este autorul unor culegeri de istorioare morale, autorul unor dicţionare şi manuale.

ASTRA. Membru în primul CC, 1861, membru fondator, 1865.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent al Societăţii Academice, 1869.

ANDREI ŞAGUNA (1809, Mişcolţ, Ungaria – 1873, Sibiu). Canonizat în 2011.

Înalt ierarh al Bisericii Ortodoxe Române. Vicar (1846), episcop (1848), mitropolit al Ardealului (din1864). Cărturar, profesor, om politic. A prezidat Marea Adunare de pe Câmpia Libertăţii din Blaj, 1848. A fost membru al Dietei de la Budapesta, membru în Senatul Imperial de la Viena. A ctitorit: *Tipografia Diecesană* (1850), *Calendarul pe anul... de la Hristos* (1852), *Telegraful Român* (1853), *ASTRA* (1861). A reorganizat *Mitropolia*, *Seminarul Teologic* din Sibiu. A înfiinţat sute de şcoli capitale, poporale, reale, gimnazii (Braşov, Brad) şi a stimulat crearea manualelor şcolare (Sava Popovici-Barcianu, Daniil Barcianu, Visarion Roman, Zaharia Boiu, Ioan Popescu, Ioan Crişan, Ilarion Puşcariu). A coordonat editarea unei noi versiuni a *Bibliei* în limba română (1856-1858). Este autorul unor studii patristice, cuvântări pastorale, scrieri omiletice, manuale. A avut ideea ridicării unei catedrale („biserici episcopeşti") în Sibiu şi a iniţiat, în 1857, colecta, el oferind 2000 de florini.

ASTRA. Semnatar al Petiţiei, autor al unei serii de statute. Ctitor. A prezidat Adunarea Constitutivă. A fost primul preşedinte al Asociaţiunii (1861-1867), primul preşedinte al Secţiunii de Ştiinţele Naturii.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare al Societăţii Academice, 1871.

IOAN MICU MOLDOVAN (1833, Varfalău, azi, Moldoveneşti – 1915, Blaj).

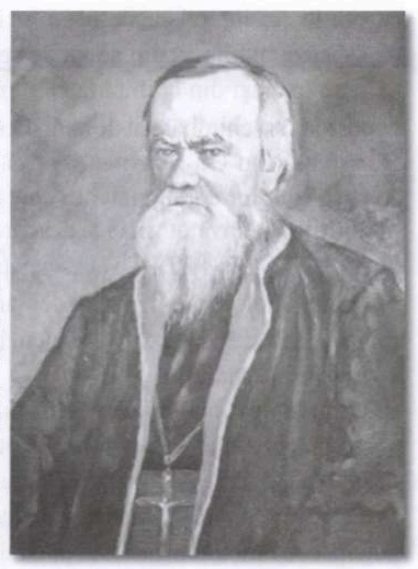

Înalt ierarh greco-catolic, profesor, publicist, culegător de folclor, autor de manuale. A fost vicar capitular, vicar episcopal, prepozit capitular, prelat papal. A luptat pentru drepturile românilor în Transilvania. A fost profesor şi director în Blaj, a redactat *Foaia Scholastică*. Este autorul unor lucrări cu caracter teologic, istoric, geografic, folcloric.

ASTRA. Semnatar al Petiţiei. Fondator, membru în CC.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1871, membru titular, 1894.

IOAN POPESCU (1832, Caţa, Braşov – 1892, Sibiu).

Preot, publicist, profesor, pedagog de formaţie herbartiană. Profesor la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu. A editat *Organul Pedagogic*, a fost redactor al revistei *Transilvania*. Este autorul unor manuale şi al unor cărţi fundamentale de psihologie şi pedagogie: *Compendiu de pedagogie..., Psichologia empirică..., Pedagogia lucrată pe bazele psihologice şi etice ale realismului herbartian.*

ASTRA. Semnatar al Petiţiei. Membru fondator, 1861. Secretar I, 1889, şi membru în CC. Profesor şi director la Şcoala Civilă Superioară de Fete din Sibiu (1888-1890).

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent al Societăţii Academice, 1877.

MARIAN ATHANASIE MARIENESCU (1830, Lipova – 1915, Sibiu).

Jurist, etnolog, filolog, folclorist, scriitor. A popularizat folclorul românesc peste hotare. Este autorul unor importante şi interesante studii etnografice şi folclorice.

ASTRA. Membru fondator, 1861. Preşedinte al Secţiunii Literare, 1900, membru în CC, vicepreşedinte, 1904. Colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de Cornel Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1877, membru titular, 1881. Discurs de recepţie: *Viaţa şi operele lui Petru Maior.*

VISARION ROMAN (1833, Dărlos, Târnave – 1885, Sibiu).

Teolog, economist, învăţător, profesor la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu, la Şcoala Civilă Superioară de Fete din Sibiu, pedagog, ziarist, redactor la *Telegraful Român*.. A editat: *Amicul Şcoalei, Amicul Poporului, Albina Carpaţilor, Progresul*. A întemeiat Institutul de Credit *Albina*, 1872. Este un talentat autor de manuale.

ASTRA. Membru fondator, 1861. Primul bibliotecar (1861-1865), secretar II, 1875, membru în CC.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent al Societăţii Academice, 1877.

ZAHARIA BOIU (1834, Sighişoara – 1903, Sibiu).

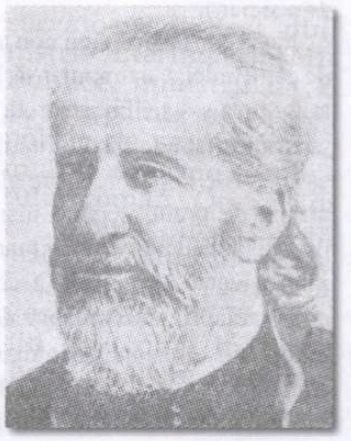

Preot, profesor, poet, traducător. A condus Reuniunea de Muzică, Sibiu, 1878. A fost profesor la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu, la Şcoala Civilă Superioară de Fete din Sibiu. A fost redactor la *Telegraful Român*, la revista *Transilvania*. A fost prim paroh al Sibiului, asesor consistorial, consilier episcopal, membru în Sinodul Eparhial Sibiu, în Congresul Bisericesc al Mitropoliei. S-a remarcat ca un predicator cu har, fiind supranumit „Fala amvonului românesc". A fost autorul unor remarcabile volume de versuri, al unor cuvântări funebre şi memoriale, autorul talentat al manualelor şcolare.

ASTRA. Membru fondator, 1861, membru în CC, secretar I, 1891.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Premiul pentru lucrarea *Seminţe în agrul lui Hristos.* Membru corespondent al Societăţii Academice, 1877.

Prof. Univ. Dr. Elena MACAVEI

• DICȚIONAR BIBLIC •

Lect. Dr.
DANIEL MIHOC

Templul din Ierusalim (II)

Irod Idumeul (37-4 î.Hr.), cunoscut mai ales ca autor al masacrului din ținutul Betleemului (Mt 2, 16-18), a rămas în istorie și în calitate de ctitor al celui de-al treilea templu. Deși nu a fost iubit de supuși atât din cauza originii sale idumeene, cât și a modului în care a administrat țara, istoriografia i-a acordat supranumele nemeritat de „cel Mare" din motive ușor de identificat: Irod a avut o domnie lungă (33 ani); a asigurat țării sale stabilitate și pace; a lărgit cât se putea de mult hotarele regatului său; și, nu în ultimul rând, s-a făcut cunoscut ca un mare constructor. Construcții monumentale, expresie a megalomaniei și admirației pentru arta elenistică a suveranului, au fost ridicate în multe părți ale regatului. A restaurat Samaria și i-a dat numele Sebaste (după numele împăratului: Sebastos, în greacă, este echivalentul latinescului Augustus; Iosif Flaviu, *Antichități iudaice,* 15.8.5; *Războiul iudaic*, 1.21.2); la fel a făcut cu cetatea numită Turnul lui Straton, care, rezidită din temelii, a primit numele Cezareea (tot în cinstea împăratului; Iosif Flaviu, *Antichități iudaice*, 15.9.6). Această cetate a devenit principalul port al țării la Marea Mediterană și mai târziu aici s-a stabilit reședința procuratorilor romani. La Ierusalim a ridicat palatul care îi va purta numele, în partea de vest a orașului, fortăreața Antonia, la nord de templu, un teatru și un hipodrom. În orașele elenistice a zidit temple dedicate împăratului, teatre și stadioane.

Ambiția lui Irod de a-și lega numele de monumente durabile nu putea să ocolească cel mai important simbol al iudaismului. În momentul venirii lui pe tron, numele Ierusalimului era indisolubil legat de aproape un mileniu de prezența Templului între zidurile sale, fapt ce făcea din capitala lui David centrul spiritual al iudaismului. În anul 20 î.Hr. a început lucrările la cel mai ambițios proiect al său: reconstrucția templului din Ierusalim (Iosif Flaviu, *Antichități iudaice*, 15.2.1). Deși partea principală a fost inaugurată cu șase ani înainte de moartea sa, Irod nu a apucat să vadă lucrările finalizate. Acestea se vor încheia abia în anul 63 d.Hr., cu doar șapte ani înainte de distrugerea totală și definitivă a acestui monument (70 d.Hr.).

Proiectul noului templu era atât de grandios încât părea că Irod voia să împlinească profeția lui Agheu (2, 9), care vestea că slava celui din urmă va fi mai mare decât a celui dintâi, adică a celui zidit de Solomon. Și, într-adevăr, el îl va depăși pe cel dintâi, nu numai ca realizare arhitectonică, ci mai ales prin faptul că Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos, i-a călcat pragul, l-a cinstit (Lc 2, 49) și l-a curățit (In 2, 14u și par.).

Ideea construirii unui nou templu nu a fost bine primită de către iudei. Cu timpul însă, încă din vremea construcției atitudinea s-a schimbat. Irod, care de multe ori s-a arătat nepăsător față de sensibilitățile supușilor săi, a avut grijă ca lucrările la părțile sacre ale edificiului să fie realizate numai de preoți special instruiți în acest scop (numai preoții puteau intra în sanctuar și în curtea interioară). Mai mult, a luat toate măsurile necesare pentru ca activitățile de construcție să nu împiedice desfășurarea cultului. Astfel, în toți anii zidirii nu s-a înregistrat nicio zi în care slujbele să nu se fi săvârșit după rânduială! Fiecare părticică din vechiul edificiu era înlocuită îndată după distrugere.

Arhitecții au pornit de la planul Templului lui Solomon, dar au încercat să dea edificiului trăsăturile templului descris în viziunea profetului Ezechiel (cap. 40-43; 571 î.Hr.). Cu toate acestea, ei au rămas tributari arhitecturii greco-romane a vremii: colonade, capiteluri, frontonul triunghiular, confereau ansamblului un pronunțat caracter elenistic. Acoperișul acoperit cu metal aurit era împrejmuit de o balustradă din marmură albă fin sculptată. Iar pentru ca impresionanta-i strălucire să nu fie afectată de păsări, întreaga suprafață a fost protejată cu o mulțime de țepușe aurite.

Ceea ce numim Templul lui Irod era de fapt un imens complex de construcții ce ocupa aproximativ o pătrime din suprafața Ierusalimului. Sanctuarul propriu-zis nu ocupa decât o mică parte din suprafața întregului edificiu. Întregul ansamblu era înconjurat de un zid impunător, aproape dreptunghiular, având lungimea totală de 1550 m.

De-a lungul zidului exterior se desfășurau patru pridvoare, câte unul pe fiecare dintre cele patru laturi ale sale. Acoperișurile acestor pridvoare erau susținute de coloane monolitice din marmură, înalte de 12,5 m. Capiteluri corintice dădeau un plus de eleganță impresionantelor coloane. Două pridvoare (cel vestic și cel nordic) aveau câte două rânduri de coloane; cel estic, numit Pridvorul lui Solomon (In 10, 23; FA 3, 11; 5, 12), iar cel sudic, numit Pridvorul regal, avea patru rânduri. În timpul sărbătorilor iudaice, soldații din garnizoana orașului, foloseau acoperișul pridvoarelor pentru a urmări evenimentele din interiorul zidurilor.

Interiorul spațiului delimitat de aceste pridvoare era împărțit în patru curți. Prima era cea mai largă. Ea se desfășura pe patru laturi, între cele patru pridvoare și incinta interioară rezervată doar israeliților. Această curte constituia singurul spațiu al edificiului care era accesibil și păgânilor, de aceea era numită în mod curent Curtea Neamurilor (= Păgânilor). Doar aici puteau intra și israeliții cărora le era interzis accesul în incinta interioară fie din cauză că erau impuri din punct de vedere ritual, fie pentru că erau excluși din comunitatea mozaică. Aici se găseau negustorii și schimbătorii de bani menționați în Evanghelii. Dar spațiul nu era rezervat doar păgânilor, celor impuri sau activităților comerciale. În egală măsură era un loc al întâlnirilor, al învățăturii și al dezbaterilor teologice (Lc 2, 46; 19, 47; Mc 11, 27). Cu acest spațiu se întâlneau pelerinii nerăbdători să ajungă la sanctuar, îndată ce scăpau de mulțimea de cerșetori care-i asaltau în imediata vecinătate a zidurilor edificiului.

Următoarea incintă, care cuprindea și sanctuarul propriu-zis, era situată mai sus de Curtea Neamurilor și era despărțită de aceasta printr-o balustradă din marmură. Inscripții în latină și greacă interziceau, sub amenințarea pedepsei cu moartea, accesul păgânilor în această incintă. Una dintre aceste inscripții, descoperită în anul 1871, se găsește în Muzeul de Arheologie din Istanbul. Ea cuprinde următoarea avertizare: „Niciun străin să nu treacă balustrada în curtea care înconjoară Locul Sfânt. Oricine este prins răspunde de fapta lui, căci urmează pedeapsa cu moartea". Incinta aceasta interzisă păgânilor era împărțită în alte trei incinte, una destinată femeilor, alta bărbaților și una preoților. În centrul celei din urmă se afla sanctuarul, având forma literei T.

Ca și sanctuarele precedente și acesta era împărțit în trei zone: din pridvorul cu coloane se intra în Sfânta, iar de aici în Sfânta Sfintelor. În Sfânta intrau doar preoții aleși prin tragere la sorți pentru slujire. Aici se aflau trei obiecte sacre: masa destinată pâinilor punerii înainte, sfeșnicul cu șapte brațe și altarul tămâierii, pe care se aducea de două ori în fiecare zi (dimineața și seara) jertfa de tămâie. O perdea groasă despărțea Sfânta de Sfânta Sfintelor (*Kadoș hakedoșim*), în care numai Arhiereul putea intra, și numai o dată pe an, în Ziua Ispășirii. În Templul lui Solomon, aici se păstra Chivotul Legământului, care a dispărut odată cu distrugerea edificiului, în anul 586 î.Hr. În Templul lui Zorobabel, Sfânta Sfintelor era un loc gol, fapt ce l-a uimit pe Pompei, care, după ce a cucerit Ierusalimul (63 î.Hr.), a ținut să vadă cu ochii lui tainele locului preasfânt al iudeilor. În Templul lui Irod aici era doar o piatră pe care arhiereul așeza cădelnița cu tămâie în Ziua Ispășirii.

PĂRINTELE ARHID. ION POPESCU, un vrednic slujitor al muzicii bisericești din Transilvania

Un sfert de veac de la trecerea la cele veșnice

Anul acesta, în data de 17 aprilie, se împlinesc 25 de ani de la trecerea la cele veșnice, în anul 1992, a Părintelui Arhidiacon Ion Popescu, mulți ani dirijor al Corului Catedralei Mitropolitane și profesor de Muzică Bisericească la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Născut la 9 iunie 1925 în comuna Orlești, județul Vâlcea, a urmat cursurile Seminarului „Sfântul Nicolae" din Râmnicu Vâlcea, iar apoi cele ale Institutelor Teologice din București și din Sibiu. După absolvire, în anul 1950, a ocupat funcții administrative la Institutul Teologic din Sibiu, devenind apoi asistent, în anul 1971 și lector, în anul 1976, pentru disciplina Muzică Bisericească și

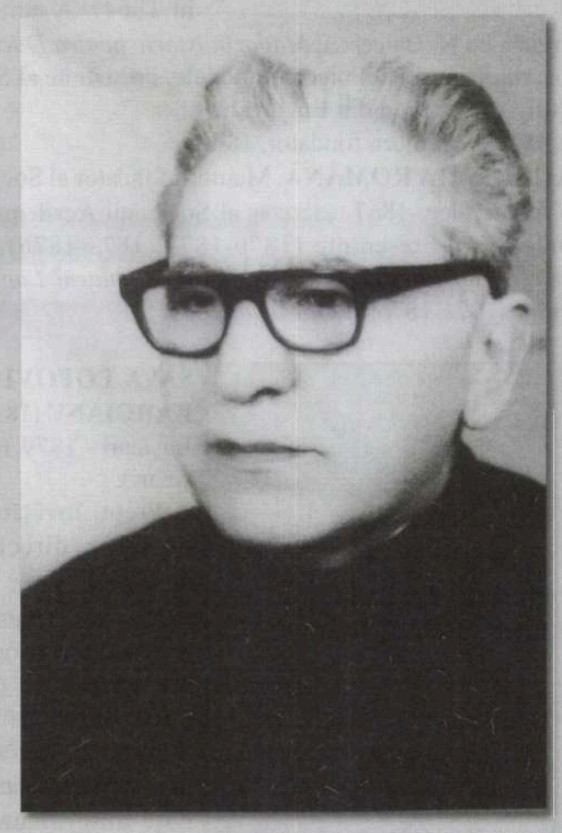

Ritual. Alături de Părintele Gheorghe Șoima a dirijat Corul Catedralei Mitropolitane din Sibiu, începând cu anul 1954. În anul 1952 a fost hirotonit diacon, în 1980 devenind arhidiacon.

Activitatea sa a fost rodnică, lăsând posterității studii de muzicologie publicate în revistele bisericești „Mitropolia Ardealului", „Studii Teologice", „Biserica Ortodoxă Română" sau în volume colective, despre învățământul muzical și importante personalități ale muzicii liturgice cultivate în Biserica Ortodoxă Română. Unele dintre compozițiile sale muzicale au fost publicate și prezentate în concert sau au fost cântate în cadrul slujbelor bisericești, altele au rămas în manuscris.

Înscriindu-se cu vrednicie în rândul marilor reprezentanți ai muzicii bisericești sibiene, precum Dimitrie Cunțan, Timotei Popovici, Petru Gherman sau Gheorghe Șoima, amintirea sa rămâne vie în sufletele iubitorilor muzicii bisericești și a tuturor celor care l-au cunoscut și i-au apreciat munca depusă cu abnegație în slujirea Bisericii strămoșești.

Pr. Prof. Dr. Vasile GRĂJDIAN

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

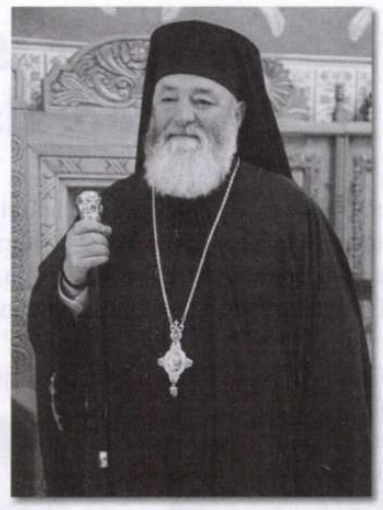

Sâmbătă, 4 martie – slujește la Catedrala Mitropolitană din Sibiu

Duminică, 5 martie – săvârșește Sfânta Liturghie și Taina Sfântului Maslu în Parohia Galați – Făgăraș.

Joi, 9 martie – oficiază slujba Parastasului în Catedrala Mitropolitană pentru victimele regimului comunist.

Duminică, 12 martie – a slujit în Parohia „Sfântul Nicolae" – Lazaret – Sibiu

Duminică, 19 martie – a liturghisit la Biserica „Înălțarea Domnului" de pe Valea Avrigului, Județul Sibiu.

Sâmbătă, 25 martie – a slujit alături de ÎPS Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, și de alți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca.

Duminică, 26 martie – a săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Orlat, județul Sibiu.

Joi, 30 martie – a oficiat Liturghia Darurilor mai înainte sfințite în capela Liceului „Aurel Vijoli" – Făgăraș.

Ierod. Nicolae DANCO

Iisus Hristos – moartea păcatului și învierea omului
Gheron Iosif Isihastul – 120 de ani de la nașterea sa (1897)

Punctul de plecare în explicitarea acestui lucru îl constituie mărturisirea existenței unui singur (în înțelesul de unic) Mântuitor pentru întreaga umanitate, Domnul Iisus Hristos [Cuv. Iosif Isihastul, *Mărturii ale experienței monahale*, trad. de Ieroschim. Ștefan Nuțescu, Editura Evanghelismos, București, 2016, Ep. 74, p. 315], însă beneficiarii sunt doar cei care mărturisesc credința în dumnezeirea Sa (ca Persoană divino-umană), aceasta fiind, de altfel, condiția *sine qua non* pentru dobândirea fericirii veșnice [*Ibidem*, *Scrisoare...*, cap. 3, pp. 340-341]. Părintele Iosif Isihastul insistă asupra faptului că Hristos, *„Cel care a făcut veacurile și înainte de veacuri era"*, S-a întrupat cu unicul scop de a mântui pe toți oamenii, sau altfel spus *„S-a născut dulcele Iisus ca să ne nască din nou pe noi"*. Pentru a ne bucura de această *„fericită înrudire"*, prin care devenim frați ai Săi, și, în cele din urmă, *„fii, după har, ai Tatălui Ceresc"* [*Ibidem*, Ep. 56, pp. 263-264], El (Hristos) ne-a arătat și modul în care se poate realiza aceasta. Începutul acestei lucrări pornește de la Botez (prin Botez) și continuă prin împlinirea poruncilor Sale, care nu sunt altceva decât *„medicamente împotriva patimilor, pentru ca să nu mai cădem iarăși în robia păcatului"* [*Ibidem*, *Scrisoare...*, cap. 3, pp. 341-342. Dă și un exemplu concret: *„Nu desfrâna și ostenește-te să fii cuminte, căci dacă nu vei deveni cuminte, vei deveni neapărat desfrânat. Nu fura, pentru ca să devii credincios; căci dacă nu te sileşti să devii credincios, vei deveni hoț. Nu fi iubitor de arginți, pentru ca să fii milostiv; căci dacă nu te sileşti să fii milostiv, vei deveni iubitor de arginți. Nu lăcomi cu pântecele, ca să devii înfrânat. Să ai multă dragoste, ca să nu devii pizmuitor. La fel și toate celelalte virtuți"*].

Gheron Iosif înțelege împlinirea poruncilor ca răspunsul personal cu care suntem datori față de răscumpărarea adusă de Hristos, iar, pe de altă parte, prin intermediul lor, Acesta ne păzește să nu (re)devenim robi ai demonilor. De aceea, sluga bună și credincioasă (Matei 25, 21) va percepe primirea harului drept un dar (din marea Sa milostivire), și nu ca plată a ostenelilor sale [*Ibidem*]. Raportarea la Domnul Hristos este din postura de datornic, ca cel ce a fost eliberat din robia păcatului și a patimilor, prin care continuă să Îl răstignească. De aceea mulțumirea se concentrează în special în direcția aceasta, de rob răscumpărat, iubirea manifestându-se ca recunoștință tocmai pentru aceasta, și nu pentru fericirea veșnică făgăduită [*Ibidem*, pp. 340-341. Personal îi mulțumește, în primul rând, pentru faptul de a se fi născut creștin, apoi pentru trecerea cu vederea și scoaterea din viața de tânăr ușuratic, pentru chemarea la marele chip îngeresc, și, mai ales, pentru timpul de pocăință acordat].

Mai mult decât atât, lucrarea poruncilor reprezintă împlinirea unicei cerințe a lui Dumnezeu, aceea de a-L iubi (din toată inima și din tot sufletul și din toată puterea ta și din tot cugetul, Lc. 10, 27), recunoscând în Acesta pe Făcătorul său [*Ibidem*, Ep. 64, pp. 288-289. Cuviosul amintește aici de gelozia lui Dumnezeu, care nu vrea ca omul să împartă slava și iubirea Acestuia cu altceva/ altcineva, ci să-L iubească pe Domnul Dumnezeu *„din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul"* său (Luca 10, 27)].

Însă puterea în împlinirea poruncilor Sale o dă tot El, ca Unul ce este începutul și sfârșitul a toate (*„în El trăim și ne mișcăm și suntem"*, FA 17, 28), El fiind atât darul, cât și dăruitorul: *„să știi numai că totul, începutul și sfârșitul oricărui lucru bun este Hristos. Noi singuri nu putem să facem nimic dacă Hristos, cu harul Său dumnezeiesc, nu va conlucra cu noi. Mai întâi S-a recunoscut El pe Sine în noi, și după aceea L-am recunoscut noi. Acela ne-a iubit mai întâi, și noi după aceea. Dacă Hristos nu va lucra, nu se mișcă nimic bun în noi"* [*Ibidem*, Ep. 70, p. 304].

Această realitate o înțelegem mai bine analizând, pe scurt, cele trei etape ale vieții duhovnicești. Astfel, Hristos este începutul mântuirii (ca proces personal al omului [*Ibidem*, Ep. 3, p. 30], etapa curățirii), pentru că omul *„nu-L poate însă găsi dacă mai întâi nu l-a găsit Dumnezeu pe el"* [*Ibidem*, Ep. 2, p. 26]. Se manifestă concret în gândurile bune (ca matrice pentru orice lucrare duhovnicească) [*Ibidem*, Ep. 9, p. 58] și, plecând de la acestea, în toate manifestările trupești și duhovnicești, care pot fi sintetizate în câteva etape: frica de Dumnezeu [*Ibidem*, Ep. 30, p. 144. Amintește și de înfricoșătorul moment al depunerii jurământului monahal în fața sfântului altar prin care *„îl leagă Hristos cu frica Sa"*, și ulterior vine încercarea, strădania și lupta], credința (înțeleasă ca încredere [*Ibidem*], dar și încredințare [*Ibidem*, Ep. 67, p. 297; Ep. 69, p. 302]), cunoașterea duhovnicească [*Ibidem*, Ep. 30, pp. 144-145] (iar specificul monahal prevede într-un mod mai pregnant și ascultarea, legată indisolubil de lepădarea de sine [*Ibidem*, Ep. 12, p. 77]), toate conducând la adevărata libertate [*Ibidem*, Ep. 30, p. 145].

Această însoțire continuă pe tot parcursul procesului de despătimire [*Ibidem*, Ep. 10, pp. 66-67], întrucât *„dacă omul nu luptă împreună cu Hristos, Care este Lumina, nu poate să se izbăvească de stăpânul întunericului, Diavolul"* [*Ibidem*, Ep.18, pp. 99-100]. De aici rezultă necesitatea invocării neîncetate a numelui Său (prin/în rugăciune, de obicei prin cea cunoscută ca a minții/ inimii) [*Ibidem*, Ep. 4, p. 37; Ep. 33, pp. 160, 161; Ep. 10, p. 69; Ep. 63, p. 286], prin puterea Căruia se primește posibilitatea de a înlătura/ suporta ispitele și, în cele din urmă, izbăvirea [*Ibidem*, *Scrisoare...*, cap. 3, p. 342; Ep. 39, p. 196; *„Odată, din cauza repetatelor și înfricoșătoarelor mele ispite, am fost stăpânit de mare întristare și deznădejde și socoteam că sunt nedreptățit de către Dumnezeu. Că m-a lăsat pradă atâtor ispite, fără să mă ușureze vreun pic, să iau măcar o răsuflare. Și aflându-mă în această amărăciune, am auzit o voce înlăuntrul meu, tare dulce, foarte clară și trădând multă compasiune: «Nu vrei să suferi totul pentru dragostea Mea?» Și odată cu vocea a început să curgă șuvoi de lacrimi neîncetat și mă căinam pentru deznădejdea care mă stăpânise. N-am să uit niciodată vocea aceea, atât de dulce, care a făcut să dispară deodată ispita și toată deznădejdea. «Nu vrei să suferi toate pentru dragostea Mea?». Cu adevărat, dulce dragoste!" Ibidem*, Ep.8, p. 55].

Puterea este a lui Hristos, ca Unul ce l-a biruit pe diavol [*Ibidem*, Ep. 16, p. 92] și singurul Care știe totul (în înțelesul de mod de luptă și de câștigare a ei) [*Ibidem*, Ep. 20, p. 114] și Care Se face toate: *„hrana duhului, apa celui însetat, sănătate celui bolnav, îmbrăcăminte celui gol, voce celor care cântă, cercetare celui care se roagă, tuturor toate spre mântuire"*, fiind deci *„cel mai bun doctor al sufletului și al trupului"* [*Ibidem*, Ep. 30, p. 148]. Și aceasta cu atât mai mult cu cât El este cel mai aproape de om [*Ibidem*, Ep. 17, p. 98; Ep. 66, pp. 294-295], cunoscând mai bine decât noi ceea ce ne este de folos [*Ibidem*, Ep. 51, pp. 244-245]. Această apropiere ne dă posibilitatea de a fi în permanentă comuniune și comunicare cu El, din care rezultă și necesitatea raportării corecte față de Acesta în toate manifestările noastre [*Ibidem*, Ep. 48, p. 235 – 1. Examinarea conștiinței în tot ceea ce facem, dacă este potrivit voii Sale; 2. Voile Domnului, care lucrează pentru mântuirea noastră, nu le cunoaște nimeni. Dar, în orice fel s-ar săvârși, ele sunt folositoare; indiferent dacă noi ne întristăm și ni se pare că am fost părăsiți de Dumnezeu. *Ibidem*, Ep. 65, p. 291].

Gheron Iosif insistă, în acest context, și asupra necesității (chiar a obligativității) asumării luptei, în sensul de asemănare cu pătimirile Domnului Hristos, altfel spus, dacă El a purtat crucea și noi suntem datori să o purtăm [*Ibidem*, Ep. 4, p. 36], urmându-I întru toate [*Ibidem*, Ep. 35, p. 171], fiind singura Cale de a ajunge și noi la Învierea personală (care este începutul odihnei desăvârșite). Această pătimire de bunăvoie se face pentru Hristos, și ea are puterea de a alunga demonii, primind în egală măsură mângâiere dumnezeiască [*Ibidem*, Ep. 8, pp. 54-55; Ep. 23, p. 118; Ep. 42, pp. 211, 213]. Iubirea față de Hristos (caracterizată atât prin ostenelile individuale, trupești și duhovnicești, asumate de bunăvoie, cât și ca manifestare față de aproapele [*Ibidem*, Ep. 49, p. 239]) asigură biruința nevoitorului mult mai ușor și de lungă durată [*Ibidem*, Ep. 8, p. 54] (indiferent că este vorba de patima mâniei, poftei sau de altă natură).

Strict legată de aceasta este și încrederea în El, ca Unul Ce fiind peste tot [*Ibidem*, Ep. 78, p. 324] cunoaște în permanență nevoile sufletești și trupești ale omului [*Ibidem*, Ep. 30, p. 150]. Aceasta înseamnă, pe de o parte, întărire în depășirea tuturor ispitelor (la nivelul minții), iar, pe de altă parte, responsabilitate în toate acțiunile, pentru că *„cu cât ești tu mai atent față de Dumnezeu, cu atât mai mult va fi Acela atent cu tine"* [*Ibidem*, Ep. 78, p. 324]. În schimb, în ceea ce-l privește pe om, Cuviosul Iosif amintește și de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu față de acesta [*Ibidem*, Ep. 66, p. 295], căruia îi reproșează mai ales *puținătatea credinței și întunecimea minții* [*Ibidem*, Ep. 30, p. 148] (spre deosebire de creație care mereu aduce slavă și binecuvântează pe Dumnezeu [*Ibidem*, Ep. 78, p. 324]), cu atât mai mult cu cât, de cele mai multe ori, uităm un lucru esențial, și anume acela că *„milostivul Dumnezeu caută continuu motive și rațiuni ca să mântuiască un suflet"* [*Ibidem*, Ep. 31, p. 155]. De aceea, se cade o cercetare a conștiinței proprii cât mai des, indiferent de vârstă, mai ales în vederea primirii Sfintei Împărtășanii [*Ibidem*, Ep. 56, p. 264]. Este adevărat însă și faptul că singurul în măsură să sesizeze *„cât de departe sunt gândurile oamenilor de felul în care judecă Dumnezeu lumea"* [*Ibidem*, Ep. 31, p. 154] (ca mod de acționare) este doar cel ce are experiența harului dumnezeiesc.

Cunoscând toate acestea, Starețul dojenește pe cei nerăbdători care, umplându-se prin ea de deznădejde, întristează pe Hristos [Se referă aici în mod concret la monah, care, prin sucombarea luptei duhovnicești, nu face altceva decât a cere divorțul de Mirele Ceresc – *Ibidem*, Ep. 32, p. 157, dar este valabil și pentru mireni, ca unii ce prin Botez ne-am asumat urmarea Sa. Hristos arată multă răbdare în lucrarea de mântuire a omului (p. 154)]. Această stare poate (și trebuie a) fi depășită prin pocăință, prin intermediul căreia descoperim, de fiecare dată, că Fiul lui Dumnezeu este atât Învățătorul, cât și Dumnezeul și Părintele nostru, Cel ce are în mâinile Sale suflarea și viața noastră [*Ibidem*, Ep. 15, p. 86], de aceea bunătatea lui Dumnezeu nu exclude responsabilitatea noastră. Întrucât totul depinde de Dumnezeu, Care prin har, ca putere mobilizatoare, lucrează totul, omul este dator doar cu voința (concretizată prin săvârșirea faptelor ce țin de viețuirea practică), mai ales că este cu neputință ca Hristos să refuze pe cineva [*Ibidem*, Ep. 1, pp. 24, 25].

Hristos nu este doar începutul și susținătorul luptei în vederea dobândirii mântuirii, ci însăși răsplata, fapt pentru care Cuviosul Iosif Îl numește adesea drept *„Cel dorit, iubirea, dragostea și viața, dulcele Iisus"* [Gheron Iosif, *op. cit.*, Ep. 36, p. 179], *„dulcea mea iubire [...] cunoașterea și Adevărul, nădejdea și mângâierea mea, puterea și vârtutea mea, dragostea și luminarea mea"* [*Ibidem*, Ep. 39, p. 196].

El, Hristos, fiind Iubire (I Ioan 4, 8), tot ceea ce a făcut pentru om (întruparea, pătimirile, moartea, pogorârea la Iad, învierea, înălțarea) a izvorât din aceasta [*Ibidem*, Ep. 79, pp. 326-327], și toate au urmărit același scop: *„să devenim fii ai Săi, să ne bucurăm de bunătățile Lui cele veșnice, și de pe acum să ne îndulcim de dragostea Lui cea nemărginită"* [*Ibidem*, Ep. 36, p. 179]. Deci, iubirea devine moneda unică în acest schimb personal și intim, fiind chiar o datorie din partea omului, și singura așteptată și acceptată de Hristos. E și motivul pentru care prima poruncă rămâne mereu un imperativ: *„Iubește pe Domnul Dumnezeul tău din tot sufletul tău și din tot cugetul tău și din toată puterea ta"* (Luca 10, 27), adică *„toată forța sufletului să cuprindă pe Dumnezeu"* (*cunoașterea, simțirea, cugetul, contemplarea, clarviziunea și orice mișcare a minții*). Iubirea este deci ținta tuturor strădaniilor, iar ea, spre deosebire de toate virtuțile și toate darurile dumnezeiești, depășește orice simțire, întrucât *„atunci când ajunge cineva să iubească pe Cel care îl iubește [...] rămâne în lucrare numai iubirea dumnezeiască și împărățește contemplarea"* [*Ibidem*, Ep. 79, p. 327].

Pr. Dr. Cristian Groza

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Slujba de Paşti la Catedrala mitropolitană din Sibiu

Peste 2000 de credincioşi au venit la Catedrala mitropolitană din Sibiu în Noaptea de Înviere pentru a primi Sfânta Lumină de la Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului. Împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi, format din cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu şi slujitorii locaşului de cult, ierarhul a oficiat slujba Învierii pe o scenă amenajată pe treptele Catedralei mitropolitane.

Au fost prezenţi la sfânta slujbă prefectul judeţului Sibiu, Lucian Radu, preşedintele Consiliului Judeţean, Daniela Cîmpean, şi alte oficialităţi locale şi judeţene, alături de oaspeţi.

După slujba Învierii au urmat Utrenia din Noaptea de Înviere şi Sfânta Liturghie. Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a Catedralei mitropolitane, dirijată de Pr. Lect. Univ. Dr. Dan Alexandru Streza.

În cadrul Sfintei Liturghii, IPS Mitropolit Laurenţiu a sfinţit pâinea şi vinul cunoscute sub denumirea de „paşti", iar credincioşii au avut posibilitatea să primească, la final, aceste daruri binecuvântate. De asemenea, foarte mulţi credincioşi s-au împărtăşit cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.

La final IPS Mitropolit Laurenţiu le-a transmis celor prezenţi un mesaj de binecuvântare, alături de urările specifice acestui mare praznic al creştinătăţii.

„Praznicul Învierii este o zi de bucurie, o zi de încununare a ostenelilor noastre din timpul postului, dar în acelaşi timp şi o zi de lumină, o lumină pe care să o luăm şi să o ducem cu noi să ne lumineze cărările vieţii noastre, dar mai ales sufletele noastre. Vă binecuvântăm şi vă mulţumim pentru dragostea arătată faţă de Sfânta Biserică. Am făcut o noapte de priveghere, dar nu degeaba, pentru că am luat acum binecuvântare şi vă dorim tuturor sărbători fericite, sănătate, iar această bucurie a Învierii să nu piară niciodată din inimile noastre", a spus ierarhul.

Procesiunea Învierii la Sibiu

Preoţii din Protopopiatul Sibiu au venit la Catedrala mitropolitană pentru a săvârşi slujba Vecerniei din Duminica Paştilor, numită şi „A doua Înviere". Soborul slujitor a fost condus de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului.

În cadrul slujbei a fost citită Evanghelia în mai multe limbi, aşa cum este vechea rânduială în Biserica Ortodoxă.

Pe lângă mulţimile de credincioşi, la A doua Înviere au participat prefectul judeţului Sibiu, Lucian Radu, reprezentanţi ai Consiliului Judeţean Sibiu, parlamentari şi oaspeţi.

După slujbă, preoţii şi credincioşii au participat la tradiţionala Procesiune a Învierii. Purtând icoana Învierii, prapuri, moaşte ale Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei, preoţii şi credincioşii au vestit cetăţii Învierea Domnului, cântând „Hristos a Înviat" şi alte imnuri ale praznicului. Traseul procesiunii a fost: Catedrala mitropolitană-str. Mitropoliei-Piaţa Mare-str. N. Bălcescu – Parcul „ASTRA" – str. Mitropoliei – Catedrala mitropolitană.

La final, IPS Mitropolit Laurenţiu i-a binecuvântat pe credincioşii participanţi, iar mai apoi a avut loc, la reşedinţa mitropolitană, tradiţionala recepţie de Paşti.

„Săptămâna Luminată se deschide cu bucuria pe care Mântuitorului Iisus Hristos a adus-o întâi ucenicilor şi apoi întregii lumi. Evanghelia citită astăzi în mai multe limbi dovedeşte un lucru pe care îl respectăm şi îl apreciem: Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos a ajuns la toate neamurile, nu mai există limbă sfântă şi limbă auxiliară, ci fiecare în graiul lui trebuie să primească vestea Învierii lui Hristos. ", a subliniat ierarhul.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacţie:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediţie online:** Vicenţiu-Dragoş Băşa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 17-20 **1 și 15 mai 2017**

• ICOANA – RAZA ÎMPĂRĂȚIEI •

ORTODOXIE ȘI ORTOPRAXIE
Venerarea icoanei – imagine sacră (I)

Sfântul Sinod a hotărât ca anul 2017 să fie declarat *Anul omagial al sfintelor icoane și al iconarilor și al pictorilor bisericești*, în contextul în care ne dorim o întărire a identității noastre ortodoxe prin reafirmarea importanței sfintelor icoane ca mijloace de mărturisire a credinței în Întruparea Fiului lui Dumnezeu și ca ferestre spre Împărăția Cerurilor, prin evidențierea rolului liturgic și catehetic al sfintelor icoane în viața Bisericii, precum și prin punerea în lumină a importanței lucrării pictorilor de icoane și de locașuri sfinte pentru misiunea Bisericii, spre promovarea tradiției autentice în dezvoltarea școlii iconografice românești.

Aspecte istorice și teologice legate de apărarea icoanelor

Sfânta Biserică ne oferă un element esențial al identității noastre ortodoxe: *cultul sfintelor icoane*. Timp de peste un secol, unii împărați bizantini au dus un aspru război împotriva icoanelor Mântuitorului Hristos, ale Maicii Sale și ale sfinților Lui, au condus persecuții împotriva credincioșilor, monahilor, teologilor și clericilor care le venerau și le apărau, văzând în ele dovada reală a Întrupării lui Dumnezeu și a mântuirii oamenilor. Era atacată nu doar dogma centrală a Bisericii – *Întruparea* –, ci și spiritualitatea ortodoxă, adică împreună-lucrarea omului cu harul ceresc, efortul omului de asemănare cu chipul luminos al Domnului Hristos, precum și modul concret al prezenței Bisericii în lume. Împărații iconoclaști doreau un creștinism secularizat, subordonat statului și controlat direct de puterea imperială. Represiunile lor s-au lovit însă de rezistența tenace, până la martiriu, a credincioșilor, a călugărilor, a teologilor și a ierarhilor de seamă ai vremii. Aceștia au știut să apere nu doar legitimitatea teologică și duhovnicească, ci și sensul autentic creștin al prezenței Bisericii în societate. Apărătorii sfintelor icoane, chiar cu prețul vieții, au arătat că Biserica adevărată este cea care împărtășește oamenilor „taina dreptei credințe", după mărturia Sfântului Pavel, care zice: *„Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, a fost propovăduit între oameni; a fost crezut în lume și S-a înălțat întru slavă"* (I Timotei 3, 16).

Posibilitatea reprezentării iconografice a Domnului Iisus Hristos, a Maicii Domnului și a tuturor sfinților are ca temei cunoașterea Cuvântului veșnic al lui Dumnezeu, Care S-a arătat lumii prin Întrupare. *Temeiul hristologic* al icoanei ni-l oferă Sfântul Evanghelist Ioan, care spune: *„Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieții, și Viața s-a arătat și am văzut-o și mărturisim și vă vestim Viața de veci care era la Tatăl și s-a arătat nouă"* (I Ioan 1, 1-2). Același adevăr desăvârșit îl exprimă în chip deosebit și Sfântul Vasile cel Mare, în textul anaforalei care-i poartă numele: *„Iar când a venit plinirea vremii, ne-ai grăit prin Însuși Fiul Tău Care (...) pe pământ S-a arătat și cu oamenii a viețuit; și din Sfânta Fecioară întrupându-Se, S-a smerit pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se pe Sine asemenea cu chipul smeritului nostru trup, ca să ne facă asemenea chipului slavei Sale"* [*Liturghier*, 2012, p. 250]. Iar Sfântul Ioan Damaschin mărturisește în același sens: *„Icoană vie, naturală și întru totul asemenea Dumnezeului nevăzut este Fiul, Care poartă în El Însuși pe Tatăl în întregime, fiind asemenea în totul cu El, deosebindu-Se însă în aceea că este cauzat, adică născut din Tatăl"* [Sfântul Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, EIBMBOR, București, 1998, p. 45].

Ortodoxia înseamnă arătarea și mărturisirea iubirii lui Dumnezeu cel Atotmilostiv, Care devine Om adevărat, pentru ca pe noi să ne îndumnezeiască, să ne sfințească. Fiul lui Dumnezeu Cel nevăzut și veșnic a luat trup pământesc, ca nouă să ne dăruiască duh ceresc; S-a coborât la noi, pe pământ, pentru a ne înălța pe noi la ceruri; S-a împărtășit de viața noastră amestecată cu moartea, ca să ne dăruiască viața Lui cea fără de moarte. *Acest adevăr dumnezeiesc îl vedem în icoană*. În icoană noi nu pictăm doar trupul lui Hristos văzut cu ochii trupești, ci pictăm și slava Sa, sugerată de nimbul de lumină al icoanei și de aureola sfințeniei celor zugrăviți. Pictăm deodată trupul care a fost văzut cu ochii trupești, dar și slava sau lumina necreată care nu se vede cu ochii trupești, ci numai cu ochii credinței. Fiecare icoană ortodoxă reprezintă o „evanghelie" pictată, care ne cheamă la rugăciune tainică, la comuniune „în duh și adevăr" cu Domnul nostru Iisus Hristos, cu Preasfânta Născătoare de Dumnezeu și cu sfinții Lui.

Cultul sfintelor icoane, consemnat în Biserica primară și proclamat la Sinodul din 843 de la Constantinopol, păstrat cu sfințenie de Biserica Ortodoxă, este cel care ne ajută să păstrăm cu fidelitate icoana Dumnezeului-Om și a Omului-Dumnezeu, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Icoana este *„fereastră spre Împărăția Cerurilor"* și prin ea, ca și prin celelalte forme ale cultului, arătăm, în mod concret, realitatea prezenței continue a Mântuitorului Hristos în mijlocul nostru, prin Taina Bisericii. Preluând icoana Domnului Hristos, transmisă nouă de Sfinții Apostoli, în calitate de martori oculari a ceea ce au văzut cu ochii lor și au auzit cu urechile lor, ne păstrăm identitatea ortodoxă a credinței, mărturisind continuu că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu întrupat la „plinirea vremii" (Gal. 4, 4), din iubirea Sa nemărginită, *pentru noi, oamenii, și pentru a noastră mântuire*, așa cum mărturisim în Crez.

† LAURENȚIU,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Credință și rațiune, laolaltă

Teodor BACONSCHI

Cutare, auzim, e un om foarte credincios! Putem verifica această afirmație prin faptele aceluia: dacă printre ele prevalează cele bune, înclinăm să credem credinței sale și să-l socotim autentic. Există însă și un umanism secular, ba chiar ateu. În numele său, apar și fapte bune aparent neconectate la o credință religioasă. Un soi de filantropie fără transcendență și cadru ritualic ori simbolic legat de creștinism. Așadar, deși „credința fără fapte moartă este", avem de-a face și cu fapte bune care nu-L recunosc pe Dumnezeu, deși sunt catalogabile ca atare: fapte bune! Tocmai pentru că există fapte bune inspirate exclusiv de compasiune și solidaritate interumană, credinciosul rămâne pe gânduri: devine apologet! Dar cum să aperi credința în veacul 21? Este apologetica o datorie creștinească? Unii ar spune că da și că mereu a fost așa. Alții s-ar grăbi să vadă apărarea credinței cu argumente raționale ca pe o contradicție în termeni. Credința e darul lui Dumnezeu, predispoziția harică pe care sufletul o validează printr-o decizie liberă. Ce nevoie de argumente logice are consumarea necondiționată a unui dar divin? Are, tocmai pentru că rațiunea poate învinge dubiile personale și îi poate convinge și pe alții, pe cei sceptici sau agnostici, apropiindu-i astfel de misterul lui Hristos.

Devenirea Bisericii și a teologiei cuprinde exemple de mari apologeți în fiecare generație. Ce s-ar fi făcut, bună-

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Pr. Dr. Ciprian Valentin Bîlbă
Spovedanie și inteligență emoțională (I) | pagina **2**

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Teologi ortodocși în închisorile comuniste: Părintele Profesor Dumitru Stăniloae (1903-1993) | pagina **4**

Pr. Dr. Vasile Gafton
Despre harul „înțelegerii", care zugrăvește în sufletele noastre icoana Împărăției | pagina **8**

Lect. Dr. Daniel Mihoc
Templul din Ierusalim (III) | pagina **10**

Spovedanie și inteligență emoțională (I)

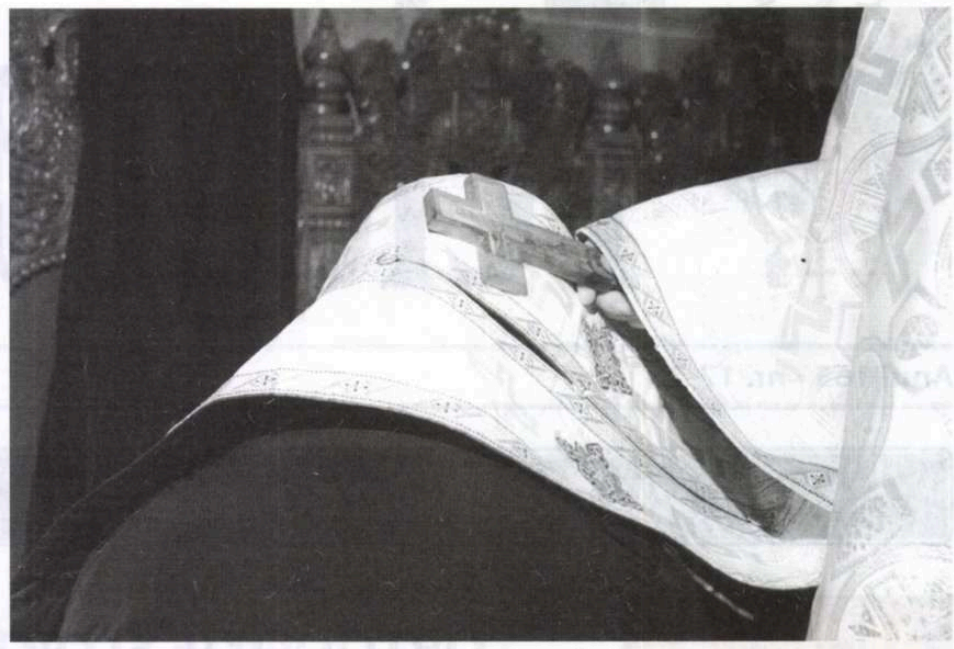

Analogic vorbind, Spovedania ar putea fi echivalată cu o consultaţie medicală, nu atât minuţioasă, cât profundă, în sensul identificării acurate a mecanismelor adânci care stau în spatele aspectului manifest al faptelor păcătoase. Cel puţin în ceea ce-l priveşte pe credinciosul care mărturisindu-se îşi dezbracă sufletul înaintea duhovnicului, sensibilitatea emoţională poate atinge cote ridicate şi care pot afecta dinamica echilibrului interpersonal în cadrul Spovedaniei. În acest caz, preotul se supune unui extaz, ieşind astfel din sine, dacă vreţi lepădându-se de sine, de dragul spiritual al întâlnirii celuilalt. Rutina experienţei confesionale a preotului nu face casă bună cu sensibilitatea rănilor deschise prin păcatul mărturisit. Asemeni pruncului care se bucură de fiecare întâlnire cu mama şi cu tatăl lui, preotul duhovnic se înnoieşte sufleteşte de fiecare dată când se întâlneşte cu cineva la scaunul Spovedaniei.

Şi pentru că atingerea unui atare nivel de percepţie relaţională nu e la îndemâna oricui, se face necesar instrumentarul oferit de paradigma inteligenţei emoţionale. E vorba despre conştiinţa de sine, stăpânirea de sine, motivaţie, empatie şi sociabilitate (D. Goleman, apud M. Roco, *Creativitate şi inteligenţă emoţională*, Polirom, Iaşi, 2001, p. 141) ca dimensiuni personale subsumate dobândirii autenticităţii relaţionale în cadrul Tainei Spovedaniei.

Conştiinţa de sine a preotului înseamnă autocunoaştere prin autoreferenţialitate. În anumite cazuri, se poate manifesta tendinţa de focusare a preotului duhovnic pe conţinutul penitenţial al mărturisirii şi pe persoana care se mărturiseşte, fără a se lua în considerare pe el însuşi şi mişcările lăuntrice ale sufletului şi chiar pe cele ale propriului trup. Apariţia unui discurs interior al duhovnicului şi care secundează mărturisirea propriu-zisă a penitentului, chiar dacă motivaţia ar putea fi însuşi beneficiul formativ-spiritual al acestuia din urmă, nu face decât să producă o dublă decentrare a preotului: atât de la procesul penitenţial al mărturisirii penitentului, cât şi de la propriile reacţii trupeşti şi sufleteşti. Prin urmare, deserviciul spiritual se dublează pentru că preotul nu poate percepe real şi profund nici nevoile şi aşteptările pe care penitentul le are şi se reflectă în păcatele mărturisite, nici propriile reacţii psiho-somatice involuntare la această mărturisire. În terminologia asceticii ortodoxe, am putea spune că e vorba aici despre lupta cu gândurile.

Şi cum nu poţi stăpâni ceea ce tu nici măcar nu crezi că există, adică propriile impulsuri sufleteşti şi trupeşti, tot astfel, preotul duhovnic nefiind conştient de reacţiile interne pe care contactul personal cu credinciosul i le determină, nu poate accede la **autocontrol**. Aici poate interveni ceea ce limbajul de specialitate al psihologiei numeşte interferenţa scenariilor. Neutralitatea terapeuticii spirituale se poate pierde în acest punct şi relaţia devine victimă a impulsurilor inconştiente (R. Robertiello şi G. Schoenewolf, *101 greşeli în psihoterapie*, Editura Trei, Bucureşti, 2010, pp. 15-18). Adică, acea confuzie între stările sufleteşti ale preotului şi penitentului. Ca şi mai devreme, pericolul este unul dublu, vizându-l atât pe duhovnic, cât şi pe credincios.

Într-o astfel de relaţie penitenţială defectuoasă, pista relaţională este deviată şi trebuie diortosită imediat după modelul triunghiului penitenţial care, alături de preot şi credincios, Îl include pe Domnul Hristos Însuşi, Calea, Adevărul şi Viaţa. O astfel de relaţie penitenţială nediortosită oferă anumite beneficii secundare pentru preot şi credincios, dar care sunt beneficii emoţionale reciproce pure, deci fără referinţă penitenţială sacramentală. Or, noi plecăm de la premiza insurmontabilă a imposibilităţii de a înlocui Taina Spovedaniei cu orice altceva de pe pământ care se referă la vreo relaţie interpersonală. Confuzia planurilor creează **motivaţii** false ale procesului terapiei duhovniceşti. Preotul duhovnic nu urmăreşte să producă o „stare de bine" penitentului, ci îl motivează şi îl capacitează pe penitent pentru întâlnirea cu Hristos-Binele.

Pentru a evita interferenţa scenariilor preotului duhovnic cu ale penitentului, lucru care ar putea duce la o prioritizare a beneficiilor secundare în defavoarea singurului beneficiu duhovnicesc propriu-zis al Tainei Spovedaniei, se face necesară atât conştienţa de sine a preotului, cât şi abilitatea acestuia de a pătrunde cu discernământ în universul de gânduri şi simţiri al celui care se mărturiseşte. **Empatia** este o trăsătură de personalitate, care, totuşi, se poate cultiva şi dezvolta prin exerciţiu şi conştientizare. Pentru preot, a ieşi din sine şi a se preocupa de dimensiunea internă a personalităţii credinciosului este provocator în egală măsură pentru el, ca şi pentru penitent.

Şi totuşi, acesta reprezintă un pas esenţial în favoarea relaţiei duhovniceşti autentice, scopul slujirii şi misiunii pastorale fiind tocmai atingerea de lumina înţelegătoare a sufletului credinciosului. În acest sens, pentru obţinerea rodului celui duhovnicesc al Spovedaniei este necesară atât solaritatea harului divin, cât şi contribuţia pământească a cultivării şi dezvoltării personalităţii duhovnicului. Lărgind un pic lucrurile, am putea spune că **nivelul sociabilităţii** preotului duhovnic este echivalent cu suma momentelor de empatizare cu diferiţi credincioşi.

De fapt, comuniunea eclezială autentică porneşte de la relaţii interpersonale fundamentate sacramental la scaunul Spovedaniei şi, tot astfel, se cultivă şi se exprimă în continuare prin autocunoaştere şi stăpânire de sine, prin rezonanţa empatică la unison cu trăirile semenilor şi prin capacitatea de îmbogăţire personală şi relaţională permanentă în interiorul Trupului tainic al Domnului Hristos.

Acesta este şi modelul pe care ni-l oferă Biserica primară, când orice abatere morală ori dogmatică (schismă sau erezie) se remedia începând de la întâlnirea personală a penitentului cu episcopul la Taina Spovedaniei. Spaţiul sacramental al Spovedaniei oferea cadrul de securitate a terapeuticii spirituale şi în care se preciza dimensiunea şi gravitatea păcatului săvârşit în funcţie de care se stabilea şi „medicamentaţia" spirituală. Aşa proceda, spre exemplu, Sfântul Ciprian al Cartaginei (K. Rahner, *Theological Investigations*, vol. 15, London, 1983, p. 221). Forma, durata şi intensitatea penitenţei au reprezentat şi atunci, şi reprezintă şi acum, temelia pastoraţiei reuşite. Cuantificarea acestei reuşite se înregistrează la nivel sinergetic între darul iertării divine şi eşafodajul relaţional concret pe care îl clădeşte preotul cu credinciosul la Sfânta Taină a Spovedaniei.

Pr. Dr. Ciprian Valentin BÎLBĂ

Credință și rațiune, laolaltă

(urmare din p. 1)

oară, turmentatul creştin al veacului 20 fără minunat de profundele cărţi ale unui C.S. Lewis? Această constantă reflectă natura sistematică a respingerii credinţei pe baze intelectuale, deci şi nevoia simetrică de a fundamenta credința pe temeiuri raționale: e un balans continuu. Absența îndoielii nu e virtuoasă. Dacă n-am fi mereu străbătuți de întrebări, am transforma viața religioasă într-o mecanică obtuză de gesturi nepricepute. Dumnezeu nu-și dorește ca partener un robot blindat în certitudini oarbe, ci un interlocutor viu, aflat pe calea dinamică a unei creșteri (care presupune halte și derapaje). Fără clipele noastre de francă deznădejde, nu ne-am putea împărtăși pe deplin din clipele noastre de luminoasă speranță în propria mântuire.

Întrebarea persistă: se cuvine ca orice creștin să fie și un apologet al credinței? Categoric, da! Apărarea cu instrumente raționale a credinței ca mister suprarațional e parte integrantă a elanului misionar. Firește că magisteriul Bisericii rămâne norma indispensabilă pentru a nu improviza pe căi greșite, vagi sau delirante. Avem în tezaurul biblico-patristic un îndreptar peren, pe care trebuie doar să-l traducem în termeni contemporani, la capătul unui efort hermeneutic onest. De aceea, cultura teologică (și cea literară, artistică, științifică sau civică) rămâne fundamentul și scopul oricărui creștin lucid: numai ea face din el un binevestitor competent și credibil. Nimic mai trist decât vederea unui pretins credincios cu adevărat ignorant! Nouă ne lipsește – și trebuie să ne prisosească – *docta ignoranță,* nicidecum prostească necunoaștere plină de sine. Aprofundăm cunoașterea pozitivă, spre adâncirea în taina universului creat. Știm, socratic, că nu știm, însă compensăm hăul acestei conștiințe circulare prin vectorul nădejdii ca depășire: „cred, Doamne, ajută necredinței mele!". Idealul nostru nu e o lume general și omogen convertită la creștinism, căci specia noastră nu e capabilă de progres moral. Numai persoana poate evolua duhovnicește și văd în această axiomă felul nostru de a nu stânjeni lucrarea lui Dumnezeu în istoria umană. Tocmai de aceea, postura apologetică implică dialogul restrâns, lucrarea „celor doi sau trei" strânși laolaltă în coprezența mistică a lui Iisus Hristos. E felul nostru, obstinat, de a fi conservatori în plină epocă mediatică. Evident, „doi sau trei" nu înseamnă să reduci reflecția asupra credinței la un cenaclu intim, agapic și domestic. În fond, gândurile acestea apar într-un ziar. Dar nu a purtat Sfântul Andrei Șaguna ziarul pe care-l citiți în propria icoană?

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Duminică, 2 aprilie. Înaltpreasfinţia Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Biserica „Sfânta Parascheva” din parohia Veseud, Protopopiatul Mediaş, judeţul Sibiu. A sfinţit noua catapeteasmă a locaşului de cult şi a binecuvântat lucrările interioare realizate. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit preot pe diaconul Sebastian Nicolae Ivan pe seama parohiei Luţa, Protopopiatul Făgăraş I. La sfârşit, l-a hirotesit întru *iconom* pe preotul paroh Iulian Hârsan, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 3 aprilie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A participat, la sediul Inspectoratului Judeţean de Jandarmi, la festivităţile prilejuite de Ziua Jandermiei Române. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Marţi, 4 aprilie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 5 aprilie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 6 aprilie. Înaltpreasfinţia Sa a participat, la Academia Evanghelică din Sibiu, la lansarea ediţiilor transliterate ale Telegrafului Român din perioada ianuarie-august 1853. Evenimentul a avut loc în cadrul celei de-a opta Conferinţe Internaţionale despre Ştiinţa şi Cultura Informaţiei. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 7 aprilie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 8 aprilie. Înaltpreasfinţia Sa a slujit Vecernia cu Litie la Catedrala mitropolitană din Sibiu. A condus pelerinajul de Florii în jurul Catedralei mitropolitane, a rostit rugăciunea de sfinţire a icoanelor aduse de credincioşi, rugăciunea de binecuvântare a credincioşilor şi a adresat tuturor un cuvânt de învăţătură, în care a arătat semnificaţia şi sensul Pelerinajului de Florii.

Duminică, 9 aprilie – *Praznicul Intrării Domnului în Ierusalim.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi la Catedrala mitropolitană din Sibiu. În cadrul Sfintei Liturghii ierodiaconul Iacob Gândilă de la Mănăstirea Sădinca, judeţul Sibiu, a fost hirotonit ieromonah, iar teologul Marian Păvălaşcu a fost hirotonit diacon. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană, precum şi la concertul de cântări specifice Postului Mare, susţinut de către corul „Timotei Popovici” al Catedralei mitropolitane din Sibiu.

Luni, 10 aprilie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Marţi, 11 aprilie. A avut program de lucru la cabinet. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Miercuri, 12 aprilie. A avut program de lucru la cabinet. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Joi, 13 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie a Sf. Vasile cel Mare la Catedrala mitropolitană şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. Seara, a oficiat, în acelaşi loc, slujba Deniei celor 12 Evanghelii.

Vineri, 14 aprilie. A oficiat, la Catedrala mitropolitană, slujba Deniei Prohodului Domnului.

Sâmbătă, 15 aprilie. A întâmpinat, la Aeroportul Internaţional din Sibiu, Sfânta Lumină adusă de o delegaţie de la Bucureşti. Au fost de faţă reprezentanţi ai eparhiilor din Mitropolia Ardealului, protopopi, preoţi şi autorităţi locale. Înaltpreasfinţia Sa a adus Sfânta Lumină la Catedrala mitropolitană, iar la miezul nopţii va fi oferită credincioşilor care vor participa la slujba de Înviere.

Duminică, 16 aprilie. La orele 0,00 a oficiat Slujba Învierii, Sfânta Liturghie din Ziua Învierii Domnului şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană. A oficiat, de asemenea, slujba Vecerniei (A Doua Înviere) la Catedrală, iar apoi, a participat la procesiunea liturgică pascală, pe care a iniţiat-o şi organizat-o prin centrul oraşului. După-amiază, a oferit o recepţie oficială la reşedinţa mitropolitană, la care au participat oficialităţi locale, profesori de la Facultatea de Teologie, consilieri şi angajaţi ai Arhiepiscopiei Sibiului, precum şi preoţii din municipiul Sibiu.

Luni, 17 aprilie. Înaltpreasfinţia Sa a oficiat slujba de sfinţire a paraclisului „Învierea Domnului” al Parohiei Braşov-Triaj. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. La final, l-a hirotesit iconom stavrofor pe preotul Mihail Cătălin Sicoe, iar comunitatea parohială a primit un act de cinstire, ca semn de apreciere şi mulţumire pentru eforturile depuse în ultimii ani la finalizarea locaşului de cult.

Marţi, 18 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din localitatea Avrig. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit întru diacon pe teologul Emanuel Tăvală, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Sibiului. De asemenea, la final, a acordat distincţia „Crucea Şaguniană pentru clerici” părintelui protopop Vasile Gafton. În aceeaşi zi, a oficiat slujba de sfinţire a unui centru de zi pentru copii, amenajat într-un spaţiu din cadrul sediului Protopopiatului Avrig. Centrul a fost amenajat în parteneriat cu Liceul Teoretic „Gheorghe Lazăr” din Avrig şi va găzdui mai multe activităţi extraşcolare cu elevi din această instituţie.

Miercuri, 19 aprilie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 21 aprilie – *Sărbătoarea Izvorul Tămăduirii.* Cu ocazia hramului, Înaltpreasfinţia Sa, alături de Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi de un mare sobor de preoţi şi diaconi, a slujit la Mănăstirea „Brâncoveanu”-Sâmbăta de Sus, jud. Braşov. A oficiat sfinţirea apei la fântâna din curtea mănăstirii. A săvârşit, în continuare, la altarul de vară Sfânta Liturghie, iar apoi Taina Sfântului Maslu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit întru preot pe diaconul Emanuel Tăvală, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Sibiului, pe seama Parohiei Sibiu-Sfinţii Arhangheli I. La final, Înaltpreasfinţia Sa a premiat şi a felicitat pe elevii câştigători ai etapei eparhiale a Concursului naţional de creaţie „Icoana şi Şcoala Mărturisirii”.

Duminică, 23 aprilie – *Sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.* A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor efectuate la Biserica „Sfântul Nicolae” din localitatea Armeni, protopopiatul Sălişte. A sfinţit catapeteasma nouă şi icoanele de pe aceasta, precum şi celelalte lucrări efectuate la interior şi la exterior. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. Cu ocazia acestei sărbători din Armeni, primarul comunei Loamneş, doamna Maria Greavu, i-a oferit Înaltpreasfinţiei Sale titlul de Cetăţean de Onoare al comunei sibiene. La sfârşit, l-a hirotesit iconom stavrofor pe părintele paroh Cosmin Nicolae Drugan, iar principalilor ctitori şi binefăcători, le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 24 aprilie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 25 aprilie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 26 aprilie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 28 aprilie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 29 aprilie. A oficiat, la Capela mitropolitană din Sibiu, Taina Cununiei pentru tinerii Ionuţ şi Cristina Cornea.

Duminică, 30 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil” din localitatea Şura Mică, Protopopiatul Sibiu. După slujbă, Înaltpreasfinţia Sa a sfinţit Centrul social-cultural „Sfânta Ana”, ridicat în apropierea bisericii parohiale din localitate.

Pr. Dr. Cristian Vaida

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Am primit cu aleasă bucurie dorinţa devotatei şi apreciatei realizatoare de emisiuni la „Viaţa spirituală”, *Doina-Mihaela Iacob*, vrednic vlăstar bucovinean al Bisericii noastre străbune, de a oferi celor care ştiu să preţuiască lectura ziditoare de suflet, *un volum aparte* – transpunerea în scris a unui periplu cultural şi spiritual de excepţie, realizat sub semnul alesei trăiri lăuntrice a autoarei, care i-a marcat întreaga viaţă şi pe care a reflectat-o cu deplină dăruire în întreaga sa activitate profesională.

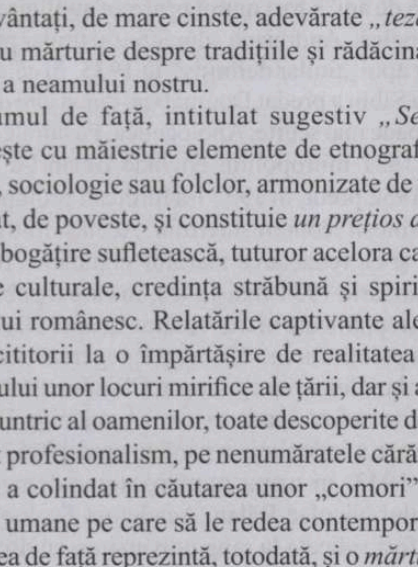

După o merituoasă şi deosebit de rodnică activitate în televiziune, în calitate de regizor artistic, producător şi realizator de emisiuni, Doina Iacob a aşezat în scris unele mărturii şi reportaje, de o frumuseţe spirituală unică, realizate de-a lungul timpului şi prezentate în diferite emisiuni despre cultură şi spiritualitate la Televiziunea Română, pe care le-a adunat în volumul care vede acum lumina tiparului la *Editura Andreiana* a Mitropoliei Ardealului.

Cititorul este invitat într-o *„călătorie”* fascinantă, prin locuri unice din ţara noastră, cele mai multe *„îngropate”* de contemporani în indiferenţă şi uitare, dar care ascund comori culturale şi spirituale de o neasemuită semnificaţie şi valoare naţională; dar şi oameni binecuvântaţi, de mare cinste, adevărate *„tezaure vii”*, care dau mărturie despre tradiţiile şi rădăcina creştină adâncă a neamului nostru.

Volumul de faţă, intitulat sugestiv *„Secvenţe”*, împleteşte cu măiestrie elemente de etnografie, istoriografie, sociologie sau folclor, armonizate de un limbaj minunat, de poveste, şi constituie *un preţios dar* oferit, spre îmbogăţire sufletească, tuturor acelora care iubesc valorile culturale, credinţa străbună şi spiritualitatea neamului românesc. Relatările captivante ale autoarei invită cititorii la o împărtăşire de realitatea tainică a frumosului unor locuri mirifice ale ţării, dar şi al pitorescului lăuntric al oamenilor, toate descoperite de autoare, cu mult profesionalism, pe nenumăratele cărări ale ţării pe care a colindat în căutarea unor „comori” patrimoniale şi umane pe care să le redea contemporaneităţii.

Cartea de faţă reprezintă, totodată, şi o *mărturie luminoasă* despre activitatea plină de abnegaţie a autoarei în slujba culturii şi a Bisericii străbune, dar şi o transpunere şi în scris, a viziunii despre viaţă şi frumuseţea lăuntrică a credinţei autoarei şi a interlocutorilor săi.

Lectura cărţii te cucereşte, autoarea dovedeşte la fiecare pagină un încântător talent literar, o deosebită expresivitate şi fineţe în evocarea situaţiilor mai mult sau mai puţin delicate, a persoanelor atât de diferite cu care s-a intersectat pe drumul pe care l-a urmat cu neclintită abnegaţie, slujind cu jertfelnicie idealului său spiritual, acela de a transpune în realitate şi de a da mărturie despre *„biserica”* din sufletul oamenilor.

Mitropolitul Laurenţiu

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

PĂRINTELE PROFESOR DUMITRU STĂNILOAE (1903-1993)

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

După ce am prezentat în paginile ziarului nostru activitatea și pătimirile celor trei istorici bisericești din perioada interbelică – Silviu Dragomir, Ioan Lupaș și Ștefan Meteș – în rândurile de față ne vom ocupa de cel mai de seamă teolog, filosof creștin, traducător și ziarist din secolul al XX-lea, care a fost părintele profesor Dumitru Stăniloae. Deși viața și opera sa teologică sunt bine-cunoscute, totuși considerăm că este o datorie de conștiință pentru toți să ne aducem aminte de el și în acest an comemorativ al victimelor regimului comunist-ateu.

Dumitru Stăniloae s-a născut la 16 noiembrie 1903 într-o familie de țărani din comuna Vlădeni, jud. Brașov. A făcut școala primară confesională din Vlădeni, apoi a urmat cursurile renumitului Liceu Confesional „Andrei Șaguna" din Brașov. Datorită rezultatelor excepționale la învățătură i s-a permis să dea examen pentru două clase în doi ani școlari, încât a început liceul în 1916 și l-a terminat în 1922. Ca elev a beneficiat de o bursă de la Fundația Emanuil Gojdu. S-a înscris apoi la Facultatea de Teologie din Cernăuți, apreciată în toată lumea creștină (1922-1927; un an a studiat la Facultatea de Litere din București). Acolo a obținut doctoratul în teologie cu teza *Viața și activitatea patriarhului Dosoftei al Ierusalimului și legăturile lui cu țările românești*, susținută și tipărită în 1928.

Apreciat încă de atunci de către mitropolitul Nicolae Bălan, a beneficiat de o bursă de studii din partea Arhiepiscopiei Sibiului la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Atena (1928-1929), unde a aprofundat îndeosebi studiile de teologie istorică, apoi la Facultățile catolice și protestante din München și Berlin (1928-1929) pentru studii de Dogmatică și Bizantinologie, după care au urmat două călătorii de studii și documentare la Paris și la Belgrad.

Cu o asemenea pregătire, la 1 septembrie 1929, deci la vârsta de 26 de ani, a fost numit profesor suplinitor la Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu și titular provizoriu în 1932, iar apoi „titular definitiv" în 1935. În cei 17 ani de activitate la Sibiu a predat Dogmatica, dar și alte discipline pentru perioade mai scurte: Apologetica, Pastorala și Limba greacă. În 1931 mitropolitul Nicolae Bălan l-a hirotonit diacon, în 1932 preot, în 1937 l-a hirotesit protopop, iar în 1940 l-a hirotesit iconom stavrofor. Același mitropolit l-a încredințat și cu redactarea ziarului șagunian „Telegraful Român" (ianuarie 1934-mai 1945), în care a publicat sute de articole (republicate în trei volume în anul 2012) pentru îndrumarea preoțimii. În 1936, după alegerea rectorului de atunci, Nicolae Colan, ca episcop al Clujului, Părintele Dumitru Stăniloae a fost numit rector al Academiei Teologice, funcție pe care a îndeplinit-o până în anul 1946.

În anul 1943, în urma numeroaselor demersuri ale mitropolitului Nicolae Bălan, Academia Teologică „Andreiană" a fost ridicată la rang universitar, cu dreptul de a conferi licențe în teologie.

În perioada „sibiană" a activității sale a publicat mai multe lucrări în volum, în „Analele" Academiei Teologice, în „Gândirea" de la București, dar și în alte periodice ale timpului. Prima era o traducere, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, a profesorului Hristu Andrutsos, de la Faculatatea de Teologie din Atena. Au urmat: *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*, cu trei tratate traduse (1938); *Ortodoxie și românism* (1939), care reproduce articole din „Telegraful Român" sau din „Gândirea"; *Poziția d-lui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie* (1942), în care combate unele dintre tezele marelui filosof; *Iisus Hristos sau restaurarea omului* (1943, 404 pagini), lucrare de mare importanță pentru literatura teologică a timpului.

Tot acum a început traducerea și tipărirea unor opere ale marilor „Părinți duhovnicești", sub numele de *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care ne arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, toate însoțite de introduceri și note. La Sibiu, au apărut primele patru volume, între anii 1946 și 1948, iar restul volumelor, până la volumul 12, au apărut la București între anii 1976-1991, după care au urmat câteva reeditări.

Instaurarea unui nou regim politic în România, în anii 1944-1945, a pus capăt prodigioasei activități a Părintelui Dumitru Stăniloae la Sibiu. Articolele sale din „Telegraful Român" și din „Gândirea", ca și legăturile sale cu profesorul Nichifor Crainic, neaceptarea unor compromisuri cu noul regim i-au adus multe necazuri. Astfel, în mai 1945 a fost înlocuit de la conducerea „Telegrafului Român". La presiunile primului ministru de atunci, Petru Groza, s-a văzut nevoit să se retragă din postul de rector al Academiei Teologice „Andreiene".

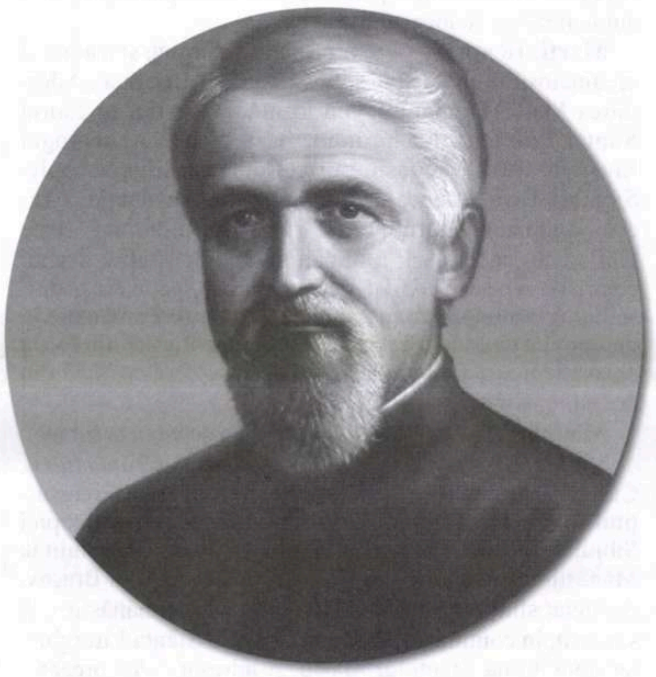

În ianuarie 1947 a început o nouă etapă în viața și activitatea Părintelui Dumitru Stăniloae, când a fost transferat „prin chemare" la Facultatea de Teologie din București, la catedra de Ascetică și Mistică, deținută până în 1944 de către marele filosof, ziarist, poet, teolog și om politic, Nichifor Crainic.

A deținut această catedră până în toamna anului 1948, când Facultatea de Teologie din București a devenit Institut Teologic de Grad Universitar. Acum a fost încadrat la catedra de Teologie Dogmatică și Simbolică, mai ales pentru cursurile „de magisteriu" (doctorat). Va funcționa la această catedră până în 1958, când a fost arestat și închis, apoi reîncadrat din 1965 până în 1973, când a fost pensionat, activând în continuare ca profesor consultant pentru cursurile de doctorat.

Ca și în cazul altor profesori de teologie (Teodor Popescu de la București, Ioan Gh. Savin și Constantin Tomescu de la Chișinău, Ilarion Felea de la Arad, Liviu G. Munteanu de la Cluj), ca și atâtea sute de preoți ortodocși, Părintele Stăniloae a suferit cinci ani de detenție în închisorile comuniste. Era urmărit în permanență de către organele de Securitate, mai ales pentru că participa la întrunirile teologice și duhovnicești ale unui grup de monahi cărturari și intelectuali de la Mănăstirea Antim, cunoscut sub numele de „Rugul Aprins" (arhimandriții Benedict Ghiuș și Sofian Boghiu, fizicianul Alexandru Mironescu, profesorul Constantin Joja, poetul Vasile Voiculescu, scriitorul și ziaristul Ion Marin Sadoveanu și alții). Rând pe rând, aceștia au fost arestați. Iar în dimineața zilei de 5 septembrie 1958 a fost arestat și Părintele Stăniloae, după ce i se făcuse o percheziție la domiciliu care a durat patru ore. Inițial a fost dus în închisoarea de pe strada Uranus din București, unde a fost anchetat timp de o lună, apoi într-o altă închisoare, din strada Plevnei, în care a stat tot o lună. A urmat apoi procesul, la București, în ziua de 4 noiembrie 1958, când au fost judecați mai mulți călugări și intelectuali sau studenți, care au fost acuzați de „uneltire împotriva statului oamenilor muncii din România" și condamnați la ani grei de închisoare. Părintele Stăniloae a primit o condamnare de cinci ani. A fost dus în închisoarea de la Jilava, până în aprilie 1959, când a fost mutat în cunoscuta închisoare de la Aiud, unde se găseau mulți alți preoți și oameni de cultură, între care și profesorul de Teologie Ilarion Felea de la Arad și Liviu G. Munteanu de la Cluj, morți acolo în 1961, filosoful și poetul Grigorie Popa, filosoful Petre Pandrea, arhimandriții Benedict Ghiuș și Sofian Boghiu, mulți preoți de mir, unii foști studenți ai părintelui, studenți teologi și alții. Din septembrie 1961 a fost dus din nou la Jilava pentru alte anchete și declarații, unde a rămas până în martie 1962, după care a fost readus la Aiud. De acolo a fost eliberat abia în ianuarie 1963.

După eliberare, prin grija Patriarhului Justinian Marina, a fost încadrat într-un modest post în Administrația Arhiepiscopiei Bucureștilor. A fost reîncadrat la catedră din toamna anului 1965, pentru cursurile de doctorat de la Institutul Teologic din București; funcționează în această calitate până în 1973, când a fost pensionat „pentru limită de vârstă".

Activitatea publicistică a fost deosebit de prodigioasă, atât înainte de arestare, cât și după acest moment nefericit al vieții. În primii ani de activitate la București a fost nevoit – ca toți ceilalți profesori de teologie – să publice în revistele bisericești, mai ales în „Ortodoxia" și în „Studii Teologice". A tratat – între altele – probleme dogmatice în perspectivă confesională: despre Maica Domnului, Sfânta Euharistie, Sfintele Taine, faptele bune, Judecata particulară, după moarte, păcatul strămoșesc și multe altele.

După 1976 până în 1991 s-a reluat apariția *Filocaliei*, volumele V-XII. În colecția de traduceri „Părinți și scriitori bisericești" a tradus din Sf. Grigorie de Nyssa, Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Chiril al Alexandriei, Sf. Ioan Scărarul, Sf. Maxim Mărturisitorul etc.

În 1978 a apărut marea sa operă *Teologia dogmatică și simbolică*, în trei volume, după care au urmat: *Spiritualitatea ortodoxă* (1981), *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă* (1986), *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu* (1987), *Studii de teologie dogmatică ortodoxă* (1990), *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos* (1991), *Comentarii la Evanghelia lui Ioan* (1993), *Iisus Hristos lumina lumii* (1993).

Și-a spus cuvântul și în probleme de istorie bisericească a românilor. De pildă: *Lupta și drama lui Inochentie Micu*; *Uniatismul din Transilvania, opera unei întreite silnicii*; *Uniatismul din Transilvania, încercare de dezmembrare a poporului român*; *Rolul ortodoxiei în formarea și păstrarea ființei poporului român și a unității naționale*; *Vechimea și spiritualitatea termenilor creștini români în solidaritate cu cei ai limbii române în general* etc.

Părintele Stăniloae a fost mult apreciat atât în timpul vieții, cât și după trecerea la cele veșnice. A primit mai multe doctorate „Honoris Causa", distincții și premii peste hotare. A conferențiat la Facultățile de Teologie din Atena, Tesalonic, Paris, Strasbourg, Bonn, Heidelberg, Geneva, Oxford. A făcut parte din mai multe delegații ale Bisericii noastre care au vizitat alte Biserici, sau a participat la diverse conferințe și consultări teologice. S-a publicat în câteva rânduri bibliografia scrierilor, ajungându-se la cifre impresionante. Academia Română l-a ales între membrii ei în anul 1990, când a fost posibil acest lucru.

S-au scris lucrări de doctorat în țară și peste hotare, la Atena, Tesalonic, Roma, Londra, Heidelberg, Washington ș.a. Zeci de volume sau studii i-au fost traduse limbi de circulație: engleză, franceză, germană, greacă și sârbă. În felul acesta cel mai strălucit teolog român din zilele noastre a ajuns să fie cunoscut și apreciat în toată lumea creștină. După moartea sa, lucrările sale au fost reeditate mereu la diferite centre eparhiale.

Părintele Dumitru Stăniloae s-a mutat Domnul în ziua de 5 octombrie 1993, cu câteva săptămâni înainte de-a ajunge la venerabila vârstă de 90 de ani. A fost înmormântat la Mănăstirea Cernica unde, cu câteva luni înainte, a fost depusă și soția sa, care i-a stat alături timp de 63 de ani.

Cu părintele Stăniloae a dispărut cel mai strălucit teolog român, un preot de vocație, un bun patriot și un ecumenist de seamă.

Membrii Asociaţiunii Astra – Membrii Academiei Române (III)

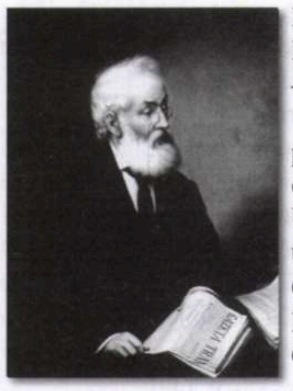

IACOB MUREŞAN (1812, Rebrişoara, Bistriţa-Năsăud – 1887, Braşov).

Intelectual iluminist, profesor, poet, publicist. Fruntaş al mişcării naţionale din Transilvania. Unul dintre fondatorii Reuniunii Române de Gimnastică şi Cântări de la Braşov, 1863, şi ai Reuniunii Sodalilor Români din Cluj, 1878.

ASTRA. Semnatar al Petiţiei. Membru fondator, 1861. Autorul *Imnului ASTRA,* pe versurile lui Andrei Bârseanu.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare al Societăţii Academice, 1877.

NICOLAE POPEA (1826, Satulung, Braşov – 1908, Caransebeş).

Teolog, profesor, cărturar, participant la Revoluţia din 1848. După 1854 a devenit cel mai apropiat colaborator al lui Şaguna. A fost profesor la Institutul Teologic sibian, consilier episcopal, vicar episcopal, arhimandrit, membru în Sinod şi în Congresul Naţional Bisericesc, episcop de Caransebeş, deputat în Dieta Transilvană, în Senatul Imperial de la Viena, preşedinte al Comitetului Naţional Român, unul dintre iniţiatorii ziarului *Tribuna* din Sibiu.

ASTRA. Semnatar al Petiţiei. Membru în Comitetul Central, 1861, vicepreşedinte, 1888. Autor al monografiei *Arhiepiscopul şi Mitropolitul Andrei Baron de Şaguna.*

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de Onoare al Societăţii Academice, 1877. Membru titular al Academiei Române, 1899. Discurs de recepţie: *Arhiepiscopul şi Mitropolitul Andrei Baron de Şaguna.*

IOAN cavaler de PUŞCARIU (1824, Sohodol, Braşov – 1911, Sohodol, Braşov).

Jurist, istoric, animator cultural. Este autor de versuri, satire, anecdote, de studii istorice şi etnografice.

ASTRA. Autorul ideii de înfiinţare a unei asociaţii care să susţină cultura românilor din Transilvania. Semnatar al Petiţiei. Autorul primei serii de statute, membru fondator, 1861, Sibiu, autorul denumirii *Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român,* iniţiatorul organizării itinerante a adunărilor generale. A fost membru al Secţiunii Istorice şi preşedinte al ei (1900), a fost colaborator la *Enciclopedia Română*, coordonată de Cornel Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare al Societăţii Academice, 1877. Membru titular, 1900. Discurs de recepţie: „*Urrinus*", 1921.

JAN URBAN JARNIC (1848, Potstyn, Cehia – 1923, Praga).

Filolog cehoslovac. Docent pentru limba română cu teza *Importanţa limbii române pentru studiul limbilor romanice.*

Împreună cu Andrei Bârseanu a editat colecţia *Doine şi strigături din Ardeal* (culese de Ioan Micu Moldovan şi de

elevii săi din Gimnaziu). Invitat de Academia Română, a colaborat la adunarea materialului lexicografic pentru *Dicţionarul Limbii Române* coordonat de Al. Philippide. A editat lucrări despre folclorul albanez.

ASTRA. Membru de onoare, 1879. Colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de Cornel Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent *străin*, 1879, membru de onoare *străin,* 1919.

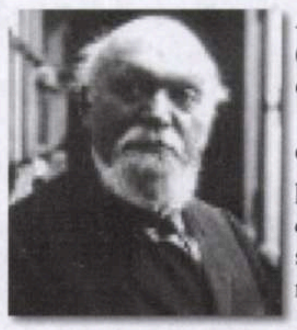

AUGUSTE EMILE PICOT (1844, Paris – 1919, Château du Mesnil).

Lingvist francez. A făcut cunoscut folclorul românesc din Timoc prin culegerea *Chants populaires des Roumains de Serbie.* A fost secretar al domnitorului-principe-rege al României Carol I (1866-1869), viceconsul al Franţei la Sibiu (1869) şi la Timişoara (1869-1872), profesor de limba română la Ecole des Langues Orientales din Paris (1875-1888).

ASTRA. Membru de onoare, Adunarea Generală de la Sibiu, 1876.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare *străin,* 1879.

DIMITRIE ONCIUL (1856, Straja, Suceava – 1923, Bucureşti).

Istoric, profesor universitar. Creatorul Şcolii critice în istoriografia românească. Director al Arhivelor, preşedinte al Comisiei Monumentelor. Decan al Facultăţii de Litere a Universităţii Bucureşti. Este autorul unor importante lucrări de istorie.

ASTRA. Membru al Secţiunii de Istorie. Colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de Cornel Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1889, membru titular, 1905. Discurs de recepţie: „*Epocile istoriei române şi împărţirea ei*". Vicepreşedinte (1913-1916; 1919-1920). Preşedinte (1920-1923). Preşedinte al Secţiei Istorice (1911-1914; 1919-1922).

FERDINAND I de HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN (1865, Schios, Sigmaringen, Germania – 1927, Sinaia).

Principele şi Regele României. 1889-1913 – principe, 1914-1927 – rege. Sub domnia sa, România a intrat în Primul Război Mondial alături de Antanta, ceea ce a permis alipirea Transilvaniei, Basarabiei şi Bucovinei şi înfăptuirea unităţii naţionale, actele au fost consfinţite prin tratatele de pace din perioada 1919-1920. S-a efectuat o reformă agrară radicală, s-a adoptat Constituţia (1923), prima constituţie democratică, s-au stabilit relaţii cu unele ţări europene. A fost supranumit „Cel Leal". A lăsat drept moştenire un volum de *Cuvântări.*

ASTRA. Preşedinte de onoare, Sibiu, 1919, membru de onoare, 1920, Sibiu, Adunarea Generală Extraordinară.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 16 martie 1890. Protector şi preşedinte de onoare (1914-1927).

GUSTAV WEIGAND (1860, Duisburg, Germania – 1930, Belgershain).

Filolog german. Cel dintâi lingvist străin care a cercetat la faţa locului dialectele şi graiurile limbii române, călătorind în 1887, 1909, în diferite ţinuturi româneşti. La Universitatea din Leipzig a înfiinţat Institutul pentru Studiul Limbii Române. A efectuat cercetări lingvistice şi toponimice româneşti şi balcanice.

ASTRA. Membru de onoare, 1895, Adunarea Generală de la Blaj. Colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de Cornel Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent *străin,* 1892.

ANDREI BÂRSEANU (1858, Dârstele, Braşov – 1922, Bucureşti).

Folclorist, poet, militant cultural, ziarist. Profesor la Liceul din Braşov şi director al învăţământului din Sibiu. Autor de manuale, realizatorul unor colecţii folclorice.

ASTRA. Preşedinte al Despărţământului Braşov, membru în CC, vicepreşedinte, preşedinte (1911-1922). Coordonator al colecţiilor de cărţi. Redactor şi director al revistei *Transilvania* (1914-1919), autorul versurilor *Imnului ASTRA,* colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de Cornel Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1902, membru titular, 1908. Vicepreşedinte (1922). A primit două premii ale Academiei – pentru lucrarea *Istoria şcoalelor...* şi pentru culegerea *Doine şi strigături din Ardeal* (coautor, filologul ceh Jan Urban Jarnic).

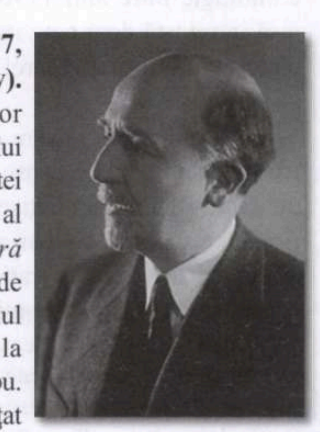

SEXTIL PUŞCARIU (1877, Braşov – 1948, Bran, Braşov).

Filolog, publicist, profesor universitar. Creator al Muzeului Limbii Române. Editorul revistei *Daco-Romania.* Primul rector al Universităţii *Dacia Superioară* din Cluj, înfiinţată în 1919, de o comisie propusă de Consiliul Dirigent al Transilvaniei de la Sibiu, condusă de Onisifor Ghibu. În 1906 Academia i-a încredinţat sarcina întocmirii *Dicţionarului Limbii Române* (a reuşit să publice 3 volume). A primit titluri din partea unor academii europene. A coordonat *Atlasul Lingvistic Român,* 3 dintre cele 10 volume au fost finalizate, a realizat *Dicţionarul Etimologic al Limbii Române,* numeroase studii filologice în care a abordat probleme de istoria limbii, dialectologie, lexicografie, fonologie.

ASTRA. Membru în Comisia pentru înfiinţarea ASTREI în Basarabia, membru al Secţiunii Şcolare, al Secţiunii Literare şi preşedinte al ei, 1935. A elaborat două memorii pentru reeditarea *Enciclopediei Române* coordonate de Cornel Diaconovici, fără să se finalizeze.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1905. Membru titular, 1914. Discurs de recepţie: *Locul Limbii Române între limbile romanice.* Preşedinte al Secţiei Literare (1929-1931).

Zugravi de icoane din părţile Sibiului, în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea

IOAN DIN POPLACA

Mânuitor iscusit al penelului, legat de „centrul important de iradiere şi şcoala de la Răşinari", fiind considerat un ipotetic ucenic al dascălului de zugravi Stan [Saveta-Florica Pop, „Operele zugravului Ioan din Poplaca la Răşinari", în *Rolul patrimoniului în contextual crizei valorilor*, editori: Avram Cristea, Jan Nicolae şi Daniela Florian, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2013, p. 161-185], **Ioan din Poplaca** a fost „activ în ultimul deceniu al secolului al XVIII-lea şi în primele decenii ale celui următor" [Marius Porumb, „Răşinari, centru de pictură din secolul XVIII", în *Transilvania*, 3/2001, Sibiu, p. 33]. Este valabilă şi pentru el aprecierea istoricului Marius Porumb cu privire la orientarea caracteristică zugravilor din aceeaşi generaţie cu Ioan, care au activat în ţinuturile sibiene la cumpăna dintre secole, şi anume că au fost „continuatori ai tradiţiilor artistice" postbrâncoveneşti, şi totodată „promotori ai unui nou stil, ce se îndepărtează lent de vechea pictură tradiţională" [*Ibidem]*. În cazul, de pildă, al lui Ioan Grigorievici, această metamorfoză stilistică nu s-a produs printr-o îndepărtare definitivă faţă de tradiţia picturii munteneşti, în care s-a format ca artist, ci s-a manifestat ca o evoluţie naturală şi „lentă", aşa cum observă Marius Porumb, către forme de expresie adaptate unei noi sensibilităţi, mai apropiată de simţirea celor în mijlocul cărora a ales să trăiască şi să-şi câştige existenţa, ţărani români, locuitori ai satelor din apropierea Sibiului. Aceeaşi modificare a expresiei plastice, în maniera unui instrument adaptat să vibreze la sensibilitatea populară, poate fi sesizată, într-o măsură mai mare sau mai mică, şi în operele zugravilor Oprea şi Ioan din Poiana.

Prin Ioan din Poplaca se inaugurează însă o nouă etapă în evoluţia picturii bisericeşti din acest ţinut al Transilvaniei. În operele sale, zugravul s-a distanţat conştient, chiar dacă nu definitiv, de modelele iconografice postbizantine, asimilând în schimb anumite procedee de reprezentare figurativă sau de ornamentică împrumutate din pictura occidentală.

Ansamblurile murale sau icoanele semnate ori atribuite lui Ioan din Poplaca au fost încadrate cronologic între anii 1790 şi 1825. Vom trece însă în revistă doar activitatea foarte prolifică a pictorului, din primele trei decenii ale secolului al XIX-lea.

O primă icoană la care dorim să ne referim se păstra până nu demult în pronaosul Bisericii „Sfânta Paraschiva" din Gura Râului. O înfăţişează pe „Sfânta Muceniţă Marina" şi e semnată de Ioan zugravul, la anul 1802. O alta, asemănătoare prin decoraţia foarte fastuoasă a tronului şi ornamentica bogată a veşmintelor, o reprezintă pe „Sfânta Cuvioasă Paraschiva" [Icoanei Sfintei Paraschiva i se mai pot asocia, cu mare probabilitate, alte trei icoane împărăteşti, din cadrul aceleiaşi colecţii („Iisus Hristos Mare Arhiereu", „Maica Domnului cu Pruncul" şi „Sf. Ierarh Nicoale"). Niciuna dintre ele nu a fost semnată sau datată de zugrav]. A fost semnată de artist, însă nu se cunoaşte nici anul realizării nici lăcaşul de închinare căruia i-a fost destinată, actualmente făcând parte din Colecţia Arhiepiscopiei Sibiului.

La 1806, „Ioan ot Poplaca" semna, în această redactare a numelui său, pictura murală de pe poarta de zid de la incinta Bisericii ortodoxe a „Adormirii Maicii Domnului" din Boiţa [Ştefan Meteş, *Din istoria artei religioase române (I). Zugravii bisericilor române*, extras din *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, secţia pentru Transilvania, 1926-28*, Cluj, 1929, p. 129] (aceeaşi biserică la care va reveni şi în 1822, ca să picteze icoana hramului), pentru ca mai târziu (1807, 1808) să-şi aştearnă numele, cu frumoasa lui iscălitură, pe icoanele împărăteşti de la Tălmăcel (biserică pentru care va mai picta în 1821 icoana „Maica Domnului cu Pruncul" şi cea a „Cuvioasei Paraschiva", hramul bisericii) [Marius Porumb, *Dicţionar de pictură veche românească din Transilvania. Sec. XIII-XVIII*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998, p. 184, 409; Idem, *Un veac de pictură românească din Transilvania. Secolul XVIII*, Editura Meridiane, Bucureşti, 2003, p. 124].

Din anul 1812 datează patru foarte frumoase icoane împărăteşti, păstrate în Colecţia Arhiepiscopiei Sibiului („Iisus Marele Arhiereu" – datat 1812, „Maica Domnului cu Pruncul" – semnată „Ioan Zug[rav] Pop[laca]", „Sf. Ierarh Nicolae" şi „Sf. Arhanghel Mihail"). Publicate cu

câţiva ani în urmă, însă fără a li se fi lămurit proveniența [Alina Geanina Ioenscu, *Icoane pe lemn şi sticlă din principalele colecţii sibiene*, Editura Astra Museum, Sibiu, 2009, pp. 115, 122], am putut stabili, regăsindu-le menţionate între piesele înregistrate într-un vechi inventar al patrimoniului Bisericii „Sfântul Nicolae" din Turnişor (în prezent cartier mărginaş al oraşului Sibiu), că au aparţinut acestui lăcaş de închinare.

Pentru monumentalul edificiu de cult din Sadu (jud. Sibiu), construit din ziduri de piatră şi cărămidă în 1720, prin grija episcopul Inochentie Micu, şi care a servit, începând din 1788, comunităţii româneşti revenită la Ortodoxie, Ioan din Poplaca a pictat, la 1813, icoanele împărăteşti („Iisus Marele Arhiereu" – datat 1813, „Maica Domnului cu Pruncul" – semnată „Ioan Zug[rav] Pop[laca]", „Sf. Ierarh Nicolae" şi „Sfânta Treime").

Peste câţiva ani, Ioan din Poplaca va relua legătura cu răşinărenii, de data aceasta fiind invitat să picteze icoanele împărăteşti care urmau să fie montate pe tâmpla de zid din Biserica „Sfânta Treime", care fusese edificată pe una dintre colinele satului, în locul numit „Copăcele". Construirea monumentalului lăcaş de închinare, al doilea de care urma să se servească numeroasa obşte ortodoxă, fusese demarată la 1801, însă foametea şi războiul au întârziat finalizarea şantierului, până la 1815, când a fost în cele din urmă târnosit de episcopul Vasile Moga.

Contribuţia lui Ioan din Poplaca s-a materializat în pictarea icoanelor împărăteşti: „Deisis" (datată la 1818), „Maica Domnului cu Pruncul" (semnată „De Ioan Z[ugrav]", la 1817), „Sf. Ierarh Nicolae", „Încoronarea Fecioarei de către Sfânta Treime" (semnată), şi în zugrăvirea icoanei-crucifix, care s-a montat ceva mai târziu pe coronamentul tâmplei [Astăzi crucifixul este montat pe un postament aflat pe solee, în dreptul iconostasului.].

În legătură cu această din urmă componentă a ansamblului, Ştefan Meteş a invocat o mărturie epigrafică, fără însă a indica provinenţa acesteia [Credem că e vorba despre un document manuscris, care conţine istoricul zidirii bisericii, păstrat astăzi, însă doar fragmentar, în muzeul parohial de la Răşinari.], în care se amintea că „la anul 1824 dec. 22 s-au suit katreta bisericii cei nouă la locul ei fiind aşezată cu Ioan zugravul din Poplaca" [Meteş, *op. cit.*, p. 130].

Tot Ştefan Meteş mai pomeneşte şi de alte „4 icoane care se aşează la altar numai în postul Paştilor, de Ioan Zugravul în 1818" [*Ibidem*]. E vorba de o tradiţie locală, încă vie în Răşinari, de a se acoperi icoanele împărăteşti de pe iconostas, în săptămânile Postului Mare, cu altele, ale căror subiecte evocă atmosfera de reculegere şi asceză specifice acestei perioade a anului liturgic.

Pentru că aceste icoane ale lui Ioan din Poplaca nu au fost încă publicate, se cuvine să ne îndreptăm atenţia asupra lor. Tema iconografică a primeia dintre ele este „Ecce Homo". Mântuitorul este istovit de cazne, cu trupul despuiat de veşminte, înlănţuit cu mâinile la spate de stâlpul din temniţa unde a fost schingiuit şi batjocorit. La picioarele lui Iisus torţionarii au abandonat flagelul, snopul de nuiele şi coroana de spini. Un text redă o stihire, cu cuvintele pe care Domnul le adresează Sfintei Fecioare: „O, prea iubită Maica Mea, pătimesc ca pre Adam să-l Mântuiesc".

În cel de-al doilea tablou, semnat de Ioan zugravul la 1818, a fost înfăţişată Maica Domnului, stând singură şi cutremurată de durere. Un pumnal îi străpunge pieptul. Un alt stih e notat pe fondul întunecat: „O, Fiul meu cel prea dulce, sabie cumplită au pătruns inima mea, văzându-ţi patima Ta".

A treia imagine îl reprezintă pe Sfântul Ioan Bogoslovul, în chipul în care apare în icoana moleniei. Rosteşte şi el o lamentaţie transcrisă de pictor în cuvintele: „O, prea dulce Iisuse, nu ne părăsi până în sfârşit pre cei ce după Tine am venit!".

Ultima figură este cea a Sfintei Maria Magdalena, purtând şi aceasta iscălitura lui Ioan zugravul. Prăbuşită în genunchi îi adresează Mântuitorului o mărturisire de credinţă: „O, prea dulce Iis(use), cu de voie pătimeşti ca din robie să ne izbăveşti!".

Sunt şi aceste patru imagini dovada orientării stilistice a zugravului de la Poplaca către un limbaj pictural inspirat de arta apuseană. Nemaisimţindu-se încorsetat de condiţia supunerii faţă de normele tradiţionale din iconografia răsăriteană, Ioan a profitat de această comandă spre a-şi exersa liber meşteşugul, uzând de o manieră de reprezentare naturalistă a figurilor, care implică observarea din profil a personajelor şi, mai ales, reprezentarea veridică a anatomiei unui corp omenesc dezbrăcat de veşminte.

În fine, potrivit atribuirii făcute de cercetătoarea Saveta-Florica Pop, de numele lui Ioan din Poplaca se leagă împodobirea cu picturi murale a unei troiţe din zona Mărginimii Sibiului. E vorba de troiţa zisă „dinspre munte", de la Răşinari, pictată în 1825 şi semnată „Ioan Zugravul" [Saveta-Florica Pop, *op. cit.*].

Lect. Dr. Ioan Ovidiu ABRUDAN

Marginalii la o lansare de carte:

Gazeta Telegraful Român o valoroasă moştenire informaţională

În perioada 6-7 aprilie 2017 a avut loc *a VIII-a Conferinţă Internaţională în Ştiinţa Informării şi Cultura Informaţiei*, organizată la Sibiu de Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu (ULBS) prin Biblioteca Universităţii, în colaborare cu Biblioteca Univesităţii din Bayreuth, Germania, Academia Evanghelică Transilvania din Sibiu, Facultatea de Litere şi Arte, Departamentul de Studii Romanice, Departamentul de Calculatoare şi Inginerie Electrică din cadrul Facultăţii de Inginerie a ULBS, împreună cu VISMA Sibiu.

În cea de a doua zi a lucrărilor, a avut loc, în prezenţa ÎPS Dr. Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, lansarea cărţii *Gazeta Telegraful Român o valoroasă moştenire informaţională*, vol. I – transliterarea lunilor ianuarie-aprilie 1853, vol. II – transliterarea lunilor mai-august 1853 (apare cu binecuvântarea ÎPS Dr. Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, coordonator: Dr. Rodica Maria Volovici, transliterare: Liliana Oprescu, Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu, Editura Andreiana, 2016).

Transliterarea *Telegrafului Român* realizată recent are o mare importanţă, deoarece, în primii zece ani de apariţie ai publicaţiei, textul românesc s-a scris cu grafie chirilică, or puţini sunt azi cei care mai deslușesc scrisul acesta. Şi afirmăm cu tărie importanţa demersului ştiinţific deoarece, până acum, cei interesaţi de studiul periodicului apărut la Sibiu se împărţeau în două grupe asimetrice: unii care cunoşteau/cunosc grafia chirilică, având, astfel, acces direct la material, iar alţii, care nu aveau/au atari cunoştinţe şi, fiind obligaţi să facă apel la surse intermediare – articole, studii, cărţi scrise de alţii –, situaţie care îi obliga, din punct de vedere al acurateţiei ştiinţifice, să fie, din capul locului, subiectivi. Şi erau subiectivi, deoarece, forţaţi să analizeze *Telegraful* prin ochii altora, îşi bazau rezultatul muncii lor pe opiniile ori concluziile altora. Transliterarea „săvârşită" dă, poate nu neapărat, un imbold studiilor de domeniu, dar, în mod cert, o altă relevanţă abordării şi cercetării ştiinţifice de profil.

Lansarea de carte ne-a permis să activăm trei termeni: *timp, non-spaţiu* şi *spaţiu*. Primul termen, *timp*, ne trimite la cadrul general-istoric al apariţiei *Telegrafului Român,* în 3 ianuarie 1853, primul şi, de altfel, singurul periodic în limba română de pe teritoriul actual al României cu o apariţie neîntreruptă până azi. „Părintele" publicaţiei a fost (pe atunci) Episcopul Andrei Şaguna, devenit Mitropolitul Andrei Şaguna, din 1864, ridicat la rangul de baron la sfârşitul lui 1850, iar azi fiind cunoscut drept Sfântul Andrei Şaguna, ocrotitorul Transilvaniei. Tot la capitolul *timp,* dar într-un cadru general central-european, apariţia *Telegrafului* precede pierderea Lombardiei, în 1859, respectiv a Veneţiei, în 1866, de către Imperiul Habsburgic în favoarea Regatului Italiei. Ultimul a fost, de altfel, anul în care Monarhia Dunăreană a cunoscut înfrângerea în faţa Prusiei în *războiul de şapte săptămâni*. Pe plan extern, rezultatul a fost eşecul Austriei de a unifica lumea germană, pierzând hegemonia în favoarea Prusiei, iar pe plan intern, apariţia dualismului austro-ungar din 1867.

Revenind, al doilea termen care ne interesează este cel de *non-spaţiu*. Se consideră că, datorită schimbărilor din ultimele decenii, individul de azi îşi petrece o bună parte a timpului în gară sau tren, în autogară sau autobuz, în aeroport sau avion, nu în ultimul rând, în maşina personală. Toate acestea, cumulate, dau noţiunea de *non-spaţiu,* în situaţia în care omul contemporan îşi petrece acolo *timpul,* nu *viaţa.*

Cum este şi firesc, opusul *non-spaţiului* este *spaţiul*, acesta fiind a treia şi ultima noţiune pe care o abordăm. Un

exemplu de spaţiu este *biblioteca,* nu pentru că cineva ar sta acolo mai mult decât în „elementele" care compun *non-spaţiul,* ci pentru că biblioteca uneşte destine, împleteşte vieţi: a celor care vin azi să studieze – ori numai să lecturеze – cu a celor care au trăit şi au lăsat ceva scris în anii, deceniile anterioare, secolele care ne preced. La rândul lor, bibliotecile se pot împărţi în două: *biblioteci tradiţionale*, fără posibilităţi de digitizare, unde se operează cu două noţiuni: *cititor* şi *carte ca obiect fizic.* Într-un astfel de cadru intervine, involuntar, cenzura, ea fiind, la rându-i, de două feluri: *cenzura pozitivă* („Vă sugerez să luaţi cartea aceasta, nu pe cealaltă, fiindu-vă mai utilă în studiul/munca/articolul dvs."), respectiv *cenzura ocazională* („Regret, dar cartea solicitată a fost deja împrumutată; vă rog să reveniţi."). A doua categorie este cea a *bibliotecilor digitizate* – iar Biblioteca Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu este o astfel de bibliotecă –, în care se operează cu alte două noţiuni, *consumatorul de informaţie* şi *cartea,* fie ea în suport digital, fie în formă materială, ca în toate celelalte instituţii. Or, într-un astfel de cadru, accesul este posibil (nu permis, ci posibil) 24 ore/7 zile din săptămână, ducând la *democratizarea informaţiei,* ca parte componentă a procesului de democratizare al societăţii".

Constantin ITTU, cercetător ştiinţific

Misiunea Bisericii Ortodoxe şi provocările sale interne (V)

5. *fragmentarea şi rivalitatea canonică* nu reprezintă atunci altceva decât urmarea firească a exceselor naţionaliste în Ortodoxie. Diaspora ortodoxă din sec. XX a reprezentat un fenomen excepţional în istoria creştinismului, în general, şi a Ortodoxiei, în special. Înainte de toate, Occidentul a putut cunoaşte mărturia tradiţiei Bisericii neîntrerupte, sarcina asumată a multor teologi ortodocşi fiind tocmai aceea de demonstra că Ortodoxia nu reprezintă ceva marginal, exotic, oriental. Pe de altă parte însă, Olivier Clément descrie emigraţia ca fiind caracterizată deopotrivă de o „strălucire spirituală incontestabilă, o situaţie eclesiologică detestabilă" (O. Clément 1978:260). *În acest sens, un membru al Ortodoxiei americane, fost baptist, scria: „O problemă cu care fiecare dintre cei care se arată interesaţi de Ortodoxie se confruntă este cea a etnicităţii. Imigranţi din Grecia, Rusia, Europa de Est şi Orientul Mijlociu au adus Ortodoxia în Lumea Nouă, iar aceştia şi-au păstrat legăturile cu ţările lor mamă. Aşa că, până în ziua de astăzi, există în America de Nord parohii cu un puternic accent etnic, în care uneori se ţin slujbe la fel de mult în greacă, arabă sau română, ca şi în engleză, dacă nu chiar cu o preponderenţă a limbii materne. La festivalurile etnice şi chiar la întâlnirile săptămânale la o cafea din unele parohii din SUA, oaspeţii ar putea simţi că sunt în Atena, Beirut sau Bucureşti, în loc de oraşul american în care se întâmplă să se afle. (...) Comitetele episcopilor din diferite jurisdicţii lucrează la stabilirea procedurilor pentru o uniune administrativă. Până când aceasta nu va fi înfăptuită, ortodocşii din America riscă să dea impresia că sunt mai mult un grup dezbinat de imigranţi din diferite ţări, decât o Biserică ce se integrează natural în cultura noastră şi primeşte cu bucurie pe toţi oamenii. A fi cunoscuţi drept Biserică locală greacă, rusă sau siriană lasă impresia, celor care sunt din alte confesiuni, că ar face bine să se închine în altă parte, împreună cu cei din neamul lor*" (Ph. LeMasters 2016:34).

Situaţia nu se prezintă diferit în alte locuri din lume, ceea ce atestă diminuarea eficienţei misionare a Ortodoxiei. Astfel, sunt încălcate principii misionare din Biserica primară, cum ar fi cel al inculturaţiei, dar şi principii canonice, cum ar fi canonul 10 al Sinodului IV Ecumenic, care prevedea că „nu este permis ca un cleric să se numere deodată la bisericile din două cetăţi". Deci, cu alte cuvinte, să nu fie doi episcopi într-o cetate, dar nici un episcop în două cetăţi.

Privită prin prisma situaţiei actuale, apare următorul paradox: deşi Biserica Ortodoxă a luptat neîncetat împotriva jurisdicţiei absolute, a primatului papal, în fapt regăsim, la scară mai mică, această problemă atunci când se întâlnesc cazuri de conflicte de jurisdicţii între ortodocşi (detalii la Ş. Barbu 2012). Din nefericire, problemele legate de diaspora ortodoxă au fost doar recunoscute la sinodul de la Creta, nu şi rezolvate. Astfel, aici s-a afirmat „că este voinţa comună a tuturor Preasfintelor Biserici Ortodoxe ca problema Diasporei Ortodoxe să fie rezolvată cât mai curând posibil şi ca ea să fie organizată în conformitate cu eclesiologia ortodoxă şi cu practica şi tradiţia canonică a Bisericii Ortodoxe. De asemenea, se afirmă că în faza actuală nu este posibil, din motive istorice şi pastorale, să se treacă imediat la ordinea strict canonică a Bisericii în această problemă, adică existenţa unui singur episcop în acelaşi loc. Din acest motiv, se decide păstrarea Adunărilor Episcopale, stabilite de cea de-a IV-a Conferinţă Presinodală Panortodoxă până la momentul potrivit, când toate condiţiile vor fi împlinite, pentru a aplica rigoarea canonică (acrivia). Adunările Episcopale ale regiunilor menţionate mai jos sunt alcătuite din toţi episcopii recunoscuţi canonic din fiecare regiune, care vor continua să se supună jurisdicţiilor canonice cărora se supun în prezent. Aceste Adunări vor fi alcătuite din toţi episcopii din fiecare regiune aflaţi în comuniune canonică cu toate Preasfintele Biserici Ortodoxe şi vor fi prezidate de cel dintâi dintre ierarhii Bisericii Constantinopolului, iar, în absenţa acestora, în conformitate cu ordinea dipticelor. Aceste Adunări vor avea un Comitet Executiv alcătuit din cei dintâi ierarhi ai diferitelor jurisdicţii existente în regiune. Activitatea şi responsabilitatea acestor Adunări Episcopale va fi grija pentru manifestarea unităţii Ortodoxiei, pentru dezvoltarea acţiunii comune a tuturor ortodocşilor din fiecare regiune, care să se adreseze nevoilor pastorale ale ortodocşilor care trăiesc în acea regiune, pentru reprezentarea comună a tuturor ortodocşilor în raport cu alte credinţe religioase şi cu societatea din regiune în ansamblul ei, pentru cultivarea cunoaşterii teologice şi a educaţiei bisericeşti etc. Deciziile asupra acestor subiecte vor fi luate prin consensul Bisericilor reprezentate în acea Adunare" (vezi „Sfântul şi Marele Sinod: Diaspora Ortodoxă (document oficial)", la http://basilica.ro/sfantul-si-marele-sinod-diaspora-ortodoxa-document-oficial/).

În mod cert, lipsa participării reprezentanţilor tuturor Bisericilor Ortodoxe la Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe a îngreunat găsirea unui consens în ceea ce priveşte diaspora.

Bibliografie (selectivă): Antonio Rosmini, *Cele cinci plăgi ale Sfintei Biserici. Principii pentru desăvârşirea creştinească*, trad. Raluca Popescu, Institutul European, Iaşi, 2007; Ciprian Iulian Toroczkai, „Elenism şi românism: o privire comparativă asupra gândirii părinţilor Georges Florovsky şi Dumitru Stăniloae", în *Revista Teologică* 23 (2013), nr. 3, p. 130-146; Archbishop Anastasios (Yannoulatos), *Mission in Christ's Way. An Orthodox Understanding of Mission,* Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts/World Council of Churches Publications, Geneva, 2010; Radu Preda, „Sinodul panortodox (I-XVII)", în *Dilema Veche,* nr. 629, 10-16 martie 2016 şi nr. 667, 1-7 decembrie 2016; Olivier Clément, „Avenir et signification de la diaspora orthodoxe en Europe occidentale", în *Contacts* 3 (1978), nr.103, p. 259-283; Philip LeMasters, *Credinţa uitată. Vechi adevăruri din Răsăritul creştin pentru creştinii contemporani*, trad. Mădălin Enciu, Doxologia, Iaşi, 2016; Ştefăniţă Barbu, „Orthodox Diaspora in the Context of the Debates over Primacy", în *Studii Teologice* 8 (2012), nr. 1, p. 5-22.

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

Protopop
Pr. Dr. VASILE GAFTON

Despre harul „înțelegerii”, care zugrăveşte în sufletele noastre icoana Împărăției

Nu fiți fără de minte, ci înțelegeți Care este voia Domnului (Efes. 5, 17).

Din punct de vedere psihologic, înţelegerea este un fel de „semn distinctiv” al gândirii. De altfel, gândirea, spun psihologii, nici „nu poate fi concepută în afara înţelegerii, în afara sesizării şi corelării atributelor esenţiale ale obiectelor şi fenomenelor”, deoarece „înţelegerea asigură cunoaşterea de către subiect a unor obiecte noi pentru el, pe baza trecerilor treptate de la ideile elaborate anterior la idei noi” [Mielu Zlate, „Psihologia mecanismelor cognitive”, Ed. Polirom, Iaşi, 1999, p. 308-309]. Şi totuşi, lipsa înţelegerii sau incapacitatea de a înţelege este o problemă de actualitate, care generează la rândul ei alte şi alte probleme, unele de-a dreptul grave. Întâlnim în viaţa de zi cu zi situaţii de tot felul în care oamenii mărturisesc consternaţi că, pur şi simplu nu înţeleg despre ce este vorba, ce se întâmplă cu ei, cu viaţa lor, cu lumea, cu tot.

Însă problema lipsei înţelegerii nu este doar caracteristica timpului nostru. În toată istoria neamului omenesc regăsim aspectări de tot felul ale lipsei de înţelegere, lipsă de înţelegere care s-a manifestat şi se manifestă mai ales atunci când oamenii au încercat/încearcă să se apropie de o viaţă spirituală reală, de o viaţă guvernată de o Ordine superioară a lucrurilor, care, în Tradiţia creştină, poartă denumirea sugestivă de Împărăţie a lui Dumnezeu sau Împărăţia Cerurilor. Se poate observa cum efectul lipsei înţelegerii a fost de fiecare dată inversul aspiraţiilor umane spre ordine şi stabilitate, spre pace şi lumină. Cu alte cuvinte, „cu cât numărul celor care nu înţeleg e mai mare, cu atât (se poate observa cum) dezordinea lumii sporeşte” [Andrei Pleşu, „Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste”, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2012, p. 82], iar, „receptivitatea (sau înţelegerea, n.n.) este, în multe cazuri, sabotată, parazitată de provocările pestriţe ale lumii (dezordonate, n.n.), de atacul permanent al imediatului” [*Ibidem*, p. 85].

Ca exemplu, Apostolii Domnului Iisus Hristos, pe vremea când îşi urmau îndeaproape Învăţătorul, se văd nevoiţi, în multe situaţii, să facă această mărturisire sau să lase să se observe că sunt parte din categoria oamenilor care nu pricep, nu înţeleg nimic din cele pe care li le spune Iisus sau chiar din cele la care le este dat să asiste sau să participe efectiv. Din acest punct de vedere, cel mai edificator moment ni se pare cel de dinaintea Sfintelor Pătimiri ale Domnului, când Acesta le spune ucenicilor: „Puţin şi nu Mă veţi mai vedea şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea, pentru că Eu mă duc la Tatăl” (In. 16, 16). Aşa cum relatează Apostolul Ioan, unii dintre ucenici, la auzirea acestor cuvinte, discută între ei zicând: „Ce este aceasta ce ne spune: Puţin şi nu Mă veţi mai vedea şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea, şi că Mă duc la Tatăl. Deci ziceau: Ce este aceasta ce zice: Puţin? Nu înţelegem ce ne spune” (In. 16, 17-18).

Domnul Iisus Hristos a venit să aducă în lume Împărăţia lui Dumnezeu, pentru ca lumea să se facă „împărăţie a lui Dumnezeu”. Începutul propovăduirii Sale stă sub semnul acestei „bune vestiri”: „Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat de voi Împărăţia Cerurilor” (Mt. 4, 17). Astfel, toată propovăduirea, toate minunile, tot ce a spus sau a făcut Mântuitorul Hristos a avut un singur scop, şi anume, acela de a-i ajuta pe oameni să înţeleagă, de a le mijloci accesul la o cale spre Împărăţia lui Dumnezeu.

Domnul Iisus Hristos a fost ca un iconar iscusit care a ştiut să zugrăvească şi să prezinte oamenilor, nu cu ajutorul culorilor, ci în cuvinte şi imagini, dar şi prin gesturi care au dat posibilitatea experimentării directe, imaginea Împărăţiei pentru care îi îndemna să se pregătească prin pocăinţă. Pentru a avea *martori*, aşa cum se vor şi intitula ei înşişi la un moment dat (Fapte 5, 32), El şi-a ales doisprezece ucenici. Pe aceştia i-a trimis la propovăduire imediat după Învierea Sa din morţi (In. 20, 21). I-a trimis să continue ceea ce a început El, adică să vestească Împărăţia Vieţii veşnice, precum şi căile de a intra în această Împărăţie. Să fie, aşa cum spunea gânditorul Andrei Pleşu, o „lumină delegată”, să fie

„intermediari, transmiţători”, care au un comportament exemplar, sunt „izvoare de fapte bune” şi „slăvesc, prin virtutea lor, autoritatea Tatălui ceresc” [*Ibidem*, p. 64].

Însă, chiar şi aşa, ca beneficiari ai unei trimiteri directe, Apostolii lasă de multe ori impresia că nu sunt nicidecum mai mult decât nişte simpli pescari. Nişte oameni buimaci, lipsiţi de aplicaţie pentru cele pe care le auziseră de la Învăţătorul lor şi trebuiau să le transmită la rândul lor oamenilor şi cu totul depăşiţi de evenimentele care se derulau cu repeziciune sub ochii lor uimiţi. Aproape de fiecare dată gândirea lor eşuează şi nu sunt cu nimic mai presus de mulţimile cărora le vorbea Domnul. Însă, doar până la Rusalii – când Mângâietorul, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Se coboară peste ei şi le vesteşte tot adevărul, aşa cum le-a spus Iisus –, deoarece, din momentul primirii harului Duhului Sfânt, gândirea şi înţelegerea lor se schimbă, iar ei devin alţi oameni.

De ce n-au înţeles Apostolii de la început? Întrebarea aceasta îi vizează atât pe ei, cât şi pe toţi aceia care ar vrea să creadă, dar nu pot, pentru că nu înţeleg. Sau poate că nu este vorba doar despre înţelegere!?

Dincolo de faptul că înţelegerea Împărăţiei lui Dumnezeu necesită o pregătire specială, pregătire pe care unii s-au angajat să o realizeze în condiţii aspre, de pustnicie şi de viaţă dedicată total acestui scop, mai este nevoie şi de altceva. Este nevoie de harul Duhului Sfânt. Dar, în primul rând, este nevoie de o deschidere şi de un angajament personal al celui care gândeşte şi vrea să înţeleagă, deoarece, din acest punct de vedere, lipsa înţelegerii rezultă din crearea unei bariere a gândurilor proprii, gânduri peste care omul nu vrea să treacă, deşi el spune tot timpul că nu poate. Se creează această barieră de gânduri deoarece autoritatea eului uman este în permanenţă mai mare decât a cuvintelor lui Iisus, a Evangheliei Domnului. Or, ar trebui ca primul element sau prima cărămidă aşezată la baza edificiului înţelegerii pe care o vizăm fiecare dintre noi să fie stabilirea cu precădere a faptului că Evanghelia este autoritatea superioară de la care trebuie să pornim la drum.

Altfel spus, ar trebui să acceptăm fiecare dintre noi, că, „între cuvântul lui Dumnezeu şi puterea noastră de înţelegere, cuvântul lui Dumnezeu contează şi ar fi absurd din partea noastră să nu reţinem decât ce îi convine bietei noastre glagorii. Să nu uităm niciodată: Evanghelia ne judecă pe noi, nu invers. Între ceea ce credem noi şi ce spune Evanghelia, întotdeauna vom câştiga dacă vom alege Evanghelia” [Emmanuel Carrère, „Împărăţia Cerurilor”, trad. din franceză de Doru Mareş, Ed. Trei, Bucureşti, 2016, p. 55]. În caz contrar, dezordinea lumii, şi nu atât dezordinea lumii (dezordine generată de neînţelegere, aşa cum spuneam ceva mai devreme), cât încrederea în abilitatea noastră de a ne descurca în şi cu dezordinea lumii, determină apariţia în sufletele noastre a unei credinţe false, nemântuitoare. Această credinţă, tocmai pentru că nu este autentică, nu înlătură blocajul gândurilor în care ne aflăm, ci, dimpotrivă, îl întăreşte prin faptul că se familiarizează cu existenţa lui şi îl ia, din acel moment, drept criteriu sau etalon.

Credinţa falsă, ca şi cea autentică de altfel, poate să ne schimbe modul de a gândi. Însă trebuie să ţinem cont de faptul că gândurile ne duc în direcţia în care se îndreaptă ele cu precădere, adică, în direcţia pe care le-o imprimă credinţa rezultată de pe urma înţelegerii noastre. Dacă ele, gândurile, nu ajung la Dumnezeu, nici noi nu vom ajunge. Totuşi, ceva se petrece, o schimbare se produce în noi şi cu noi. Din păcate este o schimbare în rău. Este ca atunci când cineva îţi spune mereu că eşti aşa sau aşa, şi dacă tu nu ştii cum eşti rişti să devii aşa cum ţi se spune că eşti. Dar Dumnezeu poate să ne scoată din acest blocaj al dezordinii gândurilor sau din acest cerc vicios al unei gândiri greşit aşezate sau orientate, cu condiţia ca noi să ne dorim acest lucru, să vrem să ne schimbăm şi să-I dăm voie să ne schimbe. Aceasta, cu atât mai mult cu cât rezistenţa omului la intervenţia lui Dumnezeu este mare, deoarece „nimeni nu se hotărăşte uşor să înceteze să fie ceea ce este, pentru a deveni altceva decât el însuşi. Chiar dacă aceasta este calea” [*Ibidem*, p. 160].

Aşadar, credinţa autentică, credinţa în Hristos, Care este „Calea, Adevărul şi Viaţa” (In. 14, 6), este soluţia depăşirii acestei bariere a gândurilor. De asemenea, rugăciunea simplă, însoţită de dorinţa sinceră de a asculta, îngemănată cu o atitudine smerită faţă de Dumnezeu, poate să coboare în suflet harul înţelegerii. Deoarece în neînţelegere nu este vorba despre nimic altceva decât despre o eschivă de la ascultare. Omul care nu înţelege, de fapt nu vrea să asculte. Iar cel care nu vrea să asculte de Dumnezeu, nu va putea niciodată să-şi zugrăvească în suflet icoana Împărăţiei celei luminate de harul înţelegerii.

BASILICA TRAVEL

Pelerinaj pentru sufletul dumneavoastră

AGENȚIA DE PELERINAJE "BASILICA TRAVEL"

Pelerinaj la Mănăstirea Nicula

18 iunie; 16 iulie; 15 august; 17 septembrie; 15 octombrie; 19 noiembrie 2017

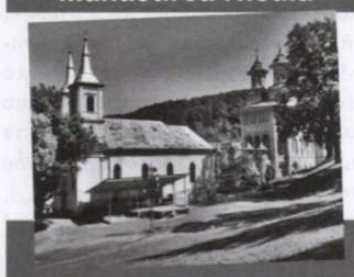

TARIF: 75 LEI

Centrul de Pelerinaje "Sfântul Mare Mucenic Oprea" din Sibiu vă invită să participați într-un pelerinaj nou la Mănastirea Nicula, cu plecare din Sibiu. În cadrul acestui pelerinaj veți avea prilejul să participați la săvârșirea Sfintei Liturghii și să vă închinați la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului.

Pelerinaj la Mănăstirea Sâmbăta de Sus

25 iunie; 23 iulie; 15 august; 24 septembrie; 29 octombrie 2017

TARIF: 35 LEI

Centrul de Pelerinaje "Sfântul Mare Mucenic Oprea" din Sibiu vă invită să participați într-un pelerinaj la Mănastirea Sâmbăta de sus, cu plecare din Sibiu. În acest pelerinaj veți avea prilejul să participați la săvârșirea Sfintei Liturghii. Această mănăstire a fost ctitorită de domnitorul Constantin Brâncoveanu în secolul al XVII-lea.

Pelerinaj la mormântul Părintelui Arsenie Boca

25 iunie; 30 iulie; 27 august;13 septembrie; 14 septembrie; 29 octombrie; 28 noiembrie 2017

TARIF: 50 LEI

Centrul de Pelerinaje "Sfântul Mare Mucenic Oprea" din Sibiu vă invită să participați într-un pelerinaj nou la mormântul părintelui Arsenie Boca, cu plecare din Sibiu. Mormântul părintelui Arsenie Boca se află la Mănăstirea Prislop, ce a fost ctitorită de Sfântul Nicodim de la Tismana în a doua jumătate a secolului al XIV-lea.

Pelerinaj la mănăstiri vâlcene

16 august; 24 septembrie 2017

TARIF: 55 LEI

Centrul de Pelerinaje "Sfântul Mare Mucenic Oprea" din Sibiu vă invită să participați într-un pelerinaj nou la mănăstirile vâlcene, cu plecare din Sibiu. În acest pelerinaj aveți prilejul să participați la Sfânta Liturghie în Mănăstirea Hurezi și să vă închinați în Mănăstirea Bistrița, Mănăstirea Dintr-un lemn și Mănăstirea Govora.

Pelerinaj "Trei zile în Israel" - program promo -

25 - 27 iunie; 2 - 4 iulie; 9 - 11 iulie; 16 - 18 iulie; 23 - 25 iulie; 30 iulie - 1 august; 13 - 15 august 2017

TARIF: 360 EURO

Agenția de pelerinaje Basilica Travel vă invită să participați la un pelerinaj nou în Țara Sfântă, intitulat "Trei zile în Israel" în care aveți prilejul să înălțați rugăciuni în locurile pe care a păşit Mântuitorul Iisus Hristos: Biserica Naşterii Domnului de la Betleem, Biserica Sfântul Arhanghel Gavriil din Nazaret, Mănăstirea Ortodoxă de pe Muntele Tabor, Râul Iordan, Calea Crucii, Biserica Sfântului Mormânt, Golgota, Hozeva.

Pelerinaj în Israel și Iordania promo - 5 zile

25 - 29 iunie; 2 - 6 iulie 2017

TARIF: 595 EURO

Agenția de Pelerinaje "Basilica Travel" vă invită să participați la un pelerinaj nou în Țara Sfântă și Iordania de 5 zile, cu trecere pe la cele mai importante obiective: Muntele Tabor, Muntele Fericirilor, Petra – una din cele 7 minuni ale lumii antice și moderne, Mabada, Muntele Nebo, râul Iordan, Ierihon, Mănăstirea Dudul lui Zaheu, Betleem, Ierusalim, Muntele Măslinilor, Drumul Crucii, Golgota, Sfântul Mormânt și Biserica Învierii.

Pelerinaj în Grecia și Italia

17 - 25 iunie; 22 - 30 iulie; 7 - 15 septembrie 2017

TARIF: 610 EURO

Agenția de Pelerinaje "Basilica Travel" vă invită să participați la un pelerinaj în Grecia, Italia și Ungaria. În cele 9 zile ne vom închina în Biserica Sfântul Dimitrie, Catedrala Mitropolitană din Salonic, Complexul Monastic Meteora, Biserica Sfântul Spiridon din Insula Corfu și Biserica Sfântul Nicolae din Bari. De asemenea, se vor vizita mai multe obiective culturale și istorice din Roma, Vatican, Piața San Pietro, Napoli, Florența, Veneția și Budapesta.

Pelerinaj în Grecia

Sfinții Nectarie și Ioan Rusul

10 – 15 iunie (Tarif promo: 295 euro); 08 – 13 iulie; 22 – 27 iulie 2017

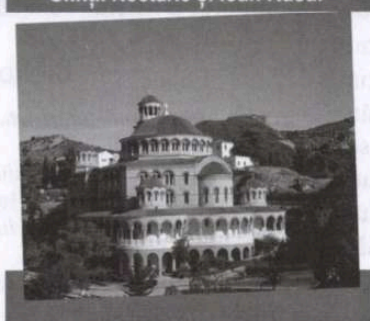

TARIF: 305 EURO

Mulți pelerini români au râvnă pentru a se închina în locurile de nevoință ale unor sfinți din Grecia. Astfel, Agenția „Basilica Travel" organizează pelerinaje la Tesalonic pe urmele Sfântului Dimitrie, în insula Eghina la moaștele Sfântului Nectarie, în insula Evia la moaștele Sfântului Ioan Rusul, la moaștele Sfântului Efrem cel Nou de la Nea Makri, la Mănăstirea Sfânta Paraschevi din Valea Tembi, precum și la Meteora.

SIBIU - CENTRUL „SFÂNTUL MARE MUCENIC OPREA": Str. Mitropoliei, Nr. 36, Tel./ Fax: +40269.217.863, Email: sibiu@basilicatravel.ro, Program: 09.00 - 17.00

BRAȘOV - CENTRUL „SFÂNTUL IERARH NICOLAE": Piața Sfatului, Nr. 5, Tel./Fax: +40268.512.673, Email: brasov@basilicatravel.ro, Program: 09.00 - 17.00

BUCUREȘTI - BASILICA TRAVEL: Str. Doamnei, Nr. 20, Tel./Fax: +4021.316.35.03, Mobil: 0741.260.424, Email: office@basilicatravel.ro, Program: 09.00 - 17.00

www.pelerinaj.ro **Pelerinaje Basilica Travel** **www.basilicatravel.ro**

• DICȚIONAR BIBLIC •

Templul din Ierusalim (III)

Lect. Dr.
DANIEL MIHOC

Deși din Templul lui Irod nu se mai păstrează decât ceea ce numim astăzi Zidul Plângerii, mărturiile contemporanilor și ale tradiției iudaice ne lasă să înțelegem că acesta constituia unul dintre cele mai magnifice edificii ale Antichității. Epistola lui Aristeu (apocrifă iudaică din prima parte a sec. I d.Hr.) susține că Templul lui Irod este mai frumos decât monumentele Egiptului. După Iosif Flaviu, el l-a impresionat profund și pe generalul roman Titus, care a condus asediul Ierusalimului în anii 69-70. Văzându-l din afara zidurilor cetății, probabil de pe Muntele Măslinilor, Titus decide să facă tot posibilul pentru ca această minune a lumii de atunci să nu fie afectată în cursul conflictului (*Războiul iudaic,* 6.4.3-7; din nefericire ordinul generalului a fost nesocotit atunci când legionarii romani au ajuns să se confrunte cu rezistența zeloților refugiați în templu).

Aceste mărturii sunt confirmate de tradiția iudaică. După Talmudul Babilonian, „cine nu a văzut zidirea lui Irod [= Templul], nu a văzut niciodată o construcție frumoasă" (Bava Batra 4a). Impresia puternică pe care o lăsa asupra pelerinilor sau vizitatorilor este reținută și în Evanghelii. La Marcu, unul dintre Apostoli exclamă: „Privește, Învățătorule, ce pietre, ce zidiri!" (*Mc* 13, 1; cf. *Mt* 24, 1; *Lc* 21, 5). Iar Mântuitorul răspunde profețind distrugerea acestui edificiu și a Ierusalimului (*Mc* 13, 2 ș.u.; *Lc* 21, 6 ș.u.). Cuvintele Domnului se vor împlini în vara anului 70 d.Hr., când Ierusalimul a căzut sub forța armatei romane condusă de viitorul împărat Titus. Pe Arcul lui Titus din Roma sunt reprezentați ostași romani purtând obiecte din Templu ca pradă de război.

***Zidul Plângerii, Ierusalim*, de Gustav Bauernfeind (secolul al XIX-lea)**

De la templul material la templul spiritual

Evangheliile ne arată că Domnul a cinstit în mod deosebit Templul. Părinții Săi L-au dus la Templu în a patruzecea zi de la naștere (*Lc* 2, 22), deși Legea nu prevedea această obligație. Apoi, după ce s-au mutat în Nazaret, în fiecare an urcau la Ierusalim (*Lc* 2, 41) de sărbătoarea Paștilor pentru a participa la slujbele de la Templu. La vârsta de doisprezece ani, Copilul Iisus este găsit de părinți „în templu, stând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și întrebându-i" (*Lc* 2, 46). Mustrat de părinții care-l căutaseră trei zile, răspunde: „Oare nu știați că întru cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu" (*Lc* 2, 49). În cursul activității Sale publice (anii 27/28-30 d.Hr.) îl găsim de câteva ori la Templu. De două ori îl vedem curățind Templul (*In* 2, 14-16; *Mt* 21, 12-13; *Mc* 11, 15-17). Templul este „casa Tatălui" Său (*In* 2, 16), „casă de rugăciune pentru toate neamurile" (*Mc* 11, 17). În templu, Mântuitorul se roagă, învață, vindecă și se confruntă cu fruntașii lui Israel.

Cu puțin înainte de Patimi, Mântuitorul profețește distrugerea templului (*Mc* 13, 1-4). În fața lui Caiafa este acuzat că ar intenționa să dărâme templul (*Mc* 14, 58). Acuzația avea la origine o interpretare tendențioasă a cuvântului Său din *In* 2, 19. Evanghelistul Ioan notează că Domnul nu se referea la sanctuarul din Ierusalim, ci la „templul trupului Său" (2, 21). Prin aceasta atrăgea atenția asupra faptului că în trupul Său se găsește tot ceea ce contemporanii Săi credeau că simbolizează templul, din moment ce „întru El locuiește toată deplinătatea dumnezeirii" (*Col* 2, 9).

Sf. Luca relatează că după Înălțarea Domnului, ucenicii au continuat să frecventeze Templul (*Lc* 24, 53: „în toată vremea erau în Templu, lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu"). Cincizecimea nu a marcat încetarea acestei practici (*FA* 2, 46). În Faptele Apostolilor îi vedem pe Apostolii Petru și Ioan suindu-se la Templu pentru rugăciunea ceasului al nouălea (3, 1). În Templu ei Îl propovăduiesc pe Hristos (3, 12 ș.u.) și tot acolo sunt arestați pentru că „vestesc întru Iisus învierea din morți" (*FA* 4, 2). Arestat, Sf. Ștefan este acuzat în fața sinedriului de blasfemie împotriva Templului (6, 13). La mai bine de 20 de ani de la moartea martirică a Sf. Ștefan, Biserica din Ierusalim se afla încă în strânsă legătură cu Templul. Cu ocazia ultimei vizite la Ierusalim (58 d.Hr.), Sf. Pavel însuși, supunându-se cerinței Sf. Iacov, plătește cheltuielile a patru bărbați care depuseseră un vot de nazireat și apoi îi însoțește în împlinirea ritualurilor de purificare, după care aduc jertfa rânduită de Lege pentru astfel de situații (*FA* 21, 23-26; vezi *Nm* 6, 13 ș.u.).

Totuși, nu templul este în centrul cultului creștin. Duhul Sfânt se pogoară peste ucenici pe când erau într-o casă (*FA* 2, 2). În case săvârșesc Sfânta Euharistie (2, 46). Iar din momentul în care templul a dispărut ei nu i-au mai simțit lipsa căci înțeleseseră că trăiau timpul unei noi iconomii dumnezeiești, în care Ierusalimul nu mai era adăpost al singurului loc de pe pământ al prezenței slavei lui Dumnezeu (*In* 4, 26). Mântuitorul identificase trupul Său ca adevăratul templu (2, 19.21), adică ca loc desăvârșit al prezenței slavei lui Dumnezeu. După Cincizecime, ucenicii au înțeles că fiecare credincios este un templu (*I Co* 3, 16; 6, 19), așa cum și Biserica este Templu, accesibil tuturor credincioșilor, în toate locurile (*Evr* 6, 19; 10, 20). Epistola către Evrei explică faptul că Hristos este împlinirea tipologiei templului și a ritualurilor acestuia. Autorul Apocalipsei ne spune că în Noul Ierusalim nu a văzut templu pentru că „Domnul Dumnezeu, Atotțiitorul și Mielul, sunt templul lui" (*Ap* 21, 22).

Bibliografie

Flavius Iosephus, *Antichități iudaice*, 2 vol., traducere de Ion Acsan, Hasefer, București, 2001.
Flavius Iosephus, *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor*, traducere de Gheneli Wolf și Ion Acsan, Hasefer, București, 2004.
Alfred Edersheim, *The Temple: Its Ministry and Services*, Hendrickson, Massachusetts, ²1994.
Pierre Bonnard, *Jésus-Christ édifiant son Église*, Delachaux & Niestlé, Neuchâtel, 1948.
Yves M. Congar, *The Mystery of the Temple*, trans. Reginald F. Trevett, Newman, Westminster, 1962.
Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, „«Casa Tatălui Meu». Templul pe care l-a cunoscut Iisus", în rev. *Transilvania*, serie nouă, nr. 1-2/1995, p. 73-79.
R.J. McKelvey, „Templu", în J.D. Douglas, ed., *Dicționar biblic*, Cartea Creștină, Oradea, 1995, p. 1262-1267.
J.D. Douglas, M.C. Tenney și M. Silva, ed., *Zondervan Illustrated Bible Dictionary*, Zondervan, Grand Rapids, Michigan, 2011, p. 1429-1435.
Gregory K. Beale, *The Temple and the Church's Mission: A Biblical Theology of the Dwelling Place of God* (New Studies in Biblical Theology), Inter-Varsity Press, 2005.
Nick Perrin, *Jesus the Temple*, SPCK Publishing, Londra, 2010.

Fericitul Augustin: adevărata evlavie (credință) se bazează pe frică sau/şi iubire? (I)

În psihologia patristică, un delicat dar, în același timp, dătător de sens accent este cel care se focusează pe relația dintre *frică și iubire*, respectiv *problema motivației iubirii lui Dumnezeu*: teama de Dumnezeu în sensul de frică de pedepsele (temporale sau cele veșnice ale iadului) ori dragostea dezinteresată și curată este vectorul care îl motivează în definitiv pe om în relația sa cu Dumnezeu. Pierre Rousselot demonstra în studiul său „*The problem of love in the Middle Ages: a historical contribution*" (2001) [Pierre Rousselot, *The problem of love in the Middle Ages: a historical contribution*, translated and with an introdction by Alan Vincelette, (Marquette studies in philosophy, no. 24), Milwaukee: Marquette University Press, 2001, 277 p.] că de-a lungul timpului au existat mai multe teorii și concepții privitoare la motivația iubirii lui Dumnezeu, dintre care trei majore. Alături de *teoria motivației „egoiste" a iubirii lui Dumnezeu pentru interesul răsplatei* a existat și motivația slujirii lui Dumnezeu *din frica față de pedepsele din iad*. Cei care au combătut-o au fost influențați aici de cuvântul Mântuitorului, conform căruia *iubirea desăvârșită/perfectă izgonește frica, deoarece frica este interconectată cu pedeapsa* [Evanghelia lui Ioan arată, de asemenea, aversiune față de egoism prin reformularea poruncii „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți" [*cf. In* 13, 34; *Mc* 12, 31]. Ecouri ale părerii că *iubirea lui Dumnezeu este mai bună decât frica de Dumnezeu*, de asemenea, o arată pozițiile deținute de către autori greci și romani, precum Critias, Democrit, Epicur, Cicero, Plutarh și stoicii, care au susținut că virtutea este mai bună dacă este realizată din dragoste, mai degrabă decât din frica de pedeapsă. Credința creștinilor era că e mai bine atunci când supușii își iubesc conducătorii lor din dragoste adevărată și nu din teamă (A se vedea: Ambrozie, *Iacob și viața fericită*, I, 2, 7; *Ep.* 32 (5); SF. Ioan Gură de Aur, *Hom. Tim.*, X). În cele din urmă, trebuie menționat că filozoful evreu Filon din Alexandria (cca. 20 î.Hr.-40 d.Hr.), susținea și el că dragostea lui Dumnezeu este mai bună decât teama de Dumnezeu (*Întrebări și răspunsuri cu privire la Exod*, II, 21). Acesta, de asemenea, pare să fi fost punctul de vedere al ereticului Marcion (cca. 85-160), care îl favoriza pe Dumnezeul iubirii din Noul Testament față de Dumnezeu pedepsitor al Vechiului Testament (a se vedea: Tertulian, *Împotriva lui Marcion*, I, 27). Prin urmare, ideal este a-L iubi pe Dumnezeu nu din frică, ci efectiv din dragoste – de aici *motivația iubirii „dezinteresate" a lui Dumnezeu*.

Teama pregăteşte locul iubirii care alungă frica de pedeapsă

În privința *relației dintre iubire și frică* (teamă), Fericitul Augustin (354–430) găsește, pe de-o parte, o legătură strânsă între cele două – în sensul că *„teama pregătește oarecum locul iubirii" aflate la început de drum –,* dar și o incompatibilitate înțeleasă chiar în termeni de excludere și absență –, în sensul că *iubirea desăvârșită* alungă teama, deoarece, *„când dragostea începe să locuiască în inimă, teama aceea care i-a pregătit locul este îndepărtată*": *„După ce se poate recunoaște iubirea desăvârșită? «În iubire nu există teamă»* [*1 In* 4, 18]. *Așadar, ce vom spune despre acela care începe să se teamă de ziua Judecății? Dacă în el ar fi desăvârșită iubirea, nu s-ar teme. Căci iubirea desăvârșită ar face ca dreptatea să-i fie desăvârșită și nu ar avea de ce să se teamă, ba mai mult, ar avea de ce să dorească să dispară nedreptatea și să vină Împărăția lui Dumnezeu. «În iubire nu există teamă». Dar în ce fel de iubire? Nu în cea care se află la început de drum. Dar în care? Zice Ioan: «Ci iubirea desăvârșită înlătură teama». Înseamnă că teama poate exista la început, «pentru că teama de Dumnezeu este începutul înțelepciunii». Teama pregătește oarecum locul iubirii. Însă, când dragostea începe să locuiască în inimă, teama aceea care i-a pregătit locul este îndepărtată. Cu cât crește iubirea, cu atât descrește teama și cu cât iubirea pătrunde mai adânc în inimă cu atât teama este mai mult alungată afară. Cu cât este mai mare iubirea, cu atât este mai mică teama, cu cât este mai mică iubirea, cu atât este mai mare teama. Iar dacă în suflet nu este decât teamă, dragostea nu are pe unde să pătrundă în el*" [*In Io. Ep. tr.* IX, 4; *PG* 35, col. 2047-2048) [*Trad. rom.*: Augustin, *Despre iubirea absolută. Comentariu la Prima Epistolă a lui Ioan,* trad. Roxana Matei, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 283, 285]. Augustin folosește și o altă imagine (a firului de in și a acului) pentru a arăta relația dintre frică și iubire: „Tot așa când se coase ceva, vedem că firul de in este băgat în ac; acul intră cel dintâi, dar, dacă nu iese apoi, firul de in nu poate intra. La fel, *teama este cea dintâi care ne umple mintea, dar ea nu rămâne acolo, pentru că a intrat tocmai ca să deschidă calea iubirii*" [*Ibidem*, p. 285].

Pr. Dr. Cătălin CRIȘAN

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Sâmbătă, 1 aprilie – a săvârşit slujba rasoforiei şi două călugării la Mănăstirea Cârţişoara, judeţul Sibiu.

Duminică, 2 aprilie – Sf. Liturghie la Mănăstirea Brâncoveanu şi hirotonia întru diacon a teologului Ivan Sebastian Nicolae.

Luni, 3 aprilie – a săvârşit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfântul Nicolae" – Făgăraş. În după amiaza aceleiaşi zile Taina Sfântului Maslu în Parohia Mândra.

Sâmbătă, 8 aprilie – Sf. Liturghie în Parohia „Naşterea Domnului" – Sibiu. În după amiaza aceleiaşi zile a săvârşit slujba călugăriei rasoforei Marta de la Schitul Moieciu-Bran primind numele de Rafaela.

Duminică, 9 aprilie, *Praznicul Intrării Domnului în Ierusalim* – Sfânta Liturghie la Mănăstirea Brâncoveanu.

Vineri, 14 – Duminică, 16 aprilie – Denia Prohodului şi Slujba Învierii Domnului la Mănăstirea Brâncoveanu.

Luni, 17 aprilie – Sf. Liturghie la Catedrala Mitropolitană – Sibiu.

Marţi, 18 aprilie – Sf. Liturghie la Parohia „Sfânta Treime" – Făgăraş.

Vineri, 21 aprilie, *„Izvorul Tămăduirii"* – slujeşte alături de ÎPS Laurenţiu la hramul de primăvară al Mănăstirii Brâncoveanu.

Sâmbătă, 22 aprilie – slujeşte Sf. Liturghie la Mănăstirea de la Şinca Nouă

Duminică, 23 aprilie – slujeşte la Mănăstirea „Sfântul Gheorghe" – Bunești.

Duminică, 30 aprilie – slujeşte Sf. Liturghie în Parohia Vurpăr, protopopiatul Agnita.

Ierod. Nicolae DANCO

Purtați-vă sarcinile unii altora...

„...și așa veți împlini legea lui Hristos"
(*Gal* 6, 2)

Când Dumnezeu îți îngăduie să pătrunzi în taina inimii celuilalt, îți dă și tăria dragostei de a nu judeca și de a împreună-pătimi cu rănile Lui, nu spre adâncire, ci spre vindecare, spre împreună-vindecare. ***Într-un fel sau altul, dăruind, dobândim, după cum spunea și N. Steinhardt.***

De aceea rușinea în fața celor care ne iubesc nu-și are rostul. E până la urmă doar frică și orgoliu. De ce ne e rușine? De Hristosul care împreună-pătimește din inima celuilalt și care ne așează pe amândoi în taina Duhului și în înțelesurile cele mai frumoase ale comuniunii, în sensurile cele mai profunde ale sensului jertfei?...

Cred că trăirea acestei taine în dorurile Împărăției ne invită pe tărâmul libertății asumate, în care reiterăm condiția roditoare a singurătății lui Avraam și a celor ca el, după cum a surprins și Andrè Chouraqui în *Cele zece porunci ale zilelor noastre*: *„Avraam, care aplică instinctiv o etică deja vestitoare a celei din Decalog, ne frapează prin imensa lui singurătate. Din multe puncte de vedere, viața exemplară a Patriarhului manifestă urgența unei Legi care să interzică idolatria, omorul, incestul, adulterul, furtul și cupiditatea. Dar pentru asta va trebui ca dimensiunea individuală și familială să fie depășite".*

Nu simt că există un scop în sine în lucrarea aceasta a îndumnezeirii omului, pentru că scopul însuși ar fi o destinație, o nevoie de comoditate. Există doar sens, bucurie și dorința de a fi cu Dumnezeu și de a fi și tu dumnezeu după har în comuniune.

Hristos nu a făcut nici El din El un scop în sine. Ne-a chemat la lucru prin cuvintele: *„Eu sunt Calea, Adevărul și Viața".* ***Poate că una dintre legile firii este tocmai ceea ce știința numește perpetuum mobile***, o înaintare în veșnicie, și ***una dintre rațiunile morții*** este tocmai acest tic mental ***de a-ți fixa scopuri și de a-ți cultiva eforturile spre a ajunge la o destinație,*** la un concediu bine-meritat, adică spre moarte, spre non-existență, întrucât existența însăși presupune mișcare.

Transpus în planul relațiilor interumane, într-un fel sau altul, ***oboseala de prezența celuilalt este o nelucrare, o sursă născătoare de păcat***, și îndraznesc să spun că ***probabil aceeași raportare o avem și în relația cu Dumnezeu.*** Dacă obosim în prezența oamenilor, pentru că nu mai știm să-i trăim, să-i contemplăm (și sunt măsuri mari, e adevărat, dar nu imposibile) este pentru că **am ieșit din energia dragostei,** întrucât *„interesul față de alții întreține gustul de a trăi în noi, împreună cu interesul ce ni-l poartă alții nouă.* ***Prin iubire trăim și ne mișcăm și suntem.*** *Deficiența de iubire roade zi de zi la temelia vieții noastre. Dacă am avea iubire desăvârșită unii față de alții, n-am mai muri. Am trăi veșnic și nu ne-am plictisi"* (Pr. Dumitru Stăniloae).

Și astfel, lucrarea de căpătâi a omului, această invitație (Pr. Ioan Chirilă – în duhul învățăturii Pr. Dumitru Stăniloae) de *a ieși din individualism, de a-și recunoște chipul în semen, de a începe să dialogheze prin el cu Dumnezeu, lucrându-și astfel asemănarea cu Acesta și de a deveni subiect* este ratată.

Nevoia scopului probabil că este alimentată de demonul lenei, pe nisipurile unui ego încăpățânat de a ieși dintru sine spre a se adeveri. Oare nu acesta este mesajul pe care ni-l transmite Dumnezeu și prin cugetul filosofului Constantin Noica: *„Nu cine ești interesează, ci care-ți este sinele. Căci sinele tău e mai vast decât tine și adevărul tău devine, într-un sens, dezmințirea ta. Iar sinele care a rupt cercul eului, este întotdeauna susceptibil de lărgire, ca fiind orizontul mișcător în care te adeverești în adânc. (...)*

Tot ceea ce se mișcă în lumea omului se mișcă de la eu la sine*. Restul rămâne pe loc, în devenirea întru devenire a firii și a vieții de rând".*

„Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine" (*In* 14, 6).

Calea este sensul eliberării omului de sub robia egoului, este drumul pe care ne deschidem spre Omul Împărăției, spre ceea ce fiecare e chemat să devină în sinele său cel mai profund.

Adevărul simt că este înțelepciunea, rațiunea ultimă de a fi a tuturor lucrurilor care există în univers, gândul cel dintâi, tărâmul temeiurilor despre care vorbea Constantin Noica în cartea sa „Cuvânt împreună despre rostirea românească".

Viața este eliberarea de sub robia morții, racordarea la sursă, energia de a deveni, de a lucra talanții.

Adunate în cuvinte de rugăciune acestea ar suna probabil așa: *„(...) Să nu te încrezi în tine fără Mine, căci astfel o să fiu nevoit să te las în cădere în măsura în care tu te apreciezi. Nu te frământa că nu ai virtuți, am să-ți dau Eu sfințenia Mea. Deschide-ți inima prin pocăință și mă primește în potirul sufletului tău prin Trupul și Sângele Meu, pe care-n dar ți-l dau la Sfânta Liturghie. Atunci o să te fac să înțelegi totul și să Mă iubești mai mult decât îți poți închipui.*

Lasă să curgă sângele Meu în sângele tău și să bată inima Mea în inima ta. Eu ți-am dat-o pe Sfânta și Preacurata Mea Măicuță. Lasă să treacă totul prin inima ei curată încât să poată mijloci pentru tine. Orice s-ar întâmpla nu aștepta nicidecum ca să devii sfânt, ca pe urmă să mă iubești. În acest fel tu nu M-ai iubi niciodată. Și acum du-te. Eu sunt cu tine!"

Așa omul se ***așează pentru a merge*** (după îndemnul primit de Jean-Yves Leloup), pentru a deveni persoană, prin deschiderea către celălalt.

Ne facem pricină de vindecare, tocmai în această asceză a iubirii, având-L pe Hristos în mijlocul nostru, după modelul Sfintei Liturghii. ***Nu cred că există părtășie cu adevărat fără trăirea în mod autentic, viu a ceea ce exprimă cuvintele:*** *„Hristos în mijlocul nostru. Este și va fi. Acum și-n pururea și-n vecii vecilor. Amin".*

Dumnezeu-Tatăl nu-și putea trimite Fiul spre jertfa cea mai jertfă, dacă greutatea acestei lucrări nu devenea vestea cea bună, calea de eliberare a omului întregii omeniri, de la primul până la ultimul suflet.

Cred că suntem mulți care rămânem împotmoliți în contextul și timpul istoric de acum 2000 de ani. Ori acest mod de abordare a lucrurilor te face cel mult un creștin-moral, care e până la urmă o măsură a frumuseții firii, dar nu te face un creștin-viu.

Practic, se ratează tocmai miza mântuirii, întâlnirea personală cu Cel ce este în comuniune de Persoane.

Ce ar fi dacă în locul acuzei, al judecății, al omorârii celuilalt în cugetul nostru, am pune binecuvantarea? Am pune înțelegerea spre conturarea dragostei de frate? **Cum ar rezidi aceste binecuvântări poteca dintre inimile noastre și ce frumos s-ar așeza lucrarea dintre noi...**

Cum ar arăta o astfel de lume?...

Până la urmă, orice gând de judecată ne aduce în fața cuvintelor: *„El S-a ridicat și le-a zis: Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei"* (*In* 8, 7).

Cum ar fi dacă în comunitățile care se formează, din cele din care facem parte, am începe timid, dar autentic să trăim cuvintele pe care le auzim atât de des în taina Sfintei Liturghii: ***„Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm"***, dublate de îndemnul ***„Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim"***.

Această unitate de gând, de Duh, având-L ca liant pe Hristos.

Nu este în acest îndemn ***„Purtați-vă sarcinile unii altora"*** **chiar îndemnul la lucrarea asemănării prin recompunerea Chipului în taina comuniunii?** Nu suntem datori ***noi „cei tari"***, noi cei cărora ni s-a dat să înțelegem câte ceva, ***să purtăm slăbiciunile celora care sunt momentan „neputincioși"***?

Această naștere a iubirii eroice, despre care vorbea și Pr. Dumitru Stăniloae în cartea sa *Cultură și duhovnicie*, care merge „până la a se lăsa răstignită pe cruce" și care „dă jerfei noblețea supremă, sublimul".

Și pentru fiecare dintre noi rămân cuvintele cu care ne putem așeza cu nădejde curată la Cină, față către față cu Mântuitorul și prin El cu toți ceilalți... cuvinte care ne dau îndrăzneala că El ne-a iubit Cel dintâi:

Nu te teme. Eu sunt cu tine. De poți crede în dragostea Mea, toate sunt cu putință celui care crede.

Ajută-ne să ne purtăm unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim, că Tu ești Calea, Adevărul și Viața.

Georgiana-Simona MOSCU

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Conferinţele preoţeşti de primăvară din Arhiepiscopia Sibiului

Conferinţă preoţească la SIBIU

În Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu a avut loc, în data de 9 mai, prima conferinţă preoţească de primăvară din Arhiepiscopia Sibiului. Sub preşedinţia Înaltpreasfinţitului Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, conferinţa a adunat preoţii din protopiatele Sibiu, Mediaş, Avrig, Sălişte şi Agnita, participând protopopi, consilieri eparhiali şi invitaţi.

Conferinţa a fost intitulată „Icoana ca şcoală a credinţei" şi a făcut parte din manifestările dedicate Anului omagial al sfintelor icoane, al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti.

„Ceea ce ne dorim în cadrul acestor conferinţe este totodată şi promovarea şcolilor de pictură pe care istoria le-a consemnat pe teritoriul Arhiepiscopiei Sibiului, în speţă şcolile de pictură din Mărginimea Sibiului, din Ţara Făgăraşului şi din ţinutul Braşovului", ne-a spus consilierul cultural din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului, Pr. Lect. Univ. Dr. Emanuel Tăvală.

În debutul conferinţei, ÎPS Mitropolit Laurenţiu a susţinut o prelegere intitulată „Ortodoxie şi ortopraxie – venerarea icoanei, imagine sacră", în care a evidenţiat principalele argumente teologice ale cinstirii icoanelor.

„Datorită Întrupării, Dumnezeu a putut fi reprezentat după Chipul pe care şi L-a luat. Icoana, ca reprezentare a divinităţi întrupate, nu atacă porunca de a nu ne face chip cioplit, adică o imagine a ceea ce nu am văzut.(...) Avem din tradiţie Chipul Mântuitorului de pe mahrama pe care Veronica a pus-o pe faţa Mântuitorului şi pe care s-a imprimat acest Chip al lui Hristos. Aceasta a devenit purtător de har, nu o sursă, ci o punte de legătură între Prototipul Hristos, şi cel care se închină şi aduce cinstire icoanei, cinstindu-l de fapt pe Hristos. Se vorbeşte apoi de Sfântul Luca, de la care a rămas o icoană a Sfintei Fecioare Maria", a spus ierarhul.

Conferinţa a continuat cu prelegerea decanului Facultăţii de Teologie din Sibiu, Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae Chifăr, cu tema „Iconologie şi iconoclasm".

Întâlnirea preoţilor din cele cinci protopopiate ale judeţului Sibiu a continuat cu prezentarea celor cinci referate pregătite de preoţi pentru această conferinţă. Astfel, părintele Nicolae Vintilă de la Parohia Cisnădie I, Protopopiatul Avrig, a susţinut referatul intitulat „Actualitatea, importanţa şi necesitatea sfintelor icoane pentru viaţa şi misiunea Bisericii azi", iar Pr. Dr. Valentin Delcă de la Parohia Şelimbăr III, Protopopiatul Sibiu a prezentat lucrarea „Sfântul Ioan Damaschin şi Sfântul Teodor Studitul – figuri emblematice ale anului omagial al sfintelor icoane, al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti". Părintele Marius Drăghici de la Parohia Boian, Protopopiatul Mediaş, a vorbit despre „Icoana în şcoală: semn al iubirii lui Dumnezeu pentru oameni (ca şi Sfânta Cruce)", iar Părintele Alexandru-Gheorghe Copăceanu de la Parohia Săsăuş, Protopopiatul Agnita, a prezentat referatul „Fraţii Grecu-iluştri reprezentanţi ai iconarilor ortodocşi pe Valea Hârtibaciului". Ultimul referate a fost susţinut de Pr. Nicolae Jianu de la Parohia Răşinari I, Protopopiatul Sălişte, cu tema „Şcoala de zugravi de la Răşinari".

Conferinţă preoţească la FĂGĂRAŞ

A doua conferinţă preoţească din această primăvară din Arhiepiscopia Sibiului a avut loc în data de 10 mai, la sediul Protopopiatelor Făgăraş 1 şi 2. La conferinţa prezidată de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului au participat preoţii din cele două protopopiate dinŢara Făgăraşului, precum şi slujitorii sfintelor altare din Protopopiatul Rupea.

Alături de ÎPS Mitropolit Laurenţiu s-au aflat în prezidiu, decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Sibiu, Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae Chifăr şi protopopii din cele trei protoierii.

În debutul conferinţei ÎPS Mitropolit Laurenţiu a vorbit preoţilor despre însemnătatea cinstirii icoanelor şi rolul lor în viaţa duhovnicească. „Sfinţii sunt întotdeauna transfiguraţi în icoane printr-o lumină lăuntrică. Icoana trebuie să transmită ceva, trebuie să aibă o semnificaţie mistico-simbolică. Icoana Sfintei Treimi a lui Andrei Rubliov încearcă să ne transmită modul de exprimare a legăturii dintre Persoanele Sfintei Treimi. Cei trei îngeri sunt prinşi în cercuri concentrice, există nişte mişcări pe care le poţi urmări arătând în acelaşi timp unitatea lor, perihoreza, întrepătrunderea şi apropierea. Fiecare Persoană se distinge prin culoare, prin imagine, dar într-o unitate deplină, aproape insesizabilă", a subliniat ierarhul.

După prelegerea Părintelui Mitropolit, părintele Nicolae Chifăr le-a vorbit preoţilor despre biruinţa Ortodoxiei împotriva ereziei iconoclaste şi cinstirea icoanelor în Biserica răsăriteană.

A urmat apoi susţinerea referatelor pregătite de câte un preot din fiecare protopopiat. Părintele Ciprian Adomnică de la Parohia Şoarş, Protopopiatul Făgăraş 2, a susţinut referatul „Canonul iconografic. Aşezarea icoanelor în locaşul bisericesc", iar părintele Gheorghe Răşoiu de la Parohia Viscri, Protopopiatul Rupea, a susţinut referatul intitulat „Pictorul de icoane/biserici: pregătire teologică, artistică şi duhovnicească". Ultimul referat susţinut în cadrul conferinţei preoţeşti a fost „Pictura pe sticlă în Ţara Făgăraşului", elaborat de Pr. Alexandru Socaciu din Parohia Veneţia de Jos, Protopopiatul Făgăraş 1.

Conferinţă preoţească la BRAŞOV

Ultima conferinţă preoţească de primăvară din Arhiepiscopia Sibiului a avut loc joi, 11 mai, la Biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, adunând preoţii din Protopopiatele Braşov, Bran-Zărneşti şi Săcele. Conferinţa a fost prezidată de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, alături de care s-a aflat protopopul de Braşov, Dănuţ-Gheorghe Benga, protopopul de Bran-Zărneşti, Gheorghe Colţea şi protopopul de Săcele, Sorin Şerban.

Ca şi la celelalte conferinţe preoţeşti din Arhiepiscopia Sibiului, tema întâlnirii a fost „Icoana ca şcoală a credinţei".

În prelegerea sa, ÎPS Mitropolit Laurenţiu le-a prezentat preoţilor argumentele teologice pentru cinstirea icoanelor, vocaţia iconarilor de a reprezenta Chipul Mântuitorului Hristos, al Maicii Domnului şi chipurile Sfinţilor conform erminiei şi canoanelor Bisericii răsăritene.

A urmat prezentarea protopopului de Braşov, Dănuţ-Gheorghe Benga, care a vorbit despre viaţa şi activitatea pictorilor braşoveni Constantin Lecca şi Mişu Popp. Cei doi au trăit în secolul al XIX-lea şi au pictat în 1847 vechiul iconostas al Bisericii „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, Biserica „Sfânta Treime" din Braşov-Tocile, precum şi zece biserici din Ţara Românească.

Conferinţa a continuat cu prezentarea celor trei referate pregătite de câte un preot din fiecare protopopiat pe tema amintită. „Referatul părintelui Cristian Groza de la Parohia Braşov-Stupini a abordat tema conferinţei din perspectivă dogmatico-liturgică, iar părintele Alexandru Colţea de la Parohia Cheia, Protopopiatul Bran-Zărneşti a prezentat un referat cu o abordare patristică. Ultimul referat, cu o abordare catehetică, a fost prezentat de părintele Gheorghe Haşcău de la Parohia Teliu-Vale, Protopopiatul Săcele", ne-a spus Pr. Dănuţ-Gheorghe Benga.

La final, ÎPS Mitropolit Laurenţiu a vizitat Muzeul „Prima Şcoală Românească" din Şcheii Braşovului, unde a fost întâmpinat de către directorul instituţiei, Pr. Prof. Dr. Vasile Oltean, care i-a oferit ierarhului în dar o icoană.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacţie:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediţie online:** Vicenţiu-Dragoş Băşa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 21-24 **1 și 15 iunie 2017**

• ICOANA – ȘCOALA CREDINȚEI •

HRAMUL CATEDRALEI MITROPOLITANE DIN SIBIU

Catedrala Mitropolitană din Sibiu și-a sărbătorit hramul. Sfânta Liturghie a fost oficiată de un sobor de arhierei, preoți și diaconi, condus de către Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului. În soborul arhiereilor s-au aflat Înaltpreasfințitul Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, Preasfințitul Andrei, Episcopul

Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei și Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. În sobor s-au aflat cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna" din Sibiu, consilieri eparhiali și alți slujitori ai sfintelor altare. Răspunsurile liturgice au fost date de Corala „Timotei Popovici" a Catedralei Mitropolitane și de Corala „Anastasis" a Catedralei Episcopale din Deva.

Sfânta Treime dătătoare de viață

Cuvântul de învățătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de ÎPS Mitropolit Irineu, care a vorbit despre marele praznic al Sfintei Treimi.

„Sărbătoarea Preasfintei Treimi de astăzi este un lucru desăvârșit și binevenit în cultul nostru și în rugăciunile noastre, mai ales în evlavia poporului român, unde praznicul Sfintei Treimi este atât de apreciat și de dorit de credincioși. Multe catedrale au fost închinate Sfintei Treimi pentru că Preasfânta Treime este dătătoare de viață și, în același timp, este Aceea care ne-a zidit pe noi, care ne-a alcătuit pe noi și ne-a dat ca felul nostru de viață să fie după viața Sfintei Treimi", a subliniat ierarhul.

La final ÎPS Mitropolit Laurențiu le-a mulțumit ierarhilor, preoților, autorităților centrale și locale prezente, precum și tuturor oaspeților și credincioșilor care au participat la hramul Catedralei Mitropolitane din Sibiu.

Ierarhul i-a oferit apoi distincția „Crucea șaguniană pentru mireni" directorului Teatrului Național „Radu Stanca" din Sibiu, președintele Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu, Constantin Chiriac.

„Unitatea de credință este dorința pe care noi o adresăm lui Dumnezeu, ca să ne mențină prin puterea Duhului Sfânt în legătură permanentă cu Mântuitorul Iisus Hristos, Capul Bisericii, într-o unitate frățească între noi. Îi mulțumim lui Dumnezeu pentru darurile revărsate asupra noastră astăzi, când avem marea sărbătoare a Catedralei noastre. Preasfânta Treime este ocrotitoarea acestui așezământ, dar și a noastră, a celor care ne rugăm permanent și intrăm aici ca la un izvor de viață dătător, pentru a ne împărtăși cu Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos", a spus ierarhul.

Sărbătoarea hramului s-a încheiat cu un recital de cântece patriotice susținut pe esplanada din fața Catedralei de cele două coruri menționate, împreună cu o fanfară.

Ștefan MĂRCULEȚ

Rugăciunile de mijlocire din cadrul Sfintei Liturghii (I)

Anul 2017 a fost dedicat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române drept an comemorativ al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului. În acest context socotim de bun augur să ne gândim și să evidențiem rostul pomenirilor liturgice a tuturor acestor pătimitori pe care Biserica nu i-a uitat niciodată.

Rugăciunea liturgică, după conținutul său, poate să fie doxologică (προσεήαί), adică de laudă și preamărire a lui Dumnezeu, de mulțumire (ευχαριστιαί) și de cerere (δείσεις). Deși există o ierarhizare a lor, elementele lor caracteristice se întâlnesc adesea în cuprinsul aceleiași rugăciuni [Mitrofanovici, Tarnavschi, Cotlarciuc, *Liturgica Bisericii Ortodoxe*, Cernăuți, 1929, p. 298]. Rugăciunea care însoțește cererile și ofrandele credincioșilor, prezentându-le lui Hristos și, prin Hristos, Tatălui din ceruri, ia forma rugăciunii de mijlocire.

În rugăciunea Bisericii se pot observa două direcții aparent contradictorii. Pe de-o parte, Biserica este întoarsă spre lumea întreagă, spre întreaga umanitate, chemând credincioșii la unitatea de iubire și de credință, ca să se împlinească Biserica, Trupul tainic al Domnului. Pe de altă parte, Biserica se preocupă de trebuința, nevoia și bucuria fiecăruia. Antinomia aceasta constă în aceea că în creștinism ansamblul creației are aceeași valoare precum fiecare persoană în parte. „Dacă împlinirea persoanei este de a se ține în sobor cu toții, împlinirea lumii este de a deveni viața fiecăruia, căruia Dumnezeu i-a dăruit lumea ca viață" [Alexandre Schmemann, *L'Eucharistie Sacrament*

(continuare în p. 2)

† LAURENȚIU,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Din cuprins:

Teodor Baconschi
Coaliția bunului simț | pagina **2**

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Părintele Nicolae Grebenea din Rășinari | pagina **4**

Pr. Dr. Cristian Groza
Icoana în cultul ortodox | pagina **6**

Coaliția bunului simț

TEODOR BACONSCHI

Spațiul public pare tot mai inflamat pe tema unui eventual referendum consacrat *definiției constituționale a familiei*. Consultarea prin referendum este, desigur, constituțională! La fel de sigur este că trei milioane de cetățeni români au cerut ca legea fundamentală să definească familia drept uniune liber consimțită între un bărbat și o femeie. Cineva – care eventual a lipsit din țară în ultimii 30 de ani – s-ar putea mira de faptul că *firescul* trebuie apărat prin formulări auto-evidente. Iată însă că peisajul nostru s-a schimbat: prin integrarea în UE, ne-am integrat și în agenda socio-culturală, morală, politică a Occidentului, cu bune și rele. Aș vrea să-mi expun aici punctul de vedere: cred că familia, ca loc al uniunii bărbat-femeie și al binecuvântării nașterii de prunci, reprezintă un corp intermediar care protejează persoană umană față de ingerințele (posibil abuzive ori exagerat paternaliste) ale corpurilor superioare, de tipul statului. A face din familie un concept elastic, o realitate cu geometrie aleatorie, se cheamă a infirma atât o tradiție iudeo-creștină multimilenară, cât și a lăsa persoana umană mai slabă în revendicarea unei vieți libere.

Noi, ca națiune, scădem demografic (inclusiv prin milioane de avorturi). Populația a îmbătrânit și mulți tineri pleacă la muncă în alte țări, care le oferă joburi și cariere mai bune decât ce găsesc acasă: nu mulți, în schimb, se mai întorc. Hai să spunem că asta-i și o șansă: în definitiv, dacă suntem în Uniunea Europeană, vorbim despre o singură piață a muncii, iar mobilitatea profesională, în căutarea unor șanse sporite, trebuie salutată ca un mare drept din fericire dobândit. Nu-i mai puțin adevărat că *fuga creierelor* (sau doar a brațelor de muncă, în felurite profesiuni și la diferite niveluri de calificare) diminuează capitalul uman pe care se poate sprijini dezvoltarea țării noastre. În aceste condiții, încurajarea familiei, susținerea ei de către statul laic (neutru confesional) reprezintă o politică publică responsabilă și necesară. Evident că fiecare e liber să decidă dacă devine sau nu părinte, o ipostază pe cât de frumoasă, pe atât de dificilă în timp. Când ne punem însă întrebarea „cum vom arăta peste un secol?", nu ne vine bine să dăm dreptate prognozelor, care arată că, în 2050, am putea număra numai 15 milioane de cetățeni, cu perspectiva de a fi tot mai puțini, mai irelevanți, mai slabi în competiția regională și geopolitică de care orice stat are parte. A-ți dori o țară puternică nu înseamnă a predica totalitarismul planificării demografice, în stil comunist. E doar o dorință legitimă, un reflex de grijă față de viitorul unei comunități care ți-a fost și ție decor existențial, cadru de expresie personală și destin.

Coaliția pentru Familie încearcă să sensibilizeze întreaga opinie publică asupra acestor aspecte deloc neglijabile. Ei i se opun asociații și persoane care socotesc că familia „tradițională" (cum pleonastic i s-a spus) împiedică „progresul" social, adică presupusa evoluție către o societate „complet deschisă" care, bunăoară, ar accepta căsătoria civilă între persoane de același sex și (corolar inevitabil), „dreptul" acestora de a adopta copii. Avem, așadar, un mini-conflict (să nu-i spunem „război") cu potențial de polarizare și instrumentalizare ideologică, sau chiar nemijlocit politică. Va trebui nu doar să ne poziționăm, *pro* sau *contra*, dar și să producem argumente, pentru a hrăni o dezbatere democratică și civilizată, evitând, pe cât posibil, derapajele și radicalizările. Aici, Biserica noastră – de acord cu alte confesiuni (creștine sau nu) – are datoria de a umbla cu mare precauție pastorală, pentru a nu scoate din foc castanele puse de alții, pentru a calma spiritele și pentru a încuraja o reflecție moderată, rodnică, scutită de isterii și diviziuni artificiale. Socotesc că BOR dispune de suficiente resurse intelectuale pentru a nu lipsi din acțiune. Autoritatea ei duhovnicească trebuie să prevaleze, ajutând la limpezirea apelor tulburate prin insurgența neo-marxismului cultural. La urma urmelor, Tradiția nu se cere prezervată inerțial: ea trebuie rescrisă în limbajul actualității, pe temeiul legăturii organice dintre bunul simț și binele comun.

Rugăciunile de mijlocire din cadrul Sfintei Liturghii (I)

(urmare din p. 1)

du Royaume, Paris, 1985, p. 8. Vezi și trad. rom. de Pr. Boris Răduleanu, Ed. Anastasia].

Cererile credincioșilor și darurile aduse de ei sunt prezentate lui Hristos în cadrul Sfintei Liturghii, prin pomenirea nominală a acestora, prin amintirea numelui lor de botez.

1. Sensul teologic al pomenirilor liturgice

Intrarea Mare cu Sfintele Daruri este deschisă și încheiată de cuvintele de „comemorare": „Pe voi pe toți... să vă pomenească Domnul Dumnezeu..." [*Liturghier,* București, 1980, p. 128-129]. Ofranda credincioșilor este însoțită de mijlocirea ca Dumnezeu să-Și amintească de noi.

a) Semnificația memorialului liturgic

Pentru a înțelege semnificația memorialului liturgic vom aminti, mai întâi, sensul memoriei (amintirii), ca dar tainic și specific omului, de a „reînvia trecutul" și de a păstra cunoștințele despre aceasta. Această facultate a omului are nota sa de ambiguitate. Pe de o parte, mă face să retrăiesc real trecutul, iar pe de altă parte, trecutul nu este reînviat fără întoarcere, apărând conștiința că acest trecut este absent. De aici și tristețea care însoțește memorialul natural. În ultimă analiză, memoria este conștiința morții. Prin aceasta, omul cunoaște că este muritor și poate să înțeleagă natura vieții celei noi, dată nouă prin Hristos [Al. Schmemann, *op. cit.,* p. 130-131].

După doctrina veterotestamentară, „amintirea lui Dumnezeu" înseamnă întoarcerea Lui spre lume, prin puterea Sa providențială care menține lumea și îi dă viață. Se spune că *a trăi* înseamnă a rămâne în amintirea lui Dumnezeu și *a muri* înseamnă a decădea din aceasta [*Ibidem*, p. 131].

Darul amintirilor dat de Dumnezeu omului este energia care transformă iubirea în viață, în cunoștință, în comuniune și în unitate. Amintirea omului de Dumnezeu este iubirea sa ca răspuns celei dumnezeiești, este întâlnire și comuniune cu Dumnezeu. Omul singur, coroana creaturilor, păstrează amintirea de Dumnezeu și prin cunoașterea vie a lui Dumnezeu el își dă seama că lumea este a lui Dumnezeu, o primește de la Dumnezeu și e chemat să o ridice spre Dumnezeu" [*Ibidem,* p. 132. Vezi și Pr. Prof. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* Vol. I, București, 1978, p. 339-345].

Amintirea lui Dumnezeu față de om este „Dar de viață", iar amintirea omului față de Dumnezeu este primirea acestui dar al vieții și sporirea lui.

Păcatul strămoșesc constă în uitarea lui Dumnezeu. Omul și-a îndreptat iubirea sa, amintirea sa și viața sa asupra altor lucruri, mai întâi de toate asupra sa. S-a depărtat de Dumnezeu și a încetat de a-L mai vedea. De aceea, mântuirea omului și a lumii, regenerarea vieții, constă în a restabili amintirea ca putere dătătoare de viață. Dacă omul a uitat de Dumnezeu, în schimb Dumnezeu nu a uitat pe om. Mântuitorul Hristos, prin Care s-a realizat mântuirea, este atât „întruparea în și pentru lume a amintirii lui Dumnezeu față de om, a iubirii divine", cât și „manifestarea și actualizarea perfectă a amintirii omului față de Dumnezeu" [Al. Schmemann, *op. cit.*, p. 134].

Amintirea lui Hristos față de noi, actualizată în noi prin amintirea noastră față de El, constituie substanța credinței noastre și a vieții celei noi dăruite nouă. Dintru început credința creștină a fost amintire și comemorare, însă o amintire restabilită, deosebită de memorialul naturii căzute cu iluzia „învierii trecutului". Acest memorial nou este recunoașterea plină de bucurie a lui Hristos cel înviat, dar și întâlnirea și experiența vie a comuniunii cu El. Prin comemorarea trecutului Mântuitorului Hristos, noi recunoaștem că Cel comemorat este viu, că El Se sălășluiește întru noi. „Nu poate exista recunoștință fără memorial (amintire), nici amintire fără cunoașterea celui comemorat" [*Ibidem,* p. 136].

Noi n-am trăit în timpul vieții pământești a Mântuitorului, de aceea avem nevoie să ne amintim de El, avem nevoie de comemorarea Lui. Prin memorialul liturgic noi nu comemorăm trecutul, ci pe Hristos Însuși. Întreg cultul ortodox este marcat de realismul liturgic [Père Serge Boulgakov, *L'Orthodoxie*, coll. „Sophia", Lausanne, 1980, p. 146]. „Această comemorare – spune părintele Alexandre Schmemann – devine intrarea noastră în biruința Sa asupra timpului, asupra împărțirii acestuia în «trecut», «prezent» și «viitor», intrare nu într-o eternitate abstractă și statică, ci în «viața care dă viață», unde totul este viu, unde totul trăiește în amintirea dătătoare de viață a lui Dumnezeu, unde totul este al nostru: «lumea, viața sau moartea, prezentul sau viitorul», totul este al nostru pentru că noi suntem «ai lui Hristos și Hristos este al lui Dumnezeu» (*1 Co* 3, 22-23)" [Al. Schmemann, *op. cit.*, p. 137].

În cadrul Liturghiei, care este a Bisericii – Trupul tainic al Domnului –, trebuie să ne amintim de Hristos, recunoscând tot ce a făcut pentru noi, în noi și cu noi, „aducându-ne aminte, așadar, ... de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi, de suirea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta și de cea de a doua și slăvită iarăși venire" [*Liturghier*, p. 138]. Prin Hristos noi comemorăm trecutul și viitorul ca vii în noi, ca transformate în propria noastră viață pentru a o îndumnezei.

Prin pomenirile făcute la purtarea Sfintelor Daruri prin fața credincioșilor, după ce primirea și pregătirea lor s-a încheiat, noi aducem pe credincioși, și ofranda lor, în amintirea vie a lui Hristos, a lui Dumnezeu față de noi și a noastră față de Dumnezeu. „Noi ne oferim unii pe alții lui Dumnezeu, în Hristos și prin acest act afirmăm că persoanele comemorate și oferite sunt vii, căci ele rămân vii în amintirea lui Dumnezeu" [Al. Schmemann, *op. cit*, p. 137].

Prin pomenire se realizează o reunire a celor pomeniți în amintirea lui Hristos, pătrunzând în iubirea Sa care ne-a făcut pe toți frați. Nu există deosebiri între cei vii și cei adormiți în Domnul, în cadrul memorialului liturgic. Dumnezeu, în a Cărui amintire suntem uniți toți, „nu este Dumnezeul morților, ci al viilor" (*Mt* 22, 32).

b) Pomenirea pe nume

Prin pomenirea pe nume a unei persoane noi ne amintim de aceasta, adică ne-o aducem în memorie, o facem să fie vie în mintea și inima noastră și în rugăciunea noastră. Pomenirea pe nume este începutul comuniunii cu persoana pomenită, ca o necesitate implicată în natura persoanei [Vezi Pr. Prof. D. Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Craiova, 1987, p. 9].

Numele primit la Botez îl face pe creștin conștient de responsabilitatea sa ca persoană, marcând chipul lui Dumnezeu din el, refăcut prin taina nașterii din nou. Între el și Dumnezeu se stabilește o relație personală. Păstorul cel bun Își cheamă oile Sale pe nume (*In* 10, 3). Cei renăscuți la viața în Hristos și următori ai Lui vor avea numele lor înscrise în ceruri, după cuvântul Mântuitorului (*Lc* 10, 20) [Pr. Asist. Liviu Streza, *Botezul în diferite rituri liturgice creștine,* teza de doctorat în Teologie, București, 1985, p. 28].

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Marți, 2 mai. Înaltpreasfinția Sa a avut program de audiențe și lucrări de birou.

Miercuri, 3 mai. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 5 mai. Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la biserica „Sfânta Treime" și „Sfântul Efrem cel Nou" din localitatea Viscri, protopopiatul Rupea. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor efectuate la biserica parohială. L-a hirotonit întru *iconom* pe P.C. preot paroh Gheorghe Răşoiu, iar principalilor binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Sâmbătă, 6 mai. A participat la Centrul de Instruire pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană „Ioan Vodă" din Sibiu la ceremonia depunerii jurământului militar. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În aceeași zi, a participat la Centrul de Instruire pentru Comunicații și Informatică „Decebal" din Sibiu la ceremonia depunerii jurământului militar, adresând și acestora un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 7 mai. La invitația Preasfințitului Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Înaltpreasfinția Sa a participat la sărbătoarea târnosirii bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" din localitatea Peștișul Mare, jud. Hunedoara. A oficiat, împreună cu Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Preasfințitul Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei și cu Preasfințitul Andrei, Episcopul Covasnei și al Harghitei, slujba de sfințire a bisericii. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La finalul slujbei, Înaltpreasfinția Sa a oferit părintelui Gabriel Florin Miricescu cea mai înaltă distincție din cadrul Mitropoliei Ardealului, „Crucea șaguniană pentru clerici". În aceeași zi, soborul de arhierei a săvârșit o slujbă de binecuvântare a lucrărilor efectuate la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din municipiul Deva. Înaltpreasfinția Sa a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți.

Luni, 8 mai. A participat, alături de Preasfințitul Nicodim, Episcopul Severinului și al Strehaiei, Preasfințitul Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și al Hunedoarei, și Preasfințitul Daniil, Episcopul Daciei Felix, la hramul Mănăstirii Prislop, jud. Hunedoara. A slujit Sfânta Liturghie alături de un mare sobor de arhierei, preoți și diaconi, și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Marți, 9 mai. A prezidat în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, conferința preoțească intitulată „Icoana ca școală a credinței". Au fost prezenți preoții din protopopiatele Sibiu, Mediaș, Avrig, Agnita și Sălişte. În aceeași zi, a participat la manifestarea dedicată Zilei Europei, Zilei Independenței de Stat a României și zilei în care s-a încheiat cel de-al Doilea Război Mondial la monumentul eroilor din fața Cercului Militar din Sibiu. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Miercuri, 10 mai. Înaltpreasfinția a prezidat la sediul protopopesc din municipiul Făgăraș conferința preoțească de primăvară, la care au participat preoții din protopopiatele Făgăraș I, II și Rupea.

Joi, 11 mai. Înaltpreasfinția Sa a prezidat la Biserica „Sfântul Nicolae" din Scheii Braşovului, conferința preoțească de primăvară, la care au participat preoții din protopopiatele Braşov, Bran-Zărnești și Săcele. La final, a vizitat Muzeul „Prima Școală Românească" din Șchei.

Vineri, 12 mai. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 13 – duminică, 14 mai. A participat la Mănăstirea Putna, la manifestările prilejuite de proclamarea oficială a canonizării Sfinților Putneni: Sfântul Ierarh Iacob Putneanul, Mitropolitul Moldovei, și a Sfinților Cuvioși Sila, Paisie și Natan.

Luni, 15 mai. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 16 mai. A participat la lucrările Simpozionului Internațional intitulat „Credința mărturisitoare în diversitate de manifestare: teologie, iconologie, muzică. Icoana – mărturie a credinței", care l-a avut ca invitat special pe cunoscutul teolog diacon prof. dr. Karl Christian Felmy. De asemenea, a binecuvântat lucrările Simpozionului Național de Muzicologie „Cântarea bisericească în timpul păstoririi PF Patriarh Justinian Marina (1948-1977)".

Miercuri, 17 mai. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 18 mai. A prezidat ședința Permanenței Consiliului al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 19 mai. Înaltpreasfinția Sa a participat la Academia Teologică a Mănăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, județul Braşov, la lucrările întâlnirii preoteselor din Arhiepiscopia Sibiului, eveniment organizat de către Departamentul de Formare Continuă și Misiune din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Sâmbătă, 20 mai. La Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Sibiu, Înaltpreasfinția Sa a făcut oficiile de instalare în parohie a noului paroh, pr. Emanuel Tăvală, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Sibiului. Înaltpreasfinția Sa a adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură, iar fostului paroh, pr. Gheorghe Șebu, cu prilejul încheierii activității, i-a acordat un act de cinstire.

Duminică, 21 mai – *Sărbătoarea Sf. Împărați Constantin și Elena.* Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din municipiul Mediaș. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit întru preot pe diaconul Florin Nicolae Bălăşcuță pe seama parohiei Apoldu de Jos, protopopiatul Sălişte.

Luni, 22 mai. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 23 mai. Înaltpreasfinția Sa a vizitat Liceul „Andrei Mureșanu" din Braşov. A sfințit instituția de învățământ și a asistat la o piesă de teatru religios prezentată de elevii clasei a II-a B.

Miercuri, 24 mai. A avut program de lucru la cabinet. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 25 mai – *Praznicul Înălțării Domnului.* Înaltpreasfinția Sa a participat la sărbătoarea hramului Schitului Augustin, jud. Braşov. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În aceeași zi, la Biserica „Sfânta Treime" din localitatea Răşinari, protopopiatul Sălişte, a oficiat o slujbă de pomenire pentru eroii neamului căzuți pe câmpurile de luptă pentru apărarea țării și a credinței străbune. În cadrul slujbei a fost pomenit și episcopul Vasile Stan, păstor al clerului și credincioșilor din Maramureș, în perioada 1938-1944, înmormântat lângă Biserica „Sfânta Treime" din Răşinari, în apropiere de mausoleul Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei. După slujba de pomenire, Înaltpreasfinția Sa a oferit distincția „Crucea șaguniană pentru laici" inginerului Adrian Vasile Pîrpăriță-Rudeanu și acte de cinstire Primăriei Răşinari și altor binefăcători, care au contribuit la restaurarea troiței închinate eroilor din sat, aflată în cimitirul din apropierea bisericii parohiale.

Vineri, 26 mai. A vizitat șantierul de lucru de la Centrul cultural-misionar „Sfântul Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei" din localitatea Copșa Mică, jud. Sibiu.

Duminică, 28 mai. Înaltpreasfinția Sa a oficiat slujba de binecuvântare a Bisericii „Sfânta Cuvioasă Parascheva" din localitatea Cârța, protopopiatul Avrig. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit diacon pe teologul Daniel Gheorghe Gâță. La final, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotesit *iconom* pe pr. paroh Teodor Cezar Bulgariu, iar principalilor ctitori și binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 29 mai. A avut program de audiențe și lucrări de birou. În aceeași zi, a sfințit spațiile renovate din cadrul Complexului „Prichindelul" din Sibiu, unde funcționează mai multe centre pentru copiii cu dizabilități, copii abandonați și mamele în situații de urgență. După slujba de sfințire, a participat la o serbare realizată de către copiii din centrele de îngrijire ale complexului sibian. A adresat tuturor un cuvânt de binecuvântare.

Marți, 30 mai. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. a participat la Pavilionul Muzeal Multicultural din cadrul Muzeului în aer liber din Dumbrava Sibiului, la a doua ediție a Simpozionului Internațional „În drum spre Marea Unire". Lucrările științifice prezentate în cadrul evenimentului au evocat personalitățile și momentele importante din intervalul istoric 1859-1918, fiind organizat de Liceul Tehnologic de Construcții și Arhitectură „Carol I" din Sibiu, în parteneriat cu Arhiepiscopia Sibiului, mai multe facultăți din cadrul Universității „Lucian Blaga", Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" și alte instituții.

Miercuri, 31 mai. În Capela Facultății de Teologie din Sibiu, Înaltpreasfinția Sa a participat la festivitatea de premiere a elevilor care au obținut rezultate foarte bune la etapa județeană a Olimpiadei de Religie, la Concursul „Flacăra Ortodoxiei", organizat pentru elevii claselor V-VI, și la Concursul interdisciplinar „Cultură și spiritualitate". A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

PĂRINTELE NICOLAE GREBENEA DIN RĂȘINARI

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Consider că, pe lângă marii teologi pe care i-am prezentat până acum în paginile ziarului „Telegraful Român", trebuie să punem în lumină și suferințele unor smeriți preoți de parohie, mai ales că au cunoscut atât calvarul închisorilor antonesciene, cât și comuniste, timp de peste două decenii.

Încep cu Părintele Nicolae Grebenea, originar din Rășinari, născut la 25 octombrie 1905, în casa unui oier care umblase ani în șir cu turma sa de oi prin Țara Românească și Dobrogea. Strămoșii săi erau aromâni, din Grebena (azi în Macedonia), de unde și numele, refugiați în Transilvania din cauza opresiunii islamo-otomane în secolele XVII-XVIII.

A făcut școala primară confesională din Rășinari, apoi Școala Normală „Andrei Șaguna" din Sibiu (cu diferență de liceu și de bacalaureat). Între anii 1926 și 1930 a urmat Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu; câțiva ani mai târziu a dat examene de diferență la Facultatea de Teologie din Cernăuți, care i-a conferit licența în 1940. A fost profesor de religie în Lupeni și Petroșani, apoi în Bicazul Ardelean (pe atunci în județul Ciuc). În 1934-1935 și-a făcut stagiul militar la Școala de Infanterie din Ploiești, obținând gradul de sublocotenent. Mitropolitul Nicolae Bălan l-a hirotonit diacon în septembrie 1939, după ce se căsătorise cu o tânără din Ploiești.

Din nefericire, tânărul profesor a luat contact cu mișcarea legionară încă din 1936, devenind unul dintre cei mai de seamă susținători ai ei. De pildă, a format o organizație legionară și „Frăția de cruce", în care intrau tineri din județul Ciuc. Așa se face că, în timpul „dictaturii regale" a lui Carol al II-lea, a fost arestat și întemnițat într-un lagăr din Vaslui (septembrie 1938-Paștile anului 1939). După scurt timp, a fost concentrat și trimis, cu Regimentul 3 Grăniceri, pe granița de vest a țării.

Anul 1940 a adus noi schimbări în istoria României. Pe lângă pierderea Basarabiei, a Bucovinei, a sudului Dobrogei și a Transilvaniei de nord-est, la 6 septembrie a avut loc abdicarea regelui Carol al II-lea și formarea unui nou guvern, legionar-antonescian, în frunte cu generalul Ion Antonescu, prim-ministru. În această conjunctură, Nicolae Grebenea a fost numit secretar al organizației legionare din județul Bacău; de fapt, a fost mult timp adevăratul „șef al județului", în absența titularului.

În această calitate, a vizitat numeroase întreprinderi industriale, a impus români în posturile de conducere, a suprimat salariile exagerate ale unor directori, a acordat ajutoare unor familii sărace. Toate acestea s-au încheiat în mod tragic pentru Părintele Grebenea, după „rebeliunea legionară" din 21-23 ianuarie 1941, de când s-a instituit „dictatura antonesciană". Un timp a rămas în Bacău, dar apoi a fost arestat, a reușit să evadeze și s-a refugiat la Iași, dar la 12 februarie 1942 a fost arestat din nou de poliția de acolo. Au urmat anchete la Iași, dar mai ales la București, apoi un proces la Tribunalul Militar din București, care l-a condamnat la 25 de ani de muncă silnică. A fost mutat apoi în închisoarea de la Aiud, împreună cu alți legionari, mai ales elevi și studenți.

Toți cei închiși în timpul lui Ion Antonescu au sperat că vor fi eliberați după schimbările care au loc la 23 august 1944. Așteptarea le-a fost zadarnică, deși regele Mihai semnase un decret pentru eliberarea legionarilor și a comuniștilor din închisori. Așa se face că Părintele Grebenea, împreună cu „camarazi" captivi, a mai rămas în închisorile comuniste încă 20 de ani, mai ales la Aiud, un timp la minele de la Baia Sprie și Nistru.

Din fericire pentru cei care doresc să cunoască tragedia din închisorile comuniste, Părintele Grebenea a scris o lucrare memorialistică, „Amintiri din întuneric", cu peste 500 de pagini, care a apărut în două ediții, ultima la București în anul 2000. Pe lângă descrierea propriilor suferințe, Părintele Grebenea prezintă zeci de medalioane ale mai multor oameni de cultură, profesori unversitari, avocați, medici, arhitecți, preoți, profesori de teologie, ofițeri, pe care i-a cunoscut în închisorile prin care a trecut.

După eliberare – la 28 iulie 1964 – și-a revăzut rudele din Sibiu, Rășinari și Drăgășani, inclusiv soția și fiica, studentă la Facultatea de Farmacie și care nici nu-l văzuse până atunci. Mitropolitul Nicolae Colan, fostul său profesor, l-a numit preot pe seama Parohiei Spini (azi Lunca Târnavei), cu filia Șona, lângă Blaj; a fost hirotonit de arhiereul pensionar Teodor Scorobeț. A fost bine-primit de credincioși, slujea și predica mereu, se ocupa cu catehizarea copiilor, era în bune relații cu toți preoții din Protopopiatul Târnăveni. Dar, uneori, era chemat la Securitatea din Alba Iulia, apoi era vizitat acasă de ofițeri de Securitate, deci era urmărit mereu de cântăreții lui sau de unii consilieri parohiali.

După nouă ani de persecuție a făcut marea greșeală de a se muta în Moldova, ca să fie mai aproape de fiica sa, stabilită în Iași. Mitropolia din Iași i-a oferit o parohie săracă, Vlădiceni, cu filia Dârloaia, situată între Piatra Neamț și Roman. Din nefericire era urmărit și acolo de organele de Securitate din Piatra Neamț, Roman și București, cu anchete și percheziții în apartamentul său din Piatra Neamț. Iar la 1 martie 1977 a fost pensionat forțat în urma unei ședințe la Protopopiatul Piatra Neamț, la care mulți preoți au fost obligați să ia cuvântul și să-l acuze de neloialitate față de Statul socialist. Părintele a rămas în Piatra Neamț, dar mai mult a stat cu fiica sa în Iași; era urmărit și acum de Securitate și chiar evitat de către colegii săi de preoție, care se temeau să nu aibă neplăceri.

Suferințele Părintelui Grebenea s-au sfârșit chiar în Decembrie 1989, odată cu schimbările politice care au avut loc în țara noastră. Dacă a trăit timp de 22 de ani în „întuneric", Dumnezeu i-a dăruit Părintelui Grebenea „lungime de zile", trăind la Piatra Neamț și la Iași până în primăvara anului 2006, la venerabila vârstă de o sută de ani. Abia de acum se va bucura de „odihna" de care nu a avut parte pe pământ.

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

În colecția „Theologia Doctoralia" a Editurii Andreiana a apărut lucrarea lui **Alexandru Briciu, *Mitropolitul Antonie Plămădeală, diplomat creștin. Contribuții la dezvoltarea dialogului teologic internațional.*** Lucrarea a fost susținută ca teză de doctorat la Facultatea de Teologie din București, prezentând un aspect important al personalității vrednicului nostru înaintaș în scaunul vlădicesc de la Sibiu, anume activitatea mitropolitului Antonie în reprezentarea Bisericii Ortodoxe Române la nivel internațional. Activitatea aceasta de *apocrisiarh* al Patriarhiei Române a oferit posibilitate ca Biserica noastră să aibă o voce unitară, avizată și autoritară în cadrul întâlnirilor inter-ortodoxe și inter-creștine, plasându-l

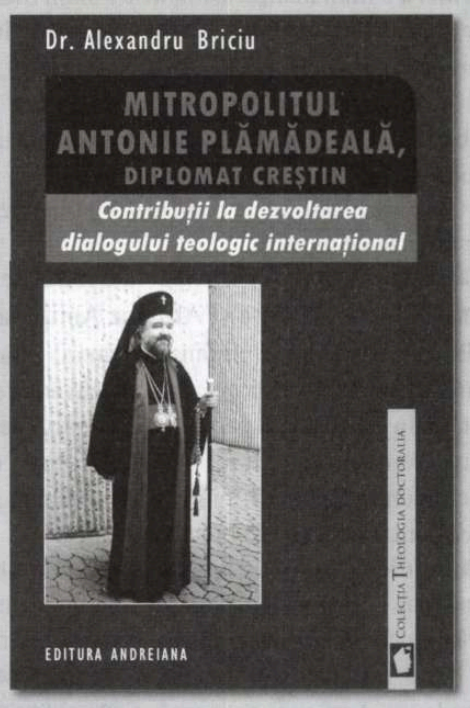

pe mitropolitul Antonie între marii teologi ai secolului XX. Lucrarea acordă un spațiu extins problematicii Marelui Sinod al Ortodoxiei, care a avut loc în 2016 și în a cărui pregătire s-a implicat activ mitropolitul Antonie, din prezentarea făcută în lucrarea de față fiind evidentă de multe ori intervenția sa pentru concilierea Bisericilor de limbă greacă și rusă de multe ori în cadrul ședințelor pregătitoare. Totodată, lectura cărții și bogata documentare arhivistică ne oferă argumente pentru păstrarea identității ortodoxe în dialog cu lumea creștină pe tărâm social-filantropic sau pastoral, fără a ajunge să tăgăduim propria noastră învățătură de credință.

Poziția îmbrățișată de mitropolitul Antonie în cadrul organizațiilor creștine internaționale este evidențiată de autor, acesta având o poziție intransigentă în apărarea tradiției ortodoxe, *intervenind în mai multe rânduri în discuții*, după cum arată documentele și după cum prezintă autorul volumului de față. Deși a petrecut și *trei ceasuri în iadul comunismului,* în drumul său spre Oxford, mitropolitul Antonie dădea o mărturie obiectivă asupra a ceea ce se întâmpla în România, vorbind în cadrul întâlnirilor la care participa despre relația cu autoritatea de stat, precum și referitor la politica anti eclesială dusă de autoritățile comuniste sau despre demolarea bisericilor din București ș.a. Îl felicităm pe autor și pe îndrumătorul său de doctorat, vrednicul de pomenire profesor Adrian Gabor și recomandăm această lucrare spre lectură și învățătură.

De la Editura Agaton am primit lucrarea ***Redescoperirea moștenirii ortodoxe a Occidentului***, îngrijită de **Tudor Petcu**. Lucrarea conține mărturii de credință ale unor intelectuali occidentali care *au găsit în Ortodoxie limanul căutărilor lor de o viață.* Lucrarea cuprinde mai multe convorbiri cu convertiți la Ortodoxie, unii dintre aceștia fiind părinții ortodocși Michel Evdokimov, Andrew Phillips sau Gregory Hallam și alții, care, pornind de la propria lor experiență de viață, prezintă imaginea Bisericii Ortodoxe din țările lor. Avem între interlocutori și așa-numiții *îndrăgostiți de Ortodoxie,* în partea a doua a cărții, ultima parte a cărții cuprinzând mărturii despre trei figuri ortodoxe din Occident, anume Olivier Clement, Roman Braga și Placide Deseille.

Așadar, o binecuvântată invitație la lectură!

Mitropolitul Laurențiu

Membrii Asociaţiunii Astra – Membrii Academiei Române (IV)

WILHELM-LÜBKE MEYER (1861, Dübendorf, Elveţia – 1936, Bonn).

Lingvist german de origine elveţiană. Profesor de filologie romanică la Zürich, Jena, Viena, Bonn. A pus bazele (1904) şi a condus Institutul de Filologie Română de pe lângă Universitatea din Viena.

ASTRA. Membru de onoare, 1930, Adunarea Generală de la Caransebeş.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare *străin,* 1906.

VASILE STROESCU (1845, Trinca, Hotin, Basarabia – 1926, Bucureşti).

Jurist, om politic, maecenas român.

Donaţii au primit: Consistoriul Ortodox din Sibiu (216765 coroane), 2838 de coroane pentru construirea Catedralei din Sibiu şi a noului local al Institutului Teologic-Pedagogic din Sibiu, Consistoriul Greco-Catolic din Blaj (100000 coroane), Reuniunea Femeilor Române din Arad pentru Şcoala de Fete, Gimnaziul din Brad, Seminarul Ortodox din Sibiu, ASTRA (câte 100000 coroane); ajutoare şi burse pentru elevi şi studenţi (14000 coroane); Societatea „Petru Maior" (12000 coroane), Biblioteca studenţească din Blaj, Episcopia Caransebeş, sinistraţii inundaţiilor din Banat (câte 10000 coroane), Reuniunea Femeilor Române din Sibiu (câte 5000 coroane), construirea avionului lui Aurel Vlaicu (1000 coroane), mii de coroane pentru cooperative, biblioteci, şcoli, biserici, mesele pentru studenţi, pentru publicaţiile ASTREI şi variatele ei activităţi culturale. A făcut parte din primul Parlament al României întregite.

ASTRA. Membru de onoare, ales, în entuziasm general, la Adunarea Generală de la Dej, 1910. Participant la importantele manifestări, donatorul unor sume mari de bani pentru activităţile culturale ale ASTREI, publicarea cărţilor, înfiinţarea şi înzestrarea bibliotecilor, crearea cooperativelor economice, oferirea burselor pentru tineri, ajutorarea săracilor, văduvelor şi orfanilor.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1910.

ALEXANDRU I. LAPEDATU (1876, Cernatul Săcelelor – 1950, Închisoarea din Sighet).

Istoric, profesor, om politic.

Fondator şi codirector (alături de Ioan Lupaş) al Institutului de Istorie Naţională din Cluj. Profesor, decan şi prodecan la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cluj. Director General al Arhivelor Statului. Senator, ministru, preşedinte al Senatului României. Este autorul unor însemnate lucrări de istorie.

ASTRA. Membru de onoare, 1924, membru al Secţiei de Istorie, colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de Cornel Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1910, membru titular, 1918. Discurs de recepţie: *Istoriografia română ardeleană în legătură cu desfăşurarea vieţii politice a neamului românesc de peste Carpaţi*. Vicepreşedinte (1934-1935; 1938-1939). Preşedinte (1935-1938). Secretar General (1938-1948). Reconfirmat, 1990.

GHEORGHE BOGDAN DUICĂ (1866, Braşov-1934, Braşov).

Istoric literar, publicist. Din 1919 a fost profesor la Universitatea *Dacia Superioară* din Cluj. A publicat valoroase lucrări de istorie şi de critică literară.

ASTRA. Membru în Comitetul Central 1895. Susţinător al creării ASTREI Bănăţene, membru în Comisia pentru crearea ASTREI în Basarabia. Preşedinte al Secţiunii Literare, 1925.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 25 mai 1913. Membru titular, 4 iunie 1919. Discurs de recepţie – *„Titu Liviu Maiorescu"*.

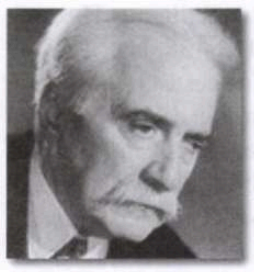

MARIO ROCQUES (1875, Callao, Peru – 1961, Paris).

Lingvist, filolog francez. Doctor Honoris Causa al universităţilor din Oxford şi din Bucureşti.

A publicat docte lucrări referitoare la limba română.

ASTRA. Membru de onoare, 1920, Adunarea Generală de la Oradea.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent *străin,* 1914.

OCTAVIAN GOGA (1881, Răşinari – 1938, Ciucea, Bihor).

Poet, prozator, om politic, cu importante funcţii în Partidul Naţional Român, Partidul Naţional Creştin. A deţinut portofolii în ministerele de Interne, Cultelor şi Artelor, a fost preşedintele Consiliului de Miniştri, membru în Consiliul Dirigent al Transilvaniei la Sibiu.

ASTRA. Secretar I, 1906, membru în Comitetul Central (1906, 1913, 1923, 1930, 1935), bibliotecar la Biblioteca Centrală a Asociaţiunii la Sibiu, 1909, editorul revistei *Ţara Noastră*,1907, membru în Comisia de extindere a ASTREI în Basarabia, membru al Secţiei Literare, 1935.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Premiul pentru volumul *Poezii* (1905). Membru corespondent, 1914. Membru Titular, 1919. Discurs de recepţie – *George Coşbuc.* Vicepreşedinte (1929-1932).

IOAN LUPAŞ (1880, Sălişte, Sibiu – 1967, Bucureşti).

Preot, istoric, om politic. Membru al Societăţii *Petru Maior* din Budapesta, unul dintre întemeietorii revistei *Luceafărul* (1902). Profesor la Institutul Teologic din Sibiu, membru în organismele bisericeşti din Sibiu şi din Bucureşti. A militat pentru Unirea Transilvaniei cu România, a participat la Marea Adunare de la Alba Iulia, 1 Decembrie 1918, a făcut parte din Marele Sfat al Naţiunii Române, a fost ministru în mai multe guverne. A fondat Institutul de Istorie Naţională din Cluj. Are o bogată şi relevantă operă istorică. A fost reprezentant al Săliştei în Parlamentul României întregite, delegat la Congresul Ecumenic de la Stockholm, 1925. A fost întemniţat la Seghedin de comunişti.

ASTRA. Membru în Comitetul Central (1910, 1923, 1945), membru în conducerea Secţiunii Istorice şi preşedinte al ei, 1925, 1935, membru în Comisia pentru extinderea ASTREI în Basarabia. A scris cărţi despre Şaguna şi conducătorii ASTREI. A publicat cărţi în colecţiile ASTREI.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1914. Membru titular, 1916. Discurs de recepţie – *Nicolae Popea şi Ioan Micu Moldovan.* Preşedinte al Secţiei Istorice – 1932-1935. Reconfirmat, 1990.

ILARION PUŞCARIU (1842, Sohodolul Branului, Braşov – 1922, Sibiu).

Teolog, profesor, pedagog. A fost preşedinte al Societăţii de Lectură „Andrei Şaguna" din Institutul Teologic-Pedagogic Sibiu, profesor la Facultatea de Teologie din Cernăuţi, protosinghel, asesor consistorial, arhimandrit, vicar la Sibiu. A publicat lucrări cu conţinut istoric, teologic, a realizat valoroase manuale de teologie.

ASTRA. Membru în Comitetul Central. Vicepreşedinte (1889, 1892, 1898), profesor la Şcoala Civilă Superioară de Fete din Sibiu, preşedinte al Despărţământului Sibiu, colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de Cornel Diaconovici. Membru de onoare, 1912.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1916.

SILVIU DRAGOMIR (1888, Gurasada, Hunedoara – 1962, Bucureşti).

Istoric, profesor, om politic. Profesor la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu, profesor la Institutul din Arad, la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cluj, decan şi prodecan. Întemniţat la Sighet, după aceea, a funcţionat la Institutul de Istorie din Cluj. Este autorul unor importante cărţi şi studii cu conţinut istoric.

ASTRA. Membru al Secţiunii Istorice, susţinător al înfiinţării ASTREI Bănăţene. Membru în Comitetul Central (1930, 1935, 1945), preşedinte al Secţiunii Demografice şi Etno-Politice (1935), membru în comitetul redacţional al revistei *Transilvania,* 1941-1946, redactor al revistei *Revue de Transylvanie,* apărută în 1934, alături de D.D. Roşca, redactor la *Foaia Poporului.*

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1916. Membru titular, 1928. Discurs de recepţie – *Un precursor al unităţii naţionale – Profesorul Constantin Romanul Vivu.* Preşedinte al Secţiei Istorice (1945-1948). Reconfirmat în 1990.

PANTELIMON HALIPPA (1883, Cubolta, Soroca, Basarabia – 1979, Bucureşti).

Om politic, publicist. La Chişinău, colaborează la *Revista Basarabiei* (prima publicaţie română cu litere chirilice), aici a publicat imnul *Deşteaptă-te Române.* A editat revista *Cuvânt Moldovenesc.* A fost persecutat de autorităţi. A fost fondator al ziarului *Basarabia,* militant pentru Unirea Basarabiei cu România, fondator şi preşedinte al Partidului Naţional Moldovenesc, vicepreşedinte şi preşedinte al Sfatului Ţării, forul politic ce a decis Unirea Basarabiei cu România la 27 martie 1918.

ASTRA. Membru de onoare al ASTREI, participant la unele adunări generale, preşedinte al ASTREI Basarabene.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1918. Reconfirmat în 1990.

Prof. Univ. Dr. Elena MACAVEI

„Pătratul negru" pictat de Malevici sau „icoana neînrămată a timpului meu"

Un comentariu cu privire la „Pătratul negru" *al lui Malevici se dovedeşte o misiune destul de anevoioasă. Este mai dificil decât orice demers hermeneutic, întrucât scopul lui a fost să creeze o pictură* „a-logică". *Aceasta nu înseamnă însă o imagine total lipsită de sens, ci mai curând o imagine care se plasează* [...] *dincolo de sens* [Victor Ieronim Stoichiţă, *Scurtă istorie a umbrei,* Bucureşti, Humanitas, 2008, p. 229].

În lumina celor de mai sus, pe bună dreptate s-au întrebat istoricii de artă dacă *pătratul negru* este o formă care *derivă* din forma tabloului, cu alte cuvinte, din limitele pânzei? Sau, din contră, obiectul iconic, numit „tablou", este cel care produce, din interiorul său, *pătratul negru*? Ca să-l analizăm, trebuie să-l descriem, fie şi rezumativ: *Pătratul negru,* supranumit de Kazimir Severinovici Malevici (Kiev 1878 – 1935 Leningrad/Sank Petersburg) *Icoana neînrămată a timpului meu,* tinde spre atingerea neutralităţii absolute. Suprafaţa neagră, executată în întregime fără urme de pensulă, este imaculată şi unitară. Factura fundalului, în schimb, de un alb cu o nuanţă spre crem, este uşor neregulată, creând efectul încrustării albului în negru, în timp ce pătratul pare să se ridice în aer, dezlipindu-se de materia albă. De fapt, există trei exemplare ale *Pătratului negru* – din anii 1915, 1924, respectiv 1929 – toate acestea fiind diferite unele de altele, în sensul că niciunul dintre ele nu este unul corect geometric, laturile fiind inegale. În toate aceste lucrări, Kazimir Malevici nesocoteşte intenţionat legea gravitaţiei, deoarece noţiunile de sus şi jos au fost înlăturate, graţie *odihnei dinamice,* astfel că, la diferite expoziţii, aceleaşi tablouri au fost agăţate în poziţii schimbate [*De ce e genial „Pătratul negru" al lui Malevici* (I), în „Pandora's", 18 aprilie 2012 (*http://pandoras.realitatea.net/arte-popcult/de-ce-e-genial-patratul-negru-al-lui-malevici-partea-i-25595.html* accesat 12. 04. 2017)].

Opere de artă de acest gen produc, cel puţin la o primă percepţie, aproape un şoc vizual, în situaţia în care se simte parcă o presiune a simplităţii, asemenea unui tavan coborât prea jos. Avem de-a face cu aparentă lipsă de perspectivă, care însă ne obligă să privim în noi înşine, iar rezultatul acestui demers interior este sentimenul de pace [Arhim. Daniil Oltean, *Malevici: o lume nouă*, în „Centrul de Studii Interdisciplinare Sf. Ioan Damaschin", 18 iulie 2010 (*http://www.studiiinterdisciplinare.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=72:malevici-o-lume-nou&catid=34* accesat 13. 04. 2017)].

Pentru un artist ca Malevici, *pătratul* este experimentul imaterialităţii pure, punctul final al artei şi, în acelaşi timp, punctul de plecare a ceva nou [Liana Tugearu, *Pătrat alb şi dans în întuneric,* în „România Literară", 13, 6–12. 04. 2007 (*http://www.romlit.ro/ptrat_alb_i_dans_n_ntuneric* accesat 13. 04. 2017)]. În schimb, pentru fenomenologia teologică, *pătratul* este echivalentul *tăcerii,* ca punct de plecare spre vorbire, spre cuvânt şi, prin acesta, spre *Cuvântul Întrupat* [Forrest Clingrman, *Book Profile*: „*Hand to Hand*", în „Journal for Cultural and Religious Theory", vol. 6, nr. 1, December 2004, pp. 133-138, la p. 136]. O fenomenologie teologică dispusă, în aceste circumstanţe, la un demers (în)spre teologia culturii, în care se operează cu dualităţi de genul trup-suflet, vedere-cuvânt, vorbire-tăcere, dar în care vizibilul şi invizibilul, sunetul şi tăcerea nu sunt complet separate [Jean-Louis Chrétien, *Hand to Hand*: *Listening to the Work of Art,* translated by Stephen E. Lewis, Fordham University Press, 2003, p. 31]. Astfel, *pătratul,* ca experiment al imaterialităţii pure, ca final a ceva până azi prezent şi, în acelaşi timp, punct de plecare a ceva nou, devine, în coordonatele filosofiei creştine, „locul" unde *zero* este egal cu *infinitul.* Infinit care, în termenii lui Nicolaus Cusanus, cuprinde totul, neexistând nimic opus, contrar acestuia, fiind concomitent maximum şi minimum, coincidenţa perfectă a tuturor contrariilor – *punct iniţial spre ascensiunea mistică* [Thomas Merton, *Mistici creştini şi maeştri Zen,* vol. 1, traducere din engleză de Irina Marin, Maria-Alina Manolescu şi Petruţa-Oana Năiduţ, Bucureşti, Humanitas, 2003, p. 50, n. 1].

Mai mult, acelaşi *Pătrat negru* – despre care Malevici a scris într-o scrisoare că resprezintă *embrionul a tot ceea ce poate fi generat* [Stoichiţă, *op. cit.,* p. 231; cf. *Sieg über die Sonne. Aspekte Russischer Kunst zu Beginn des 20. Jahrhunderts* [catalog de expoziţie], Schriften der Akademie der Künste, Berlin, 1983, p. 49] – ne invită să reflectăm, tot prin intermediul teologiei culturii, la relaţia dintre obiectul picturii şi capacităţile noastre de a auzi/asculta tăcerea prezentă în creaţia artistică. Cel care nu-şi poate auzi – şi, prin acesta, nu-şi poate analiza – tăcerea personală (*împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru* – Luca 17, 21), nu poate recepta mesajul tăcut al unei opere de artă, mesaj tăcut care este elementul principal de legătură al acesteia cu sacrul [Chrétien, *op. cit.,* p. 57]. Iată-ne, astfel, în drumul spre ceresc, urmând o cale aparte, una care, pe de o parte, vine în completarea celei religios-spirituale, dată de trăirea duhovnicească, iar pe de alta, în întâmpinarea celei metafizice, rezultantă a gândirii abstracte.

Constantin ITTU, cercetător ştiinţific

Icoana în cultul ortodox

În şedinţa de lucru a sesiunii de toamnă (28-29.10) din anul 2015, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a declarat anul 2017 drept ***Anul omagial al sfintelor icoane, al iconarilor şi al pictorilor bisericeşti*** [De asemenea, anul 2017 a fost declarat ***Anul comemorativ Justinian Patriarhul şi al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului în Patriarhia Română.*** (http://basilica.ro/2017-anul-omagial-al-sfintelor-icoane-al-iconarilor-si-al-pictorilor-bisericesti-si-anul-comemorativ-justinian-patriarhul-si-al-aparatorilor-ortodoxiei-in-timpul-comunismului-in-patriarhia/)]. În acest context, la iniţiativa şi cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Părinte Dr. Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, Sectorul cultural a propus ca temă pentru conferinţele de primăvară ce vor fi susţinute în Protopopiatele aparţinând Arhiepiscopiei Sibiu tema *Icoana în cultul ortodox: afirmare a credinţei ortodoxe, memorial biblic şi eclesial, chemare la rugăciune şi sfinţenie, frumuseţe a Casei Domnului.*

Icoana – afirmare a credinţei ortodoxe

În Introducerea (Preliminarii) lucrării „Spiritualitate şi comuniune în Liturghia Ortodoxă", părintele profesor Dumitru Stăniloae dedică un subcapitol explicării înţelegerii Sfintelor icoane, a importanţei şi necesităţii lor în cultul ortodox [Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia Ortodoxă, EIBMBOR,* Bucureşti, 2004, pp. 90-134].

Părintele profesor explică mai întâi că deosebirea dintre simbolul admis şi idolul interzis în Vechiul Testament (Ieşire 20, 4; Deuteronom 5, 8-9) este aceea că *simbolul sacru e un semn sensibil al prezenţei lui Dumnezeu, un obiect în care Dumnezeu Şi-a arătat puterea şi Şi-o arată în continuare* [*Ibidem,* p. 91]. Astfel, cu toate că Dumnezeu poate lucra (şi de fapt şi lucrează) prin toate, prin unele *lucrează în mod deosebit de accentuat* [*Ibidem*], adică supranatural, şi nu doar natural, întrucât sunt alese de El în mod special spre o astfel de lucrare. Această alegere este transmisă prin Revelaţia supranaturală şi aceste lucruri sau spaţii erau apoi folosite în şi pentru cult, ferind pe om de căderea în idolatrie, care nu reprezenta altceva decât venerarea unor obiecte sau locuri alese de oameni, dar fără ca mai întâi Dumnezeu să îşi manifeste puterea şi prezenţa în şi prin ele. Totuşi, în Vechiul Testament se făcea deosebirea între aceste semne (*simboluri*) ale prezenţei lui Dumnezeu şi Dumnezeu Însuşi, de aceea interdicţia amintită ţintea tocmai eliminarea acestei confuzii. Fără o astfel de normă, s-ar fi ajuns la pierderea conştiinţei existenţei unui Dumnezeu personal, deosebit de lume, transcendent şi, în final, la căderea în panteism.

Simbolurile Vechiului Testament sunt o anticipare a icoanelor, dar acestea din urmă nu sunt nici idol, întrucât pe de o parte păstrează distincţia dintre natură (ca semn ales şi palpabil al lucrării lui Dumnezeu) şi Dumnezeu (evitând astfel idolatria), dar nici simple simboluri, pentru că nu atestă doar prezenţa lui Dumnezeu, ci ele sunt *reprezentarea lui Dumnezeu Însuşi devenit ipostasul personal al firii umane, fără să se identifice cu această fire sau să Se confunde cu ea* [*Ibidem,* p. 93].

Prezenţa icoanelor in biserică reprezintă deci afirmarea credinţei ortodoxe a realităţii Întrupării Fiului lui Dumnezeu, întrucât Acesta luând faţă omenească o înveşniceşte prin înviere, făcând-o mediu de comunicare a slavei dumnezeieşti [*Ibidem,* p. 119]. Mai mult, reprezentarea prin icoană a Domnului Hristos justifică şi cinstirea icoanelor Maicii Domnului şi ale Sfinţilor, întrucât *în ei străluceşte Hristos,...în ei s-a imprimat chipul lui Hristos..., ele reprezintă pe cei ce sunt locaşuri pnevmatizate ale lui Hristos, a cărui umanitate e desăvârşit pnemvatizată prin Duhul Sfânt, unit prin fiinţă cu ipostasul acestei umanităţi* [*Ibidem*, pp. 90-91].

Pictura bisericească s-a dovedit a fi unul din pilonii de rezistenţă şi de păstrare a dreptei credinţe: *Numai unde cuvântul a fost asociat cu Tainele şi cu cinstirea icoanelor s-a păstrat unitatea credinţei, acestea fiind, prin identitatea lor în toate timpurile, frânele care au ţinut cuvântul în matca Tradiţiei pornite de la Apostoli* [*Ibidem*, p. 96].

Cu alte cuvinte, *icoana reflectă Ortodoxia pe deplin, exhaustiv, cu maximă profunzime şi întindere* [Leonid Uspensky, *Teologia icoanei în Biserica Ortodoxă*, Editura Anastasia, Bucureşti, 1994, p. 136].

Pr. Dr. Cristian GROZA

Misiunea Bisericii Ortodoxe și provocările sale interne (VI)

6. *Superstiția și obscurantismul liturgico-teologic*. Este absolut necesar ca membrii Bisericii Ortodoxe să-și păstreze „igiena credinței" (A. Pleșu), iar prin această expresie înțelegem adevărul revelat al Evangheliei, păstrat și transmis prin Sfânta Tradiție. Căderea în superstiție a reprezentat însă, din păcate, una dintre cele mai mari ispite la adresa creștinismului, în special de factură populară. Mircea Eliade (1997:207) vorbise, în acest sens, despre o „religiozitate cosmică", un fond păgân ce supraviețuiește latent în diverse părți ale lumii, inclusiv în creștinismul răsăritean. Acesta face ca, în viața liturgică a comunităților sau persoanelor, să identificăm de-a lungul timpului manifestări care, deși sunt ținute la „rang de seamă", ele să se situeze în afara credinței autentice ortodoxe. Pot fi date multe exemple, dar în continuare ne vom referi doar la câteva ce vizează Taina Sfântului Maslu. (Recurgerea la această Sfântă Taină nu este una întâmplătoare: poate că ea exprimă în cel mai înalt grad caracterul prin excelență misionar al lucrării sacramentale în Ortodoxie.)

Efectele taumaturgico-sacramentale ale Maslului vizează atât partea văzută (trupul), cât și cea nevăzută (sufletul) a ființei umane. Iată așadar dublul efect al ungerii cu untdelemn a celui bolnav: vindecarea trupească și iertarea păcatelor. Desigur, nu toți credincioșii bolnavi se vindecă prin Maslu. Efectul tainei depinde, în primul rând, de tăria credinței celui ce o primește. Mântuitorul n-a făcut minuni în părțile Nazaretului, din cauza necredinței lor (Marcu 6, 1; 5-6), iar celor pe care i-a vindecat le-a zis: „Fie vouă după credința voastră" (Matei 9, 22, 29; 15, 28; 8, 10, etc.). Bineînțeles, este la fel de dificil și să circumscrie efectele binecuvântate ale Tainei Maslului doar asupra părții trupești sau sufletești a credinciosului, întrucât omul posedă o structură psihosomatică unitară.

Există unele practici privitoare la Taina Sfântului Maslu ce provoacă o reacție pastoral-teologică. Astfel, un prim aspect îl prezintă problema „Maslului de obște", adică săsăvârșirea Tainei pentru un grup mai mare de credincioși. Într-adevăr, posibila explicare a acestui ritual ține de convingerea că, în urma păcatului strămoșesc, nimeni nu este absolut sănătos (chiar dacă aparențele ar lăsa să se înțeleagă aceasta). Fiecare om este marcat de păcat și de urmările sale, ceea ce nu face ca Maslul „de obște" să fie superfluu. Pe de altă parte însă, eficacitatea Tainei depinde de modul în care ea este săvârșită, în mod corect sau incorect, și de aceea preotul trebuie să aibă tăria de a rezista ispitelor de a „folcloriza" ritualul Maslului sau să răspundă pozitiv la solicitările credincioșilor (în sensul că cel care plătește acela și dictează…) aflați în căutare de mijloace „senzaționale" de vindecare. Mai mult decât atât, Maslul trebuie privit în relația sa strânsă cu celelalte Taine, și în special cu Pocăința și Euharistia. De aceea, Maslul nu trebuie să înlocuiască celelalte Taine, decăzând într-un ritual magic ce acționează vindicativ independent de starea trupească, psihică și morală a credinciosului. Cu alte cuvinte, Maslul nu este o replică dată unor descântece sau acte magico-vrăjitorești, la fel cum preotul nu este un înlocuitor autorizat al vraciului sau descântătorului (Detalii la N. Necula 2001:405-407).

Nu negăm roadele pe care le aduce Maslul de obște, pe toate planurile, în viața celor ce alcătuiesc comunitatea eclezială, atrăgând în același timp atenția ca această practică a Bisericii să nu devină fără sens, să nu se îndepărteze de semnificația și funcția pe care a precizat-o Sfântul Iacov: „Săvârșirea Maslului de obște este, fără îndoială, un lucru bun, un mijloc de pastorație, o cale de a-i aduce și a-i ține pe credincioși legați de biserică și o lucrare de a ieși în întâmpinarea și rezolvarea nevoilor spirituale ale lor. În această privință ar fi de dorit însă să se păstreze caracterul și destinația slujbei de lucrare tămăduitoare și sfințitoare și de a nu o transforma în mijloc de rezolvare a tuturor problemelor și greutăților vieții, de împlinire a oricăror dorințe, substituind alte taine, ierurgii și lucrări sfințitoare, banalizând-o și coborând-o la nivelul unei simple dezlegări sau rugăciuni" (*Ibid*. p. 407).

Mai amintim și că, cu această ocazie, în unele locuri se obișnuiește să fie aduse piese de lenjerie ale anumitor bolnavi, credincioși care nu pot veni în acel moment la slujbă sau ale altora care nici măcar nu cred în eficiența celor ce se săvârșesc în biserică. Se crede că aceste piese de lenjerie (sau ale obiecte) binecuvântate și unse cu untdelemn sfințit, utilizate de persoanele vizate, vor aduce acestora sănătate sau le vor împlini ale trebuințe, iar în cazul celor necredincioși, aceste haine vor face ca respectivele persoane să se apropie de Dumnezeu. De multe ori aceste piese de lenjerie sunt aduse spre ungere pentru scopuri care nu au nimic comun cu ceea ce Biserica învață că se împlinește prin Taina Maslului. Drept urmare, au sau nu efectul scontat rugăciunile rostite peste hainele persoanelor vizate și ungerea cu untdelemn a acestor haine? (Discuție la A. Manolache 2004:145)

Răspunsul ar trebui să țină cont de aceste două aspect: pe de o parte, este adevărat că, după Întrupare, materia a reprimit capacitatea de a fi mijloc de transmitere a harului lui Dumnezeu, așa cum mai știm, fie din Sfânta Scriptură (F.Ap. 19, 12), fie din alte monumente ale Sfintei Tradiții, că atingerea unor obiecte ale Apostolilor sau a unor sfinți le aducea uneori credincioșilor vindecarea de boli; pe de altă parte însă, acest fapt nu este nici pe departe sinonim cu „obiceiul" de a aduce hainele unor credincioși sau necredincioși pentru a fi binecuvântate și unse, cu speranța că respectivelor persoane li se vor împlini dorințele – vindecarea fiind doar una dintre aceste dorințe – în chip automat, pur și simplu pe baza dorințelor lor sau a celor din jurul lor, deci la distanță. Fără a fi vorba de o negare a puterii binecuvântării, a posibilității de transmitere a harului prin materie sau a posibilității lui Dumnezeu de a săvârși minuni, nu putem uita, în același timp, că nici o Sfântă Taină nu poate fi administrată în absența (sau fără liberul consimțământ) al primitorului; apoi, în cadrul Maslului, singura materie purtătoare a harului este untdelemnul sfințit cu care trebuie uns direct cel bolnav, nu hainele acestuia (și mai ales în lipsa celui pentru care se săvârșește Taina).

Într-un fel, modul de gândire ce stă la baza Maslului „de obște" se regăsește și la baza ritualului Maslului „la hotar". Săvârșit în unele zone din Biserica Ortodoxă Română cu ocazia anumitor momente semnificative din timpul anului, legate mai ales de ciclul agricol (sfințirea holdelor la Rusalii), Maslul „la hotar" este una dintre rânduielile liturgice care extinde Maslul de la credincioși la întreg mediul înconjurător. Se poate vorbi astfel de o înnoire a omului și a zidirii în Hristos în cadrul slujbelor bisericești – inclusiv a Maslului –, de o „metamorfoză sacramentală" (mitr. Ioannis Zizioulas 1999:11-16) ce trimite la vindecarea omului și a lumii într-un alt înțeles decât cel obișnuit. În fapt, este însă o slujbă-hibrid ce se depărtează și mai mult decât Maslul „de obște" de sensul primar al textului din Iacov 5, 14-15. De aceea slujba aceasta trebuie privită cu mare reticență.

(continuare în p. 9)

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

Contextul vieții, operei și doctrinei sfinților Ioan Damaschin și Teodor Studitul

Sfântul Ioan Damaschin (676-749 d.Hr.) s-a născut în Damasc (Siria) într-o familie nobilă de sirieni creștini. Până în 718, când califul Omar al II-lea inițiază o campanie anticreștină, tânărul Ioan va prelua funcțiile administrativ-fiscale moștenite în familia sa. Din acest an se refugiază cu fratele său, Cosma, la Mănăstirea Sfântul Sava din Palestina, unde va rămâne până la sfârșitul vieții. Va fi hirotonit preot și va sluji în Biserica Învierii din Ierusalim. Sfântul Ioan Damaschin a fost canonizat, ziua lui de cinstire fiind fixată atât în Biserica Ortodoxă, cât și în cea Catolică, pe 4 decembrie.

Iconoclasmul debutează oficial odată cu cele două edicte ale împăratului Leon Isaurul (din 726 și 729), care justifica dictatura în probleme teologice prin dubla sa calitate, de împărat și preot (principiul cezaro-papist). Sfântul Ioan Damaschin îi răspunde că doar sinodul are dreptul să se pronunțe în această problemă [Sfântul Ioan DAMASCHIN, *Cultul sfintelor icoane. Cele trei tratate contra iconoclaștilor,* traducere din lb. greacă, introducere și note de pr. prof. Dumitru Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 17].

Opera Sfântului Ioan Damaschin cuprinde lucrări dogmatice, polemice, exegetice, moral-ascetice, omiletice și poetice. Cronologic, Sfântul Ioan a scris contra iconoclaștilor: scrisori (datând din perioada de început a ereziei), trei tratate elaborate și, spre sfârșitul vieții, scrieri contra împăratului Constantin Copronim și a sinodului iconoclast din 754. Sub numele lui apar cele trei „Tratate contra celor care atacă sfintele icoane", „Cuvânt propriu să convingă despre sfintele și cinstitele icoane către toți creștinii și către împăratul Constantin Cobalinu și către toți ereticii", „Epistolă către împăratul Teofil despre sfintele și cinstitele icoane", „Dialog înfierător contra iconoclaștilor". Direcțiile tematice principale ale gândirii și operei sale sunt polemica împotriva iconoclasmului și combaterea ereziilor (nestorianismul). După învățătura Sfântului Ioan Damaschin, viața creștină trebuie să se orienteze după viziunea corectă a lui Dumnezeu, adică după iubirea față de Dumnezeu, însoțită de sfințenia vieții. Vederea slavei Tatălui este mijlocită liturgic, haric și simbolic de Icoana lui Iisus Hristos.

Dintre toate, „Tratatele" despre icoane au influențat gândirea teologică și canoanele iconografiei creștine, provenind din plină epocă iconoclastă. Cele trei tratate încearcă să ofere răspunsuri unor credincioși care nu înțeleseseră definițiile icoanei și venerării corecte a acestora, sistematizându-le și argumentându-le cu citate din Sfinții Părinți anteriori (144 de mărturii autentice).

Sfântul Ioan Damaschin a fost supranumit „trâmbiță de deșteptare" a creștinilor din erezia iconoclastă (Pr. Prof. D. Fecioru) și autorul „primei teologii dogmatice a cultului icoanelor" (Louis Bréhier) [*Ibidem*, p. 3 și 18]. Sfântul Ioan Damaschin este un teolog al definițiilor.

Metoda expunerii din cele trei „Tratate" este comună tuturor scrierilor damaschine: „adaugă expunerii teologiei icoanelor dialectica noțiunilor; și nu se va putea înțelege doctrina lui Damaschin despre icoane, dacă nu se va ști, mai întâi, ce înseamnă icoană și închinare" [*Ibidem*, p. 18]. Icoana nu se identifică cu originalul. „Icoana este o semănare – scria Sfântul Ioan – ομοίωμα, un model, παράδειγμα, o întipărătură a cuiva, care arată în ea pe cel care este înfățișat în icoană". Icoana pune în evidență originalul, nu îl substituie. Ea ajută simțurile limitate, și „ghidează cunoștința" [*Ibidem*, p. 19]. Icoanele sunt de mai multe feluri: naturale (cum fiul este chip al tatălui biologic), ideatice (planul lui Dumnezeu de a crea lucrurile), imitative (cum este omul icoana Sfintei Treimi: minte, cuvânt și duh), analogice (ca, de exemplu, soarele și lumina pentru exprimarea dumnezeirii), profetice (ca cele din Vechiul Testament, tip-antitip și profețiile eshatologice), toate acestea exprimate prin scris sau prin imagini plastice.

Definiția închinării presupune distincția dintre absolut și relativ. Închinarea absolută (adorarea, λατρεία) este datorată exclusiv lui Dumnezeu și este diferită de închinarea relativă (venerarea persoanelor și obiectelor, προσκύνησις, care stau în legătură cu divinitatea și care condiționează închinarea). De aici, posibilitatea și legitimitatea folosirii icoanelor pornesc de la principiul: „este firesc că se pot înfățișa în icoană corpurile, ca unele ce au forme, limite corporale și culoare" [*Ibidem*, p. 24]. De aceea se poate reprezenta tot ce este văzut, circumscris în timp și spațiu, inclusiv pe Fiul lui Dumnezeu, născut Om din Fecioara Maria, pe Cel care „Dumnezeu fiind în chip, S-a făcut Om" (Fil. 2, 6-7).

Despre legitimitatea folosirii icoanelor în cult, Sfântul Ioan Damaschin aduce argumente biblice (pe Moise care brodează chipuri de heruvimi pe perdeaua catapetesmei) și pedagogice (Dumnezeu a interzis icoanele în Legea Veche pentru că nu se înțelegea deplin taina Întrupării Cuvântului). Sfântul Ioan reia argumentul Sfântului Vasile cel Mare: „Cinstea adusă icoanei se îndreaptă către cel înfățișat în icoană", criticând inconsecvența iconoclaștilor, care cinsteau lemnul Crucii, piroanele și Mormântul Domnului. „Dacă mă închin și respect, ca pe niște cauze ale mântuirii, crucea, lancea, trestia și buretele..., nu mă voi închina icoanelor făcute de credincioși cu scop bun, spre slava și amintirea patimilor lui Hristos?", se întreba acesta [*Ibidem*, p. 29].

Mai târziu, Sfântul Teodor Studitul va prelua o serie de interpretări simbolice vechi-testamentare despre Fecioara Maria: „Betleemul cel inteligibil, locașul cel din Efrata" (Miheia 5, 1), „muntele umbrit al fecioriei" (Avacum 3, 3: „Dumnezeu vine din Teman, și Cel Sfânt, din muntele Paran! Sela (oprire) – Slava Lui acoperă cerurile și tot pământul este plin de slava Lui!"), „sfeșnic aurit și purtător de lumină, din care a strălucit celor din întuneric și care stăteau în umbra morții lumina cea neapropiată a dumnezeirii", „altarul milei" (Maleahi 1, 7: „Voi aduceți jertfă pe altarele Mele pâine spurcată. Și mai ziceți: *Cu ce Te-am necinstit?* Fiindcă ați zis: *Masa Domnului este de ocară!"*), „carte sfințită a poruncilor" (Ier. 30, 2:

(continuare în p. 9)

Pr. Dr. Valentin DELCĂ

Pictura pe sticlă din Ţara Făgăraşului

Patrimoniul cultural-bisericesc al Ţării Făgăraşului nu este descoperit la adevărata lui valoare. Acum 300 de ani „efortul brâncovenesc" şi „cel şagunian" de a pune în valoare priceperea românilor transilvăneni a fost unul considerabil, în epoca habsburgică. Acest lucru obligă generaţiile actuale măcar la un minim efort de valorificare a ceea ce s-a reuşit acum trei secole, aceasta şi pentru că se simte nevoia unui apostolat din ce în ce mai prezent într-o societate măcinată de influenţe străine neamului, culturii şi religiozităţii româneşti.

Ce-i lipseşte patrimonului cultural-bisericesc făgărăşean? O monografie a şcolilor înfiinţate de parohiile ortodoxe, o monografie dedicată patrimoniului făgărăşean al icoanelor pe sticlă şi, nu în ultimul rând, o monografie a parohiilor şi comunităţilor ortodoxe făgărăşene. Pe lângă toate acestea, Ţării Făgăraşului îi lipseşte personalitatea istoric-bisericească, pusă în valoare de Sfântul Constantin Brâncoveanu, dusă mai departe de Sfântul Andrei Şaguna şi, din nefericire, trecută sub colbul uitării de generaţiile recente.

Muzeul de istorie din Alba Iulia se laudă zilele acestea cu cel mai important patrimoniu bisericesc, compus din icoane pe sticlă, obiecte bisericeşti vechi şi un număr impresionant de mare de cărţi de cult, tipărite în secolele XVI, XVII şi XVIII. Recent, un anonim făgărăşean, fost coşar al Ţării Făgăraşului, a fost declarat cetăţean de onoare al Făgăraşului. Motivul: cel mai cunoscut colecţionar de icoane pe sticlă din ţara noastră. Făgărăşenii cunosc faptul că, pe la colţuri – cum suntem învăţaţi noi românii–, vestitul colecţionar recupera icoanele vechi pe sticlă din podurile bisericilor a căror hornuri le curăţa, în schimbul unor sume modice. Azi, cetăţean de onoare al Făgăraşului, cu un patrimoniu incomensurabil. Cu siguranţă, nu el este de vină, ci ignoranţa, goana după câştig rapid şi fără efort etc.

Despre o adevărată şcoală de pictură pe sticlă nu poate fi vorba în Ţara Făgăraşului, cu excepţia şcolii de iconari organizată pe lângă Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus, eminamente monahală, dar la care au învăţat şi laici din zona Făgăraşului. Au mai existat, în schimb, atelierele de pictură pe lângă iconarii făgărăşeni consacraţi de-a lungul timpului, ateliere precum cele de la Arpaşu de Sus, Avrig, Ucea de Sus, Porumbacu, Cârţişoara, Mănăstirea Sâmbăta de Sus, Cincu, Comăna de Sus, Făgăraş.

Condiţiile apariţiei icoanelor pe sticlă în Ţara Făgăraşului – glăjăriile

Apariţia şi dezvoltarea glăjăriilor au reprezentat condiţii favorabile naşterii şi evoluţiei icoanelor pe sticlă. Glăjăriile făgărăşene, sau atelierele de producerea sticlei, sunt primele glăjării atestate documentar în Transilvania, conform studiilor istoricilor dr. Herbert Hoffmann şi S. Takats [Apud Iuliana Dancu, Dumitru Dancu, *Pictura ţărănească pe sticlă*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1975, p. 15].

Glăjăriile atestate documentar în Ţara Făgăraşului sunt: 1541? – Arpaşu de Sus, 1602 – Făgăraş – Gabriel Bethlen, principele transilvan, 1614 – Tălmaciu, 1625 – Porumbacu de Sus, 1738 – Cârţişoara, 1750-1800 – Ucea de Sus, 1892 – Avrig.

Din 21 de glăjării atestate documentar în Transilvania, şapte şi-au desfăşurat activitatea în Ţara Făgăraşului.

Iconari făgărăşeni cunoscuţi cu numele

Nu există documente care să facă referire la originea picturii pe sticlă în Ardeal, şi nici în Ţara Făgăraşului. Fiind un meşteşug eminamente popular, nimeni nu s-a gândit că ar deveni utilă o istorizare a meşteşugului popular al icoanelor pe sticlă, fenomen istoric regăsit şi în alte meşteşuguri populare, cum ar fi ţesătoria, broderia, cojocăria sau pielăria.

Ioan Pop (1794?–1870) este primul iconar făgărăşean cunoscut cu numele, care, prin întreaga sa creaţie, a influenţat hotărâtor această artă în Ţara Făgăraşului şi care este considerat drept cel mai valoros pictor de icoane pe sticlă din Transilvania. Unii cercetători l-au considerat originar din zona satului Nicula, cert este că numele este apropiat satului făgărăşean Lisa, el fiind cel mult ucenic al vreunui meşter popular niculean, deşi şi această afirmaţie este probabilă.

În zona Ţării Oltului s-au găsit mai multe icoane pe sticlă, pictate în prima jumătate a secolului al XIX-lea, care, din punct de vedere stilistic, se apropie foarte mult de arta iconarilor din Şcheii Braşovului, şi care s-au găsit pe un areal cuprins între Făgăraş şi Rupea. Absenţa icoanelor realizate după 1850, în această zonă, poate fi pusă în legătură cu o posibilă mutare a artiştior în Braşov. Localizarea acestui centru poate fi satul Comăna de Sus, unde a existat o glăjărie.

O cercetare serioasă în ceea ce priveşte icoanele pe sticlă din Ţara Făgăraşului a întreprins Dumitru şi Juliana Dancu, care afirmă fără echivoc faptul că *„aici pictura pe sticlă dobândeşte expresia cea mai românească ca spirit şi formă, culminând în opera celor doi mari pictori populari, Moga şi Ţimforea"* [Iuliana Dancu, Dumitru Dancu, *Pictura ţărănească pe sticlă*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1975, p. 68].

Cercetătorii sus-amintiţi vorbesc de mai multe generaţii de pictori pe sticlă:

- Iona Popp Moldovan (1744-1869), originar din Nicula, se stabileşte la finele sec. XVIII în satul Galaţi, în 1808 se mută în Făgăraş şi din 1818 se stabileşte în Şcheii Braşovului;
- Savu Pop pictează pe la 1821;
- Nicolae Grecu, sec. XIX, originar din Arpaşu de Sus;
- Irimie Ion Pop din Făgăraş, cu icoane datate în 1841 şi 1845
- Ion Pop de la Făgăraş, cu icoane semnate şi datate între 1834 şi 1865;
- Ioan Pop din Făgăraş cu icoane datate şi semnate între 1852-1861;
- Tămaş şi soţia, originari din Nicula, stabilit în Galaţi şi apoi în Făgăraş;
- Petru Tămaş (1921), fiul lui Tămaş;
- Ana Tămaş, căsătorită Deji, fiica lui Tămaş, care mai picta pe la 1934;
- Linteş, originar din Făgăraş, stabilit în Bihor, pictează pe la 1895;
- Savu Moga (1816-1899) din Arpaşu de Sus;
- Ion (Ianoş) Purcariu din Oprea-Cârţişoara, sfârşitul sec. XVIII, început de sec. XIX;
- Matei Purcariu, zis Ţîmforea (1836-1906) tot din Oprea-Cârţişoara, fiul lui Ion;
- Ion Purcărui (1869), tot din Oprea-Cârţişoara, fiul lui Matei, icoană datată 1900;
- Gheorghe Furnică – atestat în comuna Mateiaş, jud. Braşov, icoană datată 1875 [*Ibidem*, p. 135-136.]

O cercetare organizată în Făgăraş, mai precis în satul Drăguş, a fost desfăşurată la sfârşitul anilor '30, de către Institutul Social Român (sub îndrumarea lui Dimitrie Gusti). O statistică a Lenei Constante [Lena Constante, *Pictura pe sticlă în satul Drăguş*, în „Artă şi tehnică grafică", Buletinul Imprimeriilor Statului, caietul 6, decembrie 1938 – martie 1939] prezintă date istorice de o importanţă deosebită pentru înţelegerea unui aspect religios privind viaţa cotidiană a ţăranului român transilvănean din prima jumătate a sec. XX. Potrivit acesteia, în satul Drăguş, în 285 de case s-au numărat: 845 icoane tipărite, 689 icoane pe sticlă, 49 icoane tipărite cu rama pictată pe sticlă şi doar 7 icoane pe lemn, în total 1590 de icoane diverse, în medie două icoane la o casă.

Matematic, din suma acestor icoane 43,4% o reprezintă icoanele pe sticlă, ceea ce reprezintă, atât prin număr, cât şi prin procent, o evidentă frecvenţă a acestui tip de icoană în respectiva comunitate, care, probabil, era asemănătoare cu alte localităţi rurale făgărăşene. Pentru drăguşeni icoana era considerată şi o „podoabă a casei", iar atunci când se spărgea, icoanele fiind sfinţite, cioburile se aruncau în fântână. Lena Constante atribuie aceste icoane şcolii de la Braşov, lui Savu Moga, Petru Tămaş şi fam. Deji din zona Făgăraş, lui Matei Ţîmforea din Cârţişoara, lui Fain Gherghel din Nicula şi lui Ion Pop [*Ibidem*, p. 71-73].

Şcoala de pictură pe sticlă de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus

Această şcoală s-a format târziu, în jurul anilor 1958, când monahul Timotei Tohăneanu întreprinde o cercetare

Arhim. T. Tohăneanu în mijlocul colaboratorilor săi

a zonei mănăstirii brâncoveneşti de la poalele nordice a Munţilor Făgăraş – mai precis satele Sâmbăta de Sus, Sâmbăta de Jos, Drăguş, Lisa, Viştea, Arpaş, Cârţişoara ş.a. căutând icoane vechi pe sticlă şi lemn, meşteri populari şi meşteşuguri tradiţionale.

După ce reuşeşte să adune mai multe exemplare unice din satele făgărăşene, Arhimandritul Timotei organizează mai multe expoziţii cu icoane pe sticlă, prima la Braşov în august 1970, iar cea de-a doua la Bucureşti, în martie 1973. Acest lucru va face Mănăstirea mai cunoscută, bucurându-se de foarte mulţi vizitatori [Arhim. Timotei Tohăneanu, *Pictura pe sticlă*, Editura Centrul Mitropolitan Sibiu, 1987, p. 23].

Acest flux de turişti, dar şi dorinţa de a reînvia meşteşugul icoanelor pe sticlă, îl va determina pe arhimandritul Timotei să pună bazele unui atelier de pictură a icoanelor pe sticlă. Datorită aptitudinilor personale, dar şi dorinţei de a contribui la prestigiul mănăstirii făgărăşene, ieromonahul Gheorghe Morar, cu numele de călugărie Calinic, născut în 1943, devine cel mai bun ucenic al iniţiatorului atelierului de icoane. „Sârguinţa şi îndemânarea în mânuirea penelului, calităţile de colorist şi de armonist al culorii", sunt cuvinte cu care îl aprecia arhimandritul Timotei pe ieromonahul Calinic.

La fel de promiţător a devenit şi ierodiaconul Ieronim Coldea, râvnitor în ucenicia pe care o face în arta populară a picturii pe sticlă.

Stilul arhimandritului Timotei se poate caracteriza în trei linii principale:

1. păstrează firescul iconăritului popular transilvănean;
2. pune accent pe istoria noastră naţională, reînviind chipuri de martiri, domnitori şi voievozi români;
3. inserează bucăţi vii de culoare şi desen valorificând folclorul zonal făgărăşean.

Toate acestea vin să confirme ceea ce spunea marele istoric Nicolae Iorga: „toate acestea formează încă o deosebire între icoanele româneşti, pe de o parte, şi cele greceşti sau ruseşti, pe de altă parte" [Nicolae Iorga, *Icoana Românească*, 1933].

O icoană ce a adus arhimandritului Timotei Tohăneanu un renume naţional, a fost icoana: Sfântul Ştefan cel Mare şi braşovenii: ilustrul domnitor este zugrăvit într-un moment în care încurajează relaţiile de schimb dintre Moldova şi Transilvania. Lucrarea i-a adus autorului, între alte distincţii, premiul I şi titlul de laureat al festivalului naţional „Cântarea României", la ediţia din 1981-1983.

Atelierul de pictură de la Mănăstirea de la Sâmbăta de sus dăinuie şi astăzi, unde coordonator este ucenicul arhimandritului Timotei, Ieroschimonahul Calinic. Un venit sigur al mănăstirii făgărăşene o reprezintă şi valorificarea icoanelor realizate pe sticlă, vechiul meşteşug popular devenind nu doar un accesoriu de casă al românilor şi occidentalilor care i-au contact cu Mănăstirea, ci un bun de lux, mai ales că icoanele pe sticlă realizate în ultimii ani au împrumutat tehnici moderne ale icoanelor pe lemn, cum ar fi culorile tehnologice (spre deosebire de cele tradiţionale sau populare), foiţele de aur, calitatea superioară a sticlei (spre deosebire de sticla anilor 1800, mult mai rigidă, cutată sau ondulată şi neregulată) etc.

Pr. Alexandru SOCACIU

Misiunea Bisericii Ortodoxe şi provocările sale interne (VI)

(urmare din p. 7)

De-a dreptul periculoasă este o practică necanonică privitoare la Taina Sfântului Maslu: „deschisul Cărţii". Recursul la vrăjitoare s-a generalizat în zilele noastre nepermis de mult, demonstrând ignoranţa unor preoţi, cât şi nevoia unor credincioşi de a apela nu la riturile Bisericii, ci la practici vrăjitoreşti (neglijând astfel mesajul biblic al episodului cu regele Saul, vezi I Regi cap. 28). Credincioşii aceştia înseamnă că nu cunosc valoarea şi sensul Tainelor, ceea ce, în ultimă instanţă, atrage atenţia tot asupra lipsei de catehizare a preotului. Pentru aceşti „credincioşi" momentul „deschiderii cărţii" reprezintă chiar „punctul culminant" al slujbei Maslului (deşi „deschisul cărţii" nu are loc exclusiv la Maslu), restul aproape nemaicontând pentru ei. Dar, după cum am arătat, altul este sensul mistico-sacramental al Maslului – unul mult mai profund decât cel sugerat de practica necanonică a „deschisului Cărţii" ... Acest obicei este aşadar unul de natură superstiţioasă, necunoscut de tradiţia şi de practica noastră bisericească, motiv pentru care trebuie înlăturat cu desăvârşire (fiind ceva cu totul nedemn de această Taină şi de săvârşitorii conştienţi ai lucrurilor sfinte).

În final ne referim pe scurt şi la aspectele misionare pe care le implică Taina Maslului. Din punctul de vedere al misiunii interne, trebuie subliniat caracterul prin excelenţă comunitar al Tainei Sfântului Maslu. Astăzi ne este mult mai dificil să intuim caracterul prin excelenţă comunitar pe care l-a avut în istoria Bisericii Maslul. Acest aspect se reflecta în chiar modul în care se săvârşea Taina: după unele mărturii, Maslul era săvârşit într-un paraclis particular de către şapte preoţi în şapte zile consecutive! Chiar dacă este posibil ca această amplă rânduială să nu fi fost generalizată, ceea ce rămâne demn de interes pentru noi este prezenţa comunităţii alături de cel bolnav un timp cât mai îndelungat. Este o realitate că omul contemporan evită „să dea ochii" cu suferinţa. Azilele sunt din ce în ce mai pline de oameni bătrâni şi suferinzi, priviţi ca un „balast" chiar şi de către cei mai apropiaţi din familie, cu atât mai mult de către ceilalţi membri ai parohiei. De aici revine şi responsabilitatea preotului de a le reaminti credincioşilor responsabilitatea lor ca „mădulare ale Trupului lui Hristos" – Biserica, faţă de toţi ceilalţi şi, mai ales, faţă de cei bolnavi. În textul de la Iacov cap. 5, ver. 14 sunt amintiţi acei *presbiteri* care trebuie să fie chemaţi la cel bolnav. După unii autori, aceştia nu erau toţi hirotoniţi, în timp ce alţi teologi ortodocşi sunt de o opinie contrară. Indiferent care ar fi fost situaţia, rămâne o cerinţă stringentă ca întreaga Biserică să se adune în jurul celui aflat în suferinţă (de unde accentul pus pe co-slujirea preoţilor cu laicii).

O ultimă chestiune abordată se referă la caracterul misionar al Tainei Sfântului Maslu. Astfel, pe de o parte, ca şi în celalte Taine ale Bisericii, Botezul reprezintă condiţia indispensabilă pentru ca cineva să poată accede la ele (I. Foundoulis 2008:265-266) – deci heterodocşii nu pot lua parte la Taina Maslului. Pe de altă parte însă, prin însăşi caracterul său, Taina Maslului îi apropie pe creştinii ortodocşi cel mai mult de semenii lor, indiferent de confesiunea lor, şi aceasta pentru că vorbim despre reflectarea însăşi a misiunii Bisericii, care încă de la începutul ei însoţea predicarea şi răspândirea Evangheliei cu vindecarea de boli şi izgonirea demonilor. Drept urmare, a fi aproape de cei bolnavi dintre ortodocşi poate constitui prilejul unei mai strânse apropieri şi de ceilalţi din jur care nu sunt ortodocşi, mai ales că într-o situaţie dificilă cunoaşterea lui Dumnezeu poate căpăta alte dimensiuni. (A se vedea întreaga argumentaţie la P. Meyendorff 2011:93-94).

În concluzie, nu pot exista membrii ai comunităţii ecleziale angajaţi deplin şi conştient în misiune decât dacă aceştia exprimă autentica învăţătură evanghelică şi se împărtăşesc în mod deplin şi conştient de harul ce izvorăşte din lucrarea sacramental-harismatică a Bisericii Ortodoxe.

Bibliografie (selectiv): Andrei Pleşu, „Igiena credinţei", în *Dilema Veche*, nr. 674, 19-25 ianuarie 2017 (http://dilemaveche.ro/sectiune/situatiunea/articol/igiena-credintei); Mircea Eliade, *Memorii (1907-1960)*, ed. a II-a, Humanitas, Bucureşti, 1997; Nicolae Necula, *Tradiţie şi înnoire în slujirea liturgică*, vol. 2, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galaţi, 2001; Anca Manolache, *Sfintele Taine în viaţa Bisericii*, Renaşterea, Cluj-Napoca, 2004; Ioannis Zizioulas, *Creaţia ca Euharistie*, trad. Caliopie Papacioc, Editura Bizantină, Bucureşti, 1999; Ioannis Foundoulis, *Dialoguri liturgice. Răspunsuri la probleme liturgice*, vol. 1, trad. Pr. Victor Manolache, Editura Bizantină, Bucureşti, 2008; Paul Meyendorff, *Taina Sfântului Maslu*, trad. Cezar Login, Renaşterea, Cluj-Napoca, 2011.

Contextul vieţii, operei şi doctrinei sfinţilor Ioan Damaschin şi Teodor Studitul

(urmare din p. 7)

„Aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel: Scrie-ţi într-o carte toate cuvintele pe care ţi le-am grăit Eu") [Sfântul Teodor STUDITUL, „Din cuvântul de închinăciune la Adormirea Preasfintei Stăpânei noastre, de Dumnezeu Născătoare şi pururea Fecioară Maria", în *Cuvântări de laudă la Adormirea maicii Domnului*, traducere din greaca veche de Parascheva Grigoriu, Editura Sofia, Bucureşti, 2008, p. 151-153].

Scrisorile despre icoane ale Sfântului Ioan Damaschin au fost compuse în timpul activităţii sale civile, administrative din Damasc, iar tratatele în Palestina, în timpul slujirii sale ca preot. Tratatul contra împăratului Constantin Copronim a fost scris cel mai târziu în 766, în Constantinopol, anul emiterii edictului iconoclast al împăratului, adică într-o perioadă de acalmie, de pace. Se pare că perioada scrierii este între 715-730, deoarece este menţionat patriarhul Gherman al Constantinopolului. Iată că paternitatea scrierilor Sfântului Ioan Damaschin trecuse dincolo de moartea sa (749), într-o tradiţie apologetică perpetuată până la sinodul din 854, când a fost restabilit definitiv cultul icoanelor în Biserică [Sfântul Ioan DAMASCHIN, *Cultul sfintelor icoane...,* p. 11]. De asemenea, „Epistola către împăratul Teofil" nu îi aparţine Sfântului Ioan, deoarece datarea ei este contemporană domniei împăratului Teofil (829-842), mult după moartea Sfântului Ioan. Despre rolul educativ şi haric al icoanelor, Sfântul Ioan Damaschin a deschis o lungă tradiţie artistică, pedagogică şi harismatică, în care se împletesc stiluri şi programe iconografice cu icoanele „făcătoare de minuni". „Intru însă în biserică – scria acesta –... podoaba picturii mă atrage să mă uit... şi, pe nesimţite, gloria lui Dumnezeu pătrunde în suflet... Căzând la pământ, mă închin lui Dumnezeu, ... şi mă mântui" [*Ibidem*, p. 30]. Pr. Prof. Viorel Ioniţă afirma că Sfântul Ioan Damaschin „restabileşte nu numai legitimitatea cultului Sfinţilor în raport cu cultul Mântuitorului, ci şi cultul icoanei sfinţilor în raport cu cultul icoanei Mântuitorului" [Pr. Prof. Viorel IONIŢĂ, „Sfântul Ioan Damaschin, apărător al cultului sfintelor icoane" la http://www.crestinortodox.ro/sarbatori/cuviosul-ioan-damaschin/sfantul-ioan-damaschin-aparator-cultului-sfintelor-icoane-69559.html, accesat la 21.04.2017, ora 22.53].

După moartea sa, la sinodul iconoclast din 754, va fi condamnat din nou, iar împăratul Constantin Copronim îl va anatemiza în fiecare an până la sfârşitul domniei sale (775). Persoana şi opera Sfântului Ioan Damaschin vor fi reabilitate abia la al VII-lea Sinod ecumenic (Niceea, 787). Sfinţii Părinţi de la al VII-lea Sinod Ecumenic reconfirmă dogma sfintelor icoane, hotărând: „Noi păstrăm fără înnoire toate tradiţiile bisericeşti aşezate pentru noi prin scris sau în chip nescris, dintre care una este şi închipuirea icoanelor prin zugrăvire, ca una ce concordă cu istoria propovăduirii evanghelice şi care ne serveşte spre încredinţarea întrupării adevărate – iar nu închipuite – a lui Dumnezeu Cuvântul şi spre un astfel de folos" [Leonid USPENSKY, *Teologia icoanei în Biserica Ortodoxă,* traducere de Teodor Baconsky, Editura Apologeticum, 2006, p. 43], iar la sinodul de la Constantinopol din 843 se va consfinţi definitiv biruinţa teologiei icoanei.

Cea mai importantă contribuţie teologică în apărarea sfintelor icoane a avut-o Sfântul Teodor Studitul în timpul celei de-a doua perioade a iconoclasmului (814-842 d.Hr.). De fapt, meritul reinstaurării cultului icoanelor l-au avut monahii bizantini, mai ales cei din partida rigoristă a Sfântului Teodor Studitul. Teodor s-a născut în anul 759 d. Hr., la Constantinopol, ca fiu al unui funcţionar imperial iconodul, Photeinos, şi al Theoktistei. A primit o educaţie umanistă amplă, dar austeră, prin evlavia monastică impusă în familie de mama sa. Unchiul său, Platon, retras ca pustnic pe Muntele Olymp din Bythinia, va converti aproape întreaga familie la monahism. Tatăl, mama şi cei trei fii: Teodor, Iosif şi Eftimie, vor întemeia o mănăstire domestică cu peste o sută de monahi, pe proprietatea lor din Sakkoudion. În anul 794, după moartea unchiului său, Platon, şi la puţin timp după Sinodul VII Ecumenic (787), Teodor este hirotonit preot şi numit egumen al mănăstirii. În 798, împărăteasa Irina mută comunitatea din Sakkoudion la Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul din Constantinopol, numită Studion. Viaţa liturgică, de muncă şi de studiu în comunitatea monastică se desfăşura permanent după modelul monahilor „neadormiţi" (*akoimetoi*), care vor reforma la un moment dat monahismul bizantin [Diac. Ioan I. ICĂ jr., „Neadormiţii – monahism răsăritean apostolic: destinul şi metamorfozele unei harisme uitate", în *Ceaslovul şi Viețile sfinţilor monahi Neadormiţi*, traducere şi postfaţă Diac. Ioan I. Ică jr, Deisis, Sibiu, 2006]. După îndepărtarea de la putere a împărătesei Irina (802) au urmat câteva valuri de persecuţie iconoclastă, momente în care monahii studiţi au apelat la arbitrajul papei Leon al III-lea (Epistolele I, 32 şi 34). În 809, Teodor şi Iosif sunt exilaţi în Marea Marmara (pe Insulele Prinkipo) în urma deciziei unui sinod „moichian" (despre aplicarea principiului iconomiei în morală). Următorul împărat, Leon al V-lea, convoacă în 814 o dispută publică între iconoduli şi iconoclaşti, în care Sfântul Teodor condamnă deschis incompetenţa dogmatică şi morală a împăratului. Persecuţiile reîncep. După numai un an are loc un sinod de condamnare a hotărârilor Sinodului VII Ecumenic, comunitatea de la Mănăstirea Studion este desfiinţată, iar Teodor pleacă în alt exil, în Asia Mică (Bonita şi Smyrna). Din exil trimite epistole de încurajare şi explicative creştinilor iconoduli, precum şi scrisori papei Pascal al III-lea (Epistolele 12, 12 şi 13). După 820, noul împărat Mihail al II-lea, recheamă pe Teodor din exil, iar comunitatea monastică se restabileşte întâi la Crescent (Nikomedia), apoi pe Insulele Prinkipo. Aici îşi află sfârşitul vieţii Teodor, în anul 826, iar moaştele sale au fost aduse cu cinste la Mănăstirea Studion în anul 844, după biruinţa finală a Ortodoxiei împotriva iconoclaştilor (843) [Ştefan Ionescu BERECHET, „Învăţătura Sf. Teodor Studitul despre Sfintele Icoane şi cinstirea lor", în revista *Studii Teologice*, nr. 3/2007].

Înainte de moarte, Sfântul Teodor redactează „Tratate antiretice împotriva iconomahilor", oferind o replică ideologiei imperiale. Ideile sale surprind miezul teologic al disputei despre sfintele icoane: antropologia hristologică, în special învăţătura despre taina *kenozei* Mântuitorului. Iconoclaştii nu puteau admite că măreţia iubirii lui Dumnezeu ar putea fi exprimată prin smerenia chipului uman al lui Iisus Hristos. După învăţătura Sfântului Teodor Studitul, prin Întrupare se „circumscrie" (*perigraphei*) nu natura divină, ci Ipostasul Fiului, „astfel încât trăsăturile individuale ale Feţei lui Hristos reprezentabile iconografic exprimă Ipostasul Fiului veşnic al Tatălui" [Sf. Teodor STUDITUL, *op. cit.*, p. 40. Volumul cuprinde cele trei tratate contra iconoclaştilor, 15 probleme puse iconomahilor, 7 capitole împotriva iconomahilor şi Epistola catre Platon despre venerarea icoanelor. În anexă mai cuprinde definiţia dogmatică a Sinodului VII Ecumenic şi epistola Sf. Grigore de Nyssa despre diferenţa dintre fiinţă şi ipostas]. Pictarea chipului lui Iisus Hristos nu reprezintă o degradare a lui Dumnezeu, ci este un mijloc paradoxal prin care *kenoza* divină se face mijloc al *theozei* umane. Sfântul Teodor scria că „Hristos şi Icoana Lui au acelaşi ipostas" [*Ibidem*, p. 41].

După Sfântul Teodor Studitul, icoana există potenţial în prototipul ei. Icoana lui Iisus Hristos există în Ipostasul Lui ca „umbra în trup", astfel încât El este veşnic „prototip al icoanei Sale" [*Ibidem*, p. 36]. Icoana aparţine Ipostasului. Mântuitorul este „chipul (icoana) lui Dumnezeu Celui nevăzut" (Col. 1, 15), care nu întrupează o realitate divină generală, ci „trădează un contur precis" (*perigraphei*) şi „configurează" (*charakterizei*), ca ipostas propriu firea divină [Christoph von SCHÖNBORN, *Icoana lui Hristos. O introducere teologică,* traducere de Pr. Prof. Dr. Vasile Răducă, Humanitas, Bucureşti, 2011, p. 38-39]. Logosul „s-a făcut trup" (In. 1, 14), astfel încât El nu locuieşte un trup, ci este trup al Său. Referindu-se la contextul tradiţiei teologice, cardinalul Christoph von Schönborn menţionează două condiţii pe care Fiul le îndeplineşte ca icoană a Tatălui: „identitatea naturală cu Tatăl" (idee preluată de Sfântul Teodor Studitul de la Sfântul Atanasie cel Mare, † 373) şi „identitatea personală a umanităţii sau trupului lui Hristos cu Logosul divin" (idee preluată de la Sfântul Chiril al Alexandriei) [*Ibidem*, p. 100-101]. Tradiţia antropologiei divine va fi continuată de Sfântul Maxim Mărturisitorul, care dezvoltă şi explică „ipostasul compus" al Fiului.

În comparaţie cu Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Teodor Studitul trece peste distincţia platonică materie-spirit, vorbind despre natură şi persoană [Pr. prof. Dumitru STĂNILOAE, „Idolul ca chip al naturii divizate şi icoana ca fereastră spre transcendenţa dumnezeiască", în revista *Ortodoxia*, nr. 1/1982]. „Icoana nu aparţine ordinii sacramentale, ci participă intenţional la Ipostasul Lui", scria cardinalul Christoph von Schönborn [Christoph von SCHÖNBORN, *op. cit.*, p. 153].

SPOVEDANIE ŞI INTELIGENȚĂ EMOȚIONALĂ

Conştiința de sine

„Să veghem, aşadar, prea iubiţi fraţi, şi străduindu-ne din toate puterile, să înfruntăm atacurile duşmanului furios şi săgeţile lui, care, aruncate în toate părţile corpului, ne pot străpunge şi răni grav, să le respingem prin vegherea noastră întreagă şi plină de răspundere…”
(Sfântul Ciprian al Cartaginei)

Ochiul atenţiei se focusează acum pe preotul duhovnic şi pe raportarea lui lăuntrică la procesul îndrumării duhovniceşti prin intermediul Tainei Spovedaniei. A pune accentul quasi-exclusiv pe semnificaţiile pe care le presupune TAINA ar însemna, după cum ne-a atenţionat A. Schmemann, a friza magia. La fel cum a aloca rolul preponderent CUVÂNTULUI OMENESC vizează ideologia. Cred că, superficial văzând lucrurile, discursul sacramental privind Spovedania se poate odihni pe supraevaluarea lucrării dumnezeieşti în acelaşi timp, desconsiderând „smerit” contribuţia omenească a duhovnicului. Şi totuşi, nu numai pământul inimii penitentului poate fi viciat, însăşi sămânţa putând fi expirată datorită depozitării ritualice într-o reţetă a experienţei… de ani de zile şi care nu mai ţine cont de piagetianul particularităţilor de dezvoltare sufletească şi trupească a credinciosului. Chiar pământul inimii duhovnicului – ca sediu simbolic al emoţiilor – poate fi bătătorit de uzanţa experienţei automatizate. Redesţelenirea lui, reaerarea acestui pământ, repnevmatizarea sau, dacă vreţi, reînduhovnicirea lui se impune ca o perpetuă reconectare la Duhul-Vânt care suflă unde voieşte. Rugăciunea dinaintea mărturisirii propriuzise a credinciosului se face şi pentru preotul duhovnic, care prin rostirea ei favorizează unirea cu sine a lui. Cercetările psihologice care s-au făcut asupra oamenilor care se roagă arată că psiho-somatica rugătorului arată o linişte şi o pace a sistemului nervos, o relaxare generală care se reflectă în scăderea ritmului cardiac şi în creşterea debitului cerebral al hormonilor fericirii. Cât este vorba de har şi cât de psihosomatică nu a putut cuantifica nimeni. Cert e că Dumnezeu nu lucrează otova asupra persoanei umane. El ţine cont de particularităţile fiecăruia dintre noi. În acest moment, conştiinţa de sine a preotului este semnificativă.

Autocunoaşterea socratică de sine e o premiză *sine qua non* a unei terapii duhovniceşti înţelese după cele mai bune condiţii ale sinergiei triangulare om-om-Dumnezeu. De ce? Pentru că şi preotul este „ca un om, purtând trup şi vieţuind în lume, a fost înşelat de diavolul: sau în cuvânt, sau în faptă, sau cu ştiinţă, sau cu neştiinţă”, sau, am continua noi, fără conştiinţă de sine. V-aţi întrebat vreodată de ce unele spovedanii durează mai mult, iar altele mai puţin? Bineînţeles că da. Şi răspunsul?… Oare toate explicaţiile pot fi în exclusivitate duhovniceşti? Sau poate că uneori preferinţele temporale ţin şi de factori mai omeneşti. La aceste lucruri se referă aspectul conştiinţei de sine a duhovnicului. Exact aici se verifică abilităţile de inteligenţă emoţională pe care le are. Vom încerca foarte pe scurt câteva explicaţii auxiliare răspunzând la câteva întrebări.

Care este „marea nevoie” a omului în general, deci şi a preotului duhovnic? Nevoia de a fi iubit. Nevoia de a fi respectat şi apreciat. Dacă înregistrează carenţe la acest nivel al primirii iubirii – şi care dintre noi nu are astfel de provocări carenţiale în diferite forme şi etape existenţiale? –, omul conştient de sine acţionează în cunoştinţă de cauză, recunoscându-şi emoţiile, acceptându-le, numindu-le ca atare şi asumându-şi responsabilitatea lor. Omul inconştient de ceea ce se întâmplă cu el la nivel emoţional e luat pe sus ca un pai de un râu şi dus într-o parte şi-n alta fără a-şi putea regăsi echilibrul şi limanul liniştii atât în familie, cât şi la locul de muncă sau chiar în societate. Va vâna, inconştient, dragostea şi respectul celorlalţi – de la vlădică până la opincă – şi echilibrul lui interior va depinde în permanenţă de respectul sau de respingerea celuilalt. De fapt, pentru un astfel de om, oricine altcineva este de vină pentru tot ceea ce i se întâmplă, în afară de el însuşi. Şi odată cu fuga de responsabilitate pentru propriile emoţii, apar şi strategiile manipulative ale obţinerii iubirii din partea celorlalţi. Subliniem din nou: aceste strategii manipulative sunt inconştiente. La fel ca iubirea pe care o căutăm toată viaţa în diferite forme şi intensităţi. Nu putem trăi fără iubire. Fie că vrem, fie că nu. Să revenim.

În cazul preotului duhovnic, cadrul formal al Tainei Spovedaniei este deosebit de hrănitor emoţional atât pentru penitent, cât şi pentru preot. (Insistăm pe faptul că obiectivul acestui articol nu este confuzionarea psihovnicului cu duhovnicul, ci doar coborârea relaţiei duhovniceşti de la nivelul unor aşteptări exclusiv celeste. Dacă vreţi, un fel de realism duhovnicesc.) Desigur că justificările de apărare raţională ale omului-preot duhovnic ar putea plonja în zona specificităţii relaţiei terapeutice personale, reflectându-se în obiectivele personale ale nevoilor duhovniceşti ale penitentului. Dar oare preotul nu are şi el „marea lui nevoie”? Atenţia la el însuşi şi paza gândurilor sufleteşti şi trupeşti îl proiectează pe preotul duhovnic într-o zonă a autocunoaşterii înţeleasă ca asceză autoreferenţială. Altfel, în funcţie de ce anume oferă sfaturi duhovniceşti sau stabileşte canonul? Se pot crea interferenţe de scenariu între viaţa preotului şi viaţa crediciosului. „Dacă ochiul tău va fi curat, tot trupul tău va fi curat” (Mt. 6, 21). Sau, altfel spus, nu poţi scoate paiul din ochiul aproapelui dacă nu scoţi mai întâi bârna din ochiul tău. Dar mai întâi trebuie să fi conştient de ea, s-o recunoşti, să ţi-o asumi şi să vrei să scapi de beneficiile secundare pe care ţi le oferă păstrarea bârnei. Altfel, vorba cuiva: Cine pe cine spovedeşte? Sau obiectivul Spovedaniei pe cine vizează în fond? Sfântul Efrem Sirul atenţionează: „Aşa, Doamne, dăruieşte-mi ca să-mi văd păcatele mele şi să nu-l osândesc pe fratele meu”. Discernământul duhovnicesc se acoperă aici ca semnificaţie cu importanţa inteligenţei emoţionale.

Bibliografie:

CIPRIAN AL CARTAGINEI (1981). *Despre gelozie şi invidie,* Bucureşti: E.I.B.M.B.O.R.

LELEU, Gerard (2003). *Cum să fim fericiţi în cuplu – între fidelitate şi infidelitate,* Bucureşti: Editura Trei.

Micul Molitfelnic (2001). Cluj-Napoca: Editura Renaşterea.

ROBERTIELLO, Richard, C. şi SCHOENEWOLF, Gerald, (2009). *101 greşeli în psihoterapie*, Bucureşti: Editura Trei.

SCHMEMANN, Alexander (2003). *Euharistia – Taina Împărăţiei*, Bucureşti: Editura Bonifaciu.

Pr. Dr. Ciprian Valentin BÎLBĂ

Fericitul Augustin: adevărata evlavie (credință) se bazează pe frică sau/şi iubire? (II)

Augustinus

Augustin explică în continuare de ce iubirea desăvârşită alungă teama: pentru că *teama dă naştere la suferinţă* în sensul în care *conştiinţa păcatelor chinuie inima* câtă vreme încă nu s-a înfăptuit îndreptăţirea. Însă în clipa în care pătrunde *iubirea care aduce însănătoşirea*, teama care este ca o rană este alungată [*Ibidem*, p. 285, 287]. De aceea Augustin concluzionează: „Aşadar, *fie ca teama să se sălăşluiască în inima ta* [Despre rostul bun al fricii, în prima fază promovează *o nelinişte folositoare premergătoare mărturisirii*, vorbeşte Augustin şi atunci când se referă la îndemnul ce ni-l dăm: „«Să păcătuim, să facem liniştiţi ceea ce vrem, Hristos o să ne cureţe». (…) El îţi răpeşte liniştea cea răufăcătoare şi sădeşte întine o *teamă folositoare*. Vrei să fii liniştit, trăind cum nu trebuie? *Fii mai bine plin de nelinişte*! Într-adevăr, Dumnezeu este de bună-credinţă şi drept, încât să ne ierte păcatele, doar dacă tu vei fi mereu nemulţumit de tine şi vei accepta să fii *schimbat până vei ajunge la desăvârşire*” (*cf. Ibidem*, I, 7; *PG* 35, col. 1983; *trad. rom. cit.*, p. 51)], *ca să facă să intre în ea dragostea.* Dar dacă eşti fără teamă, nu vei putea fi îndreptăţit. […] *Aşadar este nevoie ca la început să pătrundă în suflet teama prin care apoi să vină iubirea. Teama este un medicament, în vreme ce iubirea este mântuire*” [*Ibidem*, IX, 4; *PG* 35, col. 2047-2048, *trad. rom. cit.*, p. 287].

Cine iubeşte nu se teme de Judecată

Astfel, *rostul pozitiv al fricii* este acela că aduce după ea *mărturisirea păcatelor*. Mai departe, în urma mărturisirii ivite în urma fricii, omul dobândeşte *o linişte interioară care în cele din urmă, deschide uşa iubirii care alungă frica*. Prin urmare, Augustin recunoaşte că iubirea aduce în sufletul omului siguranţă şi linişte adevărată în termenii în care, pe urmele Sfântului Evanghelist Ioan, el afirmă că *semnul celui care iubeşte cu adevărat este faptul că nu se teme de Judecată*:

„…cum poate fiecare dintre noi să se pună la încercare, ca să vadă *cât de mult a înaintat în el dragostea sau, mai degrabă, cât de mult a înaintat el în dragoste. Căci, dacă Dumnezeu este iubire, nici nu înaintează, nici nu se retrage. Se spune că dragostea înaintează în tine în sensul că tu înaintezi în ea.* […] *Oricine are încredere în ziua Judecăţii, în el iubirea e desăvârşită. Ce înseamnă a avea încredere în ziua Judecăţii? Înseamnă a nu te teme că vine ziua Judecăţii*” [*Ibidem*, IX, 2; *PG* 35, col. 2045-2046, *trad. rom. cit.*, p. 277, 279].

Mai mult, chiar dacă la început omul începe prin a se teme de Judecată, totuşi, o „dragoste desăvârşită nu se poate dovedi altfel decât aşteptând să vină acea zi”: „Un om începe, aşadar, să se teamă de ziua Judecăţii. Temându-se, el se îndreaptă.[…] De-acum, o dată ce un suflet curat a început să dorească să vină Hristos, *doreşte îmbrăţişarea mirelui* şi renunţă la adulter. El *devine înlăuntrul său fecioară*, chiar prin credinţă, nădejde şi dragoste. Are de-acum încredere în ziua Judecăţii; nu se mai luptă cu sine atunci când se roagă, şi spune: «Vie împărăţia ta». *Cine se teme de venirea împărăţiei lui Dumnezeu se teme că-i va fi ascultată rugăciunea.* Dar cum se roagă cineva care se teme să fie ascultat? În schimb, dacă cineva se roagă cu încrederea dragostei, el *doreşte ca împărăţia lui Dumnezeu să vină încă de acum.* [...] *Dragostea desăvârşită nu se poate dovedi altfel decât aşteptând să vină acea zi. Iar de aşteptat o aşteaptă cine are încredere în ea; are încredere în ea acela al cărui cuget nu se tulbură, ca unul rânduit într-o dragoste desăvârşită şi nepreфăcută*” [*Ibidem*, p. 279, 281].

Pr. Dr. Cătălin CRIŞAN

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

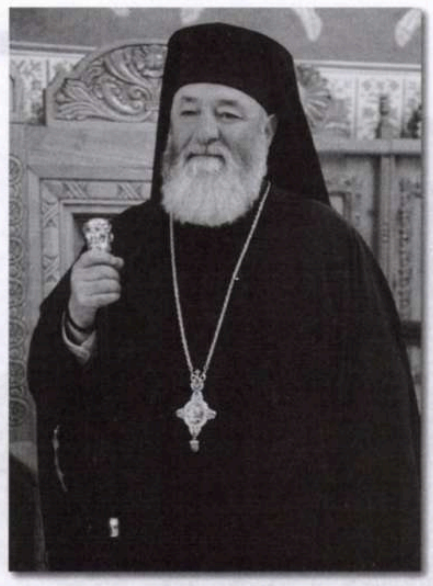

Luni, 1 mai – Sfânta Liturghie în Biserica „Sfântul Nicolae" din Lazaret-Sibiu.

Miercuri, 3 mai – Sfânta Liturghie şi sfinţire de pictură în parohia Slimnic, Protopopiatul Mediaş.

Vineri, 5 mai – Sfânta Liturghie la Biserica Parohiei Alămor şi hirotonia întru diacon a teologului Ilie Horaţiu Barac.

Duminică, 7 mai – Sfânta Liturghie la Capela Seminarului din Făgăraş şi hirotonia întru diacon a teologului Bălăşcuţă.

Duminică, 14 mai – Sfânta Liturghie la Biserica „Sfântul Gheorghe" din Avrig şi hirotonia întru preot a diaconului Ilie Horaţiu Barac pe seama Parohiei Fofeldea.

Sâmbătă, 20 mai – Sfânta Liturghie la Biserica „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" din Sibiu.

Duminică, 21 mai – Sfânta Liturghie la Mănăstirea Boholţ şi Taina Sfântului Maslu în Parohia Horezu.

Miercuri, 24 mai – Sfânta Liturghie la Seminarul Teologic Făgăraş.

Joi, 25 mai, *Înălţarea Domnului* – Sfânta Liturghie la Mănăstirea Berivoi şi slujba tunderii în monahism a unei rasofore.

Vineri, 26 mai – Priveghere de noapte la Capela Spitalului Militar Sibiu.

Duminică, 28 mai – Sfânta Liturghie la Mănăstirea Sibiel şi călugăria rasoforului Filotei, care a primit numele de Iorest. Seara, Sfântul Maslu în Parohia Şercaia.

Ierod. Nicolae DANCO

Curtea Europeană a Drepturilor Omului şi aspectele „bătăliei" Coaliţiei pentru Familie

Coalitia pentru Familie

Dezbaterile europene cu privire la căsătoriile între persoane de acelaşi sex au evoluat în ultimele decenii. Până în momentul de faţă un număr de 18 ţări şi-au modificat legislaţia în acest sens, acest proces fiind de fapt în desfăşurare în diferite părţi ale continentului în diverse faze, de la dezbatere publică şi până la faza de adoptare parlamentară. Trebuie să spunem că în Europa situaţia a evoluat rapid şi în feluri contrastante. În ultimul deceniu s-a observat o dublă mişcare, pe de o parte o mişcare de legalizare a căsătoriilor între persoane de acelaşi sex în partea Occidentală a Europei, iar pe de altă parte de întărire a prevederilor privind căsătoria heterosexuală, doar între un bărbat şi o femeie, în Răsăritul Europei, unde putem vorbi chiar de o *constituţionalizare* a acestei instituţii în sensul pomenit mai sus [George Puppinck, *Same Sex Unions and the ECHR,* p. 1]. Rezultatul este cel al unui continent divizat pe această problemă. Reglementarea căsătoriilor între persoane de acelaşi sex este prezentată ca o chestiune de egalitate şi ne-discriminare, deci ca o problemă ce intră în sfera drepturilor omului.

Consiliul Europei, al cărui rol este acela de a garanta şi de a promova respectul pentru drepturile omului pe continent, este principalul avocat în dezbatere. În 2010, principalele foruri ale Consiliului Europei au fost orientate în direcţia extinderii principiului non-discriminării pe baza orientării sexuale la nivelul tuturor domeniilor. La 31 martie 2010, Comitetul de miniştri al Consiliului Europei a adoptat Recomandarea CM (2010) 5, recomandând statelor membre să adopte măsuri împotriva discriminării bazate pe orientarea sexuală sau identitatea de gen. La 29 aprilie 2010, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat Rezoluţia 1728 (2010) privind „Discriminarea bazată pe orientarea sexuală şi identitatea de gen", promovând aceleaşi măsuri ca Recomandarea CM (2010) 5. Niciunul dintre aceste documente nu cerea statelor să legalizeze căsătoriile între persoane de acelaşi sex, dar acordau în schimb suport explicit legalizării parteneriatului civil. La 24 iunie 2010, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a publicat decizia în cauza Schalk şi Kopf vs. Austria, arătând, pentru prima dată, că relaţia stabilă între parteneri de acelaşi sex cade sub incidenţa noţiunii de „viaţă de familie" (nerămânând doar în sfera vieţii private), la fel ca relaţia dintre cuplul format din parteneri de sex diferit (§94). Prin aceasta se garantează egalitatea de tratament prin mijloace ce ţin de principiul nediscriminării cu privire la viaţa de familie.

Căsătoria între persoane de acelaşi sex: nu există un drept prevăzut în acest sens

În ultimii ani, 18 state europene au legalizat căsătoriile între persoane de acelaşi sex.

În acelaşi context, alte 13 state europene au *constituţionalizat* definiţia căsătoriei ca fiind realizată între un bărbat şi o femeie şi ca fiind monogamă. Situaţia aceasta este întâlnită în: Belarus (art. 32), Bulgaria (art. 46), Croaţia (art. 62), Ungaria (art. L.1), Letonia (art. 110), Lituania (art. 38), Moldova (art. 48.2), Muntenegru (art. 71), Polonia (art. 18), Serbia (art. 62), Slovacia (art. 41), Ucraina (art. 51). Reglementările cele mai recente în materie constituţională sunt cele din Ungaria (2012), Croaţia (2013), Slovacia (2014) şi Macedonia (unde la 20 ianuarie 2015 Parlamentul a adoptat un amendament constituţional cu 72 de voturi pentru şi 4 împotrivă). Aceste ultime ţări menţionate au dorit prin reglementările constituţionale să prevină introducerea căsătoriilor între persoane de acelaşi sex pe cale legislativă sau prin jurisprudenţă. De aceea, definiţia căsătoriei vorbeşte despre „legătura unică dintre un bărbat şi o femeie" (Slovacia), în loc de a garanta simplu pentru bărbaţi şi femei dreptul de a se căsători şi de a întemeia o familie conform Convenţiei Europene a Drepturilor Omului (art. 12), a Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului (art. 16), a Pactului Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice (art. 23). Formulările din aceste documente au permis Curţii Constituţionale Spaniole, pe baza deciziei din cauza *Schalk şi Kopf vs. Austria*, să arate că prin formularea de „bărbat şi femeie" [*Dreptul de a se căsători şi de a întemeia o familie este recunoscut bărbatului şi femeii*, art. 23.2 ICCPR] indică doar deţinătorii dreptului de a se căsători şi nu implică faptul că această căsătorie trebuie în mod obligatoriu să fie realizată între un bărbat şi o femeie [Decizia Curţii Constituţionale din Spania din 6 noiembrie 2010, Nr. 198/2012].

În chestiunea căsătoriei, divergenţele existente la nivelul ţărilor europene a determinat Curtea să pornească de la evoluţia interpretării Convenţiei, recunoscând lipsa oricărui drept pentru încheierea căsătoriilor între persoane de acelaşi sex. Celelalte instituţii ale Consiliului Europei au urmat îndeaproape această evoluţie.

În decizia *Schalk şi Kopf vs Austria* din 2010 s-ar putea crede că instanţa a pregătit de fapt calea spre recunoaşterea căsătoriilor între persoane de acelaşi sex. Este de reţinut faptul că Curtea a acceptat aplicarea art. 12 al Convenţiei în ciuda faptului că aplicanţii nu erau bărbat şi femeie, asta în contextul în care prevederile articolului 12 al Convenţiei [Art. 12 – Dreptul la căsătorie: Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul şi femeia au dreptul de a se căsători şi de a întemeia o familie conform legislaţiei naţionale ce reglementează exercitarea acestui drept.] ar putea fi interpretate în această direcţie şi astfel să nu fie exclusă căsătoria între doi bărbaţi şi două femei (§54-55).

Aplicarea principiilor generale în speţă

Conform articolului 12, *Curtea reaminteşte* că „bărbatul şi *femeia" au dreptul de a se căsători. Conform versiunii engleze, „men and women (...) have the right to marry". Versiunea franceză este formulată astfel: „l'homme et la femme ont le droit de se marier". De asemenea, articolul 12 prevede dreptul de a întemeia o familie.*

Curtea a recunoscut astfel că articolul 12 garantează bărbatului şi femeii dreptul de a se căsători şi de a întemeia o familie. De aceea, ţinând cont de articolul 9 al Cartei, Curtea nu va mai considera că dreptul la căsătorie consacrat în articolul 12 trebuie în toate cazurile să fie limitat la căsătoria între persoane de sex opus. În consecinţă, nu se poate afirma că articolul 12 nu este aplicabil în speţă. Totuşi, în starea actuală a lucrurilor, problema referitoare la autorizarea căsătoriilor între parteneri de acelaşi sex rămâne a fi reglementată prin legi naţionale de Statele Contractante (§61). Totodată, Curtea observă: căsătoria are conotaţii sociale şi culturale profund înrădăcinate, care pot să difere considerabil de la o societate la alta. Curtea reiterează că nu trebuie să se grăbească să înlocuiască propria apreciere celei a autorităţilor *naţionale, care sunt mai bine plasate să dea apreciere şi să răspundă necesităţilor societăţii* (§62).

Curtea a concluzionat că *statele rămân a fi libere, în temeiul articolului 12 al Convenţiei, precum şi în temeiul articolului 14 combinat cu articolul 8, să limiteze accesul la căsătorie la cuplurile de sex opus. Cu toate că reclamanţii par să invoce că, dacă statul decide să ofere cuplurilor de acelaşi sex modalităţi alternative de recunoaştere, el este obligat să confere acestora un statut, chiar dacă cu o altă denumire, care să corespundă căsătoriei din toate punctele de vedere. Curtea nu este convinsă de acest argument. Ea consideră că, dimpotrivă, statele beneficiază de o anumită marjă de apreciere în privinţa statutului exact conferit de modalităţile alternative de recunoaştere* (§108).

Pr. Lect. Dr. Emanuel TĂVALĂ

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Troițele din Mărginimea Sibiului

Fiind din aceeaşi generaţie cu autorul acestei cărţi, am trăit la fel ca şi el, la Sibiu, încă din anii copilăriei, bucuria de a fi fost drumeţ, aproape în fiecare sfârşit de săptămână şi în aproape fiecare anotimp, prin împrejurimile atât de pitoreşti ale oraşului şi mai departe, pe drumurile care leagă între ele aşezările ţinutului. Îmi amintesc cât de des urcam Dealul Guşteriţei, de unde puteai cuprinde într-o privire întreg oraşul, ochiul putând străbate fără oprelişti, până dincolo de colinele împădurite, către crestele înzăpezite ale Făgăraşilor sau ale Cindrelului. Era ca o ispită de a porni la drum, şi nu era loc către care să nu găseşti cărări lesne de străbătut cu pasul, sub umbra pădurii şi cu însoţirea vioaie a unui pârâu, din care să-ţi poţi potoli setea. Plăcerii de a hoinări în voie, şi aparent fără rost, a copilăriei i-a urmat cutezanţa de a răspunde provocărilor primei tinereţi, cu ţinte tot mai greu de atins şi probe de orientare pe teren şi de rezistenţă în parcurgerea altor trasee, mai dificile şi mai lungi. Cu trecerea anilor, colindările prin natură au dobândit un sens mai profund, legat de căutări în orizontul istoriei acestor locuri, nemaifiind doar simple prilejuri de evadare din forfota oraşului, ci şi iscoditoare peregrinări prin vremuri, veritabile întoarceri în timp, pe care le puteau mijloci vizitele în satele de sub munte ori de pe cursul bătrânelor râuri, locuiri străvechi, în care viaţa pulsa încă într-un ritm ancestral.

Este şi sentimentul pe care-l transmite cartea de faţă, acela că te afli în mers, căutând ori descoperind din întâmplare semne care-ţi ghidează deplasarea şi te conduc, segment de drum după segment de drum, spre o destinaţie. Călăuze către înţelegerea tradiţiilor creştineşti, pe care le-au cultivat dintotdeauna obştile româneşti din acest ţinut, crucile şi troiţele marchează un traseu spiritual pe care autorul ne îndeamnă să-l parcurgem, reconstituindu-l şi însemnându-l în conştiinţă ca pe o hartă a identităţii noastre.

A ales zona Mărginimii Sibiului pentru a ne invita la o atare experienţă, dar putea la fel de bine să ne propună să pornim pe cale prin ţinutul Secaşelor sau în părţile dinspre Olt sau în lungul văii Hârtibaciului sau pe Târnave, şi peste tot ne-ar fi întâmpinat aceleaşi repere, la fel ca tot atâtea şanse de regăsire în noi înşine a drumului rătăcit.

Reproducând în esenţă şi aproape invariabil tema iconografică a *Răstignirii*, uneori şi pe cea a *Botezului* Mântuitorului în Iordan, troiţele implantează, din loc în loc, oriunde i-ar purta pe oameni paşii pe parcursul unei zile obişnuite: acasă, pe uliţe, la fântână, pe hotarul satului dinspre câmp ori pe şoseaua către Sibiu, tot atâtea imagini ale Ierusalimului şi tot atâtea evocări ale Bisericii Sfântului Mormânt şi a Învierii Domnului. Umblând cu credinţă şi evlavie faţă de Dumnezeu, orice pas ar face omul nu-i în felul acesta decât un altul adăugat celor prin care acesta îşi împlineşte cuvenitul pelerinaj către Ţara Sfântă.

În cele optsprezece localităţi româneşti mărginene, de la poalele Cindrelului, Adrian Stoia a identificat şi a descris cu stăruinţă aproape patru sute de asemenea troiţe şi cruci, o parte dintre ele vestigii rămase din secolele trecute, însă cele mai multe fiind plantate în zilele noastre, ca să le înlocuiască, de bună seamă, pe cele mistuite de vreme. Din nefericire, cele mai vechi troiţe, fiind totodată şi cele mai preţioase, prin calitatea artistică a imaginilor care le decorează, datorată măiestriei celor mai de seamă zugravi transilvăneni din veacurile al XVIII-lea şi al XIX-lea, parte dintre ei originari din satele Mărginimii ori doar legaţi sufleteşte de locuitorii acestora (Popa Ioan Grigorievici, Oprea din Răşinari, Vasile Munteanu din Sălişte, Ioan din Poiana, Nicolae din Ludoş, Dimitrie Dimitriu), poartă nu doar rănile provocate de timp, ci şi pe acelea, încă mai dureroase, pricinuite din ignoranţa ori din iresponsabilitatea intervenţiilor de înnoire cu orice preţ, de care se fac vinovaţi unii preoţi sau enoriaşi.

Lucrarea domnului Adrian Stoia reprezintă din acest punct de vedere şi un semnal de alarmă şi un strigăt de ajutor, dar şi o mărturie documentară preţioasă, în perspectiva sumbră a iminentei distrugeri a troiţelor pictate. Pentru că practic nicăieri, în perioada ultimului secol, nu s-a înregistrat măcar vreo singură acţiune de recuperare, prin restaurări ştiinţifice, a icoanelor zugrăvite pe crucile din lemn sau din piatră, cu excepţia doar a celor două sau trei piese extrase din locurile pentru care au fost clădite şi mutate în anii din urmă în perimetrul Muzeului Astra din Sibiu.

Lect. Dr. Ioan Ovidiu ABRUDAN

„Ideea elaborării acestei lucrări s-a cristalizat în timpul deselor călătorii efectuate în Mărginimea Sibiului, urcând spre plaiurile Poienii Soarelui (la Şanta), la zidurile fortificaţiei dacice de la Tilişca sau pe dealurile Tilişcăi, Sibielului, Tălmaciului etc.

În fiecare dintre aceste localităţi am fotografiat mai vechile sau mai noile troiţe, ctitorite de oamenii locului sau de autorităţi.

Denumirea monumentului de cult adoptată astăzi sub termenul generic de „troiţă" desemnează atât crucea în sine (din lemn, piatră sau metal), cât şi întregul ansamblu (construcţia care o adăposteşte). Persoanele potente financiar au dorit astfel să aducă mulţumire divinităţii, să comemoreze în acest fel memoria străbunilor sau, pur şi simplu, au simţit nevoia de protecţie acordată de Cruce.

Troiţele au fost amplasate în diferite locuri: la hotarul localităţilor sau la marginea terenului agricol, în progadia bisericilor sau în apropierea locuinţelor ctitorilor, în nişe prevăzute în zidul caselor sau la porţi, la poduri, izvoare sau fântâni, la răscruci de drumuri, oriunde credinţa populară considera că locul poate fi bântuit de spirite şi forţe negative. Îngrijirea şi întreţinerea lor a căzut în seama familiilor celor care le-au ctitorit, a bisericii parohiale sau a noilor locatari mutaţi între timp în proximitatea monumentului de cult.

Edificate acum câteva secole ca simple cruci din piatră sau din lemn, majoritatea troiţele ctitorite în Mărginimea Sibiului se constituie astăzi, arhitectural, sub forma unor mici construcţii (ediculare sau capelare), din lemn sau din piatră. Cele zidite sunt compuse din patru pereţi sau doar stâlpi de colţ, cu deschideri protejate de grilaje din lemn sau metal, iar deasupra, cu un acoperiş în patru sau mai multe ape, cu învelitoare ceramică, din tablă sau, mai rar, din material lemnos. Cele din lemn sunt compuse din stâlpii plasaţi la cele patru colţuri, încastraţi în placa de ciment, cu gard de protecţie pe toate laturile şi cu acoperişul, de obicei, piramidal, cu învelitoare ceramică sau metalică.

(...) Deşi unele dintre acestea au fost cuprinse în cercetările înaintaşilor noştri (publicate sau rămase în stadiu de manuscris), am constatat că puţină lume are cunoştinţă de existenţa unui număr atât de mare de troiţe. În cele 18 localităţi pe care le-am cuprins în studiu, am reuşit să identificăm un număr de aproximativ 390 de troiţe. În urma discuţiilor cu localnicii, am remarcat adeseori faptul că multe dintre acestea au rămas necunoscute până şi lor. Desigur, numeroase monumente au fost ridicate în ultimele decenii prin grija credincioşilor. Avem convingerea că unele au rămas nedescoperite de noi. Motivul este simplu – teritoriul întins al Mărginimii, desfăşurat pe o suprafaţă mare de teren: munţi, dealuri, fâneţe sau înălţimi. Pe de altă parte, aproape în fiecare an sunt construite noi monumente. Tocmai din acest motiv, repertoriul rămâne deschis cercetărilor viitoare.

Dr. Adrian STOIA

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacţie:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediţie online:** Vicenţiu-Dragoş Băşa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 25-28

1 şi 15 iulie 2017

Rugăciunile de mijlocire din cadrul Sfintei Liturghii (II)

„Pe fericiţii întru adormire eroi, ostaşi şi luptători români din toate timpurile şi din toate locurile, căzuţi pe câmpurile de luptă, în lagăre şi în închisori pentru apărarea patriei şi a credinţei strămoşeşti, pentru întregirea neamului, pentru libertatea şi demnitatea noastră, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăţia Sa."

După Serghei Bulgakov, în numele fiecărui creştin se află o întrupare existenţială a cuvântului, existând o legătură între această întrupare şi întruparea Cuvântului lui Dumnezeu, Izvorul cuvintelor în lume. „Omul primeşte un nume şi se întrupează într-un nume după chipul şi asemănarea întrupării dumnezeieşti şi a numelui ce i se dă ei" [S. Bulgakov, *Filozofia economiei,* Paris, 1953, p. 176-178].

Numele exprimă existenţa persoanei, nu însuşiri abstracte ale acesteia, o existenţă concretă şi vie, „plină de energie iradiantă". Acest sâmbure unic al existenţei, când este atins prin nume, pune în vibraţie acea persoană şi îşi trimite energia ei, potenţialul ei de iubire spre cel ce îi rosteşte numele. Această revărsare produce la rândul său o mişcare de răspuns, creându-se astfel comuniunea între aceste persoane. „Numai o persoană conştientă reacţionează la numele ei rostit şi reacţionează pentru că se aude vizată în unicitatea ei. Şi numai o persoană care are un nume şi, deci, poate primi un răspuns, se poate adresa pe nume unei alte persoane. Dacă se întâmplă aşa cu persoanele umane, spune în continuare Părintele Stăniloae, aceasta înseamnă că ele sunt după chipul unei comuniuni de persoane supreme. De aceea, când ne adresăm lui Dumnezeu cu un nume care nu se poate da decât Lui, El cu siguranţă că reacţionează ca realitatea cea mai vie, iar noi, la rândul nostru, reacţionăm la chemarea ce ne-o face El pe nume. Noi ne vorbim unul altuia pentru că aşa am fost făcuţi. Am fost făcuţi având un nume prin care suntem siliţi să răspundem şi să ne chemăm unii pe alţii şi să fim chemaţi de Dumnezeu şi să-L chemăm pe El şi să-I răspundem, întărind unicitatea noastră în comuniune" [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă*, Craiova, 1986, p. 126. Vezi şi Idem, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Sibiu, 1943, p. 65]. Iată de ce noi îl chemăm pe nume pe Hristos, această invocare realizând o oarecare prezenţă a Sa, prin puterea Numelui [Vezi: Kallistos Ware, *Puterea numelui. Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea ortodoxă*, Bucureşti, 1992; Emile Simond, *La Prière de Jésus selon l'évêque Ignace Briantchaninoff (1807-1867),* Ed. Présence, 1976, p. 29-31], deschisă spre comuniune, şi îi prezentăm şi pe semenii noştri, pomenindu-i pe nume, pentru ca ei să devină nemuritori în amintirea lui Dumnezeu.

2. Sfânta Liturghie, cadru şi mijloc de realizare a mijlocirii

Sfânta Liturghie este „cea mai mare rugăciune sau rugăciunea prin excelenţă a Bisericii" [Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat*, Bucureşti, 1972, p. 142]. Ea are în esenţa ei un caracter eclesiologic, comunitar, iar nu unul individualist. În Liturghie se roagă toată comunitatea, nu numai cel care liturghiseşte. Forma de rugăciune în dialog (ectenia), predominantă în Sfânta Liturghie, şi folosirea pluralului la persoana întâi în aproape toate ecteniile şi rugăciunile ei exprimă faptul că săvârşitorul văzut este adunarea eclesială, Biserica lui Hristos. „Acest «noi» personifică subiectul multiplu şi totuşi unic, care se adresează Subiectului Unic şi în acelaşi timp Trinitar, pentru a se uni cu El" [Constantin Andronikof, *Le sens de la liturgie. La relation entre Dieu et l'homme,* coll. „Théologies", Paris, 1988, p. 90].

Pietatea liturgică nu este individualistă. Teologia Liturghiei nu prezintă răspunsul unor trebuinţe spirituale ale unei oarecare persoane, la un moment dat, ci „pune în lumină tot ceea ce Biserica exprimă în materie de credinţă în continuumul său în timp şi spaţiu, prin rugăciune" [*Ibidem,* p. 91].

Liturghia este rugăciunea întregii Biserici. „În Liturghie se găseşte în rugăciune Biserica văzută şi nevăzută a lui Hristos, toate membrele Trupului Său tainic, care se roagă împreună cu Capul lor, Hristos… pluralitatea este topită astfel în unitate, în unitatea duhului, prin Iisus Hristos, în care, cu care şi prin care se roagă Biserica" [Pr. Prof. P. Vintilescu, *op. cit.,* p. 141].

Prin Sfânta Liturghie, în cadrul căreia se săvârşeşte Jertfa Legii celei noi, se împlinesc rugăciunile de mijlocire ale Bisericii. „Este supremul mijloc de a implora şi a îndupleca pe Dumnezeu în favoarea noastră sau a morţilor noştri, pentru care aducem daruri la Liturghie" [Pr. Prof. E. Branişte, *Liturgica specială,* Bucureşti, 1980, p. 297].

Puterea şi unitatea rugăciunilor noastre în cadrul Sfintei Liturghii sunt realizate de Mântuitorul Hristos, Mijlocitorul nostru la Tatăl, după cuvântul Său: „Orice veţi cere de la Tatăl în numele Meu, El vă va da" (*In* 16, 23). La Sfânta Liturghie – spune Sfântul Nicolae Cabasila – „trebuie să îngenunchem înaintea preotului şi să-l rugăm să ne pomenească în rugăciunile Jertfei. Căci nu există o altă formă de rugăciune care să poată atât de mult şi care să ne dea nădejdi mai tari ca aceea adusă prin această înfricoşată Jertfă, care a curăţit fără nici o pată păcatele şi fărădelegile lumii" [Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeieştii Liturghii,* trad. rom. de Pr. Prof. E. Branişte, Bucureşti, 1989, p. 64].

Rugăciunile şi cererile credincioşilor, animate şi conduse de preot, şi unite cu ale acestuia, se unesc cu rugăciunile lui Hristos, infinit superioare şi bineprimite la Tatăl. Preotul este, ca rugător, cel care aduce rugăciunile şi darurile credincioşilor către Dumnezeu, dar şi organ văzut al lucrărilor sfinţitoare, iconom al Tainelor lui Dumnezeu (cf. *1 Co* 4, 1) şi cel prin care se transmit binecuvântările lui Dumnezeu către credincioşi, ca organ văzut al Arhiereului Hristos. „Însuşi Hristos Se roagă în preot pentru credincioşi, Se adresează lor, adună rugăciunile şi darurile poporului, unindu-le cu ale Sale. Hristos învaţă, prin preot, în Evanghelie, preface darurile credincioşilor în Trupul şi Sângele

(continuare în p. 2)

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Despre inteligenţa credinţei

Teodor BACONSCHI

Auzim tot mai multe despre războiul cultural dintre „progresişti" şi „conservatori". E limpede că la el participă mulţi soldaţi şi puţini generali: cei mai numeroşi sunt cei care, fără să cunoască tradiţia intelectuală a forţelor în conflict, se sprijină pe sentimente vagi şi informaţii puţine. Noi plecăm de la convingerea că orice creştin e un conservator: vrea să păstreze vie o tradiţie bimilenară, îşi defineşte identitatea prezentă prin cunoaşterea istoriei, cu toate experienţele acumulate, şi îi venerează pe sfinţi, ca mari oameni desăvârşiţi în credinţă şi viaţă bineplăcută lui Dumnezeu, pe care îi întâlneşti în icoane, nu prin metrou. Creştinul este însă legat la fel de intim de prezent, unde-şi lucrează mântuirea, şi de viitor, unde e plasată Parusia, ca preludiu eshatologic al Împărăţiei divine. Credem, aşadar, că Dumnezeu e stăpânul timpului şi că a-L căuta pe Domnul Iisus Hristos implică a fi activ în toate dimensiunile acestuia, de la trecutul cel mai îndepărtat, până la întruchiparea cea mai eliptică a tainelor viitoare. Prin urmare, creştinul e mai mult decât un conservator. E un martor implicat al scenei contemporane şi o conştiinţă care găzduieşte deja chipul celor ce vor veni.

Evident, „creştinul" e o abstracţie, pe când în fiecare dintre noi se afirmă o persoană irepetabilă, făurită din varii influenţe, teste existenţiale, fapte de cunoaştere şi aspiraţii, dar şi renunţări, eşecuri, vise, regrete sau înzestrări. Diversitatea aceasta face bogăţia eclezială, care nu se opreşte la zidurile lăcaşelor de cult, ci vibrează concentric, până la marginile lumii văzute, întâlnindu-se intuitiv cu peisajul celei nevăzute. Aşadar, şi creştinul (ca model al ucenicului pe cale), cât şi creştinii, ca sumă interactivă de oameni în comuniune de credinţă, se mişcă pe o plajă socio-culturală cu geometrie variabilă. Nu trebuie, cu alte cuvinte, să ne identificăm sumar cu vreo „tabără" în ciondăneala ideologico-filosofică de care pomeneam la începutul notaţiilor mele. Aş spune, fără să forţez paradoxul, că progresăm spre

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Părintele Zosim Oancea din Sibiel | pagina **4**

Prof. Univ. Dr. Elena Macavei
Membrii Asociaţiunii Astra – Membrii Academiei Române (IV) | pagina **5**

Rugăciunile de mijlocire din cadrul Sfintei Liturghii

(urmare din p. 1)

Său, îi uneşte pe credincioşi cu Sine în Sfânta Împărtăşanie pentru a-i prezenta ca fii plini de Duhul Sfânt Tatălui. Dacă n-ar avea preotul acest rol de mijlocitor, n-ar fi prezent nici Hristos cu rolul Său de Mijlocitor între ei şi Tatăl" [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...,* p. 7].

Preotul nu se interpune între credincioşi şi Hristos. Hristos lucrează în preot, dar este deosebit de preot. Credincioşii prezintă prin preot rugăciunile şi jertfele lor în mod direct lui Hristos. „Totuşi, preotul, conştient de smerenia lui, conştient de calitatea lui de om – spune Părintele Stăniloae –, se roagă în acelaşi timp lui Hristos şi-I aduce rugăciunile şi jertfele credincioşilor ca unei alte Persoane. Şi amândouă aceste lucruri sunt adevărate: în preot lucrează Hristos, dar lucrează ca persoană deosebită de preot" [*Ibidem,* p. 406].

Mijlocirea săvârşită prin slujitorii Bisericii implică însă şi o dimensiune subiectivă. „Mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului" (*Iac* 5, 16) dacă cererile credincioşilor sunt prezentate lui Dumnezeu de un păzitor al poruncilor, acesta având îndrăzneală către Dumnezeu. Dar şi cel care are trebuinţă de „rugăciunea dreptului" o face pe aceasta lucrătoare „dacă urăşte cu adevărat răul" şi o întraripează prin propriile sale virtuţi [Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie (Întrebarea* 57), în „Filocalia", vol. III, trad. rom. de Pr. Prof. D. Stăniloae, Sibiu, 1948, p. 299-300].

a) Ofrandă şi pomenire în cadrul Proscomidiei

Omul a simţit dintotdeauna nevoia, când se adresa lui Dumnezeu, de a-I aduce din prinosul iubirii sale jertfa ce era mai de preţ în viaţa sa, ca un semn al setei sale după Dumnezeu, cum exclamă psalmistul: „Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu cel viu" (*Ps* 41, 2). Jertfele Vechiului Testament au fost însă înlocuite de jertfa mântuitoare a lui Hristos. Viaţa divină a devenit astfel hrana noastră, viaţa noastră, împlinindu-se sacramental în Sfânta Euharistie, Taină şi Jertfă [Al. Schmemann, *op. cit.*, p. 104-106].

Pomenirile şi mijlocirile sunt însoţite la Sfânta Liturghie de darurile noastre aduse ca ofrandă. În perioada primară a Bisericii se constată o participare a tuturor credincioşilor la ofranda euharistică. Fiecare credincios venea la biserică cu darul său de pâine şi vin, pe care îl primeau diaconii, împreună cu listele de nume pentru pomenire. Ofranda credincioşilor adusă la altar, prin pregătirea darurilor de jertfă la Proscomidie şi pomenirea numelor acestora, intră în ofranda Bisericii, pe care o va asuma Hristos, devenind şi noi ofranda Sa. După punerea darurilor pe Sfântul Jertfelnic, prin rugăciunea Sfintei Jertfe, ofranda noastră inclusă în ofranda lui Hristos va fi prezentată de Acesta Tatălui, în altarul cel mai presus de ceruri [*Ibidem,* p. 128].

Sensul teologic al Proscomidiei. Când aşezăm Agneţul pe Sfântul Disc, noi ştim deja că această pâine, predestinată a deveni Trupul lui Hristos, ca toate lucrurile din lume, a fost sfinţită prin întruparea Fiului lui Dumnezeu. În Hristos s-a restabilit pentru lume posibilitatea de a deveni jertfă lui Dumnezeu, iar pentru om de a o putea oferi. „Noi ştim că în Hristos, hrana noastră pământească, care se transformă în trupul şi sângele nostru, în viaţa noastră, în noi înşine, devine aceea pentru care a fost creată: comuniune cu viaţa divină, prin care cel supus morţii îmbracă nemurirea şi viaţa triumfă asupra morţii" [*Ibidem*, p. 114].

Sensul pregătirii darurilor înainte de Liturghie este de a raporta pâinea şi vinul, ofranda noastră, adică pe noi înşine şi toată viaţa noastră, jertfei lui Hristos. Proscomidia, ca proaducere, are deci un caracter sacrificial (de jertfă). Sunt pregătite materiile de jertfă, pâinea şi vinul, ca o prefigurare a jertfei lui Hristos. Membrii Bisericii sunt adunaţi împrejurul Mielului sub forma părticelelor pe Sfântul Disc, fiind incluşi în jertfa Acestuia.

Materia de Jertfă. Pâinea este hrana de bază a omului, dată de Dumnezeu pentru întreţinerea vieţii noastre în trup. Ea este adusă ca ofrandă sub formă de prescură, care înseamnă aducere, o aducere a noastră lui Dumnezeu. Pâinea o avem însă tot de la Dumnezeu, ea fiind şi o aducere a Fiului Său, de aceea este pecetluită cu semnul Sfintei Cruci şi cu inscripţia IS, HS, NI, KA – ceea ce înseamnă *Iisus Hristos învinge* [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...,* p. 116].

Adusă ca ofrandă lui Dumnezeu, pâinea concentrează în sine tot efortul şi toată dragostea noastră, reprezentându-ne pe noi şi simbolizând în modul cel mai potrivit viaţa trupească a omului [Nicolae Cabasila, *op. cit.,* p. 31-32]. După Sfântul Simeon al Tesalonicului, făina din care se face prescura este simbolul trupului, aluatul – simbolul sufletului, sarea – simbolul minţii şi al învăţăturii cuvântului, iar apa – simbolul Sfântului Duh şi al Botezului [*Despre Sfânta Liturghie*, cap. 86, trad. rom. de Toma Teodorescu, cu titlul: *Tratat asupra tuturor dogmelor credinţei noastre ortodoxe*, Bucureşti, 1865]. Părticelele de pâine, aşezate pe sfântul disc pentru cei vii şi pentru cei morţi, îi reprezintă pe aceştia alături de Hristos.

Sensul comemorării la Proscomidie. Încă de la Proscomidie există o anumită prezenţă a lui Hristos, o pro-prezenţă, o prezenţă „mai puţin accentuată", care se realizează nu numai prin invocarea Sfântului Său Nume, în rugăciuni, ci mai ales prin Sfântul Agneţ, care se va transforma în Sfântul Său Trup. Lângă Hristos, a Cărui prezenţă va spori pe tot parcursul Sfintei Liturghii, până la prezenţa Sa în Sfânta Împărtăşanie, sunt prezenţi prin miride atât Maica Domnului şi Sfinţii, cât şi cei vii şi cei adormiţi în Domnul, a căror pomenire s-a făcut [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...,* p. 126]. Miridele pentru Maica Domnului şi Sfinţi au formă de triunghi. „Făpturile conştiente, având o bază în creaţia generală, se înalţă cu mintea, cu vârful subţiat al persoanei lor spre Dumnezeu" [*Ibidem,* p. 122].

Pomenirile prin miride au caracterul unor acte de mulţumire, dar şi de mijlocire, „pentru iertarea păcatelor şi moştenirea Împărăţiei cerurilor". Prin pomenirea Sfinţilor prin miride, Biserica mulţumeşte lui Dumnezeu pentru toţi cei care alcătuiesc „Biserica celor întâi-născuţi care sunt înscrişi în ceruri" (*Evr* 12, 23). Aflându-se în jurul slavei dumnezeieşti, sfinţii ne ajută prin mijlocirile lor să ne unim cu Hristos şi să ne sfinţim prin El [Pr. Prof. P. Vintilescu, *op. cit.,* p. 125; Pr. Prof. E. Branişte, *op. cit.,* p. 311].

Despre inteligenţa credinţei

(urmare din p. 1)

o inteligenţă conservatoare. Şi o facem în cele mai diverse chipuri, de la ascultarea, după slabele noastre puteri, a Decalogului, până la transfigurarea imediată, faptică – şi la fel de limitată – a Fericirilor. Nu suntem doar fiinţe morale, care caută distincţia dintre bine şi rău, atât de zăpăcită în epoca noastră de relativism, ci şi instanţe spirituale, unde se lămureşte treptat identitatea noastră profundă: esenţa ireductibilă, decantată, după ce scoatem de pe noi „pielea" omului exterior.

Iată de ce se cuvine să participăm la dezbaterile din societate liberi de orice etichetă ideologică. Să le spunem celor care nu cred, se îndoiesc sau militează pentru tendinţele curente (de la adepţii „corectitudinii politice", până la cei care au convingerea că religia şi ştiinţa se duşmănesc ireconciliabil) că viaţa în Hristos e o metaforă vie a completitudinii, incluziunii şi sintezei, nu o „nişă" sufocantă, unde gândul se ofileşte sub o masă inerţială de certitudini mecanice. Aşa l-aş descrie pe creştinul cumsecade: un om care-şi domină orgoliul, se deschide raţional spre alţii, află, cunoaşte, împărtăşeşte, ţese solidarităţi în zarea binelui comun, îşi domină impulsivitatea, ferindu-se deopotrivă de fanatism şi de idolatrie. Iar idolatria e tot ce ni se pare absolut în afara Lui Dumnezeu. Întrucât diavolul e rău, fără să fie prost, întrucât poate lua până şi forma unui înger de lumină, se cade să nu-l subestimăm. Până şi portretul-robot al creştinului „ideal" poate fi o sursă de alienare, de inautenticitate, de fariseism. Mă feresc de creştinii prea vizibil „împliniţi", de cei care se ascund sub mantia surâsului social permanent, de cei care n-au îndoieli, tulburări, clipe de tristeţe sau căderi sufleteşti asumate ca atare. Creştinul e pelerinul în veghe, fiinţa care-şi caută adevărul fără farduri şi presupuse superiorităţi. Aflat pe cale, el „progresează". Aflat la picioarele Crucii, el contemplă şi „păstrează" fundamentele unei lumi care nu i se datorează.

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

În *Colecţia Canonica* a Editurii Andreiana a apărut volumul 8 al integralei *Pr. Prof. Liviu Stan*, volum care cuprinde notele de curs ale regretatului profesor şi ilustru canonist român. După cum ştim şi după cum se arată şi în nota editorului, în timpul vieţii părintele profesor nu a reuşit să publice un

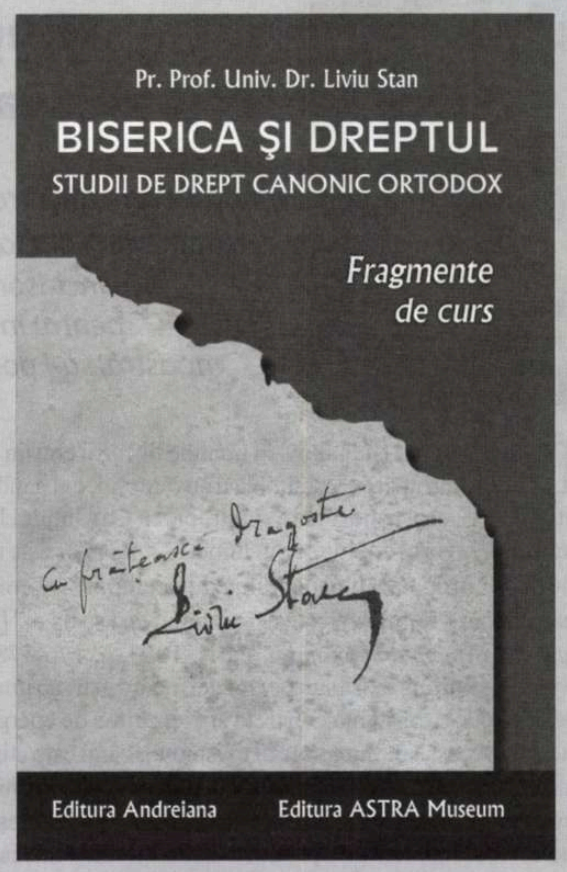

curs al său, dar circula un manuscris dactilografiat al cursului redactat de studenţi sau doctoranzi şi pe baza căruia se putea studia şi după încheierea orelor. Traseul acestui manuscris nu a putut fi stabilit, dar el a fost identificat de către coordonatorul ediţiei, părintele profesor Irimie Marga de la Facultatea de Teologie din Sibiu. Acest volum 8 al colecţiei *Biserica şi Dreptul* cuprinde, pe lângă cursul părintelui Liviu Stan, care reprezintă, de fapt, partea principală a volumului, şi un studiu cu privire la relaţiile dintre Biserică şi Stat, apărut în 1952 şi care în contextul anului mărturisitorilor comunişti vine să ne prezinte din nou această problematică şi din perspectivă juridică şi canonică. Partea a treia a volumului este reprezentată de studiul referitor la *Locurile sfinte din Orient,* care, în contextul acestui asalt al organizaţiilor extremiste, tind să ne rămână cunoscute doar din acest gen de scrieri.

Aşteptăm volumul 9 al colecţiei, care se pare, după spusele coordonatorului, că va fi şi cel care va încheia această restituire şi, în acelaşi timp, această mărturie adusă cu privire la Părintele Profesor Liviu Stan.

De la Editura Agaton am primit lucrarea *Abecedarul credinţei. Un altfel de catehism cu Maica Siluana Vlad,* lucrarea conţinând transcrierea unor emisiuni radiofonice la care Monahia Siluana Vlad a fost invitată. Lucrarea se prezintă într-o variantă foarte atractivă pentru tineri şi nu numai, printr-un limbaj contemporan fiind făcute accesibile temeiurile învăţăturii de credinţă ortodoxă tuturor celor ce doresc să o cunoască şi să o aprofundeze.

Mitropolitul Laurenţiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Joi, 1 iunie. Înaltpreasfinția Sa a participat, la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna", la sărbătoarea revederii de 10 ani a absolvenților promoției 2007. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Vineri, 2 iunie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 3 iunie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" din localitatea Orlat, Protopopiatul Sălişte. În cadrul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotonit preot pe diaconul Daniel-Gheorghe Gâță, iar la final l-a instalat ca paroh al Parohiei Orlat I. Seara, a participat la slujba Vecerniei la Catedrala mitropolitană, unde a binecuvântat și lucrările adunării internaționale a Oastei Domnului.

Duminică, 4 iunie – *Praznicul Pogorârii Sfântului Duh.* Înaltpreasfinția Sa a oficiat Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Catedrala mitropolitană din Sibiu, împreună cu un sobor de preoți și diaconi format din slujitorii locașului de cult și cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna".

Luni, 5 iunie – *Praznicul Sfintei Treimi.* Cu prilejul hramului Catedralei mitropolitane din Sibiu, Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie împreună cu Înaltpreasfințitul Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, Preasfințitul Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, și un mare sobor de preoți și diaconi. La sfârșit, a conferit distincția „Crucea Şaguniană pentru mireni" domnului Constantin Chiriac, președintele Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu. În aceeași zi, a participat la Catedrala mitropolitană, la festivalul coral de la Sibiu intitulat „Corul Timotei Popovici la ceas aniversar", prilejuit de aniversarea a 111 ani de la înființarea Coralei „Timotei Popovici" a Catedralei mitropolitane. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Marți, 6 iunie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 7 iunie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 8 iunie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 9 iunie. A oficiat la Biserica „Buna Vestire" din Sibiu slujba înmormântării domnului prof. dr. Marcel Rusu, fost membru în Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 10 iunie. A participat la Căminul cultural din localitatea Sibiel, la simpozionul intitulat „Părintele Zosim Oancea, model de credință prin rezistență", organizat de către Protopopiatul Sălişte în parteneriat cu Arhiepiscopia Sibiului. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 11 iunie. Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Braşov. După Sfânta Liturghie, Părintele Mitropolit a oficiat slujba Sfintei Taine a Botezului pentru prunca Maria, fiica preotului paroh Ionuț Margin. În aceeași zi, a sfințit capela Parohiei Braşov Blumăna XII, un centru social amenajat într-un spațiu al parohiei braşovene și a pus piatra de temelie pentru un nou locaș de cult închinat Sfintei Mucenițe Tatiana. La sfârșitul slujbei, Înaltpreasfinția Sa a acordat părintelui Constantin Codreanu distincția „Crucea şaguniană pentru clerici", în semn de mulțumire pentru sprijinul oferit ridicării unui locaș de cult într-un cartier braşovean unde nu exista o biserică ortodoxă.

Luni, 12 iunie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 13 iunie. A participat, în calitate de delegat al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, la Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, care a aniversat împlinirea a 170 de ani de la înființarea învățământului militar românesc. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În aceeași zi, a primit la reședința mitropolitană vizita domnului Gabriel-Beniamin Leș, Ministrul Apărării Naționale, și a domnului general Nicolae Ionel Ciucă, șeful Statului Major al Forțelor Terestre.

Miercuri, 14 iunie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 15 iunie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 16 iunie. A primit la Reședința mitropolitană vizita părintelui prof. Chad Hatfield, președintele

Institutului Ortodox „Sfântul Vladimir" din New York, Statele Unite ale Americii. Au vizitat împreună Catedrala mitropolitană și Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

Duminică, 18 iunie. A oficiat slujba de sfințire a picturii din nou a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" și „Sfântul Ierarh Andrei Şaguna" din localitatea Miercurea Sibiului, Protopopiatul Sălişte. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La final, Înaltpreasfinția Sa a acordat domnului Ioan Troancă, primarul orașului Miercurea Sibiului, distincția „Crucea Şaguniană pentru mireni", iar principalilor ctitori și binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 19 iunie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 20 iunie. A participat la Palatul Brukenthal din Avrig, județul Sibiu, la deschiderea proiectului cultural „Academia de vară – Icoană și Spiritualitate". A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Miercuri, 21 iunie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 22 iunie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 24 iunie – *Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul.* Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul" și „Sfântul Mucenic Mina" din Braşov. La finalul Sfintei Liturghii, preotul paroh Mircea Adam a fost hirotesit *iconom stavrofor*. După slujbă, a oficiat slujba de sfințire a Crucii de la mormântul vrednicului preot Ioan Popița, fost protopop de Braşov. În aceeași zi, Înaltpreasfinția Sa a oficiat slujba Vecerniei la Mănăstirea „Sfântul Ioan Botezătorul" din Poiana Braşov, împreună cu un sobor de preoți și diaconi. A sfințit iconostasul refăcut al bisericii și o troiță din incinta așezământului monahal. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură. La final, a oferit un act de cinstire doamnei Ioana Stăneasă, ctitorul troiței din curtea mănăstirii.

Duminică, 25 iunie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" din localitatea Ghimbav, Protopopiatul Braşov. În cadrul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotonit întru *diacon* pe teologul Daniel Grecu, iar pe diaconul Alexandru Ioniță întru *preot* pe seama Parohiei Gușterița I, Protopopiatul Sibiu. La final, l-a hirotesit *iconom* pe preotul paroh Daniel Puia Dumitrescu, iar după slujbă, Înaltpreasfinția Sa a binecuvântat Centrul social al parohiei, edificat lângă biserica nouă. Seara, în preziua Sărbătorii Drapelului Național, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, a oficiat ceremonia de sfințire a drapelului adus de către un grup de militari de la Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu.

Luni, 26 iunie. Înaltpreasfinția Sa a participat la manifestările prilejuite de Sărbătoarea Drapelului Național, organizate în Piața Mare din Sibiu. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Marți, 27 iunie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 29 iunie – *Sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel.* La invitația Preasfințitului Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie împreună cu Preasfințitul Iustin, cu Preasfințitul Părinte Macarie, Episcopul Episcopiei Europei de Nord, și cu un mare sobor de preoți și diaconi la Mănăstirea Bixad, jud. Satu Mare. A adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură.

Vineri, 30 iunie. La invitația Preasfințitului Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, Înaltpreasfinția Sa a participat la hramul Mănăstirii Bârsana, jud. Maramureș. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu Înaltpreasfințitul Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, cu Înaltpreasfințitul Părinte Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, cu Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, cu Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, și cu un mare sobor de preoți și diaconi. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Părintele ZOSIM OANCEA din Sibiel

Un alt vrednic preot de mir care a trecut prin calvarul închisorilor comuniste a fost Părintele Zosim, binecunoscut după eliberare prin munca neobosită pe care a desfășurat-o în Parohia Sibiel, unde a pus bazele primului muzeu de icoane pe sticlă. Era originar din satul Alma, de lângă Mediaș, născut la 21 iulie 1911, în casa unor țărani credincioși. A făcut patru clase la școala primară din sat, continuând la Liceul Teoretic „Timotei Cipariu" din Dumbrăveni. Urmând exemplul multor fii de țărani din Ardeal de a urma studii teologice, s-a înscris la Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu, dar nu a stat aici decât un an. S-a reînscris apoi la Facultatea de Teologie din București (1930-1934), care i-a conferit licența, dar a făcut și așa-numitul „Seminar pedagogic universitar" pentru Religie, care îi dă dreptul să ocupe o catedră în învățământul „secundar" de atunci.

În anul școlar 1934/35 a funcționat ca profesor de Religie la Școala Normală (Pedagogică) din Cristuru Secuiesc. La 31 decembrie 1935 a fost hirotonit preot în Catedrala mitropolitană din Sibiu. În 1936 a fost numit profesor Școala Normală de Fete „Andrei Șaguna" din Sibiu, aflată pe atunci sub patronajul Arhiepiscopiei Sibiului, unde a funcționat până în 1948. Apreciat de către mitropolitul Nicolae Bălan, a fot numit, în paralel, și preot la Catedrala mitropolitană. Între anii 1943 și 1945 a fost detașat ca preot și administrator protopopesc la Blaj, unde a predat și Religie elevilor ortodocși de acolo. În 1945 s-a reîntors la catedra pe care o avea în Sibiu, fiind numit tot atunci inspector pentru învățământul religios din Arhiepiscopia Sibiului. În aceeași perioadă s-a făcut cunoscut și prin cartea sa de predici intitulată *Bunevestiri. Predici la toate duminicile de peste an* și scrisă în colaborare cu Părintele Profesor Spiridon Cândea de la Academia Teologică „Andreiană" (Sibiu, 1944, 503 p.).

Toată această frumoasă activitate didactică, pastorală și omiletică s-a încheiat pe neașteptate în seara zilei de 7 iulie 1948, când a fost arestat în Gara Copșa Mică pe când aștepta un tren spre Sibiu. A fost dus în subsolul Securității din Sibiu, iar în seara zilei de 8 iulie au început anchetele, cu bătăi și diferite torturi, care au durat mai multe zile. De aici a fost dus la Penitenciarul din Sibiu împreună cu alți deținuți, preoți, juriști, ofițeri, ingineri și chiar muncitori.

A urmat apoi procesul la Tribunalul Militar Sibiu, care l-a condamnat la 10 ani de închisoare (sentința nr. 93 din 1943). Era acuzat că aderase la mișcare legionară, dar și pentru tipărirea unui calendar-almanah, sub numele „Credința", pe anul 1948. La începutul lunii martie 1949, toți cei condamnați au fost transferați la cunoscuta închisoare de la Aiud. În cartea sa *Datoria de a mărturisi. Închisorile unui preot ortodox* (București, 1955, 160 p.), părintele Zosim Oancea descrie pe larg suferințele pe care le-a îndurat acolo și munca pe care a fost nevoit să o presteze în atelierele create atunci. Între altele, consemnează câteva personalități pe care le-a cunoscut la Aiud: Nichifor Crainic, profesor de teologie, filosof, ziarist și om politic, academicianul Ion Petrovici, profesor de filosofie la Universitatea din București, cunoscutul avocat Istrate Micescu din București, preotul-vicar Alexandru Baba din Alba Iulia, preotul Marin Ionescu, un apreciat predicator la Biserica „Sf. Ștefan – cuibul cu barză" din București, scriitorul Adrian Marino din Cluj, ofițeri superiori, juriști, medici, preoți, țărani și muncitori, români, maghiari și ucrainieni, toți considerați „dușmani ai clasei muncitoare".

La începutul lunii iulie 1957 se împlineau cei 10 ani de condamnare și ar fi trebuit să fie eliberat. Dar, spre surprinderea tuturor, i s-a fixat „domiciliul obligatoriu" în Bumbăcari, sat de lângă București, nou-înființat de

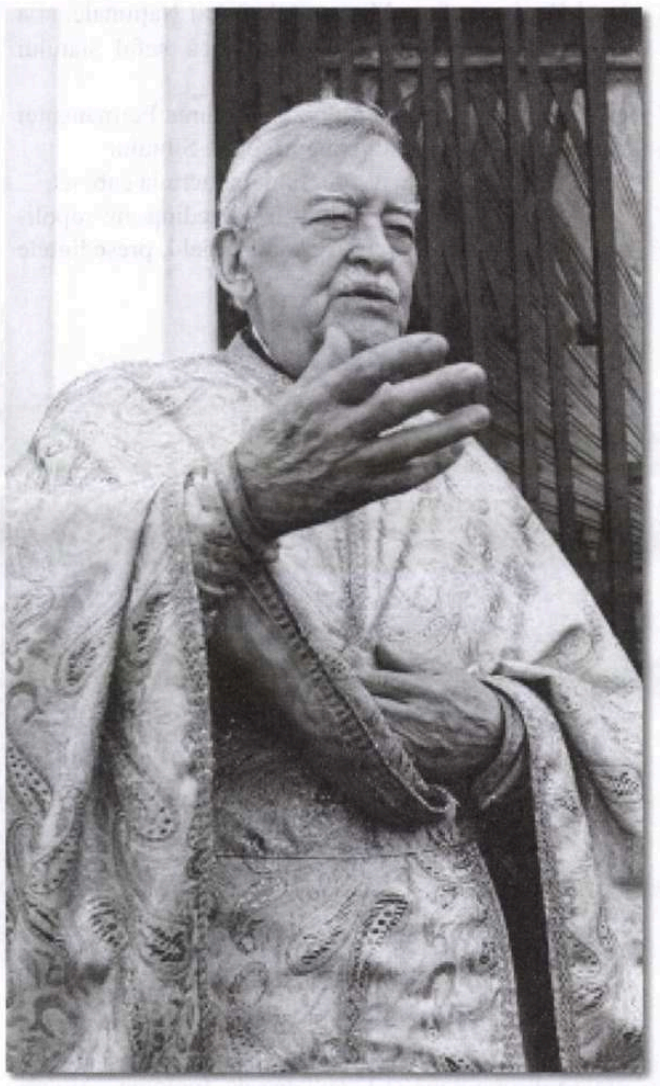

țăranii bănățeni deportați în Bărăgan prin anii 1948-1949 și care își făcuseră acolo case din chirpici, acoperite cu paie. După ce li s-a permis să se reîntoarcă în Banat, în casele lor au fost aduși deținuți politici. Acolo, Părintele Zosim a fost vizitat de soție, cei patru copii (între care și Dorin, astăzi profesor la Facultatea de Teologie din Sibiu, pe care nu-l văzuse până atunci), un frate, o soră și alte rudenii, care i-au dus haine și alimente. Pentru a se întreține cultiva legume și porumb în grădina casei în care locuia, dar lucra și ca tinichigiu pe la casele din Bumbăcari și satele învecinate (meserie pe care a învățat-o în atelierele de la Aiud). În același timp slujea ca preot într-o capelă amenajată într-o școală din satul învecinat Niculești-Jianu (azi Dudești).

La 12 septembrie 1958 începe o nouă etapă în viața Părintelui Zosim Oancea, care a fost dus, împreună cu alți condamnați, la coloniile de muncă, la stuf, inițial la Noua Culme, iar de la începutul anului 1960, la Periprava, în Delta Dunării. De acolo a fost eliberat chiar la 12 septembrie 1963, după o detenție de 15 ani.

Cu data de 1 ianuarie 1964 începe ultima etapă din viața Părintelui Zosim Oancea, fiind numit preot paroh în Sibiel, un frumos sat din Mărginimea Sibiului, în apropiere de Sălișteă, cu locuitori care s-au ocupat secole de-a rândul cu oieritul, ajungând cu turma lor până în Dobrogea, în Basarabia și în sudul Ucrainei. Era satul în care a păstorit pe la mijlocul veacului al XVIII-lea cunoscutul mărturisitor al credinței ortodoxe, preotul Moise Măcinic, care și-a sfârșit apoi viața în închisoarea de la Kufstein, din Munții Tirolului, în Austria.

Acolo va păstori Părintele Zosim Oancea timp de 35 de ani, până în 1999, când a cerut pensionarea pentru limită de vârstă. S-a impus de îndată ca un liturghisitor și predicator, dar și printr-o serie de lucrări gospodărești. De pildă, din primii ani de păstorire, s-a ocupat de restaurarea bisericii cu hramul „Sfânta Treime", zidită între anii 1765 și 1767 și sfințită de către episcopul Dionisie Novacovici de la Sibiu. S-a interesat îndeosebi de pictura ei în frescă, realizată de Stan zugravul din Rășinari, între anii 1774 și 1775, refăcută în bune condiții de pictorii restauratori

Anul 1969 înregistrează o pagină nouă în istoria Parohiei Sibiel, căci atunci s-au pus bazele unei colecții de icoane pe sticlă, într-o clădire din trei camere, situată în fața altarului bisericii. În octombrie 1970 au început lucrările de zidire a mai noii clădiri situate în incinta bisericii, lângă cimitir, cu parter și etaj, terminată în 1971. De atunci, Sibielul are două clădiri în care se găsesc mai ales icoane pe sticlă, dar și obiecte de artă populară și cărți vechi. Cea mai mare parte a icoanelor provin de la credincioșii din sat, la care se adaugă și câteva donații din alte parohi. Icoanele respective au fost lucrate în mai multe zone ale Transilvaniei: Nicula, Maramureș, Munții Apuseni, Valea Sebeșului, Mărginimea Sibiului, Țara Făgărașului.

Curând, muzeul a început să fie cunoscut și vizitat de mii de turiști, dar și de mari personalități ale vieții politice, culturale și bisericești din țară și de peste hotare. Notăm între ei pe mitropoliții Nicolae Mladin și Antonie Plămădeală de la Sibiu, fostul secretar general al Consiliului Mondial al Bisericilor, Philip Potter, profesori de teologie de la Atena, Heidelberg, Tübingen și mulți alții. În felul acesta, Părintele Oancea a creat la Sibiel singurul muzeu de icoane pe sticlă din lume, un adevărat „Voroneț al Sibielului", cum a fost considerat.

Impresionați de frumusețea satului Sibiel, dar și de muzeul său, ca și de tradițiile satului, mulți sibieni, dar și străini, și-au cumpărat ori au construit aici case de vacanță. Despre muzeu s-a scris mereu și în presa sibiană, și în cea din București, s-au realizat emisiuni speciale la radio și televiziune.

Datorită strădaniilor părintelui, Sibielul a devenit un „sat turistic", în sensul bun al cuvântului, încât mulți locuitori au deschis pensiuni (cu cazare și 3 mese), acestea contribuind la propășirea lor sub raport material.

Părintele Zosim Oancea a fost activ și în viața culturală a Bisericii noastre. A tipărit cărți de predici, broșuri despre biserica și muzeul din Sibiel, predici și articole în revistele noastre bisericești.

A trecut la cele veșnice la 21 mai 2005. Potrivit dorinței sale, a fost îngropat în cimitirul din Sibiel, lângă biserică și muzeu, alături de soția sa, răposată cu câțiva ani mai înainte. Din păcate, perioada de glorie a muzeului a încetat odată cu sfârșitul activității părintelui în Parohia Sibiel.

Membrii Asociaţiunii Astra – Membrii Academiei Române (IV)

ŞTEFAN CIOBANU (1883, Talmaz, Tighina, Basarabia – 1950, Bucureşti).

Istoric, profesor, ziarist, om politic.

În 1908 a pus bazele Asociaţiei Culturale *Deşteptarea*, a militat pentru introducerea limbii române în şcolile din Basarabia, a susţinut Unirea Basarabiei cu România ca membru în Sfatul Ţării. A publicat lucrări legate de istoria culturii.

ASTRA. Preşedinte al ASTREI Basarabene.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru titular, 1918. Vicepreşedinte al Academiei în perioada 1944-1948. Preşedinte al Secţiei Literare, 1940-1943. Reconfirmat în 1990. Discurs de recepţie: *Contribuţiuni privitoare la originea şi moartea Mitropolitului Moldovei Dosoftei.*

JAN METODIU ZAVORAL (1862, Neveklov, Cehia – 1942, Mânăstirea Strahov, Praga).

Teolog, episcop cehoslovac. A intrat în viaţa monahală la 18 ani. A tradus în limba cehă lucrări româneşti. A vizitat de mai multe ori România. Doctor Honoris Causa al Universităţii din Cluj. A publicat lucrări teologice, în 1916, a publicat broşura *Despre caritatea creştină* şi *Poveşti cehe.*

ASTRA. Membru de onoare, 1921, Adunarea Generală de la Sighetul Marmaţiei.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare *străin,* 1919.

ION AGÂRBICEANU (1881, Cenade, Alba – 1963, Cluj).

Preot, scriitor, publicist. Este adept al curentelor semănătorism şi poporanism. Este autorul unor cunoscute povestiri, nuvele, schiţe, romane, lucrări de memorialistică.

ASTRA. Membru în Comitetul Central, din 1910, membru şi preşedinte al Secţiunii Literare, preşedintele secţiunilor (1925-1940), redactor şi coredactor (cu Horia Petra-Petrescu), 1928-1934, la revista *Transilvania*, redactor la *Foaia Poporului*, cu Silviu Dragomir, 1942, 1943. A publicat multe cărţi în colecţia *Biblioteca Poporală a Asociaţiunii.*

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1919. Membru titular, 1955.

ONISIFOR GHIBU (1883, Sălişte, Sibiu – 1972, Sibiu).

Profesor, pedagog, publicist. Fondator al pedagogiei româneşti. Fondator al publicaţiilor: *Tribuna*, *Ardealul*, *România Nouă, Şcoala Moldovenească, Anuarul Pedagogic*, participant la redactarea revistei *Societatea de mâine*. A condus Comisia pentru extinderea ASTREI în Basarabia şi a organizat ASTRA Basarabeană, 1926-1927. A condus Comisia pentru preluarea Universităţii Maghiare din Cluj şi înfiinţarea Universităţii *Dacia Superioară*, 1919, ce a purtat, din 1927, numele *Regele Ferdinand I.* Aici a devenit primul titular al Catedrei de Pedagogie, a susţinut primul curs de pedagogie în limba română, *Prolegomena la o pedagogie românească.* Este autorul a peste 100 de lucrări în volume, peste 1500 de studii şi articole legate de istorie, istoria învăţământului, pedagogie.

ASTRA. Secretar al Secţiunii Şcolare din 1912, preşedinte al ei din 1922. Organizatorul ASTREI Basarabene, 1926-1927. Şi-a exprimat revolta faţă de Dictatul de la Viena în Adunarea Generală de la Sibiu. Unul dintre redactorii revistei *Societatea de mâine*, Cluj, 1924-1940.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent (la propunerea lui Nicolae Iorga), 1919. Reconfirmat în 1990.

VALERIU BRANIŞTE (1869, Cincu, Făgăraş – 1928, Lugoj).

Publicist, om politic. A fost redactorul unor publicaţii ca: *Tribuna,* Sibiu, *Dreptatea,* Timişoara, *Drapelul,* Lugoj, a întemeiat revista *Patria* în Bucovina. S-a implicat în organizarea Marii Adunări de la Alba Iulia, 1 Decembrie 1918, a făcut parte din Consiliul Dirigent al Transilvaniei din Sibiu.

ASTRA. Membru în Comisia pentru extinderea ASTREI în Basarabia, membru al Secţiunii Literare, 1907, 1925, susţinător al creării ASTREI Bănăţene, Membru în CC, 1925. Colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de Cornel Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1919.

GHEORGHE DIMA (1847, Braşov – 1925, Cluj).

Muzician, dirijor, compozitor, profesor. A fost profesor în Braşov, Sibiu (Seminarul Andrean, Şcoala Civilă Superioară de Fete, Şcoala Normală), profesor de Muzică la Gimnaziul *Andrei Şaguna* din Braşov. A fost dirijor şi director muzical al Reuniunii Române de Muzică, dirijor al corului Catedralei Mitropolitane din Sibiu. A lăsat drept moştenire creaţii de muzică vocală de inspiraţie folclorică, de muzică bisericească, piese simfonice, balade, cântece pe versurile unor poeţi români, colinde (*O, ce veste minunată, Doamne Iisuse Hristoase),* romanţe (*De ce nu-mi vii, Somnoroase păsărele* ş.a.).

ASTRA. Membru în Comitetul Central, 1895. Profesor la Şcoala Civilă Superioară de Fete din Sibiu, Membru de onoare, 1922. Colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de C. Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1919.

VASILE GOLDIŞ (1862 Mocirla/Lunca Teuzului, – 1934, Arad).

Publicist, profesor, om politic, mare orator. A fost director al ziarului *Românul*. La 1 Decembrie 1918, la Marea Adunare de la Alba Iulia, a prezentat Cuvântarea solemnă şi Rezoluţia Unirii Transilvaniei cu România. A fost ministru în guvernul lui Ion C. Brătianu, membru în Consiliul Dirigent al Transilvaniei.

ASTRA. Preşedinte (1923-1932). A organizat festivităţile centenarului naşterii lui Avram Iancu, a întemeiat, la Ţebea, Casa Naţională. A condus delegaţia pentru înfiinţarea ASTREI Basarabene. A organizat Congresul Cultural în 1930.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de Onoare, 1919.

ELIE/ILIE MIRON CRISTEA (1868, Topliţa, Harghita – 1939, Cannes, Franţa).

Teolog, primul Patriarh al României. Redactor la *Telegraful Român.* Preşedinte al Reuniunii de Muzică Sibiu. Episcop al Caransebeşului. Participant la Marea Adunare de la Alba Iulia şi membru al delegaţiei românilor transilvăneni ce a prezentat Actul Unirii la Bucureşti. Mitropolit primat al României întregite (1919), primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (înscăunat în 1925). A făcut parte din Regenţă (1927-1930), alături de principele Nicolae de Hohenzollern şi Gh. Buzdugan, a fost prim-ministru. În timpul lui s-a ridicat actualul Palat Patriarhal, s-a repictat Catedrala Patriarhală. A organizat pelerinajul la Locurile Sfinte din Israel, în 1927. Are o operă bogată, constând din lucrări de istorie bisericească, pastorale, lucrări de folclor.

ASTRA. Membru în Comitetul Central, 1901, 1907. Membru pe viaţă, 1902. Membru de onoare, 1920. Preşedinte al Despărţământului Central Sibiu al ASTREI. Colaborator la *Enciclopedia Română* coordonată de C. Diaconovici.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1919.

IULIU MOLDOVAN (1882, Bogata de Mureş – 1966, Cluj).

Medic, profesor, om politic. Inspector sanitar general al Transilvaniei. Profesor la Facultatea de Medicină din Cluj. A contribuit la crearea şcolii de igienă şi sănătate publică din România. Membru al Partidului Naţional Ţărănesc. A editat *Buletin Eugenic şi Biopolitic.*

ASTRA. Preşedinte (1932-1947). A organizat, împreună cu dr. Iuliu Haţieganu, Asociaţia sportivă ***Şoimii Carpaţilor***, în aceeaşi colaborare, a editat colecţiile: *Biblioteca Eugenică şi Biopolitică a ASTREI, Biblioteca Medicală şi Igienică a ASTREI.*

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1920, reconfirmat în 1990.

Prof. Univ. Dr. Elena MACAVEI

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

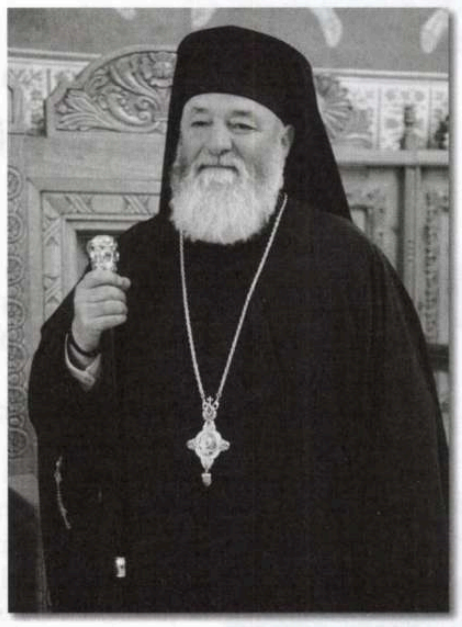

Joi, 1 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie în capela Spitalului Militar din Sibiu

Vineri, 2 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie și Taina Sf. Maslu la Biserica „de pe Groapă" din Sibiu, rostind un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 3 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Brâncoveanu", Sâmbăta de Sus, iar seara, Slujba Privegherii la Catedrala Mitropolitana Sibiu.

Duminică, 4 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Sibiu

Luni, 5 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie în parohia Valea Aurie din Sibiu.

Marți, 6 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie și Taina Sf. Maslu în Parohia Săvăstreni din Făgăraș.

Duminică, 11 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie și instalare de preot în Parohia Mândra.

Duminică, 18 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Șinca Nouă.

Duminică, 25 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Brâncoveanu" din Sâmbăta de Sus și a hirotonit întru diacon pe teologul Mihai Florin Pașca.

Miercuri, 28 iunie – a săvârșit Slujba Privegherii în parohia Calvaser din Șeica Mare.

Joi, 29 iunie, *Sfinții Apostoli Petru și Pavel* – a săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană, unde a hirotonit întru diacon pe teologul Flaviu Mihai Foica.

Vineri, 30 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Bran-Moieciu.

Ierod. Nicolae DANCO

Misiunea Bisericii Ortodoxe și provocările sale interne (VII)

7. Decăderea învățământului teologic ortodox, în general, și a celui misionar, în special. În cadrul facultăților de teologie și a departamentelor de teologie ortodoxă este cuprinsă în curriculă disciplina „Misiologie (eventual și Ecumenism)". Cu toate acestea, dincolo de chestiunile formale – temele predate, metodologie etc. – avem de-a face, în opinia noastră, cu un stadiu precar al abordării misiunii în învățământul teologic ortodox. Ar fi poate de ajuns să comparăm actualul sistem de învățământ cu cel din perioada primară a Bisericii. Ca exemplu, reamintim dezbaterea în jurul dilemei „teologia ca știință?" (T.M. Popescu 1937; G. Mantzaridis 2005).

Cu privire la cauzele și efectele ruperii educației teologice ortodoxe de viața Bisericii și educația teologică s-a pronunțat și pr. Alexander Schmemann. Aceste reflecții, scrise cu câteva decenii în urmă, sunt încă valide, motiv pentru care le rezumăm în continuare.

Alexander Schmemann identifica o dublă criză în Ortodoxie: o criză euharistică și o criză teologică. Prima este generată de ocultarea, în conștiința ortodoxă, a dimensiunii fundamental ecleziale, comunitare, a Euharistiei și a dimensiunii fundamental euharistice a eclesiologiei. Pe urmele reflecțiilor lui G. Florovsky, această criză este pusă pe seama influențelor apusene, a „pseudomorfozei" exaercitate asupra Ortodoxiei de către raționalismul dogmaticii scolastice, pe de o parte, și de pietismul sentimentalist, pe de altă parte (ambele, fie de natură catolică, fie de natură protestantă, având ca numitor comun individualismul). Aceleași influențe nefaste au generat și cea de-a doua criză în Biserica Ortodoxă, și anume „clericalizarea teologiei și educației religioase" (A. Schmemann 1990:104-113; pentru istoria „pseudomorfozei", vezi G. Florovsky 1939; A. Schmemann 2016:401-405).

Fie că este vorba despre un seminar teologic, o facultate sau un institut, această formă de educație este una relativ recentă în viața Bisericii, ce își are baza în miezul Contrareformei, la Conciliul de la Trident, când s-a luat decizia formării unei structuri clericale profesionalizate, capabilă să apere Biserica de ceea ce se considerau a fi ereziile Reformei. Termenul de „cler" este unul cu înțeles larg, cuprinzând deopotrivă pe preoți, teologi de profesie sau profesori de religie. De reținut este separatismul dintre „profesioniști" și profani, care a avut repercusiuni și în ceea ce privește limbajul teologic. Acum s-a ajuns la schizofrenia limbajelor în Biserică – unul al clerului și altul al laicilor. Astfel, fără a avea exclusiv consecințe negative, fenomenul educației religioase a condus, prin clericalizare, la: 1) excluderea laicității de la teologie; 2) pierderea limbajului comun între teologie și laicitate, adică apariția unei situații de bilingvism în Biserică (nu la nivel terminologic, cât la nivelul viziunii conceptuale); 3) înstrăinarea progresivă a teologiei de Biserică.

Ca o contrareacție, Schmemann semnalează apariția unei „ortodoxii populare", caracterizată de accentul pe trăirism, „spiritualitate", în detrimentul rațiunii. „Divorțul" între clerici și laici a mai dus și la ocultarea funcției fundamentale pe care trebuie să o aibă teologia, una critică. Evident, teologul nu este acel critic care caută mereu să găsească greșeli în Evanghelie sau a cărui funcție principală e de a se afla în opoziție cu hotărârile ierarhiei superioare a Bisericii. „Teologul nu e doar un apendice, un intelectual în Biserică. El are o funcție fantastic de importantă, pentru că este cel a cărui datorie și obligație sacră e o astfel de critică: episcopii n-au timp pentru ea, preoții n-au timp pentru ea, laicii n-au timp pentru așa ceva. Dar este funcția lui de a măsura mereu starea Bisericii empirice cu Evanghelia, cu Tradiția ca predanie (*paradosis*), cu plenitudinea (*pleroma*) Adevărului Bisericii" (*Ibid.*, p. 110).

În pofida pluralității teologiei ortodoxe în secolul XX – vezi teologia neopatristică, personalistă, euharistică etc. – unitatea teologiei constă în caracterul ei de mărturie despre Adevăr. De aici survine și necesitatea ei, ca „dimensiune esențială a totalității vieții Bisericii". Mărturia patristică demonstrează că, dincolo de a fi erudiție, teologia reprezenta firescul în Biserică. Ea era nu o ocupație elitistă, ci modul în care Biserica nu se refugia ca într-un *ghetto*, ci era deschisă față de lume. Desigur, această deschidere față de lume nu însemna de fel adaptare la ea. Dimpotrivă, scopul critic al teologiei însemna denunțarea inamicilor mesajului evanghelic. În opinia lui Schmemann, lumea modernă conferă ca principal inamic al teologiei secularismul, „o erezie esențial post-creștină" (*Ibid.*, p. 112).

Vorbind despre responsabilitatea teologiei ortodoxe ca și despre necesitatea „infiltrării" acesteia în întregul Trup al lui Hristos, teologul rus din diaspora nu detaliază felul cum poate fi astăzi teologia o mărturie vie pentru Biserică. Trebuie acceptat însă că exercitarea corectă a slujirii teologice presupune în mod absolut necesar și un mod deosebit de a face educație teologică. Este necesară o reevaluare a scopului educației teologice în cadrul universității, în special ținând cont de moștenirea și modelul patristic de a teologhisi (ÎPS Teofan 2015; Ilarion Alfeyev 2015; K. Ware 1994). Asupra acestui aspect ne-am oprit în câteva studii (C.I. Toroczkai 2012 și 2015. A se vedea și I. Icâ jr. 2010; D. Buda 2012; M. Neamțu 2008:80-92; A. Louth 2004). Ne rezumăm aici în a relua două dintre concluziile semnalate: 1) Adaptarea programei de învățământ teologic la schema mistagogică a Sfinților Părinți: trebuie să se înceapă cu instrucția ascetică (lectura Scripturii, mai cu seamă a Cărților Sapiențiale și a Psalmilor), să se treacă apoi prin contemplația naturală (filosofia etică a gânditorilor păgâni și a Părinților Bisericii), pentru a se ajunge în fine la dogmatică. În ceea ce privește învățătura de credință, ea trebuie să înceteze a mai avea forma unui „rezervor de muniții ideologice și clișee"; învățătura Bisericii nu trebuie să formeze un sistem închis de propoziții axiomatice, ci să se adape din Tradiția patristică ca dintr-un izvor de apă vie. 2) Tocmai prin această revenire la sursele patristice ar trebui ca teologia ortodoxă să urmeze și modul în care făceau teologie Sfinții Părinți (pentru cunoașterea operelor lor, temeinicele cunoștințe de limbi clasice sunt indispensabile, ceea ce necesită o studiere mult mai serioasă a lor de către studenții de la teologie). Drept urmare, trebuie ca teologia să țină mult mai mult cont de problemele actuale ale omului contemporan. Nu trebuie să lipsească din programa nici unei facultăți de teologie cursurile de etică a sexualității și vieții conjugale sau cursurile de bioetică creștină. În cazul materiei de filosofia sau istoria religiilor trebuie depășită tendința apologetică de caricaturizare a filosofilor păgâni sau de satanizare a fondatorilor altor religii. Studierea „celorlalți" necesită toleranță și deschidere către dialog.

Bibliografie (selectiv): Kallistos Ware, „Educația teologică în Scriptură și la Sfinții Părinți", în *Studii Teologice* 46 (1994), nr. 4-6; Thomas Hopko, „Educația Teologică și Modernitatea", în *Studii Teologice* 46 (1994), nr. 4-6, p. 91-100; Teodor M. Popescu, *Teologia ca știință*, București, 1937; Georgios Mantzaridis, „Știința teologică și teologia științifică", în *Studii Teologice* (2005), nr. 1, p. 112-123; Alexander Schmemann, „Declericalizarea teologiei și educației teologice", în *Mitropolia Ardealului* 35 (1990), nr. 4, p. 104-113; Idem, *O istorie a Bisericii de Răsărit*, trad. Vasile Gavrilă, Sophia, București, 2016; Georges Florovsky, „Western influences in Russian theology", în Hamilcar Alivisatos (ed.), *Procès-Verbaux du Premier Congrès de Théologie Orthodoxe*, Pyrsos, Atena, 1939, p. 212-231; ÎPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, „Facultatea de Teologie în misiunea Bisericii", în *Teologie și Viață* (2015), nr. 9-12, p. 5-46; Ilarion (Alfeyev), „Învățământul teologic în răsăritul creștin: secolele I-VI", în *Teologie și Viață* (2015), nr. 9-12, p. 253-277; Ciprian Iulian Toroczkai, „Misiunea Universității și rolul Facultății de Teologie în cadrul ei", în Ioan Tulcan, Cristinel Ioja, Filip Albu (coord.), *Teologia ca vocație eclezială, pastoral-misionară și dimensiunea sa academică. Dinamica Facultății de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea" din Arad în context contemporan (1991-2011)*, Astra Museum, Sibiu, 2012, p. 138-160; Idem, „Cultural Challenges and Major Tasks for Romanian Orthodox Theological Education in the 21st Century", în Aurel Pavel, Daniel Buda, Ciprian Iulian Toroczkai (eds.), *Making Mission from the Model of Christ. Theological and Ecumenical Education*, Astra Museum, Sibiu, 2015, p. 232-247; Daniel Buda, „Teologia ortodoxă românească în Universitățile de stat: cadrul istoric, situația actuală și perspective de viitor", în Ioan Tulcan, Cristinel Ioja, Filip Albu (eds.), *Teologia ca vocație eclezială, pastoral-misionară și dimensiunea sa academică,* Astra Museum, Sibiu, 2012, p. 52; Ioan I. Icâ jr., „Teologia academică ortodoxă. Repere istorice și programatice", în Nicolae Moșoiu (coord.), *Relevanța operei Părintelui profesor Ion Bria pentru viața bisericească și socială actuală: direcții noi de cercetare în domeniul doctrinei, misiunii și unității Bisericii: Sibiu, 14-17 mai 2009*, Ed. Universității „Lucian Blaga", Sibiu, 2010, p. 283-298; Mihail Neamțu, *Bufnița din dărâmături. Insomnii teologice în România postcomunistă*, ed. a II-a, Polirom, Iași, 2008; Andrew Louth, „Theology, Contemplation and the University", în *Studies in Christian Ethics* 17 (2004), nr. 1, p. 69-79.

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

Părintele Ioan Sabău, icoană a preoției în vremuri de prigoană comunistă (I)

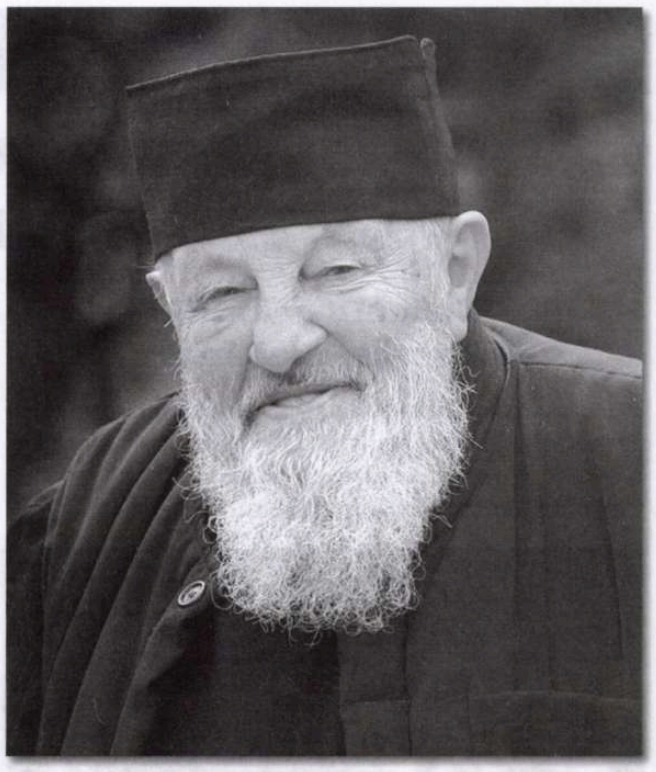

Un om simplu în purtare, dar profund în cugetare, părintele Ioan Sabău a fost și a rămas în conștiința multora un veritabil giuvaer al Bisericii prin neînfricata dragoste de a mărturisi pe Hristos, dar și prin devotamentul exemplar față de semeni și față de cei păstoriți. Fidelitatea sa față de Biserică avea să o plătească cu prigoană din partea regimului comunist, amintind de cuvintele Mântuitorului: „Bucurați-vă și vă veseliți (…), că așa i-au prigonit pe profeții dinaintea voastră" (*Mt* 5, 12).

Părintele Ioan s-a născut în Folt, un sat mic ce aparține comunei Rapoltu Mare, din județul Hunedoara, la data de 20 octombrie 1914, fiind cel mai mic într-o familie cu trei copii. Orfan de tată de la vârsta de 10 de ani și cu o mamă grav bolnavă, copilăria tânărului Ioan a fost una grea. De la mama lui va învăța frica de Dumnezeu și dragostea plină de jertfă. Dorința tatălui său, pe patul de moarte, a fost să urmeze calea studiului, și așa s-a și întâmplat. După absolvirea școlii primare din sat (1920-1924) și a Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăștie (1924-1931), în ciuda insistențelor directorului Aron Demian de a fi înscris în armată pentru realele aptitudini pe care le avea, părintele împlinește dorința bunicului său de a urma teologia, simțind o profundă chemare spre preoție.

Se înscrie la Facultatea de Teologie de la Cernăuți – singura facultate de teologie care oferea burse de stat – și reușește să obțină o bursă. Iubit și apreciat de profesorii săi, de la care a dobândit o erudiție aleasă, dar și dragoste de neam, își încheie studiile în 1935, licențiat cu note maxime. La Cernăuți o cunoaște pe cea care, tot restul vieții, „a stat în umbra sa ca un rug aprins" [„Părintele Ioan Sabău și prezbitera Alexandra", în *Familia Ortodoxă*, nr. 3 (50)/2013, p. 11], pe Alexandra, o bucovineancă licențiată în limba franceză, a cărei familie fusese deportată în Siberia, părinții murind acolo. Cu aceasta, la vârstă de 20 de ani, se căsătorește. Toată viața a fost o femeie puternică, dar foarte bolnavă – cancer de col uterin, cheaguri de sânge la ochi, cancer mamar –, pe care părintele a iubit-o foarte mult. În ciuda tuturor greutăților, aceasta și-a păstrat aprinsă credința în Maica Domnului, care a întărit-o până la vârsta de 90 de ani. Au avut împreună două fete, Doina – care murise la numai zece luni, din lipsă de asistență medicală – și Maria-Cecilia, care, în prezent, este mărturie vie a vieții acestei familii mărturisitoare.

Întors în Ardeal, vine în audiență la Mitropolitul Nicolae Bălan, care acceptă propunerea părintelui de a fi trimis în „cea mai văduvită" parohie, în satul Ceru-Băcăinți (azi în jud. Alba, atunci în jud. Hunedoara), un sat cu numai 30 de case, răsfirate pe dealuri, în care de 50 de ani nu mai fusese vreun preot. A fost hirotonit preot la 21 de ani, în ziua Nașterii Domnului, odată cu hirotonia întru diacon a vrednicului de pomenire Zosim Oancea. Deși starea materială a fost una precară, iar posibilitățile de a aduce vreo schimbare în parohie erau foarte limitate, părintele s-a făcut remarcat printr-o reparație radicală a bisericii și a casei parohiale, prin zidirea unei școli pentru copii, cât și prin înființarea unui cor bisericesc.

Pentru activitatea sa a fost apreciat de ierarh, care l-a transferat în Parohia Reghenț, „cu misiunea de a-i aduce în biserică pe toți concubinii din această comunitate" [Adrian Nicolae Petcu, „Părintele Sabău sub persecuția ateistă", în *Lumina*, București, nr. 77 (3074), anul VI, 3 aprilie 2015, p. 6]. Aici, părintele a reușit să unească în Taina Căsătoriei 40 de cupluri de concubini de toate vârstele.

În 1940 a fost transferat în Parohia Vinerea (azi în jud. Alba), unde a desfășurat vreme de 18 ani o deosebită activitate pastorală. Din mijlocul enoriașilor săi, împlinea cu fapta cuvântul Scripturii [Pentru mai multe detalii, a se vedea PhD Nicolae Jorza (Nifon), „Father Ioan Sabău (1914-2009): worthy servant of Christ and confessor of the Right Faith", în *Journal of Romanian Literary Studies*, nr. 9/2016, Târgu-Mureș, pp. 571-584]. A înființat, în 1946, Asociația „Sfântul Gheorghe", o asociație cu caracter religios-moral, în care erau antrenați mulți tineri. Inițiativele părintelui aveau să atragă atenția organelor de Stat, care considerau că activitatea sa este potrivnică organizațiilor de tineret „progresiste". Acesta va constitui un cap de acuzare.

Tot în satul Vinerea a reușit, cu ajutorul comunității, să construiască o biserică foarte frumoasă, o adevărată catedrală, cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae". Reușita aceasta nu doar că a fost greu de gândit din punct de vedere financiar, ci a fost o adevărată minune dat fiind contextul represiv comunist. Acest lucru s-a văzut chiar în ziua sfințirii bisericii, în 20 octombrie 1957, eveniment la care au participat peste zece mii de oameni și 120 de preoți, în frunte cu mitropolitul Vasile Lăzărescu al Banatului. Tot acest fast s-a încercat a fi oprit pe linie de partid. Au tăiat limba clopotului, pentru a cauza un accident; au turnat zahăr în rezervorul cu benzină al generatorului de curent electric; au organizat multe manifestări în sat, pentru a atrage lumea: teatrul din Deva și cel din Petroșani, echipe de fotbal din București; au aruncat în stradă toată mâncarea pregătită în școală pentru agapa de după slujbă. Toate aceste contra-manifestații aveau să fie aduse capete de acuzare părintelui Ioan Sabău, pe motivul că le-a făcut pentru a compromite Partidul. O altă acuză a fost aceea că în biserica de la Vinerea, cu ocazia sfințirii, au fost găsite trei mitraliere [Camelia Stărcescu, „Martiriile Credinței. Preotul Ioan Sabău", în *Formula AS*, 491/2001]. Așa se face că a doua zi după sfințirea bisericii a fost arestat și condamnat la opt ani de închisoare, din cei paisprezece petrecuți în temniță, despre care părintele nu a lăsat foarte multe informații.

Părintele și-a petrecut cea mai mare parte a întemnițării la Aiud, fiind de mai multe ori arestat. Prima dată, în 1948, a fost închis la penitenciarul din Deva din pricina unui memoriu pe care l-a înaintat credincioșilor din America pentru a solicita sprijin financiar. Deținuții stăteau înghesuiți în barăci de lemn și prima experiență pe care o aveau era înfometarea vreme de cinci zile. Aici părintele avea să uimească prin curajul său de a mărturisi că a oferit un măr unui om care suferea de înfometare, zicând: „Eu nu sunt numai om, ci și preot" [„Părintele Ioan Sabău și prezbitera Alexandra", în *Familia Ortodoxă*, nr. 2 (49)/2013, p. 12]. Tot la Deva, în 1949, de Paști, toți deținuții au început a cânta „Hristos a înviat", lucru ce a înfuriat pe comandantul închisorii. Părintele a luat asupra sa vina organizării acestui eveniment, pentru a nu suferi mulți dintre cei închiși. De asemenea, povestea că exista un obicei în închisoare de a fi scoși în curte, așezați în șiruri și supuși șocului împușcării simulate. Despre aceste clipe apăsătoare, părintele a declarat că le întâmpina cu bucuria conștiinței unei morți pentru Biserică și neam. Un alt lucru destăinuit este faptul că la început, când le era permis să primească pachete, cerea familiei să îi trimită țigări, pe care urma să le împartă celor împătimiți de fumat, doar pentru ca aceștia să nu își mai dea mâncarea schimb pentru satisfacerea patimii.

Nicolae-Toma POSA

O pecete iconică: „Cruce roșie pe cerc negru"

Ce prostie și scrisul ăsta, dacă nu poți scrie un oftat, atunci la ce mai servește? Cum se scrie un oftat sau un urlet sau o lacrimă sau un zâmbet? Nu poți să le prinzi între semnele astea absurde numite litere (Oana Pellea).

Afirmația de mai sus, centrată de noi (doar) pe *un oftat sau un urlet sau o lacrimă sau un zâmbet,* ne permite să reflectăm asupra faptului că odată cu apariția omului și a societății se poate vorbi atât despre *lumea obiectivă,* cea a lucrurilor palpabile și a relațiilor dintre ele, cât și despre *lumea subiectivă,* constituită din ansamblul trăirilor umane afective, volitive și cognitive. La confluența celor două se naște o a treia, *cultura,* ea fiind rezultanta subiectivării elementelor lumii obiective și din obiectivările celei subiective [Constantin Stroe, *Filosofia comunicării,* București, Editura Universitară, 2015, p. 7]. Din moment ce arta este una dintre formele culturii, vom aborda, în acest excurs, compoziția pictorului Kazimir Malevici (1878, Kiev – 1935, Leningrad/Sankt Petersburg) – reprezentant al avangardei artistice ruse, care și-a creat propriul stil, denumit *suprematism*, reprezentând un nou realism în pictură, ce tindea spre o totală abstracție geometrică, spre valori metafizice –, compoziție intitulată *Cruce roșie pe cerc negru.* Prin titlu și realizare artistică, pictura se dorește a fi nu doar un tablou între multe altele, *ci pecetea tabloului universal, a tabloului transcendental ca atare* [Boris Groys, *Fundamentalismul: cale mediană între cultura înaltă și cea de masă*, traducere Vladimir Bulat, în „Ideea", nr. 14, 2003 (*http://www.idea.ro/revista/?q=ro/node/40&articol=168* accesat 14. 04. 2017)].

Creația în discuție, realizată în 1915, are o organizare interioară bazată pe principiul unui joc îndrăzneț de linii oblice, în care suprafețele cromatice sugerează efecte dinamice. Artistul dorește să redea materialitatea palpabilă a elementelor din tablou și, prin extenso, materialitatea crucii – de culoare roșie, simbol al sacrificiului răscumpărător –, care se ridică și se desprinde de pe fundalul de nuanță uniform-deschisă, dar care are pictat, în spațiul din spatele brațelor crucii, un cerc plin negru. Unul așezat asimetric, lăsând impresia unei deplasări/fugi spre exterior. La baza crucii, pictorul a trasat câteva linii oblice, cu efect dinamic, din zona cărora începe tabloul, dar poate începe și lumea, iar deasupra lor, crucea, autentica icoană a mântuirii noastre... totul extrem de simplu, profund și semnificativ. De fapt, Malevici dorește să elibereze formele de fundal, astfel încât acestea să poată evolua individual, atât în spațiul tabloului, cât și în cel real al privitorului. Artistul se angajează în căutarea mistică a unei lumi a non-reprezentării, practicând o nouă formă de artă, complet eliberată de materie, de lucruri ori de ființe, un stil bazat doar pe emoții și sentimente [*https://ro.wikipedia.org/wiki/Suprematism#Principiile_estetice_ale_suprematismului* accesat 14.04.2017].

Or, într-o astfel de lume a căutării mistice, în fața unui *tablou transcendental,* crucea reprezintă arborele vieții, al cărui simbolism este dat nu doar de Jertfa Hristică, ci, în egală măsură, de Înviere, iar negrul cercului nu rămâne inoperant simbolic, ci trimite mai multe mesaje: – o piatră de moară având conotații negative, cu raportare la cuvintele Mântuitorului, *Iar cine va sminti pe unul dintr-aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării* (*Matei* 18, 6); – negrul pământ care primește grăuntele de grâu, cu trimitere la *Adevărat, adevărat zic vouă că dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur; iar dacă va muri, aduce multă roadă* (*Ioan* 12, 24); – din nou, o piatră de moară, de data acesta conotațiile sale fiind pozitive, ea fiind cea care macină grâul pentru pâinea Sfintei Împărtășanii, *din Spicul cel nearat și de mântuirea lumii,* cel ce arde *materia păcatului* și mistuie *spinii patimilor* – cum aflăm din *Rânduiala Sfintei Împărtășiri.*

Dr. Constantin ITTU, profesor asociat, Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

ÎNALTPREASFINȚITUL LAURENȚIU, MITROPOLITUL ARDEALULUI, A SLUJIT ÎN MARAMUREȘUL ISTORIC

Hramul mănăstirii maramureşene Bârsana

De hramul Mănăstirii Bârsana – „Soborul Sfinţilor 12 Apostoli" – Sfânta Liturghie a fost oficiată de un sobor de ierarhi. Cu această ocazie a avut loc sfinţirea Centrului Cultural Monahal „Episcopul Gavriil de Bârsana".

Punerea pietrei de temelie a Complexului monahal de la Bârsana, unde este stareţă stavrofora Filofteia Oltean, a avut loc în 1993. În ultimii ani, o altă clădire, operă a arhitectului Dorel Cordoş, care a proiectat în acord cu tradiţia maramureşeană întregul complex monahal, s-a adăugat celor peste 10 existente, construite din lemn. Noua clădire, Centrul Cultural Monahal, a primit numele „Episcopul Gavriil de Bârsana", ultimul episcop pomenit cu reşedinţa episcopală la această mănăstire, în secolul al XVII-lea.

Slujba de sfinţire a acestui centru a fost oficiată joi, 29 iunie, în ajunul hramului mănăstirii, de un sobor din care au făcut parte Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfinţitul Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, Preasfinţitul Iustin, Episcopul Maramureşului şi Sătmarului, şi Preasfinţitul Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord. Centrul va găzdui conferinţe, simpozioane, sesiuni de comunicări, naţionale şi internaţionale, aniversări culturale pe teme religioase etc.

La Sfânta Liturghie de la hramul Mănăstirii Bârsana – „Soborul Sfinţilor 12 Apostoli" – au slujit, în altarul de vară, Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfinţitul Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, Înaltpreasfinţitul Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, Preasfinţitul Lucian, Episcopul Caransebeşului, Preasfinţitul Iustin, Episcopul Maramureşului şi Sătmarului, Preasfinţitul Andrei, Episcopul Covasnei şi Harghitei, Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Preasfinţitul Macarie, Episcopul ortodox român al Europei de Nord, înconjuraţi de un sobor de peste 70 de preoţi şi diaconi.

Peste 5.000 de credincioşi, dintre care mulţi au purtat veşminte tradiţionale, alături de oficialităţi, au participat la slujbă. Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de Corala „Arhanghelii" a preoţilor din Episcopie, dirijată de pr. Petrică Aurelian Covaciu.

IPS Mitropolit Laurenţiu a remarcat, în cuvântul de învăţătură, că „noi suntem, cu adevărat, aici, în comuniune cu Dumnezeu. Întâi de toate, sărbătorile noastre, care au un rol sfânt, de a actualiza evenimentele importante din viaţa Mântuitorului Iisus Hristos sau de a cinsti pe Sfinţi, sunt încununate de o slujbă care depăşeşte orice slujbă, orice închipuire, orice alcătuire omenească – Sfânta Liturghie. E o rânduială pe care a întemeiat-o Mântuitorul Iisus Hristos şi o săvârşeşte El, nu noi, El este prezent. Noi ne-am rugat împreună cu El, ne-am rugat Lui, şi iată că El ne cheamă la comuniunea deplină a Împărăţiei, acum".

IPS Mitropolit Andrei şi-a intitulat cuvântul de învăţătură „Plugarii cuvântului", titlu inspirat din activitatea celor 12 Apostoli: „Mare a fost misiunea lor. Domnul Iisus Hristos i-a trimis să meargă în toată lumea. Să propovăduiască Evanghelia şi să facă ucenici din toate neamurile. Slujba de astăzi face constatarea că ei şi-au împlinit cu vârf şi îndesat misiunea pe care Domnul Iisus Hristos le-a dat-o. Zice o altă cântare: «Lumea aţi străbătut-o luminând-o, ucenici ai lui Hristos»".

(sursa: Ziarul „Lumina")

Hramul Mănăstirii Bixad – marea sărbătoare a Ţării Oaşului

Locuitorii Ţării Oaşului sunt, de departe, mari creştini, iar o sărbătoare ca hramul Mănăstirii Bixad din ziua de sărbătorire a Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel este prilej de multă rugăciune şi închinare la icoana făcătoare de minuni de la acest sfânt locaş, cu o istorie de peste 400 de ani, după cum spunea chiriarhul locului, Preasfinţitul Părinte Episcop Iustin.

Primirea Ierarhilor a fost făcută în centrul localităţii, de primarul Ioan Tătar, de vicepreşedintele Consiliului Judeţean Satu Mare, Ioan Rus, de alte oficialităţi, între care consilieri judeţeni şi locali, o mână de ajutor primind primarul din partea Asociaţiei Socio-Culturale „Ţara Oaşului", preşedinte Vasile Ciocan, de data aceasta, într-un mod inedit, care a constituit o surpriză pentru toţi credincioşii: Ierarhii au fost duşi spre mănăstirea din sat în două caleşti. Hramul mănăstirii a fost urmat de o sărbătoare laică, intitulată „Zilele Bixadului", organizate de primărie şi asociaţia amintită.

Aşa că, creştinii ortodocşi oşeni s-au bucurat, după 400 de ani de la atestarea mănăstirii, de prezenţa în mijlocul lor a unui Mitropolit, respectiv a Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, care a oficiat Sfânta Liturghie Arhierească împreună cu chiriarhul locului, Preasfinţitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureşului şi Sătmarului, şi Preasfinţitul Părinte Macarie, Episcopul Europei de Nord. Din sobor au mai făcut parte pr. Marcel Malanca, protopopul de Oaş, proin-protopop al Oaşului pr. Mihai Feher, Arhim. Dr. Timotei Bel, exarhul mănăstiresc şi stareţul Mănăstirii Scărişoara Nouă, Arhim. Dr. Emanuil Rus, stareţul Sfintei Mănăstiri, Conf. Univ. Dr. Adrian Gh. Paul, prodecanul Facultăţii de Litere din Baia Mare şi responsabilul Domeniului Teologie ortodoxă, preot în cunoscuta localitate oşenească Certeze, în total 25 de slujitori ai Altarului. Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de un grup de teologi, conduşi de Bogdan Matei din Baia Mare, absolvent de Teologie şi Conservator. Între cei peste 2.000 de credincioşi, alături de cei pomeniţi, s-au mai aflat Doina Feher, viceprimarul municipiului Satu Mare, Mircea Leţiu, membru în Adunarea Naţională Bisericească, o prezenţă constantă la sărbătorile bisericeşti din cadrul Eparhiei, care de 8 ani aduce în Episcopie Sfânta Lumină sosită din cer la Ierusalim în ajunul Sfintelor Paşti.

La momentul consacrat, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu a ţinut un vast cuvânt de învăţătură despre

chemarea la apostolat a celor doi sfinţi Apostoli, Petru şi Pavel, despre viaţa lor în jurul Mântuitorului, despre misiunea creştină dată apostolilor de Iisus Hristos, ca să sădească în inimile oamenilor credinţa cea adevărată, al cărei scop este mântuirea sufletelor.

„Sfântul Apostol Pavel este un model pentru întărirea noastră", a spus Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu, cu referire la înlăturarea îndoielii din viaţa noastră şi căinţei, ştiindu-se că el s-a transformat din prigonitor al lui Hristos în propovăduitor al credinţei creştine şi Apostol al Mântuitorului.

„Sfinţii Petru şi Pavel sunt doi mari Apostoli, pe care Biserica i-a pus împreună pentru ca să concentreze atenţia noastră asupra lucrării pe care Mântuitorul Iisus Hristos a săvârşit-o pentru noi în lumea aceasta, a spus Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu. *Ca să înţelegem rolul pe care l-au avut Sfinţii Apostoli, şi iată, dintre ei s-au ales să fie puşi împreună, unul care a fost chemat de Mântuitorul Iisus Hristos, împreună cu fratele lui, Andrei, Simon-Petru, şi celălalt, care a fost chemat în alt mod, Sfântul Apostol Pavel, care nu L-a cunoscut pe Mântuitorul Iisus Hristos, ci a ascultat porunca Lui când i S-a descoperit pe Drumul Damascului. Ceea ce trebuie noi de la început să înţelegem este faptul că Biserica este pentru noi o şcoală*", a precizat Părintele Mitropolit.

„Este o zi istorică. Această vatră istorică dăinuie de 400 de ani. În 1614 este consemnată existenţa unei vetre monahale ortodoxe aici. Este pentru prima dată când un Mitropolit al Ardealului a călcat pe acest loc, în persoana Înaltpreasfinţitului Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Laurenţiu, a precizat Preasfinţitul Părinte Episcop Iustin. *Aşa cum Sfântul Ierarh Sava Brancovici venea şi sfinţea biserica de lemn a Mănăstirii Moisei, la 1672, aşa a venit Înaltpreasfinţitul Mitropolit Laurenţiu al Ardealului aici, ca să ne mângâie cu prezenţa primului Mitropolit pe această vatră monahală."*

(sursa: http://www.episcopiammsm.ro/)

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE
Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacţie:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediţie online:** Vicenţiu-Dragoş Băşa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 29-32

1 și 15 august 2017

MAICA DOMNULUI – pururea-mijlocitoare pentru sufletele noastre

Praznicul *Adormirii Maicii Domnului* este pentru noi nu numai un moment de bucurie, dar şi un moment de examen, de examen duhovnicesc. Prima probă este cea a curăţiei inimii noastre, proba întâi a credinţei noastre, a cinstirii pe care noi o datorăm Maicii Preacurate. Noi o cinstim pe Maica Domnului mai presus decât toţi sfinţii şi ştim că sfinţii sunt casnicii lui Dumnezeu, sunt aleşii Lui, sunt prietenii Lui, sunt cei care au îndrăzneală către Dumnezeu, dar Maica Preacurată, mai presus decât aceştia, este cea care este mai apropiată de Fiul Său pentru că L-a purtat în pântece, pentru că L-a purtat în braţe, de aceea icoana pe care noi o cinstim şi în faţa căreia ne închinăm şi ne rugăm Maicii Preacurate o reprezintă totdeauna având pe pruncul Iisus în braţe. O cinstim pentru că ea este cea mai apropiată mijlocitoare pentru noi, pentru că dragostea pe care Dumnezeu a lăsat-o în fiinţa sa ca femeie, ca mamă a fost întărită de dragostea nemărginită a Fiului lui Dumnezeu Întrupat. Maica Domnului este cel mai de preţ dar pe care omenirea l-a făcut lui Dumnezeu pentru că ea este pârga creaturilor. Ea a fost aleasă dintre fiinţele umane ca să fie cea din care Fiul lui Dumnezeu ia un trup asemenea cu al tuturor oamenilor, şi tot ea este, în acelaşi timp, şi cel mai de preţ dar pe care Dumnezeu ni-l face nouă oamenilor, încredinţaţi fiind că în ceruri o inimă de mamă bate pentru noi, ştim că o avem ocrotitoare. De aceea, o şi pomenim în fiecare zi, şi nu doar în cele patru praznice sau în sărbătorile închinate Maicii Domnului, ci fiecare rugăciune, fiecare alcătuire liturgică se încheie cu o formulă adresată Maicii Domnului, Maicii Preacurate. Niciun sfânt nu are atâtea rugăciuni, niciunui sfânt nu-i cerem atâtea câte îi cerem Maicii Preacurate şi ştim că într-adevăr avem de la ea mijlocirea cea mai de preţ.

Icoana acestei sărbători, a urcării ei spre Dumnezeu, este icoana care completează de fapt icoana obişnuită a Maicii Domnului. O vedem aici pe Maica Preacurată cu trupul aşezat pe năsălie, dar vedem deasupra pe Fiul său, Care ţine acum în braţe sufletul Maicii Preacurate. Dacă Maica Domnului L-a ţinut pe Fiul său în braţe, acum Fiul său îi ţine sufletul în braţe, arătând lucrarea deosebită pe care a lăsat-o Bisericii, pentru că Maica Domnului este chipul Bisericii.

Cinstirea cu adevărat a Maicii Domnului

Dacă Maica Preacurată este pentru noi cea mai apropiată şi mai puternică mijlocitoare, dacă avem atâtea şi atâtea rugăciuni, examenul pe care-l trecem este cel al cinstirii ei cu adevărat. Ea a fost Născătoare de Dumnezeu şi a rămas Pururea Fecioară. Sunt lucruri pe care noi nu le putem înţelege cu mintea omenească, dar sunt lucruri pe care dacă le înlăturăm din cinstire nu suntem adevăraţi credincioşi. Cinstirea ei ne duce spre cinstirea Fiului său pentru că de fiecare dată, în fiecare duminică, noi ne îmbogăţim spiritual păşind spre Sf. Împărtăşanie. Observăm însă la acest eveniment şi o atitudine contrară. Au vrut mulţi să strice sărbătoarea. Întâi prin gândurile lor au încercat să tulbure această sfântă atmosferă, şi în momentul acela Dumnezeu i-a pedepsit cu orbirea. Ba mai mult, unul prea îndrăzneţ a vrut să răstoarne masa pe care se afla sicriul unde era aşezată Maica Preacurată şi în momentul acela Îngerul Domnului cu sabia de foc i-a retezat mâinile şi i-au rămas mâinile prinse de sicriul Maicii Domnului, lucru pe care îl putem vedea în icoană.

„Probele" Bisericii

Observăm (şi) astăzi atitudini de felul acesta, care încearcă să pună Biserica la probe. Suntem gata să dăm probele credinţei pentru că noi le-am dat, nu cei care judecă astăzi Biserica. Dumneavoastră, credincioşii, vă cunoaşteţi preoţii, vă bucuraţi de lucrarea care se săvârşeşte prin mâinile lor, deşi nu ei săvârşesc lucrările sfinte, ci Hristos. *Noi suntem nevrednici*, şi o spunem la Sf. Liturghie: *„Nimeni din cei legaţi cu pofte şi cu desfătări trupeşti nu este vrednic să vină, să se apropie şi să-Ţi slujească Ţie, Împăratul slavei, căci a sluji Ţie este lucru mare şi înfricoşat chiar şi pentru cetele îngereşti, dar, totuşi, din iubirea Ta de oameni te-ai făcut om..."*, deci din iubire de oameni a acceptat şi ne-a dăruit nouă posibilitatea de a sluji o lucrare pe care El o împlineşte, nu noi. Deci dacă noi ca persoane suntem cu păcatele noastre fiecare, la fiecare Sf. Liturghie *preotul vine în faţa celorlalţi*

(continuare în p. 2)

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Nevoia de monahism

Teodor BACONSCHI

Sfântul Munte Athos nu are seamăn în geografia spirituală a lumii, căci nici Tibetul – unde se spune că unul din cinci se dedică monahismului budist – nu e pe deplin dedicat contemplaţiei. De peste un mileniu, „pustia" aspră de la poalele Athonului s-a prefăcut în „grădină a Maicii Domnului", deşi grădinarii săi n-au fost mereu la aceeaşi înălţime duhovnicească, suferind adesea greutăţile unei istorii neaşezate. În anii din urmă, tot mai mulţi pelerini din ţările Răsăritului ortodox s-au ostenit într-acolo, descoperind comoara pe care urgia comunismului o pecetluise sub interdicţii. Acum, când secolul XXI începe să aibă un chip, relaţia popoarelor ortodoxe cu Sfântul Munte e iarăşi vie şi însufleţită de evlavie lucrătoare. Putem spune că influenţa athonită a crescut astfel în mânăstirile româneşti, cuprinzând şi sufletul mirenilor, care-şi caută busola spirituală într-o lume zăpăcită de materialism şi consumism.

La Mănăstirea Vatoped, în trapeză, oaspeţii sunt omeniţi pe mese de marmură strămutate de la marea lavră Studion, condusă odinioară de Sf. Teodor Studitul, care socotea monahismul ca pe o a opta taină a Bisericii. Ne amintim că monahismul a apărut după ce Biserica lui Hristos a intrat în era constantiniană. El mărturiseşte dorul după limpezimea izvoarelor apostolice şi reacţia unei elite rugătoare faţă de compromisurile cu lumea, căci „nu poţi sluji la doi domni". În cetate, aproape de politică, sufletul se perverteşte în ispite mundane, precum arghirofilia, setea de putere, intriga, violenţa războinică şi amorul profan. Iată de ce generaţia Sf. Antonie cel Mare şi cele ce i-au urmat s-au refugiat în afara cetăţii, căutând isihia comuniunii regăsite cu Sfântul Duh: n-au făcut-o condamnând lumea, precum vechii eretici gnostici, ci căutând să-i transfigureze limitele. Istoricii Bisericii ne arată şi tensiunile dintre monahism şi episcopat, oarecum paradoxale, mai ales după ce ierarhii au început să provină dintre călugări. E aici tensiunea dintre libertate şi instituţie, confruntarea difuză dintre pro-

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Profesorul şi directorul Ioan Sandu | pagina **4**

Claudiu Ştefan Raicu
Chipul iconic al mărturisitorilor sau despre „devenirea întru icoană" în perioada sistemului concentraţionist (I) | pagina **7**

MAICA DOMNULUI – pururea-mijlocitoare pentru sufletele noastre

(urmare din p. 1)

preoți și cere iertare și ne îndeamnă pe toți să-i cerem iertare lui Dumnezeu pentru ca să putem primi iertarea adevărată, să ne iertăm unii pe alții, dar să ne ierte și Dumnezeu pe noi. Există însă o limită! *Într-o istorioară din Pateric, un părinte care era smerit întru toate a primit toate batjocurile care au venit asupra lui și a acceptat totul, dar în momentul în care i s-a spus „ești eretic", a spus, asta nu, până aici.*

Noi vă rugăm să fiți înțelegători, să înțelegeți și să judecați cum știți dumneavoastră, în credința în care v-ați născut și care ați crescut. Dar în momentul în care este în pericol credința noastră, în momentul în care este în pericol moralitatea și spiritualitatea moșilor și strămoșilor noștri, pe care am primit-o ca dar de la Dumnezeu, trebuie să reacționăm. Cu tact pastoral, Biserica, așa cum afirma Întâistătătorul Mitropoliei Olteniei, Mitropolitul Irineu, își ia răniții din linia întâi a frontului, îi așează pe targă și îi duce în spatele frontului pentru a-i îngriji, indiferent de slujirea pe care o au în Biserică. *E un mare dar că ne-am născut ortodocși, nu ne lăudăm că suntem numai noi singurii pe pământ, dar Îi mulțumim lui Dumnezeu pentru că ne-am născut ortodocși și vrem să apărăm credința ortodoxă.*

Are Dumnezeu o judecată mai presus de orice altă judecată

Sf. Apostol Petru a luat ramura de finic din mâna Maicii Preacurate și i-a atins pe toți cei care erau orbi, cei care au orbit datorită necredinței lor. Și l-a atins și pe cel căruia i-au rămas mâinile agățate de sicriul Maicii Domnului și s-a vindecat. Astfel a rămas atmosferă de bucurie, toți preamărindu-L pe Hristos, mulțumindu-I lui Hristos pentru Maica Preacurată și pentru mijlocirile ei. Tot așa trebuie să facem și noi. *Să ne rugăm pentru cei ce ne ocărăsc, să ne rugăm ca Dumnezeu să-i întoarcă, pentru că nu trebuie să facem nicio acțiune, să judecăm noi sau să ne lăsăm în seama judecătorilor acestei lumii.* Are Dumnezeu o judecată mai presus de orice altă judecată și totuși ne rugăm ca Dumnezeu să aibă milă de noi, să ierte nedreptățile noastre, ale fiecăruia, începând de la cel mai mare și până la cel mai mic credincios al Bisericii. Suntem, într-adevăr, în stare să spunem că „păcatul meu și frica mea este pururi", după cum spune Psalmistul, iar în fața Sf. Altar mărturisim că „dintre păcătoși cel dintâi sunt eu". Deci nu te poți apropia de Sf. Împărtășanie dacă nu spui că dintre păcătoși tu ești cel dintâi. Pentru că altfel te mândrești și mândria te îndepărtează de Dumnezeu.

Maica Domnului este modelul curăției și al vieții de familie

Maica Domnului, pe lângă faptul că este mijlocitoarea noastră la tronul ceresc, este și modelul curăției și al vieții de familie. Ea este și maica mamelor noastre. Curăția fecioriei a fost dublată, în cazul ei, de darul sfânt al maternității, cu care Dumnezeu a înnobilat această ființă, care se numește femeie. Dumnezeu i-a dat femeii, de când a creat-o, această menire, pentru ca prin ea să se continue lucrarea aceasta sfântă, perpetuarea ființei umane. Noi știm cu toții, și simțim lucrul acesta, că existența noastră, prin rânduiala lui Dumnezeu, se datorează acestei ființe din familie, care este mama ce ne-a născut în lumea aceasta.

Rețineți, vă rog, două lucruri, două chemări sfinte: *Fiți apărătorii curăției și ai sfințeniei vieții de familie.* Învățați pe copiii dumneavoastră să înțeleagă și să păstreze în curăție ceea ce Dumnezeu a rânduit, anume ca tinerețea să fie o perioadă de puritate. Tinerii care-și păstrează curăția fecioriei lor până în clipa în care primesc binecuvântarea lui Dumnezeu prin Taina Căsătoriei dau naștere la copii binecuvântați și Dumnezeu totdeauna îi va ocroti, pentru că Dumnezeu nu Se va lăsa dator niciodată.

Și a doua chemare sfântă o adresez mamelor, îndemnându-le să-și cinstească statutul binecuvântat hărăzit de Dumnezeu la creație, și anume *nașterea de fii.* Dacă pe toate căile astăzi sunt promovate plăcerile trecătoare, provocatoare spre desfrânare, dacă frica de sărăcie face ca oamenii de astăzi să se ferească de nașterea de prunci, apelând uneori și la cel mai greu păcat înaintea lui Dumnezeu care este avortul, pruncuciderea, și dacă gândim că totul este permis, vai, nouă, ce va fi în ziua judecății, în care fiecare dintre noi, nu numai mamele, ci și tații, vom da socoteală în fața lui Dumnezeu, ce-am făcut cu tinerețea noastră, ce-am făcut cu familia noastră. Cu toții trebuie să ne îngrijorăm astăzi văzând că familia creștină este într-o stare de criză. Vreau să vă mărturisesc că semnez zilnic, cu durere în suflet, cereri pentru divorțuri pronunțate deja în instanța civilă. Cei ce sunt într-o astfel de situație cer binecuvântare pentru a doua căsătorie și noi le-o dăm pentru că ei sunt deja împreună și pentru că păcatul să nu continue și cu voia noastră le dăm binecuvântare. Se înregistrează tot mai puține cununii și foarte multe divorțuri. Unde vom ajunge? Vom vedea noi. Dacă cei în vârstă credem că nu vom ajunge să vedem sau să primim pedeapsa, ne înșelăm. Dacă cei tineri credeți că veți scăpa să nu treceți prin momente deosebit de grele, iarăși vă înșelați. Nu criza economică, nu criza financiară sau alte crize prin care trece lumea sunt greutățile cele mai mari, ci greutățile care cu adevărat apasă asupra neamului și amenință existența lui sunt păcatele pe care noi le săvârșim, le îngăduim și le acceptăm uneori cu nepăsare. În momentul în care într-o familie, chiar tacit sau cu îngăduință, tinerii trăiesc împreună fără să primească binecuvântarea lui Dumnezeu prin Taina Cununiei, de unde să ne așteptăm noi la prunci sănătoși, de unde să ne așteptăm la nepoți și copii care să ne binecuvânteze bătrânețile noastre? Toți suntem în mod egal responsabili pentru tot ceea ce se întâmplă împrejurul nostru. Dacă noi am fi mai buni, dacă noi am încerca prin tot ceea ce facem să-i sfătuim pe copiii noștri să se ferească de păcat și să ne împotrivim noi înșine până la sânge păcatului, lumea noastră ar fi mai bună și speranța de mântuire mai sigură. Trebuie să ne implicăm într-o lucrare de stăvilire a oricăror stări și păcate contrare moralei creștine, să ne împotrivim și să acționăm împreună prin iubire, prin solidarizare împotriva păcatelor care bântuie astăzi, a stării acesteia de indiferență față de tot scandalul și imoralitatea ce sfidează bunul-simț. Este păcat să ne retragem, să nu ne implicăm în ceea ce se întâmplă rău în jurul nostru. Dacă nu ne interesează ce se întâmplă cu vecinul nostru, vom ajunge cu timpul să nu ne mai pese nici de cele ce se întâmplă în familia noastră.

Suntem cu toții o familie binecuvântată de Dumnezeu și familia aceasta se numește Sfânta Biserică. Maica Domnului este chipul Bisericii, este imaginea vie a Sfintei Bisericii. Dacă ea L-a purtat în pântece pe Mântuitorul lumii, Biserica ni-l oferă pe Hristos, Mântuitorul lumii, în Taina Euharistiei și ne bucurăm când veniți să vă împărtășiți. Ne bucurăm că încercați să vă pregătiți pentru lucrul acesta, pregătindu-i și pe prunci, aducându-i de mici să se împărtășească, pentru că ei nu au păcate responsabile. Obligându-ne noi să-i aducem la Împărtășanie pe prunci, să ne pregătim pe noi înșine pentru acest moment. Când observăm că unii copii se sperie de Împărtășanie, ne dăm seama că părinții i-au adus mai rar pe la biserică. Se sperie copiii și de medicament, dar în cazul Împărtășaniei se sperie de „Pâinea vieții". Dar dacă mama se împărtășește ea mai întâi, atunci și copilul îi va urma pilda.

Să spunem, așadar, cu toții: *„Întru Naștere, fecioria ai păzit, întru adormire lumea nu ai părăsit, de Dumnezeu Născătoare, mutatu-te-ai la viață, fiind Maica Vieții, și cu rugăciunile Tale izbăvești din moarte sufletele noastre".* Deci Maica Domnului, cea care nu a murit, ci s-a mutat din moarte la viață, care a rămas cu noi, este mijlocitoarea noastră și ne poate mântui din moarte sufletele, adică nu ne scutește pe noi de a muri, de a trece dincolo în ceea ce este rânduit pentru fiecare dintre noi, ci ne scoate pe noi din moartea păcatului, din îndepărtarea de Dumnezeu, din moartea spirituală. Maica Preacurată este Maica Vieții. Chemați-o în rugăciuni, faceți mijlociri către ea, luați-o ca pildă de mamă!

În această zi de prăznuire, Maica Preacurată să fie alături de noi și să mijlocească pentru ca fiecare în parte să dobândim mântuirea.

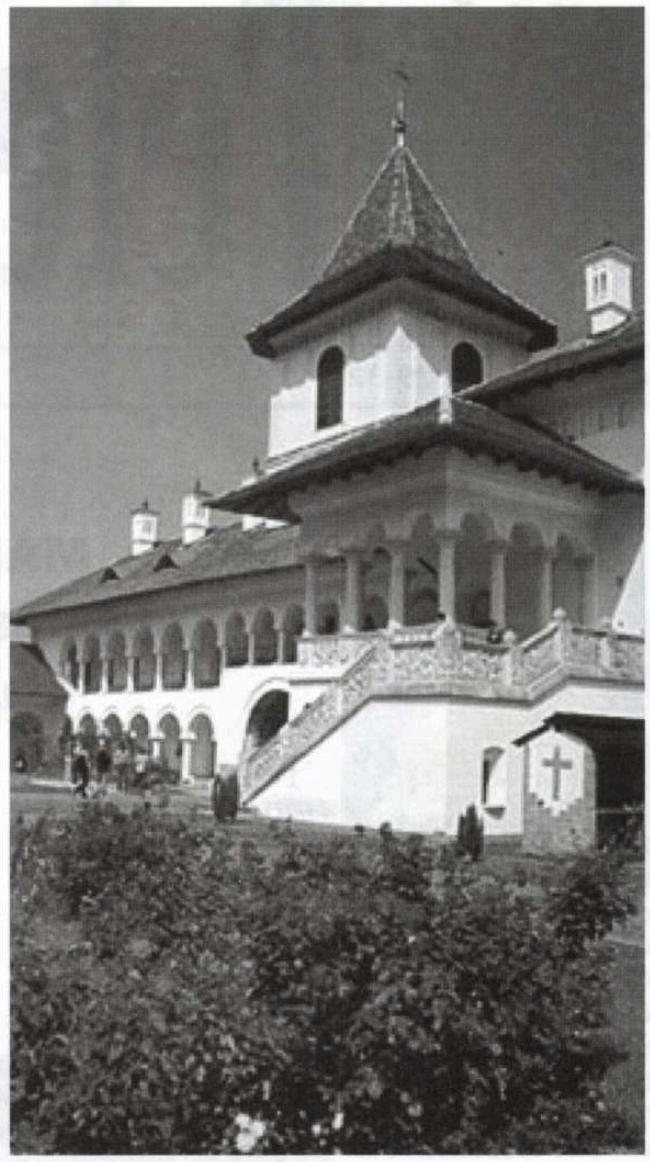

Nevoia de monahism

(urmare din p. 1)

fetism și sacerdoțiu. Dacă avem și azi monahism, e grație votului ascultării, care i-a disciplinat pe egumeni în fața episcopilor: au mai sărit scântei, dar nimeni nu s-a zidit în sminteala unei schisme, așa cum și ierarhii s-au smerit în fața giganților duhovniciei, nedevenind persecutori ai monahismului. Prin iubire de Hristos, echilibrul dintre mistică și teologie s-a impus, spre slava lui Dumnezeu și bunăstarea Bisericii.

În Ortodoxia românească, prăbușirea comunismului a prilejuit renașterea monahismului, care a rodit prin înmulțirea obștilor noi și restaurarea celor vechi. Unii sociologi, mai seci în raționalismul lor empiric, au văzut în valul vocațiilor postdecembriste și o „soluție" contra sărăciei. Dar cum să scapi de sărăcie, depunând voturile monahale, care o includ de bună voie? A fost mai curând altceva: o sărbătoare a libertății regăsite, căci nu există ființă umană mai liberă decât monahul, deși aparențele par să susțină contrariul. Fapt este că, pentru foarte mulți compatrioți, pelerinajul la obștile monahale de pe tot cuprinsul țării reprezintă un reazem sufletesc neprețuit, o sursă de energie primenită, de bucurie și pace, de învățătură și curăție. Am ajuns recent, pe fondul unei conferințe la Deva, pe la Prislop: mă temeam să dau acolo peste „excesele" pietiste ipocrit acuzate de presa tabloidă și de deformatorii opiniei publice, însă am descoperit la mormântul marelui părinte Arsenie Boca un paradis silvestru bine rânduit și răcoritor. Poate că în alte zile – de hram sau legate de personalitatea celui aflat acum în cercetarea comisiei de canonizare conduse de ÎPS Laurențiu – mânăstirea hunedoreană e sub asaltul numerelor mari, suferind de patosul dezordonat al mulțimilor. Dar tot poporul Lui Dumnezeu e și atunci la lucru, cu toate „exagerările" la care fariseii și cărturarii fini mai strâmbă din nas. Ca să nu anticipez și să mă socotesc mai presus de hotărârea Bisericii noastre, nu m-am rugat la mormânt cu vocativul „Sfinte Arsenie": deocamdată, l-am însoțit pe Părintele Arsenie cu gândul la opera sa de co-făurire a *Filocaliei* românești și cu răbdătoarea așteptare a mireanului care știe că Dumnezeu ne va lămuri întotdeauna adevărul celor ascunse.

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Sâmbătă, 1 iulie. Înaltpreasfinția Sa a participat la sărbătoarea hramului Mănăstirii Bârsana, jud. Maramureș. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu un mare sobor de ierarhi, preoți și diaconi și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Duminică, 2 iulie. A oficiat, împreună cu Preasfințitul Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei și cu Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii, sfințirea bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" din localitatea Prejmer, Protopopiatul Săcele. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotonit preot pe diaconul Flaviu Mihai Foica pe seama Parohiei Buzăiel, Protopopiatul Săcele. La finalul slujbei, Înaltpreasfinția Sa i-a conferit părintelui paroh Șerban Sorin distincția Crucea Șaguniană.

Luni, 3 iulie. Înaltpreasfinția Sa a avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 4 iulie. A participat la ședința de lucru a Sfântului Sinod.

Miercuri, 5 iulie. A vizitat Centrul eparhial al Episcopiei Covasnei și Harghitei, precum și Catedrala episcopală „Sfântul Nicoale" din municipiul Mircurea Ciuc.

Joi, 6 iulie. Cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la înființarea Ligii Cultural-Creștine „Andrei Șaguna", Înaltpreasfinția Sa a participat la *Centrul Ecleziastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan"* din municipiul Sfântu Gheorghe, jud. Covasna, la manifestările prilejuite de cea de-a 25-a ediție aniversară a „Zilelor Andrei Șaguna". A participat la Catedrala Ortodoxă „Sf. Nicolae" și „Sf. Gheorghe" , Paraclis Episcopal, din Sfântu Gheorghe, la lucrările conferinței „Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna – contemporanul nostru", în cadrul cărora a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 7 iulie. A prezidat, la Facultatea de Teologie din Sibiu, comisia de susținere a tezei de abilitare „Redimensionarea europeană a cercetării în domeniul Cateheticii și Omileticii. Premise, realizări și perspective", realizată de către Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Necula.

Sâmbătă, 8 iulie. A binecuvântat paraclisul amenajat în demisolul Bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" din Parohia Făgăraș-Gară. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Daniel Grecu a fost hirotonit preot pentru Parohia Arpașu de Jos, județul Sibiu, iar teologul Ioan Șovrea a fost hirotonit diacon.

Duminică, 9 iulie. A participat la manifestările prilejuite de împlinirea a 490 de ani de la prima atestare documentară a localității Lisa, jud. Brașov. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului". În cadrul Sfintei Liturghii, teologul Mihai Sergiu Terzea a fost hirotonit diacon, iar diaconul Ioan Șovrea a fost hirotonit preot pentru Parohia Rășinari I, Protopopiatul Sălișteș.

Luni, 10 iulie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 12 iulie. Înaltpreasfinția Sa a participat la sărbătoarea „Cinstirea Sfintei Icoane a Maicii Domnului «Prodromița» de la Muntele Athos" – hramul așezământului monahal de la Măgura-Jina, județul Sibiu. A oficiat slujba de sfințire a altarului de vară ridicat în incinta așezământului monahal. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La final, a oferit distincția „Crucea Șaguniană pentru mireni" domnului Vasile Beschiu, primarul comunei Jina și domnului Constantin Socol. De asemenea, a acordat mai multe acte de cinstire celor care sprijină activitatea acestui așezământ monahal.

Joi, 13 iulie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. În aceeași zi, a oficiat slujba de binecuvântare a unei case sociale, edificată de către Parohia Gura Râului II pentru o familie monoparentală din localitate.

Vineri, 14 iulie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminica, 16 iulie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la biserica veche a Mănăstirii „Sfântul Nicolae" din localitatea Predeal, județul Brașov.

Luni, 17 – Vineri, 29 iulie. A efectuat un pelerinaj în Grecia.

Duminică, 31 iulie. Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfânta Treime" din Parohia Dârste, jud. Brașov. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Mihai Sergiu Terzea a fost hirotonit *preot* pe seama Parohiei Buzăiel, Protopopiatul Săcele. După Sfânta Litughie, Înaltpreasfinția Sa a oficiat o slujbă de mulțumire cu prilejul aniversării a 50 de ani de căsătorie a părintelui Iosif Bogdan și a doamnei preotese Viorica.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Fenomenul migrației a marcat sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI. După căderea regimului comunist, mulți dintre conaționalii noștri au plecat spre partea de apus a Europei în căutarea unui trai mai bun. Aici au căutat și Biserica existentă în cadrul parohiilor vechi, istorice, înființate de sute de ani (Paris, Viena, Leipzig) sau în vremea Patriarhului Justinian și a urmașilor săi (Italia, Elveția, Germania, Anglia, Spania etc.).

La o primă lectură a unui șematism al parohiilor din Occident, observăm că românii au căutat să se integreze în cultura națională a țărilor adoptive prin așezarea parohiilor lor sub protecția unui sfânt român și a unui sfânt local ce a odrăslit în primele secole creștine pe teritoriul țării respective.

Sfinții spațiului german

Plecat în căutare de împlinire livrescă spre Țara Cantoanelor, **părintele Alexandru Nan**, originar din ținutul Mediașului, a prezentat chipurile sfinților din spațiul germanic în diverse publicații de limbă română, iar în 2017 toate au fost strânse sub titlul: ***Pe urmele sfinților din Apus. Sfinții spațiului german***, fiind publicate la Editura Renașterea.

După o scurtă incursiune istorică referitoare la evoluția creștinismului pe teritoriul Elveției, Germaniei și Austriei, autorul ne prezintă viața, scrierile, canonizarea și o bibliografie selectivă la fiecare sfânt, începând cu Sf. Afra de Augsburg, Sf. Bonifatie, apostolul germanilor, continuând cu Sf. Lucian, patronul Liechtensteinului, și până la Sf. Ansgar, apostolul Nordului (Danermarca și Suedia).

Îl felicităm pe autor și așteptăm și următoarele volume care să cuprindă restul sfinților apuseni, spre o mai bună cunoaștere a personalității și lucrării lor.

De sub teascurile Tipografiei Șaguniene a apărut la începutul verii acestui an al nouălea număr al ***Îndrumătorului Pastoral al Episcopiei Tulcii***. Inițiat de neobositul nostru colaborator, vlădica Visarion, după modelul șagunian al Îndrumătorului Bisericesc, regăsim și în acest an în publicația dobrogeană multe articole ce prezintă aspecte legate de trecutul istoric al Tulcii, cu referire la anul comemorativ al mărturisitorilor din închisorile comuniste, cunoscut fiind faptul că în Dobrogea s-au aflat mai multe asemenea locații: Periprava, Ostrov etc.

Tematici diverse legate de învățătura Bisericii și viața misionar-pastorală sunt prezentate de un număr mare de autori de pe tot cuprinsul țării.

Felicităm comitetul de redacție pentru această nouă apariție editorială și așteptăm deja al 10-lea număr al publicației.

Mitropolitul Laurenţiu

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Profesorul și directorul IOAN SANDU

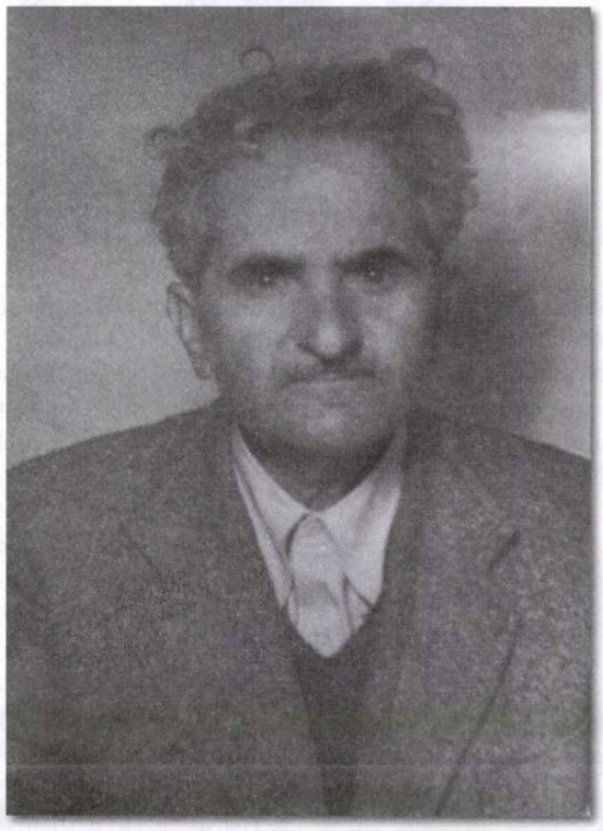

N-a fost preot, ci doar absolvent de teologie, apoi profesor și director la Școala Normală „Andrei Șaguna" a Arhiepiscopiei Sibiului. Era originar din satul Sâmbăta de Sus, din vecinătatea Mănăstirii Brâncoveanu, născut la 2 septembrie 1889, în familia unor țărani credincioși. A făcut școala primară „confesională" din sat, apoi Liceul ortodox confesional „Andrei Șaguna" din Brașov. Între anii 1910 și 1913 a urmat cursurile Institutului Teologic din Sibiu, la care activa ca profesor, Nicolae Bălan, viitorul mitropolit, Vasile Stan, viitor episcop al Maramureșului, Silviu Dragomir, Onisifor Ghibu și Pavel Roșca, viitori universitari la Cluj, dar și dirijorul și compozitorul, Timotei Popovici.

N-a intrat în cler, ci după izbucnirea Primului Război Mondial, în 1914 a trecut munții în vechea Românie, pentru a nu fi încorporat în armata austro-ungară și trimis pe front. S-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București, dar, din cauza războiului, a fost nevoit să-și continue studiile la Universitatea din Iași, unde a obținut licența în Istorie și Latină. În același timp, s-a înrolat ca voluntar în Armata Română, luptând pe front ca ofițer combatant, deci și-a adus și el o modestă contribuție la realizarea Statului național român unitar.

După Unire, a funcționat, pentru scurt timp, ca secretar al Arhiepiscopiei Sibiului. Iar la 1 septembrie 1919 a fost numit profesor de Istorie la noul liceu românesc din Sibiu, care va purta apoi numele marelui cărturar, Gheorghe Lazăr. În paralel, în anii școlari 1920-1922, la solicitarea fostului său profesor, acum mitropolitul Nicoale Bălan, a predat Limba și literatura română la Institutul Teologic sibian, datorită faptului că unii dintre studenți absolviră gimnazii maghiare sau săsești, în care nu se studia această disciplină. În toamna anului 1922 a fost transferat ca profesor și director la Liceul „Mihai Viteazul" din Alba Iulia, tot după Unire. A stat în fruntea acestuia timp de zece ani, dovedindu-se un profesor și director foarte energic.

La 1 septembrie 1932 s-a reîntors la Sibiu la chemarea mitropolitului Nicolae Bălan, care l-a numit profesor și director la Școala Normală (Pedagogică) „Andrei Șaguna", care se găsea sub oblăduirea Bisericii. Și-a făcut datoria și aici, alături de alți profesori de excepție. Menționăm faptul că în timp ce va fi director, sub îndrumarea atentă a mitropolitului Nicolae Bălan, s-a construit impunătoarea clădire a Școlii Normale, una dintre cele mai „moderne" la vremea respectivă, având și o frumoasă capelă, clădire pe care a preluat-o Statul după reforma învățământului din august 1948 (azi folosită de Liceul de Construcții și Arhitectură „Carol").

În perioada activității sale la Sibiu a fost ales membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului și „consilier eparhial onorific" la secția culturală a Arhiepiscopiei. De asemenea, a fost ales președinte al secției Sibiu a Asociației pentru mireni „Frăția Ortodoxă Română", care se constituie la Cluj, încă din anul 1933, sub președenția cunoscutului lingvist Sextil Pușcariu de la Universitatea din Cluj. A rostit foarte multe conferințe în cadrul Astrei-Sibiu, unele dintre ele fiind apoi tipărite (despre Dimitrie Cantemir, Sava Brancovici, Neagoe Basarab, Unirea Principatelor ș.a.).

La 28 ianuarie 1941, la recomandarea directă a mitropolitului Nicolae Bălan, a fost numit subsecretar de stat în Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Artelor, ministru fiind generalul Radu Rosetti. El a condus sectorul Culte, nu a rămas în acest post decât un an, până la 1 februarie 1942, când a revenit la Universitatea de la Sibiu.

Curând au urmat schimbările politice din țara noastră, din anii 1944-1945, care îi vor aduce multe necazuri și suferințe, în 1945. La 18 mai 1946, a fost arestat, anchetat și judecat de „Tribunalul Poporului", „pentru sprijinul dat dictaturii antonesciene", acuzat că „a susținut războiul împotriva Uniunii Sovietice", prin participarea sa la ședințele Consiliului de Miniștri. „(…) a aplicat și a impus metodele hitleriste ale lui Antonescu în ceea ce privește Biserica". Din lipsă de probe suficiente dosarul său a fost clasat la 6 octombrie 1946.

După eliberarea din arest și-a continuat activitatea didactică la Școala Normală, dar în anul 1947 a fost pensionat. A urmat o nouă arestare, înainte de 26 august, când se găsea în Penitenciarul de la Văcărești pentru o anchetă. Era acuzat acum de „crimă contra păcii, prin aceea că, în calitate de subsecretar de stat al Ministerului Cultelor, a luat parte la ședințele consiliului de miniștri, contribuind astfel la realizarea scopurilor politice hitleriste". Au continuat anchetele la Tribunalul Poporului și la Curtea București, secția IV Penală, la Cabinetul Criminalilor de Război. La 19 ianuarie 1949, a fost achitat, dar a fost eliberat abia la 31 octombrie 1949, după care s-a reîntors în satul natal, Sâmbăta de Sus.

La mai puțin de un an de la eliberare, a fost din nou arestat în noaptea de 5/6 mai 1950 în casa sa din Sâmbăta de Sus, dus la Securitatea din Sibiu, iar de acolo, la 3 iulie 1950, la închisoarea din Sighet, odată cu alți foști demnitari politici și oameni de cultură. De data aceasta, Ioan Sandu nu a mai ajuns ziua eliberării, așa cum s-a întâmplat cu alți condamnați de la Sighet (Ioan Lupaș, Silviu Dragomir, Ștefan Meteș etc.). A murit acolo, la 8 mai 1955, deci după cinci ani de suferințe și anchete. Jertfa lui – ca și a altor patrioți români care și-au sfârșit viața în închisorile comuniste – nu trebuie uitată (după Adrian Nicolae Petcu, *Ion D. Sandu*, în vol. „Martiri pentru Hristos din România în perioada regimului comunist, București, 2007, p. 622-631).

Părintele Ioan Sabău, icoană a preoției în vremuri de prigoană comunistă (II)

O perioadă relativ scurtă a petrecut-o în detenție și la Cugir. Din cele spuse de fiica sa, Cecilia-Maria, pe când preoteasa Alexandra era internată în spital, aceasta ducea pachete cu mâncare părintelui. Cerința ei de a-l vedea pe părintele – „chiar și pentru o clipă" – a fost răsplătită cu o bătaie cruntă a celui închis în fața ochilor săi.

În temniță a cunoscut oameni duhovnicești, personalități de excepție ale intelectualității românești, printre care se numără părintele Dumitru Stăniloae, Nichifor Crainic, părintele Opre Crăciun, acesta devenind duhovnicul său. Tot în temniță a învățat pe de rost psalmii și Evanghelia după Ioan. Cuvintele sale sunt memorabile în acest sens: „Acolo am învățat să mă rog și tot acolo am simțit dependența de Dumnezeu, pentru că totul atârna de Dumnezeu și toate veneau de la El. Nu m-au învățat școlile și cărțile cât de multe m-a-nvățat pușcăria" [George Crasnean, „Părintele Ioan Sabău – «patriarhul hunedorenilor»", în *www.lumeacredintei.com/ortodoxie-si-traire/parintele-ioan-sabau-patriarhul-hunedorenilor/*, accesat: 21.6.2017].

Pe lângă Aiud și Deva, părintele a mai fost închis la Gherla, la Hațeg și la Caracal. La Aiud, patru ani i-a petrecut la zarcă, iar două săptămâni la izolare, de unde a fost scos aproape mort. Înainte de-a fi eliberați, erau forțați să declarare colaborarea cu miliția, lucru pe care părintele l-a refuzat vehement. „Din pricina asta, a fost ultimul care a ieșit de la Aiud, după el s-a închis poarta" [*Familia Ortodoxă*, nr. 3 (50)/2013, p. 11]. La 1 august 1964 a fost eliberat de la Aiud, fiind supravegheat în permanență de Securitate. Se reîntoarce în satul Folt, iar la 1 octombrie 1964 este numit preot în satul Bobâlna, un sat cu două biserici, în ciuda insistențelor vehemente a celor din Vinerea de a-l aduce în parohia de unde plecase. Nedorind a mai atrage atenția informatorilor, părintele slujea peste săptămână, singur, în biserica „de pe vale". În Bobâlna, părintele a reușit renovarea celor două biserici, a înființat un cor bisericesc și a făcut demersurile necesare deschiderii unui punct sanitar în cadrul parohiei. Părintele și-a continuat activitatea sa în satul Bobâlna până în anul 1994, când, la vârsta de 80 de ani, s-a pensionat, urmând să se întoarcă în satul Folt, unde a mai izbutit să renoveze cele două biserici încărcate de istorie.

La 16 februarie 2009, la vârsta de 94 de ani, părintele a trecut la cele veșnice, fiind înmormântat în cimitirul vechi din satul Bobâlna.

Nu înainte de a încheia, trebuie menționat și faptul că întreaga activitate a părintelui a fost izvorâtă dintr-o extraordinară erudiție. Avea o adevărată pasiune pentru lectură, o sete profundă de cunoaștere, pe care numai prin lectura duhovnicească și-o putea stăvili. Dumnezeu l-a binecuvântat și cu darul cuvântării, drept pentru care a și fost supranumit „predicatorul Ardealului".

Pe scurt, părintele Ioan Sabău – având alături o familie devotată acelorași crezuri: dragostea de neam și de Hristos –, dincolo de limitele impuse de comunism, și-a împlinit cu dragoste vocația sacerdotală, imprimând în memoria celor care l-au cunoscut o veritabilă icoană a slujirii preoțești în vremuri de restriște.

Nicolae-Toma POSA

Membrii Asociaţiunii Astra – Membrii Academiei Române (VI)

NICOLAE BĂLAN (1882, Blăjenii de Sus, Bistriţa-Năsăud – 1955, Sibiu).

Mitropolit al Ardealului. Profesor la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu. Fondator şi redactor al *Revistei Teologice*, al *Gazetei Poporului.* Mitropolit al Ardealului, din 1920, şi instalat la Sibiu. A ridicat Institutul Teologic din Sibiu la rang universitar de academie (Academia Andreiană), din 1948. A înfiinţat, în Sibiu, Şcoala Normală de Fete, Şcoala de Cântăreţi Bisericeşti. A îndrumat publicaţiile periodice: *Telegraful Român, Revista Teologică, Lumina Satelor.* A pus bazele colecţiilor: *Seria Teologică, Seria Didactică, Popasuri Duhovniceşti, Biblioteca Bunului Păstor.* A rectitorit Mânăstirea de la Sâmbăta de Sus, a sprijinit ridicarea a peste 150 de biserici, a peste 150 de case parohiale, a organizat un pelerinaj în Ţara Sfântă, 1925. A protestat împotriva Dictatului de la Viena. Este autorul unor volume şi a sute de articole publicate în reviste teologice şi de cultură.

ASTRA. Membru de onoare, 1920, membru al Comitetului Central, 1922, 1930, membru al Secţiunii Şcolare, membru în Comisia pentru extinderea ASTREI în Basarabia. A binecuvântat toate adunările şi manifestările ASTREI, la care a participat alături de ierarhul greco-catolic de la Blaj.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1920. Reconfirmat în 1990.

CAROL al II-lea de HOHENZOLLERN-SIGMARINGEN (1893, Sinaia – 1953, Estoril, Lisabona, Portugalia).

Principe şi rege al României – 1930-1940. În 1914 a fost declarat moştenitor al tronului României, la care a renunţat în câteva rânduri în perioada 1918-1927, în favoarea fiului său, Mihai, şi a principesei Elena. A instaurat dictatura regală (1938). A abdicat (1940) în favoarea lui Mihai I şi a plecat în exil. A sprijinit cultura română prin *Fundaţia Curţii Regale* pe care a creat-o. A susţinut apariţia publicaţiei *Revista Fundaţiilor Regale.*

ASTRA. Membru de onoare, preşedinte de onoare, 1932. A participat la Adunările generale de la Braşov, 1933, Abrud, 1938 – aceasta s-a desfăşurat sub patronajul său. La Adunarea Jubiliară de împlinire a 75 de ani de la întemeierea Asociaţiunii de la Blaj, 1936, a participat şi a susţinut un vibrant discurs. A fost însoţit de voievodul Mihai.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1921. Protector şi Preşedinte de onoare, 1930-1940.

NICOLAE DRĂGANU (1884, Zagra, Bistriţa-Năsăud – 1938, Cluj).

Filolog, lingvist, istoric literar, profesor. Profesor la Liceul Grăniceresc din Năsăud. Docent şi profesor la Universitatea din Cluj, Facultatea de Litere şi Filosofie, la a cărei organizare a contribuit. A editat texte vechi, a publicat volume de istorie a literaturii române, de istorie a învăţământului năsăudean, de lingvistică, gramatică.

ASTRA. Membru în Comitetul Central, 1920, 1923, 1930, 1935. Membru al Secţiunii Literare, 1912, preşedinte al ei, 1935.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1923. Membru titular, 1939.

WILLIAM ROBERT WATSON-SETON (1879, Londra – 1951, Insula Skye).

Istoric britanic. La Colegiul Regal din Londra a înfiinţat Seminarul de Studii Sud-Est Europene (1915). Profesor de Istoria Europei Centrale la Universitatea din Londra. A înfiinţat revista „New Europe". Doctor Honoris Causa al Universităţii din Cluj. Cetăţean de onoare al oraşului Cluj. S-au remarcat lucrările sale publicate referitoare la istoria statelor din Europa Centrală şi de Sud-Est.

ASTRA. Membru de onoare, 1920.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, *străin,* 1923.

ELENA VĂCĂRESCU (1866, Bucureşti – 1947, Paris).

Scriitoare română de limbă franceză, susţinătoarea intereselor politice şi culturale ale României în mediile politice, diplomatice şi mondene pariziene. Stabilită în Franţa, în 1891, s-a alăturat Ligii Culturale, fondate de Nicolae Iorga, 1915, a militat pentru înfiinţarea Consiliului Naţional al Unităţii Române, septembrie 1918, ce susţinea realizarea României Mari. Membră a delegaţiei române participante la Conferinţa de Pace, 1919, a asistat la semnarea Tratatului de recunoaştere a graniţelor României. Guvernul francez i-a conferit *Legiunea de Onoare.* A fost secretar general al Asociaţiei Române de pe lângă Societatea Naţiunilor şi a participat la Congresul de la Londra (martie, 1919). Membră a delegaţiei române la şedinţa de constituire a Societăţii Naţiunilor/Liga Naţiunilor, viitoarea ONU, unde a ţinut repetate discursuri, a colaborat cu Nicolae Titulescu. Opera lăsată drept moştenire este constituită din poezii, piese de teatru, romane, memorii, articole, traduceri.

ASTRA. Membru de onoare, 1920, la Adunarea Generală de la Oradea.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1925. A rostit un discurs de recepţie legat de destinul ei. Prin hotărâre testamentară a lăsat Academiei Române parcul şi conacul vetrei strămoşeşti pentru înfiinţarea Fundaţiei *Elena Văcărescu.* Altă parte a averii a fost destinată pentru Premiul *Elena Văcărescu* oferit de Academie.

TIBERIU BREDICEANU (1877, Lugoj, Timiş – 1968, Bucureşti).

Muzician, folclorist, compozitor. Fondator al Teatrului Naţional, al Operei Române şi al Conservatorului din Cluj, al Societăţii Compozitorilor Români din Bucureşti. Director al Operei Române din Cluj. A compus muzică de teatru, lucrări simfonice, muzică corală şi de cameră, muzică instrumentală, a adunat peste 2000 de melodii populare.

ASTRA. Preşedintele Secţiunii Artistice, 1925, 1935, director-fondator al Conservatorului ASTRA din Braşov, 1928, membru în Comitetul Central (1925).

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1937. Reconfirmat în 1990.

NICOLAE COLAN (1893, Arpătac, azi, Araci, judeţul Covasna – 1967, Sibiu).

Mitropolit al Ardealului. Secretar arhiepiscopal la Sibiu, profesor la Academia Andreiană din Sibiu, rector al ei. A fost ministru al Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor. A fost ales Arhiepiscop şi Mitropolit al Ardealului, înscăunat la Sibiu, 1957-1967. A fost redactor al *Revistei Teologice,* fondator şi redactor al revistei *Viaţa Ilustrată.* A pus bazele colecţiilor teologice: *Cărţile vieţii, Veniţi de luaţi lumină.* A tipărit *Noul Testament* (după *Biblia* editată de Andrei Şaguna) în două ediţii. A fost ministru al Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor. Opera sa conţine sute de articole şi studii, pastorale, conferinţe.

ASTRA. Membru în Comitetul Central, preşedinte al Reuniunii Meseriaşilor Români din Sibiu.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1938. Membru titular, 1942. Discurs de recepţie – *Biserica neamului şi unitatea limbii româneşti.*

MIHAI de HOHENZOLLERN (n. 1921, Sinaia).

Principe şi Rege al României.

Rege – 1927-1930, 1940-1947. Prin lovitura de stat a generalului Antonescu, a fost îndepărtat Carol al II-lea şi a fost desemnat Mihai (18 ani) rege, fără votul Parlamentului (era suspendat). A participat la lovitura de stat ce a răsturnat regimul militar Antonescu şi a slăbit legăturile României cu ţările Axei. A abdicat în 1947. A plecat în exil, în Elveţia, având un domiciliu stabil. În 1997 i-au fost redate cetăţenia română şi proprietăţile.

ASTRA. Membru de onoare şi preşedinte de onoare, 1947 (propus în 1941), Adunarea Generală de la Sibiu.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, protector şi preşedinte de onoare, 8 nov. 1940. Membru al Academiei Române în 2008.

Prof. Univ. Dr. Elena MACAVEI

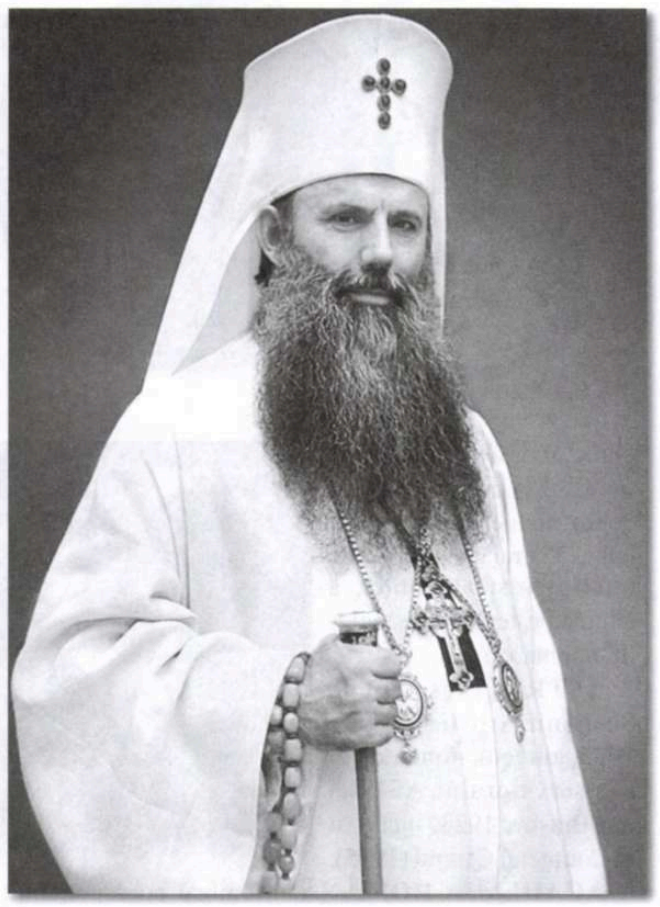

„Apostolatul social" în activitatea pastorală a patriarhului Iustinian Marina (1948-1977) (I)

Schimbările semnificative în activitatea pastorală a Bisericii Ortodoxe Române s-au petrecut după 1948, când a fost ales, recunoscut și înscăunat al treilea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Iustinian Marina, născut la 22 februarie 1909. El a urmat Seminarul Teologic „Sfântul Nicolae" din Râmnicu Vâlcea. După ce s-a căsătorit, a fost hirotonit preot în 1924 pentru Parohia Băbeni, jud. Vâlcea. În 1929, își ia licența în teologie la Facultatea de Teologie din București. În 1932, a fost numit director al Seminarului Teologic din Râmnicu-Vâlcea.

În timpul celor 12 ani de activitate pastorală și pedagogică la Râmnicu-Vâlcea el a încercat să ajute pe cei aflați în lipsă, înființând, împreună cu alți preoți, o bancă populară, o bancă de credit și o cooperativă.

Când a rămas văduv în 1945, mitropolitul Moldovei, Irineu Mihălcescu, l-a propus pentru a fi numit episcop vicar la Iași. Ca episcop vicar el a fost însărcinat să se ocupe și să susțină asistența socială în Arhiepiscopia Iașilor, în acele vremuri de mare mizerie cauzate de război, precum și de seceta care se abătuse pe teritoriul României pentru aproape 4 ani de zile. El a acordat o atenție specială copiilor rămași orfani de ambii părinți, înființând pentru aceștia orfelinate în incinta marilor mănăstiri din Moldova. A organizat cantine populare susținute prin colectele organizate în parohii. În 1947, a fost ales mitropolit al Moldovei, iar în 1948, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Cum spuneam mai înainte, figura cea mai însemnată pe plan bisericesc a fost fără îndoială aceea a patriarhului Iustinian (1948-1977). Cu activitatea sa reformatoare în diverse sectoare ale activității bisericești, el a reușit să asigure Bisericii Ortodoxe o oarecare libertate de acțiune, chiar în cadrul restrâns aprobat de noul guvern. Orientarea pastorală principală pe care voia să o aplice în practică era aceea numită *„Apostolat social"*, noțiune elaborată deja prin mișcarea socială din anii 1930–1940, la Craiova și Buzău. Conform acestui concept, Biserica este o instituție care are un rol important în viața unui popor, un rol complementar celui politic. Convins de dimensiunea socială a credinței creștine, patriarhul a găsit un loc specific în acțiunea Bisericii, fapt care a fost interpretat de către unii ca o cedare la ideologia momentului, în solicitarea angajării credincioșilor și a parohiilor la construcția așa zisei noii societăți socialiste [Cf. Ioanichie Bălan, *Volte e parole dei padri del deserto romeno.* Qiqajon (comunita monastica di Bose), Torino, 1991,p. 31].

Amintim câteva aspecte importante ale acestui concept, numit *„Apostolat social"*:

– în noul context politic-social, activitatea Bisericii s-a caracterizat prin câteva principii și noi forme de pastorală și angajare socială, și nu numai. În această privință, Biserica Ortodoxă Română a adoptat o atitudine realistă, dar în același timp naturală și teologică, aceea de *„Apostolat social"*. Termenul sintetizează slujirea practică a Bisericii în actualitatea socială, slujire fondată pe mandatul său divin. Deci, prin *„Apostolat social"* se înțelegea preocuparea Bisericii pentru varietatea realităților în care trăiesc membrii ei, slujirea aspirațiilor societății umane. Deși misiunea principală a Bisericii este mântuirea sufletelor, ea s-a preocupat întotdeauna de problemele vieții pământești a credincioșilor, încât creștinul să înainteze și să crească în desăvârșire prin faptele sale concrete înaintea semenilor.

– *„Apostolatul social"* este o actualizare la nivel pastoral a mesajului evanghelic. Spunea patriarhul: „Preocuparea pentru om, pentru destinul său pământesc și ceresc, pentru necesitățile sale pământești ca și pentru mântuirea de dincolo, toate acestea nu sunt noutăți pentru teologia creștină, ci probleme vechi de 2000 de ani. Chemarea noastră pentru aprofundarea aspectului social al mesajului evanghelic și întruparea lui în viața de fiecare zi trebuie să fie considerată, în consecință, nu ca o noutate teologică, ci ca o descoperire a unor valori vechi, abandonate și uitate între copertele Sfintei Scripturi și ale tradiției creștine. Actualizarea acestei preocupări este o necesitate a timpului nostru. Niciodată ca în acești ultimi ani, slujitorii Bisericii creștine nu s-au confruntat cu probleme atât de vitale, care pun în cumpănă însăși valorile principiilor creștine pentru organizarea unui mod de existență umană întemeiată pe principiul egalității tuturor oamenilor la bunăstare și la dreptate" [Justinian Marina, *Apostolat Social*, vol. III, EIBMBOR, București, 1966, pp. 55-57];

– pentru el și pentru Biserica românească, *„Apostolatul social"* se înțelegea ca o lucrare de integrare a Bisericii în realitățile și aspirațiile sociale ale credincioșilor și ale întregului popor. *„Apostolatul social"* semnifica lucrarea pastorală a unei Biserici active, deschisă societății, o Biserică socială: „Vă chem, iubiți preoți, la o lucrare neobosită pentru crearea omului celui nou, omului social al păcii, al iubirii, al fraternității, al muncii. Să formăm un om nou după poruncile Evangheliei și cu el, o Biserică socială, vie și activă" [Idem, *Apostolat Social*, vol. I, EIBMBOR, București, 1948, p. 91];

– *„Apostolatul social"* este o slujire adusă lui Dumnezeu și oamenilor în același timp: „Preotul slujește pe Dumnezeu, slujind pe frații săi, luminându-i, îndrumându-i pe calea cea adevărată și ajutându-i pentru binele lor și pentru binele tuturor. Obiectivele majore ale slujirii creștine sunt pacea, aspirațiile de dreptate socială a tuturor popoarelor și idealul unității tuturor creștinilor" [Idem, *Apostolat Social*, vol. IV, EIBMBOR, București, 1971, p. 158].

Datoriile Bisericii în fața societății derivă de la porunca Evangheliei de a iubi și de la caracterul uman al mesajului evanghelic și al trimiterii Bisericii de a sluji omul de pretutindeni. *„Apostolatul social"* este expresia slujirii Bisericii și a poporului. Întrucât Biserica se preocupă de raporturile cu lumea în general, cu atât mai mult ea trebuie să se preocupe de raporturile cu poporul în mijlocul căruia trăiește. Deci, *„Apostolatul social"* constituie forma de pastorală și angajarea specială în contextul societății în care Biserica Ortodoxă Română există și își desfășoară misiunea sa. [Cf. Ioan Bria, „Teologia ortodoxă română contemporană", în *GB*, nr. 1-2/1971, p. 66].

Arhim. Visarion Joantă

Actualitatea unui discurs patriarhal vechi de 60 de ani: Justinian Marina, în Sibiu, la întronizarea Mitropolitului Nicolae Colan (I)

Preotul, îngerul satului, iar episcopul, arhanghelul unui colț de țară / Mărturie cu pecete patriarhală: mitropolitul Colan, fruntașul generației sale, / Ardealul, o mitropolie cu poveri bisericești și naționale; / Dumnezeu nu dă responsabilități grele fără să dea și ajutorul harului Său, / Fiii duhovnicești de la Cluj și cei de la Sibiu, / Iubirea vrăjmașilor și patriotismul, calitățile celui ce stă în sala de așteptare a lui Dumnezeu. / Ardealule, îți aducem ale tale dintru ale tale, un sibian autentic! / Demolarea bisericilor n-a putut dărâma fericirea ce își are obârșia în credință. / Eu tot profesor am rămas... / Așteptările patriarhului privitoare la învățământul teologic universitar din Sibiu... / Eterna dilemă a preotului: Molitfelnic sau Evanghelie? (Pr. Dr. Pițu George Cosmin)

În 23-26 mai 2017 se împlinesc 60 de ani de la alegerea și întronizarea episcopului Nicolae Colan ca mitropolit al Ardealului. Atunci, Sibiul a fost din nou gazdă a patriarhului Justinian, care venea să așeze în tronul șagunian pe cel de-al doilea Nicolae din seria celor trei mitropoliți cărturari ce purtaseră numele milostivului sfânt din Mira Lichiei. (Textele citate sunt preluate din *** *Alegerea, învestitura și înscăunarea noului arhipăstor al Mitropoliei Ardealului*, în rev. „Mitropolia Ardealului", an. 2, nr. 5-8, mai-august, 1957, p. 356-375).

Preotul, îngerul satului, iar episcopul, arhanghelul unui colț de țară. Ca un preambul al discursului de la Sibiu din 26 mai, mult mai amplu dezvoltat, vom reține câteva repere, pentru frumusețea lor, și din cuvântarea patriarhului Justinian în Sala sinodală a Palatului Patriarhiei (25 mai 1957) și răspunsul imediat dat de mitropolitul nou ales. Patriarhul Justinian citează la debutul cuvântului său un fragment din rostirea episcopului Nicolae Colan ca vlădică al Clujului. Atunci el spusese: *„dacă preotul trebuie să fie îngerul satului, atunci vlădica trebuie să fie arhanghelul unui colț de țară, vestitorul Evangheliei lui Hristos cu cuvântul, cu fapta și cu pilda vieții sale integrale"*. Patriarhul voia să-l încredințeze pe cel nou-ales, servindu-se de propriile vorbe, că acel colț de țară al Clujului se extindea acum prin conducerea duhovnicească a întregului Ardeal.

Mărturie cu pecete patriarhală: mitropolitul Colan-fruntașul generației sale. În elogiul adresat celui ales, patriarhul amintește de munca didactică de la Sibiu vreme de 15 ani ca titular al catedrei de studiul biblic al Noului Testament, apoi rememorează în auzul tuturor câteva opere reprezentative *„colaniene"*: eseul exegetic la Epistola către Filimon, cele două publicații periodice sibiene – Telegraful Român și Revista Teologică – care au fost sub directa îndrumare a lui Nicolae Colan și reiterează sutele de titluri de lucrări care purtau semnătura profesorului Nicolae Colan, amintește în sfârșit de Brașov, Sibiu, Berlin, cele trei orașe unde a studiat și unde, susține patriarhul: *„ați fost fruntașul generației"*. Pomenește de pasiunea pentru studiul limbii române, devenind licențiat și în litere cu teza: *Stilul lui Dimitrie Cantemir în scrierile lui românești.*

Ardealul, o mitropolie cu poveri bisericești și naționale. Patriarhul Justinian știa prea bine că în Transilvania patriotismul și spiritualitatea sunt de nedespărțit, de aceea ține să sublinieze: *„se pun pe umerii Înalt Prea Sfinției Voastre poveri noi, și bisericești, și naționale, (...) cunoașteți bine configurația confesională a întregii Transilvanii și dârzenia arătată de clerul și poporul român în lupta sa pentru apărarea ortodoxiei"* (p. 357). Ajutoarele mitropolitului, conform discursului lui Justinian, trebuie să fie preoții sibieni și cârja marelui Andrei Șaguna: *„știți ce răspundere vă așteaptă la Sibiu și cunoașteți **preoții** pe care vă puteți bizui pentru dreapta și rodnica lor împlinire, dar purtați în dreapta Înalt Prea Sfinției voastre **cârja** de Arhipăstor a marelui Șaguna"*. Este mai actuală ca oricând, acum după Sinodul din Creta, ideea că preoții și episcopul lor trebuie să fie o unitate nezdruncinată în demersul misionar al lumii secolului XXI, dar și mesajul referitor la cârja arhierească, semn de autoritate și dragoste, două ingrediente ale misiunii episcopale, utilizate în proporții de Duhul Sfânt insuflate.

Pr. Dr. Cosmin George PIȚ

CHIPUL ICONIC AL MĂRTURISITORILOR
sau despre „devenirea întru icoană” în perioada sistemului concentraționist (I)

Sfântul Simeon Noul Teolog, în unul dintre *Imne*, vorbește despre chipul dogmatic al unui model ascuns al iubirii şi îmbrățișării divine, acela de *a fi în Hristos* [Sorin Dumitrescu, *Noi şi icoana*, Ed. Anastasia, 2010, p. 28]: „știu că Cel ce e despărțit de toată zidirea / mă ia înlăuntrul Lui şi mă ascunde ca pe fratele Lui / şi mă aflu în afara întregii lumi / şi eu, cel muritor în lume, / privesc în mine întreg pe Făcătorul lumii” [Sfântul Simeon Noul Teolog, *Imn 13*, citat şi tradus de Dumitru Stăniloae în lucrarea *Iisus Hristos, Lumina Lumii* şi *îndumnezeitorul omului*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1993, p. 370-373].

În cele ce urmează vom încerca să surprindem, pe baza unor date cunoscute sau mai puțin cunoscute, ce înseamnă „devenirea întru icoană”, la modul real, pentru cei ce au măsurat cerul cu genunchii [Radu Preda, *Jurnal cu Petre Țuțea*, Ed. Lumea Credinței, București, 2015, p. 131], având în sine o sete de Absolut. Prin cele redactate am dorit să scoatem în evidență modelul pe care sfinții prin faptele, mesajul lor actual şi, nu în ultimul rând, prin virtuțile lor îl oferă generației noastre, o generație captivă într-un univers al vitezei, al tehnologiei care pare să uite ca, din când în când, să privească cerul albastru şi privirea caldă a sfinților din icoane, sfinți ce constituie un izvor de virtute şi de putere în încercările vieții pentru marea boală a omul secolului XXI, deznădejdea. De asemenea, nu trebuie să uităm că „suntem apropiați unii de alții prin faptul că suntem transparenți; Îl vedem pe Dumnezeu prin ei. Cu cât sunt mai credincios, cu atât Îl văd pe Hristos mai mult în ceilalți […] Ajungem la o nedespărțire şi aceasta este unitatea cea mare din Împărăția Cerurilor: anume că nu-i putem despărți pe oameni de Dumnezeu. Vedem marea Lui taină prin fiecare în parte” [*7 dimineți cu Părintele Stăniloae*, convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu, Ed. Anastasia, București, 1992, p. 78].

De fapt, „devenirea întru icoană” a mărturisitorilor din perioada comunistă vorbește despre prezența şi lucrarea lui Dumnezeu în sistemul concentraționar, ei fiind un semn văzut al prezenței nevăzute a lui Dumnezeu în lume. Astfel, putem spune că, așa cum elementele unei compoziții picturale din erminia bizantină pornesc de la desenul incizat pe placă preparată, după care se întind mai multe straturi de culoare, de la cea mai închisă până la cea mai deschisă, după o tehnică numită „iluminare”, tot așa şi pe chipul acestor mărturisitor, Duhul Sfânt ca Zugrav a așternut pe fețele lor *ipostasul culorii*, acel *eikon Eikonos* – chip al Chipului lui Dumnezeu, despre care vom vorbi în cele ce urmează.

Dacă pentru ritmul picturii bizantine, tehnica „iluminării” este fundamentală, îndeosebi în executarea chipurilor, care se completează cu liniuțe foarte deschise la culoare, așa-numitele blick-uri sau ecleraje, care scot în evidența ochii, pentru cei reziditi în Hristos Domnul acest proces al deschiderii este vizibil, la modul fizic, sub „chipul celui ceresc”. Această tehnică are o semnificație teologică clară: drumul omului către „nouă creație”, creația în lumina lui Dumnezeu.

Lucrurile se înscriu într-un firesc, pentru omul duhovnicesc, chiar şi în iadul închisorilor fiind, despre care Sfântul Grigore de Nyssa afirmă că sufletul fiind atras de Dumnezeu este într-o continuă mişcare ascendentă spre treptele superioare ale plenitudinii harului. În felul acesta, chipul şi trupul mărturisitorului se înscrie într-un urcuş (*anabasis*), de la întuneric la lumină, acel elan către Dumnezeu pe care, după Dionisie Areopagitul, erosul divin îl imprimă ca un element dinamic în ființa omului. El presupune o continuă eliberare de patimi (catharsis), o creştere spirituală spre vârsta lui Hristos. De aceea, îndrăznesc să susțin – fără teama de a greşi – că din această cauză, tema centrală a icoanei este lumina. Icoana se pictează pe lumină şi de aici rezultă întreaga esență a picturii iconice.

Lumina, în tradiția icoanei bizantine, se pictează cu aur, care se manifestă ca lumina pură. Aurul poate fi aşezat ca o masă compactă sau ca o pânză de păianjen cu raze subțiri care provin de la Divinitate şi luminează toate lucrurile din jur. Aurul este un element fundamental în icoană, deoarece este simbolul luminii divine [Pentru aprofundarea acestor elemente ce nu fac în totalitate subiectul discuției noastre, recomandăm a se vedea: http://www.artatraditionala.ro/popups/icoane-in-traditia-bizantina.php].

Privind orice icoană bizantină, se poate observa o poziție a personajului întotdeauna frontală, cu o figură alungită, dematerializată, redată pe un fond auriu care îl rupe şi mai mult de realitate, elementele de fundal (plante, munți etc.) fiind reduse la simple forme geometrice. Atitudinile sunt statice, hieratice, personajele având o expresie ascetică. Revenind la realitatea cotidiană, același lucru se poate zări şi pe un chip (ce a dat mărturie în fața lumii comuniste despre Hristos) asupra căruia Duhul Sfânt, ca Zugrav, a imprimat trăsături iconice (fața prelungă de sfânt bizantin, privirea într-o căutare – permanentă – la cele cereşti, trupul transfigurat şi uscățiv eliberat, parcă, de *basar* ori *sarx*; figuri pătrunse de „frumusețea cea dintâi” şi care debordează de plenitudine interioară).

Cheia de înțelegere se află ascunsă în ideea, subliniată foarte sublim de PF Părinte Patriarh Daniel, că pictura bizantină rămâne expresia liturgică vizuală a credinței ortodoxe şi a vieții sfinților. Numai pictura bizantină este normativă pentru Biserica Ortodoxă, deoarece această pictură este deplin compatibilă cu Sfânta Liturghie şi cu imnografia liturgică de factură bizantină. Cu alte cuvinte, în Biserica Ortodoxă scrierile sfinte şi sfintele icoane au același conținut al credinței în Hristos, întrucât Iisus Hristos este numit, în același timp, Cuvântul lui Dumnezeu (cf. In 1, 14) şi Icoana sau Chipul lui Dumnezeu (cf. Col 1, 15) [Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu ocazia Congresului Internațional de Teologie „Criterii de recunoaştere şi evaluare a picturii bizantine (icoană şi frescă)”, 20-24 mai 2017, *Pictura bizantină – expresia liturgică vizuală a credinței ortodoxe şi a vieții sfinților*, de pe site-ul: http://www.episcopiascandinavia.se/pictura-bizantina-expresia-liturgica-vizuala-a-credintei-ortodoxe-si-a-vietii-sfintilor/].

Chipul iconic al mărturisitorilor este şi o dovadă a *„theias koinonoi physeos, divinae naturae consortes”* (II Pt. 1, 4), iar Sfântul Ioan Scărarul tâlcuia astfel: „dacă fața celui iubit ne preface în chip vădit în întregime şi ne face radioşi, fericiți şi neîntristați, ce nu va face fața Domnului coborând în chip nevăzut în sufletul curat”. Comentând acest cuvânt filocalic, într-una din notele de curs, lect. univ. dr. Daniel Lemeni afirmă că, iubind fața celui iubit, aceasta are putere să ne transforme, să ne treacă de la starea „omului trupesc” la cea a „omului duhovnicesc” [Lect. Univ. Dr. Daniel Lemeni, *Elemente ale spiritualității creştine*, note de curs, p. 8. (am folosit o variantă electronică ce poate fi găsită la adresa: https://litere.uvt.ro/litere-old/pdf/formare-duhovniceasca-an-2-sem-1.2503201401.pdf)].

În cadrul iconografiei bizantine vorbim despre arta realităților transfigurate de lumina sau harul Împărăției Cerurilor. Pe baza acestor principii ce țin de arta sacră sau liturgică ortodoxă, iconarul redă personaje, locuri sfinte şi peisaje, pe care le recunoaştem că au trăit ori s-au manifestat în realitatea istorică, dar care sunt prezentate ca având anumite trăsături specifice relației harice a istoriei umane cu Împărăția Cerurilor. Practic, asistăm la zugrăvirea unei realități ce suferă un proces de transfigurare sau transparență, îndreptată spre un mod nou de existență, şi anume spre existența eternă pascală, spre existența sufletului şi a trupului în Lumina Învierii lui Hristos, care umple „cerul şi pământul şi cele de sub pământ”, cum se spune în slujba Învierii din noaptea Sfintelor Paşti, această Lumină fiind scopul ultim al creației şi slava sfințeniei [Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu ocazia Congresului Internațional de Teologie „Criterii de recunoaştere şi evaluare a picturii bizantine (icoană şi frescă)”, 20-24 mai 2017, *Pictura bizantină – expresia liturgică vizuală a credinței ortodoxe şi a vieții sfinților*, de pe site-ul: http://www.episcopiascandinavia.se/pictura-bizantina-expresia-liturgica-vizuala-a-credintei-ortodoxe-si-a-vietii-sfintilor/].

Icoana este un alt cuvânt: un cuvânt în întregime. Dar şi aceasta are rațiunea ei, sensul ei: revelează o experiență spirituală, indică participarea omului la viața harică în Hristos, şi-l îndrumă către eternitate. Tăcerea e mai mult decât cuvântul; ea este graiul icoanei. Prin faptul că icoana nu spune numic sonor, tăcând, ea spune ceea ce cuvântul nu poate exprima. Ea pătrunde mai profund în sufletul nostru decât cuvântul şi ştie să vorbească în mutismul ei despre ceea ce nu se vorbeşte, ci se trăieşte. De aceea, contemplând-o, trebuie să învățăm să-i ascultăm tăcerea. „Ştie să vorbească”, afirmă Sfântul Grigorie din Nyssa.

Claudiu Ştefan RAICU

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

Feciorie și feminitate

Nu știu cum se face. Oamenii democrației agresive, aproape psihotice, își află de lucru împotriva valorilor Bisericii exact în momentele în care Biserica își trăiește mai viu valorile. Așa și în acest an, apropierea de Praznicul Adormirii Maicii Domnului a dus la creșterea presiunii media pe cultura familiei, anormal numită tradițională, câtă vreme nu poate exista niciun alt fel de familie decât cea legată de mixtul bărbat-femeie. Care funcționează așa de secole, nu pe ideologia unei utopii anapoda. Și mi-am adus aminte de comentariile unui pururea specialist care decreta, nici una nici două, că, în fapt, familia tradițională nu există, a dispărut. O fi. În lumea în care se zbate el. În lumea în care trăim noi, tradiționaliștii retrogrizi, oamenii chiar se iubesc, se iau și fac copii, îi cresc și își văd de mântuire. E limpede că unei societăți căreia-i anulezi toate motivațiile eshatologice poți să-i turui orice, poți să-i debitezi orice. Pentru oamenii din Biserică, aceia care își asumă ritmul ei nu doar pentru că e liber de la Stat, Praznicul *Adormirii Maicii Domnului* și al *Martiriului Sfântului Constantin Brâncoveanu* cu partea bărbătească a familiei, sunt puncte de restartare a încrederii în valoarea feminității și bărbăției. În fond, ce fac liderii mișcărilor liberaliste cu infuzia de poliloghii anti-familie este cam ce au vrut să facă turcii din familia Brâncovenilor: ucidere de genă. Două momente legate de moarte ne țin vie conștiința Vieții.

Am ascultat deseori, uneori cu greu, modul în care feministele încearcă să impună valorile femeii. Nu pot spune aproape nimic fără să erupă în clișee, în metastaze ale culturii LGBT+, deși, fie vorba între noi, noua mișcare de emancipare sexuală are de-a face cu femeia cam cât regimul de la Phenian cu democrația occidentală. Constat însă că nu vor lua niciodată ca model de feminitate pe Maica Domnului. Vor avea lidere induse ori politicoase prezentări de ilustre necunoscute, dar Ea îi va deranja deplin. Mamă, singură, ajunsă văduvă în cele din urmă, crește un copil într-o lume unde nașterea copilului fără pecete masculină era pedepsită. Asistă la moartea prin răstignire a Fiului său, și ce Fiu, este urmărită, alergată din cetate, exilată. Ce anume din modelul femeii violentate îi lipsește? Ei/ele, care ne spun cât de nepașnică e Biserica, aproape sinistră în clișeismul oprobiilor ce ni le aduc, ar putea constata că fundamentele pastorale ale Bisericii noastre sunt legate de fecioria și feminitatea Maicii Domnului. Că toată grija pastorală a Bisericii izvorăște din grija față de transparenta Mamă a Dumnezeului nostru. Din fragila ei feciorie, atât de trecută pe lista de mituri încât toate celelalte feciorii se pot pierde cu ușurință, pentru ca lumea să triumfe în arhitectura democratizării sexuale. Ori lumea merge mai departe prin valorile care țin viața, fecioria și feminitatea, prin legăturile acestea de trup și de Duh care ne umplu striațiile existențiale.

Am auzit și am citit des, în ultima vreme, atacuri fără precedent la paternitatea bărbatului român. O prigoană de imagine asupra taților. Devine penibil când o vezi purtată de oameni fără familie și fără orizont familiar, unii exprimându-și frustrările lor din familie, transferându-le pe modelul general. Dar noi, ceilalți, care am avut tați și mame bune putem să ne abținem? Ne iertați, oare, că nu au fost indecișii în educația noastră, că ne-au sprijinit vocațiile, că ne-au iubit sau încă ne iubesc, care-i mai avem în viață? Problema majoră nu este familia, ci cum a fost ea reprezentată în mintea copilului ajuns matur acum și care emite pertinențe impertinente. Nu suntem vinovați, în niciun caz mai mult ca alții, de ratările familiilor voastre. Dacă ați cere sprijin la timp sau dacă ați fi cerut sunt convins că toate convulsiile și contorsionările pe care astăzi ne obligați să le ascultăm – alții, mai naivi, chiar vi le aplaudă, ca la circ, cum și este – puteau fi diminuate. Mi-e greu, dar constat că toți acești fanarioți culturali care invocă dramele familiei vin dintr-un tragism familiar lesne de lecturat în textele și atitudinile lor. Pentru noi, cei care trăim în lumina feminității Maicii Domnului sau a bărbăției mărturisitoare a Martirilor, unul fiind Voievodul Brâncoveanu, nu spun că ne iese neapărat de fiecare dată, dar știm că mereu și mereu iertarea, pocăința, împăcarea cu Dumnezeu ne ajută să mergem mai departe. Rostiți mereu clișeul pe care-l socotiți magic: Biserica spală pe creier oamenii. Nu. Ea le duce aminte de valori, le restartează motivațiile și însoțește oamenii acolo unde voi le dați vitamine de nimic. Atât. Ceea ce, vizibil, prinde mult mai bine decât toată lenea morală la care-i îndemnați.

Opreşte-te şi cunoaşte!

Parabolele lui Iisus ne pun mereu în situaţia de a presimţi ce ar putea fi „Împărăţia lui Dumnezeu” şi pe ce cale se poate ajunge la ea. De aceea ele ne propun atât caractere, cât şi atitudini, pentru a putea fi conştienţi de alegerile noastre.

Cu o vreme în urmă am rămas impresionat de cartea părintelui Jean Yves Leloup: „Aşează-te şi mergi!”, care analiza „drumul” din perspectivă spirituală, spunând că el ne învaţă să trecem de la adevărurile pe care le avem la adevărurile care suntem. Cu cât avansăm, cu atât mai puţin deţinem adevărul, dar cu atât mai mult devenim adevăraţi.

Credinţa noastră este fundamentată pe experienţa spirituală privită şi auzită precum orice eveniment firesc din lume. Nu este nici teorie, nici filozofie, nici concepţie umană, ci trăire.

Este asumarea unui „drum iniţiatic” de la „adevărul meu” spre adevărul Hristos. De fapt, Hristos însuşi experiază acest tip de drum împreună cu Luca şi Cleopa spre Emaus (Luca 24), când le tâlcuieşte Scripturile despre El. Interesant este faptul că ucenicii îl re-cunosc în momentul „frângerii pâinii”, făcându-ne să înţelegem că nu raţiunea îl poate face cunoscut, cât experienţa inimii.

De aceea vorbim în ortodoxie de trăirea unui mod de viaţă în care există o relaţie profundă şi directă între dogmă şi faptă sau între credinţă şi viaţă. Această unitate a credinţei şi vieţii înseamnă că realitatea adevărurilor eterne se află în puterea lor de a le trăi mai mult decât în codificarea lor într-un sistem de principii ideologice.

Adevărul este trăit, nu înţeles în mod intelectual. Dumnezeu se face văzut, El nu devine obiectul unei cercetări teoretice, aşa cum frumuseţea este percepută, nu se speculează despre ea în mod abstract. Aşa cum, pentru a-L urma pe Hristos, pentru a pătrunde pe drumul Lui, nu trebuie să deţii adevărul sau adevăruri, ci să devii din ce în ce mai adevărat. Iar această „autenticitate” trece printr-un număr de „dezgoliri” ale sinelui, ce pot fi vizualizate în forma dezgolirii unei cepe spre miezul propriei fiinţări (vezi o analogie în cartea lui Gunter Grass, „Decojind ceapa”, un roman autobiografic).

Fiecare dintre noi este un drum unic, iar, prin Evanghelie, Hristos ne invită să mergem pe Cale cu zestrea bunătăţii noastre. Oricare ar fi drumul pe care îl alegem, ar fi necesar să ne întrebăm dacă drumul pe care am pornit are sufletul nostru, pentru că poţi merge pe drum fără hartă sau ghid, dar nu poţi merge fără busolă. Ori busola înseamnă centru, inimă, Hristos.

Chiar Eclesiastul îndeamnă: „Mergi acolo unde te poartă inima”, convins fiind că doar aşa îţi poţi asuma drumul.

Hristos ne-a dezvăluit că e: „Calea, Adevărul şi Viaţa”, nu a spus vreodată că e scopul. Ne-a lăsat pe fiecare să parcurgem propriul drum spre cunoaşterea celuilalt. Interesant ar fi de reparcurs „Rugăciunea lui Iisus pentru Sine, pentru apostoli şi pentru toţi credincioşii” (In 17), în care Mântuitorul ne arată drumul spre Tatăl cel ceresc, Tatăl Său. Ne e greu să descifrăm Taina Sfintei Treimi pentru că duhul nostru nu mai vibrează la Duhul lui Dumnezeu.

Avem, din păcate, un înţeles greşit al acestui drum spiritual al vieţii noastre. Trăim cu ideea falsă că nu putem fi duhovniceşti în lumea contemporană, că mistica şi viaţa concretă sunt antagonice. Părintele Leloup ne face atenţi la lumea plantelor: cu cât arborele vrea să se înalţe mai mult spre lumină, cu atât mai profunde trebuie să-i fie rădăcinile. Tot astfel, atunci când suntem interesaţi de viaţa spirituală, cu atât mai mult trebuie să avem picioarele pe pământ pentru a nu ne pierde rădăcinile. Acest echilibru devine esenţial. Se pare că „războiul” de azi are ca ţintă tocmai aceste rădăcini. Nu degeaba părintele Dumitru Popescu ne propune spre analiză lucrarea: „Omul fără rădăcini”.

Paradoxal, pare că tot acest „drum iniţiatic” al omului în lume, de la cunoaşterea empirică la cea duhovnicească este marcat de opriri, dacă ar fi să luăm în considerare sfatul profetic al psalmistului: „Opriţi-vă şi cunoaşteţi că Eu sunt Dumnezeu, înălţa-Mă-voi pe pământ” (Ps. 45, 10).

Se pare că nu poţi ajunge la cunoaştere din mers. E nevoie de o aşezare atât fizică, cât şi spirituală. Dacă stabilitatea fizică atrage după sine stabilitatea minţii şi lipsa grijilor, stabilitatea spirituală ţine de oprirea de la păcat.

Vasile Andru, în „Psihoterapie isihastă”, deschide mai multe teme legate de descoperirea „opririlor” spirituale. Ne îndeamnă, în primul rând, la citirea Sfintei Scripturi, a Filocaliei şi a Patericului.

Într-o lume dominată de atâta violenţă şi agitaţie, meditaţia pe lectura textelor amintite devine un dar, o oază de linişte, şi se poate transforma într-o reală rugăciune.

Vasile Andru ne mai îndeamnă la un alt tip de „oprire” – introspecţia –, văzută ca liniştire interioară, şi nu ca analiză interioară. Introspecţia e doar liniştea în care se oglindeşte interiorul.

El ne face să înţelegem că „oprirea” este „stasis” – exerciţiu spiritual care este comun rugăciunii. Pe lângă această „oprire” ar mai fi alte două la fel de importante: oprirea de la mâncarea care ne aprinde şi oprirea de la întovărăşirea cu oameni inferiori moral sau, altfel spus, întovărăşirea cu oameni sporiţi spiritual.

Ar fi important să reţinem că, în domeniul vieţii interioare, toate experienţele, toate iluminările sunt incontestabile şi incomunicabile. Iar în măsura în care pot fi comunicate, ele devin incerte şi indefinit discutabile (Gustave Thibon).

Dumnezeu ne-a creat în veşnicie – spune acelaşi Thibon –, nouă ne rămâne să îl creăm pe Dumnezeu în această eclipsă a veşniciei, care este viaţa pământească şi muritoare. Credinţa este lumina ţâşnită din omul care, în timpul eclipsei, dă mărturie despre soarele acoperit, renegat, problematic.

De aceea avem mereu nevoie de oprire şi cunoaştere ca să putem fi aşezaţi în mersul nostru spre Împărăţie, convinşi că fără cunoaşterea lui Dumnezeu nu putem ajunge la cunoaşterea de sine.

Pr. Cristian MUNTEAN

Misiunea Bisericii Ortodoxe şi provocările sale interne (VIII)

8. triumfalismul ierarhic şi clerical. Mitropolitul de Pergam, Ioannis Zizioulas, publica în anul 1965 o teză de doctorat cu titlul „Unitatea Bisericii în dumnezeiasca Euharistie şi în episcop în timpul primelor trei veacuri" (I. Zizioulas 2009). Teza centrală a acesteia era următoarea: încă de la începutul creştinismului, dumnezeiasca Euharistie s-a identificat cu Biserica, întrucât era socotită drept cea mai înaltă expresie a Trupului lui Hristos. Săvârşită de către episcop, Euharistia era garantul unităţii sinaxei eclesiale. Până în sec. al II-lea, în fiecare oraş era o singură biserică şi un singur episcop; mai târziu, înmulţirea numărului creştinilor a necesitat creşterea numărului de preoţi, care, în lipsa episcopului (în special în perioada persecuţiilor), au ajuns să ofere Sfânta Euharistie în numele episcopului.

Aşadar, în epoca primară funcţia principală a episcopului era cea liturgico-sacramentală, nu administrativă. Ca „întâi-stătător" (*proestos*) în săvârşirea Euharistiei, era el – împreună cu aceasta – semnul văzut al unităţii ecleziale în Hristos, păstrând deopotrivă identitatea credinţei şi deplinătatea Euharistiei. Sf. Ignatie Teoforul putea să spună că „unde este episcopul, acolo este Biserica, după cum unde este Iisus Hristos, acolo este şi Biserica universală" (Sf. Ignatie Teoforul 1995:222), fiindcă episcopul era capul comunităţii, autoritatea sa fiind unică. „Numit de către apostoli sau de către succesorii lor, ceilalţi episcopi, el reprezenta conducerea şi matca vieţii Bisericii. Darul său special consta în transformarea adunării creştinilor, prin Sfânta Taină (a Euharistiei, n.n.), în Trupul lui Hristos, şi unirea lor într-o unitate indivizibilă într-o nouă viaţă. Puterea de a împărtăşi Sfintele Taine era indisolubil legată de puterea de a învăţa; el învaţă, la adunare, nu din propria lui iniţiativă, ci prin Duhul Sfânt; era garantul păstrării tradiţiei apostolice, martorul unităţii universale a Bisericii" (A. Schmemann 2016:51).

Din sec. al IV-lea are loc o mutaţie, semnalată de pr. Schmemann (*Ibid.* p. 231 ş.u.). De reţinut este că rolul deosebit al episcopului în Biserică ridică problema responsabilităţii, a rolului său pastoral-misionar. Influenţa fastului oriental nu a avut loc doar asupra obiectelor liturgice ci, din păcate, şi asupra mentalităţilor. Unii ierarhii ortodocşi par să semene din ce în ce mai mult cu nişte despoţi orientali… De asemenea, ei nu sunt nişte bancheri, nişte administratori ai valorilor materiale ale Bisericii dintr-un anumit loc. Principala lor îndatorire este liturgică şi pastoral-misionară!

Este o contradicţie între slujirea ierarhică şi smerenie? Nu! Dovada survine chiar din viaţa unui întâi-stătător ortodox, care a trăit nu cândva în primele secole creştine, ci chiar în contemporaneitate. Vorbim despre patriarhul Pavle al Serbiei (1914-2009), a cărui viaţă ne aminteşte cu adevărat de sfinţii pustiei. Ales pe tronul Sfântului Sava, acesta mărturisea: „Nu am nici un program personal pentru misiunea patriarhală. Programul meu este Evanghelia lui Hristos sau frumosul ei mesaj despre Dumnezeu care este cu noi şi despre împărăţia Lui dinăuntrul nostru – atâta vreme cât prin credinţă şi prin iubire Îl primim" (Detalii la J.C. Larchet 2015; I. Ianici 2011).

„Cunoaşterea patriarhului era privilegiul oricui, nu numai celor care erau în preajma lui în administraţie – mărturisea cel care i-a fost intendent aproape douăzeci de ani. Dieta Patriarhului era foarte modestă. Nu mânca micul dejun, doar bea un ceai şi mânca o bucată de pâine. De obicei îşi pregătea prânzul singur, făcând o mică porţie de legume. Câţiva cartofi şi ierburi pe care le strângea singur din grădina patriarhiei. N-a mâncat aproape niciodată cina. Aşa a trăit mulţi ani, şi eram uimiţi cum putea să se mişte şi cum organismul lui putea suporta să nu mănânce aproape nimic. Dar era clar că era un om al lui Dumnezeu, trăgându-şi puterea, duhul voios şi înţelegerea oamenilor din Sfânta Liturghie. El înţelegea pe toţi perfect, de la micii copii de pe stradă, care veneau şi-l trăgeau de mânecă, până la preşedinţii diferitelor naţiuni. Patriarhul Pavle slujea zilnic Liturghia. Singurele excepţii erau zilele când era în călătorie sau era bolnav. Era foarte greu să ţii pasul cu el, pentru că se trezea foarte devreme, pe la 4 dimineaţa, şi slujea Dumnezeiasca Liturghie la patriarhie la 5. Aşa era şi când avea 80 de ani, aşa a rămas când a împlint 90. Îşi spunea pravila de rugăciune o oră şi apoi venea la biserică" (http://www.teologie.net/2012/11/20/marturie-despre-patriarhul-pavle-al-serbiei/).

Caracterul apostolic se transmite pe baza ierarhiei ecleziale, iar una dintre principalele slujiri a Apostolilor a fost cea misionară. În opinia noastră, astăzi principala sarcină din punct de vedere misionar ortodoxă constă în recentrarea ierarhiei Bisericii Ortodoxe pe misiune. Că acest lucru este posibil se vede în cazul arhiep. Anastasios Yannoulatos, întâi-stătătorul Bisericii Ortodoxe din Albania. Nu mai intrăm în detalii aici, întrucât suntem siguri că cele expuse de noi într-o secţiune anterioară, dedicată chiar evocării bio-bibliografiei şi lucrării misionare excepţionale a acestui ierarh ortodox contemporan, ilustrează elocvent cele spuse anterior.

9. *inconsecvenţa comportamentului creştinilor faţă de credinţa mărturisită.* Ortodoxia reclamă următorul aspect: Adevărul învăţăturii de credinţă se cere confirmat în riturile şi în activitatea social-filantropică a Bisericii, deoarece scopul constituirii acesteia era tocmai propovăduirea mesajului Evangheliei în vederea mântuirii oamenilor.

Mântuitorului Iisus Hristos a atenţionat că cei ce Îi urmează vor fi cunoscuţi după roadele lor; a merge pe „calea lui Hristos" ca şi creştin înseamnă a fi un exemplu de abnegaţie şi slujire; faptele creştinilor sunt cele care depun cel mai mult mărturie despre Hristos şi misiunea Lui transmisă tuturor creştinilor, deopotrivă clerici şi laici. În actualul context socio-istoric globalizat şi globalizant, ortodocşii sunt chemaţi să arate „comoara" lor – ortodoxia unită cu ortopraxia – la nivelul cel mai concret al existenţei lor. În acest sens, reflecţiile pr. Dumitru Stăniloae despre „cunoaşterea lui Dumnezeu în împrejurările concrete ale vieţii" devin elocvente: această cunoaştere ţine de viaţa practică şi Îl relevă pe Dumnezeu în lucrarea Sa providenţială; fiecare om descoperă în împrejurările particulare ale vieţii sale planul special al lui Dumnezeu cu el. „Fiecare Îl cunoaşte în mustrările conştiinţei pentru relele săvârşite; ... Îl cunoaşte în necazurile, în insuccesele mai trecătoare sau mai îndelungate, în bolile proprii sau ale celor apropiaţi, ca urmări ale unor rele săvârşite sau ca mijloace de desăvârşire morală, de întărire spirituală ...". Avem de-a face cu o cunoaştere „palpitantă, apăsătoare, dureroasă, care trezeşte în fiinţa noastră responsabilitatea şi încălzeşte rugăciunea şi care o face să se strângă mai mult lângă Dumnezeu" (D. Stăniloae 1997:99).

Imaginea pe care o adus-o în prim-plan un teolog grec contemporan se referea la parohie ca la un „spital duhovnicesc", a cărei înţelegere stă sub semnul unui singur scop, unic şi invariabil: îndumnezeirea (*theosis*) membrilor ei (G. Metallinos 2004:23). Viziunea ortodoxă proclamă viaţa creştină deopotrivă ca o „învăţătură" (*mathema*) şi o „pătimire" (*pathema*), deci ca un mod de vieţuire revelat, prin Întrupare, drept „vestea cea nouă" (vezi Gal. 2, 20: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine"). A vorbi despre mântuire este echivalent cu exprimarea unei angajări în procesul de tămăduire, de vindecare a existenţei umane, iar Sfinţii Părinţii au numit acest proces asceză. Acest proces nu avea însă doar un sens individual, ci pe deplin comunitar: privind mântuirea ca o „vindecare" (*therapeia*), o conduită terapeutică corespunzătaore, trebuie ca inima „să se curăţească (elibereze) de patimi ca să poată fi luminată de Duhul Sfânt. Desăvârşirea fiecărui credincios în parte trimite la dimensiunea existenţei în cadrul Bisericii, căci cel unit cu Dumnezeu şi umplut de harul dumnezeiesc necreat poate „să-i iubească cu adevărat (dezinteresat) pe toţi semenii lui, confraţi în umanitate, şi să creeze împreună cu ei o comunitate autentică şi curată" (*Ibid.* p. 24).

Deşi poate părea unora simplă speculaţie teologică, în spiritul care, încă din sec. al XIX-lea, a marcat filosofia religioasă rusă, se cuvine a fi evocată „teologia kenotică",

(continuare în p. 11)

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

Fericitul Augustin: adevărata evlavie (credinţă) se bazează pe frică sau/şi iubire? (III)

Două feluri/tipuri de frică: teama curată şi teama necurată

Ajungând aşadar la concluzia că „în iubire nu există teamă, ci iubirea desăvârşită alungă teama" şi că „*cine iubeşte nu se teme de Judecată*", cum poate fi interpretat atunci versetul din Psalmi: „Teama de Domnul este curată, ea rămâne în vecii vecilor" [*Ps* 18, 10]. „…Oare cele două afirmaţii sunt în dezacord? Nicidecum. […] [va spune Augustin]. Nu fără motiv într-unul din locuri se adaugă «curat», în vreme ce în celălalt nu. *Există o teamă care se numeşte curată şi o alta care nu se numeşte curată.* Să facem *deosebire* între aceste două feluri de teamă…" [*Ibidem*, IX, 5; *PG* 35, col. 2048–2049, *trad. rom. cit.*, p. 289].

Făcând această diferenţă, el va fi mult mai explicit atunci când va recunoaşte că există două tipuri de frici: o *teamă necurată*, care este alungată de iubirea desăvârşită, şi care este o teamă de chinurile iadului, şi o *teamă curată*, care „rămâne în vecii vecilor" şi care este „teama de a nu pierde binele însuşi" [*i.e.* Dumnezeu] [*Ibidem*. Astfel, una este „*teama pe care o are sufletul de a nu fi osândit*" şi alta este „*teama pe care o are sufletul de a fi părăsit.* Prima este teama pe care iubirea o alungă, cea de-a doua este teama care rămâne în vecii vecilor" (*cf. In Io. Ep. tr.* IX, 8; *PG* 35, col. 2050-2051; *trad. rom. cit.*, p. 295)]: „Există oameni care *se tem de Dumnezeu ca să nu fie aruncaţi în gheenă*, ca nu cumva să ardă împreună cu diavolul în focul veşnic. Aceasta este *teama care pregăteşte calea dragostei, dar aceasta este o teamă care intră pentru ca apoi să iasă.* Dacă încă te temi de Dumnezeu din pricina pedepselor Sale, înseamnă că încă nu-l iubeşti pe Cel de care te temi astfel. Nu doreşti binele, ci te păzeşti de rău. Dar, *prin faptul că te păzeşti de rău, te îndrepţi şi începi să doreşti binele. Când vei începe să doreşti binele va fi în tine teama cea curată. Care este teama curată? Este teama de a nu pierde binele însuşi*" [*Ibidem*, IX, 5; *PG* 35, col. 2048-2049 [*trad. rom. cit.*, p. 289]. Teama aceasta de a nu-L pierde pe Dumnezeu o va relua

(continuare în p. 10)

Pr. Dr. Cătălin CRIŞAN

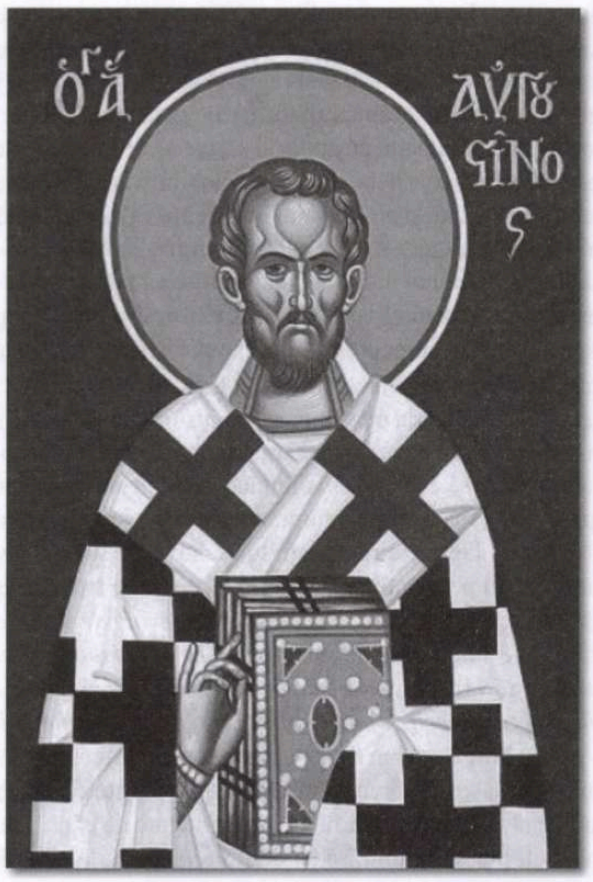

SPOVEDANIE ŞI INTELIGENȚĂ EMOȚIONALĂ

Autocontrolul duhovnicului

Autocontrolul preotului duhovnic se referă atât la gânduri, cât şi la emoţii. Unui om îi trec prin minte în jur de 50 000 de gânduri pe zi. Deşi pentru o astfel de cifră există şi o anumită bază de cercetare, ideea pe care o reţinem este că suntem asaltaţi zilnic de mii şi mii de gânduri. Nu de prisos părinţii sfinţi atenţionează constant asupra luptei cu gândurile. Lupta cu patimile se câştigă mai întâi la nivelul gândurilor. Oare câte gânduri – şi ce fel de gânduri – îi trec preotului prin cap atunci când se află în faţa pietrei de încercare a mărturisirii credinciosului.

Discursul interior al gândurilor întreţin, generează sau evită anumite stări emoţionale interioare. Oare câte emoţii îl încearcă pe duhovnic la scaunul Spovedaniei atât din pricina propriilor gânduri, cât şi din pricina gândurilor pe care însuşi penitentul le emite.

Sunt două variante: fie ne controlăm gândurile şi emoţiile, fie ne lăsăm conduşi de ele în avalul unui comportament (ne)terapeutic de eficienţă îndoielnică atât pentru pacientul duhovnicesc, cât şi pentru doctor. Aceste lucruri, din păcate, nu se învaţă în facultatea de teologie, indiferent de programul de studii în care eşti încadrat.

Atunci când, ca preot duhovnic tânăr sau mai în vârstă, dar neînaintat neapărat şi în cel duhovniceşti, te trezeşti insistând cu patimă asupra unui păcat pe care tocmai l-a mărturisit penitentul, ar fi necesare câteva semne de întrebare. Preotul spovedeşte sau se spovedeşte pe el însuşi, punând accent pe a explica aspectele unui păcat anume şi care poate că rezonează într-un fel aparte cu universul lui interior? Să nu uităm că lupta cu păcatul se câştigă mai întâi în gând şi în vorbă şi abia după aceea în faptă. V-aţi întrebat vreodată de ce sunt rugăciuni pe care le-au alcătuit sfinţi şi în care sfântul însuşi, vorbind la persoana I singular, se acuză de păcate de „neimaginat" pentru noi şi care suntem mult sub nivelul stării lor duhovniceşti? Se prea poate ca Sfinţii Părinţi să fi avut o concepţie mai complexă asupra păcatului. Ca, de altfel, şi Domnul Hristos. Oare ce-am face fiecare dintre noi, preoţii duhovnici, cu un penitent care se înscrie în tipologia femeii prinsă în adulter?

Desigur că nu se vrea amestecarea lucrurilor. Păcatul este păcat şi virtutea este virtute. Vai de cei ce zic răului bine şi binelui rău! Însă e riscant să se pună etichete. Cutare e sfânt, cutare e păcătos. Cutare a făcut un păcat mare, cutare a făcut un păcat mai mic. Eticheta înseamnă formalism. Pe eticheta unei sticle aflăm informaţii despre conţinutul sticlei respective, fără însă a şti exact, chimic dacă vreţi, ce se află în sticla respectivă. Eticheta dă senzaţia unei certitudini de cunoaştere. Distanţa calitativ-cantitativă dintre etichetă şi conţinut este distanţa dintre ceea ce ştiu eu despre un om şi ceea ce este cu adevărat şi integral acel om. Pentru a înţelege mai bine mecanismul formării etichetelor trebuie să ne referim la limbajul cu ajutorul căruia alcătuim etichetele respective. Mintea persoanei şi nivelul limbajului pe care îl deţine determină şi procentajul intervenţiei asupra realităţii prin **omisiune, generalizare şi deformare.** De pildă, atunci când preotul duhovnic ascultă mărturisirea păcatelor penitentului, este posibil ca preotul **să distorsioneze** anumite aspecte, adică să le acorde o importanţă fie mai mare, fie mai mică decât o au în situaţia de păcat care-l priveşte direct pe penitent. Explicaţia pentru posibila distorsionare poate sta în deficienţe teoretice şi/sau experienţiale ale preotului, care poate ajunge să dilate sau să diminueze, printr-un accent prea apăsat sau prea uşor pe anumite lucruri, acele aspecte care răspund de fapt nivelului vieţii lui duhovniceşti şi nu nivelului nevoii penitenţiale a credinciosului care mărturiseşte păcatul respectiv. *Pentru aceasta este nevoie de conştientizarea de sine a preotului şi de controlul sinelui pentru a nu lăsa să interfereze elemente ale poveştii personale de viaţă cu cele specifice parcursului existenţial al penitentului.*

Omisiunea este un alt aspect care poate influenţa relaţia duhovnicească. Se prea poate ca anumite păcate ale plăcerii sau de altă natură să fie atât de mult negate de către preot, încât el, pur şi simplu, să se delimiteze total de ele, să le omită realmente din câmpul propriei conştiinţe. Fie că au făcut parte sau nu cândva din parcursul vieţii sale, în urma autocenzurii morale exercitate au fost vârâte în inconştient de unde când şi când pot să apară afară. *Acum înţelegem, o dată în plus, semnificaţia rugăciunii pe care o citeşte preotul atunci când este beneficiarul anumitor vise.* Ne sunt cunoscute acele cazuri ale preoţilor pe care presa le pune pe tapet cu mare tam-tam şi care, de cele mai multe ori, sunt excepţii care întăresc, de fapt, regula. Deşi afirmăm sus şi tare că nu se face primăvară cu o singură floare, aceste cazuri sunt extrem de savuroase pentru publicul larg. În cazul în care aceste manifestări păcătoase nu ies la iveală în mod public – ceea ce nu înseamnă că preotul nu este el însuşi conştient de limitările personale, sau, uneori, chiar membrii familiei – autocontrolul asumat este cel care poate genera o atare stare de fapt. Mai este o situaţie: se poate ca preotul să nege sau să omită atât de tare un păcat din câmpul conştiinţei sale, încât acest păcat să coboare la adâncimi nebănuite ale inconştientului. Şi atunci când îl aude din gura penitentului pur şi simplu să omită aspecte esenţiale pe care păcatul respectiv le implică, în acest fel procesul terapeutic-duhovnicesc fiind păgubit de ambele părţi.

De aceea, este recomandabil ca doctorul să se vindece pe el însuşi şi să-şi mărturisească el însuşi gândurile înaintea duhovnicului personal. O terţă persoană, care deci nu e implicată direct în universul emoţional al problematicii, poate oferi perspectiva complementară, uneori esenţială, şi pe care penitentul aflat în vârtejul emoţional, conştient sau inconştient, al păcatului nu poate depăşi bătutul pasului pe loc din punct de vedere al creşterii duhovniceşti.

Generalizarea este, într-un fel, culmea etichetării. Hoţul strigă hoţul. Sau hoţul vede peste tot numai hoţi. Sau pasărea mălai visează. Atunci când este prea dificil să judecăm cazurile particulare în sine – deoarece acest demers presupune atât mai multă informare, cât şi mai mult timp – generalizarea este la îndemâna oricui. Oferă confort intelectual şi… impresia de atotştiinţă. Ştiu eu cum sunt toţi… Pentru preotul duhovnic ispita generalizării poate apărea atunci când are foarte multe persoane la rând şi timpul este foarte scurt. Pot apărea ca fiind necesare câteva short-cut-uri strategice prin care să se economisească timp şi energie. Şi totuşi, pot fi identificate şi soluţii alternative…

Conştiinţa de sine şi autocontrolul preotului duhovnic sunt esenţiale în procesul duhovnicesc al preotului şi al penitentului care se mântuiesc împreună în Biserică – Trupul lui Hristos. *Rugăciunea ca încărcător mental şi duhovnicesc* este necesară deopotrivă preotului şi credinciosului, deoarece doar prin ajutor de sus, de la Părintele luminilor, ni se poate lumina şi curăţi partea dinăuntru a paharului.

Bibliografie:

1. FAROS, Flilotheos (2013), *CLERUL AZI o privire din interior – tentaţii, impasuri, maladii şi remedii,* Galaţi: Editura Egumeniţa.

2. MAYER, John D. (2016), *Inteligenţa personală – puterea personalităţii şi cum ne modelează ea viaţa,* Bucureşti: Editura Litera.

3. O'CONNOR, Joseph (2010), *MANUAL DE NLP – ghid practic pentru a obţine rezultatele pe care le doreşti,* Bucureşti: Editura Curtea Veche.

Pr. Dr. Ciprian Valentin BÎLBĂ

Fericitul Augustin: adevărata evlavie (credință) se bazează pe frică sau/şi iubire? (III)

(urmare din p. 9)

Augustin în *De Civitate Dei*, unde va sublinia că, de fapt, despărţirea de Dumnezeu înseamnă moartea sufletului [*cf.* Bernard Sesé, *Sfântul Augustin* în Sesé Bernard, Aymard Paul, Riché Pierre, Feuillet Michel, *Vieţile sfinţilor Augustin, Benedict, Bernard, Francisc din Assisi, Ioan al Crucii*, Editura Humanitas, Bucureşti,1996, p. 94)].

Mai departe, Augustin este şi mai clar în diferenţierea celor două temeri: „Ascultaţi: *una este să te temi de Dumnezeu că te-ar putea trimite în gheenă, alta este să te temi de Dumnezeu că s-ar putea îndepărta de tine. Teama aceea pe care o ai, să nu te arunce în gheenă împreună cu diavolul, încă nu este curată, căci nu vine din iubirea faţă de Dumnezeu, ci din teama de pedeapsă.* Însă *când te temi de Dumnezeu ca nu cumva prezenţa Lui să te părăsească, atunci Îl îmbrăţişezi şi vrei să te bucuri de El*" [*In Io. Ep. tr.* IX, 5 *PG* 35, col. 2048-2049, *trad. rom. cit.*, p. 289]. Diferenţa dintre aceste *două feluri de teamă, una pe care iubirea o alungă, cealaltă, curată, care rămâne în vecii vecilor*, o face Augustin şi prin exemplul imaginii a *două femei căsătorite*: „Imaginează-ţi că una din ele doreşte să comită un adulter, să se desfăteze în nelegiuire, dar se teme să nu fie pedepsită de bărbatul ei. Se teme de bărbat, dar numai pentru că iubeşte nelegiuirea. De aceea se teme de bărbat. *Prezenţa bărbatului nu-i este plăcută, ci împovărătoare*: dacă vrea să trăiască în nelegiuire, *se teme de venirea bărbatului ei*. Aşa sunt cei care *se tem că va veni ziua Judecăţii*. Imaginează-ţi că cealaltă femeie îşi iubeşte bărbatul, că-i dăruieşte îmbrăţişări curate, că nu se întinează cu necurăţia adulterului: *ea doreşte prezenţa bărbatului*. Cum dar se deosebesc aceste două feluri de teamă? Se teme şi cea dintâi, se teme şi cea de-a doua. …Răspunsul este acelaşi, dar sufletele lor sunt deosebite. Întreabă-le acum: «De ce?». Prima îţi spune: «*Mă tem să nu vină bărbatul*». Cealaltă: «*Mă tem să nu plece bărbatul*». Prima spune: «*Mă tem să nu fiu pedepsită*», cealaltă: «*Mă tem să nu fiu părăsită*». *Aplică acest exemplu la sufletul creştinilor, vei găsi astfel teama pe care o alungă dragostea, şi vei găsi şi cealaltă teamă, care rămâne în vecii vecilor*". Prin urmare, va zice Augustin: „O, suflete care *te temi să nu te osândească Dumnezeu*! …Aşa cum nu-ţi place acea femeie, la fel nici de tine însuţi nu trebuie să-ţi placă. Dacă ai o nevastă vrei oare ca ea să se teamă să nu fie osândită de tine, oare *vrei ca ea să se desfăteze în nelegiuire, ori să nu înfăptuiască nelegiuirea din pricina marii temeri pe care o are faţă de tine, nu din faptul că ar osândi nedreptatea*? *Tu vrei ca ea să fie curată, să te iubească, nu să se teamă de tine*. Atunci, arată-te lui Dumnezeu aşa cum ai vrea să fie şi nevasta ta" [*Ibidem*, IX, 6; *PG* 35, col. 2049-2050; *trad. rom. cit.*, p. 289–291]. Mai mult, cea de-a doua teamă, care nu alungă liniştea, ci, având-o omul, o păstrează, este esenţială, la Augustin, pentru înţelegerea fericirii.

Despre această *a doua temere* şi însuşirile ei, Augustin va spune: „Şi *când acest suflet va ajunge la îmbrăţişarea lui Dumnezeu, se teme, dar rămâne liniştit. De ce se teme ? El se va păzi şi se va feri de păcat, ca să nu mai păcătuiască, dar nu pentru a nu fi trimis în focul cel veşnic, ci de teama de a nu fi părăsit de El*" [*Ibidem*, IX, 8; *PG* 35, col. 2050; *trad. rom. cit.*, p. 295]. Faptul că iubirea conferă sufletului linişte îl recunoaşte Augustin şi în alt loc: „Păziţi, aşadar iubirea şi *rămâneţi liniştiţi*. De ce te *temi* că poţi face rău cuiva? Cine-i poate face vreun rău celui pe care-l iubeşte? Iubeşte deci, nu vei putea face decât binele" [*Ibidem*, X, 7; *PG* 35, col. 2059; *trad. rom. cit.*, p. 323].

Prin urmare, în esenţă „*este vorba de* ***dragostea pentru iubire****, astfel încât, iubind, să poţi alerga şi, alergând, să poţi iubi. De-acum eşti frumos, dar nu te preocupa de tine însuţi, ca nu cumva să pierzi ceea ce ai primit. Preocupă-te de Acela care te-a făcut frumos. Fii frumos tocmai pentru ca El să te iubească. Tu concentrează-ţi întreaga atenţie asupra Lui, aleargă la El, caută îmbrăţişarea Lui,* ***teme-te să te depărtezi de El****; pentru ca în tine să existe acea teamă curată, care rămâne în vecii vecilor*" [*Ibidem*, IX, 9; *PG* 35, col. 2051-2052, *trad. rom. cit.*, p. 299].

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Duminică, 2 iulie. A slujit Sf. Liturghie la Biserica „Sf. Mina și Sf. Pantelimon” din Mangalia, rostind și un cuvânt de învățătură.

Duminică, 16 iulie. A slujit Sf. Liturghie în Parohia Recea, Protopopiatul Făgăraș II. A hirotonit întru preot pe diaconul Florin Mihai Pașca.

Duminică, 30 iulie. A slujit Sf. Liturghie în Parohia Părău, Protopopiatul Făgăraș I. A hirotonit întru diacon pe teologul Constantin Ivan.

Ierod. Nicolae DANCO

Misiunea Bisericii Ortodoxe și provocările sale interne (VIII)

(urmare din p. 9)

aplicată la antropologie (vezi R. Rytsar 2016). Astfel, mitropolitul de Suroj, Antonie Bloom, vorbise despre vocația creștinilor pentru modul de viață kenotic. Însăși întâlnirea cu „ceilalți” reprezintă un act de kenoză, incluzând aici, cu atât mai mult, credința ca act de relație personală cu Dumnezeu (*Ibid.* p. 361-427). Prin definiție, viața creștină trebuie să urmeze exemplul fundamental dat de Iisus Hristos, cel kenotic. Modul în care „ne retragem”, cuprinși de smerenie, pentru ca ceilalți „să crească” este extrem de relevant din punct de vedere misionar.

Probabil că cea mai importantă contribuție adusă de pr. Dumitru Stăniloae la dezvoltarea teologiei misionare în sec. XX o reprezintă punerea în circulație a sintagmei „misiune prin sfințenia vieții” (D. Stăniloae 1980:45-51). Valoarea Ortodoxiei constă în posibilitatea de sfințenie pe care ea o oferă, unită cu înțelegerea Bisericii ca o „comuniune în Hristos” (nu ca o simplă instituție umană). Desigur, Stăniloae este nevoit să admită cu regret că, deși deplin prezente în Biserica Ortodoxă, aceste valori au fost realizate de ortodocși în ultimele secole destul de rar, excepție făcând „câțiva călugări și mai presus de toate, câțiva eremiți”. În același timp, valorile nu au încetat defel să fie prezente în Biserică, chiar și masele mai largi de credincioși participând la ele în special în experierea prezenței reale a Mântuitorului Iisus Hristos la celebrarea Liturghiei și a Sfintelor Taine. Pentru timpul de acum, pentru a face dovada calității sale misionare, Biserica Ortodoxă nu trebuie să facă altceva decât să facă să lucreze la adevărata lor putere valorile amintite; ea trebuie: să fie deschisă puterii necreate a lui Dumnezeu care vine la noi, să creadă că, ajutați de această putere, este posibil pentru noi să ducem o viață de sfințenie și sacrificiu, și, astfel să actualizeze Biserica ca o comuniune.

Pe această linie s-au înscris și eforturile înaintașilor, „marii isihaști și sfinții sau oamenii harismatici ai Ortodoxiei”. Fără a dori aceasta în mod expres, aceștia au făcut misiune prin însăși viața și lucrarea lor; după cum mărturisea Sf. Grigorie Palama în secolul al XIV-lea, isihaștii aveau același har ca și cel manifestat la începutul Bisericii de Apostoli și de succesorii lor misionari imediați. În opinia teologului român, vorbim de singurul mod de a face misiune în mod eficient; dacă nu căutăm experiența puterii dumnezeiești necreate, și prin ea sfințenia și totala dăruire de sine, este fără rezultat „să ținem conferințe despre misiune și să dezvoltăm planuri birocratice pentru misiune – vom continua să pierdem suflete pe care acum Biserica le are” (*Ibid.* p. 49-50).

În acest fel se explică multe din convertirile la Ortodoxie care au avut loc, în America și Europa Occidentală, în sec. al XX-lea (M. Copăceanu 2010; R. Codrescu 2002;). Pentru mulți din acești convertiți, decisivă a fost întâlnirea cu părinți spirituali îmbunătățiți, care le-au arătat că, în autentica Tradiție ortodoxă, întruchiparea dogmelor are loc în sfinți (dăm un singur exemplu: convertirea lui Klaus Kenneth în urma întâlnirii cu pr. Sofronie Saharov. Vezi K. Kenneth).

Bibliografie (selectiv): Ioannis Zizioulas, *Euharistie, Episcop, Biserică: Unitatea Bisericii în dumnezeiasca Euharistie și episcop, în primele trei secole creștine*, trad. Ioan Valentin Istrati și Geanina Chiriac, Basilica, București, 2009; Sf. Ignatie Teoforul, „Epistole”, în *Scrierile Părinților Apostolici*, trad. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1995; Alexander Schmemann, *O istorie a Bisericii de Răsărit*, trad. Vasile Gavrilă, Sophia, București, 2016; „Mărturie despre patriarhul Pavle al Serbiei, un sfânt al zilelor noastre”, http://www.teologie.net/2012/11/20/marturie-despre-patriarhul-pavle-al-serbiei/; Jean-Claude Larchet, *Patriarhul Pavle al Serbiei. Un sfânt al zilelor noastre*, trad. Marinela Bojin, Sophia, București, 2015; Iovan Ianici, *Să fim oameni! Viața și cuvântul patriarhului Pavel al Serbiei*, trad. Ionuț și Sladjana Gurgu, Predania, București, 2011; Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 1, ed. a II-a, EIBMBOR, București, 1997; Gheorghios D. Metallinos, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, trad. Ioan I. Ică, Deisis, Sibiu, 2004; Roman Rytsar, *Teologia chenotică a lui Antonie Bloom, Mitropolitul Surojului, din perspectivă antropologică*, trad. Lucian Filip, Doxologia, Iași, 2016; Dumitru Stăniloae, „Witness Trough «Holiness» of Life”, în Ion Bria (ed.), *Martyria/Mission: the witness of the Orthodox churches today*, Comission on World Mission and Evangelism, World Council of Churches, Geneva, 1980; Mihai Copăceanu, *Ortodoxie la Oxford*, Deisis, Sibiu, 2010; Răzvan Codrescu (ed.), *Occidentali convertiți la Ortodoxie*, Christiana, București, 2002; Klaus Kenneth, *Două milioane de kilometri în căutarea Adevărului*, trad. Raluca Toderel, Agnos, Sibiu, 2009.

„Chipul fiarei” în viziunea lui Raymond Aron

Născut dintr-o voință revoluționară, inspirat de un ideal umanitar, având țelul de a crea regimul cel mai uman cunoscut vreodată în istorie, comunismul ne-a demonstrat cât de ușor ajunge să fie pusă în practică formula: cine se proclamă cu orice chip înger ajunge fiară – afirma filosoful, politologul și profesorul de sociologie a culturii moderne Raymond Aron (1905-1983) [Raymond Aron, *Democrație și totalitarism,* traducere Simona Ceaușu, Editura All Educational, București, 2001].

Când Părinții Bisericii au vorbit despre *fiară* sau despre *Chipul fiarei* au luat ca reper atât *Daniel* 7, cât și *Apocalipsa* 13. Astfel, cele patru fiare teribile din *Cartea lui Daniel* reprezintă, conform viziunii din final, cele patru imperii care, succesiv, i-au stăpânit pe locuitorii Țării Sfinte: babilonian, med, persan și greco-macedonian. Dacă, în interpretările creștine, stăpânirile mezilor și perșilor vor fi confundate, în schimb, cel de-al patrulea imperiu blestemat va fi considerat a fi Imperiul Roman. În *Apocalipsa* 13, primele zece versete descriu manifestările unei prime fiare, una *a mării*, în timp ce următoarele nouă versete punctează imaginea monstruoasă a unei a doua fiare, *ieșite din pământ.* De reținut că, în capitolul precedent, ne este înfățișat *balaurul*, monstrul care *s-a arătat în cer* (*Apocalipsa* 12, 3). În capitolul 13, prin viziunea celor două fiare, una „marină”, iar cealaltă „terestră”, Sfântul Ioan ne transmite viziunea arhetipală a *întregului cosmos* posedat de rău. Așadar, răul, împrăștiat – nu aflat, doar împrăștiat – pretutindeni, *încearcă* să infesteze lumea. În plus, balaurul, *fiara din mare și fiara din pământ alcătuiesc* [...] *o antiTreime* [Cristian Bădiliță, *Manual de anticristologie,* ediția a II-a, Editura Vremea, București, 2011, p. 19], una malefică, opusă Sfintei Treimi.

Or, *fiarele* secolelor noastre au fost, până cu mai puțin de trei decenii în urmă, totalitarismele politice, *chipul fiarei* fiind astfel oglindit în crimele săvârșite în numele unui țel-rod al minții omenești, când *cine se proclamă cu orice chip înger ajunge fiară* – cum afirma Raymond Aron. Format în cea mai nobilă tradiție a metafizicii franceze, îndrăgostit de limpezimea ideilor și refractar speculațiilor începătoșate, interpret redutabil al lui Montesquieu, Saint Simon, Proudhon, Tocqueville, Marx, Weber, Durkheim, Aron a studiat cu maximă atenție și cu nedisimulată îngrijorare fenomenele totalitare ale veacului în care i-a fost sortit să trăiască, fenomene pe care, asemeni filosofului politic germano-american Eric Voegelin (1901–1985), le-a definit drept *religii politice* [Vladimir Tismăneanu, *Adevărul ca destin: Raymond Aron și victoria lucidității*, în „Contributors.ro”, 13 mai 2011 (http://www.contributors.ro/cultura/adevarul-ca-destin-raymond-aron-si-victoria-luciditatii/ accesat 18 mai 2017)].

Raymond Aron publică *Opiul intelectualilor,* carte apărută la numai doi ani după moartea lui Stalin (1953), în care autorul denunță *conformismul marxizant* al intelectualității franceze din perioada anilor 1950-1960. Mai precis, el condamnă adeziunea colegilor săi intelectuali la o filosofie totalitară, subliniind deriva *intelectualilor în căutarea unei religii* – a unei *religii politice,* cu am subliniat mai sus – ei trădând, prin acest demers, ceea ce ar fi trebuit să fie rațiunea existenței lor – căutarea adevărului. *Opiul intelectualilor* este o carte esențială, ea demonstrând că inteligența și cultura nu impiedică fanatismul, cu tot cortegiul de consecințe nefaste [Raymond Aron, *Opiul intelectualilor,* traducător Adina Dinițoiu, Curtea Veche, București, 2008]. Scrisă într-o epocă în care Jean-Paul Sartre (1905-1980) nu se sfia să declare maxismul ca fiind *filosofia de nedepășit a epocii noastre,* iar partidul comunist rămăsese pe mai departe *prințul modern,* cum îl caracterizase, la vremea sa, Antonio Gramsci (1891-1937), cofondatorul Partidului Comunist Italian, în 1921. În schimb, cartea lui Raymond Aron îndrăznea *să rostească adevărul despre veșmintele inexistente ale împăratului* [Tismăneanu, *op. cit., loc. cit].* Însă, în timp ce Raymond Aron condamna totalitarismul, Jean-Paul Sartre îi condamna pe anti-comuniști cu formula de tristă amintire *l'anti-communiste est un chien* („anti-comunistul este un câine”), acesta fiind răspunsul său la dezvăluirile ororilor, crimelor și suferințelor din Gulag-ul comunist [Idem, *Mărirea și decăderea religiilor seculare*, în „Contributors.ro”, 25 octombrie 2013 (http://www.contributors.ro/cultura/marirea-si-decaderea-religiilor-seculare/ accesat 18 mai 2017)].

De reținut însă că gândirea lui Aron – căruia Neagu Djuvara i-a fost doctorant – a fost una dintre sursele *eticii neuitării,* cultivată de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Transmise pe calea undelor sau publicate în reviste din exil, iar apoi din țară, scrierile Monicăi Lovinescu alcătuiesc o mărturie grăitoare despre lupta necurmată cu sistemul comunist și ideologia sa [Monica Lovinescu și Vladimir Tismăneanu, *Etica neuitării,* Humanitas, București, 2008].

Dr. Constantin ITTU,
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Părintele Academician Dr. Mircea Păcurariu la sărbătorirea a 85 de ani de viaţă

Cu ocazia împlinirii venerabilei vârste de 85 de ani de către Preacucernicul Părinte Academician Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, doresc să depun o mărturisire de suflet despre profesorul meu apropiat şi apreciat, căruia i-am devenit, prin rânduiala lui Dumnezeu, ucenic, coleg de slujire la catedră şi colaborator – fiind primul decan al Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" a Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu –, iar mai apoi, când am ajuns la cârma Mitropoliei Ardealului, Sfinţia Sa mi-a devenit un preţios colaborator.

Nu voi putea uita niciodată cu câtă demnitate şi fidelitate faţă de adevărul istoric a apărat integritatea şi unitatea Mitropoliei Ardealului, aşa cum ne-a lăsat-o sfântul şi marele ierarh Andrei Şaguna.

Opera Părintelui Academician Mircea Păcurariu este pe măsura personalităţii sale. Este cel mai de seamă istoric al Bisericii noastre strămoşeşti, iar evaluarea sa a fost realizată de specialişti şi de cel mai înalt for al competenţei ştiinţifice, Academia Română, care i-a recunoscut şi răsplătit munca. Pentru istoria Bisericii Ortodoxe Române a lăsat o operă de titan, în special cursul său universitar în trei volume şi tipărit în trei ediţii, care este cea mai desăvârşită sinteză, rămânând astfel normativ în domeniu. Numărul mare al volumelor, studiilor şi articolelor istorice şi teologice exprimă dragostea copleşitoare a cercetătorului, a profesorului şi a slujitorului Altarului faţă de trecutul Bisericii şi al Neamului nostru.

Întâlnirea noastră personală nu a fost întâmplătoare, ci providenţială.

Îmi amintesc şi astăzi de examenul meu de admitere la Institutul Teologic din Sibiu. Probele eliminatorii de greacă şi latină au fost conduse de competentul şi exigentul asistent Mircea Păcurariu. Autoritatea profesorului examinator mi-a întărit atunci frica faţă de o probă care îmi lipsise ca absolvent de liceu, mai ales că tânărul asistent ne atrăsese tuturor atenţia să nu uităm să punem accentele şi mai ales „spiritele" cuvintelor folosite. Foarte curând însă am învăţat să-l preţuiesc pe acest mai tânăr şi mai apropiat profesor, deoarece exigenţa sa era determinată nu doar de aleasa pregătire şi competenţă, ci, mai ales, de dragostea sa faţă de Biserica Neamului, căreia voia să-i dăruiască slujitori vrednici şi bine pregătiţi.

Anii au trecut şi rânduiala divină ne-a adus din nou împreună. Am muncit, teologhisit şi coliturghisit împreună, timp în care am simţit sprijinul permanent şi competent de la cel care ne devenise model de acrivie şi iconomie. Părintele Mircea Păcurariu este un slujitor exemplar, iubitor de Liturghie şi înzestrat predicator, ale cărui colecţii de predici pot sluji drept pildă tinerilor preoţi.

Anii 1992-1996, când am fost propus şi ales colaborator al noului decan, au fost adevărate probe de foc ale preţuirii şi ajutorării reciproce; au fost ani în care am învăţat, dar am şi pătimit împreună. Prietenia şi sprijinul părintelui decan Mircea Păcurariu m-au ajutat să trec, împreună cu familia mea, peste greaua şi marea încercare venită de Sus. Aduc, aici şi acum, recunoştinţa şi preţuirea noastră întregii familii, atât părintelui, cât şi doamnei profesoare Mioara, pentru că au dovedit prietenie şi multă apropiere familiei noastre, în momentele cele mai grele.

Acum, când, prin voia lui Dumnezeu, peste neputinţele şi limitele umane, îndeplinesc chemarea sfântă de mitropolit al Ardealului, mă simt onorat că am alături şi pot să preţuiesc un asemenea părinte-profesor şi o asemenea familie, pe care am trecut-o de mult la rugăciunile noastre. Cu smerită recunoştinţă am hotărât să conferim Părintelui Profesor Mircea Păcurariu cea mai înaltă distincţie a Mitropoliei Ardealului, *Crucea Şaguniană*.

La împlinirea vârstei de 85 de ani – studentul, ucenicul, apoi colegul la catedră şi colaboratorul de odinioară, iar astăzi arhiereul Ardealului –, aducem recunoştinţă şi cinstire din suflet distinsului profesor şi ilustrului om de ştiinţă, Academician Mircea Păcurariu, dorindu-i mulţi ani binecuvântaţi spre a lăsa Teologiei şi Bisericii încă multe valori nepieritoare.

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Părintele Mircea Păcurariu, un mare dar pentru Biserica noastră

DIN MESAJUL PREAFERICITULUI PĂRINTE DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la aniversarea a 85 de ani de viaţă a Părintelui Profesor Academician Mircea Păcurariu

La aniversarea a 85 de ani de viaţă, Părintele Profesor Academician Mircea Păcurariu este perceput spiritual ca un mare dar al lui Dumnezeu pentru Biserica Ortodoxă Română, tocmai pentru că sfinţia sa a înmulţit darurile primite de la Dumnezeu şi le-a pus în slujba Bisericii, fiind astăzi o vie şi intensă conştiinţă de slujire eclesială, un specialist de renume în Istoria Bisericii Ortodoxe Române, un promotor erudit şi pasionat al spiritualităţii ortodoxe în ţară şi în contactele cu istorici şi teologi din străinătate.

(...) Părintele Profesor Mircea Păcurariu a redat istoria Bisericii noastre într-un stil admirabil, făcându-ne contemporani cu evenimente importante şi înaintaşi vrednici, propunându-ne să trăim istoria Bisericii neamului românesc şi să o înţelegem nu ca pe o simplă înşiruire de fapte şi date, ci ca pe o luptă motivată de credinţă puternică şi de idealuri sfinte. De aceea, el a redat istoria Bisericii ca efort de împlinire a unor idealuri, adesea într-un context potrivnic al patimilor omeneşti, individuale sau colective, dar peste toate acestea afirmându-se lucrarea harului dumnezeiesc în viaţa poporului român. În percepţia Părintelui Profesor Mircea Păcurariu, la fel ca la vechii cronicari, istoria poporului român ortodox nu se explică totdeauna prin legea cauzei şi a efectului, prin logica istorică, ci mai ales prin ajutorul şi lucrarea lui Dumnezeu în istorie. De aceea, eliberarea noastră, ca popor, de orice stăpânire străină opresivă a fost trăită ca experienţă a tainei Crucii şi Învierii, întru suferinţă şi speranţă, întristare şi bucurie, ca ajutor al lui Dumnezeu în situaţii limită. De unde atâta putere de jertfă a poporului român? Din credinţa puternică în Hristos Cel răstignit şi înviat, sădită şi cultivată în sufletele oamenilor, de-a lungul secolelor, de către Biserică, prin lucrarea ei sfântă şi sfinţitoare.

Apreciem iniţiativa Corpului profesoral al Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu de a edita un volum aniversar dedicat Părintelui Profesor Academician Mircea Păcurariu la împlinirea a 85 de ani, pe care îl felicităm pentru modul în care a înmulţit şi cultivat darurile primite de la Dumnezeu, spre folosul Bisericii şi al teologiei româneşti!

De asemenea, îi dorim mult ajutor de la Dumnezeu în continuarea activităţii sale rodnice.

Întru mulţi ani şi binecuvântaţi ani, Părinte Profesor Mircea Păcurariu!

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacţie:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediţie online:** Vicenţiu-Dragoş Băşa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 33-36 **1 și 15 septembrie 2017**

O binecuvântată și pilduitoare jertfelnicie în slujirea Bisericii lui Hristos

PREAFERICITUL PĂRINTE PATRIARH DANIEL – 10 ANI DE PATRIARHAT

Ziua de *30 septembrie a anului 2007* rămâne înscrisă în istoria Bisericii Ortodoxe Române ca sărbătoarea plină de bucurie în care Preamilostivul Dumnezeu a binecuvântat neamul românesc și Biserica noastră strămoșească cu întronizarea celui de-al șaselea vrednic Întâistătător al ei, în persoana *Preafericitului Părinte Patriarh Daniel*.

Aniversarea de astăzi, la împlinirea unui deceniu de strălucită și înțeleaptă slujire arhipatriarhicească, este o sărbătoare a întregii Biserici Ortodoxe Române, care, în mod liturgic, în Taina Sfintei Liturghii aduce slavă și mulțumire Preabunului Dumnezeu pentru neasemuita bogăție de daruri duhovnicești care au rodit în *ogorul* Ortodoxiei românești prin *binecuvântata și pilduitoarea jertfelnicie* a Preafericirii Sale.

Dintru început, itinerarul devenirii teologice, academice și pastoral-misionare a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel a fost marcat de câteva repere fundamentale: *dragostea față de Dumnezeu și față de semeni, dăruire și abnegație în slujirea Bisericii lui Hristos, trăire și mărturisire vie a adevărului dreptei credințe, apărarea și promovarea patrimoniului cultural și spiritual al Bisericii și neamului românesc.*

Absolvent de liceu în anul 1970, tânărul Dan Ilie Ciubotea a răspuns chemării tainice spre slujirea preoțească, începând studiile teologice la Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu. A fost un student strălucit, un model inspirator pentru toți colegii, îmbinând armonios, de-a lungul celor patru ani de studiu, cercetarea teologică cu rugăciunea, conduita morală ireproșabilă cu rezultatele de excepție la toate examenele, pe care le-a încununat cu o remarcabila teză de licență, intitulată: *„Împăcare și slujire în Noul Testament”*.

Între anii 1974 și 1976, Preafericirea Sa a urmat cursurile de doctorat la Institutul Teologic din București, devenind discipolul părintelui Dumitru Stăniloae, cel mai mare teolog român al sec. XX. Perioada studiilor doctorale a fost, cu adevărat, una a desăvârșirii pregătirii teologice și academice, și aceasta, mai ales prin strădania renumiților profesori ai Institutului, care, prin profunzimea învățăturilor și a slujirii, au conturat în mod luminos pregătirea științifică, slujirea sacerdotală, dar mai ales ținuta duhovnicească a tânărului doctorand.

După o perioadă de asiduă cercetare științifică la Strasbourg, Franța (1976-1978), și la Freiburg im Breisgau – Germania (1978-1980), a fost numit profesor la Institutul ecumenic de la Bossey, Elveția (1980-1988). Eminent discipol al părintelui Stăniloae, Preafericirea Sa a devenit în 1987, la Sihăstria Neamțului, *monahul Daniel*, ucenic și următor în viața duhovnicească al marelui duhovnic *părintele Ilie Cleopa*. A fost hirotonit *ierodiacon* la 14 august 1987 și *ieromonah* la 15 august 1987, iar în 1988 a fost hirotesit *protosinghel* și numit *Consilier patriarhal*, Director al Sectorului *Teologie Contemporană și Dialog Ecumenic*. În același an, 1988, a devenit Conferențiar la Catedra de Misiune Creștină a Institutului Teologic Universitar Ortodox din București.

Vasta sa cultură teologică, adânca experiență duhovnicească și slujirea jertfelnică închinată Bisericii și semenilor au cunoscut o nouă strălucire o dată cu alegerea și hirotonirea Preafericirii Sale în slujirea de *Episcop-vicar* al Arhiepiscopiei Timișoarei, cu titlul de *Lugojanul,* în data de *4 martie 1990,* la Duminica Ortodoxiei. Și pentru ca *„lumina să lumineze tuturor”*, la *7 iunie 1990*, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ales pe noul episcop-vicar în slujirea de *Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Bucovinei*. Timp de aproape 18 ani, luminat și călăuzit de harul lui Dumnezeu, Preafericirea Sa a umplut străvechiul ținut al Moldovei cu efervescența unei activități *pastorale, misionare, mediatice și social-filantropice* fără egal, arătându-se un vrednic urmaș al sfinților mitropoliți *Varlaam, Dosoftei și Veniamin*. Prin punerea în lucrare a darurilor sufletești primite de la Dumnezeu, printr-o pilduitoare jertfelnicie în slujirea Bisericii lui Hristos, a înnoit din temelii și a dat o strălucire spirituală aparte Eparhiei încredințate spre păstorire.

Datorită jertfelnicei dăruiri în slujirea lui Hristos și a neasemuitelor realizări pastoral-misionare și social-filantropice ale Preafericirii Sale ca Mitropolit al Moldovei, în septembrie 2007, ierarhii și poporul ortodox român, sub călăuzirea Duhului Sfânt, l-au ales și l-au așezat în scaunul de Întâistătător al Bisericii noastre Ortodoxe strămoșești.

Au trecut 10 ani de luminoasă slujire arhipatriarhicească a Preafericitului Părinte Daniel. Realizările Preafericirii

(continuare în p. 2)

† LAURENȚIU,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Despre autocefalie

Teodor BACONSCHI

Biserica Ortodoxă Română este autocefală: cu bune și rele! Acest concept – viața de sine stătătoare – definește granițele statului român ca frontiere canonice ale Patriarhiei Române. Cele două entități – Stat și Biserică (majoritară/națională) – se împletesc în imediat, dar și ca destin: se garantează reciproc, lucrează laolaltă pentru binele comun și suferă, la o adică, împreună. În lumea ortodoxă, autocefaliile bisericești au apărut odată cu emanciparea statelor naționale din *commonwealth*-ul postbizantin. Ele sunt reflexul naționalismelor din veacul al XIX-lea, dar și produsul lent al unei *translatio imperii* eșuate: chiar dacă Moscova s-a autodeclarat „a treia Romă”, creștinismul răsăritean ortodox nu a mai avut un reper federator stabil, așa cum fusese, timp de un mileniu, Imperiul Bizantin. Sub influența Renașterii și a Reformei asupra Europei de Est, traducerile vernaculare ale Sfintei Scripturi, înmulțite după secolul al XVI-lea, au „naționalizat” gradual cultul, teologia, pastorația și (pornind de aici) conștiința de sine ale tuturor neamurilor pravoslavnice, ridicate la o viață independentă și statal-suverană, mai ales după Primul Război Mondial, încheiat cu „Pacea wilsoniană” de la Versailles. Și fără să adoptăm un determinism istoric strict, admitem că decuparea lumii ortodoxe postbizantine în parcele canonice autocefale, pe calapod național, e rezultatul unor conjuncturi geopolitice, dar și al unor evoluții ideologice specific moderne.

Autocefalia BOR a fost, într-un fel, produsul paradoxal al secularizării averilor bisericești decise, după modelul francez, de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Secularizarea a luat din sfera Patriarhiei Ecumenice, a Sfântului Munte și a altor centre duhovnicești orientale un patrimoniu ecleziastic etatizat, în schimbul unui nou contract politic între Statul român (redus atunci la Princi-

(continuare în p. 4)

Din cuprins:

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Doi elevi de liceu, viitori preoți: Gheorghe Papuc și Ioan Glăjar | pagina **4**

Claudiu Ștefan Raicu
Chipul iconic al mărturisitorilor sau despre „devenirea întru icoană” în perioada sistemului concentraționist (II) | pagina **7**

† Visarion, Episcopul Tulcii
Remember: Eveniment Ecumenic la Sibiu în 2007 | pagina **11**

O binecuvântată și pilduitoare jertfelnicie în slujirea Bisericii lui Hristos:
Preafericitul Părinte Patriarh Daniel – 10 ani de Patriarhat

(urmare din p. 1)

Sale, pe toate palierele vieții bisericești, sunt de excepție. Cu fiecare proiect social-filantropic, pastoral, cultural, misionar sau administrativ-bisericesc realizat la nivelul Patriarhiei Române în acest deceniu, am simțit, ca membru al Sfântului Sinod, împlinirea sufletească și bucuria deplină a slujirii bisericești și am înțeles în ce chip ales Dumnezeu binecuvintează râvna și jertfelnicia slujitorului Său, când acesta caută să împlinească voia lui Dumnezeu în lume, binele Bisericii și al întregului popor drept-credincios.

De la începutul misiunii sale arhipăstorești, Preafericirea Sa a căutat să înnoiască din temelii **lucrarea filantropică a Bisericii**, mai cu seamă într-un context social marcat adânc de sărăcie, individualism, secularizare, abandon școlar etc. Părintele Patriarh a arătat mereu că *lucrarea filantropică a Bisericii este continuarea lucrării filantropice, vindecătoare, sfințitoare și mântuitoare a Mântuitorului Iisus Hristos,* că iubirea pentru semeni, indiferent de credință, rasă sau etnie este însăși *viața creștină* și, de aceea, cu toții trebuie să devenim *„mâinile întinse ale iubirii milostive a lui Dumnezeu pentru lume"*. În acești 10 ani, activitatea social-filantropică a Bisericii a cunoscut o dezvoltare de excepție, așa încât, în eparhiile Bisericii Ortodoxe Române funcționează, în prezent, peste 700 de instituții și servicii sociale: cantine, instituții medicale și farmacii, centre de zi pentru copii, centre educaționale, centre de zi și rezidențiale pentru vârstnici, birouri de asistență socială și centre comunitare, centre de tip familial, grădinițe sociale, centre de urgență pentru persoane fără adăpost, pentru orfani etc.

Grija pentru **misiunea pastorală a Bisericii**, pentru educația tinerilor, pentru pregătirea clerului și educarea duhovnicească a credincioșilor a fost o preocupare constantă și esențială a Preafericirii Sale. Au fost realizate și sunt în curs de desfășurare o multitudine de activități și proiecte de mare anvergură. Preafericirea Sa a urmărit înființarea unui *Birou de catehizare* pe lângă fiecare parohie, a inițiat și a coordonat complexe proiecte editorial-culturale, a înnoit și a completat colecțiile patristice, cărțile de cult, programele și manualele de religie, a purtat de grijă față de educația religioasă din școli, a promovat, cu rezultate excelente, proiectele *„Hristos împărtășit copiilor"*, *„Alege școala"*, *„Calea mântuirii"* etc. Pe lângă toate acestea, Preafericirea Sa a fondat multiple publicații, a inițiat importante proiecte sau lucrări colective de cercetare teologică, a coordonat nenumărate simpozioane, colocvii și congrese naționale și internaționale, a publicat peste 900 de studii și articole, precum și multiple volume ca să ofere *hrană spirituală* preoților și credincioșilor.

În societatea noastră dominată de comunicare și informare, o lucrare misionară de pionierat a fost înființarea *Agenției de presă* ***Basilica*** a Patriarhiei Române, cu cele cinci componente: *Radio TRINITAS, Televiziunea TRINITAS TV, cotidianul „Ziarul Lumina" cu* săptămânalul *„Lumina de Duminică", revista lunară „Vestitorul Ortodoxiei", Agenția de știri „Basilica"*. Prin aceste mijloace noi *Vestea cea Bună* a Cuvântului lui Dumnezeu, frumusețea slujbelor Bisericii, a culturii și spiritualității românești ajunge pretutindeni în țară și în lume, mângâind și zidind duhovnicește sufletele credincioșilor.

De numele și jertfelnica slujire arhipăstorească a Preafericitului Părinte Daniel se leagă împlinirea unui deziderat de un secol al românilor, edificarea **Catedralei** Mântuirii Neamului – simbol al unității și demnității noastre naționale. La două luni de la întronizare, cu înțelepciune și încredințare deplină în purtarea de grijă a Preamilostivului Dumnezeu, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a sfințit, împreună cu membrii Sfântului Sinod, amplasamentul noii Catedrale Patriarhale. Au urmat trei ani de proceduri documentare pentru împlinirea tuturor celor legale, iar în anul 2010 au început lucrările propriu-zise, așa încât, cu inimile luminate de credință, avem nădejdea că anul viitor, când vom aniversa 100 de ani de la Marea Unire, să fim părtași la marea bucurie a consacrării Catedralei noastre naționale. N-a scăpat purtării de grijă a Preafericirii Sale nici actuala Catedrală Patriarhală *„Sfinții Împărați Constantin și Elena"*, unde au fost executate ample lucrări de consolidare, restaurare și înfrumusețare, fiind resfințită în ziua de 26 octombrie 2008. De asemenea, Preafericirea Sa a inițiat și a coordonat amplele lucrări de înnoire și înfrumusețare a Reședinței patriarhale, a Palatului patriarhal, precum și a altor edificii din patrimoniul cultural-spiritual al Patriarhiei Române.

Preafericirea Sa este un bun Părinte duhovnicesc și pentru românii plecați dincolo de granițele țării noastre. Pentru ca aceștia să nu-și piardă identitatea de credință, limbă și cultură, Preafericirea Sa a organizat și a intensificat viața bisericească în diaspora prin organizarea de noi eparhii și alegerea de noi vrednici ierarhi care să păstorească sufletele românilor plecați departe de țară. De asemenea, a căutat, de la început, să întărească disciplina vieții bisericești, oferind Bisericii un nou *Statut și Regulamentele* necesare, acestea constituind un *Cod de legiuiri* proprii, izvorât din tradiția canonică a Bisericii Ortodoxe, care să răspundă cerințelor actuale ale vieții clerului, monahilor și credincioșilor noștri.

Toate aceste preafrumoase realizări și luminoase împliniri din toate domenile vieții bisericești oglindesc înțelepciunea, jertfelnicia și dragostea de Dumnezeu și de semeni a Părintelui nostru sufletesc, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel. Preafericirea Sa este una dintre marile personalități ale Ortodoxiei contemporane, ierarh cu păstorire exemplară și model inspirator pentru toți, teolog profund, adânc și fidel înrădăcinat în Tradiția ortodoxă, mereu deschis spre dialogul frățesc, răspunzând la toate provocările societății contemporane.

În lumina lucrărilor deosebite și a împlinirilor Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, la acest binecuvântat moment aniversar – *10 ani de Patriarhat* – alături de toți membrii Sfântului Sinod, de clerul și credincioșii Bisericii noastre străbune, aducem prinosul recunoștinței și al dragostei noastre, rugând pe Bunul Dumnezeu să-i dăruiască Arhipăstorului nostru sănătate deplină, ani mulți de slujire și dăruire jertfelnică, spre slava Preasfintei Treimi și spre mântuirea noastră.

Întru mulți, fericiți și binecuvântați ani, **Preafericite Părinte Patriarh!**

Dezvrăjirea lumii prin scris, cronică de carte

În epoca aceasta în care ne așteptăm, mai degrabă, să fie întrebați copiii, la școală, cât de repede tastează, ce memorie are computerul lor sau dacă au găsit destule resurse online pentru lucrarea pe care o aveau de pregătit, scrisorile redactate de mână devin obiecte de muzeu, mijloace *prăfuite* de comunicare, prilejuri din ce în ce mai rare de bucurie. Lumea se mărginește (în nemărginirea *World Wide Web*) la ecranul unui computer, al unei tablete sau al unui telefon, iar *caligrafia* s-a transformat în știința dexterității și rapidității de a folosi tastatura. Aproape că putem rosti: *Scrisul (de mână) a murit! Trăiască scrisul (virtual)!*

În anul 2012, a fost publicat și la București, la Editura Curtea Veche, *Scrisorar*, al lui Mihail Șișkin, cu o traducere din limba rusă și note de Antoaneta Olteanu. O carte foarte apreciată în lumea literară internațională, încă din 2010, de la apariția ei, *Scrisorar* spune povestea Sașei și a lui Volodia, despărțiți fizic de război, dar legați prin scrisorile lor.

Astfel, dragostea acestora transcende timpul și spațiul cu ajutorul scrisului. Relația pe care cititorul o poate construi în memorie prin intermediul scrisorilor protagoniștilor – cumva o recuperare contemporană a romanului epistolar de secol XIX; o recuperare, dar și o recalibrare-restaurare-repoziționare, aș spune – este aceea a unei iubiri creatoare de timp și de spațiu proprii cuplului aflat la cârma poveștii: „Știu că exist, dar am nevoie tot timpul de dovezi, de atingeri. Fără tine sunt o pijama goală aruncată pe un scaun. Numai din cauza ta au început să îmi fie dragi mâinile mele, picioarele, trupul, pentru că tu l-ai sărutat, pentru că tu îl iubești. Mă privesc în oglindă și mă surprind că îmi spun: uite, asta e cea pe care o iubește el. Și îmi place de mine. Dar mai înainte nu mi-a plăcut niciodată cum arătam." (p. 21)

Un *alter ego* necesar, am putea spune – cu atât mai mult din punct de vedere creștin – celălalt vine mereu în întâmpinarea eului, vine mereu să îi confirme prezența, existența. Dumnezeu nu ne creează pentru a ne admira în oglindă, precum Narcis, ci pentru a fi oglinzi în care ceilalți să își poată vedea/ (de ce nu) repara chipurile. „Probabil, pentru a fi real, trebuie să exişti nu în conştiinţa ta, care e aşa de nesigură, sub influenţa, de exemplu, a somnului, când nici tu nu ştii dacă eşti viu sau nu, ci în conştiinţa altui om. Şi nu pur şi simplu a unui om, ci a celui pentru care e important să ştie că tu exişti. De exemplu, eu ştiu, Saşenka mea, că tu exişti. Şi tu ştii că eu exist. Şi asta mă face să fiu real aici, unde totul e cu susul în jos" (p. 38).

Romanul lui Șișkin este și mai interesant/ captivant/ important, atunci când vine vorba despre temele creștine abordate. Volodia moare pe front, informație pe care cititorul o primește în prima parte a poveștii, totuși, scrisorile dintre cei doi nu se opresc nici măcar odată cu îmbătrânirea Sașei. Nu mai avem un bărbat și o femeie de trup, de carne, ci avem două trupuri de literă, de cuvânt, care trăiesc în *illo tempore*. Pentru noi, creștinii, este simplu: noi știm, „Cuvântul S-a făcut Trup" (Ioan 1, 14). Din punct de vedere literar, în contemporaneitate, scriitorul român Gheorghe Crăciun a explorat adânc această legătură *cuvânt-trup-literă-corp-carne*. Șișkin își aduce aportul lui. Mergând mai departe, tot noi știm, omul este iubire, este dăruire; tocmai pentru că El este Omul. „Şi tot timpul încerc să găsesc o justificare faptului că nu eşti aici, nu eşti alături de mine. Nu o explicaţie, o justificare. Şi uite ce mi-a venit în minte. Este ca în copilărie, dacă ai ceva, trebuie să împarţi lucrul acela. De exemplu, tu ai primit bomboane, dar alţii nu au. Şi trebuie să le împarţi. Că, altfel, pot pur şi simplu să ţi le ia. Şi în viaţa asta trebuie să împarţi mereu ceea ce ai mai drag. Şi cu cât e mai drag, cu atât trebuie să dai mai mult. Să împarţi ce iubeşti, că altfel ţi se ia de tot" (p. 74). Urmează alte teme abordate și în creștinism: trup, singurătate, viață, moarte: „Noaptea tragi cu urechea la ceas – cum ia el viaţa. Singurătatea este atunci când parcă ai tot pentru a nu fi singur, dar, de fapt, nu ai nimic. În toiul insomniei, stai gol în baie, îmbătrânit, în faţa oglinzii. Te uiţi la trupul trădător. Sub ochii lipsiţi de culoare sunt pungi lăsate, din urechi îţi ies laţe. Şi te scarpini între omoplaţi cu periuţa de dinţi şi te gândeşti că în curând o să mori. Cum de s-a ajuns aici?" „Moartea trebuie s-o iei cu uşurinţă: te-ai copt, eşti smuls ca un morcov din strat. Doar că morcovul nu iese singur" (p. 323). Găsim în *Scrisorar* și o (atât de creștină) interpretare foarte interesantă a unei teme din afara creștinismului: „Am citit despre reîncarnare, apoi m-am hotărât să mă rad. Îmi privesc barba căruntă şi îmi dau seama că migraţia sufletelor are loc permanent, pur şi simplu noi ne mutăm în propria persoană. Am fost copil, sunt bătrân şi sufletul mi s-a mutat dintr-un trup în altul de un număr infinit de ori – în fiecare dimineaţă. Peste noapte, pe neobservate, trupul devine altul" (324).

Închei această cronică, mărturisind că v-am făcut martori ai acestor scurte pasaje-*teaser* tocmai pentru a vă invita la o lectură proprie, deoarece consider cartea lui Șișkin o altă capodoperă a unui autor rus, de data aceasta, contemporan.

[Mihail Şişkin, *Scrisorar*, Editura Curtea Veche, București, 2012, 351 p.]

Pr. Prof. Dr. Daniel PUIA-DUMITRESCU

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Marți, 1 august. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 5 – duminică, 6 august – *Praznicul Schimbării la Față a Domnului.* Î.P.S. Sa a participat, în calitate de delegat al P.F. Părinte Patriarh Daniel, la Mănăstirea Robaia din Arhiepiscopia Argeşului şi Muscelului, la manifestările prilejuite de proclamarea oficială a canonizării Sfântului Cuvios Pafnutie Pârvu Zugravul. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu Î.P.S. Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeşului şi Muscelului, Î.P.S. Părinte Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, P.S. Părinte Galaction, Episcopul Alexandriei şi Teleormanului, P.S. Părinte Siluan, Episcopul Român Ortodox din Ungaria, şi un mare sobor de preoți şi diaconi. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Luni, 7 august. A avut program de audiențe şi lucrări de birou.

Marți, 8 august. A vizitat Mănăstirea Bunești, jud. Braşov, precum şi Centrul social-misionar şi cultural „Sf. Ierarh Andrei Şaguna" din localitatea Copşa Mică, jud. Sibiu.

Miercuri, 9 august. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 10 august. Cu ocazia prăznuirii Sf. Arhidiacon Lavrentie, ocrotitorul spiritual al Î.P.S. Sale, a participat la o slujbă de Te Deum oficiată la Capela mitropolitană. La final a adresat un cuvânt de binecuvântare celor prezenți: membri ai administrației eparhiale şi ai corpului profesoral de la Facultatea de Teologie „Sf. Andrei Şaguna", protopopi, monahi şi preoți.

Vineri, 11 august. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 13 august. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Porumbacu de Jos, Protopopiatul Avrig. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii l-a hirotonit preot pe diaconul Constantin Ivan a fost hirotonit preot pe seama Parohiei Sărata, județul Sibiu. La final, Î.P.S. Sa l-a hirotesit *iconom stavrofor* pe fostul paroh de la Porumbacu de Jos, preotul Ionuț Popa, actualul preot capelan al unității militare din Cincu, județul Braşov. De asemenea, actualul paroh de la Porumbacu de Jos, preotul Constantin Avram, a fost hirotesit iconom. A acordat acte de cinstire principalilor ctitori şi binefăcători. În aceeaşi zi, la vremea Vecerniei, la Biserica „Sf. Cuv. Parascheva" din localitatea Răşinari, Protopopiatul Sălişte, Î.P.S. Sa l-a instalat în parohie pe noul paroh, preotul Ioan Şovrea, adresând credincioşilor prezenți un cuvânt de învățătură.

Luni, 14 august. A avut program de audiențe şi lucrări de birou. În aceeaşi zi, Î.P.S., Sa împreună cu P.S. Ilarion Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi cu P.S. Sofian Braşoveanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Germaniei, Austriei şi Luxemburgului, a oficiat slujba de sfințire a Aşezământului filantropic „Sf. Nectarie Taumaturgul" şi „Sf. Efrem cel Nou" de la Mănăstirea „Brâncoveanu" Sâmbăta de Sus, județul Braşov. În aceeaşi zi, ierarhii au sfințit şi Centrul de patrimoniu cultural „Radu Brâncoveanu" din cadrul mănăstirii. Aici funcționează un laborator de restaurare şi conservare a icoanelor pe sticlă şi pe lemn, un depozit pentru păstrarea în condiții optime a icoanelor vechi şi un depozit pentru păstrarea obiectelor de cult vechi ale mănăstirii. În seara premergătoare hramului Mănăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, județul Braşov, Î.P.S. Sa a oficiat slujba Privegherii şi Prohodul Maicii Domnului la altarul de vară al aşezământului monahal, adresând celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Marți, 15 august – *Praznicul Adormirii Maicii Domnului.* A slujit Sfânta Liturghie şi Taina Sfântului Maslu la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, împreună cu P.S. Ilarion Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi cu Preasfințitul Sofian Braşoveanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Germaniei, Austriei şi Luxemburgului, şi cu un mare sobor de preoți şi diaconi, şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură.

La sfârşitul slujbei, Î.P.S. Sa l-a hirotesit *arhidiacon* pe ierodiaconul Epifanie (Eugen) Chițu.

Miercuri, 16 august – *Sărbătoarea Sfinților Martiri Brâncoveni.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus.

Joi, 17 – vineri, 18 august. A participat la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sâmbătă, 19 august. A primit la Reşedința mitropolitană din Sibiu vizita Comisiei de Tineret „Echos" din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor de la Geneva, Elveția.

Duminică, 20 august. Împreună cu Î.P.S. Serafim, Arhiepiscopul Ortodox Român al Germaniei, Austriei şi Luxemburgului şi Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale şi de Nord, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Nicolae" din localitatea Cincu, Protopopiatul Făgăraş I. A săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură. La final, Î.P.S. Sa l-a hirotesit *iconom stavrofor* pe părintele paroh Florin Adrian Butum şi a oferit acte de cinstire Adunării şi Consiliului parohiale, Primăriei Cincu şi mai multor binefăcători.

Luni, 21 august. A avut program de audiențe şi lucrări de birou.

Marți, 22 august. A avut program de lucru la cabinet.

Miercuri, 23 august. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 24 august. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 27 august. Împreună cu Î.P.S. Serafim, Arhiepiscopul Ortodox Român al Germaniei, Austriei şi Luxemburgului şi Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale şi de Nord, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de resfințire a Bisericii „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul" din localitatea Boholț, Protopopiatul Făgăraş II. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură. La finalul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa l-a hirotesit *iconom* pe preotul paroh Ioan Paroş.

Luni, 28 august. A avut program de audiențe şi lucrări de birou.

Marți, 29 august – *Sărbătoarea Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul.* La invitația P.S. Părinte Andrei, Episcopul Covasnei şi Harghitei, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfințire a bisericii Mănăstirii Făgețel, jud. Harghita, împreună cu Î.P.S. Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, Î.P.S. Părinte Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, Î.P.S. Părinte Ioachim, Arhiepiscopul Romanului şi Bacăului, P.S. Părinte Nicodim, Episcopul Severinului şi Strehaiei, P.S. Părinte Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, precum şi o delegație de clerici din Mitropolia Vidinului, Bulgaria, condusă de P.S. Părinte Polycarp de Belogradchik, Episcop-vicar al Mitropoliei Vidinului. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură. La finalul Sf. Liturghii, prin aprobarea şi binecuvântarea Sfântului Sinod al B.O.R., Î.P.S. Sa l-a hirotesit arhimandrit pe preacuviosul părinte Ghelasie Mureşan, starețul Mănăstirii Făgețel şi exarh al mănăstirilor din Eparhia Covasnei şi Harghitei. De asemenea, în semn de apreciere deosebită a activității misionare a acestuia, Î.P.S. Sa a acordat părintelui Ghelasie Mureşan şi distincția mitropolitană „Crucea Şaguniană pentru clerici".

Miercuri, 30 august. A avut program de lucru la cabinet. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Sub egida Editurii Doxologia de la Iaşi a apărut lucrarea *Imperiu şi sacerdoțiu. Dinamica raporturilor Biserică-Stat în Imperiul Romano-Bizantin (306-867)*, având-i ca editori pe decanul Facultății de Teologie din Sibiu, **Pr. Prof. Dr. Nicolae Chifăr**, şi pe mai tânărul şi destoinicul său colaborator, **Asist. Dr. Dragoş Boicu**.

Lucrarea este o concretizare şi o încununare a viziunii magistrului, care de la începutul activității sale ca îndrumător de doctorat a dorit ca, prin cercetări distincte ale ucenicilor, să fie aprofundate coordonatele relației Biserică-Stat în timpul unui împărat şi/sau a dinastiei întemeiate de el. Asupra epocii constantiniene s-a aplecat părintele Ovidiu Panaite de la Alba Iulia, care arată că perioada de domnie a lui Constantin cel Mare a marcat apropierea între istoria romană şi istoria creştinismului.

Epoca următoare (a valentinienilor) şi tranziția spre dinastia teodosiană sunt abordate de Asist. Dr. Dragoş Boicu. Tranziția de la epoca teodosiană şi până la începutul domniei lui Iustin I este tratată de Dr. Alin Boboc, pentru ca epoca iustiniană să fie abordată de Pr. Ciprian Cătană. Părintele Nicolae Chifăr se apleacă asupra relației dintre Biserică şi Statul bizantin, cu evoluția sa aparte din prima fază a crizei iconoclaste.

Lucrarea se dovedeşte a fi un compendiu absolut necesar pentru înțelegerea evoluției relației dintre Biserică şi Stat în primele secole creştine, conştientizând că înainte să utilizăm atât de mult şi să citățm aspecte legate de simfonia bizantină, trebuie să lecturăm şi volumul de mai sus, pentru o cât mai bună înțelegere a ceea ce este ea de fapt şi care a fost evoluția sa.

Mitropolitul Laurențiu

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

Doi elevi de liceu, viitori preoți: GHEORGHE PAPUC și IOAN GLĂJAR

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

După atâtea nume ilustre pe care le-am evocat în paginile ziarului „Telegraful Român”, mă opresc asupra prietenilor mei de o viață, consilierul arhiepiscopesc *Gheorghe Papuc* și lectorul *Ioan Glăjar*.

Primul s-a născut la 28 iulie 1928 în orașul Covasna, într-o familie de țărani oieri, care i-au insuflat de mic dragostea de Biserică și de muncă. Din cauza ocupației hortiste a locurilor natale, după absolvirea a patru clase primare în Covasna, a fost nevoit să facă primele trei clase de liceu la Năsăud, dar în limba maghiară. Din 1944 până la absolvire, și-a continuat studiile la Liceul ortodox „Andrei Șaguna” din Brașov. Au urmat momente de încercare, căci îndată după terminarea liceului, a fost arestat, anchetat și maltratat la Securitatea din orașul Sfântu Gheorghe, alături de alți tineri entuziaști care crezuseră că se pot împotrivi noului regim totalitarist-ateu instaurat în țara noastră; printre cei care l-au torturat acolo, la Securitatea românească se număra și unul dintre foștii lui profesori maghiari de la liceul din Năsăud, care, pe atunci jignea adeseori pe elevii români.

În 1949 a fost eliberat din închisoare și s-a înscris la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, luându-și licența în iunie 1953. Și-a continuat studiile ca doctorand la Institutul Teologic Universitar din București, sub îndrumarea profesorului Iustin Moisescu, care, la începutul anului 1956 avea să fie ales mitropolit al Ardealului, peste un an mitropolit al Moldovei, iar din 1977 patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Cu sprijinul acestuia, la 28 octombrie 1956, a fost hirotonit diacon pe seama Catedralei mitropolitane din Sibiu, încredințându-i-se și un post la „secția culturală” a Arhiepiscopiei. În această slujire și-a început colaborarea la periodicele sibiene: „Mitropolia Ardealului”, „Telegraful Român” și „Îndrumătorul bisericesc”. Mai mult decât atât, după alegerea profesorului Nicolae Mladin ca mitropolit al Ardealului, în 1967, i s-a încredințat redactarea ziarului „Telegraful Român”, sarcină pe care a îndeplinit-o până în vara anului 1978. Iar „Îndrumătorul bisericesc” l-a condus din 1968 până la moarte. În revista „Mitropolia Ardealului”, dar și în alte periodice, a publicat peste șaizeci de predici. O parte dintre predicile și articolele publicate le-a strâns în volumul *Întru înnoirea vieții* (1978), iar alte peste patruzeci de predici au apărut în volumul *Lumină lină* (1985), sub îngrijirea sa. Din 1968 a fost numit numit Consilier cultural al Arhiepiscopiei Sibiului, funcție pe care a deținut-o până la sfârșitul vieții. În această calitate, a prezidat zeci de conferințe de îndrumare misionară la protopopiatele din Arhiepiscopia Sibiului, a slujit aproape în toate duminicile și sărbătorile anului, mai ales în Catedrala mitropolitană, dar și în alte biserici, rostind și multe predici, s-a interesat cu multă dăruire de soarta românilor ortodocși din județele Covasna, Harghita și Mureș.

Părintele Gheorghe Papuc a fost hirotonit preot și hirotesit iconom stavrofor chiar în 1990 de către mitropolitul Antonie Plămădeală. Din nefericire a murit pe neașteptate la 27 octombrie 1993, la vârsta de 65 de ani, fiind încă în deplină putere de muncă. A rămas în amintirea sibienilor ca un teolog cu aleasă pregătire, ca un slujitor al altarului și al amvonului, ca un Consilier cultural care a lucrat cu multă dăruire, ca un om al datoriei care nu a cunoscut niciodată odihna.

*

O altă victimă a regimului comunist a fost Părintele lector Ioan Glăjar, fiu al Țării Făgărașului, născut în Ucea de Jos, la 24 martie 1929, în casa unor țărani credincioși. După ce a făcut patru clase la școala primară din sat, s-a înscris la Liceul „Radu Negru” din Făgăraș. Din nefericire, în ziua de 29 iunie 1948, deci după terminarea a șapte clase de liceu, a fost arestat în casa părintească din Ucea de Jos. Tot atunci au fost arestați și alți colegi ai săi de liceu, acuzați că au făcut parte din organizația secretă „Frăția de Cruce”, cu profil național și anticomunist. A fost anchetat la Securitatea din Făgăraș, apoi la cea din Brașov și închis la Penitenciarul de acolo. A fost judecat la Tribunalul din Brașov, abia în februarie 1949, alături de alți elevi, studenți, intelectuali și țărani, mai ales din Țara Făgărașului. A fost condamnat la un an de închisoare corecțională, sub acuzația de „uneltire împotriva ordinii de Stat”. A fost eliberat după un an și trei luni de detenție, la 1 octombrie 1949.

De acum va începe adevăratul calvar al vieții sale. N-a mai fost primit la Liceul „Radu Negru” din Făgăraș, nici la Liceul „Gheorghe Lazăr”. Din această cauză a fost nevoit să se angajeze ca muncitor pe un șantier de construcții ca să poată să termine ultima clasă de liceu ca „elev particular”. După absolvirea liceului, s-a prezentat de patru ori la examene de admitere pentru învățământul universitar, o dată la o facultate de construcții, apoi de trei ori la facultăți de matematică-fizică. A fost respins de fiecare dată din cauza „dosarului”.

În astfel de condiții, în toamna anului 1950, s-a înscris la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde s-a bucurat de aprecierile renumiților săi dascăli de la vremea respectivă. După obținerea licenței, în 1954, s-a căsătorit, în speranța că va primi o parohie, dar toate încercările sale au fost zadarnice. Totuși, a fost hirotonit diacon la Sibiu și s-a înscris la cursurile de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București, la catedra de Teologie Fundamentală și Istoria Religiilor, deținută pe atunci de către Părintele Profesor Petru Rezuș, care l-a apreciat în mod deosebit. A întocmit mai multe lucrări de seminar care au fost publicate în periodicele bisericești de atunci.

Din nou, drumurile sale spre o parohie urbană sau spre învățământul universitar au fost blocate de Securitate și de „împuterniciții” Departamentului Cultelor. Abia la 27 februarie 1960 a fost hirotonit preot pe seama parohiei Ucea de Jos, localitatea natală. Acolo a păstorit timp de 46 de ani, deci până în anul 2006, când a cerut pensionarea. A lucrat ani în șir la refacerea bisericii parohiale, mai ales după ce turla sa imensă s-a prăbușit. A colaborat la periodicele sibiene: „Mitropolia Ardealului”, „Telegraful Român” și „Îndrumătorul bisericesc”.

La recomandarea fostului său profesor Nicolae Mladin, acum mitropolit al Ardealului, între anii 1974 și 1977 a fost numit Consilier economic al Arhiepiscopiei Sibiului. În 1976 a fost numit lector pentru Istoria Religiilor la Institutul Teologic din Sibiu, activând aici până în 1991, păstrându-și și parohia, deci a fost nevoit să facă „naveta” timp de 15 ani. Și-a îndeplinit cu multă conștiinciozitate atât slujba de consilier, cât și pe cea de lector, fiind apreciat atât de către preoți, cât și de către studenți.

A trecut la cele veșnice în parohia sa, la 14 aprilie 2012, a treia zi de Paști, iar un sobor de peste patruzeci de preoți, în frunte cu mitropolitul Laurențiu și episcopul-vicar Andrei Făgărășanul i-au făcut slujba prohodului din „Săptămâna Luminată” în biserica din Ucea de Jos, pe care a restaurat-o și în care a slujit cu credință în Dumnezeu și dragoste de oameni timp de aproape o jumătate de veac.

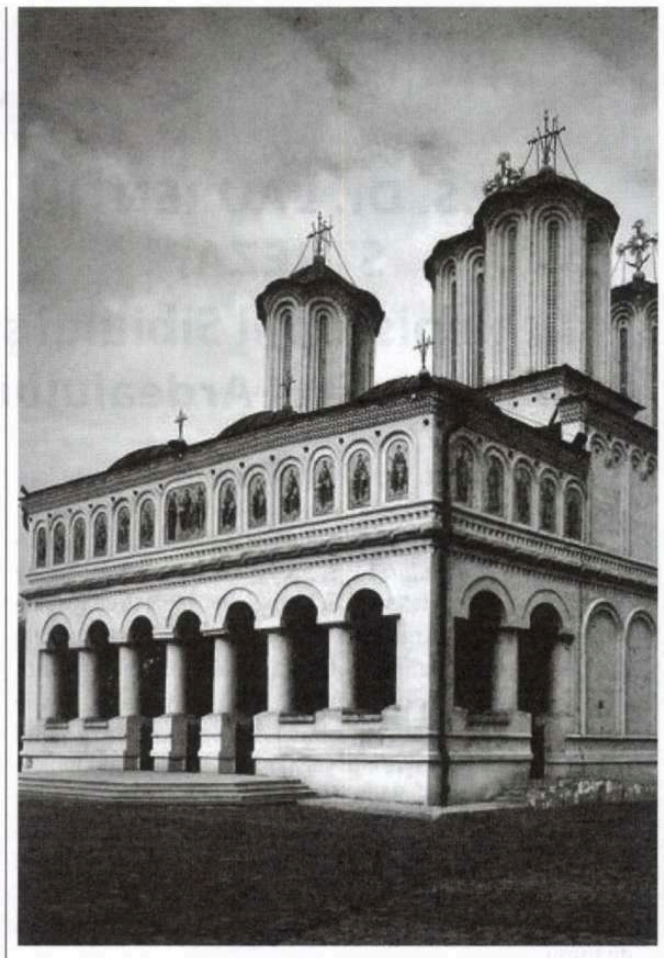

Despre autocefalie

(urmare din p. 1)

patele Unite) și BOR: ca urmare a preluării respectivului patrimoniu, Statul se angaja să subvenționeze Biserica, adică să-i ofere compensații bănești stabile, capabile să-i asigure funcționarea normală. Cu alte cuvinte, evoluția spre autocefalie – paralelă cu procesul câștigării *manu militari* a independenței statale față de Imperiul Otoman muribund – a fost, de fapt, un avatar al josefinismului. Văduvind BOR de vechiul său patrimoniu – obținut în timp prin danii domnești și munificență aristocrată, dar și prin eforturi comunitare de breaslă – Statul român a devenit un patron benevolent, dar și instanța unui control potențial abuziv, așa cum s-a dovedit, tragic, în perioada comunismului. Dacă înainte de veacul al XIX-lea, Bisericile românești din Țara Românească și Moldova, alături de „filialele” lor transilvănene, fuseseră parte a unei ecumene ortodoxe care cuprindea întregul Răsărit (din Rusia și Caucaz, până în Orientul Mijlociu), în veacul XX ele s-au unificat sub bolta unei Patriarhii (1925) identificându-se complet cu limba română, cultura națională și viața României Mari. S-a produs o coagulare centripetă, dar și o echivalare posibil filetistă, așa cum s-a putut constata cu prilejul aventurismului politic interbelic, sub spectrul unei puzderii de partide politice extremist-naționaliste. Sobornicitatea crezului niceo-constantinopolitan a fost umbrită de aceste limitări locale, etniciste, continuate de altfel în ultimii ani ai dictaturii comuniste, prin naționalismul ceaușist (sprijinit pe doctrina „protocronismului”). În acest context (valabil și în cazul altor Biserici ortodoxe autocefale), lumea răsăriteană s-a fragmentat, în pofida unității canonice, dogmatice și cultice mereu afișate. Factori geopolitici divergenți au ilustrat realitatea acestei fragmentări cu prilejul recentului Sinod Panortodox din Creta, îndelung pregătit, dar vizibil sabotat de patru Biserici, în pofida unei agende precaute și a eforturilor „diplomatice” menite să salveze, până în ultima clipă, unitatea pleromatică a reuniunii. În deocamdată neconturatul secol XXI, BOR are printre altele (aș îndrăzni să cred), misiunea de a stabili media înțeleaptă dintre local și universal, revendicând mai insistent acel principiu democratic notoriu, dar prea puțin evocat: *o Biserică liberă, într-un stat liber.*

Membrii Asociaţiunii Astra – Membrii Academiei Române (VII)

IULIU HOSSU (1885, Milaşu Mare, Bistriţa-Năsăud – 1970, Bucureşti).

Teolog greco-catolic. Secretar al Episcopiei Greco-Catolice din Lugoj. La 1 Decembrie 1918 a făcut parte dintre cei 1228 de delegaţi care au votat Unirea cu România. După scoaterea în afara legii a Bisericii Greco-Catolice, i s-au retras titlurile, distincţiile şi a fost întemniţat timp de 22 de ani la Sighet, după care a avut domiciliu forţat la Căldăruşani. Cu un an înainte de moarte, Papa Ioan Paul al II-lea i-a acordat gradul de Cardinal in Pectore, al doilea în ierarhia după Capul Bisericii Universale Catolice. Este autorul unor studii, articole, predici, pastorale.

ASTRA. Participări la adunări generale, ca episcop unit. Membru al Secţiei Şcolare, 1921, în Comitetul Central, 1947. A binecuvântat reuniuni astriste şi Adunarea Generală de la Sibiu (ultima înainte de desfiinţare).

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1945. Reconfirmat în 1990.

AUREL VLAICU (1882, Binţinţi, Orăştie, Hunedoara – 1913, Băneşti-Câmpina).

Inginer, constructor de avioane, pilot. Unul dintre pionierii aviaţiei mondiale. A participat la serbările ASTREI de la Braşov şi Sibiu, unde şi-a prezentat, în zbor, planorul. Un succes răsunător a avut la concursul aviatic de la Aspern-Viena, în 23-30 iunie 1912, prilej cu care a primit brevetul de pilot internaţional. Între timp a proiectat al 3-lea aparat de zbor, Vlaicu III, complet metalic. A primit invitaţia să participe la Adunarea Generală de la Orăştie, din 1913, şi a răspuns invitaţiei cu dorinţa de a trece în zbor Carpaţii, dar, lângă Câmpina, la Băneşti, eroul aviator s-a prăbuşit.

ASTRA. Membru activ şi de onoare al ASTREI, participant la adunările generale. Dorinţa de a reveni la Orăştie, cu prilejul Adunării Generale din 1913, i-a fost frântă de accidentul mortal de la Băneşti, lângă Câmpina.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare postmortem, 1948.

IULIU HAŢIEGANU (1885, Dârja, Cluj – 1959, Cluj).

Medic, cercetător, profesor universitar. Creator al şcolii de medicină internă clujeană. Profesor universitar şi decan (primul) al Facultăţii de Medicină din Universitatea *Dacia Superioară*/*Regele Ferdinand I* din Cluj (1919), rector al Universităţii (1930). A fost proiectantul şi creatorul Parcului Sportiv din Cluj. Opera sa constă în valoroase lucrări de cercetare medicală şi de popularizare a cunoştinţelor medicale.

ASTRA. Membru în Comitetul Central, întemeietorul Secţiunii Medicale şi Biopolitice, alături de dr. Iuliu Moldovan, preşedintele Secţiunii, din 1925, preşedintele Despărţământului ASTRA Cluj, întemeietorul şi preşedintele Subsecţiei de Educaţie Fizică şi a Asociaţiei *Şoimii Carpaţilor*. Întemeietor şi redactor al publicaţiilor: *Buletin Eugenic şi Biopolitic, Biblioteca Eugenică şi Biopolitică a ASTREI, Biblioteca Medicală şi Igienică a ASTREI.*

ACADEMIA ROMÂNĂ. Premiul pentru lucrarea *Tratat elementar de semiologie şi patologie medicală.* Membru titular, 1955.

D.D. ROŞCA (1895, Sălişte, Sibiu – 1980, Cluj-Napoca).

Filosof, conferenţiar şi profesor universitar la Catedra de Istoria Filosofiei la Universitatea din Cluj. Opera sa este constituită din valoroase lucrări de filosofie, logică, etică. Este traducătorul lucrărilor lui Hegel în limba română: *Prelegeri de Estetică; Prelegeri de Filosofie a Religiei; Ştiinţa logicii.*

ASTRA. Membru al Secţiunii Demografie şi Etno-Politică, 1935. Redactor, alături de Silviu Dragomir, al publicaţiei *Revue de Transylvanie,* apărută în 1934. A publicat lucrarea *Selecţia valorilor* în ciclul *Neam şi Familie*, editat de ASTRA.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1963. Membru titular, 1974. Discurs de recepţie: *Mihai Ralea. Omul şi opera.*

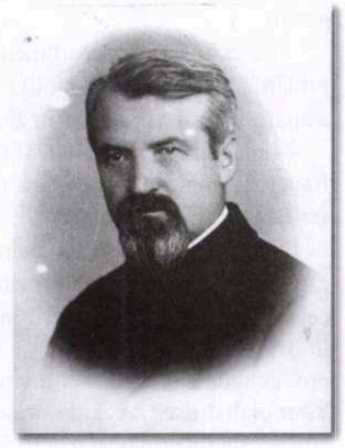

DUMITRU STĂNILOAE (1903, Vlădeni, Braşov – 1993, Bucureşti).

Teolog, filosof, profesor, traducător. Unul dintre cei mai importanţi gânditori creştini din lume în secolul XX. Profesor de dogmatică, apologetică, pastorală la Institutul Teologic din Sibiu, rector al Institutului. Redactor la *Telegraful Român.* Profesor de teologie la Bucureşti, la Catedra de Ascetică şi Mistică. A fost condamnat la 5 ani de închisoare la Aiud. A fost reîncadrat pentru cursuri de doctorat. A iniţiat Filocalia. A conferenţiat la Oxford, Köln, Bonn, Freiburg, Paris, Geneva, Belgrad, Atena, Ierusalim, New York, Washington, Chicago. A primit titlul Doctor Honoris Causa al unor universităţi din ţară şi din străinătate. Vasta-i operă constă în traduceri (*Dogmatica* de Hristu Andrutsos, opere ale Sfinţilor Părinţi în *Filocalia* etc.), numeroase studii de dogmatică în volume şi reviste, lucrări publicate în străinătate, lucrări cu caracter istoric şi de spiritualitate creştin-ortodoxă.

ASTRA. Membru în Comitetul Central, 1938, 1941, 1945. Participant la Adunarea Generală de la Sibiu, 1940, în cadrul căreia şi-a exprimat revolta faţă de Dictatul de la Viena.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1990. Membru titular, 1991.

VALENTIN IONEL VLAD (n. 1943, Bucureşti).

Inginer, fizician, specializat în laseri şi holografie. Dr. în fizică. A fost cercetător la Institutul de Fizică Atomică din Bucureşti. A fost visiting professor în Elveţia, Germania, Italia, Japonia, Marea Britanie, Mexic, Rusia, SUA. Are 3 brevete de invenţie, unul este acordat şi în SUA. Este membru al Societăţii de Fizică (preşedinte al Secţiei de Optică şi Electronică Cuantică), *fellow* al Societăţii Americane de Optică şi al Institutului American de Fizică, *fellow* al Institutului de Fizică din Marea Britanie, membru al Societăţii Europene de Fizică, al Societăţii Europene de Optică, membru *associat senior* al Centrului Internaţional de Fizică Teoretică, Trieste. Are peste 200 de lucrări de specialitate.

ASTRA. Membru al Despărţământului Bucureşti, din 2012. Membru de onoare ASTRA.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Premiul *Traian Vuia*, 1978. Membru corespondent, 1991. Membru titular, 2009. Vicepreşedinte al Consiliului de Granturi al Academiei Române. Vicepreşedinte al Academiei din 2010. Preşedinte al Academiei din 2014.

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ (1926, Stolniceni, judeţul Lăpuşna – 2005, Sibiu).

Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului (1982-2005). A ţinut numeroase conferinţe în Spania, Anglia, Franţa, Belgia, Germania, Suedia, Finlanda, Italia, Elveţia, SUA, Australia ş.a. A fost membru al unor asociaţii culturale de peste hotare. S-a implicat în restaurarea a peste 15 biserici şi monumente, a Schitului de la Păltiniş, a unor clădiri de la Mânăstirea Sâmbăta de Sus. Doctor Honoris Causa al Facultăţii de Teologie Preştow, Cehoslovacia, al universităţilor din Oradea şi din Sibiu. A lăsat drept moştenire lucrări de istorie bisericească şi de cultură, lucrări de eseistică în spiritualitatea creştin-ortodoxă.

ASTRA. Membru de Onoare şi Preşedinte de Onoare ASTRA Rediviva, 1990, Sibiu.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1992.

NICOLAE CORNEANU (n. 1923, Caransebeş – 2014, Timişoara).

Profesor la Academia Teologică din Caransebeş, secretar eparhial, referent principal, consilier administrativ la Arhiepiscopia Timişoarei, profesor la Seminarul Teologic din Caransebeş, conferenţiar la Institutul Teologic din Sibiu. Episcop al Timişoarei şi al Caransebeşului, Mitropolit al Banatului (1962). A contribuit la restaurarea unor monumente istorico-bisericeşti, la organizarea unor colecţii muzeale, la ridicarea unor lăcaşuri de cult, a Tipografiei Eparhiale. A îndrumat revistele *Mitropolia Banatului*, *Altarul Banatului*, *Îndrumătorul Bisericesc* de la Timişoara. A lăsat drept moştenire lucrări de patristică şi de etică.

ASTRA. Membru de onoare din 1991.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1992.

Prof. Univ. Dr. Elena MACAVEI

„Apostolatul social” în activitatea pastorală a patriarhului IUSTINIAN MARINA (1948-1977) (II)

Pentru aproape 30 de ani, patriarhul Iustinian a desfășurat o fructuoasă activitate în slujba Bisericii și a poporului român. De la începutul activității sale ca patriarh trebuia să răspundă cerințelor noului regim, care, fiind ateu, nu privea cu ochi buni activitatea Bisericii.

În noul context socio-politic a trebuit să se promulge un nou statut de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române, aprobat și recunoscut de Sfântul Sinod la 20 octombrie 1948. Conform acestui statut, Patriarhia Română era împărțită în 5 mitropolii, cu 13 eparhii.

În 1948, Statul român a întrerupt Concordatul cu Vaticanul pentru motive politice. Prima consecință a acestei măsuri luate de guvern a fost interzicerea activității Bisericii Greco-Catolice (Unită). Credincioșii uniați, aproape toți de origine română, puteau să treacă fie la Biserica Romano-Catolică, fie la Biserica Ortodoxă, care erau recunoscute de guvernul comunist. Majoritatea a preferat să treacă la Biserica Ortodoxă, întrucât erau mai apropiați din punct de vedere doctrinal și liturgic (aceeași liturghie, morală și dogmă). Numai din punct de vedere juridic ei depindeau de Vatican. În acest scop, s-au reunit la Cluj 36 de protopopi sub îndrumarea protopopului Traian Belașcu și au înaintat Sfântului Sinod o cerere de adeziune la Biserica Ortodoxă. Trebuie amintit faptul că niciun episcop unit nu a participat la această întâlnire, deciziile fiind luate împotriva voinței episcopilor uniți. Pentru această împotrivire unii dintre ei au fost arestați sau duși cu domiciliul forțat în mănăstiri ortodoxe, ei acuzând Biserica Ortodoxă că a colaborat cu regimul comunist, provocând mari daune și suferințe uniților [Cf. Constantin Ioan, *Ortodossi e cattolici nella Romania*, in Civilità Cattolica, nr. 3333 (1989), pp. 239–243].

După părerea mea (este o opinie personală), în acea situație de mare confuzie în ceea ce privește politica antibisericească a noului guvern, decizia luată la Cluj era unica posibilitate de supraviețuire a acestei Biserici, chiar dacă din punct de vedere ortodox era considerată ca o întoarcere la Biserica-mamă de care se despărțiseră în urmă cu 250 de ani. Nu cred ca suferințele să fi fost cauzate de ortodocși, cu care în trecut ei împărtășeau împreună bucuriile și necazurile. Această opinie este afirmată și de Documentul de Balamand: „Istoria relațiilor dintre Biserica Ortodoxă și Bisericile Orientale Catolice a fost însemnată de persecuții și suferințe. Oricare ar fi fost aceste suferințe și cauzele care le-a provocat, ele nu justifică niciun triumfalism, nimeni nu se poate glorifica sau să tragă argument pentru a acuza sau a denigra altă Biserică. Numai Dumnezeu cunoaște pe adevărații mărturisitori. Oricare ar fi fost trecutul, el trebuie lăsat în milostivirea lui Dumnezeu, și toate energiile Bisericilor trebuie să fie îndreptate spre colaborare, astfel ca prezentul și viitorul să fie mai conforme cu voința lui Hristos pentru cei care-L urmează” [*Documento di Balamand*, în *RD,* nr. 15 (1993), p. 492].

Un lucru, am putea zice unicul, care s-a întâmplat în toată lumea ortodoxă din țările Europei de Est a fost „Canonizarea sfinților români” în 1955, care în acea perioadă de „puternică influență sovietică” a reprezentat o speranță pentru poporul român creștin mult încercat.

Un lucru mai puțin cunoscut este faptul că patriarhul Justinian a fost ținut la domiciliu forțat, la Schitul Dragoslavele, timp de 6 luni, atunci când a protestat împotriva Decretului 410/19 noiembrie 1959, care prevedea că putea rămâne în monahism persoanele care au împlinit vârsta de 55 de ani bărbați și de 50 de ani femeile, și în baza căruia au fost scoși din mănăstiri aproximativ 5000 de monahi și monahii [Vezi mai pe larg la Arhim. Visarion Joantă, *Activitatea pastorală a Bisericii Ortodoxe Române în trecutul apropiat, sub regimul comunist și în fața viitorului*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2016, pp. 65-67].

În 1948, toate școlile teologice ale tuturor cultelor au fost trecute sub supravegherea Departamentului Cultelor. Pentru pregătirea clerului, Bisericii Ortodoxe i s-a permis să organizeze 6 seminare cu o durată de 5 ani și două Institute Teologice de grad universitar, la București și la Sibiu. Pe lângă aceste două institute se organizaseră cursuri de doctorat cu o durată de trei ani. Întrucât în Transilvania și Banat se simțea o mare lipsă de preoți, între anii 1968-1977 a funcționat un seminar special la Curtea de Argeș, cu o durată de trei ani, care pregătea seminariști în vederea hirotonirii pentru aceste mici parohii.

Pentru întâia oară, începând cu 1949, s-a organizat în România „Cursuri de îndrumare misionară și pastorală” a preoților în diferite centre eparhiale, pe timp de o lună. Cursurile erau ținute de profesorii de teologie de la București și Sibiu. Orice preot, după 5 ani de activitate pastorală, trebuia să urmeze aceste cursuri, care aveau ca scop actualizarea problemelor bisericești. La reședințele protopopești se țineau de 4 ori pe an „Conferințe de orientare teologică-pastorală”, care erau conduse de ierarhii locului sau de delegați ai acestuia.

Cu toate limitele impuse de guvern, Biserica Ortodoxă putea să tipărească unele cărți pentru necesitățile cultului și pentru pregătirea clerului, deși numărul exemplarelor era foarte redus, mai ales între anii 1948 și 1968. Amintim cele 12 volume de studii, articole, predici, conferințe și scrisori pastorale trimise de patriarh credincioșilor, numite „Apostolat social” (1948-1977), Evanghelia, Apostolul, cele 12 Mineie etc. Puține manuale de teologie se puteau tipări până în jurul anilor ’70, când regimul a început să slăbească politica sa restrictivă, dând „un pic de libertate religioasă”. După anii ’70 se putea tipări mai mult.

Un rol important în această perioadă, în ceea ce privește activitatea teologică, l-au avut revistele bisericești, care constituiau unicul mijloc accesibil pentru informația pastorală și orientarea teologică și spirituală a preoților și credincioșilor. Se tipăreau trei reviste centrale, care se expediau la fiecare parohie, și 5 reviste mitropolitane, care se expediau numai la parohiile din respectiva mitropolie. Aceste reviste conțineau studii, articole, recenzii, cronici etc. scrise de membrii Sfântului Sinod, profesorii de teologie, profesorii seminarelor teologice, preoți și chiar credincioși mireni, care aveau preocupări intelectuale și spirituale în ceea ce privește problemele bisericești.

Amintim pe scurt titlurile și conținutul lor:

– „Biserica Ortodoxă Română”, buletinul oficial al Patriarhiei Române, care publica dările de seamă ale Sfântului Sinod, evenimente importante din viața Bisericii, studii privitoare la trecutul Bisericii, articole și îndrumări pastorale;

– „Studii Teologice”, revista institutelor teologice, care publica studii de teologie biblică, istorică, practică și sistematică, aducând o contribuție importantă la dezvoltarea teologiei ortodoxe pe plan intern și extern;

– „Ortodoxia”, revista trimestrială a Patriarhiei, care se ocupa cu problemele interconfesionale, care angajau teologia română în dialogul ecumenic contemporan;

– Revistele mitropolitane: „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Olteniei” și „Mitropolia Banatului” publicau toate aspectele care priveau activitatea parohiilor din mitropolia respectivă, precum și articole și studii de teologie. Ele apăreau de 6 ori pe an.

– La Sibiu se tipărea unicul ziar bisericesc, „Telegraful român”, fondat de mitropolitul Andrei Șaguna în 1853, care a apărut neîntrerupt până în ziua de astăzi.

– Începând din anul 1971, trimestrial se tipărea în limba franceză, engleză și germană un buletin oficial, numit „Biserica Ortodoxă Română”.

În anul 1977 a avut loc marele cutremur din luna martie, care a provocat mari daune materiale țării noastre, inclusiv în ceea ce privește viața bisericească. Fiind externat din spital, în drum spre patriarhie, i s-a adus la cunoștință dezastrul provocat de cutremur. A întrebat pe cel care îl însoțea: „Sunt biserici distruse?”. Când i s-a spus care este situația reală, lucrul acesta i-a provocat o mare îndurerare sufletească, care s-a adăugat la suferințele fizice, și într-o astfel de situație a trecut la cele veșnice, la 26 martie 1977, la vârsta de 76 de ani.

Cu prilejul comemorării în anul acesta (2017) a patriarhului Iustinian Marina, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, cu prilejul unui discurs, a ținut să precizeze următoarele cu privire la activitatea patriarhului Iustinian: „Cu mult curaj și echilibru, diplomație și tenacitate a încercat să apere Biserica de loviturile sistematice ale puterii politice, alegând calea unei dârze rezistențe, camuflate sub un discurs «favorabil pentru liderii comuniști». S-a opus din răsputeri abuzurilor și ingerințelor partidului-stat în viața Bisericii și încercării acestuia de a transforma Biserica într-o instituție neputincioasă, tolerată și discreditată, cu un rol nesemnificativ în societate” [Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Basilica.ro].

Acesta a fost vrednicul de pomenire patriarh Iustinian Marina, care și-a iubit credincioșii, Biserica și pe Dumnezeu ca pe sine însuși!

Arhim. VISARION JOANTĂ

Actualitatea unui discurs patriarhal vechi de 60 de ani: Justinian Marina în Sibiu la întronizarea Mitropolitului Nicolae Colan (II)

Dumnezeu nu dă responsabilități grele fără să dea și ajutorul harului Său. În **răspunsul mitropolitului Nicolae Colan** la discursul patriarhului Justinian din Sala sinodală identificăm mai întâi o comparație inedită între alpinism și treapta arhieriei, de unde reiese limpede că era conștient de riscurile pe care le însuma accesul său în tronul arhieresc de la Sibiu: *„cu cât ai izbutit să te urci mai sus pe munte, ți se deschid orizonturi mai largi, priveliști mai încântătoare, dar adeseori, odată ajuns acolo, te bat și vânturile cele mai năprasnice. Îngrijorarea clipei nu ți-o domolește decât credința nezdruncinată că bunul Dumnezeu nu încarcă pe umerii nimănui sarcini fără să-i îmbie și ajutorul Său ca să le poată purta”* (p. 359). Mitropolitul Nicolae Colan amintește, ca un fost profesor de Noul Testament și bun condeier al multor exegeze, un verset-cheie din Epistola către Filipeni, care invocă pe Hristos și puterea Lui: *„în mijlocul greutăților vieții voi striga încrezător ca oarecând dumnezeiescul Pavel: toate le pot în Hristos care mă îmbracă într-o putere”* (Filipeni 4, 13).

Fiii duhovnicești de la Cluj și cei de la Sibiu. Clujul și Sibiul, cele două străvechi cetăți transilvane, sunt unificate în personalitatea mitropolitului Nicolae. Demnitatea episcopatului de la Cluj îi provoacă amintiri despre moți, despre Maramureșul voievodal și despre orașul Alba Iulia, numit *Ierusalimul întregirii noastre bisericești*, o aluzie la revenirea greco-catolicilor la Biserica-Mamă. Sibiul însă pare să-i fie mai drag, căci e numit *„vechea cetate a tinereștilor mele osteneli”*. În această perorație asupra celor două orașe ardelene se poate vedea dimensiunea de părinte bun al fiilor săi: *„mă voi despărți de fiii mei duhovnicești cu trupul, dar îi voi lua în inima mea părintească pentru a ne ruga și munci mai departe (...) și mă voi sălășlui în vechea cetate a tinereștilor mele osteneli, cheltuite în slujba Domnului în slujba patriei și a poporului ei credincios”*. Totuși, vârsta la care revine în Sibiu, ca mitropolit de această dată, 64 de ani, nu-i permite să fie doar melancolic, autorul lucrării *La luptă dreaptă. Un capitol de strategie misionară* (Sibiu, 1926) era conștient că noua dregătorie presupunea multă știință pastorală: *„ci eu, în clipa de față, nu mă voi lăsa copleșit de duioșia amintirilor din tinerețe, mă gândesc mai ales la îndatoririle ce m-așteaptă în înalta dregătorie în care voi fi așezat în curând”* (p. 360).

Iubirea vrăjmașilor și patriotismul, calitățile celui ce stă în sala de așteptare a lui Dumnezeu. Nicolae Colan e în duhul sfântului Siluan Atonitul († 1938) cu bine cunoscuta insistență pe iubirea vrăjmașilor, ca sigur semn că ești pe cărarea mântuirii. Când spune *„dar noi nu îndreptăm unitatea noastră națională și ortodoxă împotriva fiilor altor nații. Ortodoxia e așa de largă încât ea e în stare să iubească până și pe vrăjmașii săi”*, el face trimitere la necesitatea vindecării prin iubire a unor răni pe care ardelenii le-au suferit prin dictate, prin dezbinare confesională etc. Patina vremurilor dictatoriale și prezența în sală a demnitarilor comuniști responsabili cu cultele este vizibilă în exprimarea în acest discurs a unui lait-motiv al epocii, referitor la lupta pentru pace și dezarmare: *„cu un patriotism izvorât din încredere și iubire se poate ajunge la o viață internațională mai înaltă și mai fericită, fără războaie și chiar cu tot mai puține gâlceviri și încruntări”* (p. 361). Salvarea discursului vine însă dintr-o rară expresie la care apelează mitropolitul, înfrumusețând alocuțiunea: *„iar când am ajuns aici, suntem foarte aproape de sala de așteptare a lui Dumnezeu, cum ar zice un mare poet al veacului nostru”* (p. 361). Vom încheia această primă parte cu descrierea atmosferei de la Sibiu după aflarea veștii că Nicolae Colan a fost ales arhiepiscop și mitropolit al Ardealului: *„portrete ale noului mitropolit au apărut în cele două vitrine ale librăriei eparhiale înconjurate de principalele sale lucrări teologice împodobite cu flori și cu drapelul de stat; un tablou îl înfățișează la masa de lucru din reședința sa de la Cluj, nevoindu-se întru ispitirea Scripturilor sfinte”* (p. 362).

Pr. Dr. Cosmin George PIȚ

CHIPUL ICONIC AL MĂRTURISITORILOR
sau despre „devenirea întru icoană” în perioada sistemului concentraţionist (II)

Desăvârşirea omului sau încercarea sa de a urma porunca devenirii „dumnezeu după har” se întemeiază pe caracterul dinamic al temei „chip-asemănare”: omul este creat după chipul lui Dumnezeu [*eikon Eikonos* – chip al Chipului lui Dumnezeu (Sf. Ap. şi Evanghelist Ioan ne spune: „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată…” (In. 1, 18); cu toate acestea El vine întru ale Sale” (1, 11), deoarece omul este eikon Eikonos, chipul Chipului Tatălui, adică chipul Fiului]), şi în virtutea acestui fapt el tinde spre asemănarea cu Dumnezeu, lămureşte lect. univ. dr. Daniel Lemeni [*Ibidem*, p. 1].

Credem că înrudirea – syngeneia – omului cu Dumnezeu reprezintă o realitate ale cărei adâncimi sunt profunde, şi nu o metaforă, izvorul acestei realităţi profunde fiind Întruparea Fiului lui Dumnezeu, Arhetipul omului. Iar acest *eikon eikonos*, într-o înrudire a omului cu Dumnezeu, este foarte vizibil pe chipul mărturisitorilor, chiar dacă, la înfăţişarea trupească după tortură, faţa le este brăzdată de urmele loviturilor, însă, păstrând, aşa cum sublinia PF Părinte Patriarh într-un florilegiu patristic consacrat martiriului şi martirajului creştin, iubirea jertfelnică [Diac. Dr. Liviu Petcu, *Martirii – biruitori ai suferinţei prin credinţă*, Ed. Basilica, Bucureşti, 2011, p. 6]. Pe acest temei, îndrăznim să scriem că aceasta este adevărata libertate în Duhul Sfânt, iar participarea la ea este, practic, fără sfârşit [Mitropolitul Bartolomeu Anania, *Corupţia spirituală – texte social-teologice*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011, p. 109].

Un alt temei scripturistic pentru chipul iconic al mărturisitorilor din temniţele comuniste se găseşte şi în Epistola către Galateni (Gal. 4, 19), unde ni se descoperă cum se „naşte” un creştin, cu chip al Chipului, descriere făcută de apostol în termeni specifici naşterii, scopul fiind ca Hristos să ia chip [formă] în noi: „O, copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii până ce Hristos va lua chip – [formă] în voi” – *tekna mou, ous palin odino mehris ou morphothe Hristos en hymin* (Gal. 4, 19). Pentru ca să devină posibilă viaţa în Hristos, Hristos trebuie să ia formă în om. Trebuie într-un anumit sens să Se întrupeze din nou în fiecare [O abordare interesantă în acest sens am găsit la pr. conf. dr. Nicoale Moşoiu, în capitolul *Forma Bisericii* din *Taina prezenţei lui Dumnezeu în viaţa umană. Viziunea creatoare a părintelui Profesor Dumitru Stăniloae*, Ed. Paralela 45, 2002].

În versetul 19 din Gal. 4, părintele Profesor Vasile Mihoc identifică un aspect al metaforei maternităţii, după dragostea şi grija pentru ei, şi accentuarea faptului că naşterea se face în dureri: „formarea chipului lui Hristos în credincioşi este un proces lent şi continuu, în care Apostolul are un rol de neînlocuit. Sf. Pavel spune că el suferă «iarăşi» durerile naşterii «până ce Hristos va lua formă în voi» [Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Predici exegetice la Duminicile de peste an*, Ed. Teofania, Sibiu, 2001, p. 170]. Aşadar, Lumina lui Dumnezeu este răspândită în lume prin harul Său, iar sfinţii sunt cei mai eficienţi agenţi lumeşti ai acestei lumini. Sfânt vine din limba slavă, dintr-un cuvânt care înseamnă chiar lumină [Dat fiind faptul că, în literatura de specialitate, sursele bibliografice despre părintele Marcu de la Sihăstria sunt minime, reducându-se la o singură apariţie editorială, pe care am consultat-o şi noi, am recurs la unele informaţii de pe site-ul: http://razvan-codrescu.blogspot.ro/2009/05/sfintii-inchisorilor-parintele-marcu.html].

În cele ce urmează, vom încerca să redăm câteva mărturii despre chipul unor oameni care au intrat în lumina taborică a Domnului Hristos prin mărturisirea în faţa lumii şi a puterii comuniste:

a) părintele Arsenie Papacioc: „Cu veşnicul surâs pe buze, cu chipul luminat şi niciodată tulburat de ceea ce se abătuse peste el, se-ndrepta spre ieşire, însoţit doar de Cineva nevăzut, care nu-şi ridicase niciodată degetul de pe el… – Iese sfinţenia pe poartă!, îi spune un gardian, care îl cunoştea, altuia” [Era 1 august 1964, sărbătoarea scoaterii Sfintei Cruci, iar cei ce-şi duseseră cu vrednicie greaua cruce ieşeau acum pe poarta închisorii. Ieşea şi Părintele; a se vedea: Sorin Alpetri, *Între timp şi veşnicie. Viaţa părintelui Arsenie Papacioc*, Ed. Accent Print, 2014];

b) părintele Sofian Boghiu: 1. Am găsit o mărturie la Emilia, fiică duhovnicească ce păstra relatarea părintelui Nectarie, unul dintre ucenicii avvei Sofian: „L-am întrebat pe Mahmud-Mihai: de ce v-aţi botezat? Şi mi-a răspuns: «Pentru că foarte mult m-a impresionat Părintele... m-a convins chipul lui şi toată fiinţa lui, aproape fără să-mi spună niciun cuvânt. Eu nu am întâlnit pe nimeni asemenea lui în religia mea»” [Mahmud Ahmed, consul la Chişinău, profesor de drept internaţional la Berlin, foarte cunoscut în lumea arabă; acum, „fratele Mihai”]; 2. Tot Emilia, una dintre fiicele duhovniceşti relata: cu ani în urmă, am cunoscut un japonez; venise cu un grup de turişti şi au stat la slujba de priveghere. A spus: «Mă trage inima să vin aici... n-am văzut pe nimeni în religia mea aşa de luminos ca acest bătrân... vreau să cunosc mai bine religia aceasta». A cerut o fotografie cu Părintele. A promis că se va întoarce să-l caute pe Părintele Sofian. Nu ştiu dacă s-a mai întors. Părintele a căzut la pat şi accesul la el a devenit imposibil. Dar cuvintele acelui tânăr japonez nu le-am uitat. «N-am văzut pe nimeni, în religia mea, aşa de luminos ca el» [*Părintele Sofian*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită de Constanţa Costea şi Ioana Iancovescu, Editura Bizantină, Bucureşti, 2012, p. 264-267];

c) părintele Dumitru Stăniloae: 1. „Mă rugam, a zis Părintele, dar mă rugam aşa... în baza tradiţiei, a obişnuinţei. În închisoare însă, când nu ştii dacă mai scapi sau nu cu viaţă, legătura cu Dumnezeu devine singura şansă de a nu-ţi pierde identitatea şi speranţa, atunci rugăciunea cu adevărat devine o respiraţie vitală a sufletului, nu în sens metaforic, ci în sens existenţial”. Deci, e vorba de o rugăciune existenţială, făcută din toată fiinţa, nu e vorba de o rugăciune formală, mecanică, scria PF Părinte Patriarh Daniel [DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Părintele Stăniloae, om şi teolog al rugăciunii. Mărturia unui discipol*, în *Părintele Dumitru Stăniloae în conştiinţa contemporanilor. Mărturii, evocări, amintiri*, Ed. Trinitas, Iaşi, 2003, p. 25-38]. Cu alte cuvinte, vedem că era o participare cu toată fiinţa sa, cu tot trupul şi cugetul său; 2. „Chipul său, atât în partea vădită, cât şi în cea lăuntrică, înaintase până departe pe drumul asemănării cu Dumnezeu” [Domnul Costion Nicolescu, cercetător ştiinţific principal la Muzeul Ţăranului Român, doctor în teologie ortodoxă, scriitor şi om de media, mărturie pe care am preluat-o de pe site-ul: http://www.cuvantul-ortodox.ro/parintele-staniloae/]; 3. „În prezenţa lui simţeam că Dumnezeu este Iubire” [Doamna profesoară Elena Solunca Moise, mărturie pe care am preluat-o din revista *Familia ortodoxa*, nr. 10 (45)/octombrie 2012]; 4. „Prezenţa sa răspândea o limpezime şi o stare de linişte ce se înfăţişa liturgic, dincolo de istoria imediată” [Părintele Gheorghe Holbea a fost şi el unul dintre ucenicii părintelui Stăniloae, mărturie pe care am preluat-o din revista *Familia ortodoxa*, nr. 10 (45)/octombrie 2012]; 4. „Tot timpul odihneşte o lumină pe chipul său” [Costion Nicolescu, *Sarea pământului – încrucişări, întâlniri, însoţiri*, Ed. Doxologia, Iaşi, 2011, p. 106-108];

d) părintele Constantin Sârbu: mărturia pr. Gheorghe Calciu, „avea o faţă luminată, privea parcă prin mine, şi această senzaţie m-a făcut să nu mă mai simt nici singur, nici trist [*Un mare mărturisitor creştin, preotul Constantin Sârbu*, Ed. Bonifaciu, Bacău, 2010]” şi „...glasul lui cald pătrundea în inimi. Vorbea cu o dragoste şi o convingere interioară atât de puternică, încât fără să vrei te simţeai prins într-un fel de zbor spiritual şi de o iubire pentru tot” [*Ibidem*];

e) părintele Arsenie, acuzatul ZEK 18376 [Părintele Arsenie a fost un ieromonah rus, supravieţuitor al gulagului comunist, care a rămas în conştiinţa tuturor celor care l-au cunoscut drept un sfânt al lagărelor cumuniste. Întemniţat în lagărele din Uniunea Sovietică, Părintele Arsenie a devenit treptat lumina celor aflaţi zăcând în întunericul iadului concentraţionar]: Părintele Arsenie împreună cu un alt deţinut, Alexie, au fost duşi la izolare la Carcera N-1, o căsuţă aproape de partea centrală a lagărului [Acţiunea se petrece în Rusia sovietică, într-unul dintre cele mai terifiante lagăre: Lagărul Special de Deţinuţi.], având camere foarte mici, încăpând unul sau doi oameni. Pereţii erau acoperiţi cu foi de tablă. La fel şi podeaua şi tavanul. Acolo, de obicei, închideau pentru 24 de ore pe cei care cădeau în oarecare greşeală, cu o condiţie: temperatura să nu fie mai joasă de -5°C. Şi în această situaţie reuşeau să trăiască numai cei care săreau pe loc în tot timpul celor 24 de ore. Acum temperatura era de -30°C. Şi îi trimiteau acolo pe părintele Arsenie şi pe Alexie pentru 48 de ore. Însă, unde voieşte Dumnezeu se biruieşte rânduiala firii: „Camera devenise spaţioasă şi luminoasă, foarte luminoasă, ca o biserică. Părintele Arsenie era îmbrăcat cu un strălucitor veşmânt preoţesc şi se ruga cu voce tare, cu mâinile înălţate. Cuvintele lui erau fără întrerupere, clare şi familiare lui Alexie. Pătrundeau în sufletul lui, alungând agonia şi suferinţa. Dar, uite, într-adevăr, Cineva era acolo lângă el. Nu Îl vedea, însă simţea acolo prezenţa Lui. Şi alţi doi tineri plini de lumină cu veşminte ca fulgerul stăteau de-a dreapta şi de-a stânga părintelui Arsenie [*Părintele Arsenie. Acuzatul Zek-18376. Un sfânt în lagărele comuniste*, Ed. Egumenița, Galaţi, 2009, p. 62-73]”.

Claudiu Ştefan RAICU

Zugravi de icoane din părţile Sibiului, în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea:

Zugravul Dimitrie Dimitriu

Figura cea mai reprezentativă, din cursul celui de-al patrulea deceniu al secolului al XIX-lea, printre artiştii iconari care executau comenzi destinate bisericilor din ţinuturile sibiene, a fost cea a unui zugrav peregrin, Dimitrie Dimitriu. Venit în Ardeal din Ţara Românească, de la Bucureşti, după ce trecuse şi prin Râmnicul Vâlcii, a poposit pentru mai multă vreme în Sibiu, unde şi-a organizat atelierul, icoanele sale amintind prin inscripţii de acest oraş, ca de o reşedinţă a artistului. Aici a început să picteze icoane, pentru mai multe biserici de prin părţile Oltului, ale Mărginimii Sibiului, dar şi din oraşul de pe Cibin.

Dimitrie s-a instruit în atelierele de la mănăstirile bucureştene, Cernica, Căldăruşani şi Pasărea. Modelele iconografice după care s-a ghidat sunt, de altfel, foarte apropiate de cele pe care le întâlnim şi în opera contemporanului său, tot un bucureştean, zugravul Nicolae Polcovnicul (1788-1842), despre care ştim că s-a format în aceeaşi şcoală mănăstirească de zugrăvie, pe unde aveau să ajungă mai târziu, ucenicind, şi Gheorghe Tattarescu, şi Nicolae Grigorescu.

Trecându-le în revistă, operele lui Dimitrie Dimitriu alcătuiesc ansambluri decorative ale unor tâmple, executate pentru mai multe biserici, dar şi portrete de preoţi sau fruntaşi ai obştilor de prin satele pe unde a trecut în drumurile lui.

Prima biserică pentru care a lucrat Dimitrie zugravul a fost cea cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", din localitatea Sebeşu de Jos (comuna Turnu Roşu). Din ansamblul lucrărilor care decorau tâmpla se mai păstrează în prezent, în muzeul parohial, doar uşile împărăteşti. Socotim însă că de la această biserică provin icoanele împărăteşti („Iisus Hristos", „Maica Domnului cu Pruncul", „Sf. Ierarh Nicolae" şi „Adormirea Maicii Domnului") pictate la Sibiu, în 30 noiembrie 1829, de Dimitrie Dimitriu zugravul, piese care se află la ora actuală asamblate pe tâmpla bisericii din Bungard (comuna Şelimbăr, jud. Sibiu). Au fost aduse şi montate pe aceasta catapeteasmă, confecţionată în 1935, cu scopul de a înlocui iconostasul brâncovenesc original, transferat în acel an în paraclisul mitropolitan, de la Academia teologică Andreiană [Ioan Ovidiu Abrudan, *Vechiul iconostas de la Bungard*, Editura Universităţii „Lucian Blaga", Sibiu, 2010, p. 151].

Tot în atelierul de la Sibiu a pictat Dimitrie Dimitriu şi uşile împărăteşti şi cele diaconeşti, pentru iconostasul zidit al Bisericii „Sf. Nicolae" din Porceşti (azi Turnu Roşu). La baza icoanei care-l înfăţişează pe prorocul Moise (uşa diaconească din stânga) e notat: „Sibiu, în 26 de iulie anul 1831, *Dimitrie Dimitriu zugr.*".

Probabil, începând chiar din acelaşi an, artistul a fost angajat de Zenovie Constantin Popp ca să picteze iconostasul Bisericii din Groapă. Şi tot în atelierul sibian va lucra, în octombrie 1832, icoanele împărăteşti pentru biserica ortodoxă din Sebeşu de Sus (com. Racoviţa, jud. Sibiu).

O ultimă lucrare însemnată a consacrat-o Dimitrie zugravul Bisericii „Sfânta Treime" din Răşinari. Existase aici, până în 1830, o tâmplă zidită din cărămidă, cu icoane zugrăvite de Ioan din Poplaca, pe care răşinărenii au hotărât să o înlocuiască cu un iconostas din lemn, decorat somptuos cu ornamente sculptate şi poleite cu aur. Realizarea ansamblului iconografic i-a fost încredinţată lui Dimitrie Dimitriu. Ştim că cel puţin icoanele împărăteşti le-a zugrăvit la Râmnicu Vâlcea, în 1834. Pentru realizarea celorlalte numeroase scene, credem că artistul şi-a mutat atelierul chiar la Răşinari, unde pare să fi locuit o vreme, chiar dacă cu întreruperi, între 1832 şi 1835. În acest interval de timp se înscriu şi cele patru portrete care ne-au rămas de la el.

Primul, socotindu-le în ordine cronologică, este cel al venerabilului preot răşinărean Iacob Izdrail (colecţie privată), pictat în anul 1832. Fusese paroh, mai întâi la biserica veche, începând din 1761 şi până la 1809. Numele său a fost menţionat la 1815, când s-a numărat printre preoţii care au oficiat, alături de episcopul Vasile Moga, la slujba de sfinţire a Bisericii „Sfânta Treime". Nu e o întâmplare că prin fereastra încăperii, în care pozează preotul, în tabloul lui Dimitriu, se poate recunoaşte în plan îndepărtat silueta acelei noi biserici „de la Copăcele".

Următorul portret (colecţie privată), datând din 1834, este tot al unui preot, Ioan Izdrail, fiul lui Iacob, fapt care ar indica posibilitatea ca zugravul să fi fost găzduit pe timpul şederii sale în Răşinari, chiar în casa acestei familii preoţeşti.

În anul care a urmat, Dimitrie Dimitriu i-a portretizat pe doi dintre fruntaşii localităţii cu specific pastoral. E vorba de portretul lui Şerb Jianu (actualmente în colecţia Muzeului Naţional Brukenthal) şi de cel al lui Coman Mitrea (colecţie privată).

„Sfântul Ierarh Nicolae", detaliu din icoana împărătească de pe catapeteasma Bisericii „Sfânta Treime" din Răşinari

Preocuparea pentru reprezentarea naturalistă a figurii omeneşti, pentru înregistrarea cu destulă subtilitate a ceea ce a putut surprinde caracteristic în psihologia fiecărei persoane care i-a servit de model l-au calificat pe zugravul Dimitrie Dimitriu să se numere între artiştii consideraţi drept precursori ai artei moderne româneşti. Asemenea calităţi, care i-au fost atribuite pe bună dreptate, atunci când s-a aflat în ipostaza de portretist, s-au răsfrânt însă şi asupra operelor religioase, cu care a înzestrat bisericile din ţinuturile sibiene, marcând astfel o turnură în evoluţia acestui gen, care a însemnat o desprindere decisivă de viziunea şi tehnicile tradiţionale, fenomen care va continua să se afirme în creaţiile artiştilor din generaţia care i-au urmat lui Dimitriu şi ai cărei exponenţi de frunte aveau să se afirme, în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pictori precum sălişteanul Constantin Georgescu († 1886) sau braşovenii Constantin Lecca († 1887) şi Mişu Popp († 1892).

Lect. Dr. Ioan Ovidiu ABRUDAN

Adormirea Stareţului Iosif Isihastul – darul Maicii Domnului

Este bine cunoscută evlavia athoniţilor pentru Maica Domnului, ca unii ce se nevoiesc în *grădina* sa, dar pentru stareţul Iosif această evlavie a fost răsplătită din belşug în vremea nevoinţelor sale prin arătările Maicii Domnului în momente de grele încercări, dar mai ales prin darul făcut acestuia în privinţa adormirii sale. Actualul stareţ al Mănăstirii Vatoped, arhimandritul Efrem, notează faptul că Stareţul Iosif (înainte de a intra în Sfântul Munte, mirean fiind – 1919), aflând că Sfântul Gherasim a trecut la cele veşnice în ziua prăznuirii Adormirii Maicii Domnului din anul 1579, s-a rugat acestuia să rânduiască în aşa fel încât şi el să aibă parte de acelaşi sfârşit, ceea ce s-a şi întâmplat 40 de ani mai târziu.

Măcinat de o cumplită suferinţă trupească, n-a lepădat până la sfârşit îndrumarea duhovnicească a ucenicilor săi din mica sa obşte (direct), cât şi a celor din afara Sfântului Munte, prin intermediul scrisorilor. Din ele aflăm de situaţia duhovnicească paradoxală dintre Stareţ şi obştea sa. Pe de o parte, dorinţa acestuia de a ajunge cât mai repede prin moarte la Dumnezeu (şi de aici refuzul constant de ajutor medicamentos pentru tratarea suferinţelor sale trupeşti), iar pe de altă parte neliniştea şi întristarea ucenicilor care se temeau de pierderea povăţuitorului lor duhovnicesc, fapt ce îi determina să caute cea mai bună soluţie pentru a-i reda sănătatea trupească. Însă, în ciuda tuturor eforturilor depuse, ei nu au reuşit decât să amâne pentru puţin timp trecerea sa la cele veşnice.

Durerile provocate de boală erau estompate de stările de har pe care le trăia, astfel încât simţea înlăuntrul său tot Raiul: *„rugăciunea merge ceas, şi nu văd nicio patimă care să se mai mişte. O adevărată binecuvântare a lui Dumnezeu! Nu simt nici un război, nu am gânduri, nici tulburări lăuntrice"* [Arhim. Efrem Filotheitul, *Stareţul meu Iosif Isihastul*, trad. din limba greacă de Ieroschim. Ştefan Nuţescu, Ed. Evanghelismos, Bucureşti, 2010, p. 410]. Starea aceasta se concretiza şi în dorinţa de a se împărtăşi cât mai des cu Trupul şi Sângele Domnului Iisus Hristos, chiar zilnic în ultimele săptămâni [fiind singura hrană (alături de puţin pepene) – Monahul Iosif Vatopedinul, *Cuviosul Iosif Isihastul*, trad. din limba greacă de Ieroschim. Ştefan Nuţescu, Ed. Evanghelismos, Bucureşti, 2009, p. 141].

În dimineaţa zilei de vineri, 15/28 august 1959 [Poate nu e deloc întâmplător faptul că pururea pomenitul Stareţ a adormit la 600 de ani de la trecerea la cele veşnice a celebrului isihast şi teolog Sfântul Grigorie Palama († 1359), chiar perioada lor de vieţuire pământească fiind aproape identică (1296-1359/1897-1959)], după obişnuita priveghere de toată noaptea, luând pentru ultima dată *„merinde pentru viaţa veşnică"*, a adormit întru Domnul în ziua de prăznuire a Adormirii Maicii Domnului, aşa după cum primise înştiinţare că se va întâmpla [Monahul Iosif Vatopedinul, *Trăiri ale dumnezeiescului har. O epistolă despre viaţa lui Gheron Iosif Isihastul. Epistole inedite,* trad. din limba greacă de Ierom. Agapie Corbu, Editura Sf. Nectarie, Arad, 2008, p. 89]. Ucenicii săi aveau să îşi amintească despre această zi ca de una în care *„simţeam că prăznuim Paştele, Învierea, că ne aflăm în Săptămâna Luminată. Nu exista întristare, ci doar bucurie pascală coborâtă din Cer"* [Arhim. Efrem Filotheitul, *op.cit.*, p. 424].

A fost înmormântat de doi preoţi (afară de cei ai obştii), la trei zile de la adormire, în locul mai dinainte ales de el însuşi, astăzi aici fiind amenajată o frumoasă capelă. Osemintele sale au fost împărţite de ucenicii săi, la trei ani de la cuvioasa sa adormire, fiind venerate ca ale unui sfânt [Cinstitul său cap se află în mănăstirea Sfântul Antonie din Arizona (SUA), iar alte părţi din osemintele sale se găsesc la Mânăstirea Vatopedi (Sfântul Munte Athos), Chilia de la Katunakia a părintelui Efrem Katunakiotul etc. În ţara noastră, o părticică din cinstitele sale moaşte se află la Mânăstirea Oaşa (Alba). La scurt timp după adormirea Stareţului, monahul Iosif Vatopedinul a alcătuit o rânduială de slujbă în cinstea Cuviosului (Vecernie, Utrenie şi Paraclis), ce se săvârşeşte cu regularitate până în ziua de azi, atât în mânăstirile conduse/înfiinţate de ucencii Stareţului, obicei practicat recent şi în anumite biserici de enorie]. Sunt consemnate diferite întâmplări miraculoase legate de apariţia Stareţului Iosif de dincolo de mormânt, atât ucenicilor, ce au format obştea sa, cât şi altora (monahi sau mireni), până în ziua de azi.

Dar, poate, cel mai mare argument ce poate fi invocat în susţinerea vieţii sale bineplăcute în faţa lui Dumnezeu îl constituie tocmai împlinirea profeţiilor legate de dezvoltarea ulterioară a obştilor puţinilor săi ucenici, fiind uşor de constatat azi că acele cuvinte rostite de Stareţ cu mult timp înainte de mutarea sa la cele veşnice au devenit realitate, întrucât *„mâna sa de călugări"* a cucerit în mare măsură Sfântul Munte [Elder Ephraim, *My Elder: Joseph the Hesychast and Cave-dweller*, Saint Anthony's Greek Orthodox Monastery, Florence, Arizona, 2013, p. 665].

Trebuie însă clarificată şi problema legată de ziua prăznuirii adormirii sale. Ştim că Stareţul a trecut la cele veşnice de praznicul Adormirii Maicii Domnului, dar se uită faptul că data de 15 august este calculată potrivit calendarului neîndreptat, ţinut în Sfântul Munte (e vorba de anul 1959, schimbarea calendarului având loc în anii '20). Cei ce îşi rânduiesc slujirea potrivit calendarului îndreptat (nou), printre care şi preoţii şi credincioşii aparţinând Patriarhiei Ortodoxe Române, ar trebui să îl cinstească pe Cuvios pe 28 august (data ce corespunde exact zilei de 15 august din Sfântul Munte, dată la care însă athoniţii nu îl pot cinsti pe Stareţ, întrucât ea s-ar suprapune cu praznicul Adormirii Maicii Domnului, fapt pentru care au mutat slujba acestuia a doua zi, pe 16 august, respectiv 29 august, la noi). Deci, noi îl putem cinsti exact în ziua trecerii sale la cele veşnice, 28 august (15 august în Sfântul Munte), paralelismul cu sărbătorirea pe stil vechi fiind exclusă, întrucât data de 16 august corespunde cu data de 29 (Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul), ceea ce ar presupune (nerecomandat) comasarea celor două sărbători. Aceste informaţii corespund şi pot fi verificate cu/prin cele scrise de Iosif Vatopedinul în cartea *Stareţul Iosif Isihastul. Nevoinţe, experienţe, învăţături*, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2009, p. 146, unde notează amănuntul că Stareţul a trecut la cele veşnice într-o zi de vineri (ce corespunde zilei de 28 august 1959, pe stil nou). Ar fi deci corect să notăm această dată sub forma: 15/28 august 1959.

Pr. Dr. Cristian GROZA

Misiunea Bisericii Ortodoxe și provocările sale interne (IX)

10. *Fanatismul.* Într-o carte publicată cu ceva vreme în urmă (C.I. Toroczkai 2010), arătam că, în Biserica Ortodoxă, „se fac auzite din ce în ce mai multe voci care neagă contribuția ecumenică a acesteia", socotind participarea la dialogul ecumenic ca o trădare față de etosul apostolic și patristic. Fundamentată pe texte ale Sfinților Părinți și canoane care condamnă relațiile cu ereticii, se postula astfel un pretins conflict între ierarhia eclezial-sinodală și figurile spirituale ale Ortodoxiei. Din nefericire, aceste voci sunt foarte virulente și astăzi, arena în care sunt lansate mesajele de genul „Ortodoxie sau moarte (sic!)" fiind mai ales spațiul virtual.

Pozițiile pro- sau anti-ecumenice posedă un substrat teologic și încearcă să ofere un răspuns deopotrivă la situația tragică a creștinismului – ce apare divizat – și la provocările socio-culturale ale lumii (post)moderne – care relativizează sau neagă de-a dreptul anumite valori creștine. Aceste aspecte sunt evidente și la pozițiile analizate în cartea amintită: pe de o parte, pr. Georges V. Florovsky și pr. Dumitru Stăniloae, pe de altă parte, Sf. Iustin Popovici și comunitatea monahală de la Muntele Athos. În ambele direcții – care, de altfel, nu pot fi defel sintetizate prin formule de genul alb-negru, pro-contra – se regăsește aceeași dorință de a se păstra și evidența unitatea, sfințenia, catholicitatea și apostolicitatea Bisericii ca Trup al lui Hristos. Problema principală era reprezentată de ceea ce constituie dat (*Gabe*) și ceea ce constituie exigență misionară (*Aufgabe*) în Ortodoxie…

Din punct de vedere istoric, ne rezumăm a aminti că inițiative ecumenice pentru un dialog între creștini în secolul XX au fost lansate chiar de către ortodocși, în acest sens amintind enciclica Patriarhului ecumenic de la Constantinopol din 1920. După înființarea Consiliului Mondial al Bisericilor (1948), treptat majoritatea Bisericilor Ortodoxe autocefale au devenit membre active ale acestei organizații. Atât la adunările acesteia, cât și în cadrul dialogurilor ecumenice bilaterale, se poate spune că participanții ortodocși au urmărit exprimarea dogmelor nealterate ale Bisericii adevărate a lui Hristos, care, în viziunea lor, era tot una cu Biserica Ortodoxă. Suspiciunile ce au existat de-a lungul timpului pentru „căderea de la credință" au devenit, în timp, acuze. Astfel, în urma unor presiuni interne, în anul 1998 Bisericile Ortodoxe din Georgia și Bulgaria au părăsit Consiliul Mondial al Bisericilor (Detalii la N. Lossky *et al*. 2002; P. Kalaitzidis *et al*. 2014).

Încercând să identifice rațiunile culturale, istorice și teologice ale mișcările anti-ecumenice ortodoxe, P. Kalaitzidis a vorbit despre: 1) ambiguitatea persistentă a participării ortodoxe la Mișcarea Ecumenică (care generează deopotrivă o atitudine defensivă și o duplicitate a limbajului teologic – într-un fel la adunările ecumenice, cu totul altul când vorbim cu „ai noștri" …); 2) modelele eclesiologice ortodoxe exclusiviste (care duc, în anumite cazuri, la condamnarea în bloc a membrilor altor confesiuni, sau chiar la demonizarea lor, ștergând cu buretele aspectele pozitive ale unei tradiții creștine și făcând să nu se mai poată distinge obiectiv între factorii teologici și cei de altă natură din istoria unei confesiuni creștine); 3) pierderile succesive ale universalismului ortodox (sub presiunea factorilor istorici, cum ar fi dominația musulmană, sau culturali, cum ar fi ideile iluministe, s-a estompat conștiința Ortodoxiei că vocația ei este una universală, nu locală, răsăriteană, că misiunea ei vizează lumea întreagă, nu doar un anumit spațiu în care ortodocșii sunt majoritari); 4) discursul etno-religios ortodox fundamentalist și anti-ecumenic (care, bazat pe anumite realități istorice tensionate între Răsăritul și Apusul creștin, vede în acestea două blocuri monolitice aflate în opoziție); 5) anti-ecumenismul ca o formă specifică de fundamentalism ortodox și anti-modernism (legat de punctul anterior, respingând instinctiv fenomenul modernității și refuzând astfel orice dialog, conform „politicii struțului"); 6) „Întoarcerea la Părinți" (care, indiscutabil, a avut efecte benefice pe plan teologic și liturgic, redescoperind etosul autentic apostolico-patristic, dar a și generat anumite poziții radicale față de Occident, cu implicații pe plan ecumenic); 7) influența în creștere a mediului monahal (care, iarăși, are aspecte pozitive, dar poate crea sentimentul că monahismul se constituie ca singura formă „adevărată" de viață creștină, ceea ce poate duce la o opoziție față de „ceilalți": membrii altor confesiuni creștine, preoții de mir, laicii, sau chiar ierarhia) (A se vedea P. Kalaitzidis 2014:134-151).

Suntem siguri că, evitându-se derapajele doctrinare, dialogul ecumenic reprezintă o formă de misiune, de mărturie a Ortodoxiei în lumea de astăzi. Retragerea într-un *ghetto* ortodox răsăritean ar însemna o abdicare de la vocația universală a Bisericii Ortodoxe. Marginalizarea ortodocșilor, impusă timp de secole de factori externi, nu trebuie să fie urmată în zilele noastre de o altă marginalizare, autoimpusă de această dată. Rugăciunea liturgică: „Toți să fie una" atestă voia Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Cu aceeași tărie cu care sunt denunțate semnele ereziei și ale schismei, trebuie salutate semnele valorilor evanghelice și ale unității la toți creștinii. Principala sarcină a ortodocșilor nu este cea de a judeca – și mai ales de a judeca punând în raport idealurile proprii cu realitățile celorlalți … În acest fel, acuzele și condamnările sunt inevitabile!

Concepte precum „ecumenism în timp" (G. Florovsky) sau „sobornicitatea deschisă" (D. Stăniloae) sunt contribuții teologice ortodoxe importante la dialogul ecumenic. Iarăși, cu aceeași siguranță cu care sunt citați mari teologi ortodocși din sec. XX ar trebui să li se recunoască acestora și participarea voită și conștientă la dialogul ecumenic. (În cazul pr. D. Stăniloae, am încercat să facem acest lucru. Vezi C.I. Toroczkai 2013). Ca exemplu, iată ce scria Florovsky: „adevărata problemă a apropierii creștine nu-i atât temă de corelație a tradițiilor paralele, ci, mai ales, de restabilire a tradiției înstrăinate … Răsăritul și Apusul se pot întâlni și se pot regăsi numai dacă își amintesc de înrudirea lor primordială și de trecutul lor comun … în ciuda stilurilor lor diferite, Răsăritul și Apusul aparțin organic la creștinătatea cea una" (G. Florovski 1981:748). La rândul său, Stăniloae sublinia că „duhul sobornicesc al cuiva implică un anumit pluralism, întrucât, înțelegând misterul apofatic al lui Dumnezeu în care sunt cuprinse toate, are o deschidere și pentru cel ce nu are aceeași largă înțelegere ca el a tuturor aspectelor realității, știind că și înțelegerea mai îngustă a lui sesizează tot ceva din Dumnezeu … Așa se produce o înțelegere simfonică a tuturor, în care înțelegerile lor se interpenetrează, comunică între ele, fără să se uniformizeze … În această sobornicitate deschisă, transparentă și într-o continuă mișcare de depășire în sens vertical și orizontal, primesc o valoare nu numai chipurile și formele din Biserică sau din lumea creștină, ci toate ale lumii" (D. Stăniloae 1971:178-179).

Nu mai reluăm aici reflecțiile noastre din cartea mai sus amintită (Pentru G. Florovsky, vezi C.I. Toroczkai 2010:17-68; pentru D. Stăniloae, vezi *Ibid*. p. 132-197). Oferim o interpretare, în „duh ecumenic", a cunoscutei parabole a „fiului risipitor" (Lc. 15, 11-32): un fiu al Tatălui pleacă de la acesta (heterodox); duce o viață decăzută, cunoaște lipsurile pe care le atrage viața departe de Izvorul Vieții, dar apoi revine. Primit cu iubire de către părinte, care ar fi poziția corectă a celui care a stat mereu acasă, bucurându-se de plinătatea darurilor (ortodoxul)? Este acesta capabil să mai vadă în cel plecat și întors pe fratele său? Oare împărtășirea de plenitudine să excludă iubirea și smerenia? Oare nu este responsabilitatea fiului rămas aproape de Tatăl cel puțin la fel de mare ca a fiului risipitor?

Bibliografie (selectiv): Ciprian Iulian Toroczkai (cu Aurel Pavel), *Adevăratul și falsul ecumenism. Perspective ortodoxe asupra dialogului dintre creștini*, Ed. Universității „Lucian Blaga" din Sibiu/Andreiana, Sibiu, 2010; Idem, „Father Dumitru Stăniloae and the Ecumenical Dialogue. Between Disproof and Acceptance", în *Review of Ecumenical Studies – Sibiu* 5 (2013), nr. 3, p. 339-373; Nicholas Lossky et al. (eds.), *Dictionary of the Ecumenical Movements*, ed. a II-a, WCC Publications, Geneva, 2002; Pantelis Kalaitzidis et al. (eds.), *Orthodox Handbook on Ecumenism. Resources for Theological Education*, Volos Academy Publications, Volos, 2014; George Florovski, „Ethosul Bisericii Ortodoxe", în *Mitropolia Ardealului* 23 (1981), nr. 10-12, p. 734-749; Dumitru Stăniloae, „Sobornicitatea deschisă", în *Ortodoxia* 23 (1971), nr. 2, p. 165-180.

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

Fericitul Augustin: adevărata evlavie (credință) se bazează pe frică sau/şi iubire? (IV)

Concluzii

În concluzie, putem afirma că în gândirea augustiniană teama este inferioară iubirii chiar dacă cronologic vorbind apare prima în sufletul omului. Augustin recunoaşte apoi că nici frica de Dumnezeu la fel ca şi cunoaşterea şi credinţa înţelese solitar nu folosesc în definitiv omului: „… am cunoscut ceea ce este de la început, că suntem puternici, că l-am cunoscut pe Tatăl – ei bine, toate acestea aduc oare *laudă cunoaşterii, ca să zic aşa, şi nu aduc laudă iubirii*? *Dacă am cunoscut, iubim, căci cunoaşterea lipsită de iubire nu ne mântuieşte. «Ştiinţa umflă de mândrie, iubirea zideşte». Dacă vreţi să vă mărturisiţi credinţa fără să iubiţi, începeţi să vă asemănaţi cu demonii.* Demonii îl mărturiseau pe Fiul lui Dumnezeu şi ziceau: «Ce avem noi de-a face cu tine?». Şi se îndepărtau. Voi mărturisiţi-L şi îmbrăţişaţi-L. Într-adevăr, *demonii se temeau de El din pricina nedreptăţilor înfăptuite de ei, voi însă iubiţi-L pe cel care v-a iertat de nedreptăţile voastre*" [*Ibidem*, II, 8; *PG* 35, col. 1993-1994, *trad. rom. cit*., p. 87].

Totuşi, în privinţa iubirii lui Dumnezeu pentru motivul fricii de pedeapsă sau a răsplăţii, Augustin susţine uneori *ambele motivaţii*, în sensul în care dacă omul nu urmăreşte răsplata este bine măcar să se teamă de pedeapsă. Iată un exemplu: „Ascultă şi *nu-ţi pierde credinţa*! Dacă era să-ţi pierzi credinţa în mijlocul chinurilor, fii tare pentru răsplata promisă! Cine este cel care să lucreze într-o vie şi să-şi îndepărteze din inimă gândul la *răsplata* pe care urmează să o primească? Imaginează-ţi că *a uitat răsplata, atunci mâinile lui nu mai au nici o putere. Amintirea răsplăţii făgăduite îl face să stăruiască în lucrare* şi gândeşte-te că aici a promis

(continuare în p. 10)

Pr. Dr. Cătălin CRIŞAN

SPOVEDANIE ŞI INTELIGENȚĂ EMOȚIONALĂ

Motivația

Motivaţia pentru a realiza un lucru reprezintă resursa de energie şi putere pe care eşti dispus să o investeşti pentru lucrul respectiv. Dacă avem în vedere trinomul raţiune-poftă-iuţime, cred că acţiunea poftei sau a dorinţei este prioritară, de vreme ce ea este cea care determină angajarea trup şi suflet într-o direcţie sau alta. În cazul în care doreşti cu ardoare lăuntrică ceva, raţiunea te ajută să identifici cea mai eficientă cale de a ajunge la obiectivul propus şi, consecutiv, muşchiul voinţei se încordează declanşând o adevărată aliniere de forţe hormonale în scopul implementării.

Motivaţiile noastre sunt în strânsă legătură cu valorile noastre. Cu ceea ce este important pentru noi. Ce îmi doresc eu de la viaţă? Răspunsul la această întrebare poate conţine un concept-umbrelă: ACCEPTAREA. Doresc invariabil să fiu acceptat, respectat, valorizat pentru ceea ce sunt. Ar putea obiecta cineva zicând că sfinţii, a căror mentalitate duhovnicească favorizează smerenia, nu jinduiesc după respectul celorlalţi. Dimpotrivă. Şi, totuşi, ei doresc mai presus decât viaţa sau moartea să fie acceptaţi de Dumnezeu. Diferenţa între sfânt şi păcătos e doar calitativă. Şi, în cele din urmă, sfinţii sfârşesc prin a fi primiţi şi acceptaţi de întreaga pleromă a Bisericii luptătoare.

Motivaţia preotului la scaunul Tainei Spovedaniei, grosso modo vorbind, se subsumează şi ea dorinţei de a fi acceptat. Dar de către cine, de ce şi cu ce scop?

Doctore, vindecă-te pe tine însuţi

Un terapeut foarte bine şcolit i-a spus într-o zi soţiei: Dragă, cred că e mai mult decât suficient nivelul de pregătire la care am ajuns. O să- mi deschid acum un cabinet şi îţi garantez că într-un an de zile va fi plin de clienţi. Bine, dragul meu, i-a răspuns soţia. Zis şi făcut. În şase luni de zile target-ul a fost atins cu succes. Numai că abia că au trecut vreo doi ani de zile şi cabinetul a rămas gol. Draga mea, îi zise el soţiei, cred că am nevoie de mai multă pregătire. Aşa este dragul meu, i-a răspuns soţia, ai nevoie de mai multă pregătire. Şi terapeutul şi-a continuat pregătirea cu mari terapeuţi ai lumii. După doi ani de zile, plin de zel, şi-a redeschis cabinetul. Istoria însă s-a repetat. Nu ştiu cum se face, zise el, dar m-am pregătit cu Rogers şi cu Winnicott şi tot n-am reuşit. Cred că trebuie… . Să-ţi continui studiile… termină soţia propoziţia. Da, draga mea, şi pentru asta voi merge în India la cei mai renumiţi şamani. După un an se întoarse şi repuse pe picioare cabinetul dar, de asemenea, fără succes de durată. Când el a început din nou să peroreze despre studii, soţia i-a tăiat-o scurt: Dragul meu, te-ai gândit vreun moment că poate problema nu este a clienţilor, ci a ta însuţi? Poate că ar fi mai potrivit, continuă soţia, să-i întrebi pe ei dacă este ceva anume care i-a deranjat la personalitatea ta. Cum, sări el cu gura, ce pot ei să-mi spună mie!?! Eu nu am nici o vină! Nu eu sunt bolnav, ci ei!...Şi, bineînţeles că şi-a continuat studiile… .

„Să îmbunătățim, poate; dar să vindecăm, niciodată!"

La scaunul Spovedaniei lucrurile pot devia uşor şi pe nesimţite, deoarece este oferită poate cea mai mare ocazie a intimităţii interpersonale, credincios-preot. Am discutat în altă parte despre posibilitatea ca atât preotul, cât şi credinciosul să facă anumite transferuri unul asupra celuilalt. Problema nu este dacă aceste transferuri au loc, ele fiind prezenţe universal valabile, ci modul în care preotul "rezolvă" aceste situaţii, ori se lasă purtat de ele. Cea de-a doua situaţie se întâmplă atunci când preotul fie nu este conştient de ceea ce se întâmplă cu adevărat, fie ştie despre ce este vorba dar nu vrea să accepte şi neagă. Folosind o

metaforă, am spune că a ignora sau a nega existenţa unor asfel de fenomene relaţionale echivalează cu situaţia în care medicul intră în blocul operator fără a dispune de un bisturiu bine ascuţit.

Am consemnat într-un articol anterior că aceste transferuri dinspre preot înspre penitent au la bază relaţiile pe care preotul respectiv le-a avut de-a lungul vieţii sale cu diferite persoane semnificative din viaţa sa: mama, tata, bunicii… . Diferite aspecte ale acestor relaţii semnificative sunt apoi proiectate asupra credincioşilor şi stau în spatele „de ce-urilor" sau motivaţiilor profunde şi neconştientizate care interferează cu procesul duhovnicesc.

Pentru a putea preîntâmpina aceste transferuri care pot bruia relaţia duhovnicească, în primul rând trebuie ca duhovnicul să ştie că ele sunt inevitabile, ţinând de inerenţa slăbiciunii umane post-pecatoriale. El se va supune în permanenţă autoobservaţiei şi autoanalizei. Totul depinde de a şti să răspundă la mai multe de ce-uri.

De ce un credincios îmi este simpatic, iar altul îmi este antipatic? De ce unele spovedanii durează mai mult decât altele? De ce afişez uneori o prea mare îngăduinţă, în timp ce alteori sunt extrem de corect? De ce după unele spovedanii mă simt încărcat şi obosit? De ce îmi fuge uneori gândul de la procesul duhovnicesc? De ce uit că trebuie să spovedesc pe cineva? De ce uneori încurajez dialogul, iar alteori monologul? De ce uneori mă simt nervos, în timp ce alteori mi-e indiferent?

Desigur că la toate aceste întrebări, şi la altele care se mai pot pune încă, se poate răspunde şi altfel… adică prin tot felul de justificări care nu sunt altceva decât tot atâtea „cârpe lepădate" ale îndreptăţirii personale. E vorba aici despre lipsa autocunoaşterii. De o stimă de sine scăzută şi care profită de orice ocazie de a învăţa ceva despre sine. Stima scăzută de sine caută permanent răspunsuri şi situaţii compensatoare forţate care sunt, de fapt, trucuri de menţinere a echilibrului personalităţii. În cele din urmă, cea care răneşte personalitatea este mândria. Fie chiar şi mândria încrederii unilaterale şi deformate în lucrarea harului divin prin Taina Spovedaniei. Un soi de fugă, de deresponsabilizare. Un fel de monofizism sacramental.

Soluţia? Panaceul? Nu există: „Că nu este om care să fie viu şi să nu greşească; numai Tu singur eşti fără de păcat, dreptatea Ta este dreptate în veac şi cuvântul Tău este adevărul".

Şi, totuşi, Spovedania vindecătoare mai deasă a doctorului… Sau, poate chiar existenţa unor cabinete de psihoterapie ortodoxă în care preotul duhovnic – sau dacă pare prea mult, măcar studentul la teologie – să aibă ocazia şi posibilitatea să-şi identifice punctele nodale ale traseului existenţial ca om pur şi simplu supus greşelii, „purtând trup şi vieţuind în lume".

Bibliografie:

1. GOLEMAN, Daniel (2008). *Inteligenţa emoţională*, Bucureşti: Editura Curtea Veche.

2. MICUL MOLITFELNIC (2001). Cluj-Napoca: Editura Renaşterea.

3. ROBERTIELLO, Richard, C. & SCHOENEWOLF, Gerald (2010). *101 greşeli în psihoterapie*, Bucureşti: Editura Trei.

Pr. Dr. Ciprian Valentin BÎLBĂ

Fericitul Augustin: adevărata evlavie (credință) se bazează pe frică sau/şi iubire? (IV)

(urmare din p. 9)

un om, care te poate şi înşela. Cu cât mai tare trebuie să fii pe ogorul lui Dumnezeu, de vreme ce Adevărul însuşi ţi-a făcut promisiunea… Nu este aceasta răsplata pentru care ne îndeamnă să răbdăm în mijlocul chinurilor. *Care-i atunci această răsplată? Este viaţa veşnică. Aţi auzit şi aţi strigat cu bucurie. Iubiţi ceea ce aţi auzit şi fiţi eliberaţi de chinurile voastre pentru odihna vieţii veşnice. Iată ce promite Dumnezeu, viaţa veşnică. Iată cu ce ameninţă Dumnezeu, cu focul cel veşnic*. Ce le spune celor aşezaţi la dreapta sa? «Veniţi, binecuvântaţii Tatălui meu, luaţi împărăţia care v-a fost pregătită de la întemeierea lumii». Ce le spune celor din stânga sa? «Mergeţi în focul cel veşnic, care a fost pregătit pentru diavol şi pentru îngerii lui». Aşadar, *dacă nu iubeşti încă acea răsplată, teme-te măcar de această pedeapsă*" [*Ibidem*, III, 11; *PG* 35, col. 2003, *trad. rom. cit*., p. 123-125]. În continuare, Augustin va încheia propunând ambele motive: „Nimeni să nu vă ducă la moarte prin înşelătorie; căutaţi să doriţi promisiunea vieţii veşnice. Ce poate promite lumea? Orice-ar promite, o face unuia care poate că mâine va muri. Şi cum te vei înfăţişa înaintea aceluia care rămâne în veac? Un om puternic mă ameninţă, obligându-mă să fac ceva rău. Cu ce te ameninţă? închisori, lanţuri, foc, torturi, fiare. Oare te ameninţă cu focul cel veşnic? Îngrozeşte-te de ameninţările Celui Atotputernic şi iubeşte promisiunile lui, şi astfel întreaga lume, fie că promite, fie că înspăimântă, începe să nu mai aibă nici o valoare" [*Ibidem*, III, 12; *PG* 35, col. 2003-2004].

Astfel, deşi s-ar părea că se situează pe o cale de mijloc în acceptarea ambelor motivaţii, totuşi în majoritatea cazurilor prevalează *motivul răsplăţii*, Însuşi Dumnezeu dorind să fie iubit cu plăcere şi dacă la început se foloseşte de frică, o face ca cei delăsători să se întoarcă spre El în cele din urmă cu dragoste: „…însă, deoarece este aşteptat să vină din cer ca judecător al celor vii şi al celor morţi, îi loveşte cu o mare frică pe cei delăsători, ca să se întoarcă spre grijă, iar pe El să Îl dorească prin practicarea binelui, mai degrabă decât să se teamă de El din cauză că practică răul. Or, cu ce cuvinte poate fi numită sau prin ce operaţie mentală poate fi închipuită *plata* pe care El ne-o va da la sfârşit, o dată ce pentru uşurarea acestui drum ne dă atât de mult din Duhul Său, ca să avem în necazurile acestei vieţi imensa încredere şi dragoste a Aceluia pe Care nu Îl vedem încă şi darurile proprii fiecăruia pentru zidirea Bisericii Lui, *ca să facem ceea ce este de făcut nu numai fără murmur, ci chiar cu plăcere*?" [*De doctr. chr.* I, XV, 14; *PG* 34, 25, *trad. rom.: De doctrina christiana. Introducere în exegeză biblică*, ediţie bilingvă, traducere Marian Ciucă, introducere, note şi bibliografie de Lucia Wald, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2002, p. 75]. Sunt astfel situaţii în care Augustin vorbeşte de cei „care *se tem de Dumnezeu şi care caută viaţa fericită*" (*cf. Ibidem*, II, XXXIX, 58; *PG* 34, 62; *trad. rom. cit*., p. 187) sau de faptul că „*omul cu frica lui Dumnezeu îi caută plin de grijă voia în Sfintele Scripturi*" (*Ibidem*, III, I, 1; *trad. rom. cit*.; *PG* 35, 65; p. 199) ori că „aceia care *se tem de Dumnezeu* şi care prin credinţă au devenit blânzi caută voia lui Dumnezeu" (*Ibidem*, II, IX, 14; *PG* 34, 62; *trad. rom. cit*., p. 127), arătând astfel finalitatea pozitivă a fricii în cele din urmă prin transformarea ei în căutare şi iubire a lui Dumnezeu].

Această frică şi punere la încercare o va explica Augustin ca fiind una pedagogică, în sensul în care şi noi suntem puşi la încercare ca şi poporul evreu prin pustie, dar nu pentru a fi părăsiţi de El, ci pentru a ajunge la desăvârşire: „Ei au zăbovit atâta timp, pentru că erau *puşi la încercare de Domnul, nu pentru că erau părăsiţi de El*. Dar suntem *puşi la încercare prin chinuri trecătoare* şi, prin ispitele vieţii de acum, devenim desăvârşiţi. *Dacă nu vreţi să muriţi de sete în acest pustiu, **beţi dragostea**. Ea este Izvorul pe care Dumnezeu a vrut să-l pună aici, ca să nu cădem de oboseală în drumul nostru; când vom ajunge în patrie, vom bea din el pe săturate*" [*In Io. Ep. tr.*, VII, 1; *PG* 35, col. 2029; *trad. rom. cit*., p. 221].

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

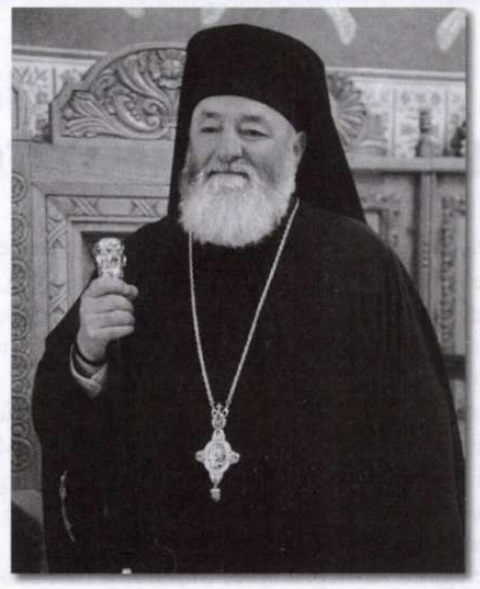

Sâmbătă, 5 august – A săvârşit Sf. Liturghie la Mănăstirea Răşinari. Seara, a săvârşit Vecernia cu Litie la Schitul Păltiniş.

Duminică, 6 august – Cu prilejul Praznicului „Schimbarea la Faţă", a săvârşit Sf. Liturghie la Schitul Păltiniş.

Duminică, 13 august – A săvârşit Sf. Liturghie în Parohia Comana de Jos, Protopopiatul Rupea.

Luni, 14 august – A săvârşit Vecernia şi Utrenia la Mănăstirea „Brâncoveanu", Sâmbăta de Sus

Marţi, 15 august – Praznicul Adormirii Maicii Domnului, a săvârşit Sf. Liturghie la Mănăstirea „Brâncoveanu", Sâmbăta de Sus

Miercuri, 16 august – A slujit la Mănăstirea Horezu, Vâlcea.

Joi, 17 – vineri, 18 august – A participat la Şedinţa Sfântului Sinod.

Duminică, 20 august – A săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Turnu Roşu, Sibiu.

Sâmbătă, 26 august – A săvârşit Taina Cununiei la Mănăstirea „Sf. Ioan", Poiana Braşov.

Duminică, 27 august – A săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Sf. Ioan", Poiana Braşov.

Marţi, 29 august – De sărbătoarea Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul, a săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Breaza, Braşov.

Ierod. Nicolae DANCO

Remember:

Eveniment ecumenic la Sibiu în 2007

Un eveniment de o importanţă deosebită ce s-a derulat la începutul lunii septembrie în urmă cu 10 ani la Sibiu a fost unul de excepţie, şi anume *Cea de-a III-a Adunare Ecumenică Europeană*.

Precum este ştiut, în acel an – 2007 – *Sibiul* a fost declarat *Capitală Culturală Europeană*, împreună cu oraşul *Luxembourg*, pe parcursul întregului an desfăşurându-se în el numeroase evenimente culturale, sociale şi politice. Pentru aproape o săptămână (4-9 septembrie), Sibiul a devenit şi Capitală a ecumenismului european prin desfăşurarea celei de-a III-a Adunări Ecumenice Europene.

A fost un fapt fericit şi providenţial, pentru că oraşul Sibiu este în acelaşi timp un oraş multiconfesional, multietnic şi multicultural.

Dacă prima Adunare Ecumenică Europeană a avut loc la Basel (Elveţia) în 1989, într-un mediu eminamente protestant, dacă cea de-a doua Adunare Ecumenică a avut loc într-un mediu exclusiv catolic, la Graz (Austria), în 2007, iată, cea de-a III-a Adunare Ecumenică s-a desfăşurat la Sibiu într-un mediu preponderent ortodox.

Tema acestei Adunări Ecumenice de la Sibiu a fost una inedită, luată din cultul ortodox, mai precis din slujba Învierii: „*Lumina lui Hristos luminează tuturor – Speranţă pentru reînnoire şi unitate în Europa*".

Adunarea a fost organizată de către cele două organisme ecumenice reprezentative: Conferinţa Bisericilor Europene (KEK) şi Consiliul Conferinţelor Episcopale din Europa (CCEE). Beneficiind de statutul de Capitală Culturală Europeană, oraşul Sibiu a fost în măsură să răspundă tuturor cerinţelor impuse de o prezenţă masivă a celor aproximativ 2500 de invitaţi care au participat din ţară şi din străinătate.

Au fost prezenţi reprezentanţi ai Bisericilor Ortodoxe, Romano-Catolice şi Greco-Catolice, Protestante, Anglicane şi Armene din Europa.

Ceremonia de deschidere a Adunării a avut loc marţi, 4 septembrie 2007, la ora 19:00 în Piaţa Mare a oraşului şi a constat în cuvântări de salut din partea organizatorilor, gazdelor şi a invitaţilor, precum şi din cântări şi imnuri religioase în diferite limbi, prin care s-a adus laudă lui Dumnezeu Cel în Treime închinat.

În luările de cuvânt, toţi vorbitorii au subliniat importanţa momentului, ca şi implicaţiile mesajului evanghelic în lumea contemporană. Seara, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, Î.P.S. Mitropolit Dr. Laurenţiu Streza a oferit o cină festivă în onoarea Sanctităţii Sale Patriarhul Ecumenic de Constantinopol, Bartolomeu I, prezent la deschiderea Adunării şi la care au participat toţi ierarhii şi şefii de culte prezenţi, precum şi autorităţile locale.

Deschiderea propriu-zisă a Adunării a avut loc miercuri, 5 septembrie, la ora 09:00 în cortul special amenajat din Piaţa Mare a Sibiului, fiind precedat de săvârşirea unui serviciu religios prezidat de către cardinalul Iosip Bozanic din Croaţia. Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic de Constantinopol, a ţinut o meditaţie după care a prezentat Mesajul Sanctităţii Sale adresat Adunării.

Arătând bucuria participării Sale la acest eveniment ecumenic şi importanţa lui deosebită pentru întreaga creştinătate europeană, amintind figura luminoasă a patriarhului de pioasă amintire Teoctist, Sanctitatea Sa a spus între altele: „*Binecuvântăm şi salutăm această călătorie sfântă a creştinătăţii europene, călăuzită de Lumina lui Hristos ca de la un far la altul, în care recunoaştem călătoria Sa răstignită de-a lungul secolelor, mai ales în timpul dezmembrărilor creştinătăţii în numeroase Biserici şi confesiuni, dar şi în dorinţa tot mai mare şi, mai ales, în obligaţia restaurării comuniunii şi unităţii creştine*".

Sanctitatea Sa a prezentat apoi rolul Bisericilor Creştine în procesul de unificare şi de consolidare spirituală a noii Europe precum şi responsabilităţile la care sunt chemate pentru a-şi împlini misiunea lor sfântă pe acest pământ.

În cadrul plenarei inaugurale a luat cuvântul şi dl Traian Băsescu, preşedintele României, care a transmis un mesaj de salut participanţilor la Adunare. Au adresat apoi mesaje Adunării cei doi preşedinţi ai CCEE şi KEK, respectiv Em. Sa Cardinalul Peter Erdo (Ungaria) şi Rev. Jean Arnold de Clermont (Franţa). Din partea Bisericilor locale s-au adresat plenului Î.P.S. Daniel, mitropolitul Moldovei şi Bucovinei şi locţiitor de patriarh al BOR, care a spus între altele: „*Având convingerea că prin extinderea Uniunii Europene dialogul ecumenic va fi şi mai mult promovat, ne exprimăm încă o dată bucuria de a vă primi în România, ţară care deşi din acest an 2007 a devenit stat membru al Uniunii Europene, nu a încetat niciodată să se manifeste în spirit cu adevărat european. În acelaşi timp, ca cetăţeni a Europei avem datoria de a fi împreună-lucrători, alături de creştinii din întreaga lume pentru a manifesta o responsabilitate comună în mărturisirea lui Hristos realizată în cooperare prin promovarea credinţei creştine şi a valorilor creştine şi prin solidaritate în rezolvarea problemelor urgente cu care se confruntă societatea de astăzi*".

Subtema primei zile a lucrărilor Adunării a fost „*Lumina lui Hristos şi Biserica*", susţinând referate diferiţi reprezentanţi ai Bisericilor din Europa, urmate de discuţii în plen. A fost prezentat apoi un mesaj al Sanctităţii Sale Papa Benedict al XVI-lea, citit de către Em. Sa Jean Claude Perisset, nunţiu papal în România. S. Sa a amintit despre importanţa dialogului ecumenic şi interreligios, precizând că „*rugăciunea pentru unitate este calea regală spre ecumenism. Ea îi duce pe creştinii Europei la o viziune reînnoită a lui Hristos şi a unităţii Bisericii Sale. Ea ne permite, între altele, de a ne confrunta cu curaj cu amintirile dureroase care nu lipsesc din istoria Europei, precum şi cu rănile sociale ale timpului nostru şi cu relativismul care predomină astăzi*".

După-masă, lucrările s-au reluat pe grupe de lucru pe *trei* teme: *Unitate, Spiritualitate, Mărturie*.

Joi, 6 septembrie, în cursul dimineţii s-au adresat participanţilor în plen dl Călin Popescu Tăriceanu, prim-ministru al României, şi dl Rene van der Linden, preşedinte al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, precum şi dl Manuel Barosso, preşedintele Comisiei Europene. Subtema zilei a fost „*Lumina lui Hristos şi Europa*", prezentând alocuţiuni şefi de Biserici, între care şi P.F. Anastasios, Arhiepiscopul Tiranei şi al întregii Albanii, urmată apoi de o masă rotundă.

Vineri, 7 septembrie, subtema zilei a fost „*Lumina lui Hristos şi lumea*", tratată în plen şi în subcomisii de lucru. Seara a fost oficiată o Vecernie ortodoxă cu Litie în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu prezenţa tuturor participanţilor, la care Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei a susţinut o meditaţie în legătură cu cinstirea Maicii Domnului în Biserica Ortodoxă.

Sâmbătă, 8 septembrie, fiind zi de sărbătoare (Naşterea Maicii Domnului), s-a oficiat Sfânta Liturghie în cortul din Piaţa Mare, ca şi în Bisericile Ortodoxe, Catolice şi Greco-Catolice din oraş.

S-a derulat apoi Sesiunea plenară în cadrul căreia s-au evaluat concluziile de la discutarea celor trei subteme şi a avut loc un concert religios, după care a fost pus în discuţie Mesajul final al Adunării.

Seara, între orele 20:00 şi 22:00, în Piaţa Mare s-a desfăşurat, deşi pe o vreme nefavorabilă, festivitatea de închidere a Adunării, la care au participat ierarhi, preoţi, credincioşi şi invitaţi, care pe parcursul a trei ore au urmărit un reuşit spectacol muzical-coregrafic, după care a avut loc o impresionantă ceremonie a Luminii purtate în procesiune împreună cu Evanghelia şi Crucea printre miile de participanţi. A fost cu adevărat o revărsare de lumină, de bucurie şi de har, care a încălzit inimile tuturor celor care au luat parte la acest eveniment unic din viaţa Bisericilor europene.

Duminică, 9 septembrie, s-a săvârşit Sfânta Liturghie în bisericile comunităţilor din Sibiu, iar între orele 11:00 şi 12:00 a avut loc rugăciunea de închidere a celei de-a III-a Adunări Ecumenice Europene din Sibiu, la care au participat reprezentanţii tuturor Bisericilor locale afiliate celor două organizaţii ecumenice europene, preoţi şi credincioşi şi majoritatea delegaţiilor.

Prin amploarea ei, prin numărul mare al participanţilor, Adunarea Ecumenică de la Sibiu rămâne una dintre manifestările de răsunet ale ecumenismului european şi se constituie, totodată, ca o piatră de hotar în drumul pe care Bisericile îl au de parcurs într-o Europă unită, ce nu trebuie nicidecum să-şi uite rădăcinile ei profund creştine ancorate în Evanghelia lui Hristos, Cel ce este „*Calea, Adevărul şi Viaţa*".

Adunarea Ecumenică de la Sibiu a arătat că noi, „*creştinii din întreaga Europă, precum şi din afara ei, suntem chemaţi ca martori ai puterii transformatoare a acestei Lumini, care este mai puternică decât întunericul, să o proclamăm ca şi o speranţă atotcuprinzătoare pentru Bisericile noastre, pentru toată Europa şi pentru întreaga lume*", aşa cum se stipulează în preambulul Mesajului Final al Adunării.

Privit acum, după un deceniu de la derularea lui, evenimentul de excepţie de la Sibiu apare ca o piatră de hotar în istoria creştinismului european şi ca un factor de coeziune între Biserici şi popoare unite în duhul dragostei lui Hristos Domnul, Cel ce este „*Lumina Cea adevărată*" şi „*Soarele Dreptăţii*".

† VISARION, Episcopul Tulcii

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

DELEGAȚIA ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI A PRIMIT TORȚA ITO 2018

Cea de-a patra ediție a Întâlnirii Internaționale a Tinerilor Ortodocși din Întreaga Lume (ITO) s-a încheiat în data de 4 septembrie, printr-o ceremonie oficiată la Iași, în cadrul căreia a fost predată torța ITO 2018 delegației Arhiepiscopiei Sibiului, organizatoarea ediției de anul viitor a celui mai mare eveniment dedicat tineretului ortodox.

Ceremonia a fost oficiată pe o scenă amenajată în fața Catedralei mitropolitane din Iași, în prezența Înaltpreasfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, a mai multor ierarhi din țară și străinătate, a organizatorilor și oaspeților, precum și a celor peste 5000 de tineri din toate eparhiile țării, din diaspora și din Bisericile ortodoxe din întreaga lume.

Delegația Arhiepiscopiei Sibiului a fost condusă de consilierul cultural eparhial, pr. lect. univ. dr. Emanuel Tăvală, care a transmis salutul Înaltpreasfințitului Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, și i-a invitat pe tineri să participe la ediția de anul viitor a manifestării.

„Felicit toți organizatorii acestui frumos eveniment de care ne-am bucurat împreună. Vom face tot ce ne stă în putință pentru ca manifestarea de la Sibiu de anul viitor să se ridice cel puțin la nivelul manifestărilor precedente. Ați venit aici, la Iași, pentru a găsi răspunsuri legate de libertatea noastră și a voastră, a fiecăruia. Anul viitor, în anul Centenarului, în anul când sărbătorim 100 de ani de la Marea Unire, vă invităm înapoi în Ardeal, în inima țării, pentru ca uniți în Duhul lui Hristos să spunem împreună «La mulți ani, România!». Vă invităm să faceți călătoria de aici, de la granița de acum a țării, la granița de la 1918 a Imperiului, acolo unde un popor obidit a învățat să-și manifeste libertatea națională, etnică și confesională", a spus pr. Emanuel Tăvală.

Daruri pentru ospeți

Torța ITO 2018 a fost predată de doi reprezentanți ai tinerilor din Arhiepiscopia Iașilor și a fost primită de Vicențiu Bășa, reprezentant al Departamentului de Tineret al Arhiepiscopiei Sibiului, și de Teodora Șpan, președinta Organizației Tinerilor din Sibiu.

Din delegația Arhiepiscopiei Sibiului au mai făcut parte pr. Vasile Dariciuc, coordonator al Departamentului de Tineret din cadrul eparhiei, pr. Costin Butnar, responsabil pentru Departamentul menționat în județul Brașov, preoți, precum și peste 120 de tineri din protopopioatele județelor Sibiu și Brașov.

Reprezentanții tinerilor de la Iași au oferit delegației de la Sibiu mai multe daruri, între care o icoană a Sfintei Cuvioase Parascheva, un ceas de perete simbolizând începerea pregătirilor pentru ITO 2018, o carte de rugăciune, o agendă, cărți și un metanier.

ITO 2018 va avea loc la Sibiu la începutul lunii septembrie, cu participarea tinerilor ortodocși din toate comunitățile ortodoxe ale lumii.

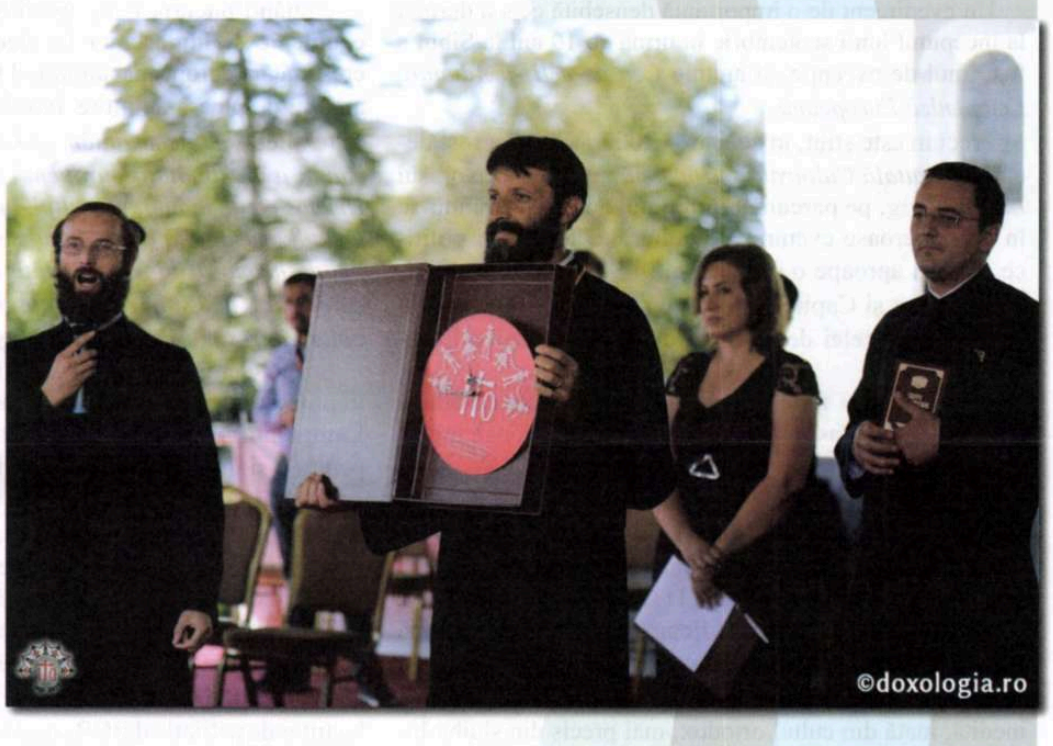

REDACTOR-ȘEF:
Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

COLEGIUL DE REDACȚIE
Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacție:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediție online:** Vicențiu-Dragoș Bășa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Șaguniana* – Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 37-40

1 şi 15 octombrie 2017

BOGATĂ SLUJIRE TEOLOGICĂ ŞI PASTORALĂ

Mesajul **Preafericitului Părinte DANIEL**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la aniversarea a 70 de ani de viaţă a Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului

Aniversarea a 70 de ani de viaţă a Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, reprezintă un prilej de bucurie şi comuniune în Biserica Ortodoxă Română.

Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu s-a născut la data de 12 octombrie 1947, în localitatea Sâmbăta de Sus, judeţul Braşov, din binecredincioşii părinţi Iulian şi Viorica. Dragostea şi devotamentul său faţă de Dumnezeu şi de Biserică i-au fost sădite încă din copilărie de către părinţii săi.

Deşi rămas orfan de tată la vârsta de 13 ani, tânărul Liviu Streza nu s-a descurajat de încercările timpurii ale vieţii şi a ales ca, după finalizarea cursurilor de la Liceul Teoretic *„Radu Negru"* din oraşul Făgăraş (1965), să se înscrie la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, obţinând licenţa în Teologie cu teza *„Mai-Marele Păstorilor, Hristos, modelul păstorilor bisericeşti în lumina Evangheliilor canonice"* (1969). Apoi, în perioada 1970-1973, a urmat cursuri de doctorat în Teologie, la Secţia Practică a Institutului Teologic Universitar Bucureşti, Specialitatea principală: *Liturgică Pastorală şi Artă creştină*.

Între anii 1982 şi 1983 urmează cursuri de specializare în domeniul liturgic la Institutul Ecumenic de la Bossey, Elveţia, şi la Facultatea de Teologie Catolică a Universităţii din Fribourg, Elveţia.

În anul 1985 obţine titlul de doctor în Teologie, la Institutul Teologic Universitar Bucureşti, Specialitatea *Liturgică Pastorală şi Artă creştină*, cu teza *„Botezul în diferite rituri liturgice creştine"*, sub îndrumarea marelui liturgist român Pr. Prof. Dr. Ene Branişte.

În anul 1969 se căsătoreşte cu tânăra Eugenia Stanciu, căsătorie care va rodi cu cinci copii. În luna decembrie a aceluiaşi an, 1969, este hirotonit preot pe seama Parohiei Lisa, Protopopiatul Făgăraş, unde, timp de 6 ani (1970-1976), a desfăşurat o activitate pastorală şi misionară deosebită.

Începând cu anul 1976 activează în cadrul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, unde primeşte diferite ascultări, astfel: *spiritual-asistent* (1976-1981), *asistent* la Secţia Practică (1976-1986), suplinind *lectoratul de Limba greacă* (1977-1979), *lectoratul de Limba franceză* (1983-1986), şi disciplina de *Liturgică şi Pastorală*, cu seminariile de practică liturgică (1986). În anul 1987 devine *profesor universitar,* titular la disciplinele: *Liturgică, Pastorală şi Artă creştină*, precum şi *îndrumător de doctorat*. Între anii 1992 şi 1996 este *Secretar ştiinţific* al Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" a Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu (fostul Institut Teologic Universitar din Sibiu), iar în perioada 2008-2012 este decan al Facultăţii de Teologie *„Andrei Şaguna"* din Sibiu.

În anul 1992 este ales membru al Asociaţiei Internaţionale *„Societas Liturgica"*, care are sediul la Toronto (Canada) şi Trier (Germania).

Anul 1992 aduce o nouă încercare în viaţă părintelui Liviu Streza, întrucât soţia sa trece la cele veşnice. După ce îşi aşază copiii pe drumul vieţii lor, părintele Liviu Streza alege să urmeze calea monahismului şi primeşte chipul îngeresc al călugăriei la Mănăstirea *Brâncoveanu*, Sâmbăta de Sus, din mâinile părintelui său duhovnicesc, Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, în data de 20 iulie 1996, sărbătoarea *Sfântului şi slăvitului Proroc Ilie Tesviteanul*. Din acel moment a primit ca ocrotitor spiritual pe *Sfântul Mucenic Laurenţiu, arhidiaconul*, ca pildă de slujire şi de mărturisire a credinţei creştine.

În data de 4 iulie 1996 este ales, prin hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ca Episcop al Caransebeşului, iar în 11 august 1996 este hirotonit arhiereu şi instalat Episcop la Caransebeş de către Mitropolitul Nicolae Corneanu al Banatului.

În perioada 1997-2001 este delegat de Sfântul Sinod să viziteze şi să slujească în parohiile româneşti din Banatul Sârbesc. Totodată, în această perioadă contribuie la alcătuirea Statutului de funcţionare şi la alegerea organelor de conducere ale noii Episcopii a Vârşeţului, acum Dacia Felix, şi a făcut parte din Comisia de dialog între Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Ortodoxă Sârbă.

În prezent, Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu este preşedintele *Comisiei sinodale de canonizare a sfinţilor români* şi preşedintele *Subcomisiei liturgice pentru diortosirea cărţilor de cult* a *Comisiei Teologice şi Liturgice*, ambele ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

(continuare în p. 2)

Amintiri despre viitor

Teodor BACONSCHI

Nimic mai firesc decât nostalgia anilor de studii universitare, când – indiferent de contextul istoric şi local – profiţi de toate favorurile providenţei: eşti tânăr şi sănătos, energic şi optimist, deschis la minte şi curios să absorbi cât mai multă „carte", încrezător în drumul tău şi dornic să-l ilustrezi prin fapte oricât de mărețe. E şi vârsta iluziilor pe care experienţa ulterioară le va corecta, uneori sever. La Academia Andreiană, unde am ajuns la începutul anilor '80 din deja arhaicul secol trecut, nu percepeam numaidecât Sibiul comunismului terminal – cenuşiu, marcat de penurie şi atmosfera apăsătoare a unei dictaturi absurde – cât un soi de Heidelberg imaginar, menit să-mi găzduiască toate elanurile şi să-mi cizeleze toate instrumentele cognitive. Dincolo de realitatea empirică, stocul meu de romantism juvenil străvedea un burg transilvan elegant, transfigurat prin oglinda trecutului său imperial. Iar biblioteca, fondată de Sfântul Mitropolit Andrei Şaguna şi îmbogăţită ritmic, până la vrednicul de pomenire Nicolae Bălan, îmi dăruia, până seara târziu, bucuriile lecturii savante, străjuite de fişe şi gânduri, de exaltări conceptuale şi reverii cărturăreşti. Cu cât era mai dură viaţa în căminul studenţesc de atunci (fără legătură cu cel de azi, complet renovat), cu cât mai precară caloric se dovedea masa de la cantină, cu atât evaziunea aceasta în livresc se dovedea mai importantă. Şi, cum spuneam, miracolul vital al tinereţii sfidează orice vicisitudine: eram – alături de colegii mei – la fel de veseli şi năzdrăvani ca orice nouă generaţie gata de start. Sărăcia noastră obiectivă îşi găsea o detentă ascetică. Nu eram acolo într-o şcoală de Teologie? Nu se pregăteau cei mai mulţi dintre noi pentru taina hirotoniei? Ilustram, de fapt, un moment din fluxul istoric al Bisericii lui Hristos în pelerinajul ei terestru spre Împărăţia eshatologică. Studiile teologice rămân unicul domeniu de

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Patru preoţi de mir sibieni | pagina **4**

Claudiu Ştefan Raicu
Chipul iconic al mărturisitorilor sau despre „devenirea întru icoană" în perioada sistemului concentraţionist (III) | pagina **9**

Dr. Constantin Ittu
„Salubrizarea istoriei" sau iconoclasmul zilelor noastre | pagina **9**

Bogată slujire teologică şi pastorală

(urmare din p. 1)

În data de 3 noiembrie 2005, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a încredinţat scaunul de Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, fiind instalat, în data de 13 noiembrie 2005, ca Mitropolit al Ardealului, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, de către vrednicul de pomenire Patriarhul Teoctist, împreună cu un numeros sobor de arhierei.

Cei 21 de ani de slujire arhierească, la Caransebeş şi la Sibiu, a Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, cu neobosită şi intensă lucrare misionară, pun în lumină *taina rodirii spirituale* ca împlinire a responsabilităţii de a mărturisi şi sluji, prin cuvânt şi faptă, prezenţa şi lucrarea lui Hristos *Marele-Preot* sau *Arhiereul veşnic* în Biserica Sa.

Mărturisitor şi slujitor al Evangheliei iubirii milostive a lui Hristos, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu, pe lângă o bogată activitate teologică academică, desfăşurată ca profesor universitar, a consolidat şi a înnoit moştenirea vrednicilor săi înaintaşi, a împlinit şi a înmulţit faptele iubirii milostive prin fondarea mai multor instituţii şi aşezăminte social-filantropice, prin multe activităţi culturale şi misionare, prin creşterea numărului unităţilor bisericeşti (parohii şi mănăstiri), prin edificarea de noi lăcaşuri de cult şi restaurarea celor vechi, intensificarea vieţii parohiale şi monahale, a activităţii educative, cultural-religioase şi editoriale, în sprijinul întăririi prezenţei ortodoxe şi româneşti în acest ţinut plin de istorie, credinţă şi cultură românească.

În mod deosebit a iniţiat, documentat şi susţinut canonizarea marelui mitropolit Andrei Şaguna (21 iulie 2011). De asemenea, a pus în valoare frumuseţile Catedralei Mitropolitane din Sibiu şi a susţinut constant construirea Catedralei Mântuirii Neamului din Bucureşti.

Apreciem iniţiativa Corpului profesoral al Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu de a edita un volum aniversar dedicat arhipăstorului lor, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu.

De asemenea, aducem mulţumire lui Dumnezeu pentru darurile revărsate asupra Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu şi asupra clerului şi credincioşilor din eparhia pe care o păstoreşte şi îl felicităm pe Înaltpreasfinţia Sa pentru modul în care a înmulţit darurile primite de la Dumnezeu, lucrând *„cu timp şi fără timp"*, îmbinând viaţa spirituală cu slujirea socială, dar şi pacea interconfesională cu dragostea de ţară!

Ne rugăm Mântuitorului Iisus Hristos, *„Păstorul Cel Bun"* (*Ioan* 10, 11) şi *„Arhiereul mărturisirii noastre"* (*Evrei* 3, 1), să-i dăruiască în continuare aceeaşi bunătate părintească şi aceeaşi râvnă sfântă pentru Biserică şi Neam!

Întru mulţi şi fericiţi ani, Înaltpreasfinţia Voastră!

Părintele Mitropolit Laurenţiu la 70 de ani de viaţă

„Înţelepciunea este la om adevărata căruntеţe şi vârsta bătrâneţilor înseamnă o viaţă neîntinată"
(Cartea Înţelepciunii lui Solomon 4, 9).

Ziua aniversară a fiecăruia dintre noi ne oferă prilejul să ne facem, după criterii personale, o introspecţie al cărei verdict numai noi suntem în măsură să-l cunoaştem. În acelaşi timp, această zi le oferă ocazia celor cu care ne-am interferat existenţa, în anii de viaţă parcurşi, să-şi exprime gândurile care-i animă în legătură cu persoana noastră.

Mă folosesc de acest prilej aniversar, al 70-lea în viaţa Înaltpreasfinţiei Voastre, să-mi exprim sentimentele de profund respect şi prietenie prin câteva gânduri aşternute pe hârtie.

Ştim prea bine că orice moment aniversar important din viaţa fiecărui creştin reprezintă un îndemn de a-şi îndrepta gândul şi rugăciunea către Dumnezeu, mulţumindu-I pentru darul vieţii şi pentru tot ajutorul primit de la El. În mila Sa cea nemăsurată, Dumnezeu ne dăruieşte în fiecare zi darurile Sale cele bogate. Între acestea, cel mai de seamă pe care l-am primit este cel al vieţii, al chemării noastre de la nefiinţă la fiinţă spre a ne bucura de viaţa Sa cea dumnezeiască. De aceea, ziua de naştere reprezintă pentru fiecare dintre noi un prilej de bucurie şi de meditaţie, dar şi de aleasă recunoştinţă faţă de Creatorul nostru.

Timpul nu se măsoară numai cu anii, ci mai ales cu roadele. Cu alte cuvinte, nu contează doar să adăugăm la vârsta noastră cât mai mulţi ani trăiţi cu blazare sau fără folos, ci să chivernisim cât mai bine şi cât mai înţelept fiecare zi pe care Dumnezeu ne-o dă de trăit. Timpul e viaţa noastră şi e, totodată, cel mai preţios lucru pe care-l avem pentru că e limitat. Dacă ne dedicăm puţin timp unei persoane, îi oferim o parte din viaţa noastră, iar cel mai frumos dar pe care-l putem face altora este de a le da puţin din timpul nostru.

Din această perspectivă, timpul dăruit tuturor de Înaltpreasfinţia Voastră, prin slujirea la altar, prin predici, dar şi fiecăruia în parte, prin sfaturi şi convorbiri duhovniceşti în momente grele, prin răspunsuri la conferinţe, reprezintă proba cea mai convingătoare că *nu ceea ce aduni, ci ceea ce răspândeşti în jurul tău spune ce fel de viaţă ai trăit şi trăieşti*.

La sărbătorirea zilei de naştere ne vine în minte personalitatea Înaltpreasfinţiei Voastre, care se conturează şi se identifică prin câteva trăsături şi calităţi distincte, şi anume:

– în primul rând, prin maturitatea şi bogata experienţă sau înţelepciune pastorală şi duhovnicească, prin ataşamentul faţă de valorile spirituale ale poporului nostru ortodox;

– prin perseverenţa şi dispoziţia pe care o aveţi spre intensificarea eforturilor în vederea rezolvării unei probleme, atunci când situaţia o cere;

– prin cultura teologică bogată şi prin cultura duhovnicească;

– prin buna rânduială arătată cu fiecare slujire şi prin predica plină de înţelepciune, dar mereu accesibilă tuturor.

Preocupările ecleziastice, culturale, edilitare vă arată a fi un ierarh cu viziune, dinamic, deschis provocărilor contemporane, o personalitate teologică de referinţă în societatea românească, un om dedicat condeiului şi vieţii social-filantropice în aceeaşi măsură, iar pentru aceasta, nu de puţine ori, aţi fost considerat ca fiind un vrednic succesor al Sfântului Ierarh Andrei Şaguna în scaunul mitropolitan de la Sibiu.

Se cuvine, deci, să-i mulţumim lui Dumnezeu pentru darurile pe care le-a revărsat asupra Înaltpreasfinţiei Voastre şi Îl rugăm pe Mântuitorul Iisus Hristos, Arhiereul cel Veşnic şi Păstorul cel Bun, să vă dăruiască ani plini de bucurii duhovniceşti, multă sănătate şi ajutor în lucrarea pe care o desfăşuraţi în cadrul Mitropoliei Ardealului, pentru folosul Bisericii şi al Neamului Românesc.

Întru mulţi şi binecuvântaţi ani, Înaltpreasfinţite Părinte Mitropolit!

† ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Amintiri despre viitor

(urmare din p. 1)

cunoaştere care nu se limitează să te pregătească pentru lumea de aici, ci şi pentru cea următoare: un privilegiu incomparabil!

Garnitura profesorală a timpurilor evocate era (cu mici excepţii proverbiale) de excelentă calitate, deşi se spunea, prin clasicul efect de idealizare retrospectivă, că precedenta fusese şi mai grozavă! Cert e că acea echipă de mari dascăli *ne-a învăţat să învăţăm*, iar cei mai buni dintre noi au confirmat spectaculos această zestre, de n-ar fi să-l evoc decât pe prietenul meu, Pr. Prof. Ioan I. Ică Jr., devenit între timp o figură eminentă a teologiei panortodoxe, dublat de editorul unor comori spiritual-patristice şi hermeneutice fără egal în România prezentului. Nu ştiu cum stau lucrurile azi, pentru că nu am contact direct cu noile generaţii studenţeşti. Unii se tot plâng că standardele s-au relaxat, criticând alteori noul *regn al cantităţii*. Maturii au făcut mereu eroarea psihologic explicabilă de a crede că „pe vremea lor" era mai bine! În realitate, lumea toată s-a schimbat atât de radical, prin noile tehnologii, tranziţia postcomunistă, integrarea euro-atlantică, efectele migraţiei forţei de muncă şi mobilitatea liberă, încât orice comparaţie devine superfluă. Şi rostul BOR în lumea românească s-a transformat dramatic: de la cenzură şi autoreplierile liturgice, Biserica noastră s-a reinstalat în centrul multor dinamici socio-culturale, căpătând o vizibilitate punctată de atacuri, critici şi o mulţime de noi responsabilităţi în viaţa agitată a cetăţii contemporane. Există însă şi constante axiologice. Nu văd, pentru un tânăr teolog de 20 de ani (cum eram eu, ca student la *Andreiana*), altă datorie mai presantă decât asimilarea temeinică, laborioasă, sobră şi sistematică a bimilenarului patrimoniu intelectual creat de Vestea cea Bună. E greu, însă doar aşa se cerne grâul de neghină, în orice val uman. Părinţii capadocieni nu aveau smartphone şi internet, dar asta nu-i face mai puţin actuali ca genii creştine ale râvnei apostolice, misionare, caritative şi teognostice. Valorile fondatoare ale Bisericii drept-măritoare sunt inoxidabile, căci – slavă Domnului! – ele nu atârnă de mode şi instrumente, ci de eterna dialectică a sufletului căutător de nemurire. Ce poate avea mai mult viitor?

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

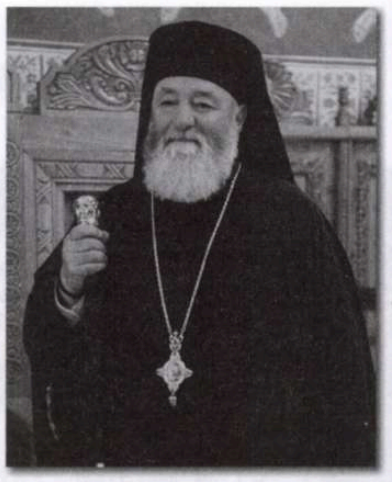

Duminică, 3 septembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Şinca Nouă – Braşov.

Joi, 7 septembrie. A săvârşit Vecernia cu Litie la Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus.

Vineri, 8 septembrie – *Naşterea Maicii Domnului*. A slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Făget-Boholţ – Braşov. A participat la slujba înmormântării monahului Nicodim Baboi de la Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus.

Duminică, 10 septembrie. Sfânta Liturghie la Catedrala din Mediaş – Sibiu. Taina Sfintei Cununii in Catedrala din Mediaş.

Joi, 14 septembrie – *Înălţarea Sfintei Cruci*. A săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Bunesti – Braşov.

Duminică, 17 septembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în parohia Breaza – Braşov

Duminică, 24 septembrie. A asistat la Sfânta Liturghie de la Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus.

Miercuri, 27 septembrie. A săvârşit slujba înmormântării Arhim. Dionisie Dan la Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus. A inaugurat Centrul Socio-Cultural „Sfinţii Martiri Brâncoveni" – Făgăraş.

Joi, 28 septembrie. A săvârşit slujba de Tedeum şi slujba Parastasului la Întâlnirea Preoţilor Pensionari din Arhiepiscopia Sibiului.

Ierod. Drd. Nicolae DANCO

Misiunea Bisericii Ortodoxe, ieri și astăzi. Reflecții finale (I)

Ajunși la finalul periplului nostru, înainte de a încheia, îi dăm cuvântul celui numit, pe bună dreptate, cel mai important teolog ortodox al secolului al XX-lea, pr. Dumitru Stăniloae. Acesta, într-un studiu la care ne-am mai referit, expunea, în mod realist, eșecurile misiunii ortodoxe de până acum, dar și principalele contribuții pe care Ortodoxia le poate aduce în viitor în lumea contemporană (D. Stăniloae, 1980). Astfel, „în discutarea misiunii Ortodoxiei este necesar să privim la acele sectoare ale societății umane care astăzi se situează departe de Biserică și care au nevoie de salvarea ce le-o poate aduce Ortodoxia". Sunt cele două paliere pe care se dezvoltă și reflecțiile teologului român, preocupat mai întâi de toate să descrie aria misionară a Bisericii Ortodoxe în lumea contemporană: una internă și alta externă. Misiunea internă are ca subiect pe cei care „formal aparțin Bisericii", dar care în realitate sunt rupți de viața acesteia; de asemenea, ea îi vizează și pe membrii celorlalte confesiuni creștine, care, spre deosebire de cei ce țin de Biserica Ortodoxă, s-au înstrăinat de tradiția primului mileniu creștin.

Misiunea internă are, așadar, ca subiect o arie largă a societății umane, cuprinzându-i pe cei care sunt despărțiți de Biserică și nu posedă nicio înțelegere a credinței creștine. Spectrul în care se încadrează aceștia merge de la o stare de indiferență – numită „neînțelegere inocentă" – și până la o ostilitate deschisă. Ni se atrage atenția că trebuie să ne întrebăm dacă nu cumva această stare tragică are drept cauză chiar un anumit mod de acțiune al Bisericii din trecut, ale cărei efecte se manifestă acum. Este o „lecție a istoriei" din care trebuie să tragem concluzii pertinente pentru redescoperirea mesajului creștin cu relevanță pentru omul de azi; acest lucru implică însă și identificarea mijloacelor greșite pe care le-a utilizat Biserica anterior în propovăduirea credinței sale – fapt săvârșit și de Părintele Stăniloae însuși, după cum vom vedea în continuare –, precum și reflecția asupra noilor mijloace prin care „înstrăinarea" unor membrii ai Bisericii să fie remediată.

Referitor la misiunea externă a Bisericii, ea are ca subiect pe „cei care niciodată nu au trăit în modul de existență creștin". Biserica trebuie să se întrebe de ce „în al doilea mileniu nu a fost capabilă să le câștige inima acestora, cu excepția unui mod fragmentar și pentru scurte perioade de timp". Și aici rămâne deschisă chestiunea raportului dintre Biserica din primul mileniu creștin și cea care i-a urmat acesteia: de ce Biserica primară a cunoscut un enorm succes misionar printre necreștini, în timp ce în al doilea mileniu creștin ea nu a mai fost capabilă „să dezghețe" inimile împietrite ale ne-creștinilor? Să fie oare vorba de chiar modul în care „s-a autoprezentat Biserica în al doilea mileniu creștin"?

Răspunsurile pe care Dumitru Stăniloae le oferă în încercarea de a dezlega cauza eșecului misionar al Bisericii atât din punct intern, cât și extern, revin la condiția actuală a omului. Acesta a cunoscut rolul dominant al tehnologiei în viața sa, tehnologie care i-a satisfăcut toate nevoile și plăcerile materiale, ceea ce a condus și la excluderea oricăror interese de natură spirituală. Pe de altă parte, acest fenomen a condus la apariția altor două categorii de oameni: cei din prima categorie, tocmai datorită dominanței tehnologice în viața lor, au început să fie preocupați de forme de spiritualitate care să le satisfacă „setea și foamea" sufletească (imposibil de astâmpărat prin mijloace de natură materială); ei sunt cuprinși într-o categorie destul de redusă, a celor care au cunoscut „renașterea sentimentului religios". O altă categorie, mult mai largă, a încercat însă să-și satisfacă nevoile spirituale recurgând la o serie de „paleative", cum ar fi drogul, alcoolul sau sexul. Este o cale distructivă pe termen lung, dar care, cel puțin pe moment, avea scopul de a înlătura „plictiseala" din aparent satisfăcătoarea existență tehnologico-materială.

Membrii ambelor categorii amintite anterior s-au îndreptat apoi spre „aspecte religioase superficiale": astrologie, vrăjitorie, religii orientale, glosolalie penticostală etc. Dar nici acestea nu pot să constituie o salvare pentru omul de astăzi, căci numai creștinismul răsăritean ortodox posedă căile prin care omul „își poate descoperi și realiza posibilitățile integrale ale naturii sale și astfel să intre într-o comuniune internă, mistică și personală cu Părintele ceresc", pentru că abia Ortodoxia este cea care afirmă pe deplin crearea omului ca și „chip al lui Dumnezeu" și restabilirea acestui chip în Hristos, Dumnezeul-Om. „Numai această spiritualitate îi va da posibilitatea omului să-și redescopere o viață echilibrată și profundă, realizată prin primirea puterii necreate a lui Dumnezeu care este accesibilă în Hristos și Duhul Sfânt". Superioritatea spiritualității răsăritene ortodoxe în raport cu teologia apuseană constă în aceea că harul dumnezeiesc nu este doar un obiect al gândirii, ci o putere reală de unire cu Dumnezeu. În consecință, Ortodoxia poate juca un rol catalizator în Apus, datorită misticii sale centrate pe iluminarea persoanei, și poate să-i redescopere occidentalului condiția uitată de „atlet religios", adică de om aflat în căutarea unirii trupești cu Hristos, și nu a pierderii facile de sine, a absorbirii într-o esență impersonală ca în mistica orientală.

Deși subscrie opiniei cu privire la imensa capacitate misionară pe care o posedă Biserica, Stăniloae este conștient că această capacitate nu s-a materializat până acum la adevărata sa dimensiune – și iarăși, profund realist, el pune acest eșec nu doar pe seama condițiilor dificile ale lumii din ce în ce mai secularizate, ci și pe mijloacele improprii pe care Biserica le-a utilizat în al doilea mileniu creștin. Așadar, eșecul ține nu atât de cauze externe, ci de cele interne ale comunității ecleziale. În continuare se încearcă identificarea acestor „greșeli" care au dus deopotrivă la rezultatele nesatisfăcătoare ale misiunii făcute de confesiunile apusene, precum și la absența oricărei activități misionare a creștinismului răsăritean.

O primă cauză ce ar sta la baza insuccesului misionar al Bisericii ar consta în caracterul instituțional al acesteia. Misiunea nu poate fi eficientă nici dacă urmărește lărgirea puterii autoritare a Bisericii, nici dacă este practicată într-un spirit individualist (așadar dacă misiunea este rezultatul mândriei sau al originalității unei persoane, amestecată cu interesele unui grup mic ce dorește să-și impună convingerile proprii, și nu să predice credința). În ambele situații misiunea este umbrită de păcatul omenesc. Pentru a da însă rezultate, aceasta trebuie să depășească orice interese individuale, de grup sau bisericești, și să nu aibă alt țel „decât pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit" (I Cor. 2, 2).

Aceasta înseamnă că misionarul însuși trebuie să se răstignească, lăsând la o parte rațiunile sale personale și argumentele celor din grupul căruia îi aparține sau setea de putere lumească a instituției sale eclesiastice. Misiunea este eficientă – continuă Stăniloae, dorind să compare adevărata misiune cu cea expusă anterior, una „falsă" sau ineficace – numai când puterea Duhului Sfânt iradiază din cel care predică pe Hristos. Această putere îl purifică în așa fel încât Duhul Sfânt poate să strălucească prin cuvintele sale, care vor fi pure și pline de puterea Duhului Care le confirmă fiind în el. Acest lucru are loc când predicatorul păstrează adevărul propovăduit de Apostoli, căci Duhul este unit cu adevărul, așadar, cu Dumnezeu, Care S-a întrupat în Hristos. El a fost cunoscut și propovăduit de Apostoli integral, fără modificări, așa cum s-a întâmplat într-o perioadă mai târzie (din istoria Bisericii, n.n.) de către fondatorii de noi grupuri creștine" (Vezi *Ibid.*, p. 47).

Convingerea autorului este deci aceea că (re)descoperirea unei autentice misiuni creștine trebuie să treacă dincolo de „inovațiile" produse de-a lungul istoriei Bisericii până la perioada sa primară. Atunci misiunea a fost totală, pe deplin eficientă, fiindcă a fost efectuată de sfinți și martiri, adică de „cei care au ținut strâns Adevărul lui Hristos și, uitând de ei înșiși, au mărturisit cu puterea Duhului Sfânt. La începutul fiecărei Biserici stă un sfânt sau un martir, sau mai mulți dintre aceștia, care și-a dat întreaga sa viață, și nu doar cuvintele sau talentul, pentru a face cunoscută celorlalți plenitudinea lui Hristos pe care el o cunoștea cu certitudine. Deși el a fost sprijinit de organizații și resurse financiare, în predica sa nu au existat imixtiuni de ordin personal, de grup sau instituțional" (*Ibid.*, p. 48).

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Capela Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu a fost resfințită

Capela mitropolitană „Sfântul Nichita Romanul” din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu a fost resfințită joi, 12 octombrie. Pictura capelei a fost restaurată recent, iar lucrările au fost încununate cu reînfrumusețarea locașului de cult.

Slujba de sfințire a fost oficiată de Înaltpreasfințitul Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, împreună cu Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, și un sobor de preoți și diaconi în care s-au aflat cadre didactice de la Facultatea de Teologie din Sibiu, consilieri eparhiali, protopopi și alți slujitori ai sfintelor altare.

Ierarhii și soborul slujitor au reînveșmântat Sfânta Masă și au sfințit pictura restaurată, binecuvântând toate lucrările de restaurare și înfrumusețare efectuate anul acesta.

După slujba de sfințire a urmat Sfânta Liturghie. Răspunsurile liturgice au fost date de corul studenților teologi condus de pr. lect. univ. dr. Sorin Dobre. La finalul slujbei religioase, IPS Mitropolit Laurențiu i-a hirotesit iconomi stavrofori pe pr. lect. univ. dr. Sorin Dobre și pe pr. lect. univ. dr. Dan Alexandru Streza. De asemenea, Părintele Mitropolit a oferit distincția „Ordinul Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei” secretarului-șef al Facultății de Teologie din Sibiu, Ciprian Mețiu, pentru implicarea în lucrările efectuate la capela facultății. Aceeași distincție a fost oferită restauratorilor Mihail Gabriel Bârhală și Magdalena Ionescu, precum și Centrului de Restaurare al Arhiepiscopiei Sibiului.

IPS Laurențiu, aniversat la 70 de ani

Sărbătoarea a continuat cu o slujbă de Te Deum oficiată pentru a-I aduce mulțumire lui Dumnezeu în ziua când IPS Mitropolit Laurențiu a împlinit 70 de ani. Slujba a fost oficiată de PS Episcop Ilarion Făgărășanul și un sobor de preoți, fiind prezenți autorități centrale, județene și locale, consilieri eparhiali, protopopi, cadre didactice și studenți.

La final, arhid. prof. univ. dr. Ioan I. Ică jr a elogiat personalitatea Înaltpreasfințitului Părinte Laurențiu și a amintit cele mai importante aspecte ale activității sale pastorale.

„Împliniți cu adevărat darurile pe care vi le-a dat Dumnezeu și ni le dăruiți nouă, pentru că ați știut să priviți viața ca un dar de la Dumnezeu și s-o rodiți așa cum se cuvine, punând laolaltă toate darurile pe care Dumnezeu vi le-a dat prin familie, prin mama, ființă de rugăciune, prin familia binecuvântată pe care ați avut-o și, după aceea, n-ați făcut altceva decât să lărgiți familia din casa părintească cu familia parohiei, apoi cu familia acestei școli de teologie, iar apoi cu familii din ce în ce mai largi și cu tot mai multe răspunderi, familiile Episcopiei și Arhiepiscopiei și, iată, și a Mitropoliei”, a spus părintele Ică.

IPS Mitropolit Laurențiu le-a mulțumit tuturor colaboratorilor și celor apropiați pentru sprijinul acordat în toți acești ani de păstorire a preoților și credincioșilor din Ardeal.

„Este un moment în care suntem datori să-I mulțumim Bunului Dumnezeu și lucrul acesta l-am făcut prin Sfânta Liturghie și prin slujba de Te Deum. Dacă am făcut ceva, Dumnezeu judecă, iar eu sunt conștient că n-am făcut singur toate cele realizate, ci cu dumneavoastră, cu toți. Trăiesc un sentiment de bucurie, dar și un sentiment de responsabilitate și tristețe. Să ne ajute Bunul Dumnezeu să putem ierta pentru a crea bucurie altora, pentru a rămâne într-un dialog permanent, pentru a ne întări lucrarea pe care o avem încredințată în așa fel încât tinerii aceștia care vin acum, într-o lume atât de zbuciumată și confuză, să poată găsi bucuria simțită de fiecare student care a trecut și s-a rugat în acest sfânt locaș, unde noi toți ne-am rugat timp de patru ani de zile în studențe”, a spus ierarhul.

Momentul aniversar a continuat cu o recepție la reședința mitropolitană, unde decanul Facultății de Teologie, pr. prof. univ. dr. Nicolae Chifăr a lansat volumul omagial „Arhiereul lui Hristos”, lucrare ce conține studii științifice și cuvinte de felicitare adresate ierarhului de mai mulți ierarhi, profesori de teologie și cercetători. Ierarhul a oferit apoi distincția „Crucea șaguniană pentru laici” inginerului Eugen Mitea.

Ștefan Mărculeț

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacție:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediție online:** Vicențiu-Dragoș Bășa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Vineri, 1 septembrie. Înaltpreasfinția Sa a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 3 septembrie. A oficiat slujba de sfințire a picturii bisericii cu hramurile „Duminica Tuturor Sfinților" și „Sfântul Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei" din localitatea Buzăiel, Protopopiatul Săcele. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La final, l-a hirotesit *iconom stavrofor* pe fostul paroh de la Buzăiel, Vicu Călin, și a acordat distincția „Crucea șaguniană pentru mireni" primarului comunei Vama Buzăului, Tiberiu Nicolae Chirilaș.

Luni, 4 septembrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 5 septembrie. A prezidat, la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Brașov, lucrările *Comisiei teologice, liturgice și didactice* a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care a studiat amendamentele propuse de către eparhiile Patriarhiei Române pentru îmbunătățirea ediției actuale a Liturghierului.

Miercuri, 6 septembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 7 septembrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la Biserica „Sfânta Ecaterina" din București, la slujba de înmormântare a părintelui profesor Nicolae Necula, cadru didactic al Facutății de Teologie „Justinian Patriarhul" din București. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Vineri, 8 septembrie – *Sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului.* Înaltpreasfinția Sa a oficiat slujba de sfințire a picturii restaurate de la Biserica „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie" din localitatea Racoș, Protopopiatul Rupea. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La final, fostul paroh de la Racoș, Constantin Cristi Măntărău, a fost hirotesit *iconom stavrofor*, iar actualul paroh, Marius Cătălin Bucur, a fost hirotesit *sachelar.*

Duminică, 10 septembrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la Țebea, jud. Hunedoara, la manifestările comemorative prilejuite de împlinirea a 145 de ani de la moartea lui Avram Iancu, supranumit și „Crăișorul Munților". A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Țebea, Protopopiatul Brad, împreună cu Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei și al Hunedoarei, Preasfințitul Părinte Emilian Crișanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului, și un ales sobor de preoți și diaconi, și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Luni, 11 septembrie. Înaltpreasfinția Sa a participat, la Liceul „Andrei Mureșanu" și la Colegiul Național „Andrei Șaguna" din Brașov, la festivitățile prilejuite de începutul noului an școlar. A oficiat slujba de binecuvântare a profesorilor și elevilor și a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. De asemenea, a oficiat slujba de binecuvântare a Centrului social-cultural „Sfântul Luca al Crimeii", așezământ patronat de Protopopiatul Brașov, precum și a Cantinei sociale „Mulțumesc" a Fundației „Bucuria Darului" din Brașov.

Marți, 12 septembrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 13 septembrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la consfătuirea anuală a profesorilor de Religie din județul Sibiu, desfășurată în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie „Sfântul Andrei Şaguna". A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Joi, 14 septembrie – *Sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci.* Înaltpreasfinția Sa a participat la sărbătoarea hramului Mănăstirii Sădinca, jud. Sibiu. A oficiat slujba *tunderii în monahism* pentru fratele Filip din cadrul obștii așezământului din satul sibian. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură, iar la sfârșitul slujbei a acordat acte de cinstire principalilor ctitori și binefăcători.

Vineri, 15 septembrie. A participat, la sediul Inspectoratului Județean pentru Situații de Urgență „Cpt. Dumitru Croitoru" din Sibiu, la ceremonia prilejuită de sfințirea Drapelului de luptă al Inspectoratului Județean. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Sâmbătă, 16 septembrie. A participat, la Biserica „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul" din localitatea Ocna Sibiului, Protopopiatul Sălişte, la slujba de pomenire a preotului paroh Miron Mihăilescu, de la a cărui trecere la cele veșnice s-au împlinit 19 ani. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Duminică, 17 – Vineri, 22 septembrie. Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Înaltpreasfinția Sa a efectuat un pelerinaj la Locurile Sfinte din Israel și Iordania. În cadrul vizitei, Înaltpreasfinția Sa a fost primit, miercuri, 20 septembrie 2017, de către Preafericitul Părinte Teofil, Patriarhul Ierusalimului, la Reședința Patriarhală. Printre obiectivele vizitate de Înaltpreasfinția Sa s-a numărat și Așezământul Românesc de la Ierihon, unde a fost întâmpinat de părintele arhimandrit Teofil Anăstăsoaie, reprezentantul Patriarhiei Române la Locurile Sfinte și Superiorul Așezămintelor Românești de la Ierusalim, Ierihon și Iordan.

Duminică, 24 septembrie. Înaltpreasfinția Sa a oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Ierarh Nicolae" din localitatea Cisnădie, Protopopiatul Avrig. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La final, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotesit *iconom stavrofor* pe preotul Laurențiu Broscățeanu, și *iconom* pe preotul Nicolae Vintilă, iar principalilor ctitori și binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 25 septembrie. A participat, la capela mitropolitană, la Slujba de Te Deum, oficiată cu prilejul începerii cursurilor pentru obținerea gradelor preoțești. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 26 septembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A predat cursuri de Teologie Liturgică preoților înscriși la cursurile pentru obținerea gradelor preoțești.

Miercuri, 27 septembrie. A avut program de lucru a cabinet.

Vineri, 28 septembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Sub egida Centrului de Studii Transilvane al Academiei Române a apărut lucrarea ***Descrierea Olteniei la 1723***, tradusă din limba germană, cu note, studiu introductiv și indice datorate lui **Mircea Gheorghe Abrudan**, cunoscut nouă din paginile Telegrafului Român și datorită interesului său pentru Sfântul Ierarh Andrei Șaguna. De data aceasta, el ne oferă munca sa începută prin traducerea textului din germana vremii în limba română, lucru realizat foarte bine, textul rezultat fiind foarte plăcut și accesibil, comunicând adecvat ideile și faptele. Epopeea lucrării este prezentată de către editor, ca de altfel și relația dintre habsburgi și Oltenia, într-un amplu studiu de peste 100 de pagini. Lucrarea dă mărturie, asemenea impresiilor călătorilor străini din Țările Române, despre starea de fapt din Oltenia, această Valahie Cisalutana, în prima jumătate a secolului XVIII.

La Editura Humanitas a apărut lucrarea **Emiliei Şercan, *Fabrica de doctorate***, în care autoarea, jurnalist de investigație, atrage atenția asupra unui fenomen care a luat amploare în țara noastră, anume susținerea lucrărilor de doctorat fără acoperire științifică din partea presupușilor autori. Aceasta prezintă câteva tipologii întâlnite în urma prezentării și analizării lor în presa națională, tipologii care ne pun pe gânduri în legătură cu această instituție universitară care ar trebui să încununeze o muncă și un interes manifestat față de un anumit domeniu de cercetare. Lecturând cartea, stăm și noi și ne întrebăm dacă nu cumva prin aceste acțiuni susținute nu ajungem să surpăm fundamentele unei nații?! Recomandăm lucrarea a fi citită și a se lua aminte la ceea ce ea prezintă.

Părintele Cristian Muntean ne oferă în acest an o publicație sub egida Editurii Andreiana a Arhiepiscopiei Sibiului, ce poartă titlul de ***Gânduri pastorale***. Lucrarea cuprinde preocupările autorului privind ru-

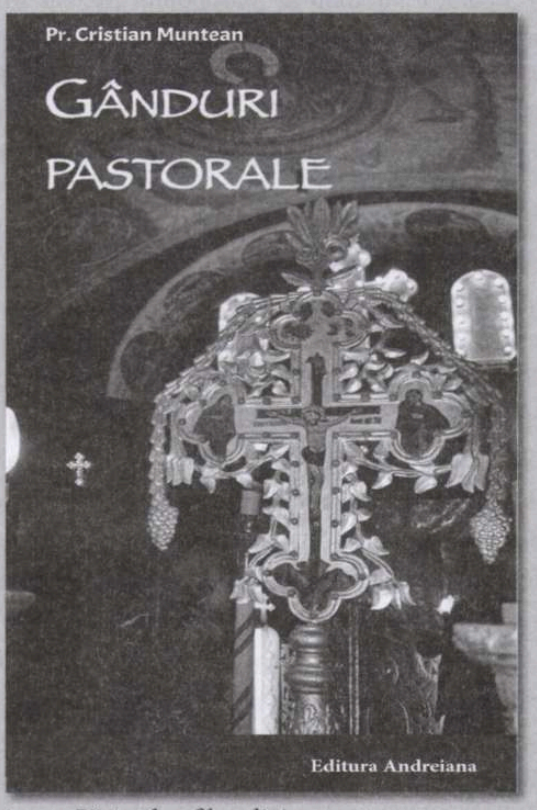

găciunea Părinților filocalici, cercetarea sa personală asupra Bisericii românești din Ierusalim, un frumos articol despre muzică și artele cultivate de evrei, o analiză asupra activității a două personalități ale Ortodoxiei, din epoci și de pe paliere pastorale diferite, Spătarul Milescu și Părintele Constantin Nazarie, precum și o analiză asupra relației dintre Sfânta Scriptură și fundamentarea Tainei Sfântului Maslu. Lucrarea surprinde o evoluție în scriitură și preocupări ale autorului, evoluție frumoasă care ne bucură și ne onorează, acesta fiind un apreciat slujitor al Altarului și un dăruit dăruitor de cunoștințe la catedra Seminarului Teologic din Brașov.

Mitropolitul Laurenţiu

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

Patru preoți de mir sibieni

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Părintele Ștefan Straja era originar din Cacova Ierii din Munții Apuseni, azi în județul Cluj, născut la 29 august 1911. După studiile liceale, a urmat cursurile renumitei Facultăți de Teologie din Cernăuți, unde a obținut licența în anul 1911. N-a intrat în cler după terminarea studiilor, ci a fost profesor de Religie la Târgu Mureș, Câmpeni, Mediaș și Baia de Arieș. S-a implicat de tânăr în mișcarea legionară, deținând chiar și posturi de conducere. În 1940 a devenit șeful organizației legionare din județul Brăila, după „rebeliunea legionară", deci în timpul guvernării lui Ion Antonescu, dar și-a continuat pedeapsa și după anii 1944-1945, când s-a instaurat regimul comunist. Abia la 15 mai 1948 a fost condamnat de Tribunalul Militar din Cluj la 15 ani de închisoare, fiind acuzat de „activitate contra clasei muncitoare". Și-a ispășit pedeapsa în închisorile de la Aiud, Gherla, Târgu Ocna, Galați și Periprava. A fost eliberat de la Periprava abia în anul 1962, deci după 15 ani de suferință.

După „eliberare" a fost nevoit să lucreze ca simplu muncitor pe diferite șantiere din Sibiu. Abia în 18 martie 1967 a putut fi hirotonit de mitropolitul Nicolae Mladin pentru Parohia Mag, din Protopopiatul Sibiu. În 1970 s-a transferat în Parohia Ruși, de lângă Mediaș, de unde s-a pensionat la 1 februarie 1991. A murit în Sibiu, la 6 mai 1996, deci a putut cunoaște și o altfel de viață în România.

Preotul Ionel Florea s-a născut în Pianu de Jos, în județul Alba, la 26 august 1913. A urmat cursurile unui seminar teologic care a funcționat temporar la Sibiu, apoi la Academia Teologică „Andreiană", tot în Sibiu (1931-1935). A fost hirotonit preot pentru Parohia Vințu de Jos, județul Alba, la 25 martie 1939, unde a păstorit doar până în 1941. Pentru implicarea sa în mișcarea legionară, în 1941 a fost arestat și condamnat la 5 ani de închisoare. A fost eliberat în 1947. În anii următori a funcționat ca profesor la Școala de cântăreți bisericești din Sibiu și dirijor de cor.

La 19 iulie 1952 a fost arestat din nou și trimis în lagărele de muncă de la Canalul Dunărea-Marea Neagră, la Periprava și la Năvodari. După eliberare – 5 iulie 1954 – a fost angajat ca „administrator de imobil" la Institutul Teologic din Sibiu, unde a rămas vreo 5 ani (15 iulie 1954-14 mai 1959). Apoi a fost din nou arestat și condamnat de Tribunalul Militar din Sibiu la șapte ani de închisoare, fiind acuzat de „uneltire împotriva ordinii sociale". A fost eliberat după cinci ani, la 28 iulie 1964, când au fost eliberați toți deținuții politici.

În anii care au urmat a fost reîncadrat la Parohiile Glâmboaca, jud. Sibiu (1 octombrie 1964-1 august 1966), Iernut, jud. Mureș (1 august 1966-1 februarie 1971), și Calvasăr, jud. Sibiu (din februarie 1971 până la pensionare, 1 noiembrie 1985). A trăit apoi în Sibiu, unde a trecut la cele veșnice la 15 noiembrie 1999. A fost un apreciat cântăreț și dirijor.

Părintele Cornel Dascăl s-a născut în Cluj la 3 ianuarie 1916. După ce și-a terminat studiile liceale și bacalaureatul, în 1936, s-a înscris la Academia Teologică din Sibiu, unde a studiat până în 1940. A fost hirotonit diacon la 15 iunie 1941, apoi preot la 2 octombrie 1942, pentru Parohia Lepindea, azi în jud. Mureș. La 1 noiembrie 1947 s-a transferat la Parohia Arpașu de Jos, azi în jud. Sibiu. Prin 1947 l-a adăpostit un timp pe profesorul și filosoful Nichifor Crainic. A fost arestat în ziua de la 11 decembrie 1956, iar în iulie 1957 a fost condamnat de Tribunalul Militar din Sibiu la 9 ani de închisoare, pentru că a refuzat să divulge secretul spovedaniei în fața anchetatorilor. A fost eliberat abia la 16 aprilie 1964. A fost reîncadrat la Parohiile Cornățel, jud. Sibiu (1 septembrie 1964-1 noiembrie 1969), apoi la Sebeșu de Jos, jud. Sibiu (1 noiembrie 1969-1 iulie 1983), de unde s-a pensionat. Ultimii ani ai vieții i-a petrecut în Geoagiu, jud. Alba.

Unul dintre puținii supraviețuitorii ai închisorilor comuniste este **Părintele Ioan Vladovici**, care a depășit remarcabila vârstă de 97 de ani. Este originar din Șeica Mare, județul Sibiu, născut la 22 februarie 1920. A urmat cursurile Liceului „Gheorghe Lazăr" din Sibiu între anii 1931 și 1939. Încă de atunci s-a atașat de mișcarea legionară, fapt pentru care a fost arestat în anul 1941 și deportat în lagărul de la Buckenwald. S-a putut reîntoarce în țară abia în anul 1944, când s-a înscris la Academia Teologică greco-catolică din Cluj. După terminarea studiilor și căsătorie, a fost hirotonit preot de episcopul Iuliu Hossu de la Cluj. Dar, după nici o lună de la hirotonie, a fost arestat și condamnat la 15 ani de muncă silnică, fiind acuzat de „uneltire împotriva ordinii de stat". A fost purtat prin mai multe închisori comuniste: Sighișoara, Ocnele Mari, Canalul Dunăre-Marea Neagră (la Năvodari), Constanța, Galați, Noua Culme, Deva, Codlea, Cluj, Jilava, Noua Culme (a doua oară), Capul Midia, Periprava. A fost eliberat abia în 1963, după 15 ani de suferințe fizice și morale.

După „eliberare" și-a revăzut soția și fiica, născută la scurt timp după arestare. A fost nevoit să lucreze, timp de 6 ani, ca „muncitor necalificat", la Fabrica de cărămizi „Record" din Sibiu. Abia în 1969 a fost reprimit în clerul Arhiepiscopiei Sibiului și numit preot în Parohia Veseud, jud. Sibiu, unde a păstorit timp de 6 ani; s-a înscris și la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde a obținut licența.

Între anii 1975 și 1993 a păstorit în Parohia Șeica Mare, de unde s-a pensionat. După pensionare slujea mereu în Catedrala Mitropolitană din Sibiu; la propunerea mitropolitului Antonie Plămădeală, a fost distins cu „Crucea Patriarhală" și a fost ales membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului.

Actualitatea unui discurs patriarhal vechi de 60 de ani: Justinian Marina în Sibiu la întronizarea Mitropolitului Nicolae Colan (III)

Ardealule, îți aducem ale tale dintru ale tale, un sibian autentic. Fostul mitropolit Nicolae Bălan păstorise la Sibiu din 1920 până în 1955, astfel că acum entuziasmul poporului și numărul mare de credincioși ce doreau să fie martorii instalării noului mitropolit era foarte mare. Mai mult, prezența patriarhului Justinian dubla efervescența momentului, fapt bine reliefat în debutul discursului patriarhal: *„sunt fericit văzând înseninarea care vă învăluie în ceasul acesta sufletele și tresaltă de bucurie inima mea simțind cum se revarsă iubirea norodului drept credincios din aceste locuri spre arhipăstorul cel nou al mitropoliei ortodoxe din Sibiu"* (p. 371). Nu uită, de asemenea, să menționeze apartenența la aceste meleaguri a celui ales: *„Înalt Prea Sfinția Sa nu este un om nou pentru obștea pravoslavnică din această parte a țării, (...) ci cunosc pe noul mitropolit din vremea în care anii nu cernuseră peste chipul său fulgii lor de nea. Ardelean prin naștere,* Înalt Prea Sfinția Sa este un sibian autentic, *atât prin formarea sa spirituală, cât și prin începuturile activității sale publice, desfășurată aci vreme de aproape 20 de ani".* Invocarea rugăciunii de la Epicleză este parafrazată într-un stil cu totul inedit, cu referire la omul locului care e redat acestuia după ce a acumulat experiență (*peste chipul său, fulgii lor de nea*). Patriarhul declamă: *„ale tale dintru ale tale, ție îți aducem Ardealule și îl așezăm în strana arhipăstorească a acestei mitropolii pe cel mai bun ierarh dintre fiii pământului tău"*. Un adevărat imn-acatist de bucurie regăsim în rostirea patriarhului, adresat deopotrivă preoților, mucenicilor persecutați, ierarhilor și fraților din mulțime: *„striga-voi drept aceea din adâncul inimii mele: bucură-te preoțime ortodoxă a Transilvaniei; bucurați-vă mucenici ai credinței străbune îngropați sub glia sfântă a acestor locuri; bucurați-vă și voi, ierarhi din trecut care ați păstorit turma; bucurați-vă iubiții mei frați, că iată Domnul Vă trimite acum cârmuitor întru cele bisericești un vlădică luminat de slova cărților, cu arvună bogată în munca de chivernisire episcopală și întărit pentru luptă prin încercările grele pe care soarta i le-a scos în cale"* (p. 372).

Demolarea bisericilor n-a putut dărâma fericirea ce își are obârșia în credință. O adevărată incursiune în modul românesc al atașamentului de ortodoxie și o subliniere a faptului că prigoana și demolarea bisericilor nu stopează mersul spre biruință al celor persecutați putem descoperi în al doilea paragraf al discursului. Iată dovada: *„ne-am închinat lui Dumnezeu în sărăcăcioase bisericuțe de lemn, care ne-au fost de atâtea ori pârjolite și călcate în picioare. Le-am refăcut totdeauna cu însuflețire și cu trudă, siguri pe adevărul că orice luptă curată va fi încununată până la urmă de biruință"* (p. 372). Conștient că istoria Transilvaniei *„este numai un capitol din marea frescă a pătimirilor neamului nostru"*, vorbitorul dorește să sublinieze în fața celorlalți ierarhi români prezenți la ceremonie că *„ortodoxia constituie fermentul primordial și decisiv al modului nostru de viață în mijlocul altor popoare"*. Patriarhul îl citează din nou pe mitropolitul Nicolae, care socotea că credința este o sursă de bucurie, atât *dincoace*, cât și *dincolo*. Sublinierea ambivalenței credinței, ca temelie a așezării întru fericire pentru oamenii acelor timpuri încercate de ateism, reprezenta o afirmație curajoasă a patriarhului. Nicolae Colan, referindu-se la un imn pe care l-a scris ortodoxiei românești, o definește astfel: *„credința care a mângâiat, a întărit, a luminat drumul vieții înaintașilor noștri, ajutându-le să străbată victorioși prin atâtea cumplite izbeliști ale istoriei și să-și deschidă zarişti senine către* ***fericirea vieții de dincoace și a celei de dincolo***". Patriarhul continuă, adăugând de la sine expresii care denotă încrederea ce o acordă, pe baza meritelor, noului ales ca mitropolit: *„cel care a conturat atât de frumos chipul și rosturile ortodoxiei noastre, va ști să o și slujească de aci înainte din locul înalt în care a fost așezat, pentru a face din ea, și acum, merindea spirituală a mulțimilor credincioase din aceste locuri"*.

Pr. Dr. Cosmin George PIȚ

CHIPUL ICONIC AL MĂRTURISITORILOR sau despre „devenirea întru icoană” în perioada sistemului concentraționist (III)

f) Părintele Marcu de la Sihăstria: 1) în cartea lui Ioan Ianolide, „Întoarcerea la Hristos” am găsit acest portret al părintelui Marcu ce ni se pare extrem de sugestiv pentru studiul nostru. Astfel, găsim următoarea mărturie: „Ei îl torturau şi el tăcea. A refuzat să vorbească şi la anchete şi la proces. L-au numit *Fachirul*. L-au condamnat la muncă silnică pe viaţă. A rămas un singuratic, adâncit în sineşi, ursuz. În munţi citise Biblia de mai multe ori şi având o memorie fabuloasă, reţinuse mult din ea. Se ruga zi şi noapte de unul singur, oriunde s-ar fi aflat, orice ar fi făcut şi adesea a fost văzut cu chipul scăldat de lacrimi. Atunci era mai frumos ca oricând. Profilul îi părea săpat în marmură albă. Văzându-l, un pictor a fost cuprins de emoţie şi a spus:

– Omul acesta e luminos la chip, străluceşte, are o expresie care mă uimeşte. Dacă voi trăi, mă voi strădui toată viaţa să prind într-un portret ceea ce văd în el” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Ed. Christiana, Bucureşti, 2006, p. 343]; 2) la o întâlnire a părintelui Cleopa cu Ioan Ianolide, cel dintâi îi mărturiseşte despre părintele Marcu: „El stă ascuns pentru că acesta este darul lui. N-am văzut la nimeni mai multă dragoste de oameni ca la prietenul dumitale. Acesta este modul lui de a-i sluji. Du-te şi te va însoţi. Acolo unde vei întâlni lucrări minunate, gândeşte-te că pot fi făcute şi prin el... el este în miezul lumii. Fii binecuvântat! Te binecuvintează şi el!” [*Ibidem*, p. 347-348]

Am ales aceste câteva exemple pentru a putea privi, cu ochii minţii, chipul unor oameni care, fizic, locuiau printre noi, dar mintea lor era adâncită întru înălţimile cereşti. Cu toate acestea chipul trăda o lumină a celor ce au să fie, o arvună de care vorbesc mulţi dintre părinţii filocalici. Astfel, găsim la Sfântul Simeon Noul Teolog: „Cel care participă la energia divină (…) devine el însuşi, într-un anume fel, lumină; el este unit cu Lumina şi cu Lumina vede deplin conştient tot ceea ce rămâne ascuns celor care nu au acest har; el depăşeşte astfel nu numai simţurile trupeşti, ci şi tot ceea ce poate fi cunoscut (raţional)” [Sf. Grigorie Palama, *Predică la sărbătoarea intrării în templu a Maicii Domnului,* Ed. Sophocles, p. 176-177]. Experienţa Sfântului Simeon demonstrează că întreaga fiinţă umană: mintea, sufletul, dar şi trupul, este transfigurată de lumina dumnezeiască. Este un aspect esenţial la care revine constant:

„Şi va străluci şi trupul tău, cu sufletul tău, iar sufletul, la rândul lui, va străluci fulgerător, cu harul strălucitor, asemenea lui Dumnezeu” [*Imn*, 50, p. 238-240; t.r. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Studii de teologie dogmatică ortodoxă*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1990, p. 652] sau Lumina dumnezeiască este Dumnezeu Însuşi în descoperirea Sa persoanei umane: „Lumina Ta, Dumnezeul meu, eşti Tu” [*Imn,* 45, 6; t.r., p. 622].

Părintele Stăniloae explică cum se petrece acest proces al vederii luminii pe chip: „Dar lumina aceasta, deşi nu e sensibilă, deşi e spirituală, se răspândeşte din suflet în afară, pe faţa şi pe trupul celui ce o are înăuntru. Astfel strălucea Moise, de lumina lăuntrică a minţii ce se revărsa şi pe trup. Prin urmare, lumina de pe faţa lui Moise era văzută şi cu ochii trupeşti de cei ce-l priveau. «Ba faţa lui Moise strălucea atât de tare, încât cei ce se uitau la el nici nu puteau privi la lumina aceea copleşitoare. Aşa arăta faţa sensibilă a lui Ştefan, ca o faţă de înger»” [A se vedea Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Ascetica şi mistica ortodoxă*, vol. II, Ed. Deisis, Alba Iulia, 1993, p. 168-169, cf. Sf. Grigorie Palama, *Tratatul al treilea din triada întâi contra lui Varlaam*, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în: *Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama* – cu patru tratate traduse, ed. a doua, Ed. Scripta, Bucureşti, 1993, p. 196]; deci şi a mucenicilor precum Sf. Ap. Întâiul Mucenic şi Arhid. Ştefan, şi credem că putem stabili o corelaţie între marele mucenic al lui Hristos şi sfinţii închisorilor, căci „Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este acelaşi” (Evrei 13, 8). Aici, putem adăuga comentariul Sf. Iustin Popovici ce întărea prin cuvântul său că Hristos Domnul este Acelaşi pentru toţi oamenii din toate timpurile, împărtăşind aceleaşi daruri şi aceleaşi energii dumnezeieşti tuturor celor ce cred în El. Această perpetuare a tuturor energiilor divine, de viaţă dătătoare, în Biserica lui Hristos, din veac în veac şi din generaţie în generaţie, constituie într-adevăr Sfânta Tradiţie vie [Părintele Iustin Popovici, *Credinţa Ortodoxă şi viaţa în Hristos*, trad. prof. Paul Bălan, Ed. Bunavestire, Galaţi, 2003, p. 20]. Această Sfântă Tradiţie este perpetuată fără întrerupere ca viaţă a harului în toţi creştinii, întru care, prin Sfintele Taine şi sfintele virtuţi, Iisus Hristos vieţuieşte prin Harul Său [*Ibidem*, p. 20]. El este cu totul prezent în Biserica Sa fiindcă ea reprezintă plinătatea Sa: „plinirea Celui ce plineşte toate întru toţi” (Efeseni 1, 23).

În sensul acesta putem spune că aurele pictate în icoanele ortodoxe nu sunt inele sau coroane, aşa cum sunt atât de des reprezentate în arta religioasă non-ortodoxă. Ele sunt sfere de lumină, asemenea sferei de lumină din jurul unei lumânări aflate într-o cameră întunecoasă. Lumina care radiază din Hristos şi sfinţi prin aurele icoanelor simbolizează lumina necreată a lui Dumnezeu care nu poate fi văzută decât cu ochii inimii [Pr. James Bernstein, *Uimit de Hristos*, Ed. Ecclesiast, Sibiu].

Una dintre concluziile acestui studiu este rezumată de părintele Stăniloae, într-un mod foarte grăitor, în *Chipul Nemuritor al lui Dumnezeu*, la care subscriem şi noi în ceea ce priveşte tema abordată în cadrul acestui demers ştiinţific, astfel: „Sfântul Maxim afirmă că, în sfinţi, contrastele suflet şi trup au ajuns la o maximă unitate, fără să se anuleze unul pe altul, şi, prin aceasta, au ajuns şi la unitatea cu Dumnezeu. Căci trupul lor s-a umplut întreg de suflet, care e plin de Dumnezeu: sfinţii... s-au ridicat mai presus de doimea materială, pentru unirea cugetată din Treime... depăşindu-le..., ei s-au unit cu Dumnezeu şi s-au învrednicit să se împreune cu lumina preacurată”.

Claudiu Ştefan RAICU

„Salubrizarea istoriei” sau iconoclasmul zilelor noastre

Salubrizarea istoriei este una dintre recentele – dacă nu cea mai recentă – mişcare a Stângii Radicale din America, care militează, printre altele, pentru distrugerea simbolurilor legate de valorile culturii şi civilizaţiei europene în Lumea Nouă. Un iconoclasm de dată recentă – de dată chiar foarte recentă – în care moştenirea istorică şi, prin acesta, zestrea culturală nu este doar ignorată, ci este pe cale să fie distrusă. Atitudinea aceasta, cu sens de curent politic care detestă trecutul, ne duce cu gândul la *Ciocoii vechi şi noi,* de Nicolae Filimon. Autorul a devenit faimos fiindcă l-a creat pe Dinu Păturică, eroul primului roman realist românesc, un arivist din stirpea lui Julien Sorel, din *Roşu şi Negru* de Stendhal. Dinu Păturică, băiat sărac, ajunge să parvină şi, ca mai toţi parveniţii, doreşte să-şi uite trecutul, să-l ascundă, chiar să-l mistifice. Într-o zi, pe când parvenitul nostru dădea prietenilor săi o masă – parveniţii nu ştiu să ofere banchete, ei se pricep doar să dea mese; mai sus nu se pot ridica – i-a venit tatăl, un om în vârstă, cu faţa brăzdată de necazurile vieţii, îmbrăcat în straie ponosite; a venit să-şi vadă feciorul despre care a auzit că a ajuns mare. La început, la afirmaţiile lui Dinu Păturică, anume că nu-l cunoaşte, tatăl a crezut că, din cauza vârstei şi vicisitudinilor prin care a trecut şi care l-au îmbătrânit din cale afară, feciorul său chiar nu-l poate recunoaşte. Când însă şi-a dat seama de adevărul afirmaţiilor, anume că, dorind să-şi îngroape trecutul umil, să şi-l *salubrizeze*, Dinu Păturică *nu vrea* să-şi recunoască tatăl, ba mai mult, l-a dat afară din casă, acesta a exclamat: *Fiule, eşti mai rău ca Iuda, fiindcă acela şi-a vândut învăţătorul, dar nu şi-a vândut părinţii.*

Acestea fiind spuse, să revenim la fenomenul iconoclast recent, *salubizarea istoriei*, aşa cum o vede Stânga americană. *A fost vandalizată peste ocean o statuie a lui Columb. Ar fi fost un simbol al genocidului şi exploatării. Acţiunea e şocantă. Dar deloc izolată. Cum să ne raportăm la asemenea fapte? Dar la istoria noastră recentă*? (Petre M. Iancu, *Bătălia statuilor,* în „DW Focus”, 23.08.2017 (http://www.dw.com/ro/b%C4%83t%C4%83lia-statuilor/a-40204241, accesat 24.08.2017).

Cazul agresiunii asupra sculpturii înfăţişându-l pe navigatorul care a descoperit America, crezând că ar fi India, are de ce ne pune pe gânduri spre a ne întreba cum să abordăm chestiunea demolărilor de statui *incorecte politic*? „Bătălia statuilor” americane nu are ca scop punerea la pământ a unor monumente recente, ci, dimpotrivă, din vechime, dedicate unor personalităţi a căror biografie, oricât de controversată, n-a slujit vreunui totalitarism, ci aşază o bornă crucială într-o istorie a cărei necunoaştere e reţeta ivirii de noi tiranii. Văzută aşa, dărâmarea de statui e de natură să ne amintească tulburător de Orwell şi de *Ministerul Adevărului* din teribilul său roman, *1984*, unde se opera în *newspeak* (un limbaj oficial nu mai puţin sinistru decât pretenţia contemporană de cenzurare a oricărei incorectitudini politice) spre a se schimba cotidianul de ieri. La modificările zilnice ale ziarului se proceda pentru ca *partidul*, în speţă puterea totalitară a *marelui frate*, să-şi poată justifica arbitrariul orientării de moment.

Statuile nu sunt, în acest sens, chipuri cioplite, ci borne ale unei deveniri istorice şi culturale conferind memorie şi identitate culturală. Războiul purtat împotriva lor, aplicându-li-se post-factum grile morale absurde în epoca lor, atacă şi comunităţi întregi şi pe inşii care le compun.

Nu este mai puţin adevărat că fenomenul înlocuirii simbolurilor nu este nou, căci toate revoluţiile ori schimbările de paradigmă în societate au fost însoţite de gesturi iconoclaste, de mai mare ori de mai mică amploare. Acestea pot merge de la schimbarea imaginilor de pe bancnote şi monede până la schimbarea formei de guvernământ cu toate implicaţiile vizuale respective. *În definitiv, statuile nu contraatacă. Din moment ce o statuie este distrusă, rar se mai întâlneşte voinţă politică ori sprijin financiar pentru restaurarea ei* [...] *când autoritatea statală încurajează, pe faţă sau tacit, distrugerea tuturor simbolurilor care par a intra în contradicţie cu ideologia acesteia,* atunci vorbim despre o societate slăbită moral, social şi politic (Alexander Adam, *Smashing Statues*: *the Chilling Desire to Be Free From History,* în „Spiked” (http://www.spiked-online.com/newsite/article/smashing-statues-the-chilling-desire-to-be-free-from-history/16870#.WZ69cdSLRkg accesat 24. 08. 2017). În locul demolărilor iresponsabile ar fi recomandabil să se pună la lucru experienţa istorică, spre a se elabora o naraţiune realmente morală, jalonată de valori comune.

Dr. Constantin Ittu

SPOVEDANIE ŞI INTELIGENȚĂ EMOȚIONALĂ

Conştiința socială şi/sau empatia

Or, pentru asta este nevoie de capacitatea de „a se băgă în pielea celuilalt", adică de a fi empatic.

Conştiinţa socială este exact reversul conştiinţei de sine. Despre conştiinţa de sine am vorbit într-un articol anterior şi am văzut că preotul duhovnic are obligaţia morală de a şti pe ce lume se află din punct de vedere al universului interior propriu. Acum ne referim la conştienţa socială ca la partea a doua a dipticului Spovedaniei, în sensul obligaţiei „metodologic-profesionale" a duhovnicului de a putea identifica şi trăirile sau stările emoţionale ale penitentului. Acest lucru este cu atât mai important în procesul relaţional de terapeutică duhovnicească ce poate balansa periculos între subiectivism şi obiectivism (ne) duhovnicesc al preotului. Adică, fie preotul este focusat preponderent pe sine, fie pe persoana de sub patrafir, pierzând contactul cu sinele.

Via aurea este aici salvatoare, duhovnicul trăgând pe o axă imaginară polul obiectiv spre cel subiectiv şi polul subiectiv spre cel obiectiv. Cam aceasta ar fi o definiţie *sui generis* a empatiei. Părinţii zic să fii mai dur cu tine şi mai îngăduitor cu ceilalţi. „…iar eu nevrednicul preot şi duhovnic, cu puterea ce-mi este dată…".

Chiar dacă ar fi să abordăm perspectiva laică asupra empatiei, putem observa că lucrurile se învârt în jurul aceleiaşi semnificaţii de echidistanţă faţă de poli. În general, într-o relaţie, oricare ar fi ea, deci posibil şi cea duhovnicească, sunt de preferat persoanele care îşi identifică propriile stări interioare şi, odată cu aceasta, şi pe ale celorlalţi, decât persoanele care manifestă o preferinţă fie pentru universul lor interior şi atât, fie numai pentru atmosfera interioară a celuilalt şi gata (SCHUTTE, Nicola, 2001, p. 534).

Poate exista şi pretenţia că harul divin lucrător în Taina Spovedanie are funcţia unui paravan protectiv pentru relaţia duhovnicească şi astfel s-ar putea lăsa garda jos în privinţa grijii pentru celălalt. Şi, totuşi, acesta ar fi un mod de gândire protestant pe dos. Oarecum magic. Cred, odată cu A. Schmemann, că nu se poate realiza echilibrul spiritual nici prin accentuarea unilaterală a cuvântului – ca să nu dăm în ideologie – şi nici prin exclusivitatea semnificaţiei Tainei – ca să nu plonjăm în magie (SCHMEMANN, Alexander, 2003, p. 86).

Un efort metodologic al preotului este, deci, mai mult decât necesar. În continuare vom urma două direcţii:

Unde sunt originile empatiei?

În legătura cu mama. Dacă mama răspunde pruncului cu zâmbet la zâmbetul lui, atunci el consideră/simte că a fost înţeles. Dacă însă mama nu-i răspunde cu aceeaşi lungime de undă, copilul fie caută cu disperare confirmarea mamei, fie devine indiferent la răspunsul ei (GOLEMAN, Daniel, 2008, p. 139-140). Modelul interacţional cu mama este apoi introiectat de către copil, adică este făcut al lui propriu, în sensul că pe baza relaţiei cu mama lui şi-a putut forma un comportament de relaţionare pe care îl va proiecta în diferite situaţii ale vieţii de adult.

De aici şi distorsiunile la nivel empatic. Desigur că aceste deficite relaţionale se pot modifica într-un fel sau altul de-a lungul evenimentelor existenţiale, dar, totuşi… .

Subiectivismul duhovnicului se vede atunci când spovedeşte oamenii „după faţă": după vârstă, după poziţie socială, după aspectul material… Maximian vorbind, el nu-i mai vede pe credincioşi „în firea lor comună", ci în ceea ce îi diferenţiază. În acest caz, echidistanţa este pierdută şi iubirea (ne)spirituală este părtinitoare, în favoarea „iubirii egoiste de sine" (APETREI, Ciprian, 2017, p. 5). Empatia, în acest caz, e manipulatoare.

Mai este o extremă legată de administrarea canonului. Cu atât de multă indiferenţă poate fi tratată viaţa interioară a penitentului, încât canonul devine marca judecăţii obiective a păcatului. Şi, totuşi, nu se judecă păcatul, ci persoana. Duhovnicul este tată, medic, prieten şi abia apoi judecător (FELEA, Ilarion, V., 1939, p. 357, 359, 368).

CUM ne putem îmbunătăți competența empatică?

Accentul cade pe CUM. Cineva ar putea socoti că sfaturile învăţătoreşti de tipul „ştiu şi îţi spun eu ce trebuie să faci", alături de canonul recomandat ca panaceu, fac totul în spovedanie. Se eludează astfel unul dintre principiile funciare ale empatiei: pământul îmbibat cu apă nu mai are nevoie de apă. Pur şi simplu nu mai are nevoie de apă. Poate că aşa se explică şi raportul cantitate-calitate în privinţa spoveditului, în detrimentul calităţii desigur. Oriunde şi oricând, sfaturile necerute nu sunt bine primite. Formal, poate că da, sunt primite, dar astfel nu angajează dimensiunea de profunzime a metanoiei persoanei.

Penitentul nu are neapărat şi întotdeauna nevoie de informaţie, ci de acceptare şi înţelegere emoţională. Duhul Sfânt nu acţionează otova şi nu-l îmbulzeşte pe penitent să mărturisească păcate cu nemiluita. Dacă el nu simte că un păcat este un păcat el poate chiar să nu-l mărturisească. De aceea el trebuie încurajat prin arta întrebărilor şi prin instrumentul conversaţiei să-şi înţeleagă problematica duhovnicească. E vorba aici de un adevărat leadership spiritual, despre care probabil că vom vorbi într-un material viitor. A adresa întrebări şi a nu sta „nemuritor şi rece", ascultând confesiunea, motivează interacţiunea umană, creează alianţa interpersonală necesară deschiderii sufleteşti a penitentului. Dar, repet, pentru asta e necesar să dăm jos ochelarii noştri şi să înţelegem cum se vede lumea prin ochelarii celuilalt.

Acesta este accentul pe CUM spovedim. Dacă alianţa interpersonală este creată şi sunt, astfel, create şi premizele comunicării deschise, credinciosul poate depăşi anumite bariere de comunicare, luând în considerare faptul că şi preotul e tot om nevrednic. Şi, atunci, nu închidem porţile Împărăţiei nici pentru noi, nici pentru cei care vor să intre, dar nu ştiu CUM.

Dar acest lucru solicită o pregătire prealabilă a preotului pentru spovedanie (FELEA, Ilarion, V., 1939, p. 367) şi chiar o permanentă monitorizare a sinelui, care presupune abilitatea de a) a înţelege emoţiile altora, b) de a înţelege contextul, împrejurarea şi c) de a-şi adapta comportamentul ca răspuns la o astfel de înţelegere (SCHUTTE, Nicola, S., 2001, p. 525).

Bibliografie:

1. APETREI, Ciprian (2017). „Cuviosul Maxim, iubitorul Treimii şi propovăduitorul credinţei", în *Ziarul Lumina,* Nr. 17 din 21.01.2017, p. 5.
2. FELEA, Ilarion, V. (1939). *Pocăinţa – studiu de documentare teologică şi psihologică,* Sibiu: Tipografia Arhidiecezană.
3. GOLEMAN, Daniel (2008). *Inteligenţa emoţională,* Bucureşti: Editura Curtea Veche.
4. SCHMEMANN, Alexander (2003). *Euharistia – Taina Împărăţiei,* Bucureşti: Editura Bonifaciu.
5. SCHUTTE, Nicola, S., MALOUFF, John, M., BOBIK, Chad, COSTON, Tracie, D., GREESON, Cyndy, JEDLICKA, Christina, RHODES, Emily & WENDORF, Greta (2001). „Emotional Intelligence and Interpersonal Relations", în *The Journal of Social Psychology,* 141 (4), pp. 523-536.

Pr. Dr. Ciprian Valentin BÎLBĂ

Înaltpreasfinției Sale, un buchet de amintiri

(urmare din p. 7)

Dar cea mai mare sărbătoare a noastră, a românilor braşoveni, altfel trecută cu vederea prin alte părți, și chiar prin Ardealul de Nord, a fost la Bicentenarul Mitropolitului Andrei Şaguna. La invitația noastră, Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu a participat la Simpozionul pe care l-am organizat în Aula Academiei Române la 25 noiembrie 2008 și, tot la București, în sala cu vitralii „Mircea Eliade" a Bibliotecii Metropolitane. A fost, ca să zicem așa, un fel de „încălzire" pentru marea manifestare de la Braşov din 28 noiembrie 2008. Oricum, prezența Înaltpreasfinției sale ca Mitropolit al Ardealului a contribuit în mare măsură la elevanța celor două simpozioane de la București. Mai ales că ÎPS Laurențiu a fost însoțit și de Domnul Părinte Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, membru al Academiei Române, și de Părintele Prof. Dr. Vasile Oltean.

La Biserica „Sf. Nicolae" din Șcheii Braşovului i-am făcut Mitropolitului nostru o întâmpinare ca-n poveşti: cu junii Braşovului costumați pe două rânduri, membrii Despărțământului ASTRA Braşov, elevi ai Liceului „Andrei Şaguna", Părintele Protopop și preoțimea braşoveană. Dar și slujba a fost împărătească. Înaltpreasfințitul a tăiat (din întâmplare cu greu, căci foarfeca era nouă!) panglica expoziției organizate de Părintele Dr. Vasile Oltean, Director la Muzeul Primei Școli Românești din Șcheii Braşovului, ca mărturie a relațiilor strânse ale Bisericii „Sf. Nicolae" cu Mitropolitul Şaguna.

A urmat deplasarea din Piața Prundului la Liceul „Andrei Şaguna", pe același drum pe care îl făcuse de atâtea ori în urmă cu două secole marele ierarh, patronul spiritual și material al terenului și al clădirii Liceului.

A urmat Festivitatea Bicentenarului Nașterii lui Andrei Şaguna în propria Sa ctitorie, vestită în tot Ardealul, în toată Țara și în toată Lumea. Cea care a dat, prin profesorii și foștii săi elevi, 49 de membri ai Academiei Române.

La Festivitate au participat toate oficialitățile bisericești și laice ale Braşovului, care, în frunte cu subsemnatul, în costumul de academician și cu chipiul de șagunist, i-am adus cinstirea cuvenită Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit al Ardealului, vrednicului urmaș al lui Andrei Şaguna.

Cu această ocaziune, la sfârșitul elogiului adus, de la șagunist la Şaguna, mi-am permis să vorbesc în numele Academiei Române, al Asociațiunii Transilvane ASTRA, al oficialităților braşovene, al Organizației Junilor Braşovului, al șaguniștilor de ieri și de azi și al Asociației Macedo-Românilor din Constanța, care, în fața Universității cu numele Mitropolitului, i-au ridicat cel mai elevat monument statuar, și să cer Înaltpreasfințitului Laurențiu, în numele acestora, să facă demersurile, acum la 200 de ani de la nașterea Sa, pentru canonizarea Mitropolitului Andrei Şaguna. Înaltpreasfinția Sa ne-a promis, adăugând însă că decizia îi aparține Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Minunea s-a întâmplat la 29 octombrie 2011. A fost canonizat cel pe care l-am considerat noi, ardelenii, întotdeauna un sfânt. Mitropolitul Ardealului Laurențiu Streza, neuitându-mă, m-a invitat la Slujba din Catedrala Mitropolitană de la Sibiu. Îi voi rămâne recunoscător pentru totdeauna, căci am trăit atunci cele mai frumoase clipe din viață, dar, trebuie s-o spun, și cele mai tulburătoare, începând cu momentul în care, după închinăciune, am atins racla de argint cu Sfintele Moaște ale lui Andrei Şaguna. Și clipele în care mi-a fost dat să vorbesc în fața Preafericitului Părinte Patriarh, să mulțumesc cinstei care mi-a fost acordată de a reprezenta acolo Academia Română, Asociațiunea Transilvană ASTRA și pe șaguniștii braşoveni. Și i-a plăcut Preafericitului Părinte Patriarh că n-am uitat deviza șagunistă *Litteris et Virtuti!* și salutul cu chipiul ridicat, pe a cărui căptușeală se vede tricolorul românesc. Clipe de neuitat. (…)

Membrii Asociaţiunii Astra – Membrii Academiei Române (VIII)

ALEXANDRU TODEA (1912, Teleac, Mureş – 2002, Reghin, Mureş).

Cardinal al Bisericii Greco-Catolice din România. În 1950 a devenit episcop. A fost arestat şi condamnat la muncă silnică pe viaţă, în anul 1951, a fost închis la Sighet. În 1964 a fost graţiat. În 1986 a devenit Mitropolit al Bisericii Greco-Catolice Unite din România. În 1991 a fost proclamat Cardinal, cu titlul *Protector al Bisericii Sf. Atanasie din Roma*. Vaticanul l-a numit membru în Consiliul Secretariatului Sinodului Episcopilor Catolici.

ASTRA. Membru de onoare din 1991.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 1992.

ALEXANDRU SURDU (n. 1938, Braşov).

Filosof, logician, cercetător, profesor universitar. Director al Institutului de Filosofie şi Psihologie *Constantin Rădulescu Motru* al Academiei. Redactor şef la *Revista de Filosofie*, *Revue Roumaine de Philosophie*. Profesor universitar la Facultatea de Filosofie a Universităţii din Bucureşti, la Facultatea de Psihologie a Universităţii *Titu Maiorescu*. Preşedinte al Fundaţiei *Ştefan Odobleja*, membru corespondent al Centrului Superior de Logică şi Ştiinţe Comparate din Bologna, preşedinte al Societăţii Germano-Române de Filosofie din Karlsruhe. Autorul multor studii şi cărţi cu conţinut logic şi filosofic.

ASTRA. Membru de onoare, preşedinte al Despărţământului Central Braşov al ASTREI, din 1992. Redactor şef şi director al revistei ASTRA (Braşov). Coordonator al lucrării *Despărţământul ASTRA Braşov. 1870-2011.*

ACADEMIA ROMÂNĂ. Premiul *Vasile Conta,* 1975. Membru corespondent, 1992, membru titular, 1993. Discurs de recepţie – *„Elogiul filosofiei româneşti”.* Preşedintele Secţiei Filosofie-Teologie-Psihologie-Pedagogie. Vicepreşedinte al Academiei din 2014.

MIRCEA PĂCURARIU (n. 1932, Ruşi, judeţul Hunedoara).

Istoric. Profesor de teologie. Profesor titular la Catedra de Istoria Bisericii Române (1972-2002). Decan al Facultăţii de Teologie *Andrei Şaguna* din Sibiu (1992-2000). Participant la reuniuni ştiinţifice cu caracter istoric în ţară şi în străinătate. Membru şi vicepreşedinte al Comisiei de Istorie Eclesiastică Comparată din România, membru în comitetele de redacţie ale unor periodice bisericeşti. Doctor Honoris Causa al universităţilor *1 Decembrie*, Alba Iulia, *Vasile Goldiş*, Arad. A fost distins cu *Crucea Patriarhală*, cu ordinul *Steaua României* în grad de Ofiţer, cu titlul Cetăţean de Onoare al municipiului Sibiu, 2012. Opera sa vastă constă din lucrări de referinţă legate de istoria Bisericii Române, publicate în ţară şi în străinătate, istoria mitropoliilor, bisericilor şi mânăstirilor, istoria instituţiilor de învăţământ teologic, ediţii ale lucrărilor *Dicţionarul teologilor români, Cărturari sibieni de altă dată,* coordonarea mai multor volume, sute de studii publicate în volume şi în reviste de specialitate şi de cultură.

ASTRA. Membru fondator ASTRA Redivida, 1990, Sibiu.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru corespondent, 1997, membru titular din 2015.

CAROL DAVILA / Carlo Antonio Francesco d'Avila (1828, Parma, Italia – 1884, Bucureşti).

Medic şi farmacist român de origine franceză, născut în Italia. Venit în România la 25 de ani, unde a rămas tot restul vieţii, a intrat în istorie drept organizatorul sistemului sanitar, al serviciului militar sanitar, al învăţământului medical şi farmaceutic, al ocrotirii copiilor orfani. În 1868, dr. Carol Davila a primit cetăţenia română printr-un decret semnat de Regele Carol I. În 1869 a întemeiat Facultatea de Medicină. A fondat mai multe societăţi, printre care Asociaţia Medicilor Români, şi reviste de specialitate, precum *Monitorul Medical, Gazeta Spitalelor.* În 1874 a fost ales Venerabil al Lojii Francmasonice *Înţelepţii din Heliopolis*.

ASTRA. Membru din 1882.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru postmortem din 2003.

LUCIAN MUREŞAN (n. 1931, Firiza, Satu Mare).

Cardinal. Arhiepiscop major al Arhieparhiei de Făgăraş şi Alba Iulia. Mitropolit al Bisericii Române Unite cu Roma. În 1986 a devenit Ordinarius al Episcopiei de Maramureş. După 1990, după relegalizarea Bisericii Române Unite, la 3 martie 1990, Papa Ioan Paul al II-lea l-a numit Episcop de Maramureş. În 1994 a fost numit Arhiepiscop-Mitropolit. În 2005, Biserica Română Unită a fost ridicată de Papa Benedict al XVI-lea la rangul de Biserică Arhiepiscopală Majoră, L. Mureşan a devenit unul dintre cei patru arhiepiscopi majori ai Bisericii Catolice. În 2012 a fost ridicat la rangul de Cardinal.

ASTRA. Membru de onoare al Despărţământului „Timotei Cipariu” din Blaj din 1991.

ACADEMIA ROMÂNĂ. Membru de onoare, 2012.

LAURENŢIU STREZA (n. 1947, Sâmbăta de Sus, Braşov).

Teolog, profesor. Episcop al Caransebeşului. Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului.

Are studii ecumenice în Bossey şi în Fribourg (Elveţia). Este profesor de teologie, titular al Catedrei de Liturgică şi Pastorală, din 1986, la Facultatea de Teologie *Andrei Şaguna* din Sibiu. A îndrumat şi îndrumă viaţa spirituală şi culturală din zonele păstorite. Este participant la simpozioane pe teme liturgice în ţară şi peste hotare, la manifestări culturale ecumenice. S-a călugărit la Mânăstirea Sâmbăta, a devenit Episcop de Caransebeş în 1996. Din 2005 este Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului. A primit titlul de Doctor Honoris Causa al universităţilor *Aurel Vlaicu* din Arad, *Andrei Şaguna* din Constanţa, din Oradea şi din Reşiţa. Este autorul multor lucrări cu caracter teologic publicate în volume şi în reviste din ţară şi din străinătate.

ASTRA. Membru de onoare din 1990.

Academia Română. Membru de onoare din 2015.

Prof. Univ. Dr. Elena MACAVEI

ANIVERSAREA A 70 DE ANI DE VIAȚĂ A ÎNALTPREASFINȚITULUI PĂRINTE LAURENȚIU, MITROPOLITUL ARDEALULUI

Mitropolitul Laurenţiu Streza: ierarh, profesor şi tată

† Teofan, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

În ziua de 12 octombrie 2017, Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, împlineşte frumoasa vârstă de 70 de ani. Este un binecuvântat popas de a înălţa gând de recunoştinţă către Dumnezeu pentru toate binefacerile pe care le-a revărsat cu prisosinţă în toţi aceşti ani asupra Înaltpreasfinţiei Sale. De asemenea, atingerea unei cifre rotunde şi venerabile în călătoria prin această viaţă este un bun prilej pentru fiecare, dar mai ales pentru cel care trăieşte el însuşi aceasta, de a reprivi şi retrăi momentele de bucurie sau de încercare presărate de-a lungul acestor ani.

Privind oarecum din afară, am putea identifica trei direcţii sau coordonate care se disting şi se întrepătrund, totodată de-a lungul vieţii Înaltpreasfinţiei Sale: cea de ierarh, cea de profesor de teologie şi cea de tată. Este o triadă de năzuinţe, de trăiri, de încercări, de bucurii, care, cu certitudine, nu a fost uşoară, dar care i-a oferit, cu siguranţă, Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu şi multe momente de împlinire sufletească.

Părintele Mitropolit Laurenţiu este, înainte de toate, arhiereu, slujire la care a fost chemat, prin rânduiala lui Dumnezeu, în urmă cu 21 de ani. Ca ierarh, a ostenit, mai întâi, vreme de nouă ani, la Caransebeş, eparhie de curând reînfiinţată. A avut de luptat cu greutăţile inerente oricărui început. În această misiune ce i-a fost încredinţată a manifestat o preocupare deosebită faţă de viaţa de parohie şi cea de mănăstire. Astfel, s-a îngrijit de formarea şi disciplina clerului şi a înfiinţat noi vetre monahale. Dorind a duce mai departe gândul înaintaşilor săi, încă din primul an al slujirii ca Episcop de Caransebeş a pus piatra de temelie a noii Catedrale Episcopale. În această perioadă, din încredinţarea Sfântului Sinod, a avut sub oblăduire şi pe românii ortodocşi din Banatul sârbesc, vizitând şi slujind adeseori în parohiile acestora. Din anul 2005, Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu a fost aşezat în şirul vrednicilor mitropoliţi ai Ardealului, stăruind, cu neodihnă, să continue lucrarea acestora. S-au scurs 12 ani de când Înaltpreasfinţia Sa păstoreşte clerul şi credincioşii din Mitropolia Ardealului, cu frumoase împliniri pe tărâm pastoral-liturgic, cultural-misionar, social-filantropic, economic sau patrimonial. Pe lângă grijile eparhiei şi ale Mitropoliei, Vlădica Laurenţiu a primit şi responsabilitatea de a coordona, în calitate de preşedinte, *Comisia Sinodală de Canonizare a Sfinţilor Români şi Subcomisia Liturgică pentru Diortosirea Cărţilor de Cult*, în cadrul *Comisiei Liturgice şi Teologice a Sfântului Sinod*.

O altă constantă a vieţii Părintelui Mitropolit Laurenţiu, atât înainte de a primi hirotonia întru arhiereu, cât şi după aceea, este cea de profesor de Teologie. Au trecut mai bine de patru decenii de când Înaltpreasfinţia Sa a îmbrăţişat cariera didactică, slujind învăţământul teologic în cadrul Facultăţii de Teologie „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu. În toţi aceşti ani, multe generaţii de teologi l-au avut ca dascăl pe Vlădica Laurenţiu, datorându-i acestuia formarea în domeniul atât de important pentru lucrarea preoţească, cel al slujirii liturgice. Dragostea Părintelui Mitropolit faţă de învăţământul teologic, în general, şi faţă de Facultatea de Teologie din Sibiu, în special, reiese şi din faptul că Înaltpreasfinţia Sa a continuat să predea la această instituţie de învăţământ chiar şi în perioada în care păstorea Episcopia Caransebeşului, neluând în seamă distanţa pe care o avea de parcurs. Pe de altă parte, profesorii Facultăţii din Sibiu şi-au îndrăgit totdeauna colegul, acest ataşament evidenţiindu-se în mod deosebit în dorinţa acestora de a-l avea mitropolit.

A rânduit Dumnezeu ca Părintele Mitropolit Laurenţiu să cunoască şi bucuriile şi greutăţile vieţii de familie. Moştenind de la buna sa mamă credinţa în Dumnezeu şi dragostea faţă de familie, a împlinit cuvântul Apostolului Neamurilor, „rânduind propria lui casă" aşa cum se cuvine, fapt care i-a fost de mare ajutor mai târziu spre a „purta grijă de Biserica lui Dumnezeu" (*1 Tim* 3, 5). A fost binecuvântat de Dumnezeu cu cinci copii. Aproape toţi au urmat studii teologice, fiind, în prezent, în slujba Bisericii. Experienţa de tată, de părinte al propriilor copii s-a reflectat şi se reflectă, cu siguranţă, şi în slujirea de arhipăstor, ca părinte al clericilor, monahilor şi credincioşilor din eparhie.

Cu prilejul împlinirii a 70 de ani de viaţă, rog pe Dumnezeu să dăruiască Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Laurenţiu multă sănătate, bucurie şi ajutor în lucrarea sfântă pe care o desfăşoară, spre a călăuzi pe calea mântuirii pe cei care i-au fost încredinţaţi spre păstorire.

Seara și dimineața și la amiază mă voi ruga și voi striga, și El va auzi glasul meu (*Ps* 54, 19)

† Andrei, Episcop al Covasnei și Harghitei

Pentru fiecare dintre noi Praznicele Bisericii noastre strămoşeşti devin clipe de adâncă bucurie duhovnicească, transcendând slujirea sacerdotală şi rugăciunea bunilor credincioşi de pe pământ spre ceruri, pentru ca Dumnezeu să ofere în dar, acestora, mântuirea.

Chipul Blândului Păstor însoţeşte în fiecare mişcare a inimii suflul celui care se îmbracă în haina ascultării Stăpânului Hristos, mai cu seamă a aceluia care, prin renunţare la lume, devine *tuturor toate* (*1 Co* 9, 22), oferindu-se pe sine şi tot timpul său slujirii unui ţel nepământesc, nematerialnic... Acesta este Ierarhul, care asumat îmbracă haina Luminii Taborice în fiecare slujire, moare pentru sine, pentru a via pentru lume, se prosterne credincioşilor pentru care se roagă, pentru ca pe toţi să-i mântuiască (*1 Co* 9, 19), pentru a fi acoperit cu slava nepieritoare a Împăratului Cerului şi Pământul.

Chip al Chipului Ceresc, omul devine plămadă chemată la sfinţenie prin comoara bunătăţilor slujirii clericale, pentru ca, gustând din bucuriile nepieritoare, să poată cu adevărat spune: Da, Doamne, *de acum nu mai trăiesc eu, ci Tu trăieşti în mine* (*Ga* 2, 20).

Chipul Ierarhului înfăţişat în Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel, în capitolul 7, versetele de la 26 la 28, iconizează înălţimea necuprinsului Dumnezeu, Care Se transpune-n omul râvnitor, dornic de a deveni una cu El. Posibilitatea reală a unirii cu Hristos se realizează în slujire, când Cinstitele Daruri devin Sfinte şi Sfinţitoare, potenţându-se această stare de sfinţenie în răspunsul ascultării fieşti a celui ce aude Glasul Mult-milostivului Dumnezeu.

Marcat de amprenta Cerului, Ierarhul, devine purtător al unui trecut veşnic prezent, arătând în sine necesitatea trăirii verticale a unei moralităţi veşnic prezente. Timpul se opreşte în atemporalitatea slujirii liturgice, pentru ca prin ridicarea mâinilor sale-n rugăciune, asemenea lui Moise odinioară (*Iş* 17), să înalţe şi sufletele păstoriţilor săi prin binecuvântare, păzindu-i de vrăjmăşia celor potrivnici, văzuţi şi nevăzuţi.

Mâna care se atinge, în timpul vieţii, de creştetele cele ce se pleacă devine atingerea binecuvântării lui Hristos, pe care-L şi poartă în timpul Sfintei Liturghii, mai întâi în suflet, ca asumare, apoi în palme, cu cutezanţă şi credinţă-n nemurirea mântuitoare, pentru ca, în fapt, el însuşi să fie purtat de Hristos spre mântuire.

Jertfelnicia Ierarhului este ilustratoare a Jertfei de pe Cruce, păstrând în sine realitatea vizibilă prin simbolism şi gestică, elemente ce însoţesc în cadrul sacramental imaginea pământesc-cerească a slujitorilor sfinţiţi ai Sfintelor Altare. Prin mişcarea Duhului Sfânt, dinamica mişcării noastre tinde de a ne arăta dornici de a ne răcori din Izvorul Vieţii şi Înţelepciunii, care este Însuşi Hristos Mântuitorul.

Sfinţit prin continuitate liturgică, Sfânt prin chemare, el dăruieşte, prin înţelepciunea sa, Înţelepciunea Dăruitoare de Viaţă, pentru ca Adevărul să nu mai fie ascuns sub obroc (*Mt* 5, 15), ci să lumineze tuturor (*Mt* 5, 16a). Prin punerea mâinilor sale străbate cerurile oferind celor vrednici Cerul, pentru ca şi aceştia văzând faptele sale cele bune, să preaslăvească pe Tatăl Cel din Ceruri (*Mt* 5, 16b).

La aceste momente înălţătoare şi pline de bucurie duhovnicească, ale împlinirii vârstei de 70 de ani, Vă rugăm, Înaltpreasfinţite Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit, să primiţi dorirele Noastre de bine, însoţite de rugăciune către Dumnezeu, ca să Vă păzească în pace, întreg, sănătos, îndelungat în zile, drept învăţând cuvântul adevărului Său.

Întru mulţi ani, Înaltpreasfinţite Părinte!

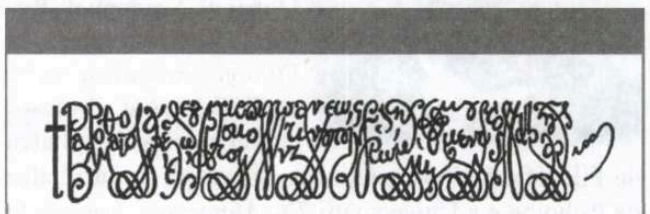

Your Eminence Laurenţiu, Metropolitan of Transylvania and Archbishop of Sibiu, beloved brother in the Lord: grace be to you and peace from God.

It is with sincere fraternal love and esteem that we communicate with you in order to express our best wishes for your 70th birthday anniversary.

We had the opportunity to meet each other throughout the years not only in Romania, but elsewhere as well, including at our Venerable Centre, the Ecumenical Patriarchate. We have always recognized from your service to the Orthodox Church on a pan-Orthodox and ecumenical level, a cultivated hierarch with a special academic ethos as well as a dynamic shepherd for his faithful flock.

We still have in remembrance the Third European Ecumenical Assembly from Sibiu (September 2007), when we had the joy of visiting your Metropolis and coming into personal contact with the spiritual and cultural heritage of Transylvania.

In 2008, Your Eminence represented our beloved brother in Christ, His Beatitude Patriarch Daniel of Romania, at the Synaxis of the Primates of the Orthodox Churches at the Phanar (October 2008), bringing personally the message of love and respect of the Romanian Orthodox Church to the Ecumenical Patriarchate.

Not least of all, it has been a special gift to us that our book "Encountering the Mystery" – translated by Deacon Ştefan Toma – has been published in the Romanian Language, with your approval, at the Andreiana Publishing House of your Metropolis.

It was indeed a great blessing that we were deemed worthy to convene – with the consent of all Their Beatitudes the Primates of the Autocephalous Orthodox Churches – the Holy and Great Council of the Orthodox Church held in Crete (June 2016). We express our gratitude for having been there and for your theological contribution as a member of the delegation of the Romanian Patriarchate.

May God grant you on the occasion of your 70th birthday, life, health and spiritual strength in the ministry of our Lord. We are pleased to extend to you our heartfelt best wishes and prayers for many blessed years!

At the Ecumenical Patriarchate, September 22, 2017

Your Eminence's
beloved brother in Christ,

✠ BARTHOLOMEW
Archbishop of Constantinople-New Rome
and Ecumenical Patriarch

ANIVERSAREA A 70 DE ANI DE VIAȚĂ A ÎNALTPREASFINȚITULUI PĂRINTE LAURENȚIU, MITROPOLITUL ARDEALULUI

Mereu împreună...

Pr. Prof. Acad. Mircea Păcurariu

Trec anii fără să ne dăm seama. Prea repede şi cu fiecare an suntem mai înaintaţi în vârstă, mai slabi şi cu multe neputinţe fizice. Dar, odată cu trecerea anilor, se înmulţesc şi amintirile din anii care s-au scurs. Sunt amintiri frumoase, dar de multe ori şi triste. Dar, ca nişte creştini şi slujitori ai Bisericii ce suntem, trebuie să-I mulţumim mereu lui Dumnezeu pentru cele ce ne-a dat, şi bune, şi mai puţin bune.

Iată că acum gândurile îmi zboară cu peste o jumătate de secol în urmă, mai precis în anul 1965, când la porţile Institutului Teologic Universitar de atunci băteau mai mulţi tineri absolvenţi de liceu sau de seminar care doreau să devină slujitori ai lui Hristos. Erau tineri, entuziaşti, plini de râvna de a deveni preoţi şi a sluji Bisericii şi neamului. Trebuia să le apreciezi această dorinţă, mai ales atunci când ţara şi îndeosebi Biserica treceau prin momente de grea cumpănă, datorită unui regim asupritor, care căuta mereu să-L înlăture pe Dumnezeu din viaţa neamului, mai ales a celor tineri. Şi totuşi, tinerii de atunci, astăzi preoţi venerabili, iar alţii trecuţi la Domnul, şi-au făcut datoria cu prisosinţă.

Printre acei tineri veniţi la Sibiu să facă studii teologice se număra şi absolventul Liceului „Radu Negru" din Făgăraş, Liviu Streza. Eram pe atunci asistent, pentru Limbile greacă şi latină, astfel că am avut prilejul să ne întâlnim mereu la orele de curs din toţi cei patru ani de studii. Eram pe atunci cel mai tânăr cadru didactic, încât se stabilea curând o legătură sufletească între mine şi studenţii mei. Iar astăzi, cel mai tânăr profesor de atunci este singurul profesor rămas în viaţă atât dintre cei de la Sibiu, cât şi dintre cei de la Institutul Teologic din Bucureşti.

Aşa l-am cunoscut pe studentul Liviu Streza, care, după patru ani de studii, s-a căsătorit şi a fost hirotonit preot pentru Parohia Lisa, din Ţara Făgăraşului. L-am întâlnit mereu şi în această perioadă a tinereţii sale, pentru ca apoi să fim mereu împreună, după 1 februarie 1976, când a fost numit asistent şi spiritual la acelaşi institut, iar după 1986, profesor titular la catedra de Liturgică şi Pastorală. De la 1 aprilie 1992, am lucrat împreună, aproape zi de zi, după ce am fost aleşi, unul decan, iar altul secretar ştiinţific, pentru o perioadă de patru ani la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna". În vara anului 1996, ne-am despărţit pentru o vreme, atunci când a fost ales episcop al Caransebeşului, ca să ne întâlnim din nou în noiembrie 2005, când Înaltpreasfinţia Sa a fost ales ca Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului.

Acum, la ceas aniversar, după mai bine de două decenii de arhierie, sigur că se vor scrie pagini frumoase despre activitatea pe care a desfăşurat-o la Caransebeş, dar mai ales la Sibiu, precum şi despre activitatea didactică pe care a desfăşurat-o în Facultatea sibiană din 1976 încoace. Este greu de prezentat în câteva pagini activitatea atât de bogată pe care o desfăşoară de aproape o jumătate de secol ca preot paroh, ca spiritual, ca profesor titular, ca episcop, apoi ca arhiepiscop şi mitropolit, ca autor de lucrări, de studii teologice şi de volume de predici, ca îndrumător al activităţii editoriale de la Sibiu, ca îndrumător al vieţii misionar-pastorale din eparhie, ca membru al Sfântului Sinod, ca delegat la diferite întruniri cu profil liturgic sau ecumenic în ţară, dar mai ales peste hotare etc. Aş vrea să subliniez aici doar strădania, vrednică de preţuire, de a reedita opera liturgică a mentorului său, regretatul şi reputatul părinte profesor Ene Braniște de la Bucureşti, cât şi unele lucrări rămase de la unii dintre marii noştri profesori de la Sibiu. Rar am întâlnit un ierarh care să acorde atâta preţuire celor care l-au format ca preot, ca dascăl de teologie, ca ierarh.

Pentru toate acestea, Înaltpreasfinţitul Arhiepiscop şi Mitropolit Laurenţiu se bucură de cinstirea noastră, a tuturor, ierarhi, profesori de teologie, preoţi parohi din parohiile pe care le cercetează cu vigoare tinerească în fiecare Duminică şi sărbătoare.

Dumnezeu să Vă răsplătească ostenelile, întru mulţi şi fericiţi ani, cu roade binecuvântate.

Înaltpreasfinției Sale, un buchet de amintiri

Acad. Alexandru Surdu

Mare ne-a fost bucuria când am aflat că un vlădică al nostru, carele au purces de la Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, cea de suflet a mamei mele, Elena, a mea şi a drept-credincioşilor creştini din Ţara Bârsei şi Ţara Făgăraşului, a fost întronizat ca Mitropolit al Ardealului, adică al nostru şi pentru noi. N-aveam de unde să ştiu pe atunci cât de apropiate vor fi uneori drumurile noastre, îndreptate, în mod firesc, spre aceleaşi ţeluri legate de idealurile Marelui Mitropolit Andrei Şaguna, cu toate că, totuşi, unele sunt Căile Domnului şi ale Sfintei Biserici şi altele sunt ale asociaţiunilor noastre. Dar trebuie s-o spunem, de la început, că Andrei Şaguna a fost şi Păstorul Bisericii Ortodoxe Transilvane şi Conducătorul Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român, ASTRA.

Apoi au început să se adune, într-un buchet de amintiri, unele dintre cele mai frumoase evenimente care mi-au fost date să le trăiesc în preajma Înaltpreasfinţiei Sale Laurenţiu al Ardealului.

Am putea să începem cu oricare dintre ele, căci fiecare, într-un fel sau altul, le presupune pe toate, ca în dialectica aceea pentadică a supercategoriilor, în care Unul este Totul, Eternitatea, Infinitul şi Absolutul, căci despre ceea ce vreau să vorbesc este *Supersistenţa*, *hyperousia*, este Dumnezeu Unul, carele ni S-a înfăţişat nouă, ardelenilor, în chipurile Slujitorilor Săi şi în preajma Cetăţii Sale pe Pământ, pe care Aceştia au încercat s-o ridice aici, la noi. În Inima Transilvaniei, la Sâmbăta de Sus.

Vom începe, totuşi, cu povestea Pietrelor de poticnire, a stâncilor acelea pe care le-au cărat aici uriaşii lui Sfarmă-Piatră şi Strâmbă-Lemne, care hălăduiau pe făgaşele vecine cu Apa Sâmbetei. Cine nu crede poate să vadă şi astăzi copacii răsuciţi, cu rădăcinile în sus, şi stâncile prăvălite aici. Şi apoi stau mărturie Pietrele de poticnire răsfirate, care te conduc spre Apa Vie de la Izvorul Tămăduirii. Aceasta era cărarea pe care veneau uriaşii cu vederea slabă, din piatră în piatră, să-şi potolească setea şi să-şi aline beteşugurile.

Uriaşii s-au dus demult în lumea lor, dar au lăsat ca amintire poteca dintre Pietre şi Izvorul. (…)

Acesta e locul de naştere, de mângâiere, de slujire şi de sfântă meditaţie al Înaltpreasfinţiei Sale Dr. Laurenţiu Streza. Şi nu este de mirare că la 300 de ani de la martiriul Voievodului Constantin Brâncoveanu, Mitropolitul Ardealului a descins, la Biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului, Stâlpul de Foc al Ortodoxiei transilvane, pentru a-i face Pomenirea. Şi l-am întâmpinat aici cu membrii Asociaţiunii Transilvane ASTRA, Despărţământ Central Braşov, cu Junii Braşovului, cu şaguniştii braşoveni de toate vârstele şi drept-credincioşii, în frunte cu toţi preoţii. Am vizitat expoziţia Părintelui Dr. Vasile Oltean şi am participat cu tot sufletul la Slujba Înaltpreasfinţiei Sale. După care, chiar în incinta Bisericii, i-am adus cinstirea cuvenită Domnitorului Român răpus de păgâni tocmai în vremea când filosoful german G.W. Leibniz vorbea despre „Cetatea lui Dumnezeu" (*civitas Dei*), pe care Brâncoveanu o ridicase deja în Inima Transilvaniei.

Şi tot de lăcaşul acestei Sfinte Mănăstiri se leagă şi Simpozionul Naţional „Constantin Noica", ediţia a VIII-a, „Logos, cuvânt, rostire", pe care visasem de mult că aici ar fi locul cel mai potrivit, la Academia Duhovnicească, să-l ţinem, în amintirea celui care a lăsat cu limbă de moarte dorinţa de a fi aşezat la loc de veci lângă Schitul de la Păltiniş, în apropierea Sibiului şi a Mitropoliei Ardealului.

(…) Am scris cândva despre povestea Liceului „Andrei Şaguna" din Braşov, pe care l-am numit „Liceul Crucii de Argint", căci, înainte de 1855, când a fost ales locul de clădire, în zona Groaveri (de şanţuri cu apă) a Cetăţii, constructorii întâmpinau tot felul de greutăţi din cauza terenului mlăştinos. Şi, tocmai când erau să părăsească lucrul, a fost chemat Vlădica Şaguna. El a venit cu toţi preoţii din zonă şi a ţinut o slujbă mare, iar la temelia clădirii a pus o Cruce de Argint. De-atunci clădirea nu s-a mai surpat. Trecut-au anii şi, odată, de ziua Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, după Sfânta Slujbă din Catedrala Mitropolitană, Înaltpreasfinţitul Laurenţiu ne-a oferit, Preşedintelui Academiei Române, Ionel-Valentin Vlad, şi mie, ca Vicepreşedinte, Crucea Şaguniană. Era într-o cutie albastră şi mi-am amintit de vechea povestire. „Să fie oare Crucea de Argint?!", mi-am zis. Şi, într-adevăr, Aceasta era; şi de atunci o port la vedere pe partea stângă, în dreptul inimii, pe orice veşmânt de sărbătoare.

Mi-aduc aminte cu mare plăcere de cinstea pe care mi-a făcut-o Înaltpreasfinţitul Laurenţiu de a fi organizat un fel de prezentare a cărţii mele *Pietre de poticnire* la Mănăstirea Brâncoveanu, despre care era vorba în carte. Dar n-a fost ceva obişnuit, cel puţin pentru mine, căci despre carte a vorbit Înaltpreasfinţitul în faţa obştii monahale a Mănăstirii. Nu mai văzusem niciodată atâţia călugări la un loc, tineri şi bătrâni, şi am avut o anumită reţinere, cel puţin la început. Apoi, încurajat de vorbele Mitropolitului, la care se uitau călugării ca la icoană, mi-am revenit treptat, făcând o descriere a Mănăstirii aşa cum o ştiam eu, din copilărie, când treceam de la o Piatră la Alta, ţinând-o strâns de mână pe mama mea scumpă, pe care o credeam cea mai frumoasă şi cea mai sfântă dintre femei, iar pe Constantin Brâncoveanu, cel mai sfânt dintre bărbaţi. Şi, mai ales când le-am vorbit cuvioşilor fraţi de glasul părintelui şi cântecele care se aud de pretutindeni, purtate de ecoul zidurilor Mănăstirii până spre Înaltul Cerului, mi-am dat seama că le trezisem interesul. Iar la sfârşit, când a venit unul dintre călugări şi mi-a cerut cu sfială să-i scriu ceva pe carte şi mi-a şoptit că n-a mai auzit pe nimeni să vorbească atât de frumos despre Mănăstirea lor, am fost atât de impresionat încât nici n-am mai îndrăznit să mă uit la chipul său. I-am văzut doar mâinile cu palmele bătătorite şi cureaua, ca un fel de centură militară, cu pielea veche scorojită, poalele decolorate ale sutanei şi un fel de sandale în picioare, care semănau a saboţi. Un călugăr adevărat, despre care n-am scris nimic în cartea mea, şi mi-am reproşat-o singur. Căci ce poate să fie o Mănăstire, chiar dacă i-am spune „Cetatea lui Dumnezeu", dacă n-ar avea şi „cetăţenii" săi, adică monahii, călugări sau călugăriţe, care să o „locuiască" şi care să se închine pentru noi păcătoşii şi pentru a noastră mântuire.

(continuare în p. 10)

ANIVERSAREA A 70 DE ANI DE VIAȚĂ A ÎNALTPREASFINȚITULUI PĂRINTE LAURENȚIU, MITROPOLITUL ARDEALULUI

Un prieten al Sfinților Români

† Ioan, Mitropolitul Banatului

Țara Făgărașului este un loc binecuvântat de Dumnezeu, loc ce a fost iubit și de Voievodul Martir Constantin Brâncoveanu. Acesta a trecut Carpații la frații săi din același neam, în binecuvântatul Ardeal, unde a ridicat o dalbă mănăstire închinată Maicii Domnului, întărind astfel legăturile sale cu lumea creștină din Ardeal și din Europa Occidentală. Probabil că Brâncoveanu și-a ales acest loc unde să se retragă în vremuri de răstrișteă, când, de multe ori, țara era prădată de otomani.

Această vatră monahală a avut un rol major în păstrarea credinței ortodoxe într-un spațiu atât de frământat din punct de vedere confesional. Pentru românii din Țara Făgărașului ea a fost izvor de ortodoxie, fiind înzestrată de Voievodul Martir cu multe cărți de cult tipărite în Țara Românească.

Printre cei care s-au apropiat foarte mult de această sfântă mănăstire a fost și o binecuvântată familie Streza, Iulian și Viorica, din Sâmbăta de Sus. Bunul creștin Iulian a trudit mulți ani alături de călugării din mănăstire la diferitele lucrări de refacere și extindere a ansamblului mănăstiresc. Astfel s-a creat o legătură duhovnicească specială între această binecuvântată familie și mănăstire, așa cum rezultă din mărturisirile făcute de Înaltpreasfințitul Laurențiu, relatând cum, de multe ori, încă din fragedă pruncie, împreună cu părinții Înaltpreasfinției Sale erau nelipsiți de la hramul mănăstirii și de la alte slujbe de peste an. Cea mai mare bucurie din copilăria viitorului mitropolit era aceea când blânda sa mama, Viorica, îi spunea că vor merge la mănăstire la sfintele slujbe. Cred că pe drumul din satul natal și până la mănăstire a cugetat evlavioasa mamă a Înaltpreafinției Sale că ar dori și ea să-I încredințeze lui Dumnezeu fiul spre a-I sluji la Altarul Bisericii Ortodoxe.

A rămas orfan de tată din fragedă pruncie, iar mama sa rămasă singură și-a încredințat viața în mâna lui Dumnezeu, știind că numai El o poate ajuta să-și ducă această cruce grea a văduviei.

Faptul că, după terminarea liceului, și-a îndrumat fiul spre Teologie a fost un act de curaj pentru că, în acea perioadă, cei care credeau în Dumnezeu erau marginalizați de așa-zisele elite ale ateismului comunist din acea vreme. Erau dărâmate biserici, călugării erau izgoniți din mănăstirile lor, iar o văduvă își aruncă fiul într-o luptă ideologică fără precedent în țara noastră.

Admis la Institutul Teologic din Sibiu, timp de patru ani s-a bucurat de o educație teologică înaltă, având profesori care se formaseră în țară și în străinătate în perioada interbelică și care, prin mila lui Dumnezeu și ocrotirea Maicii Domnului, au scăpat nevătămați de ideologia comunistă a cărei țintă era distrugerea credinței în Preabunul Dumnezeu.

Spre bucuria maicii sale a fost hirotonit preot pe seama Parohiei Lisa, tot din Țara Făgărașului, și mă gândesc: oare câte lacrimi o fi vărsat evlavioasa maică Viorica atunci când l-a văzut slujind prima Sfântă Liturghie?

Aici, în această parohie, a învățat să fie părinte și pentru cei în vârstă și pentru cei tineri, lucru deloc ușor pentru un început de viață preoțească. Bătrânii satului i-au respectat harul sfânt al preoției și i-au transmis datinile și obiceiurile sfinte moștenite din strămoși. Atras fiind totuși și de slujirea la altarul cărții, se întoarce în acea cetate a luminilor de la Sibiu și, încet-încet, se apropie de cariera universitară teologică.

Dacă din fragedă pruncie a rămas orfan de tată, acum Dumnezeu îi rânduiește ca îndrumător și sprijin în desăvârșirea studiilor universitare pe unul dintre cei mai blânzi și mai înțelepți profesori de teologie de la Facultatea de Teologie din București, Părintele Profesor Dr. Ene Branișteă, de la catedra de Teologie Liturgică, sub îndrumarea căruia își va susține și teza de doctorat. Între profesor și ucenic s-a statornicit o deosebită legătură duhovnicească, lucru dovedit azi de mărturisirile făcute de Înaltpreasfințitul Laurențiu.

În urma unui eveniment nedorit, viața Părintelui Profesor Liviu Streza ia un nou curs. După ce a fost profesor mai multor generații de teologi de la Sibiu, Dumnezeu îl va trimite să-i vadă cum lucrează în via Domnului. Astfel, în anul 1996 este chemat la slujirea de arhiereu pentru reînființata Episcopie a Caransebeșului, unde timp de nouă ani a slujit cu multă râvnă lui Dumnezeu și credincioșilor.

De aici, Dumnezeu l-a chemat să se întoarcă pe locurile natale, de data aceasta în calitate de Mitropolit al Ardealului.

În anul 1986 băteam și eu la porțile Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu. Corpul profesoral a încredințat Părintelui Profesor Liviu Streza purtarea de grijă a studenților din acest nou an universitar. Așa se face că timp de patru ani l-am avut îndrumător de an și profesor la disciplina Liturgică. Aici, în calitate de profesor, ne-a purtat de la sfintele slujbe săvârșite de Sfinții Părinți în epoca primară a Bisericii până la statornicia slujirii liturgice și tipiconale de azi din Biserica Ortodoxă. La cursul de Liturgică am avut parte de momente de înaltă trăire sufletească alături de Profesorul nostru și de marii Sfinți Părinți slujitori la altarele Ortodoxiei. N-au lipsit din expunerile Înaltpreasfinției Sale sfaturile practice pentru viața pastorală a preotului din parohie și acele învățături care să ne responsabilizeze cât mai mult în fața Sfântului Altar. Ne spunea mereu de respectul deosebit pe care trebuie să-l avem față de Sfintele Taine.

Nu după mulți ani ne-am întâlnit în Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, unde Dumnezeu ne-a chemat, alături de ceilalți ierarhi ai Bisericii noastre, să păstorim câte un Ţinut din spațiul nostru românesc.

Printre alte sarcini, Sfântul Sinod i-a încredințat Înaltpreasfinției Sale conducerea Comisiei de canonizare a Sfinților Români.

Putem spune că și prin contribuția Înaltpreasfinției Sale unii Sfinți Români și-au găsit binemeritatul loc în calendarul cinstirii sfinților de peste an.

Rog pe Bunul Dumnezeu și pe toți Sfinții Români, la a căror canonizare s-a ostenit, să-l ajute să ducă mai departe Crucea binecuvântatului Ardeal.

Împlinire și speranță

† Visarion, Episcopul Tulcii

Împlinirea vârstei de 70 de ani de către Î.P.S. Sa Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, ne oferă plăcutul prilej de a-i adresa cele mai alese urări de sănătate, fericire, noi și sfinte împliniri arhierești în slujba Bisericii noastre străbune și a neamului nostru românesc.

Odrăslit dintr-o familie de buni creștini și români în ținutul de legendă și frumusețe al Țării Făgărașului, care i-au insuflat credința și dragostea față de Hristos și de valorile spirituale ale Bisericii strămoșești, devenit preot în arealul mirific al vecinătății mănăstirii brâncovenești de la Sâmbăta de Sus, apoi profesor universitar la Școala de teologie șaguniană din Sibiu, după aceea episcop al Caransebeșului, iar din 2005 mitropolit al Ardealului, Î.P.S. Laurențiu Streza constituie una dintre personalitățile marcante ale vieții bisericești actuale, care și-a pus pecetea pe realizările de excepție ale Centrului mitropolitan de la Sibiu, ca și din întreaga eparhie.

Dăruit de Dumnezeu cu un har deosebit, acela al discernerii și al cunoașterii sufletului omenesc, Î.P.S. Sa a lucrat cu sârg la binele Bisericii ardelene continuând cu râvnă munca laborioasă a vrednicului său înaintaș, mitropolitul Antonie Plămădeală, ca și al iluștrilor înaintași în scaunul mitropolitan de la Sibiu al Sfântului Ierarh Andrei Șaguna.

La catedră, la amvon, la birou, ca și pe teren, Vlădica Laurențiu și-a pus în lucrare întregul său arsenal cultural și duhovnicesc temeluind cu tenacitate, răbdare și dragoste, noi orizonturi pentru activitatea Bisericii pe plan misionar, liturgic, cultural, filantropic și social.

Va veni cu siguranță vremea în care se va vădi cu adevărat munca deosebită a ierarhului sibian în ogorul Bisericii în vremuri deloc prielnice acesteia, vremuri pe care mitropolitul Laurențiu le-a intuit și cu perspicacitate le-a depășit, ba chiar le-a biruit.

Am avut privilegiul să lucrez vreme de trei ani cu Î.P.S. Sa în calitate de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, și am putut remarca valențele deosebite ale sufletului său, preocuparea pentru binele Bisericii și al școlii teologice sibiene, frământările pe care le avea, încercările la care a fost supus, dar și bucuriile sincere pe care le-a avut în mijlocul clerului și al credincioșilor săi.

Toate acestea ne fac ca de aici, din ținutul dintre Dunăre și Mare să-i adresăm acum, în numele nostru, al clerului și al credincioșilor tulceni, cele mai alese urări de sănătate, de fericire și de prosperitate cu rugăciunea fierbinte către Dumnezeul părinților noștri ca de acolo din cerul milostivirii să-i reverse binecuvântările Sale și toată darea cea bună spre slava numelui Său.

Întru mulți și fericiți ani, Î.P.S. Voastră!

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolit **Andrei Şaguna**, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 41-44

1 și 15 noiembrie 2017

ÎNDEMN PASTORAL pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial 2018

† LAURENȚIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Iubiţi fii sufleteşti,

Prin purtarea de grijă a Preamilostivului nostru Dumnezeu, trăim şi în acest an bucuria sfântă a darurilor duhovniceşti pe care le împărtăşeşte sufletelor noastre perioada aceasta, atât de mult aşteptată, a Postului Naşterii Domnului. Asemenea magilor de la Răsărit, care, călăuziţi de o stea luminoasă pe cer, au pornit cu daruri alese să-L caute şi să se închine Marelui Împărat venit din Ceruri, cu adevărat şi noi călătorim sufleteşte spre Taina cea Mare a Betleemului, ca să întâmpinăm şi să primim în *peştera* inimilor noastre, în familiile şi în bisericile noastre, pe Pruncul Mântuitor şi Păstorul cel Bun al sufletelor noastre.

În mod semnificativ, la începutul acestei călătorii duhovniceşti, Sfinţii Părinţi ai Bisericii au rânduit prăznuirea *Intrării în Biserică a Maicii Domnului* pentru ca noi să privim cu ochii sufleteşti *Modelul desăvârşit de pregătire*, pe Prunca cea neprihănită care a intrat în Templul din Ierusalim, devenind, mai apoi, Ea însăşi un *templu viu*, o *„biserică însufleţită şi rai cuvântător”*, în care S-a sălăşluit, spre a noastră mântuire, Fiul cel veşnic al iubirii Tatălui Ceresc. Asemenea şi noi, în aceste 40 de zile de pregătire spirituală, suntem chemaţi să sfinţim viaţa noastră prin postire, spovedanie şi împărtăşirea cu Sfintele Taine, *„mintea şi inima spre cele cereşti să le suim”* prin faptele iubirii milostive, pentru ca şi sufletul nostru să devină *un templu* curat, luminat de bunătate, în care să-Şi găsească sălaş Pruncul cel mântuitor.

Pe această cale binecuvântată a postului, Biserica ne călăuzeşte, de asemenea, cu alesele învăţături ale Sfintelor Evanghelii, ne hrăneşte sufleteşte cu frumuseţea teologică a imnelor liturgice, cu bucuria colindelor, dar şi cu lumina pilduitoare a vieţii sfinţilor, pe care cu multă dragoste îi cinstim în această perioadă. Prăznuim cu adâncă evlavie mulţi sfinţi proroci, pe Naum, Avacum, Avdie, Sofonie, Agheu sau Daniel, prin care ne aducem aminte de *timpul aşteptării* lui Mesia, de îndelungatul timp de pregătire din Vechiul Testament, de nădejdea vie, pocăinţa şi starea de trezvie lăuntrică pe care glasurile proorocilor le-au sădit în viaţa şi conştiinţa poporului ales. Calea postului este împodobită, de asemenea, de cinstirea multor mucenici foarte cunoscuţi (Sf. Clement Romanul, Sf. Ecaterina, Sf. Mercurie, Sf. Iacob Persul, Sf. Varvara etc.), a căror dragoste pentru Domnul Hristos a fost mai mare decât frica de chinuri şi de moarte, prăznuirea lor venind să ne înnoiască şi să ne întărească credinţa şi dragostea faţă de Dumnezeu. Nu în ultimul rând, călătorim spre *Taina Betleemului,* ne luminăm sufleteşte cu bucuria cinstirii unor mari sfinţi ierarhi, a căror pilduitoare viaţă duhovnicească şi slujire jertfelnică ne călăuzesc şi pe noi ca să cunoaştem, în adâncul sufletelor noastre, bunătatea şi milostivirea desăvârşită ale Celui care Se naşte în iesle săracă, ca să ne fie Păstor Preabun, să ridice inimile noastre spre Împărăţia Lui şi să ne îmbogăţească pe noi cu harul şi viaţa Lui cea nesfârşită.

Între aceşti ierarhi sfinţi, mari dascăli ai vieţii duhovniceşti, în inima cărora a rodit îmbelşugat Cuvântul lui Dumnezeu şi dragostea faţă de semeni, ***Sfântul Nicolae***, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei, ocupă un loc de înaltă cinstire, el fiind cel mai iubit şi mai popular sfânt ierarh din întreaga Ortodoxie. Atât de mult L-a iubit pe Dumnezeu întreaga viaţă şi atâta bunătate şi blândeţe a împărtăşit oamenilor, încât ecoul sfinţeniei şi al faptelor vieţii sale a străbătut veacurile şi mişcă şi astăzi inimile credincioşilor.

Iubiţi credincioşi,

Sfântul Nicolae s-a născut în jurul anului 270 şi a trăit, mai întâi, perioada de persecuţii a Bisericii, în vremea împăraţilor Diocleţian (284-305) şi Maximian (286-305). A rămas orfan de mic şi a fost crescut şi educat de un unchi de-al său, care purta tot numele Nicolae şi era episcop în cetatea Patara, din Asia Mică. După un pelerinaj mult dorit la Locurile Sfinte, Sfântul a viețuit într-o mănăstire din locurile natale, a fost hirotonit preot, iar strălucirea

(continuare în p. 2)

Noi și Bizanțul

Teodor BACONSCHI

După ce Nicolae Iorga a lansat sintagma „Bizanţ după Bizanţ”, am căzut cu toţii sub seducţia acestei ipotetice renaşteri. Dar care este adevărata hartă a relaţiei noastre cu Imperiul bizantin? În primul rând, merită să ne întrebăm: cine are acces ştiinţific, documentat, pertinent la structurile imaginare, istoria politică şi civilizaţia bizantină? Studenţii şi profesorii de istoriei, cercetătorii specializaţi în bizantinologie şi studii sud-est europene, eleniştii, teologii care au studiat la facultate acest tărâm şi artiştii interesaţi de iconografia clasică, de la catacombe şi portretele de la Fayum (ca surse inspiratoare) până la diferitele şcoli dinastice imperiale sau prelungirile lor post-bizantine. Adevărul este că noi, ca popor unificat abia acum un veac, ne-am racordat la Bizanţul real atunci când acesta devenea crepuscular şi l-am reinventat într-o fantasmă a imperiului pravoslavnic, între a treia Romă moscovită şi Muntele Athos. Imperiul bizantin a prelungit vechea Romă aproape un mileniu, surclasând prin rafinament, cunoaştere şi forţă politico-militară un Occident eclipsat până la renaşterea carolingiană şi mereu codaş după, până prin secolul XIII, când brutalitatea baronilor franci şi eficienţa flotei veneţiene au deviat Cruciada a IV-a spre cucerirea Constantinopolului.

Popoarele ortodoxe rămân principial şi referenţial ataşate cadrului mental bizantin: melos şi icoană, mistică şi doxologie, spiritualitate şi teologie dogmatică, toate ne vin de la această matrice dispărută, pe care o întreţinem mai mult sau mai puţin fidel, printr-un soi de inerţie uneori creatoare, alteori sterilă. Împărţim această moştenire difuză cu slavii (ruşi, bulgari, sârbi) şi cu grecii moderni, care şi-au travestit filetist orgoliul unei eredităţi persecutate de turcocraţie. Îmi pun adesea o întrebare de bun simţ: cât de bizantini suntem? Răspunsul e mai curând modest şi

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Pr. Academician Mircea Păcurariu
Patru tineri, viitori preoți, în închisorile comuniste | pagina **4**

Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan
Andrei Șaguna, în rapoartele secrete ale Ministerului de Interne de la Viena | paginile **5, 7** și **10**

Nicolae Toma Posa
Să ne întoarcem la Părinți! | pagina **11**

ÎNDEMN PASTORAL
pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial 2018

(urmare din p. 1)

înțelepciunii lui, curăția vieții, credința jertfelnică, dar mai ales puterea cuvântului și a faptelor de milostenie erau bine cunoscute în întreg ținutul. Astfel, după moartea arhiepiscopului din Mira Lichiei, întreg poporul, într-un glas, l-a ales ca episcop al acestei cetăți pe Nicolae. Întreaga viață de arhipăstor și-a trăit-o într-o desăvârșită dăruire de sine. A purtat de grijă în chip special de săraci, de orfani, de văduve, arătându-se pentru toți un părinte mângâietor, sprijinitor, plin de bunătate și iubire milostivă. A fost cu adevărat, pentru contemporanii săi, dar a rămas și pentru noi, o *icoană vie* a iubirii cerești și a blândeții, dar și a fermității în mărturisirea dreptei credințe. În anul 325, Sfântul Ierarh Nicolae s-a aflat între cei 318 Sfinți Părinți convocați de Împăratul Constantin cel Mare la *Primul Sinod Ecumenic de la Niceea*, unde a apărat învățătura Bisericii despre dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu în fața rătăcirii ereziei ariene, fapt pentru care a fost numit apoi și îndreptător sau *apărător al credinței*.

Însă Sfântul Nicolae strălucește asemenea unui luceafăr în conștiința Bisericii, mai ales *datorită bunătății și blândeții lui deosebite.* Creștinii de pretutindeni, indiferent de vârstă, îl cinstesc și îl iubesc pe Sfântul Nicolae, deoarece el este întruchiparea cea mai fidelă a *iubirii milostive a lui Dumnezeu*. Sf. Nicolae s-a folosit de toate cele dăruite de Dumnezeu, de toată avuția materialnică din această lume, pentru a câștiga avuția cea nemateriale și nestricăcioasă, adică harul și lumina veșniciei Împărăției cerești. S-a folosit de bogăția trecătoare pentru a câștiga viața veșnică netrecătoare, atât pentru el, cât și pentru cei din jur. Ne amintim cu toții de episodul acela în care Sfântul Nicolae, prin minunatul dar al milosteniei, făcut în ascuns, cu deplină smerenie, a izbăvit din moartea păcatului pe tatăl acela sărac și pe fetele lui pe care voia să le dea la păcat. Prin jertfelnicia iubirii sale a atras pe toți semenii săi și pe creștinii de după el la dragostea Domnului Hristos, hrănindu-i și mângâindu-i, alinându-le durerile și insuflând tuturor în inimă *tainica bucurie a facerii de bine*. Această dragoste dumnezeiască, arătată în bunătatea și blândețea care atât de frumos strălucesc pe chipul Sf. Nicolae, este viața Împărăției lui Dumnezeu dăruită oamenilor prin Întruparea Fiului Ceresc.

Așadar, iubiți credincioși, *aceasta este înțelepciunea Bisericii.* Iată de ce, acum, la jumătatea călătoriei către Praznicul Nașterii Domnului, Biserica a rânduit să poposim dinaintea icoanei luminoase a *marelui dascăl al bunătății și al iubirii față de semeni*, Sfântul Ierarh Nicolae. Dacă, prin învățăturile Sfintelor Evanghelii dumnicale, perioada postului Nașterii Domnului este, pentru noi toți, o preafrumoasă școală a milosteniei, învățătorul nostru este Sfântul Nicolae, căci viața lui întreagă a fost o *evanghelie vie.* În lumina acestei vieți și a faptelor lui minunate, călători spre Darul cel Mare și Dumnezeiesc al Crăciunului, se cuvine, an de an, să învățăm să răspundem cu bunătate și dărnicie la milostivirea și bunătatea nesfârșite ale lui Dumnezeu pentru noi, arătate prin Întruparea Fiului Său veșnic, Domnul nostru Iisus Hristos. Numai cu inima plină de blândețe și iubire milostivă față de semeni, cuprinsă de *bucuria facerii de bine*, putem trăi cu adevărat și primi în viața noastră Harul, Bucuria cea mântuitoare și Viața cea nouă Care Se naște în ieslea Betleemului. Cinstindu-l astăzi cu smerenie pe Sf. Nicolae, să înnoim lumina chipului dumnezeiesc dinlăuntrul nostru prin *săvârșirea necondiționată a binelui*; să nu ne lăsăm gârboviți de egoism și iubirea de avuții; să reînvățăm că dragostea, bunătatea și blândețea sunt adevăratele bogății ale omului, singurele care ne însoțesc la trecerea din această lume vremelnică; să învățăm că numai săvârșirea faptelor iubirii față de semeni rodește prezența iubirii milostive a Domnului Hristos în inima noastră și o preface într-un *templu prealuminat* de harul Mult-milostivului Dumnezeu.

Iubiți fii duhovnicești,

Sfântul Nicolae este ocrotitorul familiei creștine, al copiilor și al tinerilor. În această lume confuză care riscă să-și piardă identitatea creștină, care nu mai discerne adevăratele valori morale și pe cele spirituale le marginalizează, Sfântul Nicolae este cel care mijlocește necontenit dinaintea Preamilostivului Dumnezeu pentru noi toți: pentru copii și tineri, pentru părinți, bunici, dascăli și învățători.

Dragi părinți și bunici, luând aminte la puterea exemplului faptelor Sfântului Nicolae, vă îndemnăm să fiți dumneavoastră modele de viață creștină pentru copiii și nepoții pe care vi i-a dăruit Dumnezeu. Cei mici să se întâlnească cu lumina *dreptei credințe*, cu puterea *rugăciunii* și cu bucuria *Sfintei Liturghii,* să le vadă și să le înțeleagă ***în viața părinților sau a bunicilor lor***. Aici, în firescul familiei, se săvârșește lucrarea cea tainică a educației creștine, care sădește în sufletele copiilor *semințele vieții cerești*: credința, rugăciunea, dragostea față de Dumnezeu și față de semeni. Astfel, să acordăm mai mult timp copiilor și nepoților noștri, să-i învățăm să cunoască tainele dreptei credințe, să cultive speranța și iubirea milostivă, să ne rugăm împreună cu ei, să-i ajutăm să descopere lumina Sfintei Spovedanii, ca *izvor de libertate și pace a sufletului*, ca astfel să se poată împărtăși mai des din „izvorul cel fără de moarte" al Sfintei Împărtășanii. Doar astfel mai putem avea speranța că harul lui Dumnezeu îi va ocroti în devenirea lor și vor putea trece peste toate prăpăstiile pătimașe pe care societatea „neomodernă" le așază dinaintea lor de la vârste prea fragede.

Iubiți credincioși,

În această perioadă a postului, prăznuirea Sf. Nicolae ne aduce aminte de faptul că avem o îndatorire sfântă, creștinească, de a întâmpina și a face simțită bucuria Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos și a prezenței Sale iubitoare în inima creștinilor printr-o faptă de milostenie, printr-un cuvânt bun sau un gest de încurajare care alină suferința sau singurătatea orfanilor, bolnavilor, săracilor, bătrânilor, văduvelor, marginalizaților, a tuturor acelora pe care nimeni nu-i mai caută și nu-i ajută, dar pe care Dumnezeu Cel Mult-milostiv îi iubește și așteaptă de la noi, creștinii, să-i ajutăm spiritual și material.

În acest sens, este bine cunoscut faptul că în Arhiepiscopia noastră, cu prilejul sărbătorii Sfântului Nicolae, avem frumoasa tradiție a realizării unei *colecte* pentru constituirea *Fondului Filantropic Eparhial*. Scopul acestui fond, care vine în continuarea colectei de alimente și îmbrăcăminte realizate la îndrumarea *Sfântului Sinod* în prima Duminică a acestui post, este acela de a sprijini lucrarea social-filantropică și misionară a Arhiepiscopiei Sibiului, de a veni în sprijinul acelora dintre noi care sunt lipsiți de cele necesare traiului.

În acest an, 2017, din fondul realizat anul trecut (81.653 lei), au fost acordate, prin *Departamentul de asistență socială* al Arhiepiscopiei noastre, ajutoare substanțiale pentru multe familii sărace, pentru copii orfani, pentru vârstnici neajutorați, pentru mulți bolnavi care aveau nevoie de sprijin pentru consult medical și procurarea de medicamente, dar și pentru familii a căror locuință s-a pierdut din pricina unor incendii.

Avem toată nădejdea că, și în acest an, dragostea și dărnicia tuturor vor întâmpina nevoile cele multe ale semenilor noștri încercați de boală, singurătate sau sărăcie.

Vă mulțumim călduros în numele tuturor celor care au fost ajutați în anul trecut și al celor care vor fi ajutați acum din ofranda Dumneavoastră și ne rugăm Preamilostivului Dumnezeu să vă răsplătească jertfelnicia, dragostea de semeni și credința, să vă dăruiască sănătate, pace sufletească, bună înțelegere și toate darurile Sale cele mântuitoare.

Tuturor acelora care poartă numele binecuvântat al Sfântului Ierarh Nicolae le adresăm călduroase urări de sănătate, pace sufletească și alese împliniri duhovnicești.

Întru mulți și binecuvântați ani tuturor!

Noi și Bizanțul

(urmare din p. 1)

decepționant: prea puțin! Moldova Sfântului Ștefan cel Mare și a lui Petru Rareș a cochetat cu goticul, cea a lui Vasile Lupu, cu arta armeană. Valahia, de la Mircea cel Bătrân până la Sfântul Martir Constantin Brâncoveanu (decapitat cu fiii și sfetnicul său pe scena fostului Țarigrad intrat sub puterea barbară a Semilunii otomane), a preluat paradigma bizantină printr-un filtru bulgaro-sârb (căci aceste două popoare chirilice au fost primele integrate în ceea ce Obolensky numea „comunitatea bizantină"). În Transilvania, multă vreme dominată de unguri, sași și secui – catolici sau protestanți – prezențele arhitectonice ortodoxe foloseau Bizanțul ca pe o referință polemică preluată din vistieria mecenaților munteni.

În plus, odată cu veacul XVI, Occidentul își întinde umbra peste Țările Române, operând prin mijlocirea barocului rusesc din vremea țarilor iluminiști și despotici. Arta, dar și teologia (întrebați-l pe Chiril Lucaris), încep să primească influxuri apusene. Icoana țărănească pe sticlă nu mai are nimic bizantin. Erminiile dorm nedescifrate în greaca lor târzie. Pictorii copiază modele renascentiste degradate din cauza distanței, inculturii și sărăciei. Această linie contra-bizantină și-a aflat apogeul în pictura lui Tăttărăscu și Grigorescu, atât de mult criticată de pictorii moderni din grupul *Prolog*, care – de la Sorin Dumitrescu până la Horia Bernea, Flondor și Mihai Sârbulescu, dar și prin epifaniile stravromorfe ale unui Oravitzan au fondat (la finalul veacului 20) estetica aurită a unui *revival* bizantin autenticist. Ce forme ia arta bizantină azi? Pe de o parte, avem o pictură presupus neo-românească, în care regăsim, simplificat și despiritualizat, o iconografie „bizantină" ca o bandă desenată. Pe de altă parte, avem – cu altarul lui Sorin Dumitrescu instalat inițial la biserica românească găzduită de *Scala Coeli*, la Roma, dar și cu pictura lui Ioan Popa de la zisa „Arcă noetică" din Alba Iulia – dovada că arta bizantină poate renaște în tipare creative și totuși fidele tradiției adevărate. Tot Ioan Popa pictează Schitul Sf. Ipatie, metoc românesc al Vatopedului. Deci se poate! Important ar fi ca ierarhii noștri să încurajeze această direcție, reeducând poporul în duhul Bizanțului nealterat. O muncă uriașă și bine-venită!

SĂ NE ÎNTOARCEM LA PĂRINȚI!

Dincolo de tumultul societății cotidiene, în tainițele istoriei neamului românesc, spiritul iubitor de frumos, filocalic, încă nu a pierit, dar cu greu se mai face simțit. Pentru a înțelege ceea ce neamul românesc pierde prin neștiință, este imperios necesară evocarea unui eveniment aruncat, din păcate, într-un con de umbră: împlinirea a 70 de ani de la apariția primului volum al ***Filocaliei* românești** (tipărit în tiraj mare).

Apariția *Filocaliei* nu doar că a însemnat revirimentul unei tradiții spirituale autentice răsăritene, detașată de conținutul searbăd al scolasticii apusene, ci a fost triumful unei inimi cu adevărat românești într-un climat ostil creștinismului, o inimă care a înțeles că, în ciuda oricăror constrângeri, „cu Dumnezeu, românul e tare" [Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie și românism*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1939, p. 47]. Părintele Dumitru Stăniloae, exponentul principal al transmiterii bogăției filocalice în spațiul românesc, ținea să sublinieze chiar în introducerea primului volum că, în ciuda lipsei unor ediții critice asupra scrierilor Părinților filocalici, „tălmăcirea acestei comori de spiritualitate ortodoxă în limba românească nu mai poate aștepta zeci sau chiar sute de ani" [Dumitru Stăniloae, „Cuvânt înainte", în *Filocalia*, vol. I, Institutul de Arte Grafice „Dacia Traiana" S.A., Sibiu, 1947, p. VIII], pentru că împuținarea izvoarelor patristice a adus cu sine un formalism secat de esența sa mistică și un misticism scindat de forma sa practică. În acest sens, *Filocalia* – iubirea de frumusețe – este scoasă din mediul exclusiv monastic și dăruită fiecărui om în parte ca *manual de știință a sufletului*, „știința prefacerii în valori practice a tezaurului credinții" [*Ibidem*, p. XI].

Societatea românească post-decembristă, deși deține acest neprețuit odor al spiritualității – astăzi însumând 12 volume –, nu îl cercetează, ci, mai mult, se raportează la el ca la o realitate închisă în sine, a cărei constituție nu se pliază pe necesitățile omului actual. Spre marea dezamăgire a neobositului ostenitor, ***Filocalia* nu a devenit *un fenomen spiritual și cultural*** [https://doxologia.ro/puncte-de-vedere/filocalia-parintelui-staniloae-la-70-de-ani-de-aparitie-sfintenie-curaj], așa cum s-a dorit a fi.

Întreaga colecție filocalică stă sub semnul paradoxului. Aceste volume au apărut într-o perioadă în care a publica o carte era un lucru aproape imposibil. Primul tom se naște din stăruința și credința părintelui Stăniloae, întărite de prezența necontenită a ieromonahului Arsenie Boca, prin care se viza apărarea credinței străbune, cu asumarea riscului acțiunilor potrivnice ale Statului – un risc care descoperă o fină înțelegere a nevoilor interioare ale unui neam sărăcit de propria-i credință. Cu toate acestea, libertatea pe care a dobândit-o națiia română odată cu căderea comunismului a pus în lumină și golul spiritual interior al majorității poporului. Un fenomen străin de sufletul românesc a luat amploare: mișcările de tip New-Age, mișcări ce propun dezvoltarea personală printr-o formulare „științifică" a unui sincretism cvasi-religios. În acest sens, craterul creat de prăbușirea colosului ideologic a făcut să țâșnească noi și noi „izvoare de apă", omul ieșit de sub comunism trăind sub stigmatul debusolării.

Acest fenomen se răsfrânge până în zilele noastre, când numele de creștin pare a nu mai purta aceeași încărcătură simbolică ca odinioară. Astăzi este mai mult decât importantă cultivarea unui discernământ intim legat de o viață autentică de creștin. Asta propune și *Filocalia*: un discernământ aparte, duhovnicesc, prin care omul este capabil să pătrundă realitatea mistică a vieții creștine, dezbrăcată de orice forme de misticism, forme care nu se pliază deloc pe resorturile interioare ale poporului român, în care Ortodoxia și ființa națională „au format un întreg identic cu sine însuși de-a lungul întregii sale istorii, de la începuturile poporului român și a creștinismului originar și până azi" [Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie și românism*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1939, p. 142].

Omul contemporan este omul simțirilor. Paradoxal și în chip pozitiv, omul, cu cât a aclamat mai puternic primatul exteriorității, cu atât a început să sondeze mai mult în propria-i interioritate, chiar dacă nu spre a-L căuta acolo pe Dumnezeu. Astăzi, ca și în vremurile trecute, se pune mare accent pe trăirea religiei, însă ca formă de stări sufletești ce inundă sufletul ca într-un fel de extaz indus. Acest aspect este foarte bine expus în învățăturile Sfinților Părinți, prin care se arată că simțirea mistică este treapta cea mai de pe urmă a unui urcuș duhovnicesc în care harul lui Dumnezeu și efortul omului se împletesc ca într-o cosiță. „Problema omului se plasează într-o altă lumină prin relaționarea sa ontologică cu Dumnezeu" [André Scrima, *Antropologia apofatică*, Humanitas, București, 2005, p. 52]. Atât timp cât simțirile extatice sunt socotite a fi valori în sine, acestea nu țin de punerea în valoare a potențialului interior al omului. Doar în măsura în care trăirea religiei este „o înaintare cu rânduială spre ținta desăvârșirii" [Dumitru Stăniloae, „Cuvânt înainte", în *Filocalia*, vol. I, p. X], ea are valoare. Religia înțeleasă ca „re-legare" a omului cu Dumnezeu constituie realitatea edificatoare a umanului. Pe acest teren, misticismul practicilor new-age-iste se descoperă ca o formă profundă de sevraj spiritual, a cărui soluționare își găsește ecoul doar prin „orientarea scrupuloasă după cea mai precisă știință a sufletului" [*Ibidem*].

Mistica autentic creștină nu doar că certifică autenticitatea identității umane numai în raport cu Dumnezeu, dar oferă și suportul necesar împlinirii duhovnicești a omului, împlinire care își găsește imaginea în Taina Întrupării, a unirii omului cu Dumnezeu. „Omul nu poate fi determinat decât sau de Dumnezeu, sau de lume: trebuie să alegi. Tentativa umanistă a optat pentru un umanism despărțit de Întrupare, adică pentru un pseudo-umanism sfâșiat inițial de o mortală contradicție internă, căci nu poți concepe o imagine și o realizare plenară a ființei umane în afara Întrupării, care singură a restituit lumii chipul din eternitate al omului" [André Scrima, *Antropologia apofatică*, p. 27].

Într-o formulare scurtă, ***Filocalia* aduce dogma în sfera practică**, însoțește omul, din treaptă în treaptă, învățându-l cum să se ferească de rău și să facă binele, printr-o practică statornică. În acest sens, omul trebuie să dobândească anumite deprinderi lăuntrice, care, sub paza harului și printr-o asceză cumpătată, se vor statornici în Bine, un bine care nu este forțat, care nu se confundă cu împlinirea pur exterioară a unor norme juridice, ci se identifică cu interioritatea cea mai profundă a omului, care este chipul lui Dumnezeu în om. Cu alte cuvinte, pe măsură ce omul se sfințește, devine și bun. În acest caz sfințenia nu se pretează a fi împlinirea umanului prin propriile forțe – o pseudo-împlinire a unor forțe limitate –, ci se dobândește prin conlucrarea tainică a omului cu Dumnezeu, până la revelarea adevăratei forme a umanului și îndumnezeirea lui. De aceea accentul cade, de multe ori, pe paza gândurilor, căci „patimile pot fi topite și faptele externe pot fi îmbunătățite numai după ce omul s-a deprins să-și urmărească atent orice gând; (…) de aici înainte va crește în dragostea de semeni și va cunoaște tot mai mult tainele adânci ale vieții spirituale, pătrunzând în centrul de lumină și de fericire dumnezeiască" [Dumitru Stăniloae, „Cuvânt înainte", în *Filocalia*, vol. I, p. IX].

Mesajul este unul clar: **„Să ne întoarcem la Părinți!"**. Să cercetăm acest tezaur pe care părintele Dumitru Stăniloae ni l-a lăsat ca moștenire a tradiției spiritualității ortodoxe – rezultatul experiențelor Sfinților Părinți așternut cu Duh pe foi de hârtie – și să urmăm cele pe care Duhul Sfânt ni le-a pus înainte, ținând seama de un lucru de netăgăduit: schimbarea pe care fiecare o așteaptă de la lume începe de la propria persoană.

Nicolae Toma POSA

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Hramul Catedralei mitropolitane din Sibiu

Sărbătoarea Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, hram al Catedralei mitropolitane din Sibiu, a debutat miercuri, 29 noiembrie, cu slujba Vecerniei şi a Litiei oficiate de ÎPS Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, împreună cu Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, preoţii de la bisericile din Sibiu, precum şi numeroşi slujitori ai sfintelor altare din Braşov, Făgăraş, Mediaş, Rupea şi alte localităţi din Arhiepiscopia Sibiului, dar şi din alte eparhii.

Credincioşii au umplut Catedrala mitropolitană la slujba Vecerniei şi au participat împreună cu pelerini veniţi din toată eparhia şi din alte locuri ale ţării la tradiţionala procesiune cu moaştele Sfântului Ierarh Andrei Şaguna.

Răspunsurile liturgice au fost date de studenţii Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu, dirijaţi de pr. lect. univ. dr. Sorin Dobre.

Alături de soborul de preoţi şi de credincioşi au participat la procesiune un detaşament de onoare de la Garnizoana militară din Sibiu şi jandarmi.

La ieşirea din Catedrala mitropolitană, fanfara Garnizoanei Sibiu a intonat imnul naţional, iar mai apoi s-a mers pe traseul strada Mitropoliei-Piaţa Mare-Bulevardul Nicolae Bălcescu-Parcul ASTRA-Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Binecuvântarea pelerinilor

IPS Mitropolit Laurenţiu a citit rugăciunea de binecuvântare a pelerinilor, iar la final le-a mulţumit tuturor pentru participarea la această procesiune prin care s-a deschis sărbătoarea hramului.

„Slavă lui Dumnezeu pentru toate, pentru binecuvântarea revărsată asupra noastră! Cinste şi rugăciuni înălţăm către Sfântul nostru ocrotitor Andrei, Mitropolitul Transilvaniei, care, astăzi, de ziua sa de sărbătoare, a ieşit pe uliţele cetăţii ca să cuprindă toată cetatea, pe care Dumnezeu s-o binecuvânteze în numele lui şi prin rugăciunile lui! Dumnezeu să binecuvânteze osteneala şi dragostea frăţiilor voastre care aţi venit de departe, de la Braşov, din Făgăraş şi din alte părţi, ca să fiţi împreună cu noi. Mulţumim preoţilor noştri care au făcut astăzi soborul împlinirii, o Vecernie cu toţi preoţii slujitori din cetatea Sibiului şi din împrejurimi şi cu părinţii protopopi. Mulţumim, de asemenea, cu multă dragoste şi preţuire Armatei noastre şi jandarmilor care l-au cinstit pe Sfântul, au cinstit Biserica şi ne-au preţuit pe noi. Aceeaşi cinste şi preţuire le întoarcem către aceste instituţii ale statului care ne sunt dragi şi care ne apără. Am făcut astăzi o legătură între Sfântul Ierarh Andrei, între ziua lui de prăznuire, cu sărbătoarea Sfântului Andrei, Apostolul neamului românesc, şi Ziua Naţională. Cântările intonate sunt asemenea colindelor sfinte pentru că sunt cântări ale neamului românesc", a spus ierarhul.

Credincioşii au avut posibilitatea să cinstească moaştele Sfântului Ierarh Andrei Şaguna şi să se închine la icoana în care marele ierarh este reprezentat alături de Sfântul Apostol Andrei, sărbătorit tot în 30 noiembrie.

Sărbătoarea Sfântului Apostol Andrei şi a Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei, a adunat mulţimi de credincioşi la Catedrala mitropolitană din Sibiu unde au avut posibilitatea să se închine la moaştele sfântului ocrotitor al Transilvaniei şi să participe la Sfânta Liturghie oficiată de şapte arhierei şi de numeroşi preoţi şi diaconi. Alături de Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, s-au aflat în sobor Înaltpreasfinţitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei şi Mitropolitul Olteniei, Înaltpreasfinţitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul de Alba Iulia, Preasfinţitul Părinte Andrei, Episcopul Covasnei şi Harghitei, Preasfinţitul Părinte Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Preasfinţitul Părinte Siluan, Episcopul Ortodox Român al Ungariei şi locţiitor de Episcop al Daciei Felix, şi Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Împreună cu arhiereii au liturghisit consilieri eparhiali, protopopi, cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu şi alţi slujitori ai sfintelor altare.

La hramul Catedralei mitropolitane au fost prezente numeroase oficialităţi, amintind aici parlamentari, subprefectul judeţului Sibiu, Horaţiu Marin, preşedintele Consiliului Judeţean, Daniela Cîmpean, primarul Sibiului, Astrid Fodor, inspectorul şcolar general al judeţului Sibiu, Claudia Mery Simtion, rectorul Academiei Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, generalul Ghiţă Bârsan, vicepreşedintele Academiei Române, dr. Alexandru Surdu şi alţi oaspeţi.

Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a Catedralei mitropolitane, dirijată de pr. lect. univ. dr. Dan Alexandru Streza.

Sărbătoarea apostolatului

Cuvântul de învăţătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de IPS Mitropolit Irineu care a tâlcuit Evanghelia citită la Sfânta Liturghie şi a vorbit despre însemnătatea sărbătorii Sfântului Apostol Andrei şi a Sfântului Ierarh Andrei Şaguna.

„Între aceşti aleşi ai lui Dumnezeu, între cei pe care Mântuitorul Iisus Hristos i-a pus să păstorească este şi Sfântul Apostol Andrei, cel chemat de Dumnezeu, cum vedem în Evanghelia de astăzi. El este acela care a înţeles glasul Mântuitorului Iisus Hristos, a înţeles că El este Mesia, a înţeles că El a venit în lume să propovăduiască Împărăţia Cerurilor, a înţeles că El este Acela care poartă pe umerii Săi oaia cea pierdută, a înţeles cuvintele Domnului, a primit Duhul Sfânt la Cincizecime, a venit să vorbească în părţile noastre şi iată că noi ne bucurăm de această mare chemare a lui Dumnezeu, căci, dacă el este cel dintâi chemat, şi noi suntem chemaţi ca să moştenim Împărăţia Cerurilor", a spus ierarhul.

La sfârşitul Sfintei Liturghii, IPS Mitropolit Laurenţiu a mulţumit ierarhilor, preoţilor, oficialităţilor, oaspeţilor, pelerinilor şi tuturor participanţilor la această mare sărbătoare a întregului Ardeal.

„Viaţa Sfântului Andrei Şaguna este pilduitoare pentru noi. A trăit doar 65 de ani, dar aceşti ani au fost foarte rodnici, o bună parte din viaţa sa fiind dăruită neamului românesc din Transilvania. I-a rânduit Dumnezeu să se nască la Mişcolţ, să ajungă în Serbia, la Vârşeţ, unde s-a desăvârşit teologic, apoi l-a trimis Dumnezeu aici, a fost întâi vicar şi apoi episcop şi s-a străduit foarte mult să ridice Biserica Ortodoxă din Ardeal la demnitatea pe care o avea Mitropolia Ardealului desfiinţată în 1701. A reînfiinţat Mitropolia Ardealui în 1864 şi anul următor, lângă eparhia Aradului, existentă deja, a mai adăugat încă o episcopie, la Caransebeş, punându-l ca episcop pe protopopul de Braşov, Ioan Popasu. Dăruirea lui de apostol a fost atât de mare încât noi ne bucurăm acum de roadele mijlocirii sale. El a lăsat atât de multe semne pe pământ aici pentru noi care sunt şi astăzi lucrări spirituale, culturale şi sociale", a subliniat Părintele Mitropolit.

Distincţii şi aprecieri

Sărbătoarea hramului s-a încheiat cu o ceremonie de acordare a mai multor distincţii. Astfel, distincţia „Crucea şaguniană pentru preoţi" a fost oferită preotului Ioan Vladovici, victimă a regimului comunist şi mărturisitor al credinţei ortodoxe în vremuri de tristă amintire. De asemenea, „Crucea şaguniană pentru laici" a fost oferită prefectului de Harghita, Andrei-Jean Adrian, prefectului de Covasna, Sebastian Cucu, directorului Centrului Cultural „Nicolae Colan" din Sfântu Gheorghe, Ioan Lăcătuşu, preşedintelui Consiliului Judeţean Sibiu, Daniela Cîmpean, comisarului general al Gărzii Naţionale de Mediu, Bogdan Gheorghe Trif, senatorului Nicolae Avram, deputatului Constantin Şovăială şi directorului Colegiului Naţional „Andrei Şaguna" din Braşov, prof. Dumitru Cezar Boghici. Distincţia „Ordinul Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei" a fost oferită directorului Târgului Naţional de Carte şi Revistă Religioasă de la Sibiu, Lucian Coca.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE
Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Secretar de redacţie:** Pr. Lect. Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. **Responsabil ediţie online:** Vicenţiu-Dragoş Băşa.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2017 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Duminică, 1 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la sărbătoarea hramului Catedralei episcopale din Miercurea Ciuc, jud. Harghita. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu Preasfințitul Nicodim, Episcopul Severinului şi Strehaiei, Preasfințitul Andrei, Episcopul Covasnei şi Harghitei, Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Preasfințitul Siluan, Episcopul Ortodox Român al Ungariei, Preasfințitul Damaschin Dorneanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuților, şi un mare sobor de preoți şi diaconi. A adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură.

Luni, 2 octombrie. A avut program de audiențe şi lucrări de birou. A prezidat şedința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 3 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A prezidat comisia examenului de capacitate preoțească organizat de către Arhiepiscopia Sibiului.

Miercuri, 4 octombrie. A vizitat şantierul de lucrări de la Centrul cultural-social „Sfântul Ierarh Andrei Şaguna" din localitatea Copşa Mică, jud. Sibiu.

Joi, 5 – vineri, 6 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la şedința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sâmbătă, 7 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a primit la reşedința mitropolitană vizita unei delegații din partea *Coaliției pentru Familie*, condusă de domnul Mihai Gheorghiu, preşedintele comitetului de inițiativă cetățenească.

Duminică, 8 octombrie. A oficiat slujba de resfințire a Bisericii „Înălțarea Domnului" din localitatea Jibert, Protopopiatul Rupea. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor prezenți un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Alin Mihai Boboc a fost hirotonit preot pentru Parohia Bran-Predeluț, iar tânărul teolog Claudiu Dorian Vasile Streulea a fost hirotonit diacon. La final, Înaltpreasfinția Sa l-a hirotesit *iconom* pe preotul paroh Iulian Ungureanu, iar principalii ctitori şi binefăcători au primit acte de cinstire.

Luni, 9 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a avut program de audiențe şi lucrări de birou. A prezidat şedința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 10 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 11 octombrie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 12 octombrie. Cu prilejul aniversării zilei de naştere, Înaltpreasfinția Sa a slujit Sfânta Liturghie la Capela mitropolitană, iar apoi a asistat la slujba de *Te Deum*. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de restaurare a picturii murale din capela mitropolitană. I-a hirotesit iconomi stavrofori pe pr. lect. univ. dr. Sorin Dobre şi pe pr. lect. univ. dr. Dan Alexandru Streza. De asemenea, Înaltpreasfinția Sa a oferit distincția „Ordinul Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei" secretarului-şef al Facultății de Teologie din Sibiu, Ciprian Mețiu, pentru implicarea în lucrările efectuate la capela facultății. Aceeaşi distincție a fost oferită restauratorilor Mihail Gabriel Bârhală şi Magdalena Ionescu, precum şi Centrului de Restaurare al Arhiepiscopiei Sibiului. A adresat celor prezenți un cuvânt duhovnicesc de preaslăvire şi mulțumire lui Dumnezeu. În aceeaşi zi a oferit o recepție celor prezenți la eveniment, oficialități locale, preoți, profesori ai Facultății de Teologie şi angajați ai Centrului Eparhial.

Vineri, 13 octombrie. A prezidat şedința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 14 octombrie – *Sărbătoarea Sf. Cuv. Parascheva.* La invitația Preasfințitului Părinte Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Înaltpreasfinția Sa a oficiat împreună cu Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei şi al Hunedoarei, cu Preasfințitul Părinte Daniil, Episcopul Daciei Felix, şi cu un ales sobor de preoți şi diaconi slujba de resfințire a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din oraşul Brad, jud. Hunedoara. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură.

Duminică, 15 octombrie. A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" din localitatea Orlat, protopopiatul Sălişte. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, teologul Nicolae Marius Ciulei a fost hirotonit diacon, iar diaconul Florin Viorel Popa a fost hirotonit preot pentru Parohia Glămboaca, Protopopiatul Avrig. La final, preotul paroh Lucian Chițu a fost hirotesit *iconom*, ca semn de apreciere a activității pastoral-misionare, duhovniceşti şi administrative desfăşurate. De asemenea, Înaltpreasfinția Sa a acordat distincția „Crucea şaguniană pentru laici" domnului Aurel Gâță, primarul comunei Orlat, în semn de apreciere pentru grija față de comunitatea credincioşilor din comuna sibiană.

Luni, 16 octombrie. A avut program de audiențe şi lucrări de birou.

Marți, 17 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe şi lucrări de birou.

Miercuri, 18 octombrie. A prezidat şedința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 19 octombrie. A prezidat comisia de examinare a preoților candidați pentru obținerea gradului I în preoție.

Vineri, 20 octombrie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 21 octombrie – *Sărbătoarea Sfinților Ardeleni.* A avut loc a III-a ediție a *Întâlnirii tinerilor din Arhiepiscopia Sibiului*, eveniment intitulat „Bucuria Tinereții" şi coordonat de Departamentul de tineret al Arhiepiscopiei Sibiului şi Organizația Tinerilor din Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Sibiu şi a adresat tinerilor prezenți un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Nicolae Marius Ciulei a fost hirotonit preot pentru Parohia Ernea, Protopopiatul Mediaş.

Duminică, 22 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a participat la aniversarea a 70 de ani de la reînființarea Mitropoliei Banatului. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, Înaltpreasfințitul Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului, Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul Ortodox Român al Ungariei şi Episcop administrator al Episcopiei Daciei Felix, Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei, şi Preasfințitul Părinte Emilian Crişanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului, şi a adresat un cuvânt de învățătură credincioşilor prezenți la Catedrala mitropolitană din Timişoara.

Luni, 23 octombrie. A avut program de audiențe şi lucrări de birou.

Marți, 24 octombrie. A participat la Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, la manifestările prilejuite de depunerea jurământului militar de către studenții anului I. A oficiat slujba de binecuvântare şi a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură. În aceeaşi zi, a vizitat Grădinița „Sf. Mare Mucenic Dimitrie" a Arhiepiscopiei Sibiului şi i-a binecuvântat pe cei aproape 100 de copii, împreună cu cadrele didactice.

Miercuri, 25 octombrie. A participat la manifestările prilejuite de Ziua Armatei Române. În fața Cercului militar din Sibiu, Înaltpreasfinția Sa a oficiat o slujbă de pomenire a eroilor români şi a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Joi, 26 – vineri, 27 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a participat manifestările prilejuite de hramul Catedralei Patriarhale din București. În aceeaşi zi, la Palatul Patriarhiei din București, a asistat la desfăşurarea *Concursului Național de Muzică Bisericească „Lăudați pe Domnul!"*.

Sâmbătă, 28 octombrie. A participat la şedința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii noastre, dedicată *Anului omagial al iconarilor şi pictorilor bisericeşti şi Anului comemorativ Justinian Patriarhul şi al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului în Patriarhia Română.*

Duminică, 29 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Şoarş, Protopopiatul Făgăraş. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, teologul Vlad Dumitru Stoica a fost hirotonit diacon, iar diaconul Dorian Streulea a fost hirotonit preot pentru Parohia Ticuşu Nou, Protopopiatul Rupea. La final, l-a hirotesit *sachelar* pe părintele paroh Ciprian Adomnicăi, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 30 octombrie. Înaltpreasfinția Sa a avut program de audiențe şi lucrări de birou.

Marți, 31 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGI ORTODOCȘI ÎN ÎNCHISORILE COMUNISTE

Patru tineri, viitori preoți, în închisorile comuniste

Pr. Academician
MIRCEA PĂCURARIU

Între sutele de mii de români aruncați în închisorile comuniste s-au numărat mulți elevi și studenți. Unii nu au supraviețuit, dar cei mai mulți, după ieșirea din închisoare, și-au continuat studiile și au devenit intelectuali de seamă, deși erau mereu supravegheați de către organele de Securitate. Se înțelege că între ei au fost și mulți studenți teologi, și chiar elevi securiști. În acest număr al ziarului șagunian încercăm să prezentăm scurte date biografice despre patru preoți sibieni bine cunoscuți generației lor.

Părintele ***Gheorghe Opriș*** s-a născut în satul Dridif, lângă Făgăraș, în județul Brașov. A urmat cursurile Liceului „Radu Negru" din Făgăraș, apoi s-a înscris la Academia teologică „Andreiană". A fost arestat la 9 iunie 1948, pe când era în sesiunea de examene din anul I, împreună cu alți studenți teologi. A fost închis la Securitatea din Sibiu, apoi la cea din Brașov. În februarie 1949 a fost judecat și condamnat la trei ani de închisoare corecțională. A fost închis la Jilava, apoi la Pitești, unde a fost supus la acțiunea de „demascare și reeducare", dirijată de către cunoscutul torționar Eugen Țurcanu. În aprilie 1950 a fost trimis pentru scurt timp la Canalul Dunăre-Marea Neagră. A fost readus la Pitești, apoi la Gherla, continuând acțiunea de reeducare. În septembrie 1951, când trebuia să fie eliberat, a primit o nouă pedeapsă, fiind trimis să muncească pe șantierul de la Hidrocentrala Bicaz. A fost eliberat abia în februarie 1953. A fost reprimit în Institutul teologic sibian, cu dreptul de a susține peste vară examenele anului III.

A fost hirotonit preot la 6 august 1956 pentru Parohia Merghindeal, județul Sibiu, unde a păstorit timp de 12 ani. În 1967 a fost numit preot în Rupea, iar în 1975 i s-a încredințat conducerea protopopiatului Rupea, reînființat atunci. În 1998 a cerut pensionarea și a trecut la cele veșnice la 14 martie 2005.

Gheorghe Papuc, născut în Covasna la 28 iulie 1928, a făcut studii liceale la Năsăud, apoi la „Andrei Șaguna" din Brașov. A fost arestat imediat după absolvirea liceului și închis în orașul Sfântul Gheorghe timp de un an. S-a înscris apoi la Institutul teologic universitar din Sibiu (1949-1953), urmând apoi cursurile de doctorat la Institutul din București. Fostul său profesor, Iustin Moisescu, ales mitropolit al Ardealului, l-a hirotonit diacon și l-a anumit într-un post la „secția culturală" a Arhiepiscopiei. În 1968 mitropolitul Nicolae Mladin l-a numit consilier cultural – funcționând până la moarte – și i-a încredințat redactarea ziarului „Telegraful Român" (1967-1978) și a „Îndrumătorului bisericesc" (1968-1993). În ambele publicații, ca și în revista „Mitropolia Ardealului", a publicat zeci de studii, articole și predici. În 1988, mitropolitul Antonie l-a hirotonit preot. A murit la 27 octombrie 1993.

Ioan Glăjar, născut la Ucea de Jos, azi în jud. Brașov, la 24 martie 1929, a învățat carte la Liceul „Radu Negru" din Făgăraș. La câteva zile după terminarea clasei a VII-a (astăzi a XI-a) a fost arestat în casa părintească; în aceeași zi au fost arestați și alți colegi ai săi. A fost anchetat la Securitatea din Făgăraș și Brașov, apoi închis la Penitenciarul din Brașov. A fost judecat la Brașov în februarie 1949 – împreună cu un grup de elevi, studenți, intelectuali și muncitori – și condamnat la un an de „închisoare corecțională", pentru „uneltire împotriva ordinei de stat". A fost eliberat după un an și trei luni, deci la 1 octombrie 1949.

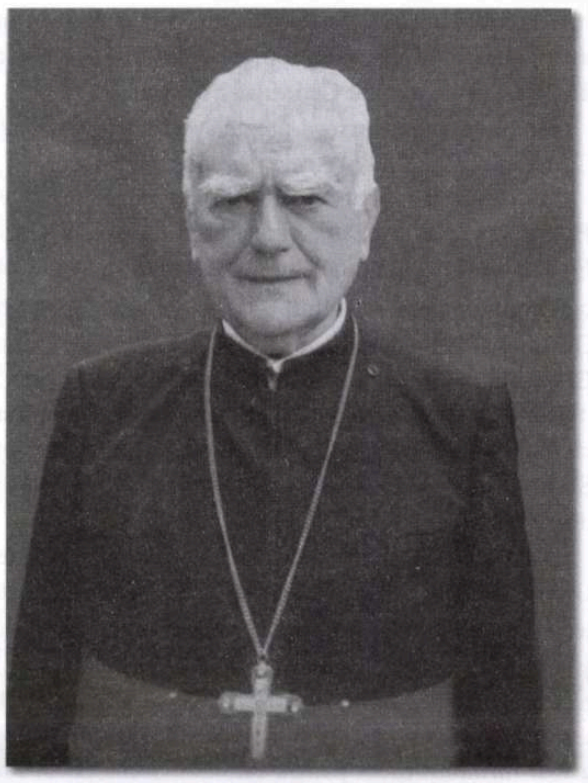

Părintele Ioan Glăjar

N-a mai fost primit în Liceul „Radu Negru" și nici în alte licee, încât s-a angajat pe un șantier de construcții, reușind să termine clasa a XII-a ca „elev particular" (fără frecvență). După absolvire a încercat în patru rânduri să se înscrie la o facultate de construcții, apoi la facultatea de matematică-fizică, dar a fost respins mereu din cauza „dosarului".

În cele din urmă s-a înscris la Institutul teologic universitar din Sibiu (1950-1954), continuând la cursurile de doctorat de la București (1955-1958). Cu mare greutate a fost numit preot în parohia Ucea de Jos, unde a funcționat până la pensionare, în 1956. În paralel a funcționat pentru scurt timp ca consilier economic al Arhiepiscopiei Sibiului (1974-1976), apoi ca lector la Institutul teologic (1976-1991), pentru disciplina Teologie Fundamentală și Istoria religiilor. A fost un bun teolog, apreciat de toți profesorii săi de la Sibiu și București. A publicat diverse studii și articole în periodicele timpului („Studii Teologice", „Mitropolia Ardealului", „Telegraful Român").

Ioan Turcu era originar din Vingard, județul Sibiu, născut la 18 septembrie 1929. La 1 martie, pe când era elev în clasa a XII-a la Liceul „Mihai Viteazu", a fost arestat și reținut în închisorile din Turda și Alba Iulia, apoi judecat la Sibiu și condamnat la doi ani „închisoare corecțională" sub acuzația de „uneltire contra ordinei sociale". După eliberare, la 1 aprilie 1951, i s-a permis să termine liceul, apoi s-a înscris la Institutul teologic universitar din Sibiu, după câțiva ani s-a înscris și la cursurile de doctorat de trei ani la Institutul teologic din București. A fost hirotonit preot pentru Parohia Ighiel, județul Alba, apoi s-a transferat la Dumbrăveni și la Cisnădie, județul Sibiu, și, în sfârșit, la Parohia „Lazaret", din Sibiu. A fost un preot cu aleasă cultură și un bun predicator. A publicat numeroase articole în „Telegraful Român" și în revista „Mitropolia Ardealului". A murit în toamna anului 1999.

Veșnică să le fie pomenirea!

SOLOGAMIA sau „icoana" narcisismului feminist

Sfântul Teofan Zăvorâtul ne spune că *nedorința de a suferi face ca neplăcerile să pară mai mari decât sunt de fapt, iar fleacurile se îngrămădesc până devin un zid despărțitor* [Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Tâlcuiri din Sfânta Scriptură pentru fiecare zi din an*, București, Editura Sophia, pp. 244-245] Menționând cuvintele Domnului, *Ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă* (*Marcu* 10, 9), sfântul precizează că acestea au rolul de a întări căsătoria. Dar dacă apar momente ori chiar perioade dificile în căsătorie? Sfântul Teofan răspunde cu citatul paulinic *purtați-vă poverile unii altora și veți împlini astfel legea lui Hristos!* (*Galateni* 6, 2). Căci, tot el, întrebând retoric pentru ce ne-a fost dată mintea, răspunde: *pentru a netezi cărarea vieții,* în situația în care înțelepciunea înlătură piedicile care apar în cale. Și concluzionează: *oamenii nu se despart din lipsa înțelepciunii lumești, ci mai mult din nedorința de a chibzui bine la starea de fapt a lucrurilor*. Ultima este o stare pe care a surprins-o atât de bine Sfântul Ghenadie, Patriarhul Constantinopolului (cu zi de prăznuire în 17 noiembrie): *Ai așteptat, Dumnezeule, să rodim struguri, dar noi am rodit* [...] *buruieni* [*Rugăciunea Sfântului Ghenadie la căderea Constantinopolului*, în „Cuvântul Ortodox", 15.02.2012; http://www.cuvantul-ortodox.ro/daca-te-avem-pe-tine-doamne-nimic-n-am-pierdut-rugaciunea-sfantului-ghenadie-la-caderea-constantinopolului/ accesat: 16.10.2017].

Citatul de mai sus pare a fi, credem noi, cel mai potrivit pentru a face trecerea de la *căsnicie* la *sologamie,* această nouă „icoană" a narcisismului feminin contemporan. Dar ce înseamnă *sologamie*? Cuvântul respectiv sugerează că este vorba despre o persoană care se căsătorește cu ea însăși, fenomenul fiind unul tipic feminismului, mai precis curentului feminist al zilelor noastre. Fiind la început și, astfel, fără *a fi îmbogățite prin experiență,* nici *maturizate prin reflexie,* actantele prinse în hora sologamică afirmă că este vorba despre *un mod de a întări și a afirma propria stimă de sine* [Mihai Sârbu, *Adio monogamie, bun găsit sologamie – sau, cum să te iubești pe tine însuți ca pe tine însuți*, în „Cultura vieții", 20.05.2017 (http://www.culturavietii.ro/2017/05/20/adio-monogamie-bun-gasit-sologamie-sau-cum-sa-te-iubesti-pe-tine-insuti-ca-pe-tine-insuti/ accesat: 18.10.2017].

Se pare că prima persoană care s-a căsătorit cu ea însăși, în decembrie 1993, a fost Linda Baker. Numai că astfel de evenimente – fiindcă, între timp, fenomenul s-a răspândit în Statele Unite, Olanda sau Taiwan – au fost însoțite de *critici grele* inclusiv în mass-media, oponenții afirmând că aici nu este vorba despre întărirea ori afirmarea stimei de sine, ci este un simplu reflex narcisist, o expresie a vanității [Yohan Demeure, *Qu'est-ce que la „sologamie"*?, în „CitizenPost", 20. 02. 2016 (http://citizenpost.fr/2016/02/quest-ce-que-la-sologamie/ accesat 16. 10. 2016)]. Iar, dacă ne uităm în DEX, vedem că mass-media nu este departe de adevăr, căci narcisistul/narcisista este cineva care acordă o atenție excesivă propriei persoane, una care are aproape o admirație patologică față sine.

Philippe Mesmer, corespondentul la Tokyo al ziarului *Le Monde,* relatează că există chiar o companie specializată în *nunta solo*, o companie cu sediul la Kyoto, *care transformă clientele sale în mirese orbitoare și radiante* pentru 300.000-400.000 de yeni (2.000-2.700 de euro). Una dintre metode este *agenda settings,* adică prezintă evenimentul așa cum își propune, adică schimbând unghiul (firesc) de abordare. Din toată descrierea corespondentului francez am reținut, deliberat, un amănunt care ni se pare relevant. Candidatele solo sunt invitate să aleagă între două feluri de costume: kimono tradițional sau rochie albă. *Nu am fost niciodată solicitați pentru kimono tradițional*, mărturisește Anastasiya Bulkavets, responsabil pentru promovarea internațională a companiei respective, deoarece *femeile preferă rochia albă ca să se simtă ca niște prințese* [Philippe Mesmer, *Au Japon, pour se marier, plus besoin d'être deux*, în „Le Monde", 4.12.2014 (http://www.lemonde.fr/international/article/2014/12/04/au-japon-pour-se-marier-plus-besoin-d-etre-deux_4534571_3210.html; accesat: 18. 10. 2017)]. Or, psihologii consideră că dorința de a fi ceea ce nu ești ține deopotrivă de narcisism și de bovarism. *Lasă mucegaiul să crească pe buzele tale* [Daisetz Teitaro Suzuki, *Introducere în budismul Zen,* Iași, Polirom, 2015, p. 30].

Dr. Constantin ITTU

Misiunea Bisericii Ortodoxe, ieri și astăzi

Reflecții finale (II)

Pentru a fi cu adevărat eficientă, misiunea trebuie deci să-şi regăsească coordonatele sale de la începutul Bisericii, folosite de Sfinții Apostoli și preluate apoi de creștinii din primul mileniu creștin (Relevante sunt textele de la I Cor. 2, 4; II Cor. 10, 4; 13, 3; I Tes. 1, 5.). Exemplul personal al Sf. Pavel are drept temelie chiar moartea sa martirică, dovadă că el era gata să propovăduiască pe Hristos chiar cu prețul vieții sale nu doar în teorie (vezi I Cor. 9, 15), ci și în practică. Prin aceasta, Pavel devine un model de urmat nu doar în misiunea externă, ci și în cea internă a Bisericii, nu doar pentru cei cărora trebuie să li se propovăduiască Adevărul – fie că nu L-au cunoscut niciodată pe Hristos, fie că s-au depărtat de El și trebuie să revină la Hristos –, ci și pentru cei care îl propovăduiesc: toți predicatorii trebuie să păstreze intactă credința chiar cu prețul vieții lor, după cum a făcut și Apostolul, conștienți că multe suflete s-au înstrăinat de Biserică tocmai datorită nevredniciei păstorilor ei!

O primă cauză ce ar sta la baza insuccesului misionar al Bisericii ar consta în caracterul instituțional al acesteia. Misiunea nu poate fi eficientă nici dacă urmărește lărgirea puterii autoritare a Bisericii, nici dacă este practicată într-un spirit individualist (așadar dacă misiunea este rezultatul mândriei sau al originalității unei persoane, amestecată cu interesele unui grup mic ce dorește să-și impună convingerile proprii și nu să predice credința). În ambele situații misiunea este umbrită de păcatul omenesc. Pentru a da însă rezultate, aceasta trebuie să depășească orice interese individuale, de grup sau bisericești, și să nu aibă alt țel „decât pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit" (I Cor. 2, 2).

Aceasta înseamnă că misionarul însuși trebuie să se răstignească, lăsând la o parte rațiunile sale personale și argumentele celor din grupul căruia îi aparține, sau setea de putere lumească a instituției sale eclesiastice". Misiunea este eficientă – continuă Stăniloae, dorind să compare adevărata misiune cu cea expusă anterior, una „falsă" sau ineficace – numai când puterea Duhului Sfânt iradiază din cel care predică pe Hristos. Această putere îl purifică în așa fel încât Duhul Sfânt poate să strălucească prin cuvintele sale, care vor fi pure și pline de puterea Duhului Care le confirmă fiind în el. Acest lucru are loc când predicatorul păstrează adevărul propovăduit de Apostoli, căci Duhul este unit cu adevărul, așadar cu Dumnezeu Care S-a întrupat în Hristos. El a fost cunoscut și propovăduit de Apostoli integral, fără modificări, așa cum s-a întâmplat într-o perioadă mai târzie (din istoria Bisericii, n.n.) de către fondatorii de noi grupuri creștine" (Vezi *Ibid.* p. 47).

Convingerea autorului este deci aceea că (re)descoperirea unei autentice misiuni creștine trebuie să treacă dincolo de „inovațiile" produse de-a lungul istoriei Bisericii până la perioada sa primară. Atunci misiunea a fost totală, pe deplin eficientă, fiindcă a fost efectuată de sfinți și martiri, adică de „cei care au ținut strâns Adevărul lui Hristos și, uitând de ei înșiși, au mărturisit cu puterea Duhului Sfânt. La începutul fiecărei Biserici stă un sfânt sau un martir, sau mai mulți dintre aceștia, care și-a dat întreaga sa viață, și nu doar cuvintele sau talentul, pentru a face cunoscută celorlalți plenitudinea lui Hristos pe care el o cunoștea cu certitudine. Deși el a fost sprijinit de organizații și resurse financiare, în predica sa nu au existat imixtiuni de ordin personal, de grup sau instituțional" (*Ibid.* p. 48).

Principala preocupare a Bisericii în lumea contemporană este de a restaura comuniune printre oameni, crede Pr. Dumitru Stăniloae, mai ales că aceștia cunosc, în mod paradoxal, din ce în ce mai mult singurătatea: „comuniunea a fost pierdută în viața marilor orașe, care nu este altceva decât pustiu, acum umplut cu mare tumult". Faptul că Ortodoxia trezește atenția lumii apusene nu este doar pentru că predică un mesaj al unui Dumnezeu personal și iubitor, singurul Care îl poate salva pe om pe veșnicie prin împărtășirea acestei iubiri – într-un mod așadar diferit de falsul mister al esenței impersonale din religiile orientale. Atracția provine din faptul că prezintă oameni vii, aici și acum, „acea prezență delicată a iubirii, a comuniunii de credință, care sunt, totodată, puterea vieții de sfințenie". Misiunea ortodoxă își datorează așadar superioritatea în raport cu toate celelalte nu pe superioritatea unui anumit tip de mesaj, ci pe însăși viața „predicatorilor" ei, sfinții și martirii. Doar aceștia pot să trezească cu adevărat în oameni setea de sfințenie și nemurire, dar și să le confere încrederea că această posibilitate poate fi concretizată. Puterea lor provine astfel nu din anumite calități cultural-spirituale umane, ci de la harul divin care sălășluiește în ei. „Doar sfinții și martirii pot conduce oamenii la Hristos, atrăgându-le sufletele cu puterea dumnezeiască ce strălucește în ei. Aceasta este o putere și o capacitate de a iubi care îi face să meargă până la sacrificiul total de sine. Oamenii sunt convinși că sfinții și martirii sunt rezultatul puterii divine și că și ei pot obține această putere, determinându-i, de asemenea, să devină sfinți și să se dăruiască în întregime lui Dumnezeu și semenului" (*Ibid.* p. 49).

Ținând cont de condiția omului de astăzi, care ar fi modul prin care Ortodoxia ar putea să răspundă nevoilor acestuia? Fie că posedă o moștenire creștină sau nu, omul contemporan posedă o acută conștiință de sine. Este un aspect de care trebuie să se țină seama, fiind conștienți însă, totodată, că însăși această conștiință acută de sine poate să-l facă pe om să-și dea seama de neputințele sale. În consecință, din labirintul încurcat al conștiinței omului modern poate să răsară dorința de a găsi un sens, un răspuns la nevoile sale spirituale, și de aici necesitatea de a se regăsi în comuniune cu ceilalți. Ortodoxia nu trebuie să piardă din vedere că omul modern „vrea de la vecinul său simplitate și puritate, așadar sinceritate"; ea trebuie deci să renunțe la antropologia sa teoretică, să fie capabilă să se preocupe de relațiile inter-umane specifice (și complicate ale) omului de astăzi.

Un alt aspect vizează depășirea aspectului autoritar-universalist în Biserică, întrucât acesta poate să devină un obstacol pentru ne-creștini să adere la ea (simțindu-se probabil dacă nu opresați, cel puțin pierduți într-un mediu care nu le recunoaște și prețuiește – ba chiar tinde să la șteargă – moștenirea cultural-religioasă). Avantajul Ortodoxiei constă în organizarea sa în biserici autocefale – mijlocul ideal de păstrarea a diferitelor caracteristici etnice. Este un model pe care-l regăsim chiar în creștinismul primar, ne atrage atenția părintele Stăniloae, amintind de „poporul agonisit de Dumnezeu" (I Pt. 2, 9-10), dar și de faptul că cel mai adesea se uită că expresia „poporul lui Dumnezeu" este precedată de o altă formulă – creștinii sunt „popor/neam sfânt". Important este că tot Apostolul neamurilor face din calitatea sfințenie creștinilor o condiție efectivă a predicii către lume: „Iar voi sunteți semințe aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată. Voi care odinioară nu erați popor, acum sunteți poporul lui Dumnezeu..." (A se vedea *Ibid.* p. 50-51).

*

Într-un volum autobiografic, scriitorul german Günter Grass, laureat al premiului Nobel pentru literatură pe anul 1999, scria: „Amintirea iubește jocul copiilor de-a v-ați ascunselea. Se pitește. Înainte de orice, se lasă ispitită de cuvintele frumoase și-i place să împodobească, adeseori fără să fie nevoie. (…) Atunci când este asaltată de întrebări, amintirea se aseamănă unei cepe, care ar dori să fie decojită ca să scoată la iveală ceea ce stă scris acolo și poate fi citit literă cu literă: arareori lipsit de echivoc, adeseori scris în oglindă ori încifrat în cine știe ce fel. Sub prima coajă, ce încă mai foșnește uscat, se găsește următoarea, care, abia desprinsă, lasă să se vadă o a treia, umedă, sub care așteaptă și șușotesc a patra, a cincea. (…) Ceapa are multe foi. Ele sunt nenumărate. Abia ce i-ai jupuit una, că se și înnoiește. Tocată, te face

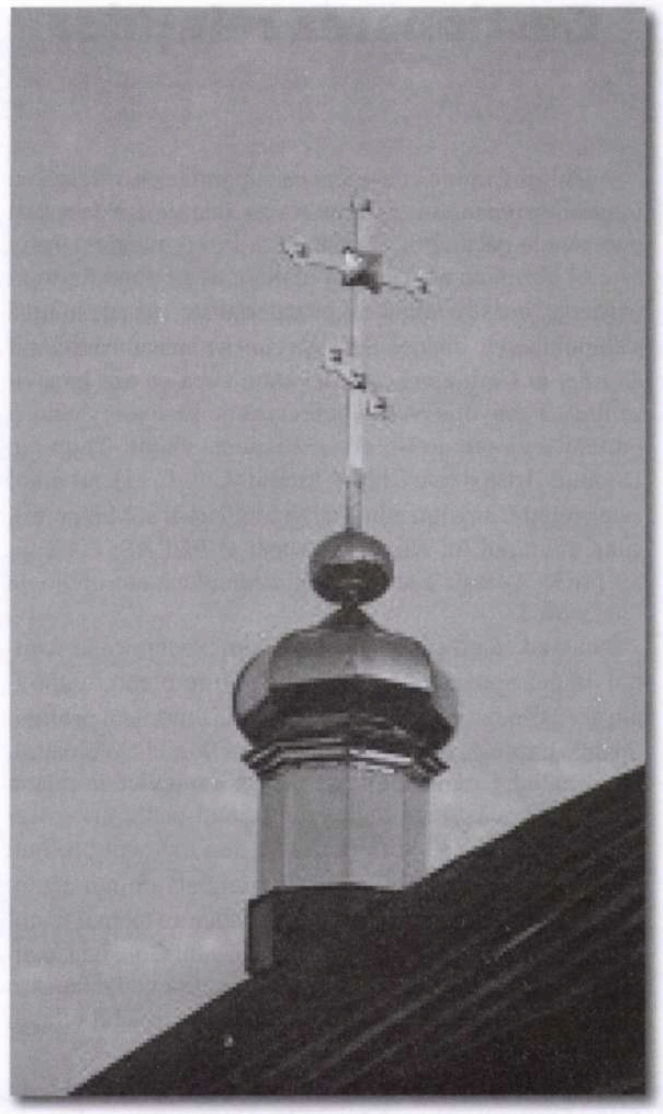

să lăcrimezi. Abia când o decojești spune adevărul" (G. Grass 2007:9-10).

Ajuns la finalul acestei cercetări, m-am gândit la cuvintele spuse de Grass. Intenția mea a fost nu „să toc", ci „să decojesc" ceapa. Parcurgerea „memoriei misionare" a Bisericii Ortodoxe ar fi dat deseori prilej de lăcrimat: contexte socio-istorice dificile sau chiar potrivnice, încercări eșuate de înnoire, proiecte eșuate, trădări din partea altor „frați" creștini etc. Totuși, nu doresc să închei pe un ton pesimist. Dimpotrivă, sunt sigur că în momentul de față Ortodoxia se găsește într-un moment de cumpănă în ceea ce privește vocația sa misionară (O. Clement 2015). După decenii de prigoană ideologică – și, din nefericire, nu numai… – din partea unor regimuri totalitare atee, actualul context socio-istoric este mult mai prielnic desfășurării unei misiuni eficiente, deopotrivă pe plan intern și extern. Mai mult decât atât, după foarte multă vreme istoria face că, în perioada contemporană, orice potențial eșec să se datoreze nu factorilor exogeni, ci endogeni. Cu alte cuvinte, o misiune ortodoxă eșuată astăzi, are drept cauză principală pe ortodocșii înșiși…

Sperăm că s-a înțeles acum de ce, atunci când am expus pericolele și neajunsurile lucrării misionare ortodoxe – datorate fie factorilor externi, fie interni – am încercat să oferim și soluții la acestea, pe măsura puterilor noastre. Ele nu se înscriu într-o soluție general universală, perfectă, ci – sperăm noi – într-un compendiu de principii și metode pe care să se clădească mai departe.

Bibliografie (selectiv):

Dumitru Stăniloae, "Witness Trough «Holiness» of Life", în Ion Bria (ed.), *Martyria/Mission: the witness of the Orthodox churches today*, Comission on World Mission and Evangelism, World Council of Churches, Geneva, 1980; Günter Grass, *Decojind ceapa*, trad. Victor Scoradeț, Polirom, Iași, 2007; Olivier Clement, *Viitorul Bisericii*, trad. Vasile Manea, Ciprian Vidican, Patmos, Cluj-Napoca, 2015.

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

SPOVEDANIE ŞI INTELIGENȚĂ EMOȚIONALĂ

Gestionarea relațiilor

Nichifor Crainic considera că sfinţenia echivalează cu împlinirea umanului. „Chipul slavei Tale sunt, măcar deşi port ranele păcatului…" cântăm la Înmormântare. Totul este să dorim cu adevărat să înălţăm de pe fundul gropii existenţei noastre întinate, i.e. materialiste, raza de lumină a chipului divin din noi. Sau, aşa cum ne îndeamnă Sfântul Ciprian al Cartaginei, „să devenim ceea ce am început să fim". Panayotis Nellas apreciază pe seama învăţăturii patristice că omul este eikon Eikonos, chipul Chipului. Domnul Hristos este Chipul Tatălui (Col. 1, 15), iar omul este chipul Chipului, adică chipul lui Hristos. Mai precis, suntem chipul lui Hristos Întrupat (NELLAS, 2002, p. 59 şi 63). Aceasta e antropologia completă, antropologia teocentrică.

Nu cred că greşim deloc dacă vom aprecia că la scaunul Tainei Spovedaniei, întâlnirea dintre preotul duhovnic şi credincios este circumscrisă unui „moment profund uman". Expresia din urmă aparţine lui Daniel Goleman şi, indiscutabil, este insuficientă pentru a o aplica la relaţia duhovnicească. După logica din primul paragraf, ar trebui mai degrabă să vorbim despre „un moment profund divino-uman", expresie de altfel preferată de noi acum. Ceea ce urmărim în prezentarea de faţă este tocmai rostul intermediar – deci nu final – al expresiei lui Goleman, pentru a ajunge, pas cu pas, la teandrismul Spovedaniei. Aşa facem legătura între QE şi Spovedanie pe nivelul relaţiei interpersonale a duhovnicului cu credinciosul.

Cercetări mai noi ale creierului uman au ajuns să confirme biblicul: „Nu e bine să fie omul singur" (Fac. 2, 18). E vorba despre aşa-numiţii neuroni de tip oglindă, al căror rost este tocmai oglindirea, reflexia, a ceea ce simte celălalt (GOLEMAN, 2016, p. 126). Dacă, spre exemplu, cineva vede că un semen de-al său suferă ceva, suferă şi el împreună cu el. Astfel se explică şi contagiunea emoţională. Aşa funcţionează „creierul social".

În cadrul Spovedaniei, neurologic vorbind, lucrurile se petrec la fel. Cu alte cuvinte, empatia lucrează de la sine. Iar emoţia se ia, se transmite de la unul la altul şi astfel ar trebui să apară o preocupare în plus a preotului cu privire la obiectivitatea relaţiei duhovniceşti cu penitentul.

Suplimentar, apare şi ipostaza parenting-ului. Preotul duhovnic este, în primul rând, părinte, tată, pentru credinciosul/credincioasa care se află sub ocrotirea patrafirului. El poate deveni, astfel, un „ecran" pe care credinciosul poate proiecta, inconştient – şi e extrem de important să reţinem acest lucru – o figură parentală. Modul în care o persoană şi-a structurat relaţiile din copilărie şi din adolescenţă cu părinţii se repercutează, zice J. Bowlby, asupra relaţiei pe care persoana o are la un moment dat cu terapeutul ei (BOWLBY, 2016, p. 191). Şi, de ce nu am zice noi, şi asupra relaţiei pe care persoana o are cu duhovnicul ei la Spovedanie. Iar dacă duhovnicul nu-şi dă seama de lucrul acesta, poate cădea foarte uşor în hamacul confortabil al unui parenting (anti)duhovnicesc de factură emoţională, putând confunda lucrul acesta cu trăirea autentică. Se poate crea astfel o dependenţă ritualică între duhovnic şi credincios, concomitent neproductivă pentru ambii.

„Emoţia este un mijloc artificial de a produce gesturi şi cuvinte care de foarte multe ori nu corespund realităţii. Exaltarea sentimentului religios şi frazele pioase ascund adeseori formule fariseice şi produc devieri păgubitoare. În toate emoţiile este o plăcere, o criză de voluptate. Sentimentul trezit are nevoie de senzaţii care la rândul lor provoacă dorinţe vagi, dar intense" (FELEA I. 1939, p. 308-309).

În acest context clar-obscur, mai degrabă se perpetuează decât se dizolvă blocajele penitentului care în nici un caz nu „se întoarce mai îndreptat la casa sa" (Lc. 18, 14). Mai uşurat emoţional, pentru moment, da. Dar mai îndreptat, sub nicio formă. Mai trebuie ceva: „Convertirea la pocăinţă este fructul emoţiilor şi a cunoştinţelor religioase, dar mai presus de toate este descoperirea dragostei, atingerea misterioasă de Duhul lui Dumnezeu care atrage spre sfinţenia Sa sufletele dornice de mântuire" (FELEA, I, 1939, p. 321).

Pentru a se împlini scopul şi rostul Spovedaniei este, aşadar, necesară trecerea de la „un moment profund uman" la „un moment profund divino-uman", când tina de pe ochii minţii este lăsată să cadă pe caldarâmul materialismului pământesc, rămânând privirea curată ca un far călăuzitor a părintelui duhovnic. Altfel, dacă orb pe orb călăuzeşte…

Şi pentru a trece de la emoţie pură la puritatea convertirii autentice a credinciosului, doar „un lucru trebuieşte" (Lc. 10, 42). „Vinde tot ce ai…" (Mt. 19, 21), adică leapădă obiceiurile tale vechi şi urmează lui Hristos. Canonul de în-dreptare. Mergând pe urmele lui Hristos, se creează o nouă autostradă neuronală sinonimă cu noile obiceiuri care le înlocuiesc, nu fără luptă, pe cele vechi. Ce faci, te face. Şi aici tot recentele descoperiri neurobiologice ne ajută să înţelegem ce înseamnă să respectăm logica repetitivă a canonului. Se pare că creierul nostru generează 10 000 de celule stem pe zi, celule care se împart în două. Jumătate dintre ele generează alte celule stem, cealaltă jumătate ducându-se acolo unde este nevoie de ele. De exemplu, pot merge în centrul învăţării din creier (GOLEMAN, 2016, p. 137). În această situaţie, în cazul în care un lucru este repetat de suficiente ori devine obişnuinţă şi deprindere. Se creează chiar noi circuite neurale care susţin şi cu timpul fac tot mai uşoară manifestarea acestui nou tip de comportament. Întipărirea noului obicei cere un efort similar celui al dezrădăcinării celui vechi pe care îl înlocuieşte (GOLEMAN, 2016, p. 140). Să zicem că un canon ar consta în rostirea zilnică, matinală, timp de 40 de zile, a psalmului cincizeci. De obicei, dacă, dimineaţa, persoana care primeşte canonul este obişnuită să-şi bea cafeaua la televizor, dificultatea rostirii psalmului este direct proporţională cu forţa spirituală necesară dezrădăcinării plăcerii de a privi dimineaţa la TV. Dacă credinciosul merge pe principiul „dai voinţă, iei putere", atunci criza luptei va trece şi creierul se va învăţa cu această nouă activitate. Un nou circuit neural va lua locul celui vechi, care încet, încet va dispărea. Astfel se trece de la emoţie la har, de la uşurare la îndreptare. Însă virtutea cere bărbăţie şi perseverenţă.

Acesta este noul drum care înseamnă a călca pe urmele lui Hristos, a fi pe Cale. Şi dacă preotul duhovnic a văzut şi a mers mai întâi pe acest drum (neural-duhovnicesc, i.e. teandric), îl poate arăta apoi şi credinciosului spre mântuirea amândurora. Un plus de obiectivitate relaţională. E un posibil portativ de pe care se poate interpreta melodia duhovnicească a relaţiei prin intermediul competenţelor QE.

Bibliografie:

1. BOWLBY, John (2016). *Crearea şi ruperea legăturilor afective,* Bucureşti: Editura Trei.

2. FELEA, Ilarion (1939). *POCĂINŢA – studiu de documentare teologică şi psihologică,* Sibiu: Tipografia Arhidiecezană.

3. GOLEMAN, Daniel (2016). *LEADERSHIP. Puterea Inteligenţei Emoţionale,* Bucureşti: Curtea Veche Publishing.

4. NELLAS, Panayotis (2002). *Omul – animal îndumnezeit,* Sibiu: Editura Deisis.

Pr. Dr. Ciprian Valentin BÎLBĂ

Andrei Șaguna, în rapoartele secrete ale Ministerului de Interne de la Viena

(urmare din p. 7)

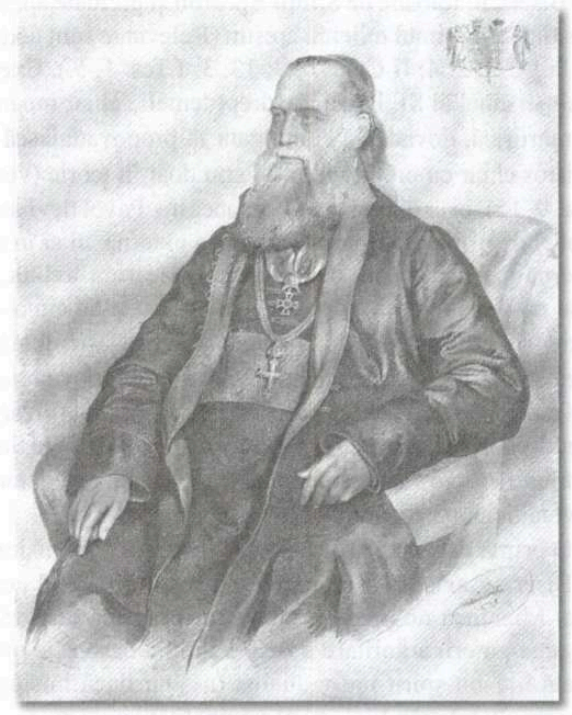

ANDREI BARON DE ŞAGUNA, DESEN DE KRIEHUBER. 1857

Andrei Şaguna alături de protopopii săi şi depusă la sediul guvernatorului şi al poliţiei de la Sibiu. Maiorul Iancovsky îl informa pe inspectorul Kempen că guvernatorul o va trimite în ziua următoare Majestăţii Sale, subliniind, totodată, că adresa e cu atât mai importantă cu cât poate fi percepută în numele tuturor românilor ardeleni, din moment ce „o adresă asemănătoare nu a fost încă remisă nici din partea clerului greco-catolic, căruia îi aparţin cei mai mulţi clerici valahi de aici, nici din partea aristocraţiei maghiare a ţării". Adresa emisă de Şaguna în toiul conflictului militar al Imperiului austriac cu Regatul Sardiniei şi Piemontului, aliat al Franţei lui Napolean al III-lea, surprinde încă o dată una din constantele gândirii politice şaguniene: loialismul de nezdruncinat faţă de Casa şi familia imperială de Habsburg. Din 11 decembrie acelaşi an datează raportul zilnic al direcţiei poliţiei din Sibiu către „Autoritatea Superioară a Poliţiei", în care se tematizează serenada cu torţe întreprinsă de elevii şi studenţii români din Sibiu la reşedinţa episcopală ortodoxă cu ocazia onomasticii lui Andrei Şaguna, relevând în acest fel respectul şi popularitatea de care se bucura ierarhul în ochii tineretului studios.

Un lung raport de 10 file datează din 22 mai 1859, tematizând divergenţele episcopului Şaguna cu ministrul Leo Thun al Cultelor şi Învăţământului, pe care Şaguna îl acuza de ultramontanism şi atitudini duşmănoase faţă de Biserica Ortodoxă, în general, şi Eparhia Ardealului, în special.

Din anul 1860 datează un raport trimis directorului poliţiei Philipp von Weber, în 13 iulie 1860, şi ministrului internelor în 22 iunie 1860, de către agenţia de poliţie sibiană, în care se enumerau adresele de mulţumiri şi felicitare primite de Andrei Şaguna din partea românilor din Transilvania în urma atitudinii şi, mai ales, a intervenţiilor episcopului în cadrul şedinţelor Senatului imperial de la Viena. Agenţia sibiană menţiona în ultima frază a documentului că organele de presă locale şi regionale fuseseră deja atenţionate să nu facă publice aceste adrese care ar fi putut exalta peste măsură spiritele şi aşa destul de exacerbate ale naţionalităţilor ardelene.

Ultimele două rapoarte provin de la agenţiile din Braşov şi Sibiu şi au fost expediate Vienei pe 1 şi 2 august 1862. Ambele prezintă eforturile episcopului Şaguna de a înfiinţa Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român, asociaţie culturală, pentru a cărei înfiinţare primise avizul guvernatorului.

Dincolo de informaţiile, de altfel doar succint redate, pe care le cuprind rapoartele poliţiei austriece din deceniul neoabsolutist despre episcopul Andrei Baron de Şaguna, sesizăm că agenţiile poliţieneşti transilvănene şi centrala vieneză l-au perceput pe acesta prin prisma celor patru roluri principale – ierarh al bisericii, om al cetăţii, lider al naţiunii şi reprezentant al poporului înaintea Curţii imperiale –, pe care le-a deţinut în perioada cât s-a aflat la cârma Eparhiei Ardealului şi care a fost reţinută în mod justificat de istoriografie drept epoca lui Andrei Şaguna.

[Un fragment al unei comunicări susţinute în cadrul *Congresului Naţional al Istoricilor Români*, desfăşurat la Cluj-Napoca între 25 şi 28 august 2016]

Andrei Șaguna, în rapoartele secrete ale Ministerului de Interne de la Viena

Despre personalitatea mitropolitului Andrei Șaguna s-a scris foarte mult în istoriografia română, dar și în cea de limbă germană, engleză și maghiară. Între istoricii și teologii, din țară și din străinătate, preocupați de diferite aspecte ale activității marelui arhiereu se numără mai ales numele consacrate ale lui Nicolae Popea, Ioan Lupaș, Silviu Dragomir, Keith Hitchins, Johann Schneider, Nicolae Bocșan, Mircea Păcurariu, Vasile Oltean ș.a. Preocupat la rându-mi de relațiile dezvoltate de Șaguna cu elita politică, culturală și bisericească a sașilor ardeleni, respectiv de raporturile sale cu autoritățile de la Viena, am făcut recurs la bogatele fonduri ale Arhivelor Naționale ale Austriei, unde episcopul, apoi mitropolitul Andrei baron de Șaguna a lăsat foarte multe urme. Pe baza documentelor inedite identificate în arhiva Ministerului de Interne voi ilustra în cele ce urmează personalitatea ierarhului român de la Sibiu într-o lumină nouă, necunoscută istoriografiei românești, prin prisma rapoartelor secrete întocmite de diferiți agenți austrieci de la Sibiu și Brașov despre activitatea baronului de Șaguna în perioada deceniului neoabsolutist (1851-1860). O simplă radiografie a acestor documente descoperă interesul și atenția pe care Curtea și guvernul de la Viena le manifestau față de ierarhul român, numărul rapoartelor depistate despre Șaguna fiind incomparabil mai mare decât al oricărei alte personalități politice, culturale sau ecleziastice din Transilvania epocii noului absolutism.

Deceniul noului absolutism, cunoscut în istoriografie și ca „epoca Bach" sau „era Bach", după numele atotputernicului ministru de interne austriac Alexander von Bach, reținut de istorici drept cel mai puternic om politic din Monarhia Danubiană în deceniul neoabsolutist, se întinde între patenta imperială din 31 decembrie 1851, prin care se abroga constituția liberală din 4 martie 1849 și manifestul imperial din 15 iulie 1859, care anunța înnoiri legislative și administrative. După tulburările profunde și cu urmări adânci în mentalul colectiv, generate de revoluția pașoptistă și, mai ales, de războiul civil din Ungaria și Transilvania, Cabinetul de la Viena a impus un regim politic a cărui natură intrinsecă a fost caracterizată de centralism, germanizare, cenzură și un control puternic al autorităților asupra întregii societăți. Starea de asediu prelungită după înfrângerea revoluționarilor maghiari și pacificarea imperiului a impus supravegherea îndeaproape a tuturor provinciilor pentru preîntâmpinarea și lichidarea din față a oricăror turbulențe, mai ales politice, îndreptate contra regimului. Acest control exercitat asupra societății a fost asigurat pe mai multe niveluri de competență, având o organizare ierarhică foarte clară la nivel local, regional și central. Astfel, autoritățile civile, militare, jandarmeria, poliția și poliția secretă aveau misiunea de a întocmi rapoarte periodice sau ocazionale care erau centralizate la nivel provincial și central în cadrul Ministerului de Interne și a Biroului de Informații de la Viena. Fiind responsabil pentru tot ceea ce însemna siguranța internă și liniștea publică, Ministerul de Interne, unde ajungeau marea majoritate a rapoartelor din teritoriu, a fost pe tot parcursul deceniului neoabsolutist cel mai important resort guvernamental, ceea ce explică rolul politic covârșitor jucat de Alexander Bach în afacerile cabinetului de la Viena. Bach a avut sub autoritatea sa poliția, mai exact „agenția aulică de poliție" (Polizeihofstelle),

Alexander von Bach, desen de Kriehuber, 1849

creată ca organism de Iosif al II-lea în 1782 și perfectată de Franz I și de Metternich, care-și întindea rețeaua de agenții și agenți în întreaga monarhie, transformată în vara anului 1852 în „Autoritatea Superioară a Poliției" (Oberste Polizeibehörde), sub conducerea lui Johann Kempen von Fichtenstamm, și apoi jandarmeria, înființată în 1850. Dacă în sarcina jandarmeriei cădea *de facto* menținerea ordinii publice, autorității superioare a poliției îi reveneau atribuțiile polițienești ale regimului și, mai ales, cele legate de poliția politică. Pe lângă acestea funcționa un serviciu separat al poliției secrete ai cărui agenți întocmeau rapoarte ce ajungeau, prin intermediul așa-numitului „Birou de informații" (Informationsbureau), pe masa președintelui consiliului de miniștri și a ministrului de externe, ceea ce explică situarea lăsământului său arhivistic în fondul Ministerului de Externe, depozitat în arhiva Casei, Curții și Statului imperial (Haus-, Hof- und Staatsarchiv). Ceea ce supun acum discuției nu sunt rapoartele „Biroului de informații", ci cele ale „Agenției aulice de poliție", transformată în 1852 în „Autoritatea Superioară a Poliției". Subordonată Ministerului de Interne, arhiva acesteia se păstrează în cadrul direcției Arhivei Administrative Generale (Allgemeines Verwaltungsarchiv), în secțiunea Internelor (Inneres), fondul poliției (Polizei). Unită cu arhiva Ministerului Justiției în anul 1921 sub genericul „Arhiva de stat a internelor și justiției" (Staatsarchiv des Innern und der Justiz) și depozitată în Palatul Justiției din Piața Schmerling, arhiva poliției și a ministerului de interne a suferit pagube enorme în timpul incendiului catastrofal al Palatului Justiției din 15 iulie 1927, care a generat distrugerea a aproximativ 75% din fondurile arhivistice păstrate în acel palat, ceea ce s-a salvat fiind astăzi cunoscut sub denumirea de „Acte incendiate" (Brandakten), urmele flăcărilor putându-se recunoaște în mai mică sau mai mare măsură pe toate documentele direcției arhivistice a Internelor.

Cu toate că mare parte a fondului documentar al Internelor a fost nimicit, arhiva Ministerului Poliției, cum s-a numit o vreme, a început să fie fișată în 1897, fiind structurată pe anumite domenii și ramuri secționate pe diferite perioade istorice. Astfel, perioada 1852-1867, când a funcționat „Autoritatea Superioară a Poliției", a fost structurată în două mari ramuri: seria prezidială I, cuprinzând anii 1852-1867 și seria prezidială 2, cuprinzând anii 1857-1867, ambele grupate într-un fond documentar propriu-zis și un indice alfabetic anual care nu numai că trimite la cotele documentelor, ci realizează o descriere sumară a acestora. Din fericire, aceste inventare ale fondurilor poliției nu au fost distruse de flăcările incendiului devastator din 1927. Răsfoind aceste fișe ale indicilor, am descoperit 13 rapoarte, cu mai multe documente venite de la agențiile de poliție din Sibiu și Brașov, care apar în dreptul numelui lui „Andrei baron de Șaguna, episcop neunit în Transilvania", alte trei materiale semnalând numele său în chestiuni privitoare la situația confesiunilor Transilvaniei. Șapte sunt din anul 1856, unul din 1858, trei din 1859, unul din 1860 și unul din 1862. Rezumând aria geografică la Transilvania, în comparație cu Andrei Șaguna, pe numele lui George Barițiu există două rapoarte și pe cel al contelui Imre Mikó un singur raport, în timp ce alte personalități românești sau săsești, precum mitropolitul unit Alexandru Șuluțiu de la Blaj sau superintendentul evanghelic Georg Paul Binder de la Biertan, nici măcar nu apar în indicele poliției. La fel stau lucrurile dacă realizăm o comparație între Andrei Șaguna și ceilalți ierarhi ortodocși

(continuare în p. 7)

CS III Dr. Mircea-Gheorghe ABRUDAN

Un monument de cinstire

În toamna anului 1886, apărea la București, într-o ediție bibliofilă, albumul destinat să marcheze un eveniment excepțional petrecut atunci în viața Bisericii românești și a statului care, în urmă cu doar cinci ani, fusese proclamat Regat al României. Lucrarea în sine se prezenta ca o operă de excepție, atât prin formatul impunător (37×27 cm), cât și prin conținutul celor 100 de file, alcătuit din texte elegant așezate în pagină și dintr-o serie bogată de ilustrații cuprinzând schițe de arhitectură, xilogravuri, dar și impecabile imagini fotografice, reproduse tipografic prin tehnica nouă pe atunci a heliografiei. Volumul, care se intitula: ***Biserica Episcopală a Mănăstirei Curtea de Argeș restaurată în zilele M.S. Regelui Carol I, sfințită din nou în ziua de 12 Octomvrie 1886***, a fost imprimat în cadrul celei mai prestigioase edituri și tipografii românești a vremii, care funcționa sub marca: Stabiliment de toate Artele Grafice „Socec&Teclu". Compania, care ființa din 1867, după asocierea lui Ioan V. Socec cu Nicolae Teclu, inaugura prin această ediție monumentală o colecție de albume cu apect grafic deosebit și cu un conținut documentar și artistic foarte valoros. Este demn de remarcat faptul că tocmai în acea perioadă, Vasile Pârvan „recomandase un întreg sistem de albume culturale, sistem menit a tezauriza și a pune în evidență un număr nesfârșit de «documente» plastice, istoricul văzând în aceste albume o bună șansă de cunoaștere a spiritualității noastre și nu mai puțin una formativă, dat fiind că un popor se definește nu numai prin «eflorescența genialității lui», dar și prin asimilarea continuă a valorilor de cultură în masele largi" [Alexandru Zub, *În orizontul istoriei*, Institutul European, Iași, 1994, p. 139].

Dictonul *Historia magistra vitae,* invocat de Pârvan și cu privire la ceea ce poate rezulta din cunoașterea trecutului dobândită pe calea cercetării vestigiilor istorice și de artă, a fost susținut de altminteri și de autorul *Precuvântării* prin care se deschidea albumul consacrat Mănăstirii de la Curtea de Argeș, istoricul și profesorul Grigore G. Tocilescu. Acesta propunea, ca pe un veritabil arc peste timp, o punere în pandant a evenimentului istoric al târnosirii bisericii ctitorite de domnitorul Neagoe Basarab, cu ceremoniile prilejuite de restaurarea și resfințirea aceleiași biserici, după mai bine de trei secole și jumătate, în timpul domniei regelui Carol I. Sfințirea, din luna august a anului 1517, „a unei biserici mari la Argeș, era o sărbătoare pentru întreaga lume creștină din Peninsula Balcanică", apăsată sub jugul turcilor otomani. De aceea, fericitul ctitor Neagoe Basarab, voind să dea momentului strălucirea cea mai mare, „poftise să vie în acea zi toți arhimandriții din Muntele cel sfânt al Atonului, toți egumenii de pe la toate mănăstirile de acolo, patru mitropoliți, cu Patriarhul Țarigradului în frunte, și toți egumenii cu tot clerul din țară. Toți alergară la glasul piosului domn, pentru că sărbătoarea aceea era a Miresei lui Hristos, pentru că în acele timpuri de groaznică asuprire din partea osmanlâilor, ceea ce lega strâns toate popoarele creștine ale Orientului subjugat, era Cucea Mântuitorului Hristos, era credința fierbinte și nestrămutată, că numai prin mila și ajutorul celui A Tot Puternic... ele își vor redobândi libertățile și drepturile pierdute".

Neagoe Basarab năzuise să exprime prin forma de o tulburătoare frumusețe a bisericii, pe care a clădit-o cu neprecupețită jertfă, idealul și demnitatea unui popor, care aspira la civilizație și indepedență. Alcătuirea magnifică a monumentului corespundea simbolic edificării spirituale, cu sprijin ferm pe temelia credinței creștine, a cugetului românesc, pentru că „sentimentele morale sunt cele care dau virtutea interioară, cu mult mai puternică decât cea materială, și sentimentele morale se întemeiază, cresc și se păstrează numai prin sentimentul religios".

Biserica Mănăstirii Argeșului a însemnat, atâta vreme cât zidirea ei s-a păstrat trainică și neîntinată, un liman al credinței și o icoană vie a identității spirituale a românilor. Dar tocmai înfățișarea atât de prețioasă pe care i-o procuraseră mai întâi Neagoe Basarab și apoi urmașii săi pe scaunul Valahiei, domnitorii Radu de la Afumați, Petru Cercel, Mihai Viteazul, Matei Basarab și Șerban Cantacuzino, împodobind-o „asemeni raiului lui Dumnezeu", a atras asupra ei și destule nenorociri. Jefuită cumplit de armata lui Gabriel Báthori, la 1611, spoliată mai târziu de averi, în perioada cât a fost închinată, biserica mănăstirii nu a fost scutită nici de efectul distrugător al stihiilor, cutremurele de pământ din anii 1802 și 1834 provocându-i însemnate daune.

Astfel că, în deceniile care au urmat producerii acelor ultime mari calamități, mândra ctitorie voievodală de la Argeș „ajunsese la mare părăsire și pustiire". Doar intervenția providențială a celui dintâi rege al românilor, Carol I, a făcut ca monumentul medieval să nu se năruie. Încă din primii ani ai domniei acestui monarh luminat, arăta cronicarul modern, „spornice în fapte mari..., el și-a întors privirile spre monumentele vechi ale țării, care îi aduceau din vremurile trecute răsunete pline de glorie și de pietate; și în colinda iscoditoare prin munți și văi, a dat și peste lăcașul lui Neagoe Vodă, găsindu-l întru desăvârșită pustiire și dărăpănare, (...) și nu a voit să lase a se prăpădi cu totul pomenirea ostenelilor acelui

(continuare în p. 7)

Lect. Dr. Ioan Ovidiu ABRUDAN

Actualitatea unui discurs patriarhal vechi de 60 de ani:

Justinian Marina, în Sibiu, la întronizarea Mitropolitului Nicolae Colan (IV)

Eu tot profesor am rămas. Discursul patriarhal e presărat de citate. Acum îl invocă și pe celălalt Nicolae, mitropolitul Bălan, antecesorul lui Colan. Patriarhul menționează această expresie – *eu tot profesor am rămas* – pe care vrednicul mitropolit Nicolae Bălan o spunea mereu cu părere de rău că și-a părăsit catedra universitară de la Academia Teologică din Sibiu. Patriarhul este mândru că drumul acesta al carierei universitare l-a urmat și noul mitropolit Nicolae Colan. Patriarhul anticipează: „*vă stăpânește părerea de rău că nu mai sunteți dascăl, pentru a fi putut continua acea nobilă muncă din tinerețe, de exeget al sfintelor scripturi și îndrumător spiritual al celor ce se pregăteau pentru îmbrățișarea misiunii preoțești*" (p. 373).

Așteptările patriarhului privitoare la învățământul teologic universitar din Sibiu. Sensul argumentelor care urmează în discurs converg spre importanța și vechimea școlii de teologice de la Sibiu. Sibiul era, alături de București, singurul oraș unde a funcționat, în anii de dictatură ateistă, un învățământ teologic de grad universitar. Respectul pentru această instituție și dascălii ei e evident în cuvintele admirative față de parcursul universitar al mitropolitului: „*aceasta vădește o pasiune curată pentru un stil de activitate care înalță pe om și îl face vrednic de prețuirea și respectul altora. Și mă obligă, întrucât vă așteaptă la Sibiu chiar pe tărâmul acestei munci didactice o serie de răspunderi grele privind tocmai pregătirea preoțimii noastră de mâine în Institutul Teologic de aici*". Abordarea pragmatică a teologiei, este, în viziunea patriarhului Justinian, șansa de a avea preoți conectați la noile realități. E bine știută arta patriarhului de a negocia cu un partener capricios, așa cum era Partidul Comunist, încercând de fiecare dată să salveze ce se putea, conform principiului pierderilor minime. Fost dascăl de teologie la Seminarul din Râmnicu Vâlcea, putea astfel afirma că „*școlile noastre teologice trebuie să realizeze acea desăvârșită sinteză dintre științele sacre și viața religioasă care să ne dea un cler luminat, ancorat în realitățile vieții. Teoria turnului de fildeș, a savantului care face știință pentru știință, ca și a literaturii care face artă pentru artă, desprins și unul și altul de realitățile vieții constituie o formulă depășită de vreme și izgonită astăzi de pe tărâmul oricărei munci creatoare*" (p. 374). Patriarhul amintește mitropolitului că va fi răspunzător de conducerea Institutului Teologic sibian și îi spune: „*ca Mitropolit al Ardealului veți fi conducătorul direct al Institutului teologic (...). Nu veți mai profesa de acum o disciplină oarecarede la înălțimea unei catedre universitare, precum ați făcut-o aici odinioară. Dar de la înălțimea jețului arhieresc la care v-a chemat vrerea lui Dumnezeu și dragostea oamenilor vă este dat să privegheați ca Institutul acesta să-și îndeplinească îndatoririle sale didactice și educative în așa chip, încât să dea un cler pătruns de frumusețea misiunii preoțești*".

Eterna dilemă a preotului: Molitfelnic sau Evanghelie? Din ce în ce mai concret, patriarhul amintește în discurs preocupările mitropolitului pentru problema pregătirii clerului: „*v-ați întrebat ce trebuie să aleagă acesta (preotul) între Molitfelnic* și *Evanghelie. În inima preotului ortodox aceste două instrumente de muncă și inspirație vor fi prețuite și folosite în* ***egală măsură****. Cel dintâi pecetluind viața credincioșilor săi cu mirul sfânt al cele mai curate ortodoxii tradiționale, iar cel de-al doilea luminându-le cu mireasma dumnezeiască a autorului ei*". Pentru ultima dată în discursul de la instalarea mitropolitului în catedrala sibiană, patriarhul amintește un scurt citat din volumul *Medalioane*, al lui Nicolae Colan (p. 8): „*cea mai durabilă și cea mai universal accesibilă carte pe care o poate scrie cineva este fără îndoială însăși cartea vieții sale*" (p. 375). Apoi patriarhul încheie cu un gând legat de meritele acumulte până la acel moment, de cel ce avea să conducă timp de 10 ani Mitropolia Ardealului: „*rog pe Atotmilostivul Dumnezeu să vă ajute ca cele din urmă pagini din cartea vieții Înalt Prea Sfinției Voastre să fie tot așa de bogate în roade duhovnicești și tot așa de luminoase precum sunt paginile pe care le-ați scris până acum. Așa să vă ajute Dumnezeu*" (p. 375).

Concluzionând, putem să extragem din cele două discursuri patriarhale strategia pe care a aplicat-o patriarhul Bisericii Ortodoxe din România acelor ani în misiunea pastorală, modul cum s-a ocupat de aspecte diverse ale pastorației acelor timpuri (când Securitatea și Departamentul Cultelor erau ochii și urechile statului comunist), cât de mult cunoștea și prețuia pe sinodalii cu care împărțea dificultățile, cum putea sensibiliza pe ardelenii sibieni, în cazul de față, precizând că le cunoaște cu exactitate mersul prin istorie, cum accentua profetic necesitățile urgente ale Patriarhiei, în speță, nivelul superior al pregătirii teologice a preoților, cu ajutorul cărora va putea salva Biserica și pe fiii ei de riscurile coabitării cu un stat care declara ateismul ca noua sa religie. Două mărturii bine-venite desenează finalmente o latură mai puțin știută a patriarhului Justinian: „*din dosarele întocmite de fosta Securitate, aflăm bunăoară că, la un moment dat, PF Justinian îi spunea PS Nicolae Popovici, episcopul Oradiei: «Ascultă de ei (de comuniști, n.n.), dar fă ce știi, așa cum fac eu» sau că preotul «reacționar» Nae Popescu afirma despre patriarh că e destul de abil să promită mult, să facă puțin sau chiar nimic pentru regim*". (George Enache, „*Arestul*" *patriarhului Justinian la Dragoslavele, în 1958. Legendă și adevăr*, articol disponibil la adresa http://ziarullumina. ro/arestul-patriarhului-justinian-la-dragoslavele-in-1958-legenda-si-adevar-39063.html, accesat la 12 februarie 2017). Acesta este, în puține cuvinte, unul dintre portretele providențialului patriarh Justinian.

Pr. Dr. Cosmin George PIȚ

Gheron Iosif Isihastul (120 de ani de la nașterea sa – 1897)

Postul şi înfrânarea

În descrierea elementelor constitutive ale programului ascetic practicat de Stareţul Iosif, rolul trupului în săvârşirea acestuia (al programului), în ceea ce priveşte participarea şi limitele lui, sunt minuţios analizate.

Trupul reprezintă, pentru Cuviosul Iosif, un element foarte important (indispensabil chiar) în realizarea progresului duhovnicesc, chiar dacă el asigură doar suportul pentru manifestarea puterilor sufleteşti. Grija specială pentru acesta nu înseamnă şi menajarea lui, ci doar menţinerea acestuia în hotarele fireşti.

Disciplinarea trupului se făcea, în primul rând, prin respectarea unei diete stricte, la care se adăugau şi desele perioade de post (cele rânduite de biserică, dar şi altele, impuse de diferite împrejurări). Regimul alimentar însemna respectarea cu mare acrivie a orei la care se servea masa (indiferent de perioada anului), precum şi a cantităţii de mâncare permise (dar stabilite pentru fiecare în parte). Existau şi excepţii dictate de starea de sănătate precară ca urmare a mediului ascetic (umezeală), a muncii istovitoare (zonă greu accesibilă şi neprielnică pentru grădinărit), a privegherii de toată noaptea (o adevărată provocare), şi/sau a slăbiciunii firii (unii erau înzestraţi cu mai multă rezistenţă – aşa cum a fost Stareţul –, alţii erau deficitari la acest punct – de exemplul părintele Efrem cel tânăr căruia Stareţul i-a permis să consume carne).

Asceza trupului însemna, pentru Stareţ, şi privarea de anumite lucruri (îmbăiere, somn îndelungat, îmbrăcăminte nouă), precum şi mulţumirea cu strictul necesar (foarte rudimentar pentru cititorii de azi), de aceea scria unui fiu duhovnicesc că „*lucrurile bune cu adevărat nu le vei găsi mergând la băi sau trăind bine. Este nevoie de luptă şi de osteneală multă*".

Toate acestea nu constituiau un scop în sine, ci erau o formă de manifestare prin care se urmărea robirea de bunăvoie şi permanentă din partea duhului, în detrimentul plăcerilor şi al dorinţelor păcătoase care lucrau prin simţuri. Astfel, înfrânarea era de la sine înţeleasă, întrucât „*din prea multă mâncare se nasc cugetele viclene şi imaginaţiile*". Ea nu era niciodată practicată (şi nici înţeleasă) independent de celelalte exerciţii ascetice (trupeşti şi sufleteşti), fiind mereu legată de pomenirea neîncetată a numelui lui Dumnezeu (rugăciunea).

Grija pentru menţinerea trupului la cote optime, pentru împlinirea îndatoririlor duhovniceşti s-a manifestat la Stareţ abia spre sfârşitul vieţii sale pământeşti, mai întâi asupra celor încredinţaţi lui de Dumnezeu spre povăţuire, şi mai târziu (din păcate prea târziu) faţă de propria persoană. Experienţa (în ceea ce-l priveşte mai mult datorită neputinţei) l-a determinat să accepte importanţa unui program echilibrat în privinţa dietei (atât privitor la importanţa hranei, cât şi la elementele ce trebuie evitate), din mai multe motive, enumerate de el într-o scrisoare astfel: „*noi însă, deoarece Sfinţii Părinţi nu ne învaţă să nu mâncăm deloc, de aceea, chiar dacă primim acest har şi cunoaştem că putem trăi şi fără mâncare, în realitate, nu în închipuire, trebuie totuşi să mâncăm şi brânză şi ou şi lapte, dacă avem, şi peşte. Câte puţin din toate cele care ne sunt îngăduite de rânduiala monahală, pentru următoarele scopuri: întâi, pentru că astfel zdrobim rădăcina mândriei şi a suficienţei de sine, călcând peste orice gând ridicat împotriva lui Dumnezeu, şi apoi, arătând ca toţi ceilalţi oameni, fără ca cineva să cunoască lucrarea noastră cea de la Dumnezeu, fugim de slavă omenească şi de laude. Cu toate acestea, să nu credem că această puţină mâncare, luată în deplină cunoştinţă şi cu discernământ, ne lipseşte de harul dumnezeiesc şi că, dacă am fi postit, am fi avut mai mult har. Nu. Deoarece Dumnezeu nu Se uită la cantitatea nevoinţelor noastre, ci caută la scopul şi înţelegerea cu care lucrăm şi, în funcţie de acestea, îşi revarsă bunătatea Sa, mila Sa cea multă şi îmbelşugată*".

Mai mult, nevoia (boala) l-a determinat să accepte şi importanţa medicamentelor pentru redobândirea sănătăţii, situaţie acceptată cu deplină încredere (deşi cu multă împotrivire la început) după ce a citit scrisorile Sfântului Nectarie, care explica rolul doctorilor şi al medicamentelor, afirmând că „*sunt necesare şi medicamentele, şi harul*", lucru cerut apoi cu insistenţă tuturor celor ce se aflau într-o anumită suferinţă, pentru ca prin întrarmarea trupului să dea posibilitate puterilor sufleteşti de a lucra la capacitate optimă.

În aceeaşi categorie se încadrează şi recomandarea de a odihni trupul, pentru că „*odihna şi liniştea contribuie mult la refacerea omului*", iar „*osteneala trupească, atunci când este cu măsură şi nu produce tulburare, este foarte folositoare; te conduce la smerenie*". Din contră, lipsa somnului (odihnei) întunecă mintea şi împiedică lucrarea harului în rugăciune.

Folosindu-se cu discernământ de trup şi nelăsându-se influenţat negativ de acesta, nici forţând limitele (necăzând în nicio extremă, ambele fiind meşteşugiri ale diavolului), ascetul/creştinul va putea înainta fără oprelişti în urcuşul duhovnicesc, care are drept scop îndumnezeirea omului în întregime, trup şi suflet.

[Preot Dr. Cristian Groza, Gheron Iosif Isihastul. *Viaţa şi învăţătura*, Editura Sfântul Nectarie, Arad, 2017, pp. 186-189]

Andrei Şaguna, în rapoartele secrete ale Ministerului de Interne de la Viena

(urmare din p. 5)

din Monarhia Habsburgică, între care există câte un raport poliţienesc doar pe numele lui Eugen Hacmann de la Cernăuţi şi a mitropolitului Josif Raiacici, alte trei rapoarte făcând referire la situaţia eparhiilor ortodoxe din Dalmaţia, Timişoara şi Oradea.

Cel mai spectaculos raport care pune în relief anvergura personalităţii episcopului Andrei Şaguna este cel expediat în 28 aprilie 1856 de colonelul Iancovsky din Sibiu către autorităţile poliţieneşti superioare de la Viena. Adresat ministrului poliţiei Kempen von Fichtenstamm, documentul discută influenţa pe care episcopul român o exercită asupra guvernatorului Karl Schwarzenberg, a adjutantului acestuia, căpitanul baron Kleinmayer, şi a diferiţilor reprezentanţi ai autorităţilor regionale din Transilvania printr-un ascuţit simţ diplomatic, atenţii şi organizarea unor mese festive la episcopie. Prin această atitudine, sublinia colonelul, Şaguna nu numai că izbutise până atunci să câştige anumite avantaje pentru sine, pentru naţiunea română şi biserica neunită, ci era interesat în continuare să exercite o influenţă asupra diferitelor instituţii ale statului prin intermediul unor bărbaţi fideli pe care reuşise să-i ajute să acceadă în posturi administrative importante din cadrul Locumtenenţei şi a Cancelariei aulice a Transilvaniei, ultima sa reuşită fiind angajarea juristului sas Jakob Rannicher, asupra căruia „episcopul Şaguna exercita o influenţă foarte mare", pe postul de secretar al Locumtenenţei Transilvaniei. În 6 mai 1856 un oarecare ofiţer de la centrala vieneză a Autorităţii Superioare a Poliţiei lua la cunoştinţă informaţia primită răspunzându-i colonelului Iancovsky să-i ţină în continuare sub observaţie pe Rannicher şi pe Şaguna, urmând a raporta la Viena despre lucrurile cele mai însemnate.

Din acelaşi an datează cel mai stufos dosar de rapoarte, expediat către Kempen şi Autoritatea Superioară a Poliţiei de la agenţii din Sibiu şi Braşov, precum şi de la guvernatorul Karl Schwarzenberg. Înregistrate sub cinci cote şi date diferite, rapoartele înregistrează de fapt mai multe materiale poliţieneşti referitoare la circulara episcopului Andrei Şaguna din 5 decembrie 1855, prin care ierarhul afurisea foile bariţiene – *Gazeta de Transilvania* şi *Foaie pentru minte, inimă şi literatură* – oprindu-şi sub ameninţarea interdictului bisericesc şi a dojanei arhiereşti protopopii, preoţii şi cei aproximativ 650.000 de păstoriţi de a se mai prenumera şi a citi foile editate la Braşov de către George Bariţiu. Controversa lui Şaguna cu foile bariţiene e cunoscută în istoriografie şi a fost percepută ca punct culminant al tensiunii dintre ierarhul ortodox şi mediul ecleziastic greco-catolic, căruia îi aparţinea şi George Bariţiu. Noutatea pe care o aduc asupra acestui episod rapoartele poliţiei constă în trei aspecte. Mai întâi că George Bariţiu însuşi îl reclamase pe Şaguna la poliţia din Braşov şi la guvernatorul Schwarzenberg acuzându-l de „cameleonism politic şi de absolutism ierarhic". În al doilea rând, ne descoperă că guvernatorul îi luase apărarea ierarhului, considerând că nu a acţionat împotriva legii şi nici a regimului, ci chestiunea viza o problemă de natură pur confesională românească, ierarhul trecând după o perioadă defensivă în ofensivă, pentru că biserica sa fusese ofensată, Bariţiu fiind cel ce tulburase spiritele şi jignise comunitatea ortodoxă printr-o serie de afirmaţii şi articole ale foilor sale. Iar în al treilea rând, arată că Şaguna era nu numai în vizorul agenţilor poliţiei de la Sibiu, ci uneori fusese contactat de către aceştia prin persoane terţe pentru a fi influenţat într-o anumită direcţie. Desigur, maculatura însemnată generată de evenimentul expedierii circularei şaguniene către protopopi, preoţime şi enoriaşi documentează faptul că glasul ferm al lui Şaguna nu numai că fusese în măsură să genereze o agitaţie signifiantă a spiritelor din întreaga societate transilvăneană, agenţii poliţiei fiind alertaţi din cauza tensiunii create şi pregătiţi pentru a interveni cu discreţia necesară în scopul detensionării situaţiei, ci era unul ascultat de români şi urmărit atent de autorităţile poliţiei.

Un alt raport poliţienesc din toamna lui 1856 vorbeşte despre anumite mişcări pe terenul religios, sesizând Vienei o serie de treceri confesionale de la uniţi la neuniţi în sudul Transilvaniei, conversii de care Andrei Şaguna nu numai că nu era deloc străini, ci, precum ţinea agentul de la Sibiu să remarce, „fuseseră de-a dreptul încurajate tacit de ierarh".

Următorul raport datează din vara anului 1858 şi tematizează călătoria planificată de Andrei Şaguna prin întreaga monarhie în vederea strângerii unei colecte pentru construirea catedralei eparhiale pe care o gândea încă din 1850. Anvergura călătoriei episcopului a atras atenţia maiorului Iancovsky din Sibiu care raporta, la 7 iunie 1858, inspectorului general al poliţiei austriece, Johann baron von Kempen, că „episcopul grec neunit Andrei Baron de Şaguna a primit aprobarea preaînaltă în vederea construirii unui dom şi a efectuării unei colecte în monarhia austrică, astfel că în ducerea la îndeplinire a acestui scop a plecat astăzi, la ora 5 de aici. Acesta intenţionează să treacă pe la Carloviţ, Viena, Veneţia şi de acolo în graniţa militară, ceea ce i se aduce preasupus la preaînalta cunoştinţă a excelenţei voastre". Energia investită de episcopul Şaguna în proiectul catedralei generase, aşadar, o veritabilă agitaţie prin Sibiu, ceea ce motivează urmărirea evoluţiei lucrurilor referitoare la această chestiune chiar de către agenţii serviciului superior al poliţiei austriece, vigilenţi în a depista şi controla orice lucru care ar fi putut tulbura apele în societatea atât de atent supravegheată de către organele regimului neoabsolutist.

Din anul 1859 datează două raporate. Primul din 17 mai face referire la o adresă de loialitate semnată de Episcopul

(continuare în p. 10)

Un monument de cinstire

(urmare din p. 5)

(voievod), cuvios şi plin de dorul ţării, şi şi-a pus nestrămutată hotărâre de a-l face şi mai frumos din cum a fost, şi mai strălucită podoabă a patriei".

Acest panegiric e însoţit, în paginile albumului, de *Oda* închinată celebrării actului de *Sfinţire a Curţii de Argeş*, în versuri compuse de Vasile Alecsandri, reinterpretând, într-o tonalitate emfatică, genul *ekphfrasisurilor* bizantine.

Partea de text cea mai consistentă îi revine, din nou, lui Grigore Tocilescu, care prezintă, într-o expunere foarte amănunţită, complexul arhitectural şi decorativ al bisericii Mănăstirii Curtea de Argeş, aşa cum se înfăţişa la capătul procesului laborios de restaurare şi înnoire, prin înzestrarea cu picturi interioare, cu mobilier şi odoare liturgice. Ceea ce s-ar putea reproşa acestei expuneri, este lipsa unei analize critice asupra manierei neştiinţifice, cel puţin sub anumite privinţe, prin care arhitectul restaurator a intervenit asupra monumentului medieval, alterându-i autenticitatea.

O altă secţiune s-a constituit într-o „Privire istorică asupra Monastirei şi Episcopiei Curţii de Argeş", în care au fost urmărite în desfăşurare mai multe etape, de la „Epoca străveche a zidirii"; „De la moartea lui Neagoe Vodă până la Şerban Cantacuzino"; „Restaurările de la Şerban Cantacuzino până la 1875", pentru a se ajunge în final la perioada cea mai recentă, a „restauraţiunii" iniţiate de Carol I. Discursul istoricului s-a sprijinit de această dată mai ferm pe temeiuri arheologice, pe sursele epigrafice, precum şi pe informaţiile aflate în cronicile munteneşti ori extrase din impresiile unor călători străini şi, nu mai puţin, pe interpretarea unor tradiţii şi izvoare folclorice, cum a fost cazul baladei Meşterului Manole, redată integral în forma culeasă de Vasile Alecsandri. Ceea ce reprezintă aportul cel mai însemnat al cercetătorului acestui monument se află în legătură cu bogata diversitate a inscripţiilor pe care Gr. Tocilescu le-a putut identifica, desluşindu-le mesajul, în cuprinsul pisaniilor ori în epitafurile aflate pe lespezile tombale, în sclitadele icoanelor ori cuprinse în formule votive, cu slove cusute cu acul pe văluri liturgice brodate. Să mai notăm că el, primul, a identificat inscripţia de pe faţada sudică a bisericii, care înregistrase prezenţa, în 1761, la Curtea de Argeş, a zugravilor transilvăneni Stan şi Iacov, fii popii Radu din Răşinari.

Capitolul intitulat „Restauraţiunea" constituie fără îndoială partea cu valoarea documentară cea mai însemnată din întregul album, Grigore Tocilescu înregistrând cu acribie ordinea în care s-a desfăşurat procesul laborios al reconstrucţiei monumentalei biserici medievale. Nu era pentru prima dată, aşa cum era consemnat şi în capitolul precedent, când se iniţia un asemenea proces recuperator. O serie de reparaţii fuseseră întreprinse chiar în cursul acelui secol, datele acestora putând fi identificate de epigraf în diferite locuri din biserică: la 1800, 1804, 1835, cea mai recentă fiind din 1845. „Însă aceste restaurări, după cum aprecia Gr. Tocilescu, rău pricepute şi executate în chipul cel mai primitiv, fură mai mult dăunătoare, mai cu seamă în ceea ce priveşte picturile interioare, pentru care ar fi fost cu mult mai bine să fie lăsate în starea în care se găseau".

O acţiune premergătoare au reprezentat-o investigaţiile arheologice minuţioase, rezultatele fiind confruntate cu de-

scrierile făcute monumentului cu secole înainte, între care cea mai amănunţită era cea de la 1654, a diaconului Paul din Alep. Informaţii esenţiale, precum şi un bogat material arhelologic, au putut fi astfel recuperate. S-au întocmit relevee de arhitectură şi „studiind picturile, (...) se formă un voluminos dosar al iconografiei bizantine din biserică".

Complexitatea proiectului a determinat familia regală să se adreseze celui mai reputat arhitect francez al vremii, Viollet le Duc, care în schimb l-a recomandat spre a angaja lucrarea pe elevul său August Lecomte de Nöuy. Acesta şi-a însuşit viziunea romantică a maestrului, contestată, încă de pe atunci, în cercul celor mai experimentaţi arhitecţi români, transpunând-o în propriul său concept de recuperare a vechii biserici episcopale a Mănăstirii Curtea de Argeş. Grigore Tocilescu rezumă cât se poate de limpede în ce a constat acest proiect, în care imaginaţia a jucat un rol poate prea însemnat. Lunga experienţă pe care o căpătase abilul restaurator A. Lecomte, ca arhitect pe lângă Misiunea arheologică a Palestinei, „îl autoriza a concepe lucrul cu totul altfel decât ca o simplă lucrare de «consolidaţie», decât ca o reparaţiune; ea trebuia să fie o restituţiune a monumentului, cum a fost şi cum ar fi trebuit logic să fie: o restituire a monumentului, adică o expugnare a lui de toate elementele bastarde, care s-au aplicat după vremi la dânsul, o refacere a părţilor suprimate prin efectul timpului, şi o reînviere a adevăratului monument primitiv, constituind oarecum o nouă şi deplină eflorescenţă a stilului, ce caracteriza edificiul".

Ceremoniile de consacrare a înnoitului edificiu au fost înregistrate cu de-amănuntul de Grigore Tocilescu în cel de-al treilea capitol, intitulat „Sfinţirea Bisericii", adăugând un plus de importanţă excepţionalei valori documentare a volumului. Serbarea s-a petrecut în ziua de 12 octombrie 1886, în prezenţa regelui şi a reginei, „cu o pompă neasemănată şi vrednică de monumentul cel mai strălucit al Regatului României". Cronica cuprinde şi lungul şir de cuvântări rostite cu acel prilej, adresate unei adunări din care nu lipsea niciun nume important de la acea vreme, nici dintre înalţii demnitari ai statului, nici dintre oamenii de cultură. Sunt amintiţi, de pildă: I. C. Brătianu, Dimitrie Sturdza, Dimitrie Gusti, Spiru Haret, Vasile Alecsandri. Era prezentă practic întreaga înaltă ierarhie bisericească a Ţării Româneşti, în frunte cu episcopul eparhiot Ghenadie al Argeşului, invitat fiind şi Mitropolitul Iosif Naniescu al Moldovei şi Sucevei.

În încheierea volumului au fost aşezate din nou versurile poetului Vasile Alecsandri, „Legenda sfinţirei bisericei de la Curtea de Argeş" închinată Majestăţilor lor Regelui Carol I şi Reginei Elisabeta, în ziua de 12 octombrie 1886.

În paginile pe care le-a adăugat, sub titlul de „Concluşiune", Gr. Tocilescu redă un fragment din discursul regal, susţinut la deschiderea sesiunii ordinare a Corpurilor legiuitoare, şi cu care încheiem acestă prezentare a unui veritabil monument de cinstire: „Reedificarea monumentelor vechi a fost una dintre lucrările care totdeauna a atras deosebita mea îngrijire. Am salutat cu fericire ziua, în care frumoasa catedrală a Episcopiei de Argeş a fost redată cultului divin, restaurată într-o splendoare şi frumuseţe, care ridică ţara în ochii ei proprii. În curând vom serba sfinţirea bisericii Mitropolitane şi a Bisericii Sfinţilor Trei Ierarhi din Iaşi.

O naţiune, care-şi respectă monumentele străbune şi mai ales pe acele ale pietăţii şi ale credinţei creştineşti are un viitor sigur şi neclintit".

GOTTLOB FREGE şi natura atemporală a numărului

Cu toate că metabolismul fiinţei umane n-a fost centrat naturalmente pe un demers cognitiv hiperabstract, ci mai degrabă pe satisfacerea unor instincte vitale, cum ar fi procurarea hranei şi procreaţia, există totuşi matematicieni, logicieni şi filosofi care încearcă să forţeze limitele noetice, să anexeze trupul gândirii. Astfel de ambiţii umane ar echivala în lumea eonică, *mutatis mutandis*, cu dorinţa stranie a unui înger de a-şi asuma vicisitudinile vieţii terestre de la sexualitate la moarte.

De astfel de experienţe peratologice pot fi „acuzaţi" un Parmenide, un Platon, un Aristotel, un Descartes, un

BEGRIFFSSCHRIFT,

EINE DER ARITHMETISCHEN NACHGEBILDETE

FORMELSPRACHE

DES REINEN DENKENS.

VON

Dr. GOTTLOB FREGE.

PRIVATDOCENTEN DER MATHEMATIK AN DER UNIVERSITÄT JENA.

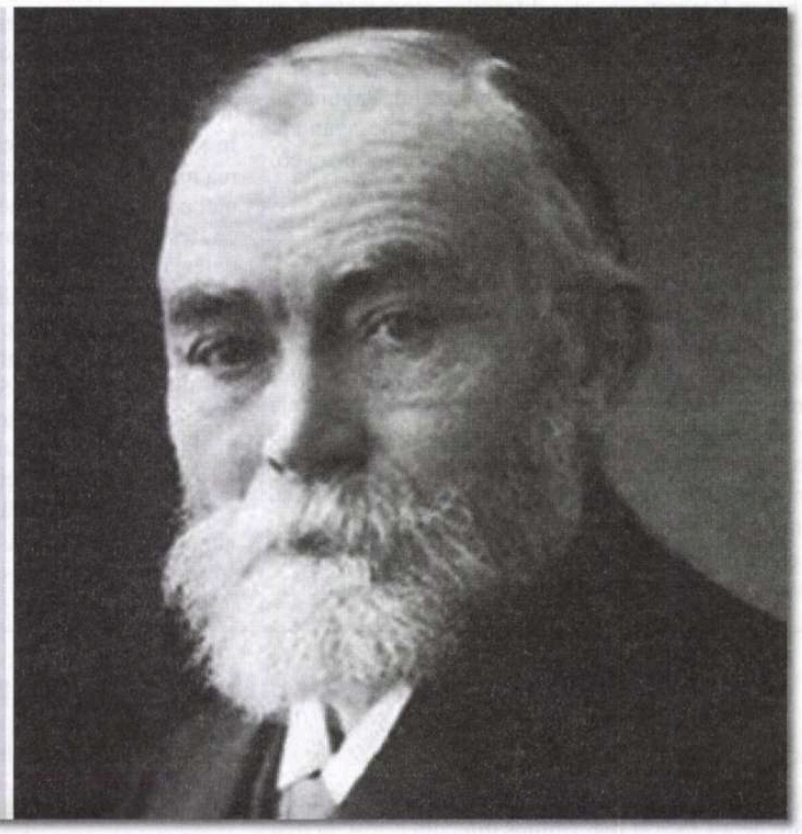

Leibniz, un Newton, un Kant, un Hegel, un Schopenhauer, un Cantor, un Einstein sau un Wittgenstein.

Friedrich Ludwig Gottlob Frege [Gottlob Frege, matematicianul, filosoful şi logicianul considerat de către urmaşi un Aristotel redivivus, se naşte la Wismar (Germania) în 8 noiembrie 1848. În 1869 se înscrie la Universitatea din Jena. După doi ani trece la Universitatea din Göttingen, unde studiază matematica, filosofia, fizica şi chimia cu neokantianul Rudolf Hermann Lotze. În 1873 îşi susţine doctoratul în filozofie cu tema: „Despre reprezentarea geometrică a lucrurilor imaginare în câmp", iar în 1874 devine docent în matematică la Jena. Între 1879 şi 1917 predă matematica, în calitate de profesor agregat şi onorific, la Universitatea din Jena. În 1917 se retrage din activitatea didactică din cauza unor probleme de sănătate, iar la 26 iunie 1925 se stinge din viaţă la Bad Kleinen. Principalele sale opere sunt: *Scrierea conceptuală – o limbă formală a gândirii pure constituită după modelul celei aritmetice* (1879); *Fundamentele aritmeticii* (1884); *Legile fundamentale ale aritmeticii* (1893).] face parte din această familie de spirite. Geniul său creator se manifestă în trei domenii: logica formală, filosofia matematicii şi filosofia limbajului. Opera fregeană debutează printr-o reacţie critică faţă de tezele filosofului englez John Stuart Mill (1806-1873), după care logica nu era decât o parte a psihologiei: „Eu consider că logica, afirmă Mill, nu este o teorie a gândirii ca gândire, ci teorie a gândirii valide… Pe cât este de ştiinţă, ea este o parte sau o ramură a psihologiei; Bazele ei teoretice sunt împrumutate complet din psihologie…" [Vezi John Stuart Mill, *O examinare a filosofiei lui Sir William Hamilton*]. Principiile logicii sunt pentru Mill „generalizări rezultate din experienţă", conceptele sunt „nume" şi nu au decât o realitate empirico-lingvistică, iar axiomele, „adevăruri experimentale".

Frege va susţine că logica şi matematica sunt o singură ştiinţă, logica fiind disciplina de bază a matematicii din care sunt deductibile toate ramurile ei. Prin aceasta el formulează şi dezvoltă programul logicist [De fapt originile logicismului se află în opera lui Georg Cantor, care, prin *Teoria Mulţimilor*, a unificat structurile matematice punând definiţia logică a numărului ca extensie a unui concept. De pildă, numărul doisprezece este extensia conceptului echivalent numeric al numărului apostolilor lui Iisus din Nazaret.

Immanuel Kant susţine că aritmetica se întemeiază pe intuiţie, nu pe intelect, adică pe intuiţia timpului, nu pe logică şi nici pe categorii. Frege îl contrazice afirmând că matematica este reductibilă la logică. Numărul este pentru el concept de clase care se aplică nu indivizilor, ci claselor, mulţimilor, fiind predicat comun al tuturor claselor echinumerice. Numerele, ca şi entităţile logicii, nu sunt sinteze ale minţii noastre, ci au o realitate obiectivă atemporală, inteligibilă. Există o hartă a inteligibilului care se lasă descoperită de intelect, nu de simţuri [Sesizăm în concepţia fregeană, referitoare la transcendentalitatea conceptelor matematice, ecoul teoriei lui Platon despre separabilitatea inteligibilului de sensibil şi atemporalitatea inteligibilului].

Având o natură atemporală, conceptul nu este reprezentare. Numărul 2 nu se reduce, de pildă, la două mere, ci la ceea ce este invizibil şi inteligibil în această binaritate. Prin urmare, merele participă la numărul doi, dar nu sunt doi-ul în sine. Trebuie să facem diferenţa între număr şi numeral. Lucrurile care pot fi afirmate despre numeral nu sunt valabile şi pentru număr. Numărul nu se aplică obiectelor, ci conceptelor. De exemplu, în propoziţia „Calul are 0 aripi", numărul zero nu se referă la obiectele aripi, devreme ce acestea nu există, ci la conceptul de „aripi ale calului".

Frege operează o distincţie între sens şi semnificaţie, între Sinn şi Bedeutung. Semnificaţia este conţinutul obiectiv al conceptului şi este necontextuală, independentă de context, în timp ce sensul face legătura dintre semnificaţie şi subiect şi este dependent de context. Ex.: „Planeta Venus este şi Luceafăr de seară şi Luceafăr de dimineaţă". Aici, planeta Venus este semnificaţia, iar Luceafărul de seară şi de dimineaţă sunt sensuri. Noi surprindem în limbaj contextele semnificaţiei care pot fi diferite. De aici se nasc diferenţieri lingvistice pentru acelaşi lucru.

Al doilea exemplu pe care-l dă Frege, şi anume 2+2 are aceeaşi semnificaţie ca 2x2, pentru că ambele operaţii aritmetice desemnează numărul 4. Avem aceeaşi semnificaţie 4, dar sensuri diferite.

O altă distincţie pe care o face Frege este cea între propoziţie şi judecată, importantă pentru filosofia limbajului. Judecata este propoziţie asertată sau negată, ceea ce înseamnă că numai ea poate fi adevărată sau falsă, nu propoziţia. În exemplul „calul fuge" avem de-a face cu o propoziţie pur logică, un enunţ care pluteşte în spaţiul inteligibil, dar este neutru, nu este nici adevărat, nici fals. Putem vorbi de adevăr numai dacă relaţionăm afirmaţia cu realitatea fizică. Afirmaţia şi negaţia constituie relaţia dintre concept şi ceea ce cade sub concept. Dacă avem conceptul de cal şi nu avem un cal concret, propoziţia este falsă.

În concluzie, contribuţia lui Gottlob Frege la dezvoltarea logicii formale, a filosofiei matematicii şi a filosofiei limbajului ar putea fi rezumată la următoarele idei:

– propoziţiile aritmetice sunt analitice, nu sintetice;

– aritmetica surprinde relaţii între concepte, nu intuiţii;

– aritmetica se întemeiază pe logică, nu pe estetica transcendentală, cum postulase Immanuel Kant;

– conceptul de număr este predicatul comun claselor echinumerice;

– conceptul de funcţie nu este o variaţie care are loc în timp, ci este tot concept;

– imposibilitatea reducerii logicii la psihologie;

– cuvântul este investit cu semnificaţie doar în contextul unui enunţ;

– diferenţa între sens (Sinn) şi semnificaţie înţeleasă ca referinţă (Bedeutung);

– raportarea expresiilor limbajului simbolic la entităţi distincte (substantivele la obiecte, predicatele la concepţii şi relaţii, iar enunţurile la valori de adevăr) şi considerarea sensului ca mod în care respectivele entităţi sunt date în limbaj [Vezi articolul despre Gottlob Frege în *Enciclopedia de filosofie şi ştiinţe umane*, coordonatori Marco Drago şi Andrea Boroli, trad. rom. de Luminiţa Cosma, Mihaela Pop şi Anca Dumitru, Ed. ALL Educational, Bucureşti, 2004, p. 368-370].

Deşi la început gândirea lui Gottlob Frege nu s-a bucurat de o atenţie deosebită din partea matematicienilor şi filosofilor (matematicienii îi considerau lucrările prea filosofice, iar filosofii prea abstracte, prea matematice), a exercitat o influenţă decisivă asupra unor filosofi precum Rudolf Carnap, Bertrand Russel sau Ludwig Wittgenstein [Wittgenstein mărturiseşte că în redactarea *Tractatus*-ului *Logico-philosophicus* a pornit de la „scrierile magnifice" ale lui Gottlob Frege]. Astăzi comunitatea filosofică este în unanimitatea de acord (excepţiile sunt nesemnificative) că opera lui Gottlob Frege a constituit un moment crucial în istoria filosofiei de pretutindeni.

Lect. Dr. Vasile CHIRA

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 165 • nr. 45-48

1 și 15 decembrie 2017

«ICOANA NAŞTERII DOMNULUI – DESCOPERIREA TAINEI ÎNTRUPĂRII»

Cuvânt pastoral la Naşterea Domnului – 2017

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

„Să prăznuim cu evlavie Naşterea lui Hristos, cu mintea ridicându-ne spre Vifleem, şi să ne înălţăm cu cugetul, şi să vedem în peşteră mare taină; că s-a deschis Edenul, venind Dumnezeu, din curata Fecioară, desăvârşit fiind El în Dumnezeire şi în omenire.”
(Stihiră din Vecernia Înainte-prăznuirii Naşterii Domnului, din 20 decembrie)

Iubiţii mei fii sufleteşti,

În această Mare Zi de prăznuire a *Naşterii Domnului* nostru *Iisus Hristos,* sufletele noastre sunt cuprinse de lumină şi de bucurie sfântă şi netrecătoare, care coboară din Ceruri. Este bucuria dumnezeiască negrăită pe care au vestit-o îngerii şi au trăit-o magii şi păstorii, care *au văzut* cu ochii lor, în ieslea săracă din Betleem, *frumuseţea şi slava* Pruncului Împărat – Începătorul Vieţii –, *smerenia* Preasfintei Fecioare, dar şi *înţelepciunea* şi *cuvioşia* Dreptului Iosif.

Marea bucurie duhovnicească a Crăciunului ni se împărtăşeşte prin prăznuirea liturgică, care nu este o simplă comemorare sau *aducere-aminte* a ceva ce s-a petrecut demult, în adâncul istoriei, ci este *actualizarea duhovnicească* a lucrării dumnezeieşti, *intrare tainică* a Bisericii, prin credinţă, dincolo de timp, în *Bucuria veşnică* a evenimentului mântuitor, de care ne împărtăşim la Sfânta Liturghie a acestui Praznic. Astfel, acea noapte minunată din trecut, în prăznuirea liturgică, devine un *astăzi* pentru noi, iar noi devenim, tainic, contemporani cu evenimentul sărbătorit. De aceea, cu nespusă bucurie, cu toţii cântăm: *„**Astăzi** cerul şi pământul să se veselească; îngerii cu oamenii duhovniceşte să prăznuiască... **astăzi** Dumnezeu pe pământ a venit şi omul la ceruri s-a suit; **astăzi** este văzut cu trup de om Cel ce din fire este nevăzut...”* [Stihira Litiei de la Vecernia Praznicului, *Mineiul pe Decembrie*, EIBMBOR, Bucureşti, 1991].

Posibilitatea de a pregusta din veşnicia Împărăţiei Cerurilor încă de aici, din această lume, este un mare *dar* făcut nouă de Dumnezeu, pregătindu-ne pentru viaţa viitoare. De aceea, Biserica a rânduit pentru noi *sărbătorile*, ca prilej unic de împletire a istoriei vieţii noastre cu viaţa veşnică a Împărăţiei Cerurilor, de unire a pământescului cu cerescul, a vieţii oamenilor cu viaţa lui Dumnezeu. Fiind îmbrăcaţi în trupul acesta material, noi ne împărtăşim de această realitate nevăzută prin *actele liturgice*, prin *lecturile biblice*, prin *cântările bisericeşti*, dar şi prin *icoanele* şi frescele cu care sunt împodobite bisericile noastre şi care coboară cerul pe pământ.

Prin *cuvintele* dumnezeieşti ale *Sfintei Evanghelii* pe care *le ascultăm* la Sfânta Liturghie şi le primim astăzi în inimile noastre suntem, tainic, *de faţă,* împreună cu magii şi păstorii, la Minunea Naşterii Pruncului Mântuitor, iar prin *icoana* Slăvitului Praznic, căreia, astăzi, ne închinăm cu evlavie şi o sărutăm cu credinţă, ne apropiem şi mai mult de Betleem, pentru *a vedea* descoperită Taina Întrupării Fiului Ceresc, pentru a vedea frumuseţea şi slava cea negrăită a smereniei dumnezeieşti şi a iubirii nesfârşite a lui Dumnezeu pentru noi, oamenii.

Evanghelia şi *icoana* nu pot fi despărţite una de cealaltă, căci *„ceea ce este cuvântul pentru auz, aceea este icoana pentru văz, căci cu ajutorul minţii ne unim cu icoana”*, spune Sf. Ioan Damaschin. Ceea ce Evanghelia spune prin cuvinte, ceea ce actele liturgice sugerează prin simbol, aceea o vesteşte *icoana* prin imagine şi culoare. Ea este o *„fereastră spre cer”* prin care privim viaţa viitoare, prin care viaţa viitoare intră în viaţa noastră. Ea este o punte între două lumi, între lumea noastră şi lumea cea cerească şi prin care noi putem participa, prin credinţă, la o realitate dincolo de simţurile noastre, dincolo de timp şi de istorie.

Iubiţi credincioşi,

Pentru a înţelege mai bine această taină a Înomenirii Fiului lui Dumnezeu şi pentru a ne face şi pe noi părtaşi la această minune, Biserica a rânduit ca acest eveniment major al iconomiei mântuirii să fie reprezentat artistic în ***icoana Naşterii Domnului***, una dintre cele mai frumoase şi mai expresive icoane ale Ortodoxiei, în care sunt contopite atât elemente biblice, dogmatice, cât şi altele preluate din literatura apocrifă. În această icoană se îmbină elemente din *Evanghelia după Luca* (Luca 2, 1-20), din *Evanghelia după Matei* (Matei 1, 18-25; 2, 1-12) şi elemente din textele apocrife, în special *Protoevanghelia lui Iacov*, în care apare relatată ispitirea Dreptului Iosif, dar şi momentul spălării Pruncului Hristos. Această admirabilă sinteză artistică vrea să ne arate cum viaţa lui Dumnezeu devine viaţa noastră şi cum noi, trăind această negrăită coborâre a Celui Preaînalt, ne putem ridica cu totul la cele cereşti, aşa cum ne învaţă prima catavasie a Praznicului: *„Hristos Se naşte, slăviţi-L! Hristos din Ceruri, întâmpinaţi-L! Hristos pe pământ, înălţaţi-vă! Cântaţi Domnului tot pământul şi cu bucurie lăudaţi-L, popoare, că S-a preaslăvit!”*

Icoana Naşterii Domnului, aşa cum a fost ea concepută şi zugrăvită de Părinţii bisericeşti, este, cu adevărat, o *„Evanghelie”* pictată, o teofanie, o nepreţuită comoară vizuală de înţelesuri adânci şi învăţături mântuitoare ale acestui praznic. Prin privirea şi cinstirea cu credinţă a icoanei Crăciunului devenim şi noi *martorii*

(continuare în p. 2)

† IRINEU,
Arhiepiscop
al Alba Iuliei

PASTORALĂ LA NAŞTEREA DOMNULUI – 2017

Cu aproximativ şapte secole înaintea erei creştine, Evanghelistul Vechiului Testament, prorocul Isaia (740-686 î.Hr.) mărturisea următoarele: „Iată, fecioara va purta în pântece şi va naşte fiu şi-L vor chema cu numele de Emanuel” (Is. 7, 14), care înseamnă „Cu noi este Dumnezeu”. Această naştere minunată a avut loc la „plinirea vremii” (Gal. 4, 4).

Profeţia lui Isaia, alături de toate celelalte profeţii, ne ajută să înţelegem bine că, prin Întruparea Sa de la Duhul Sfânt (cf. Mt. 1, 20) şi din Fecioara Maria şi, mai ales, prin Naşterea Sa ca Om, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, intră în umanitate. Domnul rămâne „până la sfârşitul veacului” (Mt. 28, 20) prezent în mijlocul oamenilor care cred în El şi-L iubesc pe El.

Drept-măritori creştini,

În urmă cu două mii de ani, oamenii L-au văzut pe Dumnezeul întrupat, înfăşat în scutece şi culcat într-o iesle. Câţiva ani mai târziu, ei au auzit cuvinte cereşti ieşite din gura Lui, s-au atins de veşmintele Lui, au fost uimiţi de învăţătura şi de minunile Lui. Contemporanii lui Hristos aveau îndreptăţirea să strige entuziasmaţi: „Cu noi este Dumnezeu!”. Cu aceeaşi îndreptăţire şi însufleţire, putem striga şi noi, creştinii de astăzi: „Cu noi este Dumnezeu!”. Iubirea divină s-a descoperit tuturor prin Hristos, drept pentru care Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Prin iubirea Sa mai presus de minte şi nesfârşită pentru om, Dumnezeu a devenit cu adevărat şi prin natură tocmai ceea ce iubea”, adică om. El este Emanuel, Dumnezeul coborât printre oameni.

Când Iisus avea 33 de ani, i-a lăsat pe ucenici fără prezenţa Sa trupească, dar nu i-a lăsat lipsiţi de mângâiere. Nici pe ei şi nici pe noi nu ne-a lăsat orfani (cf. In. 14, 18), ci ne-a trimis un Alt Mângâietor, Care „în veac să rămână cu noi” (cf. In. 14, 16). Împărtăşindu-le pe Duhul Sfânt fraţilor Săi din toate neamurile, i-a constituit pe aceştia ca Trup al Său, în chip tainic. Sfântul Grigorie cel Mare zice: „Răscumpărătorul nostru S-a înfăţişat pe Sine ca una şi aceeaşi persoană cu Biserica pe care Şi-a asumat-o”. Aici, Emanuel Îşi permanentizează prezenţa Sa printre noi.

În Biserică, prin Sfintele Taine, Hristos revarsă viaţa Sa în toţi creştinii, unindu-i intim şi real cu El, Care a pătimit şi a fost preamărit. Afundaţi în baia Sfântului Botez, ne facem părtaşi la moartea şi învierea lui Hristos (cf. Rom. 6, 4; I Cor. 12, 13). În Biserică, credincioşii ascultă cuvântul

(continuare în p. 4)

«ICOANA NAŞTERII DOMNULUI – DESCOPERIREA TAINEI ÎNTRUPĂRII»

(urmare din p. 1)

oculari ai evenimentului zugrăvit şi pătrundem tainic în măreţia lucrării dumnezeieşti împlinite în peştera săracă din Betleemul Iudeii. Sufletele noastre sunt copleşite de iubirea cea nemărginită a lui Dumnezeu pentru oameni şi de smerenia cea mai presus de minte a Fiului Mântuitor, coborât pe pământ.

Vom încerca, cu multă venerare, să pătrundem în Taina Întrupării, prin prezentarea *semnificaţiei teologice şi simbolice* a minunatei icoane a Naşterii Domnului.

Reprezentarea picturală din icoană este structurată pe trei registre: în partea ei superioară apare zugrăvită *lumea cerească*, în registrul central este reliefat evenimentul *Naşterii Domnului*, *unirea dintre Dumnezeu şi om*, iar în registrul inferior este redată, simbolic, *lumea pământească*. Această împărţire ne ajută să înţelegem mai uşor cum Dumnezeu S-a întrupat şi care sunt elementele lumii acesteia prin care Cel Preaînalt S-a coborât la noi pentru a ne dărui viaţa Sa cea dumnezeiască.

În *registrul superior* al icoanei este zugrăvită *bolta cerească* din care coboară o *rază de lumină* spre steaua călăuzitoare, iar apoi se desparte în *trei raze*, descoperindune pe Dumnezeu Cel Unul în fiinţă şi întreit în Persoane, Sfânta Treime, Care participă la mântuirea omului. Raza cerească coboară din cer peste un *munte auster*, care sugerează lumea neprimitoare şi ostilă, lumea de după căderea în păcat a protopărinţilor noştri, Adam şi Eva. Totodată, simbolic, stâncile ascuţite ale acestui munte sunt redate asemenea unor *trepte*, sugerând unirea cerului cu pământul, prin *pogorârea* lui Dumnezeu la om şi *urcarea* omului la Dumnezeu, prin minunea Întrupării lui Hristos. Deasupra stâncilor vedem razele Luminii dumnezeieşti care mângâie întreaga creaţie şi alungă întunericul păcatelor şi al necunoaşterii de Dumnezeu prin Întruparea Fiului Său.

Registrul ceresc este întregit prin zugrăvirea a două *cete de îngeri*, cea din partea stângă cu privirea înălţată spre *Izvorul de Lumină,* aducând laudă neîncetată lui Dumnezeu, iar cea din partea dreaptă, aplecată spre păstori, vestindu-le acestora Naşterea *Împăratului Ceresc.* Prezenţa îngerilor mărturiseşte dumnezeirea Pruncului şi ne arată că întreaga creaţie, văzută şi nevăzută, participă la împlinirea acestei taine dumnezeieşti.

În *centrul* icoanei, în registrul dedicat aspectului divino-uman al evenimentului, sunt înfăţişate chipurile luminoase şi pline de slavă cerească ale *Pruncului Iisus* şi *Maicii Sale, Preacurata Fecioară Maria,* exprimate artistic după capacităţile umane limitate ale iconarului şi la nivelul nostru de înţelegere. Sunt reprezentaţi alături toţi *martorii* acestui eveniment tainic şi dumnezeiesc: *magii*, care vin cu daruri, *păstorii*, care cântă, precum şi *boul* şi *asinul* din staulul sărăcăcios.

Întreaga reprezentare a Naşterii Domnului este una plină de *semnificaţii simbolice*. În icoanele bizantine, Pruncul Hristos este zugrăvit fie dormind, fie treaz, privind cu Chipul Său blând şi plin de dragoste către Maica Sa cea Preacurată. *Scutecele* în care este înfăşat au forma unor fâşii înguste asemenea *giulgiurilor de înmormântare*, braţele Sale se încrucişează pe piept în chipul Crucii, iar *ieslea* în care este aşezat are aspectul unui *altar-mormânt.* Pruncul Mântuitor apare înfăţişat ca fiind pregătit pentru jertfă încă din prima clipă a venirii Sale în lume, căci El S-a făcut trup pentru a ne mântui prin jertfa Sa de pe Cruce.

Alături de Pruncul Ceresc se află *Fecioara Maria* în faţa ieslei, pe jumătate rezemată pe un pat de culoare purpurie sau roşie, asemenea unui pat împărătesc, pentru a sugera astfel *preacinstirea* ce i se cuvine Născătoarei de Dumnezeu. Prin această poziţie a Maicii Domnului este afirmat, iconografic, adevărul *naşterii mai presus de fire (din Fecioară, fără dureri) a Mântuitorului Hristos*, iar cele trei stele aşezate pe cap şi umeri simbolizează pururea fecioria Maicii Domnului, înainte, în timpul şi după naştere. Chipul Maicii Domnului poartă *aura smereniei şi a tăcerii* dinaintea împlinirii *Tainei celei din veci ascunse*. Expresia chipului ei este una meditativă. Ochii ei privesc în depărtare, cu nesfârşită durere, la moartea ce avea să o suporte Pruncul din braţele ei. Ea apare zugrăvită ca fiind adevărată *„roabă a Domnului"* (Luca 1, 38), slujitoare a lui Dumnezeu, care vine la Betleem pentru a naşte în chip smerit, într-o peşteră sărăcăcioasă, mai presus însă de legile firii, pe Cel care avea să umple de bucurie şi viaţă nouă întreaga creaţie. Dumnezeu atât de mult Se umanizează din iubire pentru noi, încât acceptă să Se nască dintr-o femeie, dintr-o Fecioară preacurată, pe care ne-o face *Mamă* nouă tuturor, dorind să ne iubească şi prin iubirea ei curată.

Ascultarea şi slujirea Fecioarei are loc într-un cadru cu totul neprimitor. Deschizătura întunecoasă a peşterii în mijlocul stâncilor ascuţite, aşa cum apare în icoană, închipuie *cosmosul căzut*, lumea copleşită de păcat prin căderea omului, precum şi *iadul*, străfundurile întunericului, pe care doar Mântuitorul, *Soarele Dreptăţii*, le risipeşte odată cu Naşterea Sa.

Alături de Maica Domnului şi de Pruncul Ceresc, în peştera întunecoasă, se întrezăresc două animale, *boul* şi *asinul*, a căror prezenţă este semnificativă, deoarece ne aduce aminte de împlinirea profeţiei lui Isaia: *„Boul îşi cunoaşte stăpânul şi asinul, ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaşte; poporul Meu nu Mă primeşte"* (Isaia 1, 3). Refuzat de locuitorii Betleemului, Stăpânul întregii creaţii este primit de necuvântătoare, care-I oferă ieslea şi paiele ca sălaş şi aşternut.

Mesia cel mult aşteptat este însă primit de *popoarele păgâne*, sugerate prin *venirea magilor,* dar şi de oamenii simpli şi smeriţi la inimă ai poporului lui Israel, care apar în chipul *păstorilor care ascultă* mesajul îngerilor. Ei primesc cei dintâi vestea minunatei Naşteri, fiind, prin simplitatea şi curăţia lor, mai apropiaţi de lumea cerească. Păstorii reprezintă primii fii ai lui Israel (poporul ales de Dumnezeu), care I se închină Pruncului, ei simbolizând începutul *Bisericii dintre evrei*, iar magii, începutul *Bisericii neamurilor*.

Cei trei magi de la Răsărit sunt reprezentaţi fie pe cai, călăuziţi de stea spre locul Naşterii, fie aducând Pruncului întreitul dar, de *aur*, de *tămâie* şi de *smirnă*, ei preînchipuind pe femeile purtătoare de mir, venite la mormânt în dimineaţa de Paşti. În cântările Vecerniei acestui mare praznic ne este descoperită şi semnificaţia simbolică a darurilor aduse de magi:

„Domnul Iisus născându-Se în Betleemul Iudeii, magii, venind de la Răsărit, s-au închinat lui Dumnezeu, Celui Ce S-a întrupat; şi îndată deschizându-şi vistieriile, I-au adus daruri scumpe: aur lămurit, ca unui Împărat al veacurilor; tămâie, ca unui Dumnezeu al tuturor şi ca unui mort de trei zile; şi smirnă, ca Unuia fără de moarte. Toate neamurile veniţi să ne închinăm Celui Ce S-a născut spre mântuirea sufletelor noastre" [Stihiră la Stihoavna Vecerniei praznicului, *Mineiul pe Decembrie*, Bucureşti, 1991, p. 384].

Cel de al *treilea registru*, cel de jos, al icoanei se ocupă doar de *lumea pământească,* redând două scene distincte: într-un colţ al icoanei apare *Dreptul Iosif*, aşezat deoparte de Preasfânta Fecioară Maria, stând de vorbă cu un bătrân ciudat, iar în colţul celălalt al icoanei este reprezentată scena îmbăierii Pruncului. Aceste două scene sunt preluate din Evangheliile apocrife.

Dreptul Iosif, ocrotitorul Maicii Fecioare şi al Pruncului Iisus, este înfăţişat ca având o vârstă înaintată, fiind îngândurat, dezorientat, uimit şi tulburat, deopotrivă, dinaintea Tainei minunate la care este părtaş: *un Prunc zămislit de la Duhul Sfânt Se naşte din Maică Fecioară!* Mintea omenească limitată îl gârbovește şi îl tulbură, însă lumina credinţei îl ridică şi-l face ascultător de Dumnezeu.

Dreptul Iosif stă de vorbă cu un bătrân ciudat, învesmântat într-o piele de animal, care stă aplecat de spate dinaintea lui, şi care îl reprezintă, simbolic, pe amăgitorul Satan, deghizat în chipul unui păstor. Acesta îl ispiteşte pe Dreptul Iosif, logodnicul Fecioarei, cu gânduri necurate, aşa cum apare relatat şi în Imnul Acatist: *„Vifor de gânduri necuviincioase având întru sine înţeleptul Iosif s-a tulburat* […], *dar cunoscând că zămislirea ta este de la Duhul Sfânt, a zis: Aliluia!"* [*Acatistul Buneivestiri*, Condac 4]. În persoana Dreptului Iosif, icoana dezvăluie

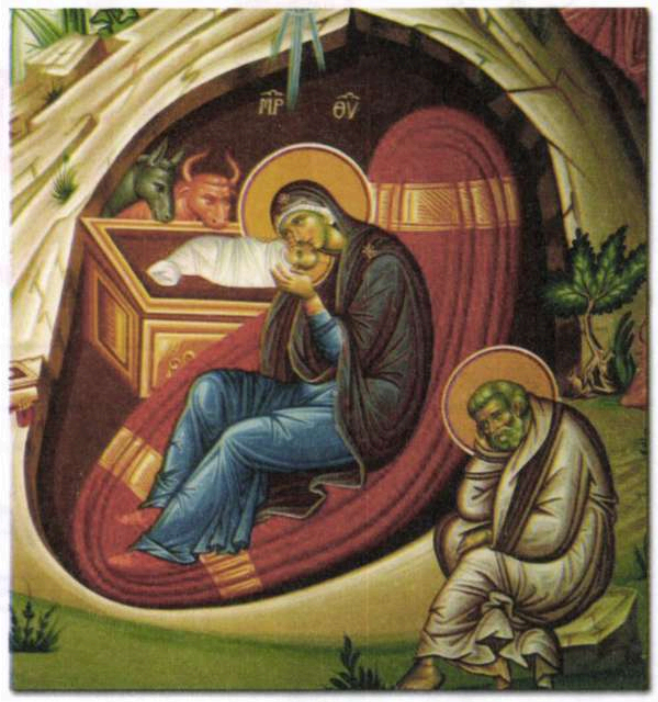

nu numai drama sa personală, ci, mai ales, drama întregii omeniri, care a privit taina nu prin ochii credinţei, ci ai raţiunii limitate.

Scena îmbăierii Pruncului nu apare în Evangheliile canonice, însă iconografia a reţinut-o pentru a arăta faptul că Hristos a venit în lume şi a acceptat de bunăvoie să Se supună tuturor rânduielilor şi obiceiurilor pământeşti, făcându-Se de bunăvoie rob, pentru ca pe toţi să îi răscumpere mai apoi prin moartea şi Învierea Sa.

Iubiţi credincioşi,

Icoana Naşterii Pruncului Mântuitor ne prezintă, vizual şi tainic, Bucuria cea mare, că cerul se uneşte cu pământul, iar îngerii împreună cu păstorii se veselesc, descoperind, totodată, taina mântuirii oamenilor în Biserica lui Hristos, în care Liturghia noastră, săvârşită pe pământ de păstorii sufleteşti, se uneşte cu Liturghia veşnică, săvârşită necontenit, în ceruri, de către sfinţii îngeri.

Icoana Înomenirii Fiului Ceresc ne cheamă să ne apropiem de Domnul cu credinţă şi cu dragoste, să ne lăsăm pătrunşi de taina curăţitoare şi sfinţitoare a Întrupării Sale, să ne umplem de bunătate ca păstorii, de curăţie şi dragoste ca îngerii, de smerenie şi ascultare, precum Dreptul Iosif, de neclintită nădejde ca magii, pentru ca astfel să ne învrednicim să fim şi noi părtaşi la Ospăţul acestei Bucurii netrecătoare.

Să ne facem cu toţii copii la inimă pentru ca să ne putem întâlni cu Pruncul Iisus Hristos, Cel smerit, Care a venit în lume pentru noi şi a noastră mântuire. Acesta să Se nască şi să Se sălăşluiască în inimile noastre. Să împodobim cu virtuţi ieslea sufletului nostru în care S-a născut Hristos. Să Îi aducem daruri ca magii: *postul*, *rugăciunea* şi *milostenia*.

Sărbătoarea Naşterii Domnului să ne fie prilej de înnoire sufletească pentru toţi: pentru copiii şi tinerii noştri, pentru familiile noastre, pentru comunităţile noastre, dar şi pentru noi înşine. Lumina Fiului Ceresc să lumineze chipurile noastre, să alunge întunericul întristărilor şi al suferinţelor. Pacea pe care o aduce în lume Pruncul Mântuitor să alunge tulburările pricinuite de multele noastre păcate, de vrajba şi dezbinarea dintre noi. Nădejdea Vieţii celei noi, pe care o vedem azi răsărind în Betleem, să umple prăpastia deznădejdii din inimile noastre. Să ne înveşmântăm, astăzi, sufleteşte în bucuria cea mare, că ni S-a născut Mântuitorul şi Domnul! Să ne întoarcem spre casele noastre îmbogăţiţi cu adevărat în Dumnezeu! Să descoperim semenilor noştri de aproape sau de departe, neştiutori, rătăciţi, indiferenţi sau dezinteresaţi, preafrumoasa *icoană a Praznicului de acum* oglindită în propria noastră ***viețuire***; să vadă şi să înţeleagă, din *cuvintele* şi din *faptele noastre*, că adevărata bucurie şi adevărata fericire a Crăciunului izvorăşte din Taina Betleemului, acolo unde s-a împlinit şi s-a descoperit lumii Iubirea nesfârşită a lui Dumnezeu pentru noi.

Vă dorim, tuturor, să petreceţi cu pace şi cu bucurie sfântă aceste minunate zile de prăznuire, iar Anul Nou, care se apropie, să ne găsească mai bogaţi în credinţă, bunătate şi iertare, mai aproape de Dumnezeu.

Sărbători fericite! An Nou binecuvântat! Întru mulţi şi fericiţi ani!

Gheron Iosif Isihastul (120 de ani de la naşterea sa – 1897)

Scrisoare la Praznicul Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos

Între scrisorile păstrate şi (mai ales) editate ale Cuviosului Iosif Isihastul se află şi una (nr. 56) scrisă în preajma marelui Praznic al naşterii după trup a Domnului nostru Iisus Hristos. O redăm în versiunea tradusă de părintele profesor Constantin Coman:

Hristos Se naşte pentru a mântui pe toţi oamenii. Bucuraţi-vă, deci, şi vă veseliţi cu Îngerii şi cu Păstorii, împreună cu toată zidirea, iubiţi fii ai lui Iisus Hristos, Domnul nostru.

Mai întâi vă aduc, precum Magii, vestea strălucitoare că dulcele Iisus Se naşte şi întreaga fire se bucură şi răspândeşte buna mireasmă, deoarece vede purtat în braţe pe Creatorul ei. Îngerii se bucură împreună şi cântă cu glas melodios: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace"!

Pentru că S-a născut Domnul păcii. Cel care a făcut veacurile şi înainte de veacuri era, şi Care în tăcere deplină a făcut Puterile cereşti ale Sfinţilor Îngeri. Acela, astăzi, este ţinut în braţe de Preadulcea Sa Mamă. Este alăptat şi crescut ca să ne mântuie pe noi toţi.

S-a născut dulcele Iisus ca să ne nască din nou pe noi. S-a făcut om, pentru ca să ne arate modul în care putem să-L urmăm şi să imităm faptele Lui. Ne-a lăsat porunci pentru ca să nu ne rătăcim alături de cale şi să păşim în întuneric.

A luat trup dulcele Iisus pentru ca noi să ne bucurăm de această fericită înrudire. Să devenim fraţi ai lui Hristos şi fii ai Preacuratei Sale Maici. Şi, în cele din urmă, să devenim întru toate următori lui Hristos şi fii după har ai Tatălui Ceresc.

Să ne cercetăm cu toţii, tineri şi bătrâni, mici şi mari, în fiecare cuvânt pe care îl rostim, în fiecare pas pe care îl facem, în fiecare clipă din zi şi din noapte, dacă facem, spunem sau gândim ceea ce place lui Hristos, Domnul nostru. Suntem întotdeauna vrednici atunci când ne împărtăşim cu Hristos? Suntem următori Lui? Rămâne dulcele Iisus întru noi? Şi-a găsit loc în inima noastră curată, sau pleacă imediat pentru că nu-şi găseşte loc? Toate acestea trebuie să le cerceteze creştinul adevărat în fiecare clipă; mai ales acela care vrea să meargă pe calea cea strâmtă şi cu chinuri a Domnului şi să ajungă la desăvârşire. Aşa cum sunteţi şi voi, fii iubiţi ai bunului meu fiu duhovnicesc, care suferă atâta şi care şi-a pierdut sănătatea pentru ca voi să aflaţi bucuria şi sănătatea voastră sufletească.

Fiecare pastor al oilor celor cuvântătoare este dator să se sacrifice pe sine pentru turma sa, urmând Stăpânului Hristos, Care a venit să-Şi dea sufletul Său răscumpărare pentru mulţi.

Aveţi grijă de dragostea dintre voi, cu conştiinţa curată, cu durere în suflet, cu dragoste pentru Hristos. Să aveţi ascultare desăvârşită pentru ca Hristos să Se bucure de voi şi să nu mai ofteze părintele vostru, care se îngrijeşte de toate şi caută interesul vostru al tuturor. Lepădaţi-vă de voia proprie, deoarece aceasta este moartea sufletului pentru om. Să acoperiţi unii altora greşelile, pentru ca şi Hristos să le acopere pe ale voastre. Dacă ceri de la fratele tău dreptate, te afli de îndată în faţa lui Dumnezeu, care, deşi tu ai păcătuit, nu te-a îndepărtat de la El. Acum, că te-a trezit cu harul Său, nu vrei să ţii şi tu pe fratele tău care este slab? Unde este dreptatea ta? Dacă Hristos îţi va lua harul şi îţi va cere talanţii înmulţiţi pe care îi datorezi? Ce ai, omule nemulţumitor, care să nu fi primit? Iar dacă ai primit, de ce te lauzi pentru fiecare lucru bun, ca şi când nu l-ai fi primit?

Spune, mai bine, acestea : „Dacă stai, suflete al meu, stai deoarece te ţine harul lui Dumnezeu; şi dacă fratele tău cade, cade deoarece nu este harul cu el. Mulţumeşte, deci, lui Dumnezeu şi nu socoti lucrul străin ca fiind al tău. Deoarece îţi va lua harul şi-l va da celuilalt. Atunci vei cădea tu şi se va scula aproapele tău. Atunci vei vedea greşeala ta, dar va fi târziu".

Cel dintre voi care va căuta ce este drept să ştie acestea: să poarte sarcina fratelui său până la ultima lui suflare şi să facă ascultare desăvârşită faţă de îndrumătorul său. Numai cu dragoste se întăreşte cel slab.

Când va vedea părintele vostru duhovnicesc înţelegerea şi dragostea dintre voi, va avea bucurie mare şi va împărtăşi bucurie. Dar când vede certuri şi cârteli, sănătatea lui se va zdruncina, îi va veni mai repede moartea şi voi veţi rămâne orfani.

Vă doresc tuturor din suflet toate cele bune, iubiţi nepoţi.

Cu smerenie,
Părintele Iosif.

[GHERON IOSIF, *Mărturii din viaţa monahală*, traducerea de Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, ed. a 2-a, Editura Bizantină, Bucureşti, 2003, pp. 263-265]

Christus Rex

Teodor BACONSCHI

Trecerea la Domnul a regelui Mihai I – la o vârstă patriarhală şi după un lung exil – i-a unit în rugăciune pe mulţi români, nu atât din motive politice, deci pământeşti, ci din pietate creştină. De altfel, regele a trecut în lumea cealaltă (acolo unde se află, începută în noi înşine, împărăţia lui Dumnezeu) în luna Naşterii Domnului, pe care regii magi se pregătesc, ritualic şi biblic, să ne-o aducă anual în raza sufletească. Iar Hristos Domnul este şi Împărat sau Rege al Creaţiei, căci prin Cuvântul lui Dumnezeu s-au făcut toate cele existente ca fire, de la marele univers, până la atomul nevăzut. Există aşadar o structurală dimensiune regală a creştinismului, religia adepţilor lui Hristos, rege mesianic al iudeilor, împărat al Păcii, Domn al slavei, unit cu celelalte slujiri sau vocaţii ale Sale, cea de Învăţător şi cea de Arhiereu veşnic. Asta nu înseamnă că doar în monarhii înfloreşte crezul creştin, prin fapte şi nădejde, aşa cum vedem în istoria pre-constantiniană a Bisericii, ori în multiplele expresii contemporane ale religiei noastre, care s-a acomodat în egală măsură în regimuri republicane, bucurându-se de orânduiri democratice, acolo unde ele au fost posibile, sau rezistând (adesea martiric) sub cele autoritare şi dictatoriale. Căci Fiul lui Dumnezeu, cunoscut ca Fiul Omului, leagă cerul de pământ printr-o pecete transcendentă, descins kenotic în condiţia trupească, dar şi transfigurat în neînserata lumină taborică. Pe de altă parte, atributul „regesc" revine tuturor Persoanelor Sfintei Treimi, adăugând regalităţii Fiului, „monarhia Tatălui" (cum spun teologii, atenţi să nu alunece în erezia subordinaţianistă) şi împărăteasca lucrare mângâietoare a Sfântului Duh. Acolo, în impenetrabilul mister trinitar, a găsit civilizaţia creştină sursa oricărei încoronări, simbolismul august al oricărui tron şi stilistica mesianică a oricărei exaltări dinastice.

Europa pre-revoluţionară a îngenunchiat mereu cu coroana pe cap, fiind organizată în ducate, regate şi imperii cu geometrie şi soartă variabilă, iar urmaşii sfântului Petru pe tronul episcopal al Romei şi-au arogat titlul de Suverani Pontifi, explicând parcă tipic occidentala dispută dintre *imperium* şi *sacerdotium*, pe care Răsăritul bizantin a gestionat-o mai armonios, într-o teologie politică a sintezei sau complementarităţii. Toate aceste avataruri ale puterii lumeşti – care au creat alternativ clipe de glorie şi de sminteală – explică prin fidelitate tradiţională (sau măcar prin inerţie) atât supravieţuirea instituţiei monarhice în anumite state europene, cât şi durabila dimensiune regească a imaginarului nostru colectiv. E uşor de citit şi istoria românilor prin lentila acestei moşteniri simbolice. Pe tronul Ţărilor Române au şezut, aşa cum se întâmplă pretutindeni, domnitori vrednici (şi învecinaţi uneori cu sfinţenia) sau bieţi oameni chinuiţi de patimi distructive. Faptul central e că, pe linia de moştenire bizantină, încă din zorii statalităţii şi până la abolirea comunistă a monarhiei, acum 70 de ani, am conceput esenţa politicii naţionale ca act suveran, asumat de către o persoană suverană. Firește, asta nu ne-a scutit, după cum aminteam, de episoade tragice ori de figuri nedemne, pasagere la scara mare a timpului istoric şi rânduite contrastant în cronici. Am căpătat însă un fel de reflex colectiv subliminal monarhic. În numele acestui habitus mental, am fost puternici în momente de răscruce şi slabi în faţa prea multor tiranii, după cum a bătut vântul nestatornic al conjuncturilor. Iată de ce sunt convins că putem conchide, în prezent, că doar regalitatea divină, lăudată liturgic şi trăită cu duh cucernic, ne poate feri de capcana oricărei „religii politice". Avem în Hristos Regele Care Se jertfeşte pe Cruce şi Care a înviat din morţi, deschizându-ne porţile singurei împărăţii netrecătoare: cea a lui Dumnezeu, pe care niciun „fur" lumesc n-o poate deturna, aşa cum nicio „molie" a ideologiei n-o poate roade. Purtând în minte această distincţie necesară, să ne rugăm împreună pentru odihna robului lui Dumnezeu, regele Mihai I, întors la Curtea de Argeş, alături de strămoşii săi şi ai noştri.

CRĂCIUNUL, ÎNTRE AŞTEPTAREA BUCURIEI ŞI BUCURIA AŞTEPTĂRII

Într-un articol anterior afirmam cu referire la Postul Naşterii Domnului că este o perioadă de aşteptare cu totul specială. Această aşteptare specială este aşteptarea mântuirii, care circumscrie sau „taie împrejur" toate celelalte aşteptări omeneşti. De fapt, întreaga noastră viaţă este marcată de aşteptări. Fiecare etapă a vieţii, fiecare vârstă a omului îşi are aşteptările ei. Dintre acestea unele sunt legitime, altele sunt mai puţin legitime, însă, omul aşteaptă în permanenţă. De asemenea, omul aşteaptă, fie că i se răspunde aşteptărilor, fie că nu i se răspunde.

Însă, caracteristica comună a tuturor aşteptărilor umane este aceea că ele sunt însoţite de teamă. Omul are o strângere de inimă constantă în legătură cu aşteptările lui: dacă rămân neîmplinite? Şi astfel, aşteptând, omul îşi pierde bucuria. Şi, tot de aici, din această teamă, rezultă şi nerăbdarea, şi frica, şi frustrarea pe care le implică toate aşteptările omeneşti. Totuşi, una din aşteptările omului, una singură dintre toate aşteptările sale este menită să îi aducă bucurie în suflet. Este vorba despre aşteptarea mântuirii. De ce stau lucrurile altfel în privinţa acestei aşteptări? Pentru că mântuirea nu este numai o aşteptare sau o dorinţă a omului, ci, în primul rând, ea este o făgăduinţă a lui Dumnezeu. Sărbătoarea Naşterii Domnului Iisus Hristos ne încredinţează că aşteptarea mântuirii este legitimă şi, de aceea, ne aşază dinaintea certitudinii că aşteptarea mântuirii se împlineşte. Unde? La Betleem.

Astfel, de Crăciun vedem cum Fiul lui Dumnezeu Se face Prunc în peştera Betleemului şi, dintr-odată, făgăduinţa fiind împlinită, „cerul şi pământul, cum spune colinda, în cântec răsună". Toate devin luminoase, toate devin bucurie, toate se înnoiesc. Desigur, şi copilăria lui Iisus este tot aşteptare, la fel ca pentru orice fiinţă umană. Dar, deşi Iisus parcurge vârsta aceasta a copilăriei (despre care nu avem prea multe date scripturistice), a aşteptării, ca Om, ajungând la deplinătatea vârstei, El rabdă toate cele specifice fiecărei etape de viaţă fără ca bucuria să-I fie alterată de păcat sau de teamă. El nu aşteaptă la fel ca ceilalţi oameni ca bucuria să-I împlinească aşteptarea, ci împlineşte El însuşi aşteptarea Sa şi aşteptările mântuitoare ale tuturor. De altfel, atunci când a săvârşit prima minune, în Cana Galileii – minune cântată chiar şi într-o colindă de la Naşterea Domnului! – Mântuitorul Hristos, exprimând necesitatea unei aşteptări premergătoare asumării misiunii Sale, îi spune Fecioarei Maria: „ceasul Meu n-a venit încă" (In. 2, 4). Totuşi, în pofida acestui fapt, Domnul săvârşeşte minunea, arătând că aşteptarea bucuriei poate fi împlinită de bucuria aşteptării.

Raportând la noi, oamenii, cele referitoare la modul în care trebuie să ne înţelegem existenţa, copilăria este, ea însăşi, o vârstă caracterizată de aşteptare. O aşteptare care se preschimbă uneori în nerăbdare, dar, totuşi, aşteptare. Iar, pentru un copil, aşteptarea naşte întotdeauna bucurie? De ce? Pentru că la copil aşteptarea coincide cu finalitatea aşteptării sau finalitatea aşteptării devansează aşteptarea. Cu alte cuvinte, atunci când copilul aşteaptă ceva, el se bucură ca şi când ar fi primit deja lucrul aşteptat. Pare absurd, însă, nu ni se spune, oare, prin cuvintele Sfintei Scripturi, că, atunci când cerem de la Dumnezeu ceva trebuie să credem că am şi primit, şi vom avea acel lucru? (Cf. Mc. 11, 24).

Aşteptarea noastră din copilărie este aceea de a deveni mari. Şi bucuria pe care o produce această aşteptare este atât de vizibilă atunci când un copil spune cu convingere: „când am fost eu mare...", şi relatează cu lux de amănunte ce a făcut el la vârsta despre care vorbeşte la trecut, dar, pe care o aşteaptă cu bucurie. Odată trecuţi anii şi devenit mare, adultului căruia aşteptarea nu-i mai aduce nicio bucurie, ci, doar nerăbdare, i se atrage atenţia: „De nu veţi fi ca pruncii..." (Mt. 18, 3). Adică cum? Cum sunt pruncii? Răbdători şi bucuroşi întru aşteptare. De aceea, părintele Alexander Schmemann spunea că „a deveni ca un copil, în cuvintele lui Hristos, înseamnă a fi capabil de bucuria de care un adult nu mai este capabil, înseamnă a intra în comuniune cu lucruri, cu natura, cu oamenii, fără suspiciune, sau frică, sau frustrare". (Pr. Alexander Schmemann, „Liturghie şi viaţă. Desăvârşire creştină prin intermediul experienţei liturgice", trad. de Pr. Viorel Sava, Ed. Basilica, Bucureşti, 2014, p. 123).

Omul nu poate aştepta întru bucurie şi datorită faptului că, lumea în care trăieşte este o lume care s-a opacizat faţă de bucurie. În măsura în care omul este în permanenţă înconjurat cu lumea, îmbrăcat cu slava lumii (la fel ca bogatul din pericopa evanghelică), el nu mai poate nădăjdui la bucuria mântuirii pentru că aşteptările lui sunt circumscrise planului terestru al vieţuirii.

Totuşi, aceasta nu poate fi o scuză pentru om, deoarece, atunci când vine în lume, Domnul Iisus Hristos, aşa cum spunea tot părintele Alexander Schmemann, restructurează lumea din interior. De ce? Am arătat mai sus că, lumea nu îi mai putea oferi omului posibilitatea de a aştepta, şi omul, îmbrăcându-se cu lumea, înconjurându-se cu ea, a devenit cu totul încorsetat de ea, captiv în mijlocul ei. Hristos Se naşte în peşteră, în miezul lumii şi, din interiorul ei, al lumii de acolo de unde omul era captiv, îl eliberează de robia lumii. Cele ale lumii (aur, smirnă, tămâie) devin daruri pentru El. Lumea se schimbă, pentru ca omul să se schimbe. Pentru că omul, prin sine însuşi, nu poate schimba lumea, ci lumea îl schimbă pe el, de aceea, Hristos, prin venirea Sa, schimbă lumea, pentru ca şi omul să poată să se schimbe în interiorul unei lumi înnoite, în interiorul unei lumi care, din momentul Întrupării Domnului, nu mai este doar o lume a omului şi a aşteptărilor lui, ci „este descoperită ca lumea lui Dumnezeu" (Pr. Alexander Schmemann, *op. cit.*, p 128).

În lumea cea nouă, schimbată de Întruparea Fiului lui Dumnezeu, omul poate din nou să aştepte. Însă, de această dată, aşteptarea sa este eshatologică: „Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie". De fapt, din punct de vedere creştin aşteptarea nu poate avea decât valenţe eshatologice. De aceea este extrem de interesantă şi de precisă formula anamnetică din cadrul Sfintei Liturghii, formulă care se înscrie în ceea ce spuneam ceva mai sus că este atitudinea definitorie a vârstei copilăriei, vârstă la care copilul aşteaptă să fie mare, dar povesteşte cu convingere lucruri din acea perioadă, ca şi când ar aştepta-o, dar, în acelaşi timp a şi parcurs-o. Anamneza spune că noi ne aducem aminte de toate cele mântuitoare, de toate momentele istoriei mântuirii, istorie în care includem însă şi a Doua Venire.

Aşa încât, orice aşteptare din lumea aceasta sau legată de lumea aceasta este doar secundară, doar un adaos la aşteptarea creştină, aşa cum spune chiar Iisus Însuşi: „Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi toate celelalte se vor adăuga vouă" (Mt. 6, 33). Aşa cum se arată şi în Simbolul Credinţei, aşteptarea noastră, a creştinilor, este una esenţială. Este o aşteptare care oferă maxima împlinire care poate fi aşteptată de cineva, şi anume, ca viaţa să îi fie veşnică. Dar făcând această mărturisire, acel cineva gustă deja această viaţă veşnică aici, în Împărăţia lui Dumnezeu din lume, care este Biserica. De fapt, aşa cum reiese din *Pilda datornicului nemilostiv* şi din aceea a *Tânărului bogat*, ceea ce trebuie să aşteptăm noi este ca să avem viaţă. Domnul Hristos vorbeşte chiar despre un belşug de viaţă. A accede la acest belşug de viaţă înseamnă să aşteptăm, aşteptarea fiind deja împărtăşire din Darul lui Dumnezeu Cel din Peştera Betleemului.

Deci, pentru a încheia, nu aşteptările lumii, ci aşteptarea puterii celei de Sus, putere promisă de Hristos la Înălţarea la cer. De asemenea, nu vorbim despre o aşteptare pasivă sau despre o răbdare care cultivă lenea sau complacerea într-o stare rea, ci o aşteptare activă, în care noi, prin rugăciune şi activitate aşezată pe temelia credinţei în Hristos – singura temelie care poate fi pusă (I Cor. 3, 11) – începem încă de pe acum să vedem cum se împlineşte cuvântul lui Dumnezeu, mulţumind cu bucurie pentru cele primite şi încredinţaţi că cele ce vor veni vor fi pentru noi pricină de şi mai multă mulţumire şi bucurie, aşa după cum avem acum viaţă, iar mai târziu vom avea şi mai multă (In. 10,10).

Astfel, Sărbătoarea Naşterii Domnului încearcă să ne concentreze atenţia tocmai asupra acestei posibilităţi unice – pe care ne-o oferă în dar Pruncul înfăşat şi culcat în ieslea din Betleemul sufletelor noastre, nouă, oamenilor, şi anume – ca aşteptarea bucuriei să fie pregustată de noi ca o bucurie a aşteptării momentului în care ne vom regăsi cu toţii întru slava lui Dumnezeu.

Pr. Vasile GAFTON

La slăvitul Praznic al Naşterii Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu smerenie rugăm pe Cel Atotputernic să ne dăruiască tuturor sănătate sufletească şi trupească, întru toate bună sporire, iar în Noul An să reverse asupra noastră şi asupra lumii întregi harul păcii, al iubirii şi al bucuriei duhovniceşti. Întru mulţi şi fericiţi ani!

Redacţia „Telegrafului Român"

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Academician Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Conf. Dr. Lucian Grozea, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Dr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie online:*** Dr. Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2018 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

† SOFRONIE,
Episcop
al Oradiei

SCRISOARE PASTORALĂ LA SĂRBĂTOAREA NAŞTERII DUPĂ TRUP A DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

Cinstiţi părinţi şi fraţi, iubiţi fii şi fiice duhovniceşti,

Trăim cu emoţie sfântă clipele fericite şi binecuvântate ale marii noastre sărbători creştine, un timp al păcii şi bucuriei, al liniştii şi iertării. Pentru că Dumnezeu, *„Cel ce este”* (Ieşirea 3, 14), *„Începutul şi Sfârşitul”* (Apocalipsa 22, 13), Domnul oştirilor cereşti a hotărât ca pe pământ să coboare pacea şi liniştea, pentru ca în oameni să se aşeze bucuria împăcării, izvorul nesecat al iertării, împăcare cu Dumnezeu-Creatorul şi întreolaltă, întru dobândirea iertării divine, prin iertarea noastră reciprocă, a unora de către alţii.

Timpul păcii şi al liniştii, al bucuriei şi al iertării s-a aşternut în lume, peste faţa întregului pământ, odată cu venirea în mijlocul nostru şi înomenirea Fiului şi Cuvântului veşnic al lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos, Mântuitorul, după inspiratul cuvânt al Sfântului Apostol Pavel: *„Dumnezeu era în Hristos, împăcând lumea cu Sine Însuşi, nesocotindu-le greşelile lor şi punând în noi cuvântul împăcării”* (II Corinteni 5, 19). Ceea ce ne ajută să înţelegem că *„toate sunt de la Dumnezeu, Care ne-a împăcat cu Sine prin Hristos şi Care ne-a dat nouă slujirea împăcării”* (II Corinteni 5, 18).

Hristos Domnul vine în lume, Se face Fiul Omului pentru noi, oamenii, pentru a ne dărui pacea Sa, pentru a ne împăca, prin Sine, cu Tatăl, pentru a ne transforma, din oameni înstrăinaţi şi fii rătăciţi, risipiţi în faptele, cuvintele şi gândurile noastre, în slujitori ai împăcării, lucrători înmulţitori ai păcii în lume, *„împreună-lucrători cu Dumnezeu”* (I Corinteni 3, 9), ancoraţi în iubirea nesfârşită, fără hotar, a Preasfintei Treimi, Dumnezeul cel Viu şi Adevărat, Alfa şi Omega, *„Cel ce este, Cel ce era şi Cel ce vine, Atotţiitorul”* (Apocalipsa 1, 8), *„Cel dintâi şi Cel de pe urmă, Începutul şi Sfârşitul”* (Apocalipsa 22, 13).

Iubit popor al lui Dumnezeu,

Frumuseţea iubirii netrecătoare a lui Dumnezeu faţă de noi, oamenii, străluceşte cu putere, deşi foarte discret, subtil, duhovniceşte, în măreţia ameţitoare a libertăţii după Duhul, cu care Domnul ne-a înzestrat, din care ţâşneşte ca un torent limpede, proaspăt şi curat, harul divin necreat, ce ne ajută să descoperim uriaşa responsabilitate ce ne incumbă, care acoperă, ca o mantie grea de dumnezeieşti energii, umerii noştri plăpânzi, luminându-ne a pricepe că *„Domnul este Duh, şi unde este Duhul Domnului, acolo este libertate”* (II Corinteni 3, 17).

De aceea, se cuvine să regăsim resursele necesare pentru a ne manifesta, în primul rând noi, creştinii, în lume ca fraţi şi surori, părinţi şi maici, fii şi fiice, aparţinând aceleiaşi familii spirituale a umanităţii, îmbinând libertatea cu responsabilitatea, redescoperind, cu alte cuvinte, fraternitatea noastră, cinstindu-ne, respectându-ne, preţuindu-ne, urmând îndemnului adresat romanilor odinioară de Marele Pavel: *„primiţi-vă unii pe alţii, precum şi Hristos v-a primit pe voi, spre slava lui Dumnezeu”* (Romani 15, 7). Numai aşa vom ajunge şi noi să vedem splendoarea negrăită a planului divin mântuitor, întrucât Domnul Dumnezeu a voit ca *„toate să fie iarăşi unite în Hristos, cele din ceruri şi cele de pe pământ”* (Efeseni 1, 10).

Pentru a fi roditoare în noi darurile primite de Sus, suntem chemaţi să stăm *„tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi”* (Galateni 5, 1), nu după chipul trecător al veacului acestuia, înstrăinat şi decăzut, nimicitor al tradiţiilor, distrugător al fraternităţii curate, după voia dumnezeiască, pulverizator al familiei lăsate de Cel ce l-a zidit pe Adam şi i-a dăruit soţie pe Eva, ascultând de îndemnul paulin: *„să nu vă potriviţi cu acest veac, ci să vă schimbaţi prin înnoirea minţii, ca să deosebiţi care este voia lui Dumnezeu, ce este bun şi plăcut şi desăvârşit”* (Romani 12, 2). Iar a nu ne potrivi veacului înseamnă a ţine cu scumpătate ceea ce Domnul ne-a lăsat, *„Iisus Hristos, nădejdea noastră”* (I Timotei 1, 1).

Binecinstitori creştini,

A redescoperi fraternitatea noastră astăzi înseamnă a retrăi bucuria sfântă a tuturor creştinilor dintotdeauna şi de pretutindeni, aceea a fidelităţii faţă de Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Lumea se schimbă şi virează într-o direcţie în care crede că Dumnezeu nu ar fi şi că orice fantezie omenească este posibilă, durabilă şi fructiferă, dar asta pentru că cei ce nu cred sau nu mai vor să creadă nu înţeleg că Dumnezeu este prezent, iubitor, în istorie. *„Tatăl Meu până acum lucrează; şi Eu lucrez”* (Ioan 5, 17), zice Hristos Domnul. Este adevărat, egoismul este activ azi pe pământ pentru că *„cel ce nu iubeşte n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire”* (I Ioan 4, 8).

Lumea de astăzi este nu numai într-un accentuat proces de secularizare, de laicizare, dar şi în plină desacralizare, în nebun şi zadarnic efort de alungare a lui Dumnezeu din mijlocul cetăţii, din inimile oamenilor. Dar iubirea atotputernică a Preasfintei Treimi şi atracţia irezistibilă şi neîmbătrânită a creştinismului, dincolo de neputinţele şi căderile noastre, ale creştinilor, dau măsura biruinţei finale a planului divin mântuitor asupra tuturor utopiilor umane, asupra tuturor planurilor nesăbuite şi fals salvatoare, care promit fericirea aici şi acum. Toate căutările fade, lipsite de consistenţă, ale omenirii căzute şi înstrăinate, rătăcite şi distructive, nu au sorţi de izbândă, întrucât sunt superficiale şi planificate pe scurtă durată, câtă vreme ceea ce Pronia a statornicit şi inspiră necontenit are în vedere profunzimile de taină ale omului, vizând nemurirea şi veşnicia.

Viaţa veşnică, pentru oamenii supuşi stricăciunii şi morţii, pacea şi liniştea, pentru cei vulnerabili şi fragili, bucuria şi iertarea, pentru cei greşiţi şi vinovaţi, dragostea eternă, pentru cei neputincioşi şi lipsiţi, iubirea mai tare ca moartea, preţuirea, pentru cei disprepuiţi, sunt darurile pe care naşterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos le-a adus în lume, pentru ca noi să redescoperim că suntem părinţi şi maici, fraţi şi surori, fii şi fiice, cu toţii aparţinând familiilor noastre trupeşti, în sânul cărora, copii fiind, am învăţat să trăim bucuria Naşterii Domnului, dar şi familiei duhovniceşti celei mari, Biserica, în care am învăţat să creştem, *„ţinând adevărul în iubire, să creştem întru toate pentru El, Care este capul-Hristos”* (Efeseni 4, 15), a Cărui sărbătoare sfântă o prăznuim la Crăciun, cu pace şi în linişte, în noaptea sfântă şi liniştită a copilăriei noastre, mereu înnoită întru bucuria iertării şi a împăcării cu Cerul, cu propria conştiinţă, cu semenii noştri, fraţi şi surori în umanitate, cu toţii copiii Celui Preaînalt, fii şi fiice duhovniceşti, după har, în dragostea lui Dumnezeu-Tatăl, prin Fiul întrupat, în Duhul Sfânt.

† ANDREI,
Episcop al
Covasnei şi
Harghitei

DREPTUL IOSIF, MODEL DE SMERENIE ŞI ASCULTARE

Cuvânt Pastoral la Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos – 2017

Fecioara, astăzi, pe Cel mai presus de fiinţă naşte, şi pământul peştera celui neapropiat aduce. Îngerii cu păstorii slavoslovesc şi magii cu steaua călătoresc. Că pentru noi s-a născut Prunc tânăr, Dumnezeu, Cel mai înainte de veci. **(Condacul Naşterii Domnului)**

Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos a fost prilej de mare bucurie pentru lumea nevăzută a îngerilor care cântau: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bună voire" (Luca 2, 14)[1], dar şi pentru Fecioara Maria şi Bătrânul Iosif, pentru păstori şi pentru magi. Fecioara Maria a trăit cel mai intens bucuria naşterii. Naşterea Pruncului Iisus în ieslea din peştera Bethleemului a adus o stare sufletească plină de nenumărate bucurii logodnicului şi protectorului Fecioarei Maria, Bătrânului Iosif cel smerit şi drept.

Rugăciunile înălţate către Preamilostivul Dumnezeu ale părinţilor Ioachim şi Ana, în durerea şi amărăciunea lor, I-au făgăduit că orice le va da, fiu sau fiică, o vor închina Domnului ca să trăiască în feciorie pentru Dumnezeu. Aşa se explică faptul că după ce au născut-o pe Fecioara Maria nu şi-au uitat făgăduinţa şi la vârsta de trei ani au adus-o la Templul din Ierusalim şi au făcut-o „dar lui Dumnezeu". Acolo a stat până la vârsta de cincisprezece ani în rugăciune şi meditaţie duhovnicească şi, conform rânduielilor legii iudaice, la această vârstă a trebuit să părăsească acest loc, drept pentru care preoţii şi arhiereii au ţinut să respecte făgăduinţa Părinţilor Ioachim şi Ana. Aceştia au căutat să o logodească cu un om drept, evlavios şi temător de Dumnezeu. L-au găsit pe Bătrânul Iosif, om drept şi temător de Dumnezeu.

La evrei, noţiunea de „drept" avea sensul şi de om virtuos în toate. Iosif a înţeles că trebuie să-i fie Sfintei Fecioare ocrotitor, să aibă grijă de ea şi că ea trebuie să rămână curată.

A fost încredinţată acestui drept pentru că nu era acceptat în mentalitatea lumii iudaice ca o fecioară să-şi păstreze curăţia trupească pentru toată viaţa. Dreptul Iosif era singurul care ştia de legământul conform căruia trebuia să rămână fecioară.

Se cuvine să reţinem că înainte de a-i fi încredinţată a avut loc, la Buna Vestire, şi zămislirea. Când a observat că este însărcinată, a crezut că s-a întâmplat ceva necugetat. Însă, în acel moment a intervenit Dumnezeu şi adevărul a fost revelat, aşa cum ne spune Sfântul Evanghelist Matei: „Iar naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost: Maria, Mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei împreună, s-a afla având în pântece de la Duhul Sfânt" (Matei 1, 18)[2]. Fecioara Maria a născut pe Domnul Iisus Hristos, fiind adumbrită de la Duhul Sfânt, aşa cum mărturisim în Simbolul Credinţei: „Care, pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire, S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria şi S-a făcut om"[3].

Mai departe, Sfântul Evanghelist Matei ne spune: „Iar Iosif, logodnicul ei, drept fiind şi nevoind să o vădească, a voit s-o lase în ascuns" (Matei 1, 19).

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că: „Evanghelistul Matei istoriseşte zămislirea lui Hristos de la Duhul Sfânt înainte de a istorisi cunoaşterea acestei zămisliri de către Iosif, tocmai ca să crezi în cele ce s-au întâmplat după ce Iosif a aflat de zămislire. O fecioară însărcinată nu ajungea numai de batjocură şi de râs lumii, ci era şi pedepsită de lege. Iosif n-a vrut nici s-o dea pe mâna legii, pedeapsa cea mai mare, dar nici n-a vrut s-o facă de râs, pedeapsa cea mai mică. Ai văzut ce bărbat filozof, lipsit de cea mai tiranică patimă, gelozia? Ştiţi doar ce cumplită patimă este gelozia! Din pricina asta, un bărbat spunea: „Plin de mânie este bărbatul gelos; nu o va cruţa în ziua judecăţii" (Pilde 6, 34), iar în altă parte: „Crudă ca iadul este gelozia" (Cântarea Cântărilor 8, 6).

Cunosc mulţi oameni care preferă să-şi piardă viaţa decât să îndure chinurile geloziei. La Iosif, nici umbră de gelozie, cu toate că sarcina era destul de înaintată. Era aşa de puţin gelos, încât nu voia să o supere pe Fecioara nici cu cea mai mică mustrare. A o tăinui i se părea o nelegiuire, iar a o vădi şi a o duce înaintea judecăţii însemna să o dea morţii. De aceea n-a făcut nici una, nici alta, ci s-a purtat cu Fecioara într-un chip deosebit decât poruncea legea. Că trebuia odată cu venirea harului să se arate şi semnele vieţuirii celei înalte. După cum soarele, înainte de a-şi arunca razele pe pământ, luminează cu lumina lui de departe cea mai mare parte a lumii, tot aşa şi Hristos, când a răsărit din pântecele Fecioarei, a luminat mai înainte de a se naşte întreaga lume.

De aceea înainte de durerile naşterii, profeţii săltau de bucurie, femeile preziceau cele viitoare, iar Ioan Botezătorul sălta în pântecele maicii sale. Aceasta e pricina că şi Iosif a arătat multă filosofie: „n-a învinuit-o, n-a ocărât-o, ci a vrut numai să o lase"[4].

Toate frământările şi neliniştea din sufletul dreptului Iosif i-au fost descoperite de trimisul lui Dumnezeu: „îi descoperise toate frământările sufletului lui, toată teama lui, îi descoperise ce avea de gând să facă, pentru ca, pe temeiul acestora, Iosif să creadă şi în zămislirea cea mai presus de fire; dar mai bine spus, nu numai pe temeiul acestora, ci şi pe temeiul celor ce îngerul avea să-i spună îndată: Ea va naşte Fiu şi vei chema numele lui Iisus (Matei 1, 21).

Să nu socoteşti, Iosife, îi spuse îngerul, că tu nu slujeşti tainei întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru că Iisus este născut de la Duhul Sfânt! Da, nu ai ajutat cu nimic la naştere, Fecioara a rămas nevătămată, dar îţi dau o însărcinare proprie unui tată, să pui numele Celui născut, fără ca asta să pângărească vrednicia Fecioarei! Poartă-te ca un tată cu El. De aceea, chiar de la punerea numelui te fac tată Celui născut! Maria L-a născut întregii lumi, pentru aceea Îngerul a adus din ceruri numele Lui.

Numele acesta nu-i un nume ca oricare altul, ci o vistierie de nenumărate bunătăţi. De aceea îl şi tălmăceşte îngerul şi-i dă lui Iosif bune nădejdi, întărindu-l în credinţă şi vestindu-i bunătăţile pe care Hristos le va aduce lumii"[5].

Dreptul Iosif era un om cuviincios, era un om atât de bun şi de atent cu ea, încât nu voia să o jignească; nici măcar să o întrebe ce s-a întâmplat. Observa că ea este însărcinată, însă el, datorită bunei cuviinţe, stării lui sufleteşti îmbunătăţite, smereniei şi dorinţei de a nu deranja pe cineva, voia să o lase pe ascuns.

Sfânta Evanghelie ne arată că în timp ce cugeta el acestea: „Iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt" (Matei 1, 20).

Avem încă o mărturie ca noi să ne întărim în credinţă şi nimeni să nu se îndoiască. Când i-a spus să o ia pe Maria drept femeia sa, înţelegem că este vorba de o logodnă, care la evrei nu era o simplă promisiune, ci era un legământ sacru, cu putere legală. Îngerul îi spune lui Iosif în vis „că ea va naşte un Fiu Căruia îi va pune numele Iisus, căci el va mântui pe poporul Său de păcatele lor" (Matei 1, 21).

(continuare în p. 6)

Pastorală la Naşterea Domnului – 2017

(urmare din p. 1)

Evangheliei şi primesc Trupul şi Sângele Domnului ca arvună a vieţii şi a bucuriei veşnice din Împărăţia cerească. Euharistia îl ridică pe fiecare dintre noi la comuniunea iubitoare cu Hristos, Cel Ce „Se dă pe El Însuşi ţie, nu numai să-L vezi, ci chiar să te atingi de El, să-L mănânci, să-L primeşti înăuntrul tău", precum ne asigură Sfântul Ioan Gură de Aur.

Înălţat la ceruri, Mântuitorul nostru continuă să fie cu noi, nu uită de noi, Îi pasă de noi. El este susţinătorul nostru, Care „stă de-a dreapta lui Dumnezeu şi mijloceşte pentru noi" (Rom. 8, 34). Sfântul Apostol Ioan scria: „Noi avem Mijlocitor către Tatăl, pe Iisus Hristos, Cel Drept. El este jertfa de ispăşire pentru păcatele noastre şi pentru ale lumii întregi" (I In. 2, 1-2). Emanuel este cu noi, cum e respiraţia plămânilor sau bătaia inimii, atunci când ne rugăm, când primim Sfintele Taine, când suntem ispitiţi, când muncim şi când suferim. Sfântul Chiril al Alexandriei ne arată că prin Hristos „putem avea harul desăvârşit aproape de noi, având împreună cu noi pe Cel Ce ne poate ridica peste orice rău".

Răscumpărătorul nostru dumnezeiesc nu este o entitate ascunsă în ceruri, un Mare Anonim Care a părăsit lumea oamenilor, lăsând-o pradă valurilor secularizante. „Împăratul veacurilor" (I Tim. 1, 17), şezător pe tronul slavei eterne, comunică energiile Sale, iar omul se deschide pentru primirea lor, într-un urcuş duhovnicesc. Iisus Hristos, „Cuvântul făcut trup" (cf. In. 1, 14), ne animă în permanenţă ca Unul Care „este Acelaşi ieri şi astăzi şi în veci" (Evr. 13, 8). Domnul are puterea de a da viaţă, de a aduce speranţă acolo unde este deznădejde, de a infuza bucurie în sufletele părăsite şi iubire acolo unde sărăcia spirituală pustieşte viaţa şi dorul de mântuire. Acesta este Emanuel, aflat într-o uimitoare solidaritate cu întreaga omenire răscumpărată.

Iubiţi credincioşi,

Trăim vremuri marcate de haos şi nesiguranţă, în care peste tot se răspândeşte eroarea ateismului teoretic şi practic şi se ridică noi idoli, în faţa cărora omenirea se prosternă în adoraţie: plăcerea, banii, orgoliul, necurăţia, prestigiul şi sacrilegiul. Violenţa se răspândeşte tot mai mult, egoismul face dure inimile oamenilor, ura se dezlănţuie ca un foc mistuitor, iar războaiele se înmulţesc îngrijorător. Din cauza păcatului tolerat şi chiar declarat legitim, neliniştea biciuieşte societatea, iar oamenii se simt orfani. Schimbările prin care trece lumea, indiferent de natura lor, nu pot anula vocaţia filială a omului şi puterea transfiguratoare a lui Hristos, Care ne spune: „Eu sunt Alfa şi Omega, Cel Dintâi şi Cel de pe Urmă, Începutul şi Sfârşitul" (Apoc. 22, 13).

Cei care conduc temporar destinul popoarelor trebuie să înţeleagă clar că numai în Hristos avem viitor durabil şi şansa păcii pe acest pământ, fiindcă, „dacă n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte" (Ps. 126, 1). Alianţele economice, politice, militare şi de securitate nu ajută mult timp, dacă Hristos este alungat din vieţile noastre şi din ţările Europei creştine. Recunoscându-L pe El ca Izvor al binelui şi al prosperităţii, ca Suveran al lumii mântuite, Biserica grăieşte astăzi, ca oarecând profetul Isaia: „Cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi, neamuri, şi vă plecaţi; cei puternici, plecaţi-vă!" (Is. 8, 9). Fie ca veşnicul Emanuel, născut în Betleem, să ne dăruiască tuturor lumina harului Său şi bucuria prezenţei Sale!

Pruncul Iisus şi poarta adâncă spre Absolut, care există în fiecare dintre noi

† GURIE,
Episcop al
Devei şi
Hunedoarei

Iubiţi credincioşi,

Mare este bucuria Crăciunului, când Dumnezeu Se smereşte şi Se întrupează, **venind în lume cu o mare ofertă de dragoste**, ca Prunc nevinovat, ca „Miel", spre a ne arăta nouă, tuturor, că Dumnezeu nu are intenţii vrăjmaşe, că nu este un războinic dornic să facă ordine în lume prin mijloace agresive, ci este un Părinte blajin, Care speră că noi ne vom deschide porţile inimii spre dragoste. Căci, în lumea de dincolo, legea dragostei este o lege universală.

Aşa că astăzi s-ar cuveni să ne întrebăm, fiecare în parte: cât de mult ne este pătrunsă fiinţa de această supremă energie, care este dragostea, cât de mult reuşim să o revărsăm în jurul nostru, făcându-i pe ceilalţi oameni fericiţi (în familie, la locul de muncă, în societate) şi cât de mult ne lucrăm o relaţie de iubire pe verticală, cu Dumnezeu, pentru a primi putere să iubim şi pe orizontală, pe toţi semenii noştri. Există o cruce simbolică a iubirii: axa verticală se încrucişează cu axa orizontală. Ne avertizează Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan: *Dacă zice cineva: „Eu iubesc pe Dumnezeu" şi urăşte pe fratele său este un mincinos, căci cel care nu-l iubeşte pe fratele său, pe care-l vede, cum poate să-L iubească pe Dumnezeu, pe Care nu-L vede?* (I Ioan 4, 20).

Există şi un mod de a ne verifica, fiecare, cât de aproape sau de departe suntem de Dumnezeu, Care este dragoste: în măsura în care un discurs despre dragoste, despre iubirea creştină, ne plictiseşte, înseamnă că energia lui Dumnezeu este prezentă într-o proporţie foarte mică în inima noastră şi suntem departe de statura pe care ar vrea Dumnezeu să o atingem. Înseamnă că poarta spre Absolut din fiinţa noastră este închisă, este blocată, şi trebuie să ne întrebăm ce ar fi de făcut să o deschidem, pentru a ajunge să-L cunoaştem pe Dumnezeu, să-L simţim, să-L invităm în viaţa noastră.

Dacă nu vom face aceasta, răul, care este foarte molipsitor, ne va contamina. Să ne amintim de Irod, cât de mult a fost el victima răului: *Iar Irod, tiranul, craiul şi duşmanul, / Oastea şi-o trimite / Pe prunci de-i ucide, / De doi ani în jos, / să taie pe Hristos. / Intră prin odaie, toţi copiii taie. / Vai, în greaua noapte, câtă crudă moarte! / Sânge preacurat, / Cât s-o mai vărsat! / Mamelor, nu plângeţi, / Pieptul nu vi-l frângeţi! / Pruncii n-or muri, / ci s-or preamări*[1].

Drept-măritori creştini,

Noi, oamenii, am fost făcuţi de Dumnezeu pentru fericire. Dar fericirea nu este un „dat", ci un „orizont"; la ea trebuie să ajungem prin participare, prin voinţa oţelită de a evita răul şi de a urma binele. Doar dragostea ne poate revărsa fericirea în viaţă. Doar când omul iubeşte şi constată că este iubit, devine fericit. Prin căderea în păcat omul a decis să ajungă la fericire numai după ce parcuge un mare ocol: experienţa răului. De aceea, pe acest Pământ, unde este revărsat răul, mai corect ar fi să vorbim nu de… fericire, ci de o stare de seninătate, care ne este furnizată de convingerea că suntem pe traseul cel corect, al mântuirii, al vieţii veşnice, la capătul căruia se află Raiul, Împărăţia Cerurilor.

De marile praznice, precum este şi cel de astăzi, este bine să ne adresăm, fiecare dintre noi, câteva întrebări constatative şi investigative. Prima ar fi aceasta: ***Cât de mult am contribuit eu, personal, la expansiunea binelui şi a fericirii în vieţile oamenilor importanţi pentru mine?*** Am în mintea şi în inima mea o listă clară a oamenilor importanţi pentru mine? Este grupul celor pe care i-aş dori cu mine în Rai, după moarte. Nu cumva sunt pentru ei o povară, din cauza patimilor care mă tiranizează? Ori sunt o prezenţă banală, care nu face (nici pe departe!) ceea ce ar trebui să facă, o prezenţă care mai mult dezamăgeşte decât zideşte?

Colindul popular românesc constată, cu durere, situaţia din România rurală a altor vremi: *Scoală-Te, Doamne, Te scoală, / Că, de când, Doamne-ai dormit, / Iarba verde s-o mlăgit, / Florile s-or cotropit, / Lumea rău s-o pângărit: / Suduie ficior pe tată / Şi maica face păcate, / De-atunci nu-i mai rod în ţară, / Nici în grâu, nici în secară, / Numai neghioară goală*[2]. Colindul vrea să spună că sărăcia şi nefericirea din ţară sunt toate cauzate de lipsa dragostei dintre oameni. Pruncul Iisus a venit cu o ofertă de iubire, dar nu mulţi doresc să preia această ofertă de iubire şi să o ducă mai departe. Când iubim cu adevărat, forţa negativă de impact a sărăciei se atenuează, lipsurile pălesc şi bucuria ni se revarsă mai uşor în suflet.

Câtă iubire, strălucire şi fericire s-a revărsat în viaţa Fecioarei Maria, în pofida vieţii modeste pe care o ducea, când a primit vestea Naşterii Făcătorului lumii: *Şi, deodată, ce văzuse? Casa toată se umpluse / De-o lumină lucitoare, ca lumina de la Soare. / Îngerul Gavriil intrase la Sfânta Fecioară-n casă. / Şi, din zbor, cum se opri, „Bucură-te!" – îi grăi. / Nu te-nspăimânta, Maria, că vei naşte pe Mesia! / Fiul al Domnului va fi şi „Iisus" Se va numi*[3].

Iubiţii mei fii duhovniceşti!

Tot astăzi, în măreaţă zi de praznic, s-ar cuveni să ne mai adresăm încă o întrebare: ***Care sunt lucrurile din viaţa mea care îmi irosesc timpul şi din pricina cărora eu nu progresez cum ar trebui***, lucrurile din cauza cărora nu sunt deja ceea ce ar vrea Dumnezeu să fiu? La această întrebare, mulţi copii, dacă ar fi sinceri, ar răspune: jocurile pe calculator; mulţi tineri ar răspunde: anturajul toxic (care invită la încurajarea instinctelor şi la droguri); mulţi adulţi ar răspunde: vizionatul prelungit la televizor şi alcolul în exces; iar mulţi vârstnici ar răspunde: amânatul mersului la Biserică şi al întoarcerii depline la Dumnezeu, prin Spovedanie şi Împărtăşanie.

Lumea noastră păcătuieşte, **promovând o viziune prea indulgentă faţă de rău.** Ei i se pare că răul nu este prea toxic şi poate fi consumat fără riscuri mari. De aceea, suntem foarte permisivi cu el, îl îngăduim în viaţa copiilor noştri şi în propria viaţă. Dar el generează, unde este lăsat să intre, multă nefericire.

***

M-aş opri asupra unei relatări din Sinaxarul lunii Octombrie. Avramie era un pustnic retras în rugăciune într-o chilie de la marginea unei păduri. După zece ani de sihăstrie a fost hirotonit preot de episcopul locului. Pe neaşteptate însă, într-o zi, vine un grup de localnici la el, aducându-i o fetiţă de nouă ani: *E fata fratelui tău, care a murit de curând. Mama ei a plecat de mult în lume, să-şi trăiască viaţa. Să o creşteţi, căci n-are cine!*

Aşa că pustnicul a făcut încă o chilie, lângă a lui, şi a crescut-o acolo pe copilă până la vârsta de 20 de ani. Atunci a apărut acolo un tânăr frumos, care i-a sucit minţile, determinând-o, vrăjită, să plece cu el. Mai pe urmă ea şi-a căutat aşa-zisa „fericire" tocmai într-o casă de moravuri uşoare, unde a trăit, în păcat, vreme de trei ani. **Un gol existenţial colosal i-a cuprins însă, treptat, inima.** A vrut să plece din acel loc, dar a descoperit, cu stupoare, că – de fapt – era prizonieră acolo, neîngăduindu-i-se să plece; a crezut că era liberă, dar a constatat că nu este aşa. Disperată, ea a trimis vorbă bătrânului unchi să o salveze cumva; să o salveze pentru a doua oară în viaţa ei. Călugărul s-a îmbrăcat în haine de înalt demnitar militar, a intrat în casa respectivă şi a scos-o de acolo. Nimeni nu şi-a închipuit că este altceva decât ceea ce el pare; nu a întâmpinat deloc rezistenţă. Şi, astfel, a readus-o pe copilă în chilia în care ea copilărise şi unde s-a nevoit apoi timp de şapte ani. Iar Dumnezeu i-a dăruit – aşa cum mărturiseşte sinaxarul – harul facerii de minuni, mulţimi mari de oameni căutând-o spre a le vindeca, prin rugăciunile ei, bolile şi a găsi soluţii la necazurile şi la suferinţele lor.

Ne întrebăm: Câţi tineri din ziua de azi nu sunt împotmoliţi într-o viziune foarte indulgentă asupra răului, precum această fată? Câţi nu cred, precum ea, că absolutul se poate atinge pe căi trupeşti? Să ne rugăm să ajungă şi ei la înţelepciunea cea de pe urmă a sfintei!

***

Fiecare dintre noi avem propriul răspuns la întrebarea: ***Ce păcat dominant îmi secătuieşte energia?*** Poarta adâncă spre Absolut din noi se deschide atunci când ştim expectora răul, când îl ştim elimina, ca să ne rămână energii spre a construi un viitor cu Dumnezeu, în iubire şi în armonie cu semenii. Ştim cu toţii învăţătura Bisericii privitoare la Judecata de Apoi, învăţătură care spune că trebuie să ne identificăm defectul major, pentru a-l corecta, mai înainte de a fi prea târziu.

Iată cum este surprinsă ideea Judecăţii în colindul popular: *Domnul stătu crai în ţară, / Ţările se ,nspăimântară! // Împrejuru-i nor şi ceaţă / Sprijinesc sfânta Lui faţă. // Şi dreptatea lui tocmeşte / Scaunul ce-L odihneşte. / Fulgerile Lui ca para, // De strălucesc toată ţara. / Pământul e plin de frică, / Munţii se topesc şi pică // Şi curg toţi ca nişte ceară, / Văzând pe Domnul în ţară. // Că Tu, Doamne, / şi-a Ta mână, // Vrând, ne-ai zidit din ţărână. / Cei drepţi şi în curăţie / Te-aşteapă cu bucurie!*[4].

Dragi fii întru Domnul,

Astăzi, când Dumnezeu face omenirii cel mai mare dar posibil, trimiţându-Şi Fiul în lume, se cuvine ca – fiecare în parte – să ne adresăm o a treia întrebare: ***Cât bine mi-a făcut mie, personal, Dumnezeu?*** Am eu o imagine clară a tuturor bunătăţilor pe care Dumnezeu le-a revărsat în viaţa mea sau le ignor, ca şi când ar fi produse ale întâmplării, şi mă concentrez doar pe lipsuri, cultivându-mi astfel o stare de permanentă nemulţumire şi frustrare? De câte rele m-a ferit Dumnezeu de-a lungul vieţii? I-am fost eu vreodată Lui recunoscător pentru aceasta? Ori cultiv în inima mea o stare de răceală şi dezinteres faţă de acest bine? Nu cumva, chiar şi atunci când nu mi-a împlinit vreo dorinţă, a făcut-o tot spre binele meu, iar eu nu mi-am dat seama?

Colindul spune: *Pe Hristos nu L-a tăiat, / Tatăl Sfânt L-a apărat. / I-a trimis un înger sfânt, / Ca să-L scape pe Pământ!*[5]. Este foarte important pentru sănătatea noastră psihică şi pentru confortul nostru interior de fiecare clipă să simţim că suntem iubiţi, că El ne are permanent în atenţie, că nu suntem niciodată orfani pe acest Pământ, nici abandonaţi. Precum pe Pruncul Iisus, la fel ne are în atenţie şi Maica Domnului: *Maica Precistă privea, / la lină fântână, / Copilul de lângă ea / Şi bea apă bună, / Pe-un câmp de măgheran, / La lină fântână, / Nu departe de Iordan, / La lină fântână*[6].

Pe noi, oamenii, care ne simţim „de-ai Bisericii", cei care Îi invocăm prezenţa în viaţa noastră, El ne vizitează, ne are în atenţia Sa, ne binecuvintează: *Tatăl Atotţiitorul / şi Fiul Izbăvitorul / şi Duhul Mângâietorul!*[7].

Dragii mei creştini hunedoreni,

Ziua de mare praznic de astăzi trebuie să constituie un mare pas înainte în progresul nostru interior. Nu trebuie să ne percepem viaţa ca pe **o cruciadă contra răului, ci ca pe o „construcţie" a prieteniei cu Dumnezeu**, ca pe o zidire perpetuă a iubirii, zi de zi, ceas de ceas, clipă de clipă. Să nu fim preocupaţi doar de o vânătoare de păcate şi defecte, ci – mai ales – de o cultivare a iubirii de Dumnezeu. Privind la Pruncul nevinovat din ieslea Betleemului

(continuare în p. 6)

Pruncul Iisus și Poarta adâncă spre Absolut, care există în fiecare dintre noi

(urmare din p. 5)

nu se poate să nu se nască în ființa noastră sentimente de simpatie profundă și de gingășie.

Așa că, tot astăzi, se cuvine să știm să identificăm și calitatea dominantă pe care Dumnezeu a sădit-o în inima noastră și pe care, cultivând-o, vom avea mult spor în lucrarea proprie de mântuire. Dacă ne-am trezi subit la porțile Raiului și Sfântul Petru ne-ar întreba: *De ce ar trebui să te las înăuntru?* Ce am răspunde?

Ne-am identificat și ne-am lucrat noi **harisma primordială pusă de Dumnezeu în noi?** Nu este destul că încercăm să ne eliminăm defectele, ci trebuie să ne și exersăm calitățile, pentru că acestea ne pot propulsa, ne pot ajuta să îi conducem și pe alții pe cărarea mântuirii. **Decât să practicăm fuga de rău, mai bine să agreăm goana după Bine!** Nu construim binele dacă ne mulțumim să luptăm cu răul. Este nevoie de o ofensivă explicită pentru Bine. Viața duhovnicească nu promovează interdicțiile, nu dă naștere la chipuri posomorâte, devitalizate, acre, ci conferă fețe luminoase, strălucitoare, surâzătoare, pline de bucuria prezenței Duhului Sfânt: *Rămâi, gazdă, sănătoasă, / Sănătoasă și voioasă! / Că din fluier ți-oi cânta, oile le-oi înturna! / Din fluieră fermecată, / Din paltinu' încrustată / Și cu bucurie dreasă!*[8].

Frați creștini dreptmăritori,

În încheiere, după ce ne-am adresat aceste întrebări clarificatoare, se mai cuvine încă una: ***Dacă aș călători cu 10 ani în viitor și m-aș întâlni cu eul meu mai bătrân, ce sfat i-aș cere?*** Aceasta pentru a ști cum să acționez corect în prezent. *Omul este suma alegerilor pe care le face de-a lungul vieții!* (Robert Bennett). Cât de mult am fost noi, prin opțiunile noastre, „cu" Dumnezeu și cât de mult „contra" Lui?

Colindul ne îndeamnă: *Ia, deschideți Poarta Mare, / Să vă zicem o cântare: / Nu suntem nici domnișori, / Ci harnici, voinici, feciori; / Vă urăm cu veselie, / Crăciunul să vă mângâie; / Floarea noastră-i sănătatea; / Gazdă, s-aveți de ea parte!*[9]. Împreună cu ceata de feciori, vă dorim și noi, ca bucuria Crăciunului să vă umple viața!

Harul Lui Dumnezeu să vă cerceteze inimile și belșugul să nu lipsească din nicio casă în aceste zile sfinte de Sărbători! Să deschideți **Poarta cea mare, Poarta inimii**, spre Dumnezeu și spre semeni, să lăsați energia dragostei divine să vă pătrundă în toate cotloanele propriei existențe! *Dă-ne, la toți, bucurie, / Amin! Doamne, slavă Ție! / La mulți ani, s-aveți folos / de Nașterea lui Hristos!*[10].

Sărbători fericite!* și *„La mulți ani!"

Note:

[1] Colindul „O, ce nebunie!", în vol. *Colindăm, noi colindăm. Colinde și cântece de stea, pițărăi, orații și inteludii instrumentale, jocul caprei, urări de Anul Nou* (culese sub îngrijirea Dr. Dumitru Jompan), Editura Eurostampa, Timișoara, 2002, p. 150.

[2] Colindul „Acolo-n sus, la Răsărit", în *vol. cit.*, p. 56.

[3] Colindul *Sfântă-i seara de Crăciun,* în vol. *Colinde. Culegere de George Breazul*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1993, p. 463.

[4] Colindul „Domnul stătu crai în țară…", în *vol. cit.*, p. 303.

[5] Colindul „Toată oastea creștinească", în *vol. cit.*, p. 257.

[6] Colindul „La lină fântână" (din Sălaj), în vol. *Colinde și cântece de stea*, Editura Nevali, Cluj-Napoca, 2005, p. 203.

[7] *Ibidem*, p. 285.

[8] *Ibidem*, p. 163.

[9] Colindul „Flori de măr cad la fereastră", în *vol. cit.*, p. 153.

[10] Colindul „Toată Legea Creștinească. Colind de stea din Ocna Sibiului", în *Colinde și cântece de stea,* vol. I, pentru cor cu voci egale (transcriere de Ion Simionescu), Editura Aperta, Cluj-Napoca, 1994, p. 46.

Dreptul Iosif, model de smerenie și ascultare

(urmare din p. 4)

Iubiții mei fii duhovnicești,

Iosif s-a bucurat de cele revelate lui de Dumnezeu, în somn, prin Sfântul Înger. Acest trimis al Domnului nu a venit la el în mod direct, ca la Fecioara Maria, ci i-a vorbit prin vis.

„Și deșteptându-se din somn, Iosif a făcut așa cum i-a cerut îngerul Domnului, și a luat la el pe logodnica sa" (Matei 1, 24). Se precizează apoi că „nu a cunoscut-o pe ea, până când nu a născut pe Fiul ei, căruia i-a pus numele Iisus" (Matei 1, 25). Acesta este un prim episod, în care Sfântul Evanghelist Matei, în capitolul I, vorbește despre acest bătrân drept și evlavios.

Sfântul Ioan Gură de Aur întreabă retoric pe credincioșii săi: „Ai văzut ascultare și supunere? Ai văzut suflet treaz și cu totul cinstit? Când bănuia pe Fecioara de o faptă urâtă și rușinoasă nu suferea s-o țină lângă el, dar când a scăpat de această bănuială nici nu s-a gândit s-o mai lase, ci a ținut-o și a slujit întregii iconomii a întrupării Domnului"[6]

Au urmat momente grele, dar și momente de bucurie. Păstorii s-au bucurat. Magii au trecut pe la Irod, după aceea au mers să-I aducă daruri Pruncului Iisus.

Irod îi rugase că dacă află unde S-a născut să vină să-i vestească și lui despre Prunc: „ Și trimițându-i la Bethleem le-a zis: Mergeți și cercetați cu de-amănuntul cele despre Prunc și dacă Îl veți afla, vestiți-mi și mie, ca venind și eu să mă închin Lui" (Matei)

Sfântul Ioan Gură de Aur scrie despre Irod următoarele: „Ai văzut cât de lipsit de judecată a fost Irod? Dacă vorbești drept, pentru ce întrebi în ascuns pe Magi? Dar după cum am spus, un om când este stăpânit de răutate face prostii din ce în ce mai mari. Irod n-a spus: Mergeți, aflați de împărat, ci de Prunc. Nici numele de împărat nu voia să-l rostească"[7].

Asemenea Bătrânului Iosif și cei trei magi „au primit înștiințare, în vis, să nu se mai întoarcă la Irod și pe altă cale s-au întors în țara lor"(Matei 2, 12). Ei au fost admirați pentru ascultarea lor. „Vezi și de aici credința Magilor! Nu s-au revoltat, ci sunt supuși de bună credință, nu s-au tulburat"[8].

Irod invidia nașterea unui nou împărat și s-a mâniat, deși „n-ar fi trebuit să se mânie, ci să se teamă, să se pocăiască și să vadă că încearcă lucruri cu neputință. Dar nu s-a pocăit. Când un om este nejudecat și nu vrea să se căiască, nu ia nici unul din leacurile lui Dumnezeu. La luptele de mai înainte adaugă uciderii lângă uciderii, dă drumul mâniei împotriva magilor, împotriva copiilor, care nu i-au făcut nici un rău, dezlănțuie în Palestina o tragedie nemaipomenită"[9].

Dacă până atunci a fost o bucurie în rândul păstorilor, lumea văzută și cea nevăzută s-au bucurat, a urmat apoi o tristețe mare. Mult sânge nevinovat a curs, plânset și durere mare. Bunul Dumnezeu a purtat de grijă pruncului Iisus; după plecare a Magilor, Îngerul Domnului se arată în vis zicându-i: „Scoală-te ia Pruncul și pe Mama Lui și fugi în Egipt și stai acolo până ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L ucidă. Și ridicându-se a luat noaptea Pruncul și pe mama Lui și a plecat în Egipt. Și au stat acolo până la moartea lui Irod, ca să se împlinească cuvântul spus de Domnul, prin Prorocul, care zice: Din Egipt am chemat pe Fiul Meu" (Matei 2, 13-15).

Acum Bătrânul și Dreptul Iosif este amintit în Sfânta Evanghelie pentru a doua oară. Tot Sfântul Evanghelist Matei ne mai relatează faptul că, atunci când Irod a murit, Îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif în Egipt și îi zice: „Scoală-te, ia pruncul și pe Mama Lui și mergi în pământului lui Israel, căci au murit cei ce căutau să ia viața Pruncului. Iosif sculându-se, a luat Pruncul și pe Mama Lui și a venit în pământul lui Israel. Și venind, a locuit în orașul numit Nazaret, ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin prooroci, că Nazarinean se va chema" (Matei 2, 20-23).

Ce om drept și sfânt, de trei ori a făcut ascultare de Îngerul care l-a povățuit să ocrotească Pruncul și pe Mama Lui.

Iosif a fost un om cumpătat la vorbă, un împlinitor al legii și iubitor al tăcerii. În Sfintele Evanghelii nu găsim niciun loc în care să se menționeze că acest bătrân evlavios ar fi rostit vreun cuvânt, deși a avut o mare misiune, aceea de a sluji ca Protector al Fiului lui Dumnezeu. Evanghelia menționează totuși că el era *teslar* sau *tâmplar*. De aceea și Iisus Hristos a fost numit Fiul teslarului.

Bătrânul Iosif rămâne pentru noi credincioșii modelul de om smerit, împodobit și cu alte daruri pe care le aduce această virtute, numită mama tuturor bunătăților. Însăși vestea adusă de înger, prin care se descoperă originea divină a Pruncului, o primește cu multă smerenie. Nu se îndoiește, nu încearcă să se sustragă de la această misiune sfântă și nu pune în față greutatea bătrâneților, ci îndată ce află voia lui Dumnezeu, revelată lui, se grăbește să aibă grijă de Fecioara Maria, se grăbește să plece în miez de noapte până în Egipt, după aceea se întoarce-n Nazaret, localitatea în care el veghează ca pruncul Iisus să aibă o copilărie liniștită.

Atât bătrânul Iosif, cât și Fecioara Maria erau coborâtori din neamul lui David. Acesta era motivul pentru care ei trebuiau să se ducă la Bethleem, ca să se înscrie la recensământul pe care îl decretase împăratul Octavian August. Era orașul lor de origine. Bethleem se traduce „orașul pâinii" și el fusese rânduit loc al nașterii Mântuitorului Iisus Hristos.

Iosif, deși bătrân – sinaxarele ne spun că avea peste 80 de ani în momentul când a fost logodit cu Fecioara Maria – a avut grijă și I-a procurat hrană din munca mâinilor sale atât Pruncului Iisus, cât și Născătoarei de Dumnezeu. El îi slujea Pruncului și Născătoarei de Dumnezeu ca Doamnei și Stăpânei sale. Deși era din neam împărătesc, dreptul Iosif a fost un om sărac, lucrător în lemn. Dumnezeu însuși a vrut să se nască în sărăcie, luând numai trup de neam împărătesc, nu și slava împărătească.

Bătrânul și dreptul Iosif a trăit 110 ani, bucurându-se că a avut parte de a fi cel mai aproape dintre pământeni de Mesia cel dorit, care a eliberat neamul omenesc din robia păcatului. Dreptul Iosif rămâne o pildă de bunăcuviință creștină, de corectitudine, de dreptate și de ascultare. Ascultarea de Dumnezeu și smerenia să ne rămână ca model fiecăruia dintre noi.

Să ne rămână grija fiecăruia dintre noi să-I facem ca dar din inimă Pruncului Iisus împlinirea virtuților pe care le-am văzut la Dreptul Iosif. Cu aceste daruri făcute primim iertarea păcatelor noastre de la Domnul Iisus Hristos, Cel născut în ieslea din Bethleemul Iudeii.

Iubiți credincioși și credincioase,

Vom începe șirul acestor sărbători cu Nașterea Domnului și apoi le vom continua cu Anul Nou și cu Boboteaza. Să le cinstim potrivit tradiției noastre, în care au trăit, au murit și s-au mântui moșii și strămoșii noștri.

Să primim vestea minunată a Nașterii, cu reînnoirea credinței noastre în El, în învățăturile și în jertfa Sa pentru noi. Să fie pentru noi toți prilej de recunoștință și mulțumire față de Părintele Luminilor. Să-l primim pe Iisus născut în iesle ca pe un oaspete și învățător dumnezeiesc și să ne îmbunătățim viața prin cultivarea virtuților.

Nu vă aplecați urechile la cei care vor să ne smintească din credința noastră sfântă, propovăduită de Mântuitorul Iisus Hristos până astăzi în sfintele noastre biserici. Nu uitați îndemnul Sfântului Ciprian al Cartaginei: „În afară de Biserică nu este mântuire". Aici este mântuirea prin Sfintele Taine, în Biserica Strămoșească, prin rugăciuni la Mântuitorul, la Maica Domnului, prin Sfânta Cruce, prin mijlocirile Sfinților și prin slujba preoților investiți cu Har și hirotonie de la episcopi, pe care episcopii o transmit de la Mântuitorul și de la Sfinții Apostoli. Aici în Sfânta Biserică este garanția mântuirii, a iertării păcatelor și intrării în Împărăția lui Dumnezeu.

Noi, românii, ne-am iubit Biserica de-a lungul veacurilor, mai ales în Ardeal; de aceea am putut rezista tuturor încercărilor vremelnicilor stăpânitori străini de a ne desființa ca neam, de a ne interzice limba și de a ne schimba credința.

Fac tuturor urare de petrecere în dragoste și în bucuria sărbătorii Nașterii Domnului și a celorlalte sărbători.

Primiți colindătorii care vor cânta: „O, ce veste minunată/ în Bethleem ni se-arată!"

Bucurați-vă toți în Domnul și fiți sănătoși!

Note:

[1] *Biblia,* EIBMBOR, ediția 1998, București.

[2] Nota 1 *va fi normativă pentru toate citatele scripturistice care se vor întrebuința în prezentul Cuvânt Pastoral.*

[3] *Molitfelnic*, EIBMBOR, ediția 1998, București, p. 30.

[4] Sfântul Ioan Gură de Aur, „Omilii la Matei", Omilia IV, 4, P.S.B., vol. 23, EIBMBOR, București, 1994, p. 52.

[5] *Ibidem*, pp. 56-57.

[6] *Ibidem*, Omilia IV, 7, pp. 57-58.

[7] *Ibidem*, Omilia VII, 3, p. 94.

[8] *Ibidem*, Omilia VIII, 1, p. 102.

[9] *Ibidem*, Omilia IX, 1, p. 109.